ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 1 ԱՊՐԻԼ — MARDI 1er AVRIL 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8158 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3959

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԵՐԱԴԱՐՁ ԴԷՊԻ ԱՆՑԵԱԼԸ

Հոկտեմբերեան յեղափոխութենէն քառասուն տարի վերջ ալ տակաւին ո՛չ մէկ փոփոխութիւն մտած է բոլշեւիկեան վարչաձեւին մէջ :

«Աշխարհի առաջին ընկերվարական երկրին» մէջ, քառասուն տարիէ ի վեր չարաչար կ'անարգուի ու կը խաչուի ընկերվարութիւնը :

Ընկերվարութիւն կը նշանակէ ամէն բանէ առաջ ազատութիւն : Ազատութիւն մտածումի, խօսքի ու մամուլի, ազատութիւն հաւաքոյթի ու երթեւեկի : Յարգանք՝ հանդէպ մարդկային տարրական ազատութիւններու :

Ընկերվարական կարգերու տակ գերիշխանութիւնը կը պատկանի ժողովուրդին : Օրէնսդիր եւ գործադիր մարմինները անոր կամքին հարազատ արտայայտութիւնն են :

Նոյնիսկ քաղքենի ու դրամատիրական երկիրներու մէջ կը կիրարկուի ընդհանուր, գաղտնի եւ հաւասար քուէարկութիւնը : Ընտրական պայքար կը մղուի ազատ ու անկաշկանդ պայմաններու մէջ :

Այդպէս չէ խորհրդ. «դրախտին» մէջ, ուր ամէն ինչ կեդրոնացած է Համայնավար կուսակցութեան ձեռքը :

Գերագոյն Խորհուրդին եւ առհասարակ որեւէ ընտրովի մարմնի թեկնածուները կ'որոշուին կուսակցութեան կեդրոնին կողմէ : Խորհրդային ազա՛տ քաղաքացին, որ քառասուն տարիէ ի վեր «ընկերվարութիւն կը կառուցանէ», իր քուէն ազատօրէ՛ն կուտայ կոմկուսի նշանակած թեկնածուին :

Իսկ Գերագոյն Խորհուրդը առանց ձայն ծպտուն հանելու՝ միահամուռ ծափահարութեամբ կը վաւերացնէ կեդրոնական կոմիտէին կողմէ բերուած առաջարկները :

Ո՛չ մէկ քննադատութիւն : Ո՛չ իսկ որեւէ անմեղ հարցում :

Ահա՛ ամէնէն թարմ օրինակը :

Մոսկուայի Գերագոյն Խորհուրդի ամէնազդի 1400 երեսփոխանները միաձայնութեամբ վաւերացուցին Բուլգանինի անկումն ու Խրուշչեւի անուանումը :

1953 Մարտ 5ին Սթալինի մահը լայն շունչ մը քաշել տուած էր Խորհրդային Միութեան հսկայածաւալ տարածութեանց վրայ ապրող ժողովուրդներուն :

Վերջ գտած էր ասիական գարհուրելի բռնապետութեան չարաչուք շրջանը, որ արիւնով ողողած էր ամբողջ երկիրը, յանուն «ընկերվարութեան» :

«Արեւ – աստուածը», «Ժողովուրդներու առաջնորդը» իր պատուանդանէն իջնալով տեղը տուած էր նոր մարդոց, որոնք կը խոստանային նոր դարագլուխ մը բանալ :

Խրուշչեւ՝ կոմկուսի ընդհ. քարտուղարը՝ 1956 Փետրուարին Գերագոյն Խորհուրդի 20րդ նստաշրջանին գոնփակ նիստի մը մէջ գաղտնի տեղեկագրով մը չարաչար դատապարտած էր Սթալինն ու իր քաղաքականութիւնը :

Ծառացած էր մենատիրութեան դէմ եւ ջատագոված հաւաքական ղեկավարութիւնը :

Երկու տարի ետք արդէն վերադարձ մը տեղի կ'ունենայ դէպի անցեալը :

Խրուշչեւ ստոիճանաբար խաղաղ եւ անարիւն մաքրագործումի ենթարկեց իր բոլոր մրցակիցները,— Մալենկով, Մոլոթով, Շեպիլով, Քականովիչ, մարեշալ Ժուկով, այժմ ալ՝ Բուլգանինը :

Ասպարէզը բաց է այլեւս իր առջեւ՝ միահեծան կառավարելու համար աշխարհի մէկ հինգերորդ մասը :

Ո՛չ մէկ բան փոխուած է արեւելեան ճակատին վրայ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ ԲԱՆԹՈՂ

Ինչպէս գրած էինք սենտիքաները գործադուլի որոշում տուած էին, նկատելով որ աշխատավարձքի յաւելման իրենց պահանջին գոհացում չէր տրուած : Մինչեւ երէկ՝ տակաւին բանակցութիւններ կ'ըլլային համաձայնութեան եզր մը գտնելու համար : Այսուհանդերձ կարելի չեղաւ լուծում մը գտնել :

Կառավարութիւնը կը մերժէ աշխատավարձքի յաւելում ընել :

Բանուորներն ու պաշտօնեաները կ'առարկեն թէ ապրուստի միջոցները սղած են, հետեւաբար՝ պէտք է աւելնան նաեւ աշխատավարձքերը :

Գործադուլի սպառնալիքներուն առջեւ անդրդուելի մնաց կառավարութիւնը. ներկայիս՝ աշխատավարձքի որեւէ յաւելում ահագին բաց մը պիտի գոյացնէր պիւտճէին մէջ :

Գործադուլի որոշումը տրուած է այս առտուան համար : Թէեւ մինչեւ երէկ գիշեր բանակցութիւնները կը շարունակուէին, բայց ոչ մէկ հաւանականութիւն կար որ համաձայնութիւն գոյանար : Կարգ մը սէնտիքաներ արդէն կոչ ըրած են իրենց անդամներուն :

Երեքշաբթի առտուան ժամը 4էն մինչեւ Չորեքշաբթի նոյն ժամը շոգեկառք չկայ : Ուղեւորները հրահանգ ստացած են իրենց սէնտիքաներէն, որ առտուան ժամը չորսին շոգեկառքը առաջնորդեն ամէնէն մօտ կայարանը :

Երկաթուղիին հետ վնասուած են մասնաւորապէս ներքնընթացը (մեթրօ) եւ հանրակառքը (օթօպիւս) : Ինքնավար (օթոնոմ) սէնտիքային անդամները երկընտրանքի մէջ էին տակաւին՝ մինչեւ երէկ գիշեր. այս է պատճառը, որ Փարիզի մէջ կը նախատեսուէին հազուադէպ հանրակառքեր եւ ներքնընթաց (մեթօր) :

Գործադուլի մէջ է նաեւ օդանաւերու հսկիչ մարմիններու անձնակազմը :

Ելեկտրականութեան եւ օդային կաղի բոլոր կազմակերպութիւնները միասնաբար գործադուլի կոչ ըրին : Յաճախակի ընդհատումներ պիտի ըլլան ելեկտրական հոսանքին մէջ : Օդային կաղը պիտի պակսի :

Վտանգուած է նաեւ ջուրի բաշխումը :

Պաշտօնեաները իրենց աշխատանքը պիտի դադրեցնեն բոլոր գրասենեակներուն մէջ : Դժուարութիւններ կը նախատեսուին դրամատուներու մէջ :

Թղթատարական սէնտիքաներուն միջեւ համաձայնութիւն չէ գոյացած. Բանուորական Ուժը (ընկերվարական) գործադուլին դէմ է : Նամակներու բաշխումը պիտի ուշանայ. նամակատուները բաց պիտի մնան :

Հանրային եւ Առողջապահական սպասարկութիւններուն մէջ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը (Համայնավար) միայն գործադուլի կոչ ըրած է իր անդամներուն :

Հանքերու մէջ նման շարժում մը կը նախատեսուի, դարձեալ համայնավարներու կողմէ :

Պանդոկներու եւ սրճարաններու մէջ աշխատող Աշխատանքի Դաշնակցութեան (Համայնավար) անդամները գործադուլի հրահանգ ստացած են, ինչպէս նաեւ՝ սննդեղէնի պատրաստութեան գործարաններու բանուորները :

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԻՐԱԿԻՆ

Կիրակի օր կարգ մը երեսփոխաններ զանազան շրջաններու մէջ խօսք առնելով պարզեցին իրենց մտահոգութիւնները :

Լիլի մէջ Մորիս Շուման ծանրացաւ սահմանադրութեան բարենորոգման վրայ.— Եթէ մինչեւ տարուան վերջը այս վերանորոգումը քուէարկուած չըլլայ, ըսաւ ան, վարչակարգը չի դիմանար. առանց վերանորոգման ընկերային, տնտեսական ու ելմտական մարզին մէջ տեղ մը չենք հասնիր եւ ալժերիական ողբերգութիւնն ալ չի լուծուիր :

Ալժերիոյ հարցը լուծելու համար Շուման առաջարկեց էական երեք պայմաններ.

1.— Հակառակորդը այլեւս պէտք չէ մտածէ թէ ֆրանսական քաղաքականութիւնը փոփոխութեան կրնայ ենթարկուիլ. այս ուղղութեամբ յոյսեր պէտք չէ ներշնչել ապստամբներուն :

2.— Ալժերիոյ եւ Թունուզի սահմանը հսկողութեան տակ պէտք է առնել :

3.— Ալժերիոյ մէջ մահմետականներու եւ Ֆրանսացիներու հետ խորհրդակցիլ. պէտք է բոլոր դասակարգերուն կարծիքը շօշափել :

Պրազավիլի մէջ Մորիս Ֆոր խօսեցաւ Հիւս. Ափրիկէի եւ Մայր Երկրի միջեւ գոյութիւն ունեցող տարակարծութեան մասին, — բայց ժամանակը եկած է այլեւս՝ խօսքէն անդին անցնելու եւ ստեղծելու հասարակաց մարմին մը՝ վարելու համար մեր գործերը :

Քէմփէրի մէջ նախկին վարչապետ Ժորժ Պիտօ մասնաւորաբար ըսաւ.— Ափրիկէի մէջ համարաբական շարժումին դէմ միայն մէկ պատուար կայ՝ Ֆրանսական Ալժերիան. համարաբական շարժումէն ետք, կարգը պիտի գայ համայնավարութեան :

Ռէյմսի մէջ Փինէ խօսեցաւ տնտեսական տագնապին մասին, շեշտելով թէ աշխատավարձքի յաւելումը կը նշանակէ գիներու յաւելում.— Բաւական չէ կառավարութիւն մը տապալել, պէտք է նաեւ մտածել ապագայի մասին. պարտաւոր ենք գիտնալու՝ թէ ի՞նչ կաղմով պիտի փոխարինենք այս կառավարութիւնը, զոր կ'ուզէին տապալել :

Վերջապէս, խօսելով Ալժերիոյ մասին, նախկին վարչապետը եզրակացուց.— Չենք կրնար լքել Ալժերիան, որովհետեւ անիկա երկիր մըն է, որ մենք շինեցինք :

Տիժոնի մէջ ընկերվարական պարագլուխ Կի Մոլէ ըսաւ.— Ինչո՞ւ համար Ազատագր. Ճակատը պիտի խօսի Ալժերիոյ ժողովուրդին անունով. որովհետեւ քանի մը տասնեակ հազարներով կը կռուի՞ն : Նոյնիսկ եթէ մէկ միլիոն ըլլան անոնք, իրաւունք ունի՞ն խօսելու ինը միլիոն հոգիի անունով : Ալժերիոյ Հիմնական Օրէնքին շնորհիւ, թերեւս կարենանք յաղթանակը տանիլ :

Այնուհետեւ խօսելով քաղաքական կացութեան մասին ընկերվարական նախկին վարչապետը ըսաւ. — Կայսեր կառավարութեան զօրավիգ կը կանգնինք՝ պահպանելու համար վարչակարգը. այս ձեւով պիտի շարժինք այնքան ատեն՝ որ կարելի չէ կազմել նոր կառավարութիւն մը :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ԴԱԴՐԵՑՆԷ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐԸ

Երկուշաբթի օր Գերագոյն Խորհուրդի ժողովի ընթացքին Խ. Միութեան Արտաքին Նախարար Կրոմիքօ պիտի յայտարարէր թէ իրենք կը դադրեցնեն հիւլէական եւ ջրածին զէնքերու փորձերը :

Հաւանական էր նաեւ, որ կոչ մը ընէր համաշխարհային զինադադարի մը համար :

Մոսկուայէն հասած լուրերուն համաձայն Խ. Միութիւնը այս միջոցին կը դիմէ Արեւմուտքը կատարուած խոզութեան առջեւ դնելու համար :

Խրուշչեւ իշխանութեան տէր դառնալէ ետք՝ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ իր «խաղաղասիրութեան» փաստը տալու համար :

Մօտ ատենէն պիտի յայտարարէ նաեւ իր դահլիճին կազմը : Արեւմտեան դիւանագիտական շրջանակները կը մտածեն թէ կարեւոր փոփոխութիւններ կրնան ըլլալ նոր կառավարութեան մէջ : Տակաւին յայտնի չէ թէ մարեշալ Բուլգանին ի՞նչ պաշտօն պիտի ունենայ : Համայնավար շրջանակներուն համաձայն՝ Բուլգանին պիտի ըլլայ փոխ վարչապետ, կամ կարեւոր ուրիշ պաշտօն մը պիտի ունենայ : Խրուշչեւ երբեք չի մտածեր շնորհազրկել զայն :

Մոսկուայի ձայնասփիւռը խօսեցաւ անհատի պաշտամունքի մասին.— Կարելի չէ հասկնալ թէ ինչո՞ւ կարգ մը շրջանակներ Խրուշչեւի վարչապետ ընտրութիւնը կը նկատեն վերադարձ՝ դէպի անհատի պաշտամունքը : Բազմաթիւ երկիրներու մէջ կառավարութեան մը պետը միաժամանակ քաղաքական պարագլուխ մըն է : Մեր երկրին ղեկավար կազմակերպութեան՝ Համայնավար կուսակցութեան պարագլուխը կառավարութեան գլուխ գալով տարբեր պարագայ մը չէ որ կը պարզուի :

ՆԱՍՐ ՄՈՍԿՈՒԱ Կ'ԱՅՑԵԼԷ

Ամսոյս վերջը Նախագահ Նասր Մոսկուա պիտի երթայ՝ պաշտօնական այցելութեան մը համար : Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան Նախագահին պիտի ընկերանան կարգ մը նախարարներ : Մոսկուայի մէջ Խրուշչեւի եւ խորհրդային այլ ղեկավարներու հետ անոնք պիտի խորհրդակցին Միջին Արեւելքի եւ միջազգային այլ հարցերու մասին :

Նախագահ Նասր պիտի այցելէ Մոսկուա, Քիեւ, Լենինկրատ, Սթալինկրատ, Թաշքէնտ եւ Սեւ Ծովի ափերը :

Նասր Մոսկուա հրաւիրուած էր 1956 Օգոստոսին, բայց իր ճամբորդութիւնը յետաձգեց՝ Սուէզի Ջրանցքին ազգայնացման պատճառով :

Քաղաքական շրջանակները մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն Խրուշչեւ – Նասր հանդիպումին :

Միւս կողմէ կը հաղորդեն թէ Սուրիա-Իսրայէլ սահմանին վրայ կատաղի բախում մը եղած է երկու բանակներուն միջեւ : Իսրայէլեան հրետանիները միջամտած են, մեծ վնասներ պատճառելով Սուրիացիներուն : Դամասկոսի մէկ բանբերին համաձայն Իսրայէլացիք կրակ բացած են արաբական երկու գիւղերու վրայ՝ պատճառ դառնալով սուրիացի զինուորներու միջամտութեան : Զինամարտը տեւած է երկուքուկէս ժամ : Իսրայէլացի երկու բարձրաստիճան զինուորներ ծանրօրէն վիրաւորուած են :

Իսրայէլի Վարչապետ Պէն Կուրիոն տեսակցութիւն մը ունենալով Լոֆ Թերթի աշխատակիցին հետ, յայտարարած է թէ պատրաստ է Նախագահ Նասրի հետ տեսնուելու որեւէ ատեն եւ որեւէ տեղ, բաւական է որ Նախագահը հրաւիրէ զինքը :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ պատուիրակութիւն մը մօտ ատենէն պիտի երթայ Փեշտա. կը կարծուի թէ Խրուշչեւ պիտի ղեկավարէ Մոսկուայի ներկայացուցիչները :

× Զատկուան արձակուրդը անցնելու համար Փարիզէն մեկնած է արդէն՝ 700 հազար հոգի : Բայց սակայն առաջին խումբն է տակաւին. այսօրուան գործադուլէն ետք մէկ միլիոն հոգի եւս կրնայ մեկնիլ, ինչպէս կը գրէ տեղական մամուլը : Գաւառներէն եւ արտասահմանէն ալ Փարիզ կուգան հազարաւոր զբօսաշրջիկներ :

ՈՂՆԱԾՈՒԾԱՏԱՊԻ ԴԷՄ ՊԱՏՈՒԱՍՏԸ

Նեխային հիւանդութիւններէն միակը որ ամէն երկրի մէջ շարունակաբար կ՚աճի՝ ողնածուծատապն է (Փոլիոմիէլիթ):

Նկատելի է եւ ընդհանուր առումով ալ ճիշդ է ըսել թէ ողնածուծատապը հաղուադէպ հիւանդութիւն մըն է թերաճ երկիրներուն մէջ եւ ան, առաւելապէս, կը տիրէ առողջապահական տեսակէտով մեծապէս զարգացած ժողովուրդներուն մէջ:

Այս ահաւոր հիւանդութիւնը պատճառողը «ջղահար ժահր» մըն է (վիրիւս ნէօրօթրոփ)· մանուկը մասնաւորաբար՝ բայց ամէն տարիքի մարդ ալ ենթակայ է անոր:

Սուէպ հիւանդութիւնը կը սկսի կոկորդի հասարակ ցաւով մը, երբեմն սաստիկ ջերմով մը եւ յաճախ, ախտաճանաչումը կարենալ կատարելէ առաջ իսկ, վրայ կը հասնի ընդհանրապէս մէկ կամ երկու անդամի կաթուածը, անդամալուծութեան մատնելով զարհուրելի ախտին խեղճ զոհը: Կան նաեւ, բարեբախտաբար հաղուադէպ, կաթուածի չանթահարիչ ձեւեր, որոնք անդամալուծելով շնչառական մկանները, մահաբեր կրնան ըլլալ քանի մը ժամուան ընթացքին հակառակ «արուեստական թոքի» գործածութեան:

Երթալով սաստկացող այդ մանկական անդամալուծութեան դէմ կռուելու համար, դեռ մինչեւ վերջերս խորհուրդ կը տրուէր առողջապահական խիստ միջոցներ գործադրել: Փորձուեցան տարրադիտական դարմանումներ եւ նոյնիսկ յատուկ շիճուկներու գործածութիւնը· դժբախտաբար այդ բոլորը առանց մեծ արդիւնքի, եւ գիտութեան գլխաւոր յոյսն էր ախտին յատուկ պատուաստը գտնել:

Ողնածուծատապի ժահրին մշակումին գիւտը որ կատարուեցաւ Միացեալ Նահանգներու մէջ՝ 1949ին, կարելիութիւնը ընծայեց պատուաստին խնդրին լուծումը նախատեսելու: Շնորհիւ այս գիւտին, կարելի կ՚ըլլար ըստ կամս արտադրել ժահրի պէտք եղած քանակը որ անհրաժեշտ էր պատուաստին գործնականպատրաստութեան համար: Այնուհետեւ, փորձառական երկար հետազօտութիւններով, կը մնար ընտրել պատուաստումի կարելի երկու լուծումներէն յարմարագոյնը:

Անոնցմէ առաջինն էր՝ պատրաստել «անազդու պատուաստ» մը (վաքսէն ինաքթիվէ), ճիշդ այն ձեւով ու միջոցներով որ կը պատրաստուին արդէն ընթացիկ միւս պատուաստները:

Երկրորդ լուծումն էր թերազօր ժահրով (վիրիւս աթթէնիւէ) պատուաստումին դիմել: Այս միջոցով կարելի պիտի ըլլար բաղդատմամբ աւելի երկարատեւ «անտամերժութիւն» (իմմիւնիթէ) մը ապահովել· բայց հակառակ այս ուղղութեամբ բազմաթիւ երկիրներու մէջ կատարուած հետազօտութիւններուն, ոչ մէկ գիտնական յաջողեցաւ դեռ ժահրին՝ անվիճելի կերպով վստահ, ամբողջական թերացութիւնը կատարել:

Նախ պատուաստումին երկընտրանքը եւ ապա առանցմէ մէկուն, Ամերիկայի մէջ լայն կիրառումէ մը վերջ՝ իրապէս յուսադիր բայց չնդալից հրապարակումով չափազանցեալ, սկզբնական լաւ արդիւնքներուն յաջորդող ծանր արկածները, շփոթութեան մատնեցին բժշկական դասին հեղինակաւոր կարծիքը:

Ի տես այս կացութեան ալ, Առողջապահական Համաշխարհային Կազմակերպութիւնը համագումարի հրաւիրեց՝ Ստոքհոլմի մէջ, ողնածուծատապի դէմ պատուաստը ուսումնասիրող գիտնականներն ու մասնագէտները: Ձեռք բերուած արդիւնքները քննելէ վերջ, ներկայ փորձագէտները միաձայնութեամբ եզրակացուցին որ ցարդ կատարուած հետազօտութիւններուն հիման վրայ՝ պատուաստին կիրառումը սկզբնական շրջանի մը մէջ է միայն եւ կարելի չէ անոր ընդհանրացումը յանձնարարել այժմէն իսկ:

Ստոքհոլմ հաւաքուած փորձագէտները ընդունեցան նաեւ որ պատուաստումի հարցին մէջ ներկայիս կան դեռ շատ անծանօթ կողմեր· եւ ատոնց գլխաւորը դասեցին այն թէ կարելիութիւն չկայ դեռ ուղղակի կերպով ստուգելու, մարդուս անտամերժութեան կամ դիմադրելու կարողութեան աստիճանը ընդդէմ ողնածուծատապի վարակման:

Պատուաստումին կատարած դերը բացայայտ է: Շնորհիւ անոր, մարմնակազմին մէջ երեւան կուգան հիւանդութեան առաջքը առնող կամ ժահրը չէզոքացնող պաշտպան «հակազդակներ» (անթիքոր)· բայց թէ պատուաստումը ինքնին ու միայն բաւարար է այդ ուղղութեամբ, ասոր դեռ ոչ մէկ փաստ: Եւ ստոյգ պատճառներ կան մտածելու համար որ մարմնի գործարաններու կազմին դիմադրումը ենթակայ է ելեւէջներու, որոնք՝ իրենց կարգին, կապուած են «գրգռիչներու» (օրմոն), եղանակի կամ այլ ընդհանուր փոփոխութիւններու եւ որոնք կարեւոր դեր մը կը խաղան անդամալուծական հիւանդութեան ծագումին մէջ: Այսուհանդերձ՝ պատուաստուած կենդանիներու փորձառական վիճակագրութիւնները ցոյց կուտան թէ որոշ առնչութիւն մը գոյութիւն ունի հակազդակներու քանակին եւ հիւանդութեան դիմադրումի կարողութեան միջեւ:

Կարելի է ուրեմն ըսել թէ ողնածուծատապի զոհերը, բոլորն ալ հակազդակէ զուրկ եղողներ են: Եթէ պատուաստումի միջոցով կարելի ըլլայ պաշտպան հակազդակներ հայթայթել ախտին ընդունակներուն, այն ատեն ապացուցուած պիտի ըլլայ պատուաստումի զօրութիւնը թէ իբրեւ միջոց ժողովուրդը ախտին դէմ պաշտպանելու եւ թէ հիւանդութեան դէմ անոր դիմադրումի կարողութիւնը չափելու, հակազդակին քանակը չափելով: Այս հիմնական ուղղութեամբ է որ կ՚աշխատին այժմ բոլոր մասնագէտները· եւ կը ջանան պատրաստել այնպիսի պատուաստ մը որ կատարելապէս անվտանգ եւ ազդեցիկ ըլլայ:

Ստոքհոլմի մէջ կատարուած զեկոյցներէն իմացուեցաւ որ՝ տարիէ մը ի վեր, աւելի քան քսան միլիոն պատուաստում կատարուած է ողնածուծատապի դէմ: Եւ բացի Ամերիկայի մէջ պատահած արկածներէն — մարդկայի՞ն սխալ, թերի՞ պատրաստութիւն — այդ մեծաթիւ պատուաստումները ուրիշ որեւէ արկածի տեղի չեն տուած: Այդ պատուաստումներուն դրեթէ կէսը նոր եւ կամ այնպիսի երկիրներու մէջ կատարուած ըլլալով ուր՝ ողնածուծատապը հաղուադէպ երեւոյթ մըն է, արդիւնքը մասնաւոր նկատողութեան չէ առնուած· բայց մնացեալ մօտաւորապէս տասը միլիոնը, քննական ճշգրիտ պայմաններու մէջ եւ բաւարար ժամանակէ ի վեր կատարուած ըլլալով, ասոնց տուած արդիւնքը վստահելի հիմ կրնայ ծառայել որոշ եզրակացութեան մը:

Հետեւաբար, եթէ պատուաստումով կարելի է պաշտպանուիլ ողնածուծատապին դէմ, այս պաշտպանումը բացարձակ չէ: Հաստատուած է սակայն որ պատուաստուած հիւանդներուն վրայ, ախտին կատարած աւերները շատ աւելի թեթեւ են· անոնք դերծ կը մնան անդամալուծութենէ եւ կամ անցողակի է այս եւ՝ ընդհանրապէս, առանց մնայուն հետեւանքի· իսկ մահացու պարագաները աննշան թիւ մը կը կազմեն:

Ո՞վ պէտք է պատուաստել եւ ի՞նչ կրնայ ըլլալ վստահ պաշտպանումի մը տեւողութիւնը: Դժուար է այս հարցումին բացարձակ պատասխանը տալ, մինչեւ յայտնի չըլլայ այդ իմաստով դեռ կատարուող աշխատանքներուն վերջնական արդիւնքը: Առ այժմ, յանձնարարելի է պատուաստել երեքէն 12 տարեկան մանուկները, որոնք՝ փափուկ տարիքնուն բերմամբ, մասնաւորաբար ենթակայ են եւ ընդունակ այդ հիւանդութեան: Պատուաստումը՝ առ նուազն մէկ տարուան պաշտպանումը կ՚ապահովէ· անհրաժեշտ է սակայն որ, տարի մը վերջ, պատուաստումը կրկնուի:

Լաւատես խորհրդածութիւնով մը վերջացնելու համար, ըսենք որ՝ շատ չանցած, գիտութիւնը այս ահաւոր ախտին դէմ ալ պիտի յաղթանակէ:

ՏՈՔԹ. Ա. ԱԲԳԱՐԵԱՆ

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՄԱՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆԸ

Վերջին անգամ գումարուած Ընդհ. Ժողովը կրցաւ հաստատել ընկերակցութեան 1957ի գործունէութեան ծաւալումը եւ ներքին կազմակերպութեան ստացած նոր ձեւը:

Քիչ անդին տրուած հաշուեկշիռը եւ, մանաւանդ 1958ի համար քուէարկուած վարկերը, — նիւթական օգնութեան եւ պարբերաբար բաժնուած ուտեստեղէնի ծրարներուն համար — ցոյց կուտայ եղած յառաջդիմութիւնը:

Այս օգնութեանց յաւելումը, կը բացատրուի մեր անդամներուն շատնալովը, անդամավճարներու գանձումովը եւ մանաւանդ զանազան հանդիսութեանց առթիւ մեզի տրամադրուած նուէրներովը:

Արդարեւ, մեր ամառնային դաշտահանդէսը եւ մեր աւանդական աշնանային պարահանդէսը փարիզահայ գաղութին հանրային կեանքին մէջ բացառիկ տեղ մը կը գրաւեն:

Ներքին վերակազմութեան համար պատրաստուած կանոնագիրը օրինականացուեցաւ եւ անօրգործադրութիւնը ընդունուեցաւ Ներքին Գործոց Նախարարութեան եւ Սէնի Նահանգապետութեան կողմէ:

Այս կանոնագրութեան համաձայն, վերջին ընդհ. ժողովին համար, առաջին անգամ ըլլալով, յաջողութեամբ գործադրուեցաւ «Թղթակցութեամբ քուէարկութիւնը», բան մը որ Ֆրանսական ընկերակցութեանց մօտ շատ տարածուած՝ մեր մէջ, դրեթէ անծանօթ էր: Այս ձեւով, բացակայ կամ ներկայ, մեր բոլոր անդամներուն քուէներովը, ընտրուած վարչութեան հեղինակութիւնը եւ դիրքը, կ՚ամրանան:

Համաձայն մեր կանոնագրին 5րդ յօդուածին, վարչութեան անդամներուն մէկ երրորդը, ամէն տարի կը վերանորոգուի, այսպէսով դուրս եկող անդամներու ցանկը որ դիւանին կողմէ ներկայացուած էր, վերընտրուեցաւ նոյնութեամբ: Աղքատախնամի վարչութիւնը, 1958ի համար կազմուած է հետեւեալ անձերէն.—

Նախագահ՝ Պ. Պ. Զիլինկիրեան Վակրամ, փոխ-նախագահ՝ Աճէմեան Արմենակ, ընդհ. քարտուղար՝ Սուճեան Վաղարշակ, գանձապահ՝ Յովհաննէսեան Նուպար, անդամներ՝ Աճէմեան Ռոստոմ, Նիկ, Բաթուկեան Գրիգոր, Գազանճեան Մկրտիչ, Թէրզեան Արամ, Հէքիմեան Զարեհ, Զաքրճեան Պերճ, Զիթունի Վըրոյր, Սարգիսեան Ժան, Քէհեան Շարլ, Օհանեան Ալեքսանդր եւ Ֆրէնկեան Վահէ:

Ապագային, փափաքելի պիտի ըլլար որ ձեռնհաս անձնաւորութիւններ, յանձն առնէին ծառայելու ընկերակցութեան մը որ կը ծառայէ ազգին եւ գնէին իրենց թեկնածութիւնը ընտրութեան նախօրեակին:

1958ի ընթացքին յուսալի է որ երկու տարիէ ի վեր հետապնդուած եւ ջերմապէս փափաքուած մեր ծրագիրը կարելի պիտի ըլլայ իրականացնել: Այդ ծրագիրն էր, Անթիլիի մէջ 20 անկողիննոց անբու–

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՆԻՍԻ ՔՍԱՆԵՐԵՔԸ

ԳԼՈՒԽ ԵՐԿՐՈՐԴ

2.

«Ուրիշի կին» խօսքերը նրան անհաճոյ ցնցեցին: Չէ թէ նա զգլջաց իր ասածի համար, այլ զգաց, որ միեւնոյնն էր, ինչ էր որ լինէր, նրանք նորից մի միանգը պիտի լինէին՝ միշտ, միշտ... Նրանք սիրում էին իրար եւ դա էր ամենագլխաւորը, միակ կարեւորը: Ոչ մի ուժ չէր կարողանայ բաժնել նրանց՝ բացի մահուանից, ոչ մի ուժ, ոչինչ, ոչինչ, ոչ պատահական ծանր սխալը, ոչ ուրիշի երեխայի ծնունդը...

— Եթէ գիտենայիր, Սիրանոյշ,— նորից դիմեց Գարեգինը նկարին, — եթէ գիտենայիր այս բոլորը...

ԳԼՈՒԽ ԵՐՐՈՐԴ

1.

Վաղարշապատից Երեւան տանող ճանապարհով քայլում էր Գարեգինը: Նախորդ օրը, Երեւանի կայարանից ուղղակի աւտոբուս նստելով եւ գնալով տուն, նա ենթադրում էր, թէ առնուազն մի շաբաթ դուրս չէր գալու այնտեղից՝ մօրից եւ կնոջից կարօտն առնելու համար:

Նա երազում էր, թէ Սիրանոյշի հետ միասին նորից կը հրջի այդու ճանապարհով ու կածաններով, կանգ կ՚առնի իւրաքանչիւր հաստաբուն ծառի յետեւում եւ կը համբուրի նրան, կանգ կ՚առնի իւրաքանչիւր յիշատակելի անկիւնում եւ կնոջ հետ կը նայի դրան, եւ անցեալը, գեղեցիկ անցեալը, կը վերադառնայ...

Բայց ահա այսօր, հազիւ առաւօտ եղած, նա շտապում է հեռանալ տնից՝ առանց նոյնիսկ այգին ոտք կոխելու...

Երբեք նա այնպէս չէր զգացել մարդկանց մէջ լինելու պահանջը, երբեք նա այնպէս չէր զգացել մենակութիւնը, կամ աւելի ճիշդ՝ նա երբեք մենակութիւն չէր զգացել: Եւ այդ ոչ միայն այն պատճառով, որ եղել էր Սիրանոյշի հետ, այլ, Սիրանոյշի հետ միասին, նա շարունակ իր շուրջն զգացել էր մարդկանց ներկայութիւնը:

Տարօրինակ զգացում — իր մօր եւ կնոջ հետ օրեր շարունակ Երեւանի այդ հեռու եւ սակաւամարդ անկիւնից դուրս չգալով անգամ, նրան թուացել էր, թէ իրենք շատ են, թէ իրենց հետ են բոլոր ծանօթ եւ անծանօթ մարդիկ: Թերթը՝ առաւօտեան ստացած, ռադիոն՝ ամբողջ օրն անլուռ, սայլը, որ եկել էր միրգ տեղափոխելու, բանուորները, որ եկել էին այդտեղ աշխատելու, Վերգինէն եւ ամուսինը, որ բարկանալով նրանց վրայ՝ այնքան հեռու ապրելու համար, այնուամենայնիւ այցելում էին յաճախ, գիշերային պահակը, որ թէեւ ապրում էր շատ մօտ, բայց երբեմն ցերեկը մնում էր այդտեղ քնելու եւ, ի հարկէ, քնելու փոխարէն սկսում էր զանազան պատմութիւններ անել, դիրեկտորները, հողաչափները, ինժեներներն ու բանաստեղծները, որ այցելում էին միասին եւ ծրագրում ու պատկերացնում՝ միացնել նախկինում մասնաւոր, իսկ այժմ սովխոզներին պատկանող մօտակայ այգիները, քանդել դրանք իրարից բաժնող ներքին պարիսպները, վերածել մի համատարած, ահագին տնտեսութեան՝ լաբորատորիայով, ինստիտուտով, պահեստներով, պաղամշակման կոյանով, բնակելի շէնքերով, — այս բոլոր մարդիկ, իբրեւ իրենց նման այլ անթիւների ներկայացուցիչներ, մենակեաց սիրահար զոյգին կապում էին լայն աշխարհի հետ:

Իսկ այժմ այդ զգացմունքը չքացել էր: Պատահարը, որ տեղի էր ունեցել նրա եւ Սիրանոյշի հետ, առանձնացրել էր Գարեգինին բոլոր միւս մարդկանցից, դրել էր տարբեր կեցութեան մէջ: Նա տարակուսում էր, թէ ինչո՞ւ բանակից վերադարձած միւս մարդիկը ունէին կին, ընտանիք, նորից երջանիկ էին, իսկ ինքը, նրանց հաւասար ընկերը, նրանց հետ միասին կռիւներն իր ուսերի վրայ տարած եւ յաղթանակը նուաճած, պէտք է երեխայի պէս լաց լինէր մի ամբողջ օր եւ կեանքի միւս բոլոր օրերը մնար դժբախտ... ո՞վ էր սահմանել նրա համար այդ յատուկ կացութիւնը, այդ անարդար վիճակը, ո՞վ էր զրկել նրան՝ յաղթանակի պտուղը ճաշակելուց, ո՞վ ունէր այդպիսի իրաւունք... Արդեօք ո՞չ ռազմաճակատից խուսափած մի սրիկայ, որի համար յանուն հայրենիքի պաշտպանութեան ստեղծուած լուսաքօղարկումը լոկ նպաստաւոր պայման էր՝ կորզելու մարդկանցից նրանց կոպեկները, հագուստը, մարմինը... կամ, կասկածելի իրաւական հիմունքներով թիկունքում մնացած մի դատարկապորտ, որ իր արհեստն էր դարձրել միայնակ կանանց մխիթարելը եւ որի շուրթերում սիրոյ նոյն սրբազան խօսքերն էին, ի հարկէ, ինչպէս բոլոր սիրող մարդկանց մօտ, միայն այն տարբերութեամբ, որ դրանք ասւում էին մէկից աւելի կանանց...

Կարեւոր չէր եւ բոլորովին նշանակութիւն չունէր՝ ռմի՞ ուժով կատարել էին յանցանքը, թէ՞ օգտուելով թուլութեան պահից: Կարեւորն այն էր, որ մէկը, յանուն իր բողէական բաւականութեան, խորտակել էր երկու մարդու երջանկութիւնը, զրկել էր մէկին կեանքից, միւսին՝ նրա ողջ կեանքի անբաժան ընկերուհուց, նրա առաջին եւ վերջին սիրուց...

ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

(10 Շար.)

ժելիներու պատսպարումի մը հաստատումը :

ՄԱԿի Գաղթականաց Բարձր Քոմիսէ-րութեան Ֆրանսայի Պատուիրակութենէն կրցանք ձեռք բերել անհրաժեշտ տասը միլիոնի գումարը : Իսկ Գրէտի Ֆոնսիէն, 13 տարուան ընթացքին վճարելի եօթը միլիոնի փոխառութիւն մը : Այս վերջին գումարը պիտի հատուցուի, մեզի եղած խոստման համաձայն, «Բնակչութեան Տնօրէնութեան» կողմէ մասնաւոր բաժին մը աւելցնելով մեր Ծերանոցներու օրական յատկացումներուն վրայ :

Երկու տարիէ ի վեր, զանազան պաշտօնատուներու մօտ կատարած մեր դիմումներուն գլխաւոր մասը վերջացած է : Յառաջիկայ ամիսներուն աչքի առջեւ ունինք Անկելանոցի կառուցման եւ կահաւորման գործնական դժուարութիւնները, որոնք հետզհետէ կը ծանրանան գիներու շարունակական փոփոխութիւններով :

Որոշած ենք, սակայն այս ծրագիրը ամէն գնով գլուխ հանել : Մեր ծրագրին յաջողութեան համար ոչ միայն մեր անդամներուն այլ ամբողջ Հայ գաղութին աջակցութեան պէտք ունինք : Այս տարի հազար նոր անդամ եւս պէտք է արձանագրուի : Իւրաքանչիւր Հայ, ինչ որ ալ ըլլան իր միջոցները, պէտք է համախմբուի Աղքատախնամին շուրջ, որ մօտ 70 տարիներէ ի վեր կը պայքարի թշուառութեան եւ հիւանդութեան դէմ :

Ուղարկեցէք մեզի ձեր անդամավճարը (Նուազագոյն 500 Ֆր. տարին) եւ ձեր նուէրները : Բերէք մեզի ձեր բարոյական աջակցութիւնը եւ օգնեցէք մեզի ցոյց տալու համար մեզ դիտողներուն թէ իրերօգնութիւնը եւ գթասրտութիւնը եւս մեր ազգին յատկանիշերն են :

Նախագահ Աղք. Ընկերակցութեան
ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ ՎԱՀՐԱՄ

× Վերապահեցէք ձեր պաշտօնները մեր անգործներուն (Թէլէֆոն Փրովանս 77-73) : Մեր ուշադրութեան յանձնեցէք ձեզի ծանօթ թաքուն թշուառութիւնները :

Երախտագիտութեամբ կ'ընդունինք ամէն տեսակ նուիրատուութիւն, ըլլայ դրամական (չէքով, մանտայով եւ չէք փոստալով Փարիզ բիւ 10.775.28) և կամ հագուստեղէն, ուտեստեղէն, գիրք, տխտ եւ զանազան առարկաներ, նոյն իսկ գործածուած վիճակի մէջ : Հեռախօսեցէք Փրովանս 77-73 եւ մեր կառքը կ'անցնի զանոնք վերցնելու :

Հաշուեկշիռ 1957

ՄՈՒՏՔ.— Նուէր զանազաններէ	572.113
Անդամավճարներէ	247.000
Եկեղեցւոյ պնակէն	275.559
Ձեռնարկներէ պարահանդէս, դաշտահանդէս, հացկերոյթ	1.256.325
Նանսէնեան դրոշմներէ	10.000
Զանազան մուտքեր	27.303
Փոխառութիւն վերադարձուած Անտիլէն	300.000
Գումար	2.688.300
Սնտուկը պատրաստ 1957 Յունուար	1.874.157
Ընդհ. գումար	4.562.457

ԵԼՔ.— Բաժանուած ամսական նպաստներ	186.170
Բացառիկ եւ սփոփողական նպաստներ	186.170
Ալֆորվիլի աղքատներուն	10.000
Ծերերու համար մթերքի գնում	163.351
Ձեռնարկներու (պարահանդէս, եւայլն) համար ծախքեր	240.344
Առաքման, գրասենեակ, հեռաձայն	201.643
Կաղանդի ծառ	23.500
Գրասենեակ, կարասի	91.900
Զանազան ծախքեր	65.232
Փոխառութիւն Անտիլի	28.000
Գումար	2.955.040
Սնտուկը պատրաստ	2.467.417
Ընդհ. գումար	4.562.457

Ինչպէս կը տեսնէք այս ամփոփ համարատուութենէն մեր Միութիւնը 1957ի ընթացքին արդիւնաւոր շրջան մը բոլորած է : Այս առթիւ վարչութիւնս շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք աջակցեցան մեզի մեր աշխատանքի ընթացքին մեր ծանր պարտականութեանց յաջողութեան համար :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

3000 ՏԱՐՈՒԱՆ ՌԱԶՄԱԿԱՌՔԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ֆրանսական Մամուլի Գործակալու-թիւնը Մոսկուայէն կը հաղորդէ թէ Սեւանայ լիճին յատակէն գտնուեցան երեք ռազմակառքեր, որոնք նախաքրիստոնէական շրջանի ութերորդ դարուն կը պատկանին. այս պարագան ցոյց կուտայ, թէ Քրիստոսէն շատ առաջ Հայերը տէր էին բարձր մշակոյթի եւ քաղաքակրթութեան :

Երեք ռազմակառքերը կը նմանին իրարու : Իւրաքանչիւրը ունի չորս հսկայ անիւներ : Հայկական հին զարդաքանդակներու նմոյշները մինչեւ այսօր կը տեսնուին անոնց վրայ :

Սեւանի շրջանին մէջ նոյնպէս երեւան հանուած են գիւղեր, որոնց ճամբաներն ու տուները կը փաստեն թէ ճարտարապետութը զարգացած է հին Հայոց մօտ : Երեւան հանուած են նաեւ դամբարաններ, որոնց մէջ կը գտնուին ոսկիէ եւ արոյրէ զարդեղէններ, արձաններ եւ արձանիկներ, ազնիւ կաւով շինուած արուեստի գործեր, պղնձեայ եւ արուրակերտ հոյակապ զէնքեր :

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ լոյս տեսած է միջազգային էսփէրանտօ լեզուով հրատարակուող «Արմենա էսփերանթիսթօ» ամսագիրին առաջին թիւը, ուր տպուած է Յ. Թումանեանի «Մի կաթիլ մեղր»ը, Գ.Սեւակի մէկ յօդուածը՝ Վիքթոր Համբարձումեանի մասին, ինչպէս նաեւ ընդարձակ տեղեկութիւններ էսփէրանթօ լեզուի մասնագէտ Հայերու եւ Վրացիներու մասին :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Գիտութիւններու Ակադեմիայի նախագահ Վիքթոր Համբարձումեան, որ համաշխարհային հռչակ ունի, վերջերս Արեւելեան Գերմանիայէն նամակ մը ստացած է, որով իրեն կը յայտնուի թէ Պերլինի Գիտութեանց ակադեմիային թղթակից - անդամ ընտրուած է :

ԹԱԼԻՆԻ շրջանի Սասնաշէն գիւղի բազմաթիւ աղբիւրները աւելի լաւ օգտագործելու համար, ձորերէն մէկուն մէջ 14 քիլոմեթր երկայնութեամբ ջրամբար մը շինուած է, ուր կուտակուած ջուրը առուակներով կ'երթայ ոռոգելներքինՍասնաշէն, Ներքին Բազմաբերդ, Աշնակ, Կաթնաղբիւր եւ Դաւիթաշէն գիւղերու երեք հարիւր հեկտար տարածութիւնները :

ԵՐԵՒԱՆԻ Լուսաւորութեան նախարարութիւնը կազմակերպած է սղագրութեան ութամսեայ դասընթացքներ, ուր կը դասաւանդուի Շաքէ Ծերունեանի մեթոտը : Ինչպէս գրած էինք, Ծերունեան հայերէն սղագրութեան նոր եւ իւրայատուկ մեթոտ մը գտած է, որ բոլորովին տարբեր է ժամանակակից միւս սղագրութիւններէն : Այս ձեւով մէկ էջի վրայ կարելի է գրել 1500-1700 բառ, փոխանակ 70ի :

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ վերջերս գտնուած է Պ. Պռոշեանի անտիպ մէկ վէպը, որ ցարդ անյայտ կը մնար : Վէպը գրուած է Պռոշեանի վերջին տարիներուն. Նիւթը առնուած է 1896ի Թուրքիոյ ջարդերէն : 250 էջերէ բաղկացած այս գործը ունի երկու վերնագիր. սեւագրութեան օրինակը՝ «Եղօ», վէպին հերոսին անունով, իսկ մաքուրի ընդօրինակուածը՝ «Վրէժ» : Կարգ մը նշաններ ցոյց կուտան թէ հեղինակը կը մտածէր վերամշակել իր գործը :

ԹՐՔԱԳԱՏՈՒՄ

ԵՒՐՈՊԱՑԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՆ ...

Թուրքիոյ Արտաքին նախարար Զօրլու Փարիզի մէջ գումարուած Եւրոպայի տնտեսական գործակցութեան ժողովին մասնակցելէ ետք վերադարձած է Անգարա : Օդակայանին մէջ լրագրողներու հարցումներուն պատասխանելով Զօրլու բսած է.— Անպայման պիտի մասնակցինք Եւրոպայի Հասարակաց Շուկային. անհրաժեշտ ձեւակերպութիւնները ամէնէն ուշը մինչեւ Յուլիս պիտի վերջանան :

Թուրք նախարարը մանրամասնութեանց մէջ մտնելով աւելցուցած է.— Հասարակաց Շուկային շուրջ բանակցութիւնները կը շարունակուին : Այս անգամ քննութեան ենթարկուեցաւ կազմակերպման հարցը : Յառաջիկայ Յուլիսին Թուրքիան ալ մաս պիտի կազմէ եւրոպական երկիրներու ազատ շուկային : Տնտեսապէս թերաճ երկիրները պատշաճեցումի շրջան մը պիտի բոլորեն (ԽՄԲ.— Այդ երկիրներէն մէկը՝ Թուրքիան է) : Այս ժամանակամիջոցին թերաճ երկիրները հնարաւորութիւն պիտի գտնեն՝ ստեղծելու համար անհրաժեշտ կազմակերպութիւններ, որպէսզի ի վիճակի ըլլան մրցելու տնտեպէս յառաջադէմ երկիրներու հետ : Այս հնարաւորութիւնները ապահովելու համար կը նախատեսուի հիմնել երեք տեսակ ելմտական հաստատութիւններ.

1.— Վերականգնումի հիմնադրամ :
2.— Պատշաճեցումի հիմնադրամ :
3.— Մասնաւոր դրամատուն մը :

Ինչպէս կ'երեւի, այս բոլորը իրականացնելէ ետք Թուրքիա մաս պիտի կարենայ կազմել Եւրոպայի Հասարակաց Շուկային :

Եթէ միայն այդքանով կարենայի՜ն եւրոպացի ըլլալ, կամ մօտենալ Եւրոպական ազգերուն ...:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

3800 ՏՈԼԱՐ ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ

ՄԵՔՍԻԿՕ, (Յառաջ).— Մայրաքաղաքին մէջ հաստատուած երեք հարիւրի մօտ Հայեր կան, որոնք եկեղեցի եւ դպրոց չունենալով հանդերձ վառ կը պահեն իրենց ազգային զգացումները : Բոլորն ալ նախանձելի դիրքերու հասած են : Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ընդհանուր համակրանքի կապ մը հաստատած է անոնց միջեւ :

Մարտ 23ին Պ. Բերջեմլեանի տան մէջ հանդէս - հաւաքոյթ մը տեղի ունեցաւ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան տեղւոյն կազմին : Երգերէ, պարերէ, ճառերէ եւ խնջոյքէ ետք, հանգանակութիւն մը կատարուեցաւ ի նպաստ Անթիլիասի կաթողիկոսութեան : Ներկաները նուիրեցին 45 հազար բեսօ (մօտ 3800 տոլար) :

Մեքսիկոյի գաղութը ամէն առիթով լիաձեռն կը մասնակցի ազգային նպատակներու համար կատարուած հանգանակութեանց :

Մասնաւոր կերպով Առաքելեան եղբայրներու ազգանուէր գործունէութիւնը գլխաւոր առանցքն է գաղութին ողեւորութեան :

ԱՆՑՈՐԴ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

Փարիզի «Համազգային» ընկերակցութեան տարեկան ընդհանուր ժողովը տեղի ունեցաւ Մարտ 27ին, Քատէի վերնայարկը : Վարչութեան բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւնը լսելէ ետք, տեղի ունեցան կարծիքի փոխանակութիւններ, ինչպէս նաեւ թելադրութիւններ՝ ապագայ գործունէութեան համար : Տուեալ պայմաններուն մէջ ընկերակցութեան աշխատանքները բաւարար համարուեցան : Կատարուեցաւ նոր վարչութեան ընտրութիւնը, հետեւեալ կազմով.— Տիկիններ՝ Հոփսիմէ Իփէկեան, Արմենուհի Յակոբեան, Գարտինէ Աղապապեան, Պ. Պ. Պետրոս Զպուքճեան, Մկրտիչ Պարսամեան :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (159)

ԿԱՅԾԵՐ

ԽԲ.

ՀԱՅ ՀՈՎԻՒՆԵՐ

— Ձեր ձին գտնուածի հաշուումն է, որովհետեւ նրա փոխարէն մենք ունենք տասը հատ, ասաց բէկը ծանր կերպով :

— Բայց հայ վրանաբնակների գլխաւորի քեզ ընծայած ձին ես վաղուց արդէն դարձրել եմ իր տիրոջը :

Ես ստիպուեցայ ընդունել բէկի պարգեւը, որի վրայ աւելացրուց նա մի զոյգ ատրճանակ, ասելով.

— Այս ատրճանակները նոյնպէս ընդունեցէք իմ կողմից որպէս ընծայ, դրանք Բախչիսարայի ընտիր գործ են : Երբ որ կը յաջողուի ձեզ դրանցով սպաննել ձեր թշնամիներից մէկին, միշտ յիշեցէք Եպիտների բէկին :

Ասլանը մինչ այն ատրճան ընտանեցած էր բէկի գերդաստանի հետ, որ մինչեւ անգամ մտաւ կանանոցը եւ ամէնի հետ մնայք բարեաւ ասաց : Բոլորը շատ սիրով մեզ ճանապարհ դրին, միայն մի հոգի դժգոհ էր. դա էր գեղեցիկ Թուբին, որ վրանի ետեւում մենակ կանգնած, լաց էր լինում ...:

Արեւը մտաւ, երբ մենք հեծանք ձիերը : Ես չկարողացայ հասկանալ, թէ ի՞նչ էր պատճառը, որ Ասլանը միշտ գիշերով էր ճանապարհ գնում :

ԽԴ.

ԳԻԺ ՏԷՐՏԷՐԸ ԵՒ ԲԺԻՇԿԸ

Երկրորդ աւուր առաւօտեան պահուն մենք հասանք ոչ այնքան հեռու Վանից մի հայաբնակ գիւղ : — Այստեղ, ասաց Ասլանը, պէտք է փոքր ինչ հանգստանալ : Ինչ շատ հաճելի էր նրա խօսքը, որովհետեւ ամբողջ գիշերը չէինք քնել, անդադար ճանապարհ էինք եկած :

Նա ձին քշեց դէպի մի տուն, որ գիւղի քահանային էր պատկանում, ես էլ հետեւեցի նրան : Քահանան յայտնի էր այս կողմերում իր մականունով՝ «դալի քէշիշ» — որ նշանակում է գիժ տէտէր, բայց ոչ այն տեսակ գժերից, որոնք խելք չունեն, այլ այն տեսակներից, որոնք մեր գրաբար լեզւում արտասանւում են բառերովս «խօլ» կամ «վիրադ».

Մենք հասանք նրա տանը նոյն ժամանակում, երբ նա մի քանի մարդկանց իր դրան առջեւ կապած, ծեծ էր տալիս :

— Հըմ, տէրտէր, էլ ի՞նչ կայ, ասաց Ասլանը նրան տեսնելով :— Դարձեալ արդարութեան գաւազանը ձեռք ես առել..:

— Այս անպիտաններին պէտք էր մի փոքր խրատել ... պատասխանեց նա անփոյթ կերպով եւ մօտեցաւ մեզ : — Դէ, ցած իջէք, Վանից նոր բերել տուած լաւ արաղ եւ գինի ունեմ :

— Բայց մինչեւ մենք կը խմէինք ձեր լաւ արաղն ու գինին, դուք հրամայեցէք, որ այս «անպիտաններին» արձակեն, ասաց Ասլանը ծիծաղելով.

— Ոչ, դուք իմ դատաստանական գործերը մի խառնէք, անպիտանները պէտք է պատժուեն, ասաց նա :— Գնանք տուն :

Յանցաւորներն երկու Քրդեր էին, որոնք, ասում էր տէրտէրը, գողացել են գիւղի նախիրից երեք կովեր : Ասլանը այս լսելով, այլ եւս չմիջնորդեց. մտանք տէրտէրի տունը : Նա մեզ տարաւ մի սենեակ, որ իր հիւրանոցն էր եւ մի եւ նոյն ժամանակ քնարանը, բայց տէրտէրը նրան կոչում էր դիւանխանայ՝ այսինքն դիւանատուն :

Ես մտածում էի, թէ այնտեղ կը գտնեմ տէր Թօղիկի սենեակի նման զանազան կախարդական գրքեր կամ Այսմաւուրք. բայց մի թղթի պատառ անգամ չկար այնտեղ : Այնտեղ կային՝ նիզակներ, հրացաններ եւ զանազան տեսակ զէնքեր :

Տէրտէրը, որպէս երեւում էր, առաջուց գիտէր Ասլանի նոյն ժամուն իր տունը գալը, գիտէր նաեւ, թէ որտեղից է գալիս նա : Ես իսկոյն հասկացայ, որ Ասլանը եւ «գիժը» նախածանօթներ էին, գուցէ շատ մօտ բարեկամներ : Բայց ի՞նչ գործ ունէր խելացի Ասլանը «գժի» հետ :

Տէրտէրը բաւական բարձրահասակ եւ ցամաք մարդ էր. Նրա կազմուածքի բոլոր գծերից երեւում էր վայրենութիւն : Ինչ որ աւելի սարսափելի էր եւ անախորժ, էր նրա ձայնը, որ խօսելու միջոցում որոտում էր : Նրա ձախ ձեռքի երեք մատները կտրած էին, երեւի սրով, իսկ գլխի ու պարանոցի վրայ նոյնպէս վէրքի նշաններ կային : Եթէ Ասլանը չասէր ինձ, թէ նա քահանայ է, ես կը համարէի «գըժին» մի աւազակ, որ իր ամբողջ կեանքը անցուցել էր յափշտակութիւններով եւ մարդասպանութեամբ :

Հէնց որ մտանք «դիւանատունը», նա մօտեցաւ մի պատուհանի վարագոյրը յետ քաշեց եւ այնտեղից դուրս բերեց մի ահագին շիշ լիքը արաղով. Նախ լցրուց ինքը խմեց, յետոյ տուեց Ասլանին, եւ ապա ինձ առաջարկեց, ասելով.

— Առ, խմիր, ոսկորներդ կը պնդացընէ, յոգնած ես :

Տեսնելով ահագին բաժակը, ես սարսափեցայ :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ԶԱՏԿՈՒԱՅ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Աւագ Հինգշաբթի, *յիշատակ ընթրեաց Ս. պատարագ ժամը 10ին, կարգ Ոտն-լուայի երեկոյեան ժամը չորսին; Խաւարման պաշտամունք ժամը ութին :*

Աւագ Ուրբաթ.— *Յիշատակ Չարչարանաց եւ Խաչելութեան, կարգ Թաղման, Թափօր երեկոյեան ժամը հինգին :*

Աւագ Շաբաթ.— *Ճրագալոյց Ս. Զատկի, երեկոյեան ժամը 3.30ին, Ս. պատարագ ժամը հինգին :*

Կիրակի, Ս. Զատիկ.— *Տօն Յարութեան, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 7.30ին, հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ ժամը 10ին: Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Գեր. Տէր Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեան :*

Երկուշաբթի Բ. օր Ս. Զատկի.— *Յիշատակ Մեռելոց, պատարագ ժամը 10ին, յաւարտ պատարագի հոգեհանգիստ ընդհ. ննջեցելոց :*

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ – ԱՌՆՈՒՎԻԼ

Աւագ Հինգշաբթի.— *ժամը 10.30ին Ս. պատարագ, երեկոյեան ժամը վեցին Ոտնլուայի արարողութիւն :*

Նոյն իրկունը Աւագ Ուրբաթի գիշերային պաշտամունք, ժամը ութին, Յիշատակ Չարչարանաց, Խաչելութեան եւ Թաղման :

Աւագ Շաբաթ.— *Ճրագալոյց ժամը վեցին, ընթերցմունք Խթման երեկոյեան գիրքերու եւ Ս. պատարագ ժամը 7ին:*

Կիրակի, Զատիկ.— *Ս. պատարագ ժամը 10.30ին :*

ԲՇ.— *Յիշատակ Մեռելոց, յաւարտ Ս. պատարագի ընդհ. ննջեցելոց հոգեհանգիստ: Նոյն օրը Աւետումն Ս. Աստուածածնի :*

ՇԱԻԻԼ

Աւագ Հինգշաբթի.— *երեկոյեան Ոտնլուայի արարողութիւն ժամը 16ին, Խաւարում ժամը քսանին:*

Աւագ Ուրբաթ.— *Թաղում երեկոյեան 17ին :*

Աւագ Շաբաթ.— *Խթման օր, երեկոյեան Ս. պատարագ ժամը 16ին:*

×

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՄԱՅՐ – ԵԿԵՂԵՑԻ

Աւագ Հինգշաբթի.— *Առաւօտ Նախատօնակ ժամը 8.30ին, Ս. պատարագ 10ին, երեկոյ Ոտնլուայ ժամը 5ին, Խաւարում ժամը 7.30ին:*

Աւագ Ուրբաթ.— *Յիշատակ Խաչելութեան առաւօտ ժամը 10ին, երեկոյ Թաղում ժամը հինգին :*

Աւագ Շաբաթ.— *Ճրագալոյց Ս. Զատկի, առաւօտ ժամը 8.30ին, Ս. Հաղորդութիւն տալոց 9.30ին, Ս. պատարագ Խթումի, երկսեռ խումբով ժամը 5.30ին:*

Կիրակի, Ս. Զատիկ, *Յարութիւն Տեառն, առաւօտ Նախատօնակ եւ Անդաստան ժամը 7.30ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին:*

Երկուշաբթի, *Մեռելոց.— առաւօտ ժամը ութին, Ս. պատարագ 10ին, Հոգեհանգիստ ժամը 11.45ին:*

Նոր Կիրակի, Ազգ. Մեծ Սգատօն.— *Յիշատակ բիւրաւոր նահատակացն մերոց, յընթանցս համաշխարհային պատերազմին: Առաւօտ Ս. Պատարագ Հոգեհանգիստ ժամը 8–11.30ին :*

ՄԱՐՍԷՅԼ.— ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ

Աւագ Հինգշաբթի.— *Առաւօտ ժամերգութիւն եւ փոքրերու Հաղորդութիւն ժամը 9ին, Ոտնլուայ ժամը 5.30ին, Խաւարում ժամը ութին:*

Աւագ Ուրբաթ.— *Թաղում Տեառն, երեկոյեան ժամը վեցին :*

Աւագ Շաբաթ.— *Առաւօտ ժամը 9ին, Ճրագալոյց ժամը 5ին, Ընթերցմունք վեցին, Ս. պատարագ 7ին :*

Կիրակի, *Զատիկ Տօն Հրաշափառ Ս. Յարութեան :*

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 7ին, Ս. Պատարագ տասնին, Քարոզ 11ին:

ԳԱՄՓ. ՖՐԷԶ

Աւագ Հինգշաբթի.— *Առաւօտ ժամը 9ին, Ս. պատարագ տասնին, Ոտնլուայ 16ին, Խաւարում 19ին:*

Աւագ Ուրբաթ.— *Առաւօտ Խաչելութեան ժամը 10ին, Թաղում ժամը 16ին:*

Աւագ Շաբաթ.— *Ճրագալոյց Ս. Զատկի, առաւօտ ժամը 9ին, երեկոյ ժամը 15.30ին, Ս. պատարագ ժամը 16.30ին :*

Կիրակի, Ս. Զատիկ.— *Առաւօտ ժամը 8.30ին, Ս. Պատարագ ժամը 10ին:*

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՊՈՄՈՆԻ Ս. Գ. ԼՈՒՍ. ԵԿԵՂԵՑԻ

Աւագ Հինգշաբթի.— *Առաւօտ ժամը 8ին, Ս. Պատարագ 10ին, Ս. Հաղորդութիւն կը մատակարարուի երկսեռ մանուկներու, Ոտնլուայ ժամը 5ին, Խաւարում ժամը ութին :*

Աւագ Ուրբաթ.— *Թաղում ժամը 5ին,*

Աւագ Շաբաթ, *Ճրագալոյց, երեկոյեան ժամը 4.30ին, Ս. Պատարագ 5.30ին, Նախատօնակ Զատկի 7ին:*

Կիրակի, Ս. Զատիկ.— *Առաւօտ ժամը 7.30ին, Ս. պատարագ 10ին:*

ՊՈՒԼ-OSSO

Աւագ Հինգշաբթի.— *Առաւօտ ժամը 8ին, Ս. Պատարագ ժամը տասնին, Հաղորդութիւն բոլոր երկսեռ մանկանց, երեկոյ Ոտնլուայ ժամը հինգին, Խաւարում 7.30ին:*

Աւագ Ուրբաթ.— *Թաղում ժամը 5ին :*

Աւագ Շաբաթ.— *Ճրագալոյց Ս. Զատկի, երեկոյեան ժամը 4.30ին:*

Կիրակի, Ս. Զատիկ.— *Առաւօտ ժամը 7ին, Ս. պատարագ ժամը տասնին:*

Երկուշաբթի, Մեռելոց.— *Առաւօտ ժամը ութին, Ս. պատարագ տասնին, Հոգեհանգիստ ժամը 11ին:*

×

ԼԻՈՆ

Աւագ Հինգշաբթի.— *Առաւօտ ժամը 9ին, Ս. Պատարագ 10ին, Ոտնլուայ ժամը չորսին, Խաւարում 7.30ին :*

Աւագ Ուրբաթ.— *Թաղում ժամը17.30ին :*

Աւագ Շաբաթ.— *Ճրագալոյց ժամը 4.30ին, Ս. պատարագ վեցին:*

Կիրակի, Ս. Զատիկ.— *Առաւօտ ժամը 7ին, Ս. Պատարագ ժամը 10ին:*

Երկուշաբթի, Մեռելոց.— *Առաւօտ ժամը 8.30ին, Հոգեհանգիստ 11ին, Գերեզմանօրհնէք կէսօրէ վերջ ժամը 2ին:*

×

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ – ՆԻՍ

Աւագ Հինգշաբթի.— *Առաւօտ Սկիզբ ժամերգութեան ժամը ութին, Ս. պատարագ ժամը 10ին, Երեկոյ Ոտնլուայ 4ին, Խաւարում ժամը 7.30ին:*

Աւագ Ուրբաթ.— *Առաւօտ Խաչելութիւն ժամը 9.30ին, Երեկոյ Թաղում 4ին:*

Աւագ Շաբաթ.— *Ճրագալոյց, առաւօտ ժամը 9ին, երեկոյ ժամը 3.30ին, Ս. Պատարագ 4.30ին:*

Կիրակի, Ս. Զատիկ.— *Առաւօտ սկիզբ ժամերգութեան ութին, Ս. պատարագ 10ին:*

Երկուշաբթի, Մեռելոց.— *Առաւօտ ժամը 8.30ին, Ս. Պատարագ 9.30ին:*

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Աւագ հինգշաբթի.— *ժամը 10.30ին ժամերգութիւն : ժամը 15ին երեկոյեան ժամերգութիւն եւ Ոտլուայի արարողութիւն, ժամը 16.30ին հանդիսաւոր պատարագ, ժամը 19.30ին Խաւարման ժամերգութիւն:*

Աւագ Շաբաթ.— *ժամը 17ին ժամերգութիւն Զատկի Ճրագալոյցին, ժամը 18ին ձայնաւոր պատարագ եւ Նախատօնակ:*

ԶԱՏԻԿ.— *ժամը 9.30ին ժամերգութիւն, ժամը 10.30ին ձայնաւոր պատարագ եւ ընդհ. Հաղորդութիւն :*

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Հայ Կարմիր Խաչի Օգնութեան մարմնին (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Ուրբաթ, Ապրիլ 11, ժամը 17ին, իր կեդրոնատեղին, 15 բիւ ժան Կուժօն, Փարիզ :

Օրակարգ.— 1) Վարչութեան նիւթական եւ բարոյական հաշուետուութիւն : 2) Նոր վարչութեան ընտրութիւն : 3) Ընթացիկ հարցեր :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Անիէռէն Տէր եւ Տիկին Զրտաքեան Յաջողութիւն (Շապին Հարահիսարցի) իրենց ննջեցեալներուն յիշատակին, փոխան հոգեհանգիստի հետեւեալ նուէրները կ'ընեն — 8000 Ֆրանք Մշակոյթի Տան Շ. Միսաքեան *սրահին, հինգ հազար Մոնմորանսիի հանգստեան տան, հինգ հազար Անտիյի հանգստեան տան, երկու հազար* Յառաջի *բաւզաւաճման համար: Հանգստեան տուներուն եւ Շ. Միսաքեան սրահին գումարները ստանալ* Յառաջէն:

ՑՈՒՑԱՀԵՏՐ

ՋՈՄի կեդր. Վարչութիւնը ստիպողական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

Հայ Կարմիր խաչի օրը Մայիս 11ին, ժամը 14ին Սորպոնի ամփիթատրոնին մէջ :

Սիրայօժար մասնակցութեամբ յայտնի արուեստագէտներու :

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամսեայ 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
2
ԱՊՐԻԼ
MERCREDI
2 AVRIL
1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8159 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3960

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ո՞Վ Է ԹՐՔԱՍԷՐԸ

Ա.

Աւետիք Իսահակեան Վենետիկէն 15 Յուլիս (1924) Թուակիր նամակով մը Հայրենիքի խմբագիր Ռ. Դարբինեանին կը գրէր.

« Այստեղ է նկարիչ Սարեանը... Յոյս չունի, որ Կարսը եւ Սուրմալին յետ գրաւեն Ռուսները, որովհետեւ Ռուսները եւ նրա բաղկացուցիչ Սովետները շատ աւելի թրքասէր են քան հայասէր, եւ յետոյ բոլշեւիկ գինուորը չի կռուի՝ Հայաստանի սահմանները մեծցնելու համար » : (Հայրենիք ամսագիր, 1958 Փետրուար, էջ 7) :

Իսկ նոյն տարուան Օգոստ. 9ին գրուած նամակի մը մէջ, Իսահակեան կ'ըսէ.

« Ասում են (հայրենիքից) եկողները թէ՝ մեծ հաւանականութիւն կայ Թուրքերի հետ բախուելու, Կարսը յետ գրաւելու: Ես հաւատացող չեմ: Բոլշեւիկներից անկարող եմ այդ սպասել. նրանք քաջ են տան մէջ մարդ խեղդելու, դուրսը՝ հաւ են » :

Այս մէջբերումները ըրինք ի պէտս անգիտաց, աւելի ճիշդը ի պէտս կամաւոր կոյրերու եւ ախտաւոր լրագրողներու, որոնք ատենէ մը ի վեր կեղծ փայլասաններով կ'աղմկեն հրապարակը՝ հանրային կարծիքը թունաւորելու չարամիտ նպատակով :

Աժան ազգասիրութիւն ծախելու եւ Դաշնակցութիւնը վարկաբեկելու իրենց մոլեդնութեան մէջ չէին կրնար գտնել աւելի չահաւոր դրամագլուխ մը՝ քան Թրքասիրութեան պիտակը փակցնել Հայութեան մեծագոյն կուսակցութեան անունին :

Զո՛ւր աշխատանք: Ազատատենչ Հայութիւնը շատ լաւ կը ճանչնայ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, իր ազգային ու քաղաքական պահանջներուն հարազատ արտայայտիչը: Եւ անարգութեան սիւնին կը գամէ բոլոր մատնիչներն ու զրպարտիչները :

Պատմական անժխտելի ճշմարտութիւն մըն է, որ կը հաստատէ Աւետիք Իսահակեան, երբ կը գրէ. « Ռուսները եւ նրա բաղկացուցիչ Սովետները շատ աւելի թրքասէր են քան հայասէր » :

Առանց շատ հեռուները երթալու եւ քրքրելու ցարական շրջանի վաւերագրերը, յիշենք քանի մը յատկանշական դէպքեր ու թուականներ՝ վերջին քառասուն տարիներու պատմութենէն :

Հազիւ բոլշեւիկեան իշխանութիւն հաստատուած Ռուսիոյ մէջ, խորհրդային կառավարութիւնը 1917 Նոյ. 24ին « Արեւելքի եւ Ռուսիոյ բոլոր աշխատաւոր մահմետականներուն » ուղղած իր « Դիմում »ին մէջ կ'ըսէր.

« Կը յայտարարենք, որ պատռուած եւ ոչնչացուած է Թուրքիան բաժնելու եւ Հայաստանը անկէ խլելու դաշնագիրը » : (Վէմ, 1938, ԻԱ. էջ 81) :

Քանի մը ամիս վերջ, 4/17 Փետր. 1918ին, Պրէսթ-Լիթովսքի մէջ ստորագրուած դաշնագրի 4րդ յօդուածով խորհրդային իշխանութիւնը յանձնառու կ'ըլլար արագօրէն ռուսական զօրքերէն պարպելու ո՛չ միայն արեւելեան Անատոլուի գրաւեալ շրջանները եւ զանոնք օրինապէս փոխանցելու Թուրքիոյ, այլ այս վերջինին կը յանձնէր Կարսի, Արտահանի եւ Բաթումի նահանգները, որոնք 1878էն ի վեր կը պատկանէին Ռուսիոյ :

Այս չարաչուք համաձայնութեամբ ռուս զինուորները հապճեպով պարպեցին արեւելեան նահանգները՝ հայ ժողովուրդը մինակ ձգելով դէմ առ դէմ իր դարաւոր թշնամի Թուրքին հետ :

Արդի՞ւնքը: «Թրքական բանակը չարժուում է դէպի Բաթում, Կարս եւ Արտահան, աւերելով երկիրը եւ ոչնչացնելով գիւղական ազգաբնակութիւնը » : («Փաստաթուղթեր եւ նիւթեր՝ Անդրկովկասի եւ Վրաստանի քաղաքականութեան շուրջ», Թիֆլիս, 1919, էջ 19) :

Նոյն Պրէսթ-Լիթովսքի դաշնագրի յաւելուածին համաձայն, « Ռուսիոյ Հանրապետութիւնը կը պարտաւորուի զօրացրուել եւ բոլորովին արձակել Թրքահպատակ եւ ռուսահպատակ հայ հրոսախումբերը, որ կը գտնուին ռուսական հողի վրայ եւ գրաւուած Թրքական շրջաններու մէջ » :

Ցանուն հայրենիքի ազատութեան կռուող հայ կամաւորներն ու անձնազոհ զինուորները հրոսախումբ կ'որակուին յեղափոխակա՛ն բոլշեւիկներուն կողմէ որոնք յանձնառու կ'ըլլան նաեւ ցրուել ռուսական հողի վրայ գտնուող հայկական զօրագունդերը :

Մեկնութիւնները աւելորդ են :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻԿՈՅԵԱՆ ԵՒ ՔՈԶԼՈՎ

ՓՈԽ ՎԱՐՉԱՊԵՏ

Ինչպէս կը նախատեսուէր՝ Խ. Միութեան տնտ. նախարար Կրոմիքօ յայտարարեց թէ մէկ կողմ թէ ի վեր դադրեցուցած են արդէն հիւլէական եւ ջրածնի զէնքերու փորձերը իէջ,

Արտաքին նախարարութեան յայտնեց թէ միւս երկիրներ [illegible] այդ փորձերը դադրեցնելու [illegible] չեն տուած.— Խ. Միութիւնը կը սպասէ, ըսաւ ան, որ Միացեալ Նահանգներն ու Անգլիան միանան իրեն, այս ձեւով սահմանափակելով սպառազինման արշաւը եւ նուազեցնելով հիւլէական պատերազմի մը վտանգը : Եթէ ջրածնի զէնք ունեցող կառավարութիւնները չհետեւին Խ. Միութեան, դադրեցնելով իրենց փորձերը, Մոսկուայի կառավարութիւնը ըստ այնմ պիտի շարժի :

Խրուշչեւ յայտարարեց նաեւ նախարարական իր կազմին անդամները: Մասնաւոր փոփոխութիւններ չկան նախարարներու մէջ, բայց Խրուշչեւ յայտնեց թէ մառեշալ Բուլգանին պետական դրամատան նախագահ նշանակուած է :

Փոխ վարչապետ նշանակուած են Ա. Միկոյեան եւ Քոզլով :

Ինչպէս կը գրէ «Լը Մոնտ», Ա. Միկոյեան «հին բոլշեւիկներու» վերջիններէն մէկն է, որ իր ազդեցութիւնը կը պահէ, հակառակ անոր որ Ստալինի մահէն ետք բազմաթիւ փոփոխութիւններ եղան Խ. Միութեան մէջ :

Ա. Միկոյեան կուսակցութեան ղեկավար կազմին մէջ մտաւ 1926ին. այդ թուականէն ի վեր կարեւոր պաշտօններ վարած է կառավարութեան մէջ: Առեւտրական հարցերու մէջ խորհրդային մեծագոյն փորձագէտներէն մէկը կը համարուի. իսկ Կրեմլինի ղեկավար դասակարգին մէջ միակն է՝ որ ծանօթ է Արեւմտեան հարցերուն: 63 տարեկան է ներկայիս եւ բազմաթիւ ճամբորդութիւններ ըրած՝ արտասահմանի մէջ:

Մինչեւ այսօր Ա. Միկոյեան զօրավիգ կանգնած է Խրուշչեւի քաղաքականութեան: 1955ին մառեշալ Բուլգանինի հետ ընկերակցած էր Խրուշչեւի՝ Պելկրատի մէջ մառեշալ Թիթոյի հետ խորհրդակցելու համար :

Քոզլով Խ. Միութեան մէջ Ռուսիոյ վարչապետն էր. յիսուն տարեկան է, կազմուած՝ համայնավար կուսակցութեան մէջ եւ ծանօթ է իբրեւ Խրուշչեւի սերտօրէն կապուած կուսակցական : Իր աստղը սկսաւ փայլիլ 1952ին, երբ 19րդ համագումարին մէջ կեդրոնական կոմիտէի անդամ ընտրուեցաւ :

ՉԱԽՋԱԽԻՉ ՅԱՂԹԱՆԱԿ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԸ ՇԱՀԵՑԱՒ

Ինչպէս գրած էինք Մարտ 30ին տեղի ունեցան յունահայ թեմական ընտրութիւնները: Այս առթիւ հետեւեալ հեռագիրը ստացանք Աթէնքէն .—

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ԹԵՄԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԱԹԷՆՔ, — 31 Մարտ.

Փառաւոր յաղթանակ, 80 առ հարիւր :

ԱԶԱՏ ՕՐ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Օրը Օրին

« ԳԱՂԱԹՆԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ »

Երկրորդ Աշխարհամարտին նախօրեակին էր: Վէն մը ծագեցաւ Մայքըլ Արլընի մէկ հատորին շուրջ: Ողբացեալ գրագէտը, որ հազիւ կը գիջանէր խոստովանելու իր հայկական ծագումը, բաւական ծանր ածականով մը որակած էր մեր ժողովուրդը:

Քանի մը հոգի պաշտպանեցին զինք, բացատրելով թէ խնդրոյ առարկայ ածականը սխալ թարգմանուած էր հայերէնի մէջ: Ուրիշներ պնդեցին թէ թարգմանութիւնը ճիշդ էր:

Այս բանավէճին մասնակցողներէն եւ Արլընի դատապարտողներէն մէկն ալ ողբացեալ Արշակ Չօպանեանը:

Հարցուցին իրեն.

— Դուք անգլերէն գիտէ՞ք, Արլընի մը գրածը հասկնալու չափ:

Չօպանեան պատասխանեց.

— Ո՛չ, չեմ գիտեր, բայց բառարանին օգնութեամբ կրնամ հատորի մը միտ բանին հասկնալ...

×

Թարգմանութիւն, օտար լեզուէ մը հայերէնի, բառարանին օգնութեա՛մբ... Մեր ազգին պատրաստած բառարաններո՛վ...

Չեմ հաւատար այդ հերոսութեան: Մեր ազգին մատներով պատրաստուած բառարաններով օտար լեզուն հայերէնի չի թարգմանուիր:

Ինչո՞ւ: Որովհետեւ, մեր վաստակաւոր լեզուագէտները — քանի մը բացառութիւններ մէկ կողմ — բառին եւրոպական իմաստով բառարաններ տուած չեն մեզի:

Ուրիշ խօսքով, բառերը մշակած չեն, ապրեցուցած չեն: Եւ գոհացած են, պարզապէս — եւ ընդհանրապէս — օտար բառին դիմացը հայերէն բառ մը դնելով՝ առանց այդ բառով կազմուած նմոյշ-նախադասութիւններ հրամցնելու ընթերցողին: Ատոր համար է որ երբ օտար լեզուին ընթերցուած անծանօթ մէկը, թարգմանելու սկսի, կը շուարի եւ իր ճամբան կը կորսնցնէ:

Ու երբ իր օձիքէն բռնես, կը պատասխանէ.

— Նայէ՛, բառարանը ասանկ գրեր է...

×

Տեսած եմ այդ բառարանները:

Ահաւասիկ հատ մը: Հրատարակուած է ասկէ հարիւր տարի առաջ: Անգլերէնէ հայերէն: Ժրաջան վարդապետ մը ազգին ծառայութիւն մը մատուցանելու մտահոգութեամբ, բառերը շարեր է տակէ տակ եւ այդ բառերուն դիմացն ալ, շարեր է քանի մը հայերէն բառեր: Ո՛չ մէկ նմոյշ, ոչ մէկ բացատրութիւն թէ այդ բառը ինչպէս կը գործածուի, ինչ նախադրութիւն կ'առնէ կամ իր իմաստը ինչպէս կը փոխուի՝ համաձայն նախադրութեան:

Ահաւասիկ ուրիշ մը — ֆրանսերէնէ հայերէն: Նոյն պատմութիւնը: Պատրաստողը իր աչքին առջեւ ունեցած է միայն մէկ օտար բառարան, փոխանակ յիսունի:

Արդի՞ւնքը: Ցոյց տրուած իմաստները ամբողջական չեն: Երբեմն ալ, սխալ են: Այս բառարանով, Փրուսթէն կամ նոյն իսկ Կի տը Մոփասանէն կտոր մը թարգմանողը քաջելի՞ք ունի:

Կան ուրիշ բառարաններ ալ նոյնքան խեղճ ու անվստահելի:

Բառարանով — մեզի ծանօթ բառարաններով — օտար լեզուն հայերէնի չի թարգմանուիր : Բառարանը օգտակար է երբ թարգմանողը կը փնտռէ բոյսի մը, միջատի մը կամ թանկագին քարի մը հայերէնը: Բայց օգտակար չէ, երբ օտար յատկաբանութիւն մը հայացնելու փորձ մ՛ը կը կատարուի:

Դարմա՞ն: Կայ: Տասը, քսան տարի պէտք է վերջ տալ կարգ մը վէներու եւ պէտք է իրարու քով բերել ազգին լեզուագէտները, որպէսզի նստին եւ բառարաններ շինեն՝ ազգին համար: Լառուսներու, Ուէպսթըրներու եւ Աքսփըրտներու տարողութեամբ բառարաններ:

Ինչո՞ւ: Որպէսզի, հայերէնով կարդանք ու կարդացնել տանք մեծ ազգերու մեծ գրականութիւնը: Որպէսզի, շոշորթները չգրեն — « գագաթնային, գագաթի խորհրդաժողով »:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵԼԺԻՈՅ Էլիզապէթ Թագուհին Մոսկուայի մէջ այցելած է Լենինի տունը եւ այցելուներու տոմարին մէջ արձանագրած .— Խոր յուզումով առիթը ունեցայ այցելելու մեծ Լենինի աշխատանոցը: Պելժիական մամուլը խստօրէն կը քննադատէ Թագուհիին արտայայտութիւնը. նոյնիսկ արքայական թերթը՝ Ազատ Պելժիա կը գրէ .— «Մեծ Լենին»ի յաղթանակին ընթացքին էր որ ջարդուեցաւ Ռուսիոյ արքայական ընտանիքը, այդ «Մեծ Լենին»ին յաջորդներուն հրասայլերն էին որ ճզմեցին Հունգարիոյ խեղճ ժողովուրդը :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ Պատերազմական Ատեանին յանձնուեցաւ Նասրի դէմ կազմակերպուած սէուտական մահափորձին թղթածրարը, 25 էջ: Գլխաւոր մեղադրեալներն են Սէուտ թագաւորի աներն ու իր եղբայրը :

ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՅ մէջ շինուեցաւ հիւլէական առաջին ժամացոյցը :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետ Չու Ան Լէյ յայտարարեց թէ համաձայն է Ռափացքիի ծրագիրին՝ կեդրոնական Եւրոպայի մէջ զինաթափ գօտի մը ստեղծելու համար :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՄԻԱՑԵԱԼ Հանրապետութիւնը երկուշաբթի գիշեր բողոքագիր մը ներկայացուց ՄԱԿին, Իսրայէլի դէմ : Այս բողոքով կը պահանջուի Ապահովութեան Խորհուրդի անմիջական ժողով մը առաջքն առնելու համար «Իսրայէլի Սուրիան գրաւելու նպատակներուն»: Մինչ Պէն Կուրիոն կը յայտնէր որ պատրաստ է Գահիրէ երթալու խորհրդակցելու համար Նասրի հետ :

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐՈՒ (Ֆրանսա - Անգլիա - Ամերիկա) դեսպանները յուշագիր մը ներկայացուցած են Մոսկուա, առաջարկելով որ Ապրիլի երկրորդ կիսուն կատարուին դիւանագիտական հանդիպումներ: Այս յուշագրին հետ Մաք - Միլըն նամակ մը գրած է Խրուշչեւի :

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԻՉ ՄԸ ԳԱՐՈՒՆ...

Գարուն է եւ Ծաղկազարդ :

Օդը քմայքներ կը սարքէ ամէն օր : Նոյն իսկ օրը քանի մը անգամ : Երբեմն արեւշող, երբեմն ամպոտ : Հովեր կը փչեն եւ անձրեւ ալ կը տեղայ :

Եւ սակայն, կարճ կը տեւէ քմայքը : Գարնան երկունքն է, որ ի վերջոյ պիտի յանգի արդասաբեր պայծառութեան եւ ջերմութեան :

Մէկ բառով՝ վերածնութիւն :

Մեր ազգային աւանդութեանց մէջ ինքնուրոյն տեղ մը կը գրաւէ Ծաղկազարդը, իբրեւ աւետաբեր օր մը գարնանային եղանակի, կամ իբրեւ անոր լրացուցիչ մասը :

Ջերմութիւն կը հոսի ընդարմացած սիրտերու մէջ, եւ մարդիկ ակնդէտ կը սպասեն Զատիկին, որ դարձեալ ուրիշ հմայք մը ունի, հայկական տեսակէտով :

Այդ բոլորէն շատ բան մոռցուած, կորսուած է այսօր :

Եւ սակայն, երբ գարուն է եւ Ծաղկազարդ, ամէնէն ցամաք հողիններն ալ կը խլրտին, բնազդաբար :

Անընակա՞ն է սպասել որ նոյն բարենշան երեւոյթը պարզուի, նաեւ, մեր հայկական, հաւաքական կեանքին մէջ :

Քիչ մը գարուն՝ ազգային–քաղաքական հորիզոնին վրայ, որպէս զի մշուշը փարատի եւ կարենանք աւելի պայծառօրէն տեսնել չարն ու բարին :

Վէճեր եւ պայքարներ միշտ ալ պիտի ունենանք, ինչպէս գարունն անգամ ունի ամպամած երկինք, «անձրեւաբեր հողմունք» եւ ուրիշ անակնկալներ :

Բայց, ի վերջոյ տեղ մը կանգ պիտի առնե՞նք, պահելով հաւասարակշռութիւնը եւ որոշ ներդաշնակութիւն :

Լրագրական, վարդապետական կամ ազգասիրական ամէնէն բանաւոր պայքարն ալ չի կրնար աւելի ծանր կշռել քան տարագիր բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան դատը :

Երբ օրն ի բուն թունաւոր նետեր ու նիզակներ կ'արձակուին սանձակոտոր մոլեգնութեամբ, երբ գրիչները թոյն կը սրսկեն եւ մաղձ կը հոսի բերաններէն, գալիքը Ծաղկազարդ կամ Զատի՞կ պիտի ըլլայ, թէ «Օր Մոխրոց» :

Ահա վերջին տնաքանդ ժխորը, — Փետրուար 20ի կաթողիկոսական ընտրութեան առթիւ : Ամուլ եւ տմարդի խաչակրութիւն մը, որ կ'այլասերի ու կը ճապաղի, փոխադրուելով գաղութէ գաղութ : Նոյնիսկ նիւթ ճարելով օտար շրջանակներու :

Մեր լրագրական – եկեղեցական պատմութեան մէջ հազուադէպ է այսքան անճոռնի ղալմաղալ, ի հեճուկս բացորոշ իրողութեանց :

Ինչպէս միշտ, այս դիմակաթափ խուժանավարութեան առթիւ ալ դաւադիրները կը շարունակեն իրար խածնել հին ու նոր առասպելներ, մշուշը թանձրացնելու եւ որոմ ցանելու համար :

Միջին Արեւելքի մէջ «ազգասէր» եւ «եկեղեցասէր» թերթեր կան որոնց չորս էջերէն երեքը յատկացուած է այս ազգաւեր ժխորին :

Ո՛ւր էր որ գարնանաշունչ հով մըն ալ այդ ջղագար խաչակիրներու գլխուն փչէր, եթէ ոչ Հայ. Եկեղեցւոյ, գոնէ իրենց ընթերցողներու բարիքին համար :

Քիչ մը գարուն, քիչ մը « Հայու արիւն » — ինչպէս կ'ըսեն իրենք — «իսէր ազգութեան » : Ի շահ Էջմիածնի եւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեանց, եւ մանաւանդ ցիրուցան բազմութեանց որոնք ամէն բանէ առաջ խաղաղութեան եւ ապահովութեան կը կարօտին :

Այդ խաղաղութեան համար հիմնական պայման է անխախտ պահել մեր ինքնորոշման իրաւունքը :

Ծ.

(1956, Մարտ 25)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՈՎ Է ՄԵՐԺՈՂԸ, ՈՎ Է ՄԵՐԺՈՒԱԾԸ

Անգլիոյ Արտաքին նախարարութեան նախկին բարձր պաշտօնատար էնթընի Նըտինկի մէկ յօդուածաշարքէն կը քաղենք հետեւեալ այժմէական հաստատումներն ու առաջարկութիւնները : Յօդուածաշարքը լոյս տեսած է Նիւ Եորք Հերալտի մէջ :

Ի՞նչ պատկեր կը ներկայացնէ այսօր Ատլանտեան Ուխտը՝ Սուէզի խնդրէն ի վեր առաջացած ներքին բաժանումներէն եւ Խրուշչեւի կողմէ այս անհամաձայնութիւնները լաւապէս շահագործուելէն վերջ :

Աշխարհի որ մէկ անկիւնէն ալ դիտէք հարցը — եւ անցնող տարուան ընթացքին Սան Ֆրանսիսքոյէն մինչեւ Նոր Տէլհի շրջապտոյտի մը ընթացքին յանդեցայ այս համոզման – տխուր իրողութիւնն այն է, որ այսօր Խ. Միութիւնն է ամէն տեսակի նախաձեռնութեանց մենակէտը, ըլլան անոնք դիւանագիտական, գիտական, ռազմական կամ քարոզչական : Ճիշդ է, որ ամէն մարդի մէջ կատարուած ռուսական այս յառաջխաղացքին շնորհիւ Արեւմտեան պետութիւնները սկսան խօսիլ փոխադարձ զիջողութիւններու անհրաժեշտութեան մասին. բայց այս խօսակցութիւնները տակաւին որեւէ դրական արդիւնքի չհասան : Ամերիկեան ու անգլիական կառավարութիւնները յոգնած, շուարած, անվստահ մարդու մը պատկերը կը ներկայացնեն : Արեւմտեան դիւանագիտութիւնը անշարժութեան ու անգործութեան մատնուելու վտանգին ներքեւ կը գտնուի, որովհետեւ դիւանագէտները չեն գիտեր թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ իրենց յաջորդ քայլը :

Խօսելու եւ գործելու այս վախը շատ դէշ անդրադարձումներ կ'ունենայ Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ : Ատլանտեան Ուխտի վերջին ժողովը յստակ կերպով ցոյց տուաւ թէ ընդհանուր միտումը ինչ է. Արեւմտեան Եւրոպայի երկիրները խաբուած եւ գրկուած ըլլալու տպաւորութիւնը ունին :

Ամէն ոք կը խորհի չէզոքութեան եւ Գերմանիոյ չէզոքութիւն պարտադրելով համաձայնութիւն մը գոյացնելու մասին : Հետզհետէ աւելի կը զօրանայ այն կարծիքը, որ ամբողջ Միջին Արեւելքը Խ. Միութեան յաւակնութիւններէն ազատելու համար, լաւագոյն է ամբողջովին չէզոքացնել այդ շրջանը : Սկսած են խորհիլ ղեկավարներու ժողովի մը կարելիութեան մասին, ո՛չ թէ փա[illegible] համար որ Խ. Միութիւնը համ[illegible]յնութեան գալու նպատակ չունի[illegible] այլ՝ միջազգային հարցերը լուծել[illegible]տանկարով :

Արեւելք – Ա[illegible]ոք հաւանական բանակցութեան մը ա[illegible]նքին վրայ դրուած օրէ օր աճող յոյսերը հետեւանք են ոչ թէ այն համոզման, որ լուծում մը պիտի գտնուի, այլ այն յուսահատութեան որ Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ սկսած է տիրել՝ ի տես Տըլըսի դիւանագիտական անգործունէութեան : Անգլիոյ եւ Եւրոպայի հանրային կարծիքը սկսած է թէեւ կամաց – կամաց մոռնալ Սուէզի հարցէն վերջ ծագած հակա – ամերիկեան զգացումները, բայց ծայրայեղ ձախակողմեան եւ աջակողմեան շրջանակներէ ներս միշտ կայուն է Մ. Նահանգներու դէմ ստեղծուած կասկածամտութիւնն ու նախանձը :

Անգլիա եւ Արեւմտեան Եւրոպա միտում ունին ոչ թէ չէզոքութեան, այլ անվստահութեան ու ոչ մէկ բանի չհաւատալու : Ասիկա երկսայրի սուր մըն է, որ կրնայ գործածուիլ թէ՛ բարեկամներու եւ թէ՛ թշնամիներու դէմ :

Կացութիւնը փրկելու համար անհրաժեշտ է դրական ու գործնական արեւմտեան միացեալ ծրագիր մը մշակել՝ քաղաքական, տնտեսական եւ դիւանագիտական բոլոր խոչընդոտներուն դէմ դնելու համար :

Երկրորդ աշխարհամարտը շահեցանք, որովհետեւ կռուեցանք : Այժմ, այս նոյնքան վտանգաւոր կացութենէն յաղթական դուրս գալու համար, դարձեալ պէտք է պայքարինք, փոխանակ ապաղինուելու :

Համայնավար վտանգին դէմ դնելու համար, ցարդ միայն մէկ դրական քայլ առնուեցաւ՝ Արեւմտեան Եւրոպայի ցրուած ուժերը միացնելով : Այդ՝ 160 միլիոն բնակչութիւն համախմբող արեւմտեան Միացեալ Շուկայի ստեղծումն էր 1958 Յունուար մէկին : Եթէ իրագործուին Միացեալ Շուկայի ծրագիրները, այս կազմակերպութիւնը շուտով պիտի դառնայ աշխարհի մեծագոյն տնտեսական ուժերէն մէկը՝ արտադրութեան, առեւտուրի եւ վաճառման տեսակէտէն :

Բայց Մ. Նահանգներն ու Անգլիան տակաւին ոչ մէկ քայլ առին Եւրոպայի իրենց դաշնակիցներուն ճիգերը դիւրացնելու համար : Շատ ուշ չէ տակաւին. բայց պէտք չէ աւելի ձգձգել օժանդակութիւնը. ժամանակը մեզի ի նպաստ չէ որ կ'ընթանայ :

Ուրիշ չափազանց կարեւոր հարց մըն ալ՝ ղեկավարներու ժողովն է, որ ըստ ամենայն հաւանականութեանց տեղի պիտի ունենայ երկու – երեք ամիսէն :

Պերլինի եւ Ժընեւի մէջ տեղի ունեցած նախորդ ժողովներուն փորձը ցոյց տուաւ, որ Ռուսերը, համաշխարհային հանրային կարծիքը իրենց կողմը շահելու համար, հարցերը այնպէս կը ներկայացնեն որ իրենք դրական դիրքի մէջ կ'ըլլան իսկ Արեւմուտքը՝ բացասական :

Ռուսերը արդէն իսկ պատրաստած են օրակարգի մէջ անցընելիք իրենց հարցերը : Որպէսզի չկրկնուին նախորդ կատակերգութիւնները, պէտք է որ մենք ալ պատրաստենք օրակարգի մե՛ր նիւթերը — Գերմանիոյ միացման հարց, արբանեակ երկիրներու անկախութիւն, հիւլէական զէնքերու պատրաստութեան դադարում, եւայլն :

Խ. Միութեան բերելիք երկու գլխաւոր առաջարկներն են՝ Ռափացքիի ծրագիրը (որ կը նախատեսէ Կեդրոնական Եւրոպայի մէջ ապա – հիւլէական շրջանի մը ստեղծումը) եւ Եւրոպայի չէզոքացման ծրագիրը :

Այս հարցերէն իւրաքանչիւրին դիմաց, Արեւմուտքը պէտք է ներկայացնէ իր հարցերը. եւ այն ատեն պիտի յայտնուի թէ Խ. Միութիւնը անկեղծ կերպով համաձայնութի՞ւն գոյացնել կը փափաքի, թէ՝ իր բոլոր առաջարկները պարզ պատրուակներ են միայն արեւմտեան դաշնակցութիւնը քայքայելու համար :

Ռափացքիի ծրագրին եւ չէզոքացման հարցերուն շուրջ խորհրդային այլ առաջարկները քննելու պէտք է համաձայնինք միայն եթէ Խ. Միութիւնն ալ ընդունի 1) Գերմանիոյ միացումը եւ 2) Արեւելեան Եւրոպայի մէջ ազատ ընտրութիւններ կազմակերպելու հարցը : Ո՛չ մենք, եւ ո՛չ ալ Ռուսերը իրաւունք ունին որոշելու, թէ միացած Գերմանիան Ատլանտեան Ուխտին մա՞ս պէտք է կազմէ, թէ՝ պէտք է չէզոք մնայ. այդ՝ Գերմանիոյ ժողովուրդն է որ պիտի որոշէ, ինչպէս ըրին Աւստրիացիները : Ահա թէ ինչ պէտք է ըլլայ մեր պահանջը Գերմանիոյ, ինչպէս նաեւ Արեւելեան Եւրոպայի արբանեակ երկիրներուն համար — իրենց կառավարութիւնն ու իրենց բարեկամները ազատ կերպով ընտրելու իրաւունք :

Երբ Խ. Միութիւնը ընդունի Գերմանիոյ եւ խնդրոյ առարկայ միւս երկիրներուն ինքնորոշման իրաւունքը եւ երբ այս

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՆԻՍԻ ՔՍԱՆԵՐԵՔԸ

ԳԼՈՒԽ ԵՐՐՈՐԴ

1.

Հոնդալով, յետեւից եկաւ օթոբուսը եւ անցաւ : Գարեգինը, որ մի կողմ էր քաշուել՝ ճանապարհ տալու համար, տեսաւ մարդկանց արագօրէն բարթող – անցնող դէմքերը, որոնցից իւրաքանչիւրը, միւսից տարբեր, այդքան արագ չէր կարող թողնել որեւէ առանձին տպաւորութիւն, բայց բոլորը միասին թողեցին մի ընդհանուր տպաւորութիւն.— նրանք բոլոր երջանիկ էին, յամենայն դէպս, ոչ – դժբախտ :

Եւ ահա, իր դժբախտութեան հետ միասին, Գարեգինը գնում էր դէպի նրանց, դէպի հասարակութիւնը, զգալու համար թէկուզ միայն այն, որ բոլորը բաժանում էին իր հետ իր մաքուր, իր սուրբ, իր խոր եւ մանաւանդ՝ այնքան անարդարացիօրէն իրեն բաժին ընկած վիշտը ...

2.

Գարեգինն ու Սիրանոյշը պատերազմից ընդամէնը մի տարի առաջ աւարտել էին գիւղատնտեսական ինստիտուտը : Գարեգինն սկսել էր դասաւանդել այգեգործական տեխնիկումում, իսկ Սիրանոյշն աշխատում էր բուսաբանական ինստիտուտի գիտահետազօտական լաբորատորիայում՝ պատերազմից յետոյ համարելու–թեան կարգով սատանձնելով նաեւ դիւղատնտեսի պարտականութիւնը՝ իրենց ապրած սովխոզում :

Եւ այժմ, բուսաբանական ինստիտուտի շէնքին մօտենալիս, Գարեգինը նորից յուզւում էր այնպէս, ինչպէս նախորդ օրը՝ դէպի իրենց տուն գնալիս : Սիրանոյշը չկար, բայց այն ամէնը, ինչ մնացել էր նրանից՝ նրա յուշը, նրան ճանաչողները, նրա աշխատավայրը, այն առարկաները, որոնց դիպել էր նրա ձեռքը,— այդ ամէնը Գարեգինի համար դարձել էին նուիրական : Նա ուզում էր տեսնել այդ մարդկանց, որոնք տարիներ շարունակ աշխատել էին Սիրանոյշի հետ, ուզում էր լսել նրանց, մտովին տեղափոխուել իր բաց թողած այդ անցեալը, գոնէ մի քիչ եւս լինել Սիրանոյշի հետ ...

Դեռ միջանցքում նրան հանդիպեց մի ծանօթ երիտասարդ աշխատակից, որը նրանից առաջ էր զօրացուել եւ նորից աշխատում էր իր նախկին տեղում :

— Գարեգի՞ն, — ասաց նա հարցական ու զարմացական, եւ ջերմ բարեւեց : Զթողնելով նրա ձեռքը, նա նորից սեղմեց այն, եւ այս անգամ՝ ցաւակցաբար : Ապա հոգատարութեամբ, իր օգնութիւնն առաջարկելու ձեւով, հարցրեց.

— Ո՞ւմ ես ուզում ...

Իսկապէս, ո՞ւմ է ուզում, ի՞նչ է ուզում Գարեգինը, միթէ՞ կարող է ասել...

— Ես այնպէս... — ասաց նա :

— Խնդրեմ,— հասկանալով, ասաց աշխատակիցը,— այդ դէպքում մտնենք լաբորատորիա...

Նրանք մտան ներս : Կոլբերի, ապակէ անօթների, ձագարների, սրուակների, խողովակների, դեղատնային կշիռքների, մանրադիտակների եւ ուրիշ փայլուն գործիքների արանքներից, երկար սեղանների յետեւում շարքերով նստած աղջիկները նայեցին նրան : Խալաթների եւ գլխանոցների սպիտակ ֆոնի վրայ նրանց մազերը եւ աչքերը առաւել եւս սեւ էին երեւում, եւ նրանք բոլորը թւում էին միմյանց նման :

Եղան ճանաչողներ : Մի աղջիկ, լսելի շշնչաց հարեւանուհու ականջին.

— Սիրանոյշի ամուսինը ...

Ապա միւսներն եւս տեղեկացան նրա ով լինելը եւ սկսեցին նայել մտերիմ ցաւակցութեամբ :

Գարեգինը նայում էր լուռ, վշտաբեկ : Բոլորն իրենց գործի վրայ էին, իսկ Սիրանոյշը չկար ...

— Բարեւ ձեզ, ընկեր Գարեգին, — ողջունեց հին աշխատակցուհիներից մէկը՝ տեղից վեր կենալով :— Թոյլ տուէք շնորհաւորել ձեր վերադարձը ...

Նա խօսում էր չափազանցուած աշխոյժ եւ զուարթ ...

— Բարեւ... — ասաց Գարեգինը՝ նրա անունը փնտռելով :

— Դուք բոլորովին չէք փոխուել, ընկեր Գարեգին, ճիշդ այնպէս էք, ինչպէս անցեալում, երբ ամէն օր գալիս էիք գործից յետոյ Սիրանոյշին վերցնելու ...

Գարեգինը լուռ էր : Մի գեղեցիկ աղջիկ համարեա պատանի թախծոտ ժպիտով նայելով Գարեգինին ասաց.—

— Մենք շատ էինք սիրում Սիրանոյշին ...

Իսկ մի երրորդն ասաց.

Թէեւ ես երբեք չեմ տեսել ձեզ, բայց իսկոյն ճանաչեցի, որովհետեւ Սիրանոյշը շատ էր նկարագրել ձեզ ...

— Նա այնտեղ էր նստում, — ցոյց տուեց մի չորրորդը :

Գարեգինը նայեց : Ծանօթ հին տեղում այժմ նստած է մի ուրիշ աղջիկ :

— Ինչ խօսք, Սիրանոյշը շատ կարեւոր գիտական ուժ էր, — յուզմունքը զսպելու համար լուրջ եւ պաշտօնական տոնբռնեց երիտասարդը, որ մտել էր Գարեգինի հետ : — Եւ, ի հարկէ, լաւ հասարակական աշխատող : Նախանցեալ ձմրանը, երբ նրա համար, իբրեւ բանակայինի կնոջ վառելափայտ էինք յատկացրել, նա հրաժարուեց դրանից եւ բաւարարուեց սովխոզի այգիներում սեփական միջոցներով հաւաքուած ցախով :

ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

(11 Շար.)

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

"ԹԻՒ 2 ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆԸ"

Ստացանք Տարօն – Տուրուբերան Հայրենակցական Միութեան Կեդրոնական վարչութեան թիւ երկու շրջաբերականը, ուղղուած նոյն միութեան քանի աւելի մասնաճիւղերուն եւ 15.000է աւելի Հայրենակիցներուն, որոնք սփռուած են Ամերիկայէն սկսեալ մինչեւ Ֆրանսա, Լիբանան, Սուրիա, Իրաք, Իրան եւ այլ գաղութներ: Այս շրջաբերականը տեսակ մը վեցամսեայ ամփոփ տեղեկագիրն է Կեդր. Վարչութեան, որու մէջ կան նաեւ հրահանգներ մասնաճիւղերուն եւ անդամներուն, ընթացիկ եւ ապագայ գործունէութեան համար:

Շրջաբերականը նախ կը խօսի Տ. Տ. Հ. Միութեան հրատարակած «Պատմութիւն Տարօնի աշխարհի» վրայ, որ լոյս տեսաւ 1957ին, նուիրուած Տարօն աշխարհի նահատակներու եւ հերոսներու խնկելի յիշատակին, պատմագրութեամբ Կարօ Սասունիի եւ Տարօնցի մտաւորականներ՝ Տօքթ. Ա. Ալլխանեանի եւ Սմբատ Շահնազարեանի, փառահեղ մեծահատոր մը, բաղկացած 1250 էջերէ, բազմաթիւ նըկարներով, քարտէսով, հերոսական դէպքերով ու դէմքերով, անմոռանալի եւ դիւցազնական դրուագներով, որոնք վերջին 270 տարիներու Հայոց Արծուերոյնի՝ Տարօնի պանծալի պատմութիւնը կ'ընդգրկեն:

Միութիւնը տարեկան 12 – 13.000 տոլարի պիւտճէ մը ունի, որ կը յատկացնէ գրեթէ ամբողջութեամբ ազգապահպանման վեհ գործին: Կը բաւէ յիշել, որ աւելի քան 157 սաներ կը պահէ Միջին Արեւելքի տարրական եւ միջնակարգ վարժարաններու, ու նաեւ Եւրոպայի եւ Ամերիկայի համալսարաններուն մէջ: Իրաւ, հիացմունքի արժանի են մեր մեծ հայրենակիցներն առհասարակ, որոնք տեսակ մը հայ կրթական նախարարութեան նախախնամական դեր կը կատարեն:

Տ. Տ. Հ. Միութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ ունի նաեւ Մարզական Միութիւն մը՝ «Արծիւ» անունով, որ Տարօնի պատմական Արծիւին ոգին կը խորհրդանշէ եւ յաճախ մրցումներու կը մասնակցի:

Արտասահմանի մէջ, այս հայրենասիրական Միութիւնը նպաստ կուտայ 34 կարիքաւոր ընտանիքներու, հոգալով անոնց տարեկան ապրուստի ծախսերը:

Թիւ երկու շրջաբերականը պատմական արժէք կը ստանայ յատկապէս իր եօթներորդ կէտին մէջ, ուր կ'ըսէ.—

« Սիրելի Հայրենակիցներ, բարոյապէս ճնշող պարտականութիւններ եւ առանձնայատուկ պարտաւորութիւններ կան, մանաւանդ այս օրերու եւ ժամանակի յատուկ, որոնք չենք կրնար զանց առնել, չտեսնել եւ չապրիլ, եւ ատոնք հետեւեալներն են. Կեդր. վարչութիւնը, գիտակից իր դերին եւ կոչումին, հեռատեսութեամբ մը կը հրահանգէ, կը թելադրէ եւ կը յանձնարարէ որ մեր բոլոր մասնաճիւղերը եւ Հայրենակիցները, բարոյապէս թէ նիւթապէս կանգնած մնան Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեանը եւ անոր ազդընտիր եւ արժանընտիր Գահակալին՝ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Զարեհ Ա.ի, անոր Պատուիրակ՝ Գերշ. Տ. Խորէն Ս. Արք. Բարոյեանի եւ անոնց հոգեւոր իշխանութեանը ներքեւ գտնուող ու ենթակայ ազգային ու եկեղեցական մարմիններուն ու վերին իշխանութեանցը կողքին, որոնք կը պայքարին հայ ժողովուրդի եւ Հայց. Առաք. Ս. Եկեղեցիի բացարձակ անկախութեան եւ ազատութեան սկզբունքին համար: Դժուարութիւններ ու արուեստական խոչընդոտներ անցողակի երեւոյթներ պէտք է մնան բոլորիս համար »:

Ահա թիւ երկու շրջաբերականին ամէնէն հրատապ արդարակորով յայտարարութիւնը: Տ. Տ. Հ. Միութիւնը, այսպիսով, հաւատարիմ Տարօն աշխարհի ազգանուէր ու հայրենանուէր աւանդութիւններուն, ազատութեան ու անկախութեան վեհ. սկզբունքներուն, որոնց համար ան պայքարած, կռուած ու մարտնչած է հազարամեակներէ ի վեր եւ իր լաւագոյն զաւակները զոհած՝ Վարդան Մամիկոնեան Հայոց Մեծ Սպարապետէն սկսեալ մինչեւ Սերոբներն ու Գէորգ Զաւուշները, Տ. Տ. Հայրենակցական Միութիւնը կը ճշդէ իր դիրքը եւ կը կանգնի հաստատօրէն ու հաւատարմօրէն իրաւ Հայութեան նուիրական հաստատութեան՝ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական գահին քով եւ զօրավիգ կը հանդիսանայ ազատատենչ Հայութեան վեհ ձգտումներուն՝ եկեղեցւոյ եւ ազգի ազատութեան եւ անկախութեան:

Կը հիանանք, եւ, կը գնահատենք Տ. Տ. Հայր. Միութեան այս գերազանցօրէն ազգային ու հայրենասիրական քայլը: Իրաւ ու ճշմարիտ Հայուն այս է վայել: Մեր ազգի խաւար ու թշնամի ուժերու դէմ այսպէս պիտի դիրքորոշուել, Տարօնավայել կերպով:

Ապա թիւ երկու շրջաբերականը իր ութերորդ կէտին մէջ հետեւեալ գնահատականը կ'ընէ ազատատենչ Հայութեան մամուլին.—

« Աւելորդ չըլլար դարձեալ բոլորիդ ուշադրութիւնը հրաւիրել, որ ազատատենչ եւ ազգայնական Հայութեան թերթերն ու մամուլը. զոր օրինակ Հայրենիք, Յուսաբեր, մանաւանդ Ասպարէզը լայն տեղ տուած են Կեդր. վարչութեան բոլոր արտայայտութեանցը Յառաջ, Ազդակ, Արեւելք ու Ազատ Օր եւ Ալիք հիւրընկալած են Տարօն աշխարհի Պատմութեան գրքին տարածմանը եւ ժողովրդականացման գաղափարին նուիրուած մեր կոչերը, յօդուածները, մեր շրջաբերականները: Անոնք լաւագոյն արտայայտիչները եղած են Կեդր. Վարչ. խօսքին եւ մեր մասնաճիւղերուն: Կեդր. Վարչութիւնը իր համակրալից գնահատութիւնը եւ միանգամայն շնորհակալութիւնը կը յայտնէ այդ թերթերու խմբագիրներուն, աշխատակիցներուն եւ զանոնք ղեկավարող կազմակերպութեանց »:

Գիտակից մեր օրերու մռայլ անցուդարձերուն և հիւսիսէն փչող սառնաշունչ հողմերուն վտանգին, «Թիւ երկու շրջաբերական»ը իր խօսքը կը վերջացնէ հետեւեալ յուսադրիչ յորդորով.

« Հայրենակիցնե՛ր, տխուր գժան եւ ամպամած օրերը կ'անցնին, անցնելու վըրայ են, անհրաժեշտ է բոլոր ուժերը համադրել, եռանդը կրկնապատկել, գործելակերպը համակարգել, որոշ ու դրական ճիգերու նոր հորիզոններ գտնել, վաղուան յոյսերով եւ հաւատքովը գօտեպնդ՝ արդիւնաւոր տարի մը եւ տարիներ բոլորելու գիտակցութեամբը »:

Լիակատար յաջողութիւն, ուժ ու եռանդ կը մաղթենք Տ. Տ. Հայր. Միութեան Կեդրոնական Վարչութեան, բոլոր մասնաճիւղերուն եւ անդամներուն, վճռականօրէն ու Սասնոյ հերոսներու երկաթէ քայլերով դիմելու դէպի Հայութեան լուսաւոր ապագան:

(Խմբագրական ԱՍՊԱՐԷԶԻ)

վերջինները ազատօրէն որոշ են ընտրել, չէզոքութիւնը այն ատեն միայն պէտք է ընդունինք Ռափացքիի ծրագիրը և դրաւման բոլոր բանակները պէտք է հեռանան Գերմանիայէն, Լեհաստանէն ու Չեխոսլովաքիայէն: Պէտք չէ մոռնանք պայման դնելու, սակայն, որ իրենց ազատ ընտրութիւններէն վերջ, այսօրուան արբանեակ երկիրները իրաւունք պէտք է ունենան հեռանալ Վարշաւայի Ուխտէն եթէ այդ է իրենց փափաքը, քաղաքականապէս ու տնտեսապէս միանալու համար ա՛յն խումբին, զոր յարմար ու օգտակար կը գտնեն:

Կասկածէ վեր է, որ Ռուսերը պիտի մերժեն այս առաջարկութիւնը: Բայց որ եւ է մէկ ատենէ աւելի պէտք է սեղանի վրայ բերենք զայն, պարտադրելու համար Ռուսերը, որ գոնէ անգամ մըն ալ իրենք գտնուին մերժողի դերի մէջ: Այս ձեւով փաստած կ'ըլլանք միաժամանակ, որ Խ. Միութեան հետապնդած միակ նըպատակն է Ատլանտեան Ուխտը դուրս քշել Արեւմտեան Եւրոպայէն՝ խորհրդային ուժերը պահելով հանդերձ Արեւելեան Եւրոպայի մէջ: Փաստած կ'ըլլանք, որ Ռուսերը կ'ուզեն չէզոքացնել Արեւմուտքի հիւլէական ուժը՝ առանց որեւէ քաղաքական զիջում ընելու իրենց կողմէ, որուն հետեւանքը պիտի ըլլար իրենց արբանեակային կայսրութեան քայքայումը:

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ ԶԵԿՈՅՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Մարտ 18ի մեր թիւին մէջ հրատարակած էինք Հայկական Թանգարանի Բարեկամներու Ընկերակցութեան զեկոյցին ամփոփումը: Այս առթիւ Պ. Ալպէր Աշճեանէ ստացանք հետեւեալ նամակը հրատարակութեան խնդրանօք:

1) Արուեստի այն առարկաները որ ինծի յանձնուեցան Արեւելքի մէջ, նուէրներն էին Հայոց Եկեղեցիին, ցուցադրըուելու համար Թանգարանը:

2) Արուեստի այն առարկաները. զոր վերցուցի Թանգարանէն, սեփականութիւնս էին, ինչպէս կ'երեւայ այն պաշտօնական տոմարներէն որ միշտ իմ մօտս են: Թանգարանը ունի տակաւին շարք մը առարկաներ որ ինծի կը պատկանին: Անոնք փոխ տրուած էին իմ կողմէս եւ իմ բացարձակ իրաւունքս է զանոնք ետ ստանալ:

3) Պատրաստ եմ վերադարձնել Թանգարանին երկու տոմարները որ իմ մօտս են, այն օրը երբ Թանգարանը ինծի վերադարձնէ այն առարկաները որ իր մօտն են եւ ինծի կը պատկանին:

4) Կ'ուզեմ ճշդել թէ Պ. Նուրհան Ֆրէնկեան հիմնադիրը չէ եւ երբեք չէ եղած Թանգարանին:

5) Պ. Նուրհան Ֆրէնկեան ներկայիս, նախագահն է Ֆրանսայի Հայկ. Թանգարանին Բարեկամներու Ընկերակցութեան, բայց միակ ռահվիրա – հիմնադիրն եմ Թանգարանին:

6) Պ. Նուրհան Ֆրէնկեան արդէն քանիցս ճանչցած է իմ այդ տիտղոսս:

7 եւ 8) Ներփակ երկու ֆօթօքօփի, մէկը՝ ճանաչումը Պ. Ֆրէնկեանի կողմէ հիմնադրի իմ տիտղոսիս, միւսը 1955ի Յունիս 27ի վարչութեան ժողովին(*):

Ստորագրութիւն՝ Ա. ԱՇՃԵԱՆ

(*) Այս ժողովին ֆօթօքօփին որ ստորագրուած է վարչութեան վեց անդամներուն կողմէ (Պ. Ն. Ֆրէնկեան, Տիկին Գափամաճեան, Պ. Աշճեան, Պ. Պ. Գալըպճեան, Գէորգեան, Թոսունեան) ցոյց կուտայ որ միաձայնութեամբ որոշուած է ճանչնալ Պ. Աշճեանի «ռահվիրա – հիմնադիրի» տիտղոսը, իսկ Պ. Նուրհան Ֆրէնկեանի՝ «նախագահ – հիմնադիր Ֆրանսայի Հայ Թանգարանի հիմնադիրներու Ընկերակցութեան» տիտղոսը:

ԽՄԲ.— Յառաջ տարիներէ ի վեր չէ ուզած միջամուխ ըլլալ Թանգարանին գործերուն եւ միշտ վերապահ եղած է անոր գործունէութեան հանդէպ: Առաջին անգամ հրատարակեցինք վարչութեան զեկոյցը եւ այսօր յարգելով խնդրոյ առարկայ անձին պատասխանի իրաւունքը կը հրատարակենք իր նամակը: Կը ցաւինք միայն որ հանրային հարստութեան մը շուրջ նման վէճեր կըծագին առանց արդիւնաւոր ելքի մը յանգելու:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (160)

ԿԱՅԾԵՐ

ԽԴ.

ԳԻԺ ՏԷՐՏԷՐԸ ԵՒ ԲԺԻՇԿԸ

— Արաղ խմելու սովորութիւն չունեմ, ասեցի:

— Ինչո՞ւ, տիրացու, հարցրուց նա, իր սուսկալի աչքերով ուղիղ իմ երեսին նայելով:

— Տիրացու չէ, պատասխանեց Ասլանը:

— Բայց շատ նման է, ասաց նա հեգնական ձայնով:

— Մենք նրան տիրացութիւնից ազատեցինք, պատասխանեց Ասլանը խորհըրդական ձայնով:

— Այդ լաւ է... խօսեց նա եւ մօտեցաւ մի ուրիշ պատուհանի: — Ես կը տամ քեզ «կարմիր հարսի արաղ», ասաց նա եւ դուրս բերեց վարագուրի ետեւից մի ուրիշ շիշ, լցրած դեղնագոյն ըմպելիքով:

Ես նրանից խմեցի, որովհետեւ բաւականին քաղցր էր եւ ախորժելի: Ցետոյ տէրտէրը մօտեցաւ լուսամուտին եւ ձայն տուեց.

— Տիրօխնի, սատանան քեզ տանի, ո՞րտեղ ես կորի:

Իսկոյն յայտնուեցաւ մի կարճլիկ հասակով կին, եւ սկսեց Ասլանի հետ բարոլել: Դա տէրտէրակինն էր, բաւական համակրական մի կին:

— Գնա այդ նոր հիւրի երեսն էլ պաչիր, քոռացած, ասաց «գիժը» իր կնոջը:

Նա դրկեց ինձ եւ սկսեց երեսս համբուրել:

— Դէ, հիմա գնա ինչ «հոգու բաժին» որ ունես, բոլորը բեր. դրանք քաղցած են:

Երէցկինը մի թեթեւ ժպիտ գործեց փոքրիկ երեսի վրայ եւ դուրս վազեց: Երեւում էր, նա շատ ուրախ էր իր հիւրերով, եւ գնաց մեզ համար նախաճաշիկ պատրաստելու:

«Գիժը» փոքր առ փոքր սկսեց ինձ դիւր գալ. Նրա առաջին ժանտութիւնը, որ ինձ վրայ վատ տպաւորութիւն գործեց, կարծես թէ անցաւ, եւ նա երեւում էր ինձ մի մարդ չափազանց պարզ եւ բարեմիտ:

Ասլանը հարցրուց տէրտէրից, թէ ո՞րտեղ են պահուած իր «իրեղէնները»: Նա ցոյց տուեց մի ուրիշ սենեակ, եւ Ասլանը առանց առաջնորդի մտաւ այնտեղ:

Ես մնացի տէր հօր հետ մենակ:

— Կարդացե՞լ ես, հարցրուց նա ինձանից:

— Կարդացել եմ, պատասխանեցի ես:

— Ո՞ւմ մօտ:

— Մեր թաղի քահանայի, Տէր Թօդիկի մօտ:

— Հասկացայ...: — Դեռ չէ՞ սատկել այն աւազակը:

— Մնում է, պատասխանեցի ես: — Բայց դուք ո՞րտեղից էք ճանաչում նըրան:

— Ո՞վ չէ ճանաչում այն անպիտանին. Նա Դատունի «գզիրն» էր, էլ չարութիւն չթողեց, որ չգործէր: Վերջը «ռէսին» սպանեց, փողերը կողոպտեց, փախաւ, եկաւ Սալմաստ, այնտեղ անունը փոխեց, եւ ասաց. թէ անապատի ճգնաւոր եմ, այսպիսով քահանայ դարձաւ. հիմա սկըսել է կախարդութիւններով ժողովրդին խաբել: — Այդպէս չէ՞:

Այս խօսքերը լսելով, ես բոլորովին զարմացայ:

— Դու ի՞նչպէս պրծար նրա ձեռքից, հարցրուց ինձ:

— Փախայ նրա ուսումնարանից:

— Խելացի բան տեսար: Երանի թէ Կարոյի հետ փախած լինէիր. հիմա մի օրինաւոր մարդ դարձած կը լինէիր...:

— Ախ, թէ մի անգամ ձեռքս կ'ընկնէր այն անպիտանը...:

— Ի՞նչ կ'անէիք, հարցրի ես ծիծաղելով:

— Ի՞նչ պէտք է անէի, իր հանգուցեալ հօր մօտ կ'ուղարկէի...

Մեր խօսակցութիւնը ընդհատեց մի մարդ, որ դուրս եկաւ այն սենեակից, ուր մտել էր Ասլանը:

Նա աչքերին ակնոցներ ունէր դրած եւ ոտքից գլուխ հագնուած էր եւրոպական ձեւով: Ես առաջին անգամ տեսնում էի այսպիսի հագուստով մարդ: Նոյն միջոցին ներս մտաւ եւ երէցկինը նախաճաշիկի մատուցարանը ձեռին բռնած, եւ տեսնելով եւրոպացուն, երեսը խաչակնքեց, ասելով.

— Վա՜հ, Տէր Ցիսուս, չարը տանես, բարին բերես...:

Տէրտէրը մի անկիւնում կանգնած ծիծաղում էր: Ես լաւ զննեցի, տեսայ, որ եւրոպացին ոչ այլ ոք էր, եթէ ոչ Ասլանը, միայն կերպարանափոխ եղած, որպէս շատ անգամ տեսել էի նրան արեւելեան հագուստով, կամ վանեցի վաճառական ձեւացած:

— Հըմ, երէցկին, դարձաւ նա դէպի միամիտ «տիրօխնին» — եթէ գիշերով տեսնէիր ինձ, ի՞նչ կ'անէիր:

— Ի՞նչ պիտի անէի, երեսս խաչ կը հանէի, դու դեւի պէս կը խափանուէիր:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ԶԱՏԿՈՒԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

Ս · ՅՈՎՀ · ՄԿՐՏԻՉ

Աւագ Հինգշաբթի, յիշատակ ընթրեաց Ս · պատարագ ժամը 10ին, կարգ Ոտն - լուայի երեկոյեան ժամը չորսին, Խա - ւարման պաշտամունք ժամը ութին :

Աւագ Ուրբաթ ·— Յիշատակ Չարչա - րանաց եւ Խաչելութեան, կարգ Թաղման, Թափօր երեկոյեան ժամը հինգին :

Աւագ Շաբաթ ·— Ճրագալոյց Ս · Զատ- կի, երեկոյեան ժամը 3 ·30ին, Ս · պատա- րագ ժամը հինգին :

Կիրակի, Ս · Զատիկ ·— Տօն Յարու - թեան, սկիզբ ժամերգութեան ժամը7 ·30- ին, հանդիսաւոր քառաձայն Ս · պատա - րագ ժամը 10ին : Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Գեր · Տէր Սերովբէ Եպիսկ · Մա- նուկեան :

Երկուշաբթի Բ · օր Ս · Զատկի ·— Յի - շատակ Մեռելոց, պատարագ ժամը 10ին, յաւարտ պատարագի հոգեհանգիստ ընդհ · ննջեցելոց :

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս · ԽԱՉ - ԱՌՆՈՒՎԻԼ

Աւագ Հինգշաբթի ·— Ժամը 10 ·30ին Ս · պատարագ, երեկոյեան ժամը վեցին Ոտնլուայի արարողութիւն :

Նոյն երեկոյեան Աւագ Ուրբաթի գիշե - րային պաշտամունք, ժամը ութին, Յի - շատակ Չարչարանաց, Խաչելութեան եւ Թաղման :

Աւագ Շաբաթ ·— Ճրագալոյց ժամը վե- ցին, ընթերցմունք Խթման երեկոյեան գիրքերու եւ Ս · պատարագ ժամը 7ին :

Կիրակի, Զատիկ ·— Ս · պատարագ ժամը 10 ·30ին :

ԲՇ ·— Յիշատակ Մեռելոց, յաւարտ Ս · պատարագի ընդհ · ննջեցելոց հոգեհան - գիստ : Նոյն օրը Աւետումն Ս · Աստուա - ծածնի :

ՇԱՒԻԼ

Աւագ Հինգշաբթի ·— երեկոյեան Ոտն- լուայի արարողութիւն ժամը 16ին, Խա - ւարում ժամը քսանին :

Աւագ Ուրբաթ ·— Թաղում երեկոյեան 17ին :

Աւագ Շաբաթ ·— Խթման օր, երեկոյ- եան Ս · պատարագ ժամը 16ին :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՄԱՅՐ - ԵԿԵՂԵՑԻ

Աւագ Հինգշաբթի ·— Առաւօտ Նախատօ- նակ ժամը 8 ·30ին, Ս · պատարագ 10ին, երեկոյ Ոտնլուայ ժամը 5ին, Խաւարում ժամը 7 ·30ին :

Աւագ Ուրբաթ ·— Յիշատակ Խաչելու - թեան առաւօտ ժամը 10ին, երեկոյ Թա - ղում ժամը հինգին :

Աւագ Շաբաթ ·— Ճրագալոյց Ս · Զատ- կի, առաւօտ ժամը 8 ·30ին, Ս · Հաղոր - դութիւն տղոց 9 ·30ին, Ս · պատարագ Խթումի, երկսեռ խումբով ժամը 5 ·30ին :

Կիրակի, Ս · Զատիկ, Յարութիւն Տեա- ռըն, առաւօտ Նախատօնակ եւ Անդաստան ժամը 7 ·30ին, Ս · պատարագ ժամը 10ին :

Երկուշաբթի, Մեռելոց ·— առաւօտ ժա- մը ութին, Ս · պատարագ 10ին, Հոգե - հանգիստ ժամը 11 ·45ին :

Նոր Կիրակի, Ազգ · Մեծ Սգատօն ·— Յիշատակ բիւրաւոր նահատակացն մե - րոց, յընթացս համաշխարհային պատե - րազմին : Առաւօտ Ս · Պատարագ Հոգե - հանգիստ ժամը 8–11 ·30ին :

ՄԱՐՍԷՅԼ ·— ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ

Աւագ Հինգշաբթի ·— Առաւօտ ժամեր- գութիւն եւ փոքրերու Հաղորդութիւն ժամը 9ին, Ոտնլուայ ժամը 5 ·30ին, Խա- ւարում ժամը ութին :

Աւագ Ուրբաթ ·— Թաղում Տեառն, ե - րեկոյեան ժամը վեցին :

Աւագ Շաբաթ ·— Առաւօտ ժամը 9ին, Ճրագալոյց ժամը 5ին, Ընթերցմունք վե- ցին, Ս · պատարագ 7ին :

Կիրակի, Զատիկ Տօն Հրաշափառ Ս · Յարութեան :

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 7ին, Ս · Պատարագ տասնին, Քարոզ 11ին :

ԳԱՄՓ · ՖՐԷԶ

Աւագ Հինգշաբթի ·— Առաւօտ ժամը 9- ին, Ս · պատարագ տասնին, Ոտնլուայ 16- ին, Խաւարում 19ին :

Աւագ Ուրբաթ ·— Առաւօտ Խաչելու - թեան ժամը 10ին, Թաղում ժամը 16ին : Աւագ Շաբաթ ·— Ճրագալոյց Ս · Զատկի, առաւօտ ժամը 9ին, երեկոյ ժամը 15 ·30- ին, Ս · պատարագ ժամը 16 ·30ին :

Կիրակի, Ս · Զատիկ ·— Առաւօտ ժամը 8 ·30ին, Ս · Պատարագ ժամը 10ին :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
—— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) ——

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՁՈՄի կեդր · Վարչութիւնը ստիպողա - կան ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամ - ները այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 21- ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տէր եւ Տիկին Աղապապ Պարսամեան ցաւակցութիւն յայտնելով ողբացեալ Նուրանի Տէմիրճեանի մահուան առթիւ, իր պարագաներուն, փոխան ծաղկեպսակի 1000 ֆր · կը նուիրեն Մշակոյթի տան (ստանալ «Յառաջ»էն), եւ 1000 ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

Պարոն Արամ Մալլումեան, Տէր եւ Տի- կին Մելքոն Պետրոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վահրամ Մալլումեան եւ զաւակը, Օր · Հերմինէ Պոտուրեան, Տէր եւ Տիկին Ա · Փափազեան եւ զաւակները եւ բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանու- ցանեն իրենց սիրելի հօր, աներհօր, մեծ- հօր, եղբօր եւ քեռայրին՝

ԺԻՐԱՅՐ ՄԱԼԼՈՒՄԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Սէն Միշէլ հի- ւանդանոցին մէջ, 80 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Փարիզի Ս · Յովհ ·–Մկրտիչ եկեղեցին, Չորեքշաբթի 2 Ապրիլ ժամը 14 ·15ին :

Մահազդ դրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ՊՈՄՈՆԻ Ս · Գ · ԼՈՒՍ · ԵԿԵՂԵՑԻ

Աւագ Հինգշաբթի ·— Առաւօտ ժամը 8- ին, Ս · Պատարագ 10ին, Ս · Հաղորդու - թիւն կը մատակարարուի երկսեռ մա - նուկներու, Ոտնլուայ ժամը 5ին, Խաւա- րում ժամը ութին :

Աւագ Ուրբաթ ·— Թաղում ժամը 5ին, Աւագ Շաբաթ, Ճրագալոյց, երեկոյեան ժամը 4 ·30ին, Ս · Պատարագ 5 ·30ին, Նա- խատօնակ Զատկի 7ին :

Կիրակի, Ս · Զատիկ ·— Առաւօտ ժամը 7 ·30ին, Ս · պատարագ 10ին :

ՊՈՒԼ · OSSO

Աւագ Հինգշաբթի ·— Առաւօտ ժամը 8- ին, Ս · Պատարագ ժամը տասնին, Հա - ղորդութիւն բոլոր երկսեռ մանկանց, երեկոյ Ոտնլուայ ժամը հինգին, Խաւա- րում 7 ·30ին :

Աւագ Ուրբաթ ·— Թաղում ժամը 5ին :

Աւագ Շաբաթ ·— Ճրագալոյց Ս · Զատ- կի, երեկոյեան ժամը 4 ·30ին :

Կիրակի, Ս · Զատիկ ·— Առաւօտ ժամը 7ին, Ս · պատարագ ժամը տասնին :

Երկուշաբթի, Մեռելոց ·—Առաւօտ ժա- մը ութին, Ս · պատարագ տասնին, Հո - գեհանգիստ ժամը 11ին :

×

ԼԻՈՆ

Աւագ Հինգշաբթի ·— Առաւօտ ժամը 9ին, Ս · Պատարագ 10ին, Ոտնլուայ ժամը չորսին, Խաւարում 7 ·30ին :

Աւագ Ուրբաթ ·— Թաղում ժամը17 ·30- ին :

Աւագ Շաբաթ ·— Ճրագալոյց ժամը 4 ·30ին, Ս · պատարագ վեցին :

Կիրակի, Ս · Զատիկ ·— Առաւօտ ժամը 7ին, Ս · Պատարագ ժամը 10ին :

Երկուշաբթի, Մեռելոց ·— Առաւօտ ժա- մը 8 ·30ին, Հոգեհանգիստ 11ին, Գերեզ - մանօրհնէք կէսօրէ վերջ ժամը 2ին :

×

Ս · ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ - ՆԻՍ

Աւագ Հինգշաբթի ·— Առաւօտ Սկիզբ ժամերգութեան ժամը ութին, Ս · պատա- րագ ժամը 10ին, Երեկոյ Ոտնլուայ 4ին, Խաւարում ժամը 7 ·30ին :

Աւագ Ուրբաթ ·— Առաւօտ Խաչելու - թիւն ժամը 9 ·30ին, Երեկոյ Թաղում 4ին :

Աւագ Շաբաթ ·— Ճրագալոյց, առաւօտ ժամը 9ին, երեկոյ ժամը 3 ·30ին, Ս · Պա- տարագ 4 ·30ին :

Կիրակի, Ս · Զատիկ ·— Առաւօտ սկիզբ ժամերգութեան ութին, Ս · պատարագ 10ին :

Երկուշաբթի, Մեռելոց ·— Առաւօտ ժա- մը 8 ·30ին, Ս · Պատարագ 9 ·30ին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ.Մ.Ը.Մ.Ի

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ ԶԱՏԻԿ, 6 ԱՊՐԻԼ

ժամը 21էն մինչեւ լոյս

AU CLUB

ORCHESTRE DU VERSAILLES

Maurice Saisse et son ensemble

Մարսէյլի մէջ առաջին անգամ ըլլալով : Տոմսակներու համար դիմել բոլոր Հ · Մ · Ը · Մ ·ականներու :

Սեղաններու համար ·

ՔԱՂԱՔ ·— Պառ էտուար (Ռաֆֆի) 37, րիւ Տոմինիքէն : tél, CO 71-10

ՍԹԻՒՏԻՕ ՏԻՒՐԱՆ, 85, րիւ տ'Օպան - եը : Tél. CO 50-75

ՍԷՆ ԼՈՒ՝ Լեւոն Յովհաննէսեան : Tel GA 91-29

ՊՕՄՈՆ՝ Անտուրեան եւ Ժորժ Մկրտիչ- եան : Tel GA 92-57

ՍԷՆ ՄԱՐԿՐԻԹ՝ Գարապաճաքեան : Tel. FR 95-75

ՍԷՆ ԱՆ՝ Անասեան : Tel. PR 93-24

ՊՈՒԼ · OSSO՝ Սմբատ Նազարէթեան :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Աւագ հինգշաբթի ·— Ժամը 10 ·30ին ժամերգութիւն : Ժամը 15ին երեկոյեան ժամերգութիւն եւ Ոտլուայի արարողու- թիւն, ժամը 16 ·30ին հանդիսաւոր պա - տարագ, ժամը 19 ·30ին Խաւարման ժա - մերգութիւն :

Աւագ Շաբաթ ·— Ժամը 17ին ժամեր - գութիւն Զատկի Ճրագալոյցին, ժամը 18ին ձայնաւոր պատարագ եւ Նախատօ - նակ :

ԶԱՏԻԿ ·— Ժամը 9 ·30ին ժամերգու - թիւն, ժամը 10 ·30ին ձայնաւոր պատա - րագ եւ ընդհ · Հաղորդութիւն :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 3 ԱՊՐԻԼ

JEUDI 3 AVRIL 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8160 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3961

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ո՞Վ Է ԹՐՔԱՍԷՐԸ

Բ.

Լենինի եւ ընկերներուն համար կարեւորը «համաշխարհային յեղափոխութիւն»ն էր :

Այս նպատակի իրագործման համար անոնք մեծ արժէք կուտային Թուրքիոյ, որ իբրեւ իսլամական պետութիւն պատուանդանի դեր պիտի կատարէր՝ պոլշեւիկեան գաղափարախօսութիւնը տարածելու համար մահմետական արեւելքի մէջ, մինչեւ Հնդկաստան :

1918ին չարաչար պարտուած եւ բաժան բաժան եղած Թուրքիան ոտքի կանգնեցաւ՝ առաւելապէս պոլշեւիկեան օժանդակութեան շնորհիւ : Մոսկուա ո՛չ մէկ բան խնայեց՝ օգնելու համար Մուսթաֆա Քեմալի ազգայնական շարժումին՝ չափազօրէն հայթայթելով դրամ, զէնք ու ռազմանիւթ : Պակաս աջակցութիւն ցոյց չտուաւ նաեւ դիւանագիտական գետնի վրայ :

Ռուսեւթուրք գործակցութեան ամէնէն տխուր էջը կը կազմէ անշուշտ այն սրտագի՛ն համաձայնութիւնը, որով հիւսիսի եւ հարաւի թշնամիները իրարու մէջ բաժնեցին փոքրիկ Հայաստանը, ըստ 1920 Օգոստոս 24ին Մոսկուայի մէջ կնքուած դաշնագրին :

Գ. Միջազգայինի (Կոմինտէրն) գործադիր մարմնի նախաձեռնութեամբ 1920 Սեպտեմբերին Բագուի մէջ գումարուեցաւ «Իրանի, Հայաստանի եւ Թուրքիոյ ճնշուած ժողովրդական զանգուածներու — բանուորներու եւ գիւղացիներու — խորհրդաժողով», ի ներկայութեան քանի մը տասնեակ արեւելեան ազգերու երկու հազար պատուիրակներուն : Կը նախագահէին Զինովիեւ եւ Ռադեկ իրենց կողքին ունենալով յայտնի ջարդարար Էնվէր եւ Թալէթ փաշաները : Հայ պոլշեւիկներուն կողմէ կը մասնակցէին Ա. Միկոյեան, Աւիս, Ս. Կասեան, Ա. Մռաւեան եւ ուրիշներ :

Խորհրդաժողովին նպատակն էր սիրաշահիլ Թուրքերը : Այդ պատճառաւ ալ Բագուի մէջ կը կարծէին թէ Հայաստան կազմել կը նշանակէ «Թուրք գիւղացիներու հողերը պահանջել ...» :

1920 Օգոստոս 10ին Սեւրի մէջ կը ստորագրուէր ծանօթ դաշնագիրը, որ կը նուիրագործէր «Միացեալ եւ Անկախ Հայաստան»ը :

Անոր դէմ հաւասար ուժգնութեամբ պայքար մղեցին Թուրքերն ու պոլշեւիկները : Այս վերջինները Մոսկուայի մէջ Լեւոն Շանթի պատուիրակութենէն կը պահանջէին ամէն բանէ առաջ հրաժարիլ Սեւրի դաշնագրէն :

Մոսկուայի լիազօր Լեգրան 1920 Հոկտեմբեր 11ին Երեւան հասնելով վերջնագիր մը կը ներկայացնէր Հայաստանի կառավարութեան, պահանջելով՝ 1. Հրաժարիլ Սեւրի դաշնագրէն : 2. Թոյլ տալ խորհրդային զօրքերուն իրենց ռազմամթերքով անցնիլ Հայաստանի երկաթուղիներով ու խճուղիներով՝ միանալու համար Մ. Քեմալի զօրքերուն՝ դաշնակիցներուն դէմ կռուելու նպատակով :

Անիկա կը պատահէր ճիշդ այն օրերուն, երբ Քարապէքիրի բանակին դէմ օրհասական կռիւ կը մղէին մեր զինուորները :

1920 Դեկտեմբեր 2ին Երեւանի մէջ զօր. Դրօ եւ Լեգրան՝ յանուն Հայաստանի եւ Ռուսիոյ կը կնքեն դաշնագիր մը, որուն 3րդ յօդուածով Հայաստանի մասը պէտք է կազմէին Երեւանեան նահանգը իր բոլոր գաւառներով (մէջն ըլլալով Նախիջեւանն ու Սարմալուն), Կարսի շրջանի այն մասը, որ ռազմապէս կ՚ապահովէ Զաջուռէն մինչեւ Արաքս կայարանը երկարող երկաթուղին, Գանձակ նահանգի Զանգեզուր գաւառն ու Ղազախ գաւառի մէկ մասը եւ Թիֆլիս նահանգի այն մասերը, որ Հայաստանի տիրապետութեան տակ էին մինչեւ 1920 Հոկտեմբեր 28 :

Այս յանձնառութիւնները բոլորովին ուրացուեցան Մոսկուայի (16 Մարտ 1921) եւ Կարսի (13 Հոկտեմբեր 1921) ռուսեւթուրք դաշնագիրներով : Հայաստանի հողերը նուէր տրուեցան եղբայրակա՛ն Թուրքիոյ, Ազրբէջանի եւ Վրաստանի :

1921 Մարտ 16ին ռուսեւթուրք «Միութեան եւ Եղբայրութեան Դաշնագիր» մը կնքուեցաւ : Ստորագրողներն էին՝ Ռուսիոյ կողմէ Չիչերին եւ Ճէլալ Քորքմազօֆ, Թուրքիոյ կողմէ Տքթ. Րիզա Նուր եւ Ալի Ֆուատ :

Ըստ այս դաշնագրին, խորհրդային կառավարութիւնը չեղեալ կը նկատէր միջազգային այն բոլոր համաձայնագիրներն ու դաշնագիրները, որոնք պարտադրուած էին Թուրքիոյ, հակառակ իր կամքին (մէջն ըլլալով Սեւրի դաշնագիրը) :

Երկրորդ յօդուածին համաձայն, «Թուրքիա կը պահէ Կարսն ու Արտահանը, որոնք իրեն տրուած էին Պրէսթ-Լիթովսքի դաշնագրով, բայց Վրաստանի կը թողու Բաթում քաղաքն ու նաւահանգիստը» :

Այս չէ սակայն բոլորը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ ՉԵՆ ԴԱԴՐԵՑՆԵՐ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐԸ

ՏԸԼԸՍ.— ԱՄԵՐԻԿԱ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐԸ ԴԱԴՐԵՑՆԵԼ ՈՒԶԵՑ ՌՈՒՍԵՐԷՆ ԱՌԱՋ

Ինչպէս գրած էինք, Խ. Միութեան Արտաքին նախարար Կրոմիքօ յայտարարեց թէ իրենք կը դադրեցնեն հիւլէական փորձերը : Մամուլի «Թաս» գործակալութիւնը կը յայտնէ թէ խորհրդային եւ միւս երկիրներու ժողովուրդները կը սպասեն, որ Միացեալ Նահանգներու եւ Անգլիոյ կառավարութիւններն ալ դադրեցնեն հիւլէական եւ ջրածին ռումբի իրենց փորձերը, այս ձեւով զօրավիգ կանգնելով Խ. Միութեան առաջադրութեան :

Խորհրդային մամուլի գործակալութիւնը ցաւ կը յայտնէ ամերիկեան կառավարութեան այս ձեւի վերաբերումին համար, — անիկա ուրիշ բան չի նշանակեր՝ եթէ ոչ սպառազինման շարունակութիւն եւ պատրաստութիւն՝ հիւլէական պատերազմի :

Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար Տըլըս մամուլի ասուլիս մը տալով յայտարարեց .— Նախագահ Այզընհաուըր կը մտածէր Ռուսերէն առաջ յայտարարել, թէ կը դադրեցնենք հիւլէական փորձերը, բայց հրաժարեցաւ այդ գաղափարէն՝ նկատելով որ նման յայտարարութիւն մը քարոզչական նկարագիր պիտի ունենար :

Տըլըս շարունակեց իր խօսքը .— Միացեալ Նահանգները Խ. Միութեան չեն կրնար հետեւիլ քարոզչական գետնի վրայ, որովհետեւ Ամերիկայի մէջ ազատ մամուլ մը կայ, քաղաքական ընդդիմադիր հոսանք մը, հասարակաց արթուն կարծիք մը, որովհետեւ՝ Ամերիկայի դաշնակիցները խամաճիկներ չեն, ինչպէս Խ. Միութեան արբանեակները :

Լրագրողները բազմաթիւ հարցումներ ըրին, որոնց պատասխանեց Տըլըս .— Կրոմիքոյի կողմէ կատարուած յայտարարութիւնը ոչ մէկ նորութիւն կը բերէ· Խ. Միութիւնը իր պահեստի ռումբերը պակսեցնելու համար ոչ մէկ ծրագիր ներկայացուցած է ցարդ : Յետոյ՝ Միացեալ Նահանգները ո՛չ մէկ տեղեկութիւն ունին թէ Ռուսերը ե՞րբ դադրեցուցած են փորձերը : Ամերիկա գիտէ միայն, թէ Խ. Միութիւնը նոր վերջացուց հիւլ. եւ ջրածին ռումբերու շարք մը փորձերը : Ռուսերն ալ գիտեն թէ Միացեալ Նահանգները պաշտօնապէս յայտարարած են, որ փորձեր պիտի ընեն այս գարնան եւ ամրան : Հետեւաբար՝ խորհրդային քմահաճ յայտարարութեամբ մը կարելի չէ դադրեցնել այդ փորձերը :

Տըլըս չեշտեց նաեւ, թէ Ամերիկա միշտ աշխատած է, որ զինաթափութիւնը իրականութիւն դառնայ, բայց Խ. Միութիւնը այս կամ այն ձեւով ձախողութեան մատնած է այդ աշխատանքները :

Իր կարգին Անգլիոյ Վարչապետ Մաքմիլլըն յայտարարեց թէ իրենք չեն կրնար հետեւիլ Ռուսերուն՝ դադրեցնելու համար հիւլէական փորձերը, որովհետեւ այդ ուղղութեամբ պէտք է խորհրդակցին դաշնակիցներուն հետ :

× Ամերիկայի հիւլէական յանձնախումբին մէկ տեղեկագրին համաձայն, 9 տարուան մէջ Խ. Միութիւնը կատարած է հիւլէական 39 փորձեր : Իսկ Ամերիկա՝ 1945էն ի վեր կատարած է ջրածին ռումբին 90 փորձ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ մամուլի «Թաս» գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ Խրուշչեւ մեկնեցաւ Փեշտա՝ մասնակցելու համար Հունգարիոյ «ազատագրութեան» 13րդ տարեդարձի տօնակատարութեանց : Վարչապետ ընտրուելէ վերջ Խրուշչեւ իր առաջին ճամբորդութիւնը կ՚ընէ դէպի Հունգարիա :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ

●

ՍԷՈՒՏԻ ՆԱՄԱԿԸ՝ ՆԱԽԱԳԱՀ ՇԱՄՈՒՆԻ

Սուրիա – Իսրայէլ սահմանին վրայ կացութիւնը կը շարունակէ լարուած մնալ : Արաբական եւ իսրայէլեան զօրագունդերը պատրաստ կը սպասեն՝ որեւէ անակնկալի մը առաջքն առնելու համար :

Հրեաներու Նախարարաց Խորհուրդը արտակարգ ժողով մը գումարեց երէկ՝ քննելու համար սահմանին վրայ ստեղծուած կացութիւնը :

Այսուհանդերձ ՄԱԿի զինադադարի յանձնախումբին միջամտութենէն ետք՝ սահմանին վրայ խաղաղութիւնը վերահաստատուած է :

Քննութիւններ կը կատարուին պատասխանատու կողմը գտնելու համար. բայց Իսրայէլացիք կը պնդեն թէ նախայարձակ միւսներն են եւ Արաբները կը փաստեն թէ կրակը նախ բացուած է Հրեաներու կողմէ :

Իսրայէլեան զինուորական բանբեր մը յայտնեց թէ Հրեայ մը սպաննուած ու երեք ուրիշներ վիրաւորուած էին : Սուրիական բանբերի մը համաձայն՝ Արաբները կորսնցուցած էին երկու սպաներ :

Կիսապաշտօնական աղբիւրներու համաձայն, իւրաքանչիւր կողմ հակառակորդին մեռեալները քանի աւելի կը հաշուէ :

Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը յայտարարեց թէ ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդէն պիտի պահանջէ որ արտակարգ նիստ մը գումարէ քննելու համար հրէական յարձակումները՝ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան սահմանին վրայ, յարձակումներ՝ որոնք սպառնալիքներ են խաղաղութեան դէմ :

ՄԱԿի շրջանակները կը հաղորդեն թէ հինգշաբթի կամ ուրբաթ Համըրշըլտ Ժընեւի մէջ պիտի տեսնուի Արաբական Հանրապետութեան Արտաքին նախարար Ֆաուզիի հետ :

Այս հանդիպումին ընթացքին պիտի քննուին ֆրանքեւեգիպտական եւ անգլեւեգիպտական յարաբերութիւնները, ինչպէս նաեւ Սուէզի հարցը : Պիտի արծարծուի նաեւ Իսրայէլի հետ կնքուած զինադադարի խնդիրը :

× Պէյրութի արաբական դեսպան Քոհէյմի Լիբանանի Հանրապետութեան Նախագահ Շամունի յանձնեց Սէուտ Թագաւորի անձնական մէկ նամակը :

Պաշտօնական շրջանակներու համաձայն, այդ նամակին մէջ Սէուտ Թագաւոր կը հերքէ այն զրոյցները՝ որոնց համաձայն ընտանեկան անհասկացողութեանց հետեւանքով գահը լքելով պիտի հեռանայ երկրէն եւ ապրի աքսորի մէջ : Այսուհանդերձ, նման զեկոյց մը չէ հրատարակուած :

× Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ թերթերն ու ձայնասփիւռը յայտարարեցին թէ այսուհետեւ երկու երկիրներու բնակիչները ո՛չ թէ սուրիացի կամ եգիպտացի են, այլ՝ արաբ : Այսուհետեւ Միացեալ Հանրապետութեան հպատակները ծագումով «արաբ» պիտի կոչուին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հաղորդեն թէ արեւուն ջերմութեամբ գործող աշխարհի մեծագոյն ելեկտրակայանը պիտի կառուցուի Արարատեան դաշտի մէջ, Հայաստան : Ինչպէս ծանօթ է, այս ծրագրին մասին երկար ատենէ ի վեր կը խօսուի Խ. Միութեան մէջ, բայց աշխատանքներուն չէ ձեռնարկուած տակաւին :

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ ԷՕՔԱյի երրորդ տարեդարձը տօնելու համար բազմաթիւ ռումբեր պայթեցան, մեծ վնասներ պատճառելով :

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ կառավարական ուժերը կը յառաջանան դէպի ըմբոստներու կեդրոնատեղին, կը հաղորդէ զինուորական զեկոյց մը :

ԱՒՍՏՐԻՈՅ վարչապետ Ռաապ Հռոմ հասաւ, ուր պիտի տեսնուի Պապին եւ պետական բարձրաստիճան անձերու հետ :

ԹՈՔԻՈՅԻ Դիտարանէն լուսանկարուեցան ամերիկեան արուեստական երկու արբանեակները :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ ըմբոստները բազմաթիւ յարձակումներ գործեցին, որոնց հետեւանքով զանազան շրջաններու մէջ եղած բախումները պատճառ եղան մօտ հարիւր ըմբոստներու սպանութեան : Գրաւուած են բազմաթիւ ծանր զէնքեր և ձեռնառումբեր :

ՔՈԼՈՄՊԻՈՅ մէջ մեռաւ աշխարհի ամէնէն տարիքոտ մարդը՝ Փերէյրա, 167 տարեկան : Բժիշկները քննութենէ մը ետք հաստատած էին թէ աւելի քան 150 տարեկան էր ան : Փերէյրա կ՚ըսէր թէ ծնած է 1789ին եւ մասնակցած Քոլոմպիոյ անկախութեան պատերազմին :

ՀՆԴԿԱՑ ովկիանոսին մէջ նորվեկեան նաւ մը կրակ առնելով ընկղմեցաւ : 1200 մարդոց մէջէն միայն մէկ հոգի մեռած է, միւսները ազատած են իտալական նաւու մը շնորհիւ :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ նախկին կայսրուհին՝ Սորայա մօտ ատենէն պիտի հեռանայ Քոլոնեայէն ծանօթ չէ՝ թէ ուր պիտի երթայ : Շահին հետ վերամուսնանալու մասին շրջան ընող զրոյցները անհիմն ելան : Կայսրուհին բազմաթիւ նամակներ կը ստանայ՝ ամուսնութեան առաջարկով :

ՓԷՅՐԸՖԻԹԻ դէմ վատիկանի բացած դատը, որ տեղի պիտի ունենար Ապրիլ 14ին, անորոշ ժամանակով յետաձգուած է :

ՄԵՐ ՊԱՅՔԱՐԸ
ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՃԱԿԱՏՆԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

«Մինչ դու գնացեր, եւ զերկիրս ամենայն ընդ քեզ տարար, ես աւերակացս որպէ՞ս թագաւորիր··· »
Մ. ԽՈՐԵՆԱՑԻ

Ա.

Դիրքերը կը մնան թափուր ··· յանկերգը կը լսուի ամէն կողմէ ։ Հոն՝ ուր հայկական համրանք մը կը շնչէ, փոքր թէ մեծ, հիներու մեկնումով գոյացած ամայութիւնը սկսած է մղձաւանջի վերածուիլ. — անդրադարձում մը՝ բացասական իրականութեան յանդիման ։

Ներքին ճակատի ամայութեան ստեղծած հոգեխռովքն ու մղձաւանջը բաւարար մեկնակէտ կրնան ըլլալ՝ դէպի նոր նուաճումներ, համապատասխան՝ արդի ըմբռնումներուն ։

Նարդունին ներկայացուց գամփռը՝ « լեռներուն եւ դաշտին կազդուրիչ օդովը սնած », որուն յաղթական ու անխռով քայլափոխը քսսոտ շուներու փոհմակին ջիղերը գրգռած է ։ Լայնանիստ գամփռը, սնած հայրենական լեռներուն կազդուրիչ օդով՝ այսօր իջած է քաղաք եւ աւանդական իր վէսութեամբ կը քալէ լուսաւոր պողոտաներէն, իր կարգին տաքցնելով ցուրտէն սարսռացող հոգիները. այնքա՜ն կրակ կայ իր աչքերուն մէջ, որոնց բարեհաճ մէկ ակնարկը բաւական է յաճախ՝ զինաթափելու համար աղբախառն գաղրութեանց մէջ տապլտկողները ։

Այնքան հարազատ է պատկերը, զոր չորս տասնամեակներ առաջ Ռ. Զարդարեան կը նկարագրէր, յամի Տեառն 1958ին ալ պատճառ դառնալով որ Նարդունին բանայ իր պատուհանը ։

Հայրենական լեռներուն կազդուրիչ օդը չեն շնչած սակայն անոնք՝ որ այսօր կը յաւակնին ըլլալ յաջորդները Դաշնակցութեան, եթէ ոչ արժանաւոր ներկայացուցիչները անոր վաղուան սերունդին. շրջանի մը դրօշակիրները՝ Հայկազնեան Ցեղին ։

Իբրեւ մէկ ներկայացուցիչը հայրենապաշտ այլ հայրենազուրկ այդ սերունդին՝ պիտի փորձենք յաջորդաբար ներկայացնել գաղափարապաշտ երիտասարդութեան զրկանքներն ու պահանջները, հաւատամքն ու առաջադրութիւնները՝ ներքին ճակատի վրայ. ինչպէս նաեւ ընկերային արդի վարդապետութեանց ժխորին մէջ սպառիչ իր պայքարը՝ արտաքին ճակատի վրայ. պայքար՝ որ ըլլալով յառաջապահ երիտասարդութեան տեսական ըմբռնումը, միաժամանակ պայքարն է Հայուն, կտորակուած ու դարձած բաժան բաժան՝ մոլորակի բոլոր ցամաքներուն վրայ ։

Ազգային որեւէ նիհիլիզմի դէմ ըլլալով հանդերձ՝ կ՚արհամարհենք նաեւ յանձնատատանութիւնը, երբ մարդկային թէ ընկերային բոլոր տուեալներով գիտենք՝ թէ այսօրուան երիտասարդութեան կը պատկանի վաղուան ղեկավարի իրաւունքն ու աւելի քան ծանր պարտականութիւնը միաժամանակ ։

Դաշնակցութեան երկրորդ սերունդին ոսկեմատեանն ալ կը փակուի շուտով. դժբախտ իրականութեան մը նախօրեակին կը գտնուինք ։ Ի՞նչ պիտի ընէ երրորդ սերունդը, որուն վիճակուած դերը նոյնքան պատասխանատու պիտի ըլլայ, որքան նախորդներունը, եթէ ոչ աւելի, — նկատի առնելով քաղաքական եւ ընկերային ներկայ պայմանները՝ ո՛չ այնքան յուսատու ։

Երկու կամ երեք բացառութեամբ ամայի կը մնայ այսօր հայ լրագրութեան հրապարակը, այն իմաստով՝ որ կ՚ըմբռնէին Շ. Միսաքեան եւ Վ. Նաւասարդեան ։ Իսկ մատնանշուած բացառութիւններն ալ, դժբախտաբար, չեն պատկանիր նոր սերունդին ։ Լրագրութեան հետ, անդարձ մեկնած մեր ընկերները կը ներկայանէին նաեւ քաղաքական եւ ընկերային մեր միտքը՝ Դրօներու, Ռուբէններու, Ջամալեաններու հետ. բա՛ց կը մնայ նաեւ այս ճակատը, համապատասխան պատրաստութեամբ նորերու պակասին հետեւանքով ։

Դժուար չէ՞ արդեօք տա՛լ նաեւ անունը երիտասարդի մը, որ կարենայ յաջորդել գրական, դաստիարակչական եւ հայագիտական մեր « չարժուն կաճառ »ներուն ···

Հարկ է խոստովանիլ թէ դժուար է քանի մը « արժանաւոր յաջորդ »ներ գտնել, բայց հարցը լուծուած չըլլար նաեւ «քանի մը հատ»ով ։

Ժողովուրդի մը այս կամ այն սերունդը նուազ տաղանդաւոր չէ քան իր նախորդները կամ յաջորդները ։ Կարեւորը միջոցներն են, որոնք գտնելու համար պէտք է դիմել ուղղակի աղբիւրին ··· ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱ՛Ն ։ Մարաշի գիւղերէն Փարիզ նետուած մամիկ մը չի կրնար հասկնալ կամ ըմբռնել իր թոռնիկին փսիքիքէն կենցաղը ։ Զարգացումի կամ թերադնահատութեան հարց չկայ. բուն խնդիրը միջավայրն է ու ժամանակը, որ կը յառաջդիմէ աւելի արագ՝ քան միջերկրային հրթիռները, հասնելու համար լոյսի՛ն արագութեան ։ Նոյնն է պարագան մտաւորական փորձադաշտին վրայ ։ Արեւմտահայաստանի կամ Արեւելահայաստանի մեր մտաւորականները, միաժամանակ հաղորդակից ըլլալով արդի շարժումներուն եւ գաղափարներուն, չեն կրնար ուղի մը հարթել երիտասարդութեան, որովհետեւ բոլորովին տարբեր են այն պայմանները՝ որ գոյութիւն ունէին իրենց սերունդին երիտասարդութեան շրջանին եւ այսօր ։

Այս պայմաններուն մէջ մեր մամուլը, — հանրային կարծիք, — կը դոհանայ ահազանգ հնչեցնելով եւ մանաւանդ՝ պահանջելով որ նորերը գրաւեն հիներուն տեղը ։ Կը թելադրուի նաեւ, որ համեստ ըլլան անոնք ։

Համե՛ստ ենք, — եթէ այդքանով հարցը կը փակուի ։

Համեստ են նաեւ մեզմէ աւելի մեծերը ։

Բայց դաւաճանա՞ծ կ՚ըլլանք համեստութեան դէմ, երբ ըսենք թէ վաղուան անխուսափելի ինքնապաշտութեան առաջքն առնելու համար ահազանգերը բաւական չեն. նոյնիսկ՝ վնասակար, նկատելով որ հայրենիքէն հեռու ծնած երիտասարդութեան մէջ, հոգեբանօրէն, անոնք պարտապէս կը զարգացնեն··· ստորադասութեան զգացումը, նախ՝ ընկերային, յետոյ ազգային, հուսկ ապա՝ միջազգային ճակատի վրայ ։ Երբ մանուկի մը տարիներ շարունակ կրկնուի թէ յիմար է, պատանի ըլլալէ վերջ՝ եթէ չհաւատայ ալ իր յիմարութեան՝ դէթ պիտի զգայ թէ այդ ուղղութեամբ խոցելի կէտ մը ունի ։

Ընկերային կեանքին մէջ, յաջորդներ չունենալու ափսոսանքը տարբեր եզրակացութեան մը կարելի չէ յանգեցնել, եթէ ոչ, նախ առժամեայ եւ ապա ընդհանուր եւ վերջնական ամայութեան, որուն գաղափարն իսկ սարսուռ կ՚ազդէ ողջախոհներուն ։

··· Բայց, աւերակներու վրայ թագաւորելու նպատակ չունինք ։

ԱՐՄԵՊԻԼ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՌՈՒԱՏԻ ՄԷՋ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Ճօզէֆ եւ Սթիւարթ Օլսոփ հետեւեալ յօդուածը ստորագրած են Նիւ Եորք Հերալտի մէջ՝ Սէուտական Արաբիոյ մէջ տեղի ունեցած վերջին իրադարձութիւններուն առթիւ ։

Շատ մեծ հաւանականութիւն կայ, որ Մ. Նահանգներու միջին արեւելեան ամբողջ քաղաքականութիւնը մեծ փլուզման մը մէջ կորսուի, որովհետեւ այդ քաղաքականութեան յենակէտը սասանեցաւ ։

Մէքքէյի ճայնասփիւռէն հաղորդուած անսպասելի մէկ յայտարարութեան հիման վրայ, Արաբիոյ Սէուտ Թագաւորը գործնականապէս հրաժարած է իշխանութենէն՝ ի նպաստ իր եղբօր՝ գահաժառանգ իշխան Ֆայսալի ։ Հակառակ Մ. Նահանգներու Արտաքին Նախարարութեան ցոյց տուած երազային լաւատեսութեան, բնաւ չենք տեսներ թէ յուսատու ինչ բան կայ իշխանութեան այս փոխանցման մէջ ։ Սէուտ Թագաւոր բացարձակ ազատութիւն կը շնորհէ իր եղբօրը՝ « երկրին ներքին, արտաքին եւ տնտեսական քաղաքականութիւնը» ճշդելու եւ վարելու ։

Պերմուտեաններու մէջ անցեալ տարի կայացած Այզընհաուըր – Մաքմիլըն խորհրդակցութեանց ընթացքին Արտաքին Նախարար Տըլըս հաւաստիացուցած էր թէ Սէուտ Թագաւոր Միջին Արեւելքի մէջ արեւմտեան քաղաքականութեան «խարիսխն» է ։ Եւ 1956էն ի վեր, երբ Սէուտ Թագաւոր սկսաւ բոլորովին հակիլ դէպի Արեւմուտքի կողմը, իշխան Ֆայսալ հակառակած էր իր եղբօր այս դիրքորոշման ։ Այնքան մեծ էր երկու եղբայրներուն միջեւ գոյութիւն ունեցած անհամաձայնութիւնը (մասնաւորաբար արտաքին եւ տնտեսական քաղաքականութեան մարզերուն մէջ), որ անցեալ տարի, իշխան Ֆայսալ հեռացաւ երկրէն, մասամբ բժշկական դարմանումներու ենթարկուելու, մասամբ ալ իր այս հեռացումով ցոյց տալու համար թէ չի բաժներ իր եղբօր արեւմտասէր հակումները ։ Մ. Նահանգներու մէջ ստացած բժշկական խնամքներէն ետք, Ֆայսալ, վերադարձի իր ճամբուն վրայ Գահիրէ հանգրուանեց, ուր բազմաթիւ ամիսներ մնաց որպէս նախագահ Նասըրի հիւրը ։ Միայն երկու շաբաթ առաջ վերադարձաւ Արաբիա, ճիշդ այն պահուն երբ Նասըր բուռն յարձակման մը կը սկսէր Սէուտ Թագաւորի անձին դէմ ։ Այդ օրուընէ սկսեալ, պալատական ներքին յեղափոխութիւն մը ծայր տուած էր Արաբիոյ մայրաքաղաք Ռիատի մէջ ։

Մէքքէյի ճայնասփիւռին յայտարարութիւնը կը նշանակէ թէ այս յեղափոխութեան արդիւնքը ի նպաստ Ֆայսալի եղած է եւ Սէուտ Թագաւոր ի վերջոյ ստիպուած եղած է հրաժարիլ ։ Այսպէս, Միջին Արեւելքի մէջ ամերիկեան քաղաքականութեան «խարիսխ»ը այլեւս գոյութիւն չունի. Արաբիոյ քաղաքականութիւնը այսուհետեւ պիտի վարուի Նասըրի կողմնակից գահաժառանգ իշխանին կողմէ ։

Կրնայ պատահիլ որ իշխան Ֆայսալ դգուշ շարժի. սակայն շատ հաւանական է, որ կարգ մը փոփոխութիւններ պիտի մտցնէ Արաբիոյ դաշնակիցներու խումբին մէջ ։ Անհաւանական չէ նաեւ այն պարագան, որ իր քաղաքականութեան փոփոխութիւնը նշելու համար պահանջէ ամերիկեան օդային ուժերու հեռացումը՝ Տահրանի օդային կայանէն ։

Արաբիոյ արտաքին քաղաքականութեան այս յեղակարծ շարժումը շատ կարեւոր հետեւանքներ կրնայ ունենալ Միջին Արեւելքի մէջ ։ Նախ եւ առաջ, իր ազդեցութիւնը զգալի պիտի ըլլայ արեւմտասէր արաբ պետութեանց խմբաւոր –

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՆԻՍԻ ՔՍԱՆԵՐԵՔԸ

ԳԼՈՒԽ ԵՐՐՈՐԴ

1.

Աղջիկներից մէկը հեռացաւ հաւաքուածներից եւ վերադարձաւ մի բլոկնոտ ձեռքին ։

— Վերցրէք, սա Սիրանոյշինն է ։

Գարեգինը համարեա յափշտակեց նրանից բլոկնոտը եւ տենդոտ մատներով սկսեց թերթել ։ Շուրջը հաւաքուածներ և սեղանների յետեւում նստածները կարեկցութեամբ էին նայում, թէ ինչպէս երիտասարդը տենդոտ մատներով թերթում էր բլոկնոտը եւ փնտռում այնտեղ ինչ որ բան — մի բան, որ Սիրանոյշը չէր ասել ոչ ոքի, չէր գրել ոչ մի տեղ ··· բայց բլոկնոտում եւս, չկար ուրիշ ոչինչ՝ բացի մասնագիտական հատուկոտոր նշումներից ։ Միայն մի էջի վրայ, ըստ երեւոյթին՝ մտածկոտ մի րոպէին, աղջիկը խազմզել էր — Գարեգին, Գարիկ, Գար ··· Գարեգին ···

— Նա ամբողջ ժամանակ ձեր մասին էր մտածում եւ ձեզ էր սպասում, — ասաց մի կին՝ կարծես հաղորդելու համար նրան այն, ինչ չկար բլոկնոտում ։ — Ես եւ նա իրար կողքի էինք նստում եւ յաճախ խօսում էինք ձեր մասին, իմ ամուսնու մասին ··· նա էլ է վերադարձել ···

Խօսակցութիւնն սկսեց ստանալ աւելի եւ աւելի ընդհանուր բնոյթ ։ Հաւաքուածները գնում էին, սեղանների յետեւից մօտենում էին ուրիշները եւ նրանցից իւրաքանչիւրը, ծանօթ, թէ անծանօթ, տալիս էր այն, ինչ որ ունէր ։ Մէկը վերյիշում էր, թէ ինչպէս Սիրանոյշը մի օր լաց էր եղել երկար ժամանակ ամուսնուց նամակ չստանալու համար, երկրորդը, որ նա կազմակերպել էր չորացրած մրգի ծանրոցներ ուղարկելը ռազմաճակատ, երրորդը, որ վերջին օրերը Սիրանոյշը չափազանց տխուր էր եւ մտացրիւ ···

Եւ ոչ ոք, ոչ մէկը, չէր գտնում մեղադրական որեւէ խօսք, որեւէ ակամայ ակնարկ՝ նրա հասցէին ։ Ճանաչելով նրան իբրեւ սիրող եւ անձնուէր ամուսնու, հոգատար եւ անկեղծ ընկերուհու, խելօք եւ լուրջ աշխատակցուհու, նրանք նայում էին մանկական միամիտ տարակուսանքով, թէ ինչո՞ւ, այնուամենայնիւ, Սիրանոյշն այժմ չկայ ···

Գարեգինը լսում էր նրանց եւ տանջւում ։ Նրանց խօսքերի եւ պատմութիւնների մէջ նա ճանաչում էր իր կնոջը ։ Այո այդ նա էր, Սիրանոյշը, որին նա գիտէր, եւ Սիրանոյշը, որին նա չգիտէր ։ Այո, ի հարկէ, հէնց այդպէս էլ կարող էր անել նա՝ պատերազմի ծանր օրերին, ճիշդ այդպէս էլ պիտի վարուէր նա՝ յաղթանակի լուրը լսելիս ···

3.

Ծանօթ երիտասարդը, որ դուրս էր գնացել, ներս մտաւ նորից եւ յայտնեց Գարեգինին, որ դիրեկտորը նրան խնդրում է իր մօր ։ Գարեգինը հրաժեշտ տուեց եւ ելաւ դուրս ։

Կաբինետում, դիրեկտորը, — գեղեցիկ եւ համակրելի դէմքով մի հասակին տղամարդ, — սեղմեց Գարեգինի ձեռքը եւ մի քանի խօսքով յայտնեց իր ցաւակցութիւնը ։

— Դուք, ի հարկէ, ինձ կը հասկանաք, աւելացրեց նա, — որքան էլ ցաւում էինք, այնուամենայնիւ, չէինք կարող չգնահատել նրա արարքը, այսինքն՝ այն, որ նա, փոքրոգի կերպով ինքնիրեն ···

— Այո, այո, — ասաց Գարեգինը մեքենաբար ։

— Իսկ հիմա, թոյլ տուէք ···

Նա բացեց գրասեղանի դարակը ։

— Այսպէս թէ այնպէս, ամենայն իրաւամբ սա պատկանում է Սիրանոյշին ։

Նա հանեց «Հայրենական պատերազմի ժամանակ քաջարի աշխատանք»ի մեդալն ու գրքոյկը եւ յանձնեց Գարեգինին ։

— Ի սրտէ ցաւում եմ որ յետ մահու···

Եւ ճանապարհ դնելով նրան, դրան մօտ նա նորից յայտնեց իր ցաւակցութիւնը ։

— Ի սրտէ ցաւում եմ ձեր եւ մեր ծանր կորուստի համար ։ Երբ երկու օր նա չեկաւ աշխատանքի, մենք բոլորս հասկացանք, որ դա կարող էր պատահել միայն որեւէ արտակարգ առիթով ։ «Հիւանդացել է» — եղաւ իմ առաջին միտքը ։ Պատրաստւում էի անձամբ գնալ, ձեր տուն՝ տեղեկանալու, բայց նրա ընկերուհին, — կարծեմ Վերգինէ, — նոյն օրը բերեց կատարուածի լուրը ··· Ամուր կացէք եւ մի զգաք ձեզ մենակ ։ Մենք ձեզ հետ ենք ··· Նրան, ինչպէս գիտէք, դեռ փնտրում են ։ Ծանր է, ի հարկէ, այդ մասին խօսելը, բայց մենք մեր ձեռքից եկածը կ՚անենք ···

4.

Բուսաբանական ինստիտուտից Գարեգինը գնաց Վերգինէի մօտ ։ Չէր ենթադրում, թէ նա տանը լինէր, — ամուսնու բանակ գնալուց յետոյ անշուշտ աշխատում էր որեւէ տեղ, — բայց անհամբերութիւնը հարկադրեց նրան ։ Եւ որքան մեծ եղաւ նրա զարմանքը, երբ Վերգինէին գտաւ սենեակում, անգործ նստած ։

— Գարեգին, — բացագանչեց նա՝ վազելով ընդառաջ ։

— Բարեւ ··· — Սեղմեց Գարեգինը նրա ձեռքը՝ չփոթուած նայելով նրա դէմքին ։

ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

(12 Շար.)

ման վրայ, որ ցարդ կը վայելէր Արաբիոյ լռելեայն հաւանութիւնը: Այս բոլոր կառավարութիւններն ալ շատ անկայուն հիմերու վրայ հաստատուած են: Անցեալ գարնան, զոր օրինակ, Յորդանանի Հիւսէյն Թագաւորը հազիւ կրցաւ ազատել ինքզինքը հակա-արեւմտեան ու Նասրի կողմնակից պետական հարուածէ մը, ճիշդ է, շնորհիւ իր քաջութեան, բայց մանաւանդ շնորհիւ իր «աւազ եղբայր» Սէուտ Թագաւորի ցոյց տուած օժանդակութեան:

Եթէ իշխան Ֆայսալի յաղթանակը կը նշանակէ թէ Արաբիոյ քաղաքականութիւնը պիտի ներշնչուի Նասրի քաղաքականութենէն, ապա ուրեմն առանց այլեւայլի կարելի է նախատեսել թէ Յորդանանի մէջ ծանրակշիռ դէպքեր տեղի պիտի ունենան: Նախագահ Նասր արդէն իսկ սկսած է Յորդանանի համար պատրաստել Կազայի շրջանին նման նոր գոյավիճակ մը: Կազայի երկու հարիւր հազարի հասնող պաղեստինցի տարագիրները, միացած Յորդանանի կէս միլիոն պաղեստինցի տարագիրներուն, պետական հարուած մը կրնան կատարել Հիւսէյն Թագաւորի դէմ: Այս անգամ, յաջողութեան շատ աւելի հաւանականութիւն ունին քան նախորդ անգամ, որովհետեւ Հիւսէյն այլեւս յոյս չի կրնար դնել իր «աւազ եղբօր» նիւթական եւ բարոյական օժանդակութեան վրայ:

Յորդանանի մէջ ծայր տուած ներքին խլրտումներն ու հաւանական պետական հարուած մը իրենց անդրադարձումները պիտի ունենան Իրաքի մէջ, ուր, Նուրի Փաշա Սայիտ վերջերս դարձեալ ձեռք առաւ երկրին ղեկը՝ պատրաստուող փոթորիկին դէմ դնելու կարող որպէս միակ անձը: Այս նոր պայմաններուն մէջ, եթէ Նուրի փաշա որեւէ փորձ ընէ Յորդանանի Հիւսէյն Թագաւորը փրկելու՝ Իրաքի մէջ իր կառավարութեան գոյութիւնը վտանգի ենթարկած պիտի ըլլայ:

Միւս կողմէ, Լիբանանի մէջ, նախագահ Շամունի եւ վարչապետ Սամի Սոլհի ալ՝ ոչ իսկ վտանգուած արեւմտասէր քաղաքականութիւնը շատ մեծ հարուած կրնայ ստանալ, հակառակ չէզոքութիւն պահելու բոլոր որոշումներուն:

Մէկ խօսքով, դէպքերը այնպիսի ընթացքի մը մէջ մտած են, որ արեւմտասէր բոլոր արաբական պետութիւնները վտանգուած են: Միջին Արեւելքի քարիւղի կենսականհանքերը ազգայնացման վտանգէն պաշտպանուած էին ցարդ, միայն արեւմտասէր արաբ վարչաձեւերու գոյութեան շնորհիւ: Եթէ քարիւղի հանքերը ազգայնացուին, Հակաարեւմտեան հոսանքը տնտեսական ծանր տագնապ մը պիտի յառաջացնէ Անգլիոյ մէջ: Եւ արեւմտեան դաշնակցութեան ճակատագիրը կրնայ նոյնիսկ կախում ունենալ անապատային փոքր մայրաքաղաք Ռիատի մէջ տեղի ունեցած պալատական յեղափոխութենէն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԲԵԼՈՌՈՒՍԻԱՅԻ գրողներու նախաձեռնութեամբ, տեղւոյն պետական հրատարակչութիւնը շուտով լոյս պիտի ընծայէ հայկական գրականութեան ընտիր էջերու հաւաքածոյ մը: Բացի այս, թարգմանուած է եւ շուտով պիտի հրատարակուի նաեւ Շիրվանզադէի «Քաոս» վէպը: Բելոռուս բանաստեղծ Պ. Գլեբկա գրած է Ալ. Միասնիկեանին նուիրուած թատերական պոէմ մը, որ չարժանկարի ալ պիտի վերածուի:

ԱՆՑՆՈՂ ՏԱՐԻՆԵՐՈՒՆ ընթացքին Ուկրայներէնի թարգմանուած ու լոյս ընծայուած են Խ. Աբովեանի, Յովհ. Թումանեանի, Աւ. Իսահակեանի, Ե. Չարենցի, Ստ. Զօրեանի երկերը: Կը պատրաստուի նաեւ Հայաստանի արդի գրողներու կարգ մը երկերուն թարգմանութիւնն ու հրատարակութիւնը:

ԳԵՐՄԱՆԱՑԻ երգահան Վակնէրի մահուան 75ամեակին նուիրուած երեկոյ մը կազմակերպուած է Երեւանի մէջ: Վակնէրի կեանքին եւ ստեղծագործութիւններուն մասին խօսած է երաժշտագէտ Գ. Գէօտակեան: Ապա, Հայաստանի համանուագային պետական նուագախումբը, խմբավար Օհան Դուրեանի ղեկավարութեամբ, նուագած է Վակնէրի ստեղծագործութիւններէն «Լոհէնկրին», «Սիկֆրիտ», «Թրիսթան եւ Իզէօլ», «Թանհաուզէր» օփերաներուն նախանուագները: Մեծապէս գնահատուած է Օհան Դուրեանի ղեկավարութիւնը:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ նկարիչ Օնորէ Տօմիէի ծննդեան 150ամեակին առթիւ յիշատակի երեկոյ մը կազմակերպուած է Երեւանի «Արուեստի աշխատողներ»ու տան մէջ: Այս առթիւ ցուցադրուած է նաեւ «18րդ դարու Ֆրանսական նկարչութիւնը» անունով չարժանկար մը:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ վերջերս կայացաւ «Պատանի հանդիսատես»ի թատրոններու համամիութենական փառատօն մը: Առաջին դրումներէն վերջ, եզրափակիչ ներկայացումներ տալու համար ընտրուած 11 խումբերէն մէկն ալ եղած է Երեւանի «Պատանի հանդիսատես»ի թատրոնի խումբը, որ ներկայացուցած է Մ. Շաթիրեանի «Երաժշտախումբը» եւ Գ. Եաղջեանի «Ոսկի քաղաք»ը: Երկու կտորներն ալ, ինչպէս նաեւ անոնց հեղինակներն ու դերակատարները, արժանացած են գնահատանքի եւ շքանշաններու:

ԵՐԵՒԱՆԻ օփերայի եւ պալէի խումբը մեկնած է Թիֆլիս՝ կարգ մը ներկայացումներ տալու համար, ինչպէս՝ Ա. Տիգրանեանի «Անուշ»ը եւ «Դաւիթ Բէկ»ը, Տ. Չուխաճեանի «Արշակ Բ.»ը, Ա. Բաբաջեւի «Արծուաբերդ»ը, Կունոյի «Ռոմէօ եւ Ժիւլիէթ»ը եւայլն: Բացի այս ներկայացումներէն, տեղի պիտի ունենան նաեւ ցերեկոյթներ ու երեկոներ, որոնց ընթացքին պիտի ցուցադրուին հայկական, ռուսական եւ արեւմտաեւրոպական դասական պարարուեստի լաւագոյն նմուշները: Օփերայի եւ պալէի ներկայացումներէն զատ պիտի կազմակերպուին նաեւ հայկական ժողովրդական երգի երեկոներ՝ Տ. Սաղանդարեանի եւ Գ. Գասպարեանի մասնակցութեամբ: Օփերայի եւ պալէի խումբին աւելի քան 280 անդամները Վրաստանի մայրաքաղաքը պիտի մնան ամիս մը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ժողովրդական ստեղծագործութեան տունը կազմակերպած է Գուսաններու խումբ մը, որուն մաս կը կազմեն գուսաններ Իգիթը, Ծովեանը, Բագրատը, Ռուբէնը, Գեղամը եւ ուրիշներ: Գուսաններու այս խումբը պարբերական համերգներ պիտի տայ Հայաստանի զանազան շրջաններուն մէջ:

Խ. ՄԻՌԻԹԵԱՆ կոփամարտի ախոյեանական մրցումներուն մասնակցելէ առաջ, զոյգ մրցումներուն մէջ յաջողութիւններ արձանագրած են Հ. Գասպարեան (ամենաթեթեւագոյն ծանրութիւն), Կ. Կարապետեան (կիսաթեթեւ ծանրութիւն), Կ. Զաներեան (առաջին միջին ծանրութիւն) եւ Վ. Ղայֆաջեան (կիսաթեթեւ ծանրութիւն): Մոսկուայի զոյգ մրցումներէն յաջողութեամբ դուրս եկած է նաեւ Վ. Ենգիբարեան: Այս բոլոր մարզիկներն ալ իրաւունք ստացած են մասնակցելու Մոսկուայի մէջ տեղի ունենալիք ախոյենական մրցումներուն վերջին փուլերուն:

×

ՆՈՐ ՇԻՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԷՋ

Էջմիածնի Հոգեւոր Ճեմարանի շէնքին վրայ ներկայիս սկսած է կառուցանուիլ նոր յարկ մը, նկատելով որ ուսանողներու թիւը վերջերս աւելցած է եւ նոր սրահներու պահանջ կայ:

Հոգեւոր Խորհուրդը որոշած է նաեւ շինել նոր հիւանդանոց մը, որ պիտի յատկացուի միայն վանքի միաբանութեան անդամներուն եւ ուսանողութեան: Աշխատանքները սկսած են արդէն: Այս հիւանդանոցը պիտի շինուի վանքին պարիսպէն դուրս:

Միւս կողմէ կը հաղորդուի թէ աւարտելու վրայ է արդէն վանքին մէջ նոր հանրակացարանի մը շինութիւնը. այս սրահը պիտի յատկացուի մասնաւորապէս Ճեմարանի ուսանողներուն:

ԵՐԿԱԹԷ ՎԱՐԱԳՈՅՐԷՆ ԱՆԴԻՆ

Լեհաստանի մէջ կը հարցնեն.

— Աշխարհի մեծագոյն երկիրը ո՞րն է:

Պատասխան.— «Լեհաստանը: Անոր սահմանը Օտէրն է, մայրաքաղաքը՝ Մոսկուան, իսկ Լեհացիք Սիպերիա կը գտնուին:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՍԵԴՐԱԿ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

Տաղանդաւոր դաշնակահարը վերջերս երաժշտական երեկոյթ մը տուաւ Վերնոնին մէջ, մեծ յաջողութիւն գտնելով: Այս առթիւ տեղական մամուլը գնահատական տողեր նուիրած է երիտասարդ արուեստագէտին: Ստորեւ՝ քաղուածքներ գլխաւոր յօդուածներէն.—

Մեծ հաճոյքով հանդիպեցանք տաղանդաւոր այս արուեստագէտին, որ իր նուագարանին հնչականութեան վարպետն է, Սեդրակ Եավրուեան պատրաստած էր բազմերանգ յայտագիր մը, որուն շնորհիւ կարողացաւ յայտնաբերել բազմակողմանի իր տաղանդը:

Հասարակութիւնը՝ որ լեցուցած էր սրահը, խանդավառ ծափերով ողջունեց արուեստագէտը, հինգ անգամ բեմ բերելով զայն:

(Փարի – Նորմանտի)

Սեդրակ Եավրուեան Պէթհովընի, Մուսորսքիի, Շօփէնի եւ Լիսթի գործերուն մեկնաբանութեան մէջ ցոյց տուաւ արուեստագէտի իր խառնուածքը: Ստեղնաշարի վարպետ՝ խանդավառութիւն ստեղծեց բոլոր անոնց մօտ, որոնք եկած էին, զինքը ունկնդրելու Սալ տէ Ֆէթի մէջ:

Շնորհիւ իր մեկնաբանութեան ուժգնութեան՝ Սեդրակ Եավրուեան կարողացաւ Լիսթը նուագել այնպէս՝ ինչպէս հեղինակը պիտի ուզէր լսել. Վիրթիւոզի նուագ՝ վիրթիւոզ պէտք է ըլլալ կտորին տալու համար իրական արտայայտութիւնը: Այս նուագահանդէսէն վերջ, կրնանք հաստատել թէ Սեդրակ Եավրուեան իր տեղը պիտի գրաւէ մեծագոյն նուագածուներու շարքին մէջ, հաւասար՝ Քորթոյի:

(Վերնոն-Էքլէր)

Լիսթը նուագելով՝ Սեդրակ Եավրուեան դոհացում տուաւ ամէնէն խստապահանջներուն: 11րդ Ռափսոտի Հոնկրուազն ու Մազեփան իրենց լաւագոյն մեկնաբանիչը գտան իր մէջ, եւ, աւելորդ է ըսել՝ որ այս կտորները նուագուեցան հազուադէպ ճարտարութեամբ եւ կատարեալ տաղանդով:

Անկեղծ հիացումի արժանի՝ Սեդրակ Եավրուեան վարպետօրէն նուագեց նաեւ Լիսթի վեցերորդ Ռափսոտի Հոնկրուազը, Շօփէնի 10րդ եւ 12րդ էթիւտը եւ վերջապէս՝ Քամփանելան:

Հասարակութիւնը ցաւով բաժնուեցաւ սրահէն, փայլուն այս արուեստագէտը շուտով վերունկնդրելու փափաքով:

(Լը Տէմօքրաթ Վէրնօնէ)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (161)

ԿԱՅԾԵՐ

ԽԴ.

ԳԻԺ ՏԷՐՏԷՐԸ ԵՒ ԲԺԻՇԿԸ

— Ես խօ դեւ կամ սատանայ չեմ, որ խաչից վախենայի:

— Բա սատանան ի՞նչպէս կը լինի:— Ափսոս չէ՞ին առաջուայ չորերդ, որ փոխեցիր:

— Ես ամբողջ տասը տարի այսպէս եմ հագնուած եղել ... պատասխանեց Ասլանը:

— Սուրբ տիրամերը վկայ, դա լաւ չէ, ախար, ինչի՞ է նման այսպիսի նեղ վարտիքը:

— Դրանք թող մնան, կտրեց տէրտէրը կնոջ խօսքը:— Հիմա պէտք է տեսնենք, թէ ինչ բանի է նման քո բերած նախաճաշիկը:

Տէրտէրը յետ քաշեց մի ուրիշ վարագոյր եւ նրա ետեւից դուրս բերեց մի մեծ սրուակ գինի, դրեց իր կողքին եւ նստաւ սեղանի մօտ: Մենք եւս մօտեցանք ուտելու: Նախաճաշիկը բաւականին լաւ էր պատրաստած, շատ ապրի տէրտէրակինը, ամենեւին չէր երեւում, թէ հասարակ գիւղացու եփած կերակուրներ լինեն: Բայց տէրտէրակինը գիւղացի չէր, նա Վանայ քաղաքիցն էր, եւ որպէս յայտնեց ինձ յետոյ Ասլանը, նա տէր հօր երկրորդ կինն էր, որի հետ ամուսնացել էր նա իր քահանայութեան ժամանակ, առաջին կինը մեռնելուց յետոյ: Թէեւ հայ քահանաներին թոյլ տրուած չէ երկրորդ ամուսնութիւն, բայց «գիժը» այն տէրտէրներից չէր, որ ենթարկուէր եկեղեցական կանոններին: Նա ամէն բանի մէջ, որպէս ռամկօրէն ասում են՝ «չօմախի (մահակ) զօռով էր գործում ...» բայց որպէս եւ լինէր, տէրտէրն եւ երէցկինը շատ սիրով էին երեւում միմեանց հետ:

Հացի ժամանակ Ասլանը հարցրուց, թէ ի՞նչ նոր լուրեր կան Վանից:

— Ազգային գործերը վատ չեն, պատասխանեց տէր հայրը ծանր կերպով.— Պ...ը ողջ եւ առողջ է, գիշերները բոշաների լակոտներ պար ածելով է անցկացնում ... իր ձեռները նրանց շլինքին է փաթաթում ...: Քրդերին սովորեցնում է այս եւ այն վանքի հունձքի դէզերը կրակել, որ գիշերները լոյս լինի ...: Տօնախմբութեանց ժամանակ ինքն էլ յետ չէ մնում հասարակաց ուրախութիւնից, եւ իր ժողովուրդը բարոյապէս մխիթարում է. կոյս աղջիկներ եւ ջահիլ հարսներ է փախցնել տալիս, որ Հայոց զաւակներն աճեն, ազգը բազմանայ ...: Եթէ մի անպատուած աղջկայ հայր գալիս է նոյն անպատուողի մօտ բողոքելու (ուրիշ ո՞րտեղ կարող է գնալ խեղճը), նրան մի փոքր խրատում է, փայտի տակ է դցում, ոսկորները լաւ ջարդում է, որ փափկանան ...: Յետոյ նրան ասում է. «գնա, եղբայր, այս աշխարհը քո տեղը չէ, դու մեծի պատիւը չես հասկանում»: Նա ականջ է դնում նրա խրատին եւ գնում է միւսին աշխարհը ...: Մի ուրիշ սովորութիւն էլ ունի նա, որից երեւում է, որ նա շատ բարեսիրտ է: Երբ քրդի աւազակները Հայոց գիւղօրայքը թալնում են, եւ գժրախտաբար բռնւում են, նա քրիստոնէական մարդասիրութեամբ, գնում է փաշայի մօտ եւ աւազակներին ազատում է: դրա համար Քրդերը նրան «հայր» են կոչում ...: Մի ուրիշ լաւ կանոն էլ ունի նա, երբ մէկին կամենում է խրատել, նրանից փող է առնում, «ոչինչ պատիժ, ասում է նա, այնպէս չի ցաւեցնի ադամորդուն, որպէս փողը, որովհետեւ շատ է սիրում»:

— Բայց ի՞նչպէս մինչեւ այսօր նոյն խրատներից զուրկ մնացիք դուք, հարցրուց Ասլանը վրդովուած ձայնով:

— «Գիժը գժին երբ որ կը տեսնի, իր մահակը կը թաքցնի», ասաց նա Թուրքի առածով:— Թէեւ նա աւազակ է, բայց ես էլ շատ բարի պտուղ չեմ ...:

— Լաւ, դու այն ասա, ի՞նչ աչքով են նայում քաղաքի իշխաններն այդ աւազակի այս տեսակ առաքինութիւնների վրայ, հարցրուց Ասլանը:

— Նրանք անշնորհակալ մարդիկ չեն, ընդհակառակն, շատ երախտագէտ են, պատասխանեց տէրտէրը առաջուայ ծանր կերպով.— Նրանք իրանց պարտքը լաւ ճանաչում են, եւ ամէն ամիս ժողովրդի կողմից շնորհակալութեան վկայականներ են ուղարկում Պոլիս եւ նրան մեծ մարդկերանց հետ են համեմատում: Բայց պէտք է ճշմարիտն ասած, նա էլ չէ մոռանում իր պարտը որսերից երբեմն նրանց բերանը փոքրիկ պատառներ գցել...:

— Խաչայի հետ ի՞նչպէս է նա:

— Որպէս եղ ու մեղր,— այնքան քաղցր են:

— Դա նոյն փաշան է, որ միանգամայն Հայոց եկեղեցու սեղանի վրայ բոշայ տղաներ էր պար ածել տուել եւ գինի էր խմել:

— Հէնց նոյնը: Նա էլ հէնց փաշայից սովորեցաւ բոշաների պար ածելը:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ԶԱՏԿՈՒԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Աւագ Ուրբաթ.— *Ցիշատակ Չարչարանաց եւ Խաչելութեան, կարգ թաղման, Թափօր երեկոյեան ժամը հինգին :*

Աւագ Շաբաթ.— *Ճրագալոյց Ս. Զատկի, երեկոյեան ժամը 3.30ին, Ս. պատարագ ժամը հինգին :*

Կիրակի, Ս. Զատիկ.— *Տօն Յարութեան, սկիզբ ժամերգութեան ժամը7.30ին, հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ ժամը 10ին: Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Գեր. Տէր Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեան :*

Երկուշաբթի Բ. օր Ս. Զատկի.— *Յիշատակ Մեռելոց, պատարագ ժամը 10ին, յաւարտ պատարագի հոգեհանգիստ ընդհ. ննջեցելոց :*

Աւագ Շաբաթ.— *Ճրագալոյց ժամը վեցին, ընթերցմունք Խթման երեկոյեան գիրքերու եւ Ս. պատարագ ժամը 7ին:*

Կիրակի, Զատիկ.— *Ս. պատարագ ժամը 10.30ին :*

ԲՇ.— *Յիշատակ Մեռելոց, յաւարտ Ս. պատարագի ընդհ. ննջեցելոց հոգեհանգիստ: Նոյն օրը Աւետումն Ս. Աստուածածնի :*

ՇԱՒԻԼ

Աւագ Ուրբաթ.— *Թաղում երեկոյեան 17ին :*

Աւագ Շաբաթ.— *Խթման օր, երեկոյեան Ս. պատարագ ժամը 16ին:*

×

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՄԱՅՐ - ԵԿԵՂԵՑԻ

Աւագ Ուրբաթ.— *Յիշատակ Խաչելութեան առաւօտ ժամը 10ին, երեկոյ Թաղում ժամը հինգին :*

Աւագ Շաբաթ.— *Ճրագալոյց Ս. Զատկի , առաւօտ ժամը 8.30ին, Ս. Հաղորդութիւն տալոց 9.30ին, Ս. պատարագ Խթումի, երկսեռ խումբով ժամը 5.30ին:*

Կիրակի, Ս. Զատիկ, *Յարութիւն Տեառն, առաւօտ Նախատօնակ եւ Անդաստան ժամը 7.30ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին:*

Երկուշաբթի, *Մեռելոց.— առաւօտ ժամը ութին, Ս. պատարագ 10ին, Հոգեհանգիստ ժամը 11.45ին:*

Նոր Կիրակի, Ազգ. Մեծ Սգատօն.— *Յիշատակ բիւրաւոր նահատակացն մերոց, յընթացս համաշխարհային պատերազմին: Առաւօտ Ս. Պատարագ Հոգեհանգիստ ժամը 8–11.30ին :*

ՄԱՐՍԷՅԼ.— ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ

Աւագ Ուրբաթ.— *Թաղում Տեառն , երեկոյեան ժամը վեցին :*

Աւագ Շաբաթ.— *Առաւօտ ժամը 9ին, Ճրագալոյց ժամը 5ին, Ընթերցմունք վեցին, Ս. պատարագ 7ին :*

Կիրակի, *Զատիկ Տօն Հրաշափառ Ս. Յարութեան :*

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 7ին, Ս. Պատարագ տասնին, Քարոզ 11ին:

ԳԱՄՓ. ՖՐԷԶ

Աւագ Ուրբաթ.— *Առաւօտ Խաչելութեան ժամը 10ին, Թաղում ժամը 16ին:*

Աւագ Շաբաթ.— *Ճրագալոյց Ս. Զատկի, առաւօտ ժամը 9ին, երեկոյ ժամը 15.30ին, Ս. պատարագ ժամը 16.30ին :*

Կիրակի, Ս. Զատիկ.— *Առաւօտ ժամը 8.30ին, Ս. Պատարագ ժամը 10ին:*

ՊՈՄՈՆԻ Ս. Գ. ԼՈՒՍ. ԵԿԵՂԵՑԻ

Աւագ Ուրբաթ.— *Թաղում ժամը 5ին ,* Աւագ Շաբաթ, *Ճրագալոյց, երեկոյեան ժամը 4.30ին, Ս. Պատարագ 5.30ին, Նախատօնակ Զատկի 7ին:*

Կիրակի, Ս. Զատիկ.— *Առաւօտ ժամը 7.30ին, Ս. պատարագ 10ին:*

ՊՈՒԼ. OSSO

Աւագ Ուրբաթ.— *Թաղում ժամը 5ին :*

Աւագ Շաբաթ.— *Ճրագալոյց Ս. Զատկի, երեկոյեան ժամը 4.30ին:*

Կիրակի, Ս. Զատիկ.— *Առաւօտ ժամը 7ին, Ս. պատարագ ժամը տասնին:*

Երկուշաբթի, Մեռելոց.—*Առաւօտ ժամը ութին, Ս. պատարագ տասնին , Հոգեհանգիստ ժամը 11ին:*

×

ԼԻՈՆ

Աւագ Ուրբաթ.— *Թաղում ժամը17.30ին :*

Աւագ Շաբաթ.— *Ճրագալոյց ժամը 4.30ին, Ս. պատարագ վեցին:*

Կիրակի, Ս. Զատիկ.— *Առաւօտ ժամը 7ին, Ս. Պատարագ ժամը 10ին:*

Երկուշաբթի, Մեռելոց.— *Առաւօտ ժամը 8.30ին, Հոգեհանգիստ 11ին, Գերեզմանօրհնէք կէսօրէ վերջ ժամը 2ին:*

Տէր եւ Տիկին Սթաթեան եւ զաւակները՝ Անթուանէթ, Անահիտ, եւ Քրիստինէ, Այրի Տիկ. Գապաքճեան, Տէր եւ Տիկին Գապաքճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աւետիսեան (Փարիզ), Այրի Տիկին Ինճէեան, Ճերմակեան, Արապեան (Կրընոպլը), Այրի Տիկին Տէօէեան, Հաքիմեան, Մաղաղաճեան (Փարիզ), Ալիքեան (Կրընոպլը), Տարաքճեան (Փարիզ), ընտանիքները կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին

ՄԱՐԻ ՍԹԱԹԵԱՆԻ

(Ծնեալ Աւագեան)

մահը, որ տեղի ունեցաւ Մարտ 31ին, իր բնակարանը :

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ Հինգշաբթի առաւօտ, ժամը 9ին, Քաշանի գերեզմանատունը, հաւաքուիլ բնակարանը :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Վալա Խաչատուրեան կը ծանուցանէ թէ իր ողբ. ամուսնոյն,

ՆԿԱՐԻՉ ՍԱՐԳԻՍ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

մահուան տասներմէկերորդ տարեդարձին առթիւ , հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին , այս Երկուշաբթի : Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները եւ մասնաւորաբար Սանասարեանի սաները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

«Ժողովուրդները կ'երգեն» փառատօնին Հայկական պարախումբը ներկայացաւ այս տարի վայելուչ եւ շնորհալի նոր հագուստներով որոնք մեծապէս նպաստեցին Հայկական բաժնին յաջողութեան :

Այս առթիւ շնորհակալութիւնս կը յայտնեմ Տիկ. Կարապետ Յակոբեանի որ կարեւոր նուիրատուութեամբ մը բացաւ այն հանգանակութիւնը որուն ձեռնարկեցի այս նպատակով , ինչպէս նաեւ Տիկին Նուարդ Հալվաճեանի, Պ. Անդրանիկ Մալաճեանի եւ այն բոլոր անանուն նուիրատուներուն , որոնք մեծապէս նպաստեցին Հայ մշակոյթի այս պատուաբեր ցուցադրութեան :

Շնորհակալութիւն նաեւ բոլոր անոնց որոնք ապահովեցին Նայիրի երգչախումբին զարդանշաններուն մեծ մասը :

Հայկանուշ Թորոսեան

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ - ՆԻՍ

Աւագ Ուրբաթ.— *Առաւօտ Խաչելութիւն ժամը 9.30ին, Երեկոյ Թաղում 4ին:*

Աւագ Շաբաթ.— *Ճրագալոյց, առաւօտ ժամը 9ին, երեկոյ ժամը 3.30ին, Ս. Պատարագ 4.30ին :*

Կիրակի, Ս. Զատիկ.— *Առաւօտ սկիզբ ժամերգութեան ութին, Ս. պատարագ 10ին:*

Երկուշաբթի, Մեռելոց.— *Առաւօտ ժամը 8.30ին, Ս. Պատարագ 9.30ին:*

ՏԷՍԻՆ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը , կը փութայ ծանուցանել Տէսինահայ յարգոյ հայ հասարակութեան թէ, այս Կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին , Զատկի առթիւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի տեղւոյս Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ մէջ:

ՊԱՏԱՐԱԳ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Այս Երկուշաբթի առաւօտ Զատկուան առթիւ պատարագ պիտի մատուցուի , Րիւ Ժէ Սէն Լուի սրահին մէջ :

Պիտի պատարագէ Թորգոմ Քահանայ (Լիոն) :

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ

ԱՒԱԳ ՈՒՐԲԱԹ.— Առաւօտ ժամը 10 - ին, Թաղում երեկոյեան ժամը 5ին:

Աւագա Շաբաթ.—*Առաւօտ ժամը 8.30ին, երեկոյ, ընթերցուածք ժամը 5.30ին, Պատարագ Խթումի 6.30ին:*

Կիրակի, Զատիկ.— *Առաւօտ ժամը 8.30ին, Պատարագ ժամը 10ին:*

Երկուշաբթի, ' Մեռելոց.— *Առաւօտ ժամը 8.30ին, Ս. պատարագ 10ին, Հոգեհանգիստ 11.45ին:*

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e) —

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկեր Տէմիրճեանի իր կնոջ մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հինգ հազար ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Աւագ Շաբաթ.— *Ժամը 17ին ժամերգութիւն Զատկի Ճրագալոյցին , ժամը 18ին ձայնաւոր պատարագ եւ Նախատօնակ:*

ԶԱՏԻԿ.— *Ժամը 9.30ին ժամերգութիւն, ժամը 10.30ին ձայնաւոր պատարագ եւ ընդհ. Հաղորդութիւն :*

ԹՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՋՈՄի Կեդր. Վարչութիւնը սովորական ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամները այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ.—

Թաթուլ *խումբը այս Ուրբաթ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :*

(Շար.)

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ մէջ՝ Ապրիլ 24ին:

Նախաձեռնութեամբ՝ Ապրիլեան Սեբուհի (ՋՈՄ):

ՎԻԷՆԻ մէջ Ապրիլ 27ին :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32. Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 4 ԱՊՐԻԼ

VENDREDI 4 AVRIL 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8161 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3962

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ո՞Վ Է ԹՐՔԱՍԷՐԸ

Գ.

Ալի Ֆուատ փաշա, որ 21 Նոյեմբեր 1920էն մինչեւ 2 Յունիս, 1922 քեմալական Թուրքիոյ դեսպանն էր Մոսկուայի մէջ եւ որ 1921 Մարտ 16ին Չիչէրինի հետ կնքած էր թուրքեւռուս եղբայրութեան դաշնագիրը, քանի մը տարի առաջ երկու հատորներով հրատարակեց իր Յուշերը :

Նախկին դեսպանը — այժմ հանգստեան կոչուած – բազմաթիւ յատկանշական յայտնութիւններ կ՚ընէ բոլշեւիկներուն կողմէ Թուրքերուն ընծայուած գաղտնի օժանդակութեան մասին :

Տեղ մը նոյնիսկ, կ՚ըսէ թէ մինչ «Դաշնակ Հայաստանի կառավարութիւնը Վրացիներուն պէս Անգլիացիներուն հակած էր, Հայ բոլշեւիկները կողմնակից դարձած էին Թուրքերուն հետ համաձայնելու »:

Թուրք փաշան մանաւորապէս գոհ մնացեր է իր տեսակցութենէն Ստալինի հետ, որ ըսեր է իրեն.

— Դուք ձեզի լուծեցէք Հայաստանի խնդիրը : Եթէ չլուծուած բան մը դեռ մնացած է ,ան ալ լուծեցէք, բայց ժամանակը ճշգրտապէս մեզի իմացուցէք »:

Շանսատակ Թալէաթ 1919ի վերջերը Պերլինի իր թաքստոցին մէջ տեսակցութիւններ կ՚ունենայ բոլշեւիկեան վարիչներուն հետ, որոնք կը խոստանան իրեն, որ «Բոլշեւիկեան ռուս կառավարութիւնը պիտի օգնէ Անատոլուի ազգային շարժման : Այս պարագան բոլշեւիկեան կառավարութեան մօտ հետապնդելու համար», Թալէաթի կողմէ Ռուսիա կը ղրկուին Էնվէր եւ Ճէմալ փաշաները եւ Պոլսոյ նախկին ոստիկանական տեսուչ տխրահռչակ Ազմի պէյը (Գ. Լազեան, Հայաստան եւ Հայ Դատը, 1957, էջ 244–245):

Նոյն օրերուն ռուս կառավարութիւնը գաղտնօրէն Պոլիս կը ղրկէ Կովկասի բոլշեւիկեան բանակներու ընդհ. հրամանատար Շալվա Իլիավան, որ չփման մէջ մտնելով միլլի շրջանակներու հետ, կը յայտնէ թէ «կատարելապէս պիտի աջակցին եւ արագօրէն պիտի սկսին օգնել աշխարհակալութեան դէմ ճակատող Թուրքիոյ՝ իր ազգ. պահանջներուն համար» :

Էնվէր փաշա 1921 Յուլիս 16ին Մ. Քեմալի ուղղուած նամակով մը կը յայտնէ թէ «մաս մը ոսկի եւ 15.000 հրացան եւ այլ զինապիտոյքներ » ստացած է Ռուսերէն :

1920ի ամառը նոյն Էնվէրը Քեազիմ Քարապէքիրի եւ Մ. Քեմալի գրած նամակներով հասկցուցեր է, որ եթէ Թուրքերը յարձակում գործեն Հայաստանի վրայ, ռուս կառավարութիւն ձայն պիտի չհանէ»: (Ալի Ֆուատի Յուշերը , էջ 233):

Չիչէրինի հայազգի օգնականը Յովսէփ Գարախան, որ շատ տխուր դեր մը կատարած է, Մոսկուայի մէջ Մ. Քեմալի արտաքին գործավար Պէքիր Սամիի յայտնած է թէ «25 փութ (հազար քիլօ) ոսկի, չորսական թնդանօթով երկու մարտկոց, վեց հազար հրացան, հարիւր գնդացիր եւ առատ ռազմամթերք պատրաստ են եւ պիտի ղրկուին Խալիլ փաշայի » :

Այս վերջինը , որ հօրեղբայրն է Էնվէրի, հաստատեր է Ալի Ֆուատի թէ «ծովի ճամբով զէնք, ռազմամթերք ղրկեցի եւ անձամբ հարիւր հազար ոսկեդրամ արժէքով ձոյլ ոսկի յանձնեցի Գարաքէօսէ գտնուող զօրաբաժնի հրամանատար Ճավիտ պէյին»: (Անդ, էջ 137):

Գարախան աւելցուցեր է Պէքիր Սամիի. « Հրաման տուած ենք, որպէսզի ի նպաստ Ատրբէջանի գրաւուին Ղարաբաղի , Նախիջեւանի, Ալակէօզի եւ Զանգեզուրի շրջանները »:

Օրաթերթի նեղ սիւնակներուն մէջ կարելի չէ մանրամասնութիւններ տալ բոլոր փաստաթուղթերու մասին:

Յիշենք քանի մը դէպքեր եւս:

1923ին, երբ մեր զոյգ Պատուիրակութիւնները Լօզանի մէջ վերջին ճիգ մը կ՚ընէին՝ Թրքական հողի վրայ Ազգերու Դաշնակցութեան հովանաւորութեամբ՝ Հայկական Օջախ մը ստեղծելու համար , Չիչէրին օգնութեան փութաց Թուրքերուն՝ ջուրը ձգելու համար այս ծրագիրն ալ: Մոսկուայի արտաքին գործավարը Հայկական Դատը լուծելու համար՝ առաջարկեց 250.000 հայ գաղթականներ տեղաւորել... Քաղաքներու երկրին մէջ (Տօն եւ Քուպան):

1947 Հոկտեմբեր 24ին Վիշինսքի ՄԱԿի ժողովին առջեւ պաշտօնապէս յայտարարեց թէ «Կարսն ու Արտահանը կը պատկանին Վրացիներուն ...»:

Իսկ 1953 Մայիս 30ին Մոլոթով՝ յանուն Հայաստանի եւ Վրաստանի՝ պաշտօնապէս յայտնեց Անգարայի կառավարութեան, որ խորհրդային Միութիւնը ո՛չ մէկ հողային պահանջ ունի Թուրքիայէն ...:

Վերջացնելու համար, յիշե՛նք նաեւ, որ հակառակ նամակագրութեան ապսպրանքին Բուլկանինի սպառնալիքներուն, Խրուշչեւ 1957 Հոկտեմբեր 30ին Մոսկուայի Թրքական դեսպանատան մէջ բաժակ պարպեց Թուրքիոյ արեւշատութեան եւ ռուսեւթուրք բարեկամութեան յաւերժացման համար ...

Այսքանը բաւական չէ՞ ցոյց տալու համար թէ ո՞վ է Թրքասէրը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՓԵՇՏԱՅԻ ՄԷՋ

●

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ «ՄԵԾ»ԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ

Հունգարիոյ կառավարութեան եւ կուսակցութեան կողմէ խօսք առնելով Քատար ողջունեց Խրուշչեւի եւ խորհրդային բարձրաստիճան այլ անձերու ժամանումը՝ Փեշտա. դիւանագիտական ծանր աշխատանքներու այս շրջանին Խրուշչեւի Հունգարիա ճամբորդութիւնը բարեկամութեան նշան է, ըսաւ Քատար, աւելցնելով թէ պիտի աշխատին միասնաբար՝ ի խնդիր խաղաղութեան :

Հիւլէական եւ ջրածին զէնքերու փորձերը դադրեցնելու մասին վերջերս կատարուած խորհրդային յայտարարութեան անդրադառնալով, Քատար շեշտը դրաւ զինաթափութեան վրայ՝ որուն համար կը պայքարին իրենք, միասնաբար.— Հունգար ժողովուրդը խանդավառութեամբ եւ միաձայնութեամբ ընդունեցաւ այս որոշումը :

Իր պատասխանին մէջ Խրուշչեւ յայտնեց իր «խոր համոզումը՝ որ բանուոր դասակարգը, գիւղացիները, մտաւորականները, Հունգարիոյ բոլոր աշխատաւորները Խ. Միութեան զինակիցներն են ու հաւատարիմ պիտի մնան անոր՝ խաղաղութեան, ազատութեան եւ ժողովուրդներու երջանկութեան համար մղուող պայքարին մէջ : Խորապէս յուզուած ենք Փեշտայի ժողովուրդին մեզի հանդէպ ցոյց տուած ջերմ վերաբերմունքէն »:

Խրուշչեւ անդրադարձաւ 1957 Յունուարին Հունգարիա կատարած իր ճամբորդութեան եւ Քատարի Մոսկուա այցելութեան, ուրկէ ետք անցնող տարին երկու երկիրներուն մէջ երջանիկ շրջան մը եղած է...— Մեր բարեկամութիւնը ամրապնդուեցաւ, քաղաքական, տնտեսական եւ մշակութային մեր յարաբերութիւնները բարելաւուեցան. ի զուր մեր հասարակաց թշնամիները փորձած էին խորտակել մեր երկու ժողովուրդներուն բարեկամութիւնը. այդ փորձէն ետք մեր գործակցութեան ոգին եւ բարեկամութիւնը աւելի զօրացած դուրս եկան : Այնքան ատեն որ միասին կը մնանք՝ մեր թշնամիներուն դաւերը ապարդիւն պիտի անցնին, եզրակացուց ան :

Խորհրդային պատուիրակութիւնը երբ օդակայան հասաւ՝ զինուորականներ եւ համազգեստաւոր բանուորներ կարգի շարուած պատիւներ կ՚ընէին : Լրագրողները հեռուէն միայն կարողացան տեսնել Խրուշչեւը, համայնավար դիւանագէտներուն հետ , որոնք նմանապէս կարգի շարուած էին բանուորներուն քով. (արեւմտեան դիւանագէտները Խրուշչեւը դիմաւորելու ձանձրոյթը յանձն չէին առած): Խորհրդային պատուիրակութեան մաս կը կազմէին Քոզլով եւ Կրոմիքօ :

«Փրաւտա»յի մէջ Քատար յօդուած մը գրած է Հունգարիոյ ազատագրութեան 13րդ տարեդարձին առիթով, փառաբանելով Խ. Միութեան դէմ իրենց ունեցած հաւատարմութիւնը : Անդրադառնալով 1956ի աշնան յեղափոխութեան Քատար կը գրէ .— Մեր ժողովուրդը ո՛չ միայն շնորհապարտ է Խ. Միութեան որ զինքը ազատեց հիթլէրեան բռնատիրութենէն՝ իր յաւաղոյն զաւակներուն արիւնով, այլ շնորհապարտ է մանաւորապէս անոր համար, որ օգնեց մեր անկախութեան պաշտպանման՝ աշխարհակալներու կողմէ պատրաստուած հակայեղափոխութեան ատեն :

Վիէննայէն կը հաղորդեն թէ շատ հաւանական է որ Հունգարիոյ մէջ, ուր ներկայ է Խրուշչեւ, տեղի ունենայ համայնավար «Մեծ»երու ժողով: Շրջան ըրող զրոյցներու համաձայն, Եուկոսլաւիոյ Նախագահ Թիթօ եւ Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան պարագլուխ Թոլիաթթի մօտ ատենէն Փեշտա պիտի երթան: Խրուշչեւ Հունգարիա պիտի մնայ մինչեւ Ապրիլ 8 – 9 :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀ

ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Հիւլէհի լճին մօտերը Իսրայէլացիք աշխատանքներու ձեռնարկած էին՝ որուն համար Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը բողոքագիր մը ներկայացուցած էր ՄԱԿին, պահանջելով որ անմիջապէս գումարուի Ապահովութեան Խորհուրդը : Իսրայէլացիք այդ աշխատանքները դադրեցուցած ըլլալով, Գահիրէ ետ քաշեց իր բողոքագիրը, միաժամանակ պնդելով որ Ապահովութեան Խորհուրդը անպայման պէտք է գումարուի՝ Իսրայէլեան նոր յարձակումի մը պարագային :

Միւս կողմէ Եգիպտոսի Արտաքին նախարար Ֆաուզի Ժընեւ գնաց, Համըրշոլտի հետ խօսակցելու համար Իսրայէլեան սահմանի կացութեան շուրջ : Անկախ ասկէ, եգիպտացի նախարարն ու ՄԱԿի քարտուղարը պիտի խօսին բազմաթիւ այլ հարցերու մասին :

Զրոյցներ ալ շրջան կ՚ընեն, թէ Խ. Միութիւն առաջարկած է որ Նախագահ Նասըր մասնակցի «Մեծ»երու ժողովին. Համըրշոլտ ընդունած է եւ Ֆաուզիի հետ իր հանդիպումին ընթացքին պիտի արծարծէ նաեւ այս հարցը :

Միւս կողմէ Թրիփոլիի մէջ (Լիբանան) հարիւրաւոր ցուցարարներ պահանջած են որ լիբանանեան դրօշակը անարգելու յանցանքով բանտարկուած հինգ ցուցարարներ ազատ արձակուին : Ոստիկանութիւնը ստիպուած է միջամտել: Երկու հոգի սպաննուած եւ տասը ուրիշներ վիրաւորուած են :

Նախարարաց Խորհուրդը գումարուած է քննելու համար երկրին ներքին ապահովութեան հարցը: Արդարութեան եւ Պատերազմական նախարարներուն պարտականութիւն տրուած է, որ երթան Թրիփոլի եւ կացութիւնը տեղւոյն վրայ ուսումնասիրելէ ետք՝ տեղեկագիր մը ներկայացնեն յաջորդ նիստին :

Թրիփոլիի մէջ քանի մը օրէ ի վեր բանուորները գործադուլ կ՚ընեն : Սայտայի մէջ ալ բանուորները գործադուլի դիմեցին, այս ձեւով Թրիփոլիի հետ իրենց միասնականութիւնը ցոյց տալով :

ԱԶԱՏ ՎՇՏՈՒՆԻԻ ՄԱՀԸ

Երեւանի ձայնասփիւռը գուժեց մահը Հայաստանի երէց սերունդի բանաստեղծներէն՝ Ազատ Վշտունիի : Մարմինը պիտի ամփոփուի հայկական պանթէոնին մէջ :

Տակաւին կ՚անդրադառնանք :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՅԻՍ 3էն սկսեալ զինուորական իրենց պարտականութիւնը կատարելու պիտի կանչուին.— 1) 1938 Փետրուար 19էն Մայիս 11 ծնած երիտասարդները: 2) Այն երիտասարդները որոնք կ՚օգտուէին պայմանաժամէ մը (սիւրսի) եւ որոնք հրաժարած են սիւրսիէն կամ պայմանաժամը կը լրանայ յառաջիկայ Մայիս մէկին :

ՍՊԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը Մարոքի մէջ իր հովանաւորութեան ենթակայ շրջանին մէկ մասը վերադարձուց Մարոքի: Այդ հողամասին վրայ գտնուող սպանացի զինուորները պիտի մնան՝ հովանաւորութեան շրջանին իրենց ունեցած իրաւունքները պահելով, մինչեւ այն ատեն՝ երբ սպանացի բոլոր զինուորներուն մասին համաձայնութիւն մը պիտի կնքուի :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ մամուլի գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ Եուկոսլաւիոյ Նախագահ Թիթօ Վարշաւա պիտի երթայ՝ պատուիրակութեան մը հետ :

ԱՆԳԼԻՈՅ Պատերազմական Նախարար Սէնտս Համի եւ Պոնի մէջ խորհրդակցութիւններ ունենալէ ետք, Ապրիլ 14ին Փարիզ կուգայ :

ՔԱՓ ՔԱՆԱՎԵՐԱԼԻ փորձադաշտէն Ամերիկացիք արձակեցին հեռավար նոր հրթիռ մը՝ պոմարք, որ ցարդ եղածներուն մէջ զօրաւորագոյնն է :

ԻՐԱՔԻ կառավարութիւնը հերքեց այն զրոյցները, որոնց համաձայն Իրաքեւսուրիական սահմանին վրայ զինուորական ուժեր կեդրոնացած են.— այդ լուրը Սուրիացիք հրապարակեցին, Արաբներու միջեւ տարակարծութիւններ ստեղծելու համար, — յայտարարեց բանբերը :

ՊԱՐՍԵԼՈՆԱՅԻ բանուորներուն գործադուլը վերջ գտած է, կը հաղորդեն Մատրիտէն :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Արտաքին նախարար Ֆոն Պրենթանօ, որ ներկայիս Սպանիա կը գտնուի, պիտի աշխատի որ Ֆրանքօ համաձայնի մաս կազմել Ատլանտեան Ուխտին :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Թագաւորին ստորագրութեամբ հրամանագիր մը լոյս տեսաւ « պաշտօնաթերթ»ին մէջ, որով՝ Խորհրդարանը լուծուած կը յայտարարուի, նոր ընտրութիւններ՝ Մայիս 11ին:

ՇՈՒԷՏԱՅԻ գիտունները լրջօրէն մտահոգուած են Խ. Միութեան վերջերս կատարած հիւլէական փորձերով, որոնք ռատիօ – աքթիւ ճառագայթները աւելցուցած են Սկանտինաւիոյ մէջ, պատճառ դառնալով ոսկորներու քաղցկեղին (քանսէր) :

«ՓԱԿԵԱԼ ԿՈՂՔԵՐԸ»

Որակումը, որ կուգայ մեր նախնիքներէն, հոգեկան եւ մտաւոր ստեղծագործութեանց հանդէպ խոր պաշտամունքի մը ապացոյցն է:

Այդ պաշտամունքը ոչ միայն զգացական է, այլեւ գիտակցական, անշուշտ:

Պաշտամունք մը, վերջապէս, որ «կուռքերու» դերադաս աստիճանին բարձրացուցած է մեր ձեռագրական հարստութիւնը:

Ճիշդ պիտի չըլլար ըսել թէ՝ երբ դադրած է ձեռագրական արժէքներու թուական յաւելումը, — իր տեղը տալով տպագրականին, — նուազած է նաեւ գնահատանքի չափը:

Ընդհակառակն: Քանի յառաջացած է ժամանակը, ու քանի «հինցած» են ձեռագիրները, այնքան աւելի աճած է այդ գնահատանքը:

Այս ժառանգը, սակայն, հետզհետէ նուազած է՝ քաղաքական կամ ազգային վերիվայրումներու հետեւանքով: Մեր նիւթեղէն շատ մը հարստութիւններուն հետ կորսուած է նաեւ մեր ձեռագիրներէն մաս մը: Ուրիշ մաս մը՝ «գաղթած» է: Իսկ կան, որոնք խլուած են: Մենք ձեռագիրներ ունինք, որոնց տէրը չենք: Անունով մերն են անոնք: Սեփականութեամբ՝ ուրիշներունը:

Ու մեզի հետ ու մեզի նման «սփիւռք» է նաեւ մեր ձեռագրական հարստութեան որոշ մէկ մասը:

Անոնց մասին գնահատանքի ուժգնութիւնը ստեղծած է նաեւ սեփականութեան իրաւունքի ուժգնութիւն մը՝ անոնց մօտ, որոնք ձեռագիրներ ունին իրենց քով: Երուսաղէմը «իր»ը կը նկատէ բոլոր այն ձեռագիրները, զորս ժամանակն ու դէպքերը հայթայթած են իրեն: Նոյնը՝ Փարիզի մատենադարանը: Կամ՝ Վենետիկն ու Վիեննան: Երեւանը եւս՝ իր կարգին, անշուշտ:

Համազգային այս հարստութեան անջատեալ վիճակը, ուրեմն, ստեղծած է սեփականութեան անջատեալ իրաւունքներ: Իսկ այդ իրաւունքները ծնունդ են տուած անզիջողութեան այնպիսի աստիճանի մը, որ ամէն մէկ «սեփականատէր» դժուար թէ համաձայնէր իր կալուածական սահմաններէն դուրս հանել ձեռագիրներէն որեւէ մէկը ...:

Պատահած է, նոյնիսկ, որ ոեւէ հայ բանասէր այցելէ հայ վանք մը կամ մատենադարան մը, եւ արտօնուած չըլլայ այս կամ այն ձեռագիրը քննելու կամ տեսնելու:

Մասնակի տիրութեան անզիջողութիւնը մեզ հասցուցած է, ուրեմն, այս աստիճանի համազգային անտիրութեան:

Նո՞ր է վտանգը, որուն ահազանգը կը հնչեցնեն «Յուսաբեր» եւ բանասէր Պ. Յ. Քիւրտեան:

Ըսել կ'ուզեմ՝ թուղթը, որ «հազիւ 50–60 տարի կ'ապրի», մեր օրերո՞ւն է, որ սկսաւ ենթակայ դառնալ փտումի: Ինչո՞ւ եւ ի՞նչպէս է եղած, որ այն թուականէն ասդին, երբ տպագրական մեքենան սկըսած է ճռնչել, ժամանակին ու ցեցերուն անողոք ու անխուսափելի յարձակողականը տեւապէս անտեսուած է մեր կողմէ:

Մասնակի սեփականութեան շեշտուած իրաւունքը, զոր իրենք իրենց շնորհած են մեր վանքերն ու մատենադարանները, կ'ենթադրէր, անշուշտ, նոյնքան շեշտուած պարտաւորութիւն մը՝ ձեռագիրները փրկելու՝ անխուսափելի վտանգէն:

Այդ պարտաւորութիւնը այնքան առաւել շեշտուած է, որքան «հինցած» են ձեռագիրները:

Մասնակի ձեռնարկներ եղած են, — ճիշդ է: Ու մտահոգութիւնը բացակայած չէ, թերեւս:

Վտանգին անխուսափելիութիւնը, սակայն, խթան մը պէտք էր ըլլար՝ մասնակի իրաւունքէն հրաժարելու, եւ ձեռագիրներու փրկութեան գործը համազգային պարտաւորութեան վերածելու:

Ուրիշ խօսքով՝ պահանջը դնելու ընդհանրական ձեռնարկի մը՝ մասնակի կարելիութիւններու անբաւարարութիւնը փոխարինելու համար ընդհանրական կարելիութեամբ մը:

Մեր օրերուն հնչող այս ահազանգը, ուրեմն, իր մէջ ունի նաեւ մեղադրանք մը՝ անցեալի ղանցառութեան մասին: Մանաւանդ որ, այն ատեն մենք աւելի շատ հնարաւորութիւններ ունէինք, քան՝ այժմ:

Կարելիութեանց զգալի նուազումը այժմ մեզ դրած է հարցականի մը առջեւ.

— Ո՞վ կրնայ փրկել զանոնք:

Եւ այդ հարցականին կցուած է անմիջական պատասխան մը.

— Ոչ ոք:

Պատճա՞ռ:

Ամէն մէկ ձեռագրի տպագրութիւնը կը կարօտի մեծ ծախսերու: Նախ՝ գումարի մը պահանջը, ուրեմն:

Երկրորդ՝ տպագրուած որեւէ գործ չի սպառիր, որովհետեւ ընթերցողներ չունենար: Ատկէ՝ ծախքերը դիմաւորելու անկարելիութիւն մը:

Գումար մը, ուրեմն, որ մեծ պէտք է ըլլայ: Եւ ըլլայ, միանգամայն, առանց մուտքի ելք մը:

Մենք կը գտնուինք, հետեւապէս, բոլո՛ր ձեռագիրները փրկելու անկարելիութեան առջեւ:

Այս անկարելիութիւնը մեզ կը հարկադրէ նախընտրելու անհրաժեշտութիւնը:

Իսկ այս նախընտրութիւնը՝ խղճամիտ ու մանրազննին քննութեան պահանջը կը ստեղծէ: Որովհետեւ, մենք առաւել կամ նուազ չափով ճիշդ թիւեր ունինք ձեռագիրներու մասին, բայց չունինք բոլոր ձեռագիրներու մասին ճշգրիտ ծանօթութիւններ: Կազմուած ցուցակները կը վերաբերին հեղինակներու, թուականներու եւ ձեռագիրներու վերտառութեանց: Բայց, անոնք բոլորը անցած չեն հմուտ անձերու մանրազննին քննութեանց բովէն:

Որեւէ ձեռնարկի մեկնակէտը պէտք է ըլլայ, ուրեմն, այդ քննութիւնը:

Պէյրութի մէջ, Պ. Վահէ Սէթեանի նախաձեռնութեամբ առնուելիք քայլը գնահատելի է, անշուշտ:

Աւելին, — գործնական կոչ մըն է:

«Յուսաբեր» զայն նկատած էր «ըսկիզբ մը, բայց ոչ՝ վախճան մը»:

Ամէն «սկիզբ», սակայն, շարունակութիւն մը կ'ենթադրէ: Իսկ շարունակութիւնը շարունակելի կարելիութիւններով է պայմանաւորուած, քան՝ կամեցողութեամբ:

Կրնա՞նք ապահովել այդ շարունակելիութիւնը: Այսինքն՝ կրնա՞նք հայթայթել գումար մը, որ սկիզբը վերածէ վախճանի:

Ո՛չ, — ստիպուած ենք կրկնել ուրիշներու հետ:

Ի՞նչ կը մնայ ընել:

Մասնակի իրաւունքը վերածել մասնակի պարտաւորութեան:

Այսինքն՝ Անթիլիաս, Երուսաղէմ վանքերը, Բարեգործական ունենան, ամէն տարի, իրենք իրենց համար, կարելի պիւտճէ մը՝ «իրենց» ձեռագիրներուն տպագրութեան համար: Այդ պիւտճէն կը կարօտի, ոմանց համար, մասնակի օժանդակութեանց, — ինչ որ բացարձակ անկարելիութիւն մը չէ: Իսկ Բարեգործականը, օրինակ, ի վիճակի է ոչ միայն իրը կատարելու, այլեւ՝ ձեռք երկարելու իր նախընտրած վանքին: Բայց մանաւանդ՝ շարժման մէջ դնելու, վերջապէս, Մելգոնեան կտակը, որ տպագրական գործերու յատուկ է, եւ որուն վրայ թուխս է նստած՝ «ինչ ինչ նկատումներով»:

Մինչ այդ, — կամ նոյնիսկ մասնակի ձեռնարկներու անկարելիութեան պարագային, — կարելի է նուազագոյն անպատեհութեան եւ առաւելագոյն կարելիութեան դիմել, — ընտրովի մեքենագրել: Աշխատանք մը, որ կը կարօտի, անշուշտ, համեմատաբար քիչ ծախքերու, բայց, ոչ միայն վարժ ձեռքի, այլեւ՝ ձեռագիրներու հետ որոշ չափով ընտելացում ունեցող անձերու:

Այս կերպով, մենք կ'ունենանք, գոնէ կարեւորագոյններէն, 4–5 օրինակներ՝ փոխանակ մէկի, որ ժամանակին հարուածը կը կրէ իր վրայ:

Կը խորհիմ թէ բոլորովին անկարելի չէ նաեւ ֆոթօ–քոփին:

Այս վերջինը մասնաւորապէս այն ձեռագիրներուն համար, որոնք, ինչպէս կ'ըսէի, անունով մերն են, բայց կը գտնուին անգլիական կամ գերմանական ... «մանտա»ի տակ:

Կ. ՄԵՀԵԱՆ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՋՐԱԾԻՆ ՌՈՒՄԲԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ

Ինչպէս գրած էր Յառաջ, Արեւմտեան Գերմանիոյ Խորհրդարանը (Պունտէստակ) վերջերս ունեցաւ փոթորկալի նիստեր, որոնց ընթացքին կառավարական կուսակցութիւններն ու ընդդիմադիրները բուռն պայքար մղեցին՝ բանակը ջրածին զէնքերով սպառազինելու հարցին շուրջ: Կառավարութեան առաջարկը ընդունուեցաւ 181ի դէմ 259 ձայնով:

Ատենաուըրի համաձայն, Ատլանտեան Ուխտին անդամ ըլլալով Արեւմտեան Գերմանիա պարտաւոր է կատարելու իր անդամակցութեան պարտականութիւնը՝ ինքնապաշտպանութեան մարզին մէջ. հետեւաբար՝ պէտք է սպառազինուի արդիական զէնքերով: Քանի որ Խորհրդային Միութիւնը համաձայնութիւն մը չէ գոյացուցած զինաթափութեան համար եւ համակարծիք ալ չէ Գերմանիոյ վերամիացման՝ կրնայ որեւէ խոցելի սահմանէ ներխուժել, եթէ Ատլանտեան Ուխտի անդամ Գերմանիան ջրածին զէնքեր չունենայ: Այդ զէնքերը լաւագոյն երաշխիքներն են՝ Խ. Միութիւնը ետ կեցնելու համար որեւէ յարձակումէ:

Ընդդիմադիր երկու կուսակցութիւնները, — Սոցիալ Դեմոկրատ եւ Ազատ Դեմոկրատ, — վտանգաւոր կը համարեն ջրածին զէնքեր ունենալը: Կ'ըսեն թէ պէտք է ընդառաջել Խ. Միութեան պահանջին՝ Գերմանիան զերծ պահելով ջրածին զէնքերէ եւ զօրաբաժիններէ, քննել Ռափացքիի ծրագիրը օգտագործելու կարելիութիւնները եւն.: Ընդդիմադիրները կը մտածեն բանակցութիւններ ընել Խ. Միութեան եւ Լեհաստանի հետ: Այս ձեւով կը յուսան թէ Գերմանիոյ վերամիացումը աւելի արագ կրնայ ըլլալ, թէեւ որեւէ հաւաստիք չունին Մոսկուայէն: Ընդհակառակն, 1955ին Խրուշչեւի յայտարարութիւնները եւ անկէ վերջ կատարուած ցուցմունքները յստակօրէն ցոյց կուտան թէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ ճանչցնել երկու Գերմանիաներու գոյութիւնը, որոնք իրենք իրենց միջեւ Տէ փաքթօ պետութիւններ դառնալով կրնան համաձայնիլ եւ ի վերջոյ դաշնակցիլ:

Ատենաուըրի եւ իրեն զօրավիգ կանգնած կուսակցութեանց տեսակէտը այն է, որ առանց Արեւմտեան պետութեանց պաշտպանութեան եւ գործակցութեան կարելի չէ յաջող բանակցութիւններ ունենալ Խ. Միութեան հետ:

1954ի Ժընեւի համաձայնութեամբ՝ ազատ ընտրութիւններ պէտք է ըլլան երկու Գերմանիաներու մէջ, որուն կրնայ յաջորդել խաղաղութեան դաշինք մը:

Կառավարականներն ու ընդդիմադիրները ունեցան կարկառուն դէմքեր՝ իբրեւ բանախօս եւ տիպար ռամկավար, բայց հարցը այնքան էական նշանակութիւն ունէր՝ որ խիստ արտայայտութիւններ ալ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՆԻՍԻ ՔՍԱՆԵՐԵՔԸ

ԳԼՈՒԽ ԵՐՐՈՐԴ

4.

Ինչ որ նոր եւ խորթ բան այնտեղ՝ հին բարեկամուհուն դարձնում էր համարեա անճանաչելի: Չէ թէ դիմագծերն էին փոխուել, այլ ընդհակառակն, զարմացնում էր այն, որ դէմքը մնացել էր նոյնը, բայց դարձել էր ուրիշ: Գուցէ ամուսնու մա՞հն էր պատճառը ...

— Ե՞րբ ես եկել, այսօ՞ր, երէ՞կ, չընորհաւորում եմ, շատ չես փոխուել, նոյնն ես, համազգեստդ էլ, ի հարկէ, հանել ես իսկոյն, այնպէս որ, մենք քեզ չտեսանք զինուորական տարազով, ինչպէ՞ս ես զգում քեզ, գիտե՞ս սա մեծ բախտաւորութիւն է, որ վերադարձել ես ողջ – առողջ, առանց վերջակէտերի, աւելի շուտ՝ յուզմունք ձեւացնելով, քան թէ իսկապէս յուզուելով, վրայ տուեց կինը: Այդ եւս նոր էր եւ խորթ նախկին անկեղծ ու մտերիմ Վերգինէի մօտ ...

— Երէկ եմ եկել, — տրուած հարցերից միայն պատահական այդ մէկին պատասխանեց Գարեգինը, — շտապեցի գալ քեզ մօտ, թէեւ համոզուած չէի, թէ տանը կը լինես: Միթէ՞ չես աշխատում:

— Ոչ — նոր տուեց կինը:

— Ինչո՞ւ:

— Ի՞նչ աշխատավարձ պիտի ստանամ: Շուկայի գներով՝ մի քիլօ իւղի փող: Արժէ՞ դրա համար:

— Բայց սպասիր, — հակաճառեց Գարեգինը տարակուսած, — ինչպէ՞ս ես ապրում ուրեմն:

— Ապրում եմ, — պատասխանեց կինը: Ապա կարճ լռութիւնից յետոյ, երեւի ինքն էլ զգալով տուած պատասխանի անբաւարարութիւնը, աւելացրեց. — վաճառեցի մի սենեակս, իրերի մի մասը ...

Գարեգինը նոր միայն նայեց շուրջը: Սենեակը համարեա դատարկ էր: Միւս սենեակի դուռը փակ էր եւ վրան կախաբան ամրացուած:

Անախորժութեան ծանր զգացմունքը պաշարեց Գարեգինին: Որքան որ նրան հաճելի էր իրենց տան նոյնութիւնը նախկինի հետ, նոյնքան եւ անհաճոյ էին Վերգինէի տան փոփոխութիւնները: Նրանք անհաճոյ կը լինէին նոյնիսկ այն դէպքում, եթէ լինէին դրական փոփոխութիւններ, որովհետեւ Գարեգինն ուզում էր ամէն ինչ տեսնել ընդհատուած կէտի վրայ եւ այդ տեղից էլ շարունակել, ուր մնաց այժմ: Չկային բազմաթիւ ծանօթ առարկաներ, չկար այն սենեակը, որտեղ երբեմն գիշերում էին ինքն ու Սիրանոյշը՝ քաղաքում ուշացած օրերին:

— Միթէ՞ այսպէս աւելի լաւ է, — շշնջաց Գարեգինը:

— Լաւ չէ, ի հարկէ, բայց անշուշտ յետոյ դասաւորեցի, — պատասխանեց կինն անորոշ:

Գարեգինը վեր կացաւ նստած տեղից, մօտեցաւ կնոջը.

— Թոյլ տուր, Վերգինէ, յայտնել իմ ցաւակցութիւնը ...

— Ինչո՞ւ համար, — զարմացաւ կինը:

— Ինչպէ՞ս թէ ինչու համար ... մենք մի զօրամասումն էինք նրա հետ, եւ ես ականատես եղայ ...

— Ա՜ ... — ասաց կինը եւ ձեռքը մեկնեց. — Ես շատ շատ ազդուեցի իր ժամանակին, իսկ Սիրանոյշը ուղղակի լալիս էր: Իսկապէս, — բացագանչեց նա յանկարծ, — չէ՞ որ ես էլ քո ձեռքը դեռ չեմ սեղմել ...

Գարեգինը գլուխը կախեց: Այդ ամէնի մէջ կար ինչ որ անբնականութիւն, ոչինչ իր տեղում չէր: Ամուսնու մահուան լուրը առնելիս Վերգինէն ընդամէնը «ազդուել էր շատ, շատ», եւ միայն Սիրանոյշն էր, որ «ուղղակի լաց էր եղել»: Հիմա էլ, Գարեգինի ներս մտնելիս, Վերգինէն կարծես մոռացաւ ցաւակցութիւն յայտնել Սիրանոյշի համար եւ յիշեց միայն յետոյ, համարեա պատահաբար ...

— Պատմիր, ինչ որ գիտես Սիրանոյշի մասին, — ասաց Գարեգինը:

— Ի՞նչ պիտի իմանամ, Գարիկ, ոչինչ չգիտեմ:

— Ինչպէ՞ս թէ ոչինչ չգիտես, — ապշեց Գարեգինը:

— Դէ ի հարկէ, Գարիկ: Այդ դէպքը որ պատահել էր՝ ես տեղեկութիւն չունէի: Ես գիտէի միայն նրա վիճակի մասին: Նա ինձ խոստովանել էր: Միլիցիայից վերադառնալիս մտայ փոստ, որովհետեւ իմ բոլոր նամակները ցպահանջ եմ ստանում, եւ ստացայ Սիրանոյշի նամակը: Առանց մէկն ու մէկին մի բան ասելու, ինքն իր մէջ որոշել էր ու կատարել ... էլ ի՞նչ ասեմ քեզ, Գարիկ ... Ենթադրում են, թէ գետը գցած կը լինի իրեն: Փնտռում են ... բայց կարող է եւ չգտնեն: Քի՞չ է պատահում:

5.

Վե՞րջը ... ընդամէ՞նը ... Ա՞յդ է ամբողջը, ինչ մնացել է Սիրանոյշից ... կցկտուր յուշեր, թռուցիկ տպաւորութիւններ եւ մահը՝ իր շատ հանգամանքներով բոլորին անծանօթ ... Այո, մնում է դեռ մայրը, որին նա կը խնդրի՝ գիշեր ու ցերեկ պատմել Սիրանոյշի մասին, պատմել նորից եւ նորից ... մնում է դեռ այգին, դրա իւրաքանչիւր անկիւնը, Թուփը ... մնում է բնակարանը, մնում են առարկաները, որոնք շրջապատած են եղել Սիրանոյշին ...

ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

(13 Շար.)

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

ՍԱՅՕՆԱՐԱ

Ամերիկացիներու կողմէ ճափոնի մէջ դարձուած ժապաւէն մըն է այս։ Հիրոշիմայի եւ Նակազաքիի ռումբերու հեղինակները առնէ մը ի վեր ինքնարդարացումի փորձեր կը կատարեն, գրաւելու համար ճափոն ժողովուրդին սիրտը։ Այդ փորձերուն ամէնէն անյաջողը կարելի է նկատել այս ժապաւէնը, որովհետեւ անկեղծութիւնը կը պակսի։ Սպիտակ եւ դեղին ցեղերու միջեւ հաւասարութիւն քարոզող այս ժապաւէնին կը պակսի համոզումը իր իսկ առաջադրած միտքերուն։ Հակառակ որ այդ միտքերը մարմնաւորող դերասանը Մարլոն Պրանտօն է, որուն խաղարկութիւնը անգերազանցելի է, այնուամենայնիւ անհեռեւոյթ կեղծիք մը կը ճնշէ այս գործին վրայ։ Ի՞նչ է նիւթը։ Ամերիկեան գրաւման բանակի հրամանատարութիւնը արգիլած է իր զինուորներուն տեղացի ժողովուրդին հետ շփման մէջ մտնել եւ մասնաւորաբար դեղին ցեղին պատկանող կիներու հետ ամուսնանալ։ Հակառակ այս անգիր օրէնքին շատ մը զանցառութիւններ կ'ըլլան։ Վերին հրամանատարութիւնը վերջ դնելու համար այս դրութեան, կ'որոշէ Ամերիկա ղրկել բոլոր այն զինուորները որ ճափոնուհիներու հետ ամուսնացած են։ Նկատի առնելով որ ճափոնացիներու մուտքը արգիլուած է Ամերիկա, այդ զոյգերը բաժնուած կ'ըլլան զատուելու։ Այս կացութիւնը ողբերգական հանգամանք կ'առնէ երբ ամերիկացի զինուոր մը կը նախընտրէ իր ճափոն կնոջը հետ անձնասպան ըլլալ քան թէ անկէ բաժնուել։

Այս դէպքը պատճառ կը դառնայ որ ճափոն ժողովուրդը լարուի գրաւման բանակի հրամանատարութեան դէմ։ Բայց այս կիրքերը կը հանդարտին, երբ յայտնի ամերիկացի օդաչու սպայ մը (Մարլոն Պրանտօ) լքելով իր ամերիկուհի նշանածը կ'որոշէ ամուսնանալ նոյնքան յայտնի ճափոն դերասանուհիի մը հետ։

Իսկ Ամերիկուհին (որուն հայրը գրաւման բանակին հրամանատարն է) իր կարգին կը սիրահարի յայտնի պարող ճափոնացիի մը։ Թէեւ ժապաւէնը ցոյց չի տար, բայց հանդիսատեսը կրնայ ենթադրել որ անոնք ալ իրենց կարգին պիտի ամուսնանան։ Հակառակ այս յուսադրիչ երեւոյթներուն, միամիտ պէտք է ըլլալ՝ կարծելու համար որ ամերիկեան այս ժապաւէնը ցեղերու հաւասարութիւն կը քարոզէ։ Օրինակի համար ըսենք թէ դիպուած մը չէ որ ճափոն դերասանուհին գեղեցիկ ներկայացուած ըլլայ, իսկ ճափոն պարողը ոչ միայն տգեղ այլեւ վանողական նայուածքով։ Դիպուած մը չէ նաեւ որ ամերիկացի օդաչուին եւ ճափոնուհիին միջեւ սիրաբանութիւնները անպակաս են, բայց նոյնը չի պատահիր ամերիկուհիին եւ իր ճափոն սիրահարին միջեւ։ Հոս է որ կը զգաք կեղծաւորութիւնը այս գործին։ Եթէ հրամանատարին աղջիկը սիրահարած է այս ճափոնացիին, ինչո՞ւ չեն զրնդխառնուիր այնպէս ինչպէս կ'ընեն միւս զոյգերը այս ժապաւէնին մէջ։ Պատասխանը շատ պարզ է։ Ամերիկացիք ուզած են ճափոնացիներուն աչքին փոշի ցանել, այնպէս ցոյց տալով որ ամերիկացի բարձրաստիճան սպայի մը աղջիկն իսկ կրնայ եւ իրաւունք ունի ճափոնացի մը սիրելու։ Բայց վախնալով որ այս իրենց իսկ առաջադրած ցուցադրութիւնը կրնայ վարակիչ ըլլալ շատ մը Ամերիկուհիներու, ճափոնացի տղամարդը ներկայացուած է նենգ եւ տգեղ դիմագծով մը, կարծես ըսելու համար. Ամերիկուհիներուն. «Տեսա՞ք այս դէմքը։ Եթէ չէք վախնար, ամուսնացէք, մենք դէմ չենք ...»։ Այս երեւոյթներէն դատելով կրնանք եզրակացնել որ Ամերիկացիք դէմ չեն որ իրենց տղամարդիկը ճափոնուհիներու հետ ամուսնանան բայց դէմ են որ Ամերիկուհին ճափոնացիին կին դառնայ։

Ծանօթ ըլլալով ամերիկեան ցեղային բարքերուն, կարելի է այս ցուցադրուածն ալ մեծ զիջում մը նկատել մինչ այս տիրող իրենց ըմբռնումներուն։ Բայց պատրանք է կարծել որ այսպիսի զիջումներով կարելի է ջնջել յիշատակը Հիրոշիմաներու։

Ժօշուէ Լօկան բեմադիրն է այս ժապաւէնին։ Իր նախորդ գործերը (փիք – նիք եւ Արքէ տ'Օթթօպիւս) մեծ յոյսեր ներշնչած էին։ Իր նուրբ ճաշակը ապարդիւն գործածուած է այս անգամ։ Նոյնքան ցաւալի է Մարլօն Պրանտոյի ներկայութիւնը որ աւելորդ տեղը իր տաղանդը մսխած է հոս։

Քանի մը ճափոնական թատերապարեր եւ գեղեցիկ երգեր միակ վայելքներն են այս ժապաւէնին։

ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

նեցան Պոնի երեսփոխանական ժողովին մէջ։

Քուէներու մեծամասնութեամբ Ատընաուըր յաջողեցաւ պարտադրել իր տեսակէտը. Արեւմտեան Գերմանիա պիտի զինուի ջրածին զէնքերով։ Նախապատրաստութիւնը պիտի տեւէ երկու տարի, լաւատեսները յոյս ունին թէ մինչեւ այն ատեն իրականութիւն կրնայ դառնալ համաշխարհային զինաթափութեան ծրագիրը։

Մինչ այդ՝ ընդդիմադիրներու պարագլուխը, Օլընաուըր որոշած է հանրաքուէի ձեռնարկել, ուղղակի ժողովուրդին հարցնելու համար, թէ Գերմանիոյ մէջ ջրածին զէնքերու գործածութեան համաձա՞յն է թէ ոչ։ Իսկ ռուսական գրաւման գօտիէն հազարաւոր հեռագիրներ ղրկուած են կառավարական կուսակցութեան՝ բողոքելով ջրածին զէնքերուն դէմ։

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

Հ.Մ.Ը.Մ. ԵՒ ՀԱՅ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐ

Մարզական կեանքը, աշխարհի գրեթէ բոլոր երկիրներուն մէջ, կը գրաւէ հետաքրքիրներու մեծ բազմութիւն մը։ Մամուլը բազմաթիւ էջեր կը նուիրէ, շարժանկարի աստղերու կողքին, նաեւ մարզական աստղերուն։

Կարելի է ըսել՝ մեր առօրեայ մամուլը միայն բացառութիւն կը կազմէ, հասկընալի պատճառներով։ Ոչ շարժանկարը եւ ոչ ալ մարզական կեանքը գրեթէ հայկական բոլոր թերթերու կողմէ հետաքրքրութեան առարկայ չեն, եւ եթէ պատահաբար օտար մարզասէր մը կամ շարժանկարասէր մը հայ թերթերուն հետեւէր, քանի մը շաբաթէն պիտի մոռնար իր հետաքրքրութիւններն ալ։

Սակայն բացառութիւններ միշտ կան, որոնք կը փրկեն կացութիւնը ... Պէյրութի մեր պաշտօնակիցը, «Ազդակ», կը հրատարակէ մարզական ճոխ յաւելուած մը, նաեւ շարժանկարի բաժինով (8 էջ)։ Երիտասարդական օրկաններ ունին իրենց յատուկ բաժինները, եւ ընդհանրապէս տեղական լեզուով լոյս տեսնող հայկական հրատարակութիւնները կը խօսին նաեւ աշխարհի մարզական անցուդարձերէն։

Հ. Մ. Ը. Մ.ը, մասնաւորաբար, վառ կը պահէ Ողիմպիական մարզական ջահը հայ նոր սերունդին մօտ։

Այսպէս, Հարաւ. Ամերիկայի շրջանին մէջ, Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր հրատարակած «Նաւասարդ» պաշտօնաթերթով, Պուէնոս – Այրէսի մէջ, կը հետեւի սփիւռքի մարզական կեանքին։ Իր յօդուածներուն խորագիրները ինքնին պերճախօս են. «Ճանչնանք մարզական Հայաստանը», «Առօրեայ մարզանքին կարեւորութիւնը», «Հայ մարզիկները երկրէ երկիր», «Սկաուտութիւնը» եւայլն։

«Նաւասարդ» մօտէն կը հետեւի նաեւ Հայաստանի մարզական կեանքին, եւ իր 1957 Նոյեմբերի թիւով կու տայ հետեւեալ լուրերը.

«Հայաստանի քաղաքներում ու գիւղերում մէջ կան հօթը ընդարձակ մարզադաշտեր, 215 մարզարաններ, 2480 պասքէթ–պոլի եւ վոլի – պոլի դաշտեր եւ 450է աւելի ֆութպոլի դաշտեր։

«Մելպուրնի (Աւստրալիա) վերջին համաշխարհային ողիմպիական մրցումներում, Հայաստանի մարզիկները հաստատեցին մէկ նոր (Խ. Միութեան) մրցանիշ, եւ 17 ազգային մրցանիշ։ Հայ մարզիկները շահած են առաջնութեան չորս մետալ, եւ Խ. Միութեան 11 հանրապետութեանց մարզիկներում մէջ գրաւած են երրորդ տեղը, Ռուսիայէն ետք»։

Նոյնպէս «Նաւասարդ»էն կը տեղեկանանք, թէ Հայաստան ունի մէկ աշխարհի ախոյեան (Ա. Ազարեան), երկու Եւրոպայի ախոյեաններ, երեք ողիմպիական յաղթականներ եւ ախոյեաններ։

Սփիւռքի մէջ եւս մեր տղաքը մարզական կարեւոր յաջողութիւններ արձանագրած են եւ կը փայլին, Միաց. Նահանգներէն ետք, նաեւ Իրանի, Լիբանանի, Սուրիոյ, Թուրքիոյ եւ այլ հայաշատ երկիրներու մէջ։ Իրանի լաւագոյն կռփամարտիկներուն մէջ Հայեր կան, նոյնիսկ Թուրքիոյ կռփամարտի ախոյեանը Հայ մըն է՝ Կարպիս Զաքարեան, ինչ որ կը հաստատէ, թէ նոյնիսկ Թուրքերու մօտ Հայուն բռունցքը գնահատուած է։

ՄԱՐԶԱՍԷՐ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄԸ

Մայիսի վերջերուն, հանդիսութեանց ընթացքին, Պէյրութի մէջ տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր բացումը Հայ Ազգ. Ճեմարանի թանգարանին, որուն շինութեան ծախքերը հոգացած են Տէր եւ Տիկ. Ժօրժ Մարտիկեաններ։ Ծրագրուած է թանգարանի բացման հրաւիրել Լիբանանի Հանրապետութեան բարձր ներկայացուցիչները, նախագահ, վարչապետ, դեսպաններ եւ հանրային ու հասարակական բարձր հաստատութեանց ներկայացուցիչներ։ Ներկայ պիտի ըլլան նաեւ թանգարանի բարերարներ՝ Տէր եւ Տիկ. Մարտիկեաններ։

Թանգարանին մէջ պիտի ցուցադրուին այն բոլոր գիրքերը եւ իւղաներկ ու ջրաներկ նկարները, զորս Մարտիկեանները ղրկած են թանգարանին համար, իրենց գրադարանի հայկական բաժնէն։ Անոնց մէջ կան Աճառեանի Արմատական Բառարանը, «Բազմավէպ»ի ու «Հանդէս Ամսօրեայ»ի լրիւ հաւաքածոները, սկիզբէն մինչեւ 1948 գեղեցիկ կերպով կազմուած, ինչպէս նաեւ Վիէննայի Մխիթարեաններու Ազգային Մատենադարանի բոլոր հատորները։

Անցեալ շաբաթ, ղրկուեցան նաեւ աւելի քան վաթսուն իւղաներկ եւ ջրաներկ նկարներ, բոլորն ալ գործերը հայ նկարիչներու։ Անոնց մէջ կան՝ Այվազովսկիի մէկ նկարը (Հայոց Կոտորածը Պոլսոյ մէջ), երկու նկարներ Սարգիս Խաչատուրեանէ, երեք նկարներ Սարգիս Երկանեանէ, տասնեակ մը նկարներ՝ Մանուէլ Թոլիկեանէ, Սէրայլեանէ, Արտաշէս Սեւրուգեանէ (Դարվիշ), Զաւէն Մելիքէ եւ ուրիշներէ։ Կը յուսանք որ պատրաստ պիտի ըլլան թանգարանի բացման։

Շատ լաւ պիտի ըլլայ եթէ Հայ Ճեմարանի բարեկամներ եւ հայ արուեստի գնահատողներ՝ զանազան գաղութներու մէջ, աշխատին հարստացնել այս գրադարանը մեր շատ մը արուեստագէտներու գործերով։ Կը յուսանք թէ նոյն բանին պիտի հետամտին Ճեմարանի եւ Հայ արուեստի բարեկամները Փարիզի ու Ֆրանսայի մէջ եւ պիտի փութան հասցնել դէթ քանի մը կտորներ։

Կասկածէ դուրս է որ նման շարժումներ մը զանազան գաղութներէ մեծապէս պիտի ուրախացնէ ոչ միայն Ճեմարանի տեսչութիւնը ու ուսանողութիւնը, այլ եւ թանգարանի հիմնադիրները՝ Տէր եւ Տիկին Մարտիկեանները, որոնք պիտի տեսնեն թէ իրենց սկսած գործը կանգ պիտի չառնէ, եւ օրէ օր, տարուէ տարի պիտի աճի ու ճոխանայ նոր յաւելումներով եւ ստանայ համազգային հաստատութեան մը նշանակութիւնը։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (162)

ԿԱՅԾԵՐ

ԽԴ.

ԳԻԺ ՏԷՐՏԷՐԸ ԵՒ ԲԺԻՇԿԸ

Բոլոր այս խօսքերը, ինչ որ ասում էր տէրտէրը, թէեւ ինձ շատ հասկանալի չէին, բայց որպէս նկատում էի, խայթոցի նման ծակում էին Ասլանի սիրտը։ Նրա պարզ դէմքը հետզհետէ մթնում էր եւ նրա ձայնը զայրացած եղանակ էր ընդունում։

— Ինձ բոլորովին անհաւատալի է թըւում, ասաց նա, — Վանայ ժողովուրդը իր նահապետական պարզմտութեան մէջ չէր կարող համբերել այս աստիճան չարագործութիւններին։ Այդ նշանաւոր մարդու վատ օրինակը աւելի շատ դայթակղեցնում է, աւելի շատ վիրաւորում է միամիտ ժողովրդի զգացմունքը։

«Նիզակը գողացողը առաջ նրա թագցնելու տեղը կը գտի», պատասխանեց տէրտէրը։ — Նա շատ ճարպիկ է իրան արդարացնելու խօսքեր գտնելու մէջ։ Երբ նրան ասում են, թէ դու ի՞նչ գործ ունես փաշայի, կամ այս եւ այն աւազակ քրդի եւ բօշայ պար եկողների հետ։ — Նա միշտ Պօղոսի, իր անուանակցի, խօսքերը վկայութիւն է բերում, թէ պէտք է հրեայի հետ հրեայ լինել եւ հեթանոսի հետ հեթանոս։ Ասում է, թէ ես ժողովրդի օգտի համար եմ նրանց հետ բարեկամութիւն պահպանում, եւ մահմետական ցուցեան սովորութիւններին հետեւում, որ նրանց հաճոյանամ եւ իմ ազգի շահերը պահպանեմ։

— Զարմանալի, ասաց Ասլանը։ — Վասակները միշտ այսպէս էին իրանց արդարացնում։

Թէեւ Ասլանը առաջուց ասում էր, շատ քաղցած եմ, բայց համարեա ոչինչ չկերաւ։ Տէրտէրն էլ նկատեց այս եւ հարցրուց.

— Ի՞նչու չես ուտում։

— Ախորժակս աւերուեցաւ, ասաց նա։

— Առ խմիր, թող սիրտդ հովանայ, դարդերդ կը մոռանաս։

Ասլանը ընդունեց գինու աւազին գաւաթը, միանգամով խմեց։

— Բայց քո ախորժակը տեղն է, դարձաւ դէպ ինձ տէրտէրը. — որովհետեւ դու չես մտածում այն բանի վրայ, թէ Վանում ի՞նչեր են կատարւում։

— Ես դրա համար գնում եմ այնտեղ, որ տեսնեմ, ինչպէս քաղաք է։

— Աւելի լաւ կ'անես, որ տեսնես, մարդիկ ինչպէս են ապրում այնտեղ, ասաց քահանան։

Այնուհետեւ Ասլանը եւ տէրտէրը գնացին մի առանձին սենեակ, այնտեղ առ ժամանակ տաք տաք խօսում էին. ես ոչինչ հասկանալ նրանց խօսքերից չկարողացայ, որովհետեւ հեռու էին։ Ասլանը դուրս եկաւ շատ վրդովուած, եւ հրամայեց իսկոյն պատրաստել ձիերը։

— Դուք մտածեցէք, սրբեւէ բան չմոռանալ այստեղ, ասաց քահանան։

— Ինչ որ պէտք էր վեր առնել՝ ես տեղաւորեցի այն երկու արկղների մէջ, ասաց Ասլանը։ — Բայց դուք պատրաստեցէք մի ձի արկղները կրելու համար եւ մի ծառայ, որ ինձ հետ լինի։

— Կէս ժամից յետոյ կարող ես ճանապարհ ընկնել, դուք համեցէք, այս մի գաւաթն էլ անուշ արէք։

Ասլանը ընդունեց եւ խմեց։

Տէրտէրի խօսակցութեան մէջ «դու» եւ «դուք» մի եւ նոյն նշանակութիւնն ունէին. նա խառն ամէն կերպ գործ էր ածում։

— Ո՞ւր են, տղերքից ոչ մէկը չէ երեւում, հարցրուց Ասլանը։

Ամէնքն իրանց սիրելի խանումներին առած, գնացել են սարը ոչխարների մօտ. Ալմաստն էլ այնտեղ է. ես եւ իմ թանկագին «տիրօխնին» մնացել ենք տանը։ — Քահանայութիւնը ծանր պաշտօն է, աւելացրուց նա։

— Եւ դու ճշմարտութեամբ կատարում ես... այնպէս չէ՞, հարցրուց Ասլանը ծիծաղելով։

— Աւելի լաւ, քան մեր տէր Մարուքը, որը քերականութիւն է կարդացել։ Իմ մկրտածները աւելի լաւ քրիստոնեաներ են դառնում, եւ իմ թաղած մեռելը գերեզմանից ընաւ չէ վեր կենում ...։

— Բայց այն ի՞նչպէս եղաւ, որ միանգամ երեխային աւազանի մէջ շարշեցիր։

— Պատմիր, տեսնեմ։

— Դա հին բան է, հիմա այնպէս չեմ անում։

— Պատմիր, թող Ֆարհատն էլ լսէ։

Տէրտէրը շատ ծիծաղելի կերպով պատմեց, թէ իրանց երկրում սովորութիւն կայ, երբ ձմեռը երեխային եկեղեցում մկրտելու են բերում, նրա հետ տաք ջուր են բերում աւազանում լցնելու համար։ Մի մկրտութեան ժամանակ տատմօր բերած ջուրը շատ տաք է լինում, տէր հայրը այնպէս լցնում է աւազանի մէջ, եւ չէ մտածում փորձել տաքութեան աստիճանը։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ
ԶԱՏԿՈՒԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

ՎԱՐԱԳԱՑ Ս. ԽԱՉ, ԱՌՆՈՒՎԻԼ

Աւագ Շաբաթ.— Ճրագալոյց ժամը վեցին, ընթերցմունք Խթման երեկոյեան գիրքերու եւ Ս. պատարագ ժամը 7ին:

Կիրակի, Զատիկ.— Ս. պատարագ ժամը 10.30ին :

ԲՇ.— Յիշատակ Մեռելոց, յաւարտ Ս. պատարագի ընդհ. Ննջեցելոց հոգեհանգիստ: Նոյն օրը Աւետումն Ս. Աստուածածնի :

ՇԱՒԻԼ

Աւագ Շաբաթ.— Խթման օր, երեկոյեան Ս. պատարագ ժամը 16ին:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՄԱՅՐ – ԵԿԵՂԵՑԻ

Աւագ Շաբաթ.— Ճրագալոյց Ս. Զատկի, առաւօտ ժամը 8.30ին, Ս. Հաղորդութիւն տալոց 9.30ին, Ս. պատարագ Խթումի, երկսեռ խումբով ժամը 5.30ին:

Կիրակի, Ս. Զատիկ, Յարութիւն Տեառն, առաւօտ Նախատօնակ եւ Անդաստան ժամը 7.30ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին:

Երկուշաբթի, Մեռելոց.— առաւօտ ժամը ութին, Ս. պատարագ 10ին, Հոգեհանգիստ ժամը 11.45ին:

Նոր Կիրակի, Ազգ. Մեծ Սգատօն.— Յիշատակ բիւրաւոր նահատակացն մերոց, յընթանցս համաշխարհային պատերազմին: Առաւօտ Ս. Պատարագ Հոգեհանգիստ ժամը 8–11.30ին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ

Աւագ Շաբաթ.— Առաւօտ ժամը 9ին, Ճրագալոյց ժամը 5ին, Ընթերցմունք վեցին, Ս. պատարագ 7ին :

Կիրակի, Զատիկ Տօն Հրաշափառ Ս. Յարութեան :

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 7ին, Ս. Պատարագ տասնին, Քարոզ 11ին:

ԳԱՄՓ. ՖՐԷԶ

Աւագ Շաբաթ.— Ճրագալոյց Ս. Զատկի, առաւօտ ժամը 9ին, երեկոյ ժամը 15.30–ին, Ս. պատարագ ժամը 16.30ին :

Կիրակի, Ս. Զատիկ.— Առաւօտ ժամը 8.30ին, Ս. Պատարագ ժամը 10ին:

ՊՈՄՈՆԻ Ս. Գ. ԼՈՒՍ. ԵԿԵՂԵՑԻ

Աւագ Շաբաթ, Ճրագալոյց, երեկոյեան ժամը 4.30ին, Ս. Պատարագ 5.30ին, Նախատօնակ Զատկի 7ին:

Կիրակի, Ս. Զատիկ.— Առաւօտ ժամը 7.30ին, Ս. պատարագ 10ին:

ՊՈՒԼ. OSSO

Աւագ Շաբաթ.— Ճրագալոյց Ս. Զատկի, երեկոյեան ժամը 4.30ին:

Կիրակի, Ս. Զատիկ.— Առաւօտ ժամը 7ին, Ս. պատարագ ժամը տասնին:

Երկուշաբթի, Մեռելոց.—Առաւօտ ժամը ութին, Ս. պատարագ տասնին, Հոգեհանգիստ ժամը 11ին:

ԼԻՈՆ

Աւագ Շաբաթ.— Ճրագալոյց ժամը 4.30ին, Ս. պատարագ վեցին:

Կիրակի, Ս. Զատիկ.— Առաւօտ ժամը 7ին, Ս. Պատարագ ժամը 10ին:

Երկուշաբթի, Մեռելոց.— Առաւօտ ժամը 8.30ին, Հոգեհանգիստ 11ին, Գերեզմանօրհնէք կէսօրէ վերջ ժամը 2ին:

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ – ՆԻՍ

Աւագ Շաբաթ.— Ճրագալոյց, առաւօտ ժամը 9ին, երեկոյ ժամը 3.30ին, Ս. Պատարագ 4.30ին:

Կիրակի, Ս. Զատիկ.— Առաւօտ սկիզբ ժամերգութեան ութին, Ս. պատարագ 10ին:

Երկուշաբթի, Մեռելոց.— Առաւօտ ժամը 8.30ին, Ս. Պատարագ 9.30ին:

ՏԷՍԻՆ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը, կը փութայ ծանուցանել Տէսինահայ յարգոյ հայ հասարակութեան թէ, այս Կիրակի առաւօտ ժամը 8.30ին, Զատկի առթիւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի տեղւոյս Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ մէջ:

ՊԱՏԱՐԱԳ ԿՐԸՆՕՊԼԻ ՄԷՋ

Այս Երկուշաբթի առաւօտ Զատկուան առթիւ պատարագ պիտի մատուցուի, Րիւ Ժէ Սէն Լուի սրահին մէջ :

Պիտի պատարագէ Թորգոմ Քահանայ (Լիոն) :

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ

Աւագա Շաբաթ.—Առաւօտ ժամը 8.30–ին, երեկոյ, ընթերցուածք ժամը 5.30ին, Պատարագ Խթումի 6.30ին:

Կիրակի, Զատիկ.— Առաւօտ ժամը 8.30ին, Պատարագ ժամը 10ին:

Երկուշաբթի, Մեռելոց.— Առաւօտ ժամը 8.30ին, Ս. պատարագ 10ին, Հոգեհանգիստ 11.45ին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ.—

Թաթուլ խումբը այս Ուրբաթ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՄՈՒՐԱՏ խումբը այս կիրակի ժամը 15.30ին:

ԱՐԱՄ խումբը, Երկուշաբթի ժամը 15.30ին:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Վարչութեան նորընտիր անդամները ժողովի կը հրաւիրուին Ապրիլ 9ին, Չորեքշաբթի, ժամը վեցուկէսին, սովորական հաւաքատեղին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Վավա Խաչատուրեան կը ծանուցանէ թէ իր ողբ. ամուսնոյն,

ՆԿԱՐԻՉ ՍԱՐԳԻՍ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

մահուան տասնըմէկերորդ տարեդարձին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, այս Երկուշաբթի : Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները եւ մասնաւորաբար Սանասարեանի սաները :

×

Այրի Տիկին Աչըքկէօզեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս երկուշաբթի առաւօտ յետ պատարագի (Մեռելոց) Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՀԱՅԿ ԱՉԸՔԿԷՕԶԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ եւ Աչըքկէօզեան եւ Լէյլոզեան ննջեցելոց հոգւոյն ի յիշատակ :

×

Տէր եւ Տիկին Նուպար Աւագեան, Պ. Ժիրայր Աւագեան, Տէր եւ Տիկին Եթերեան, Տէր եւ Տիկին Մարանկոզեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս երկուշաբթի առաւօտ յետ պատարագի իրենց մօր եւ քրոջ՝

ՄԱՆՆԻԿ ԱՒԱԳԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ Լիոնի Ս. Աստուածածին եկեղեցին :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԳԻՆԵՋՕՆ
Ի ՊԱՏԻՒ ԸՆԿ. Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆԻ՝
ՄԱՐՍԷՅԼ

Այս Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 21ին: Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Արամ խումբին եւ հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէին :

ՆԿԱՏԻ ՌԻՆԵՆԻԱԼ

Վասպուրականի Հերոսամարտը Վիէնի մէջ, Ապրիլ 12ին Շաբաթ օր :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Աւագ Շաբաթ.— ժամը 17ին ժամերգութիւն Զատկի Ճրագալոյցին, ժամը 18ին ձայնաւոր պատարագ եւ Նախատօնակ :

ԶԱՏԻԿ.— ժամը 9.30ին ժամերգութիւն, ժամը 10.30ին ձայնաւոր պատարագ եւ ընդհ. Հաղորդութիւն :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ

8 bis, Rue des Ternes

Մէթրօ Փորթ Մայեօ կամ Շամփէրէ

Զատկուան առթիւ պիտի խօսի վերապատուելի Սիսլեան : Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10.45ին:

Նիւթ՝ ԽԱՉԱԿԻՐՆԵՐԸ :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ՝ ՎԻԷՆ

Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան հաւկթախաղ եւ խնջոյքը այս երկուշաբթի, կէսօրէն ետք ժամը 14.30ին Դաշնակցութեան ակումբը :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 5 ԱՊՐԻԼ — SAMEDI 5 AVRIL 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8162 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3963

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԷՆ ՎԵՐՋ

Շնորհիւ խորհրդարանի արձակուրդին, կառավարութիւնը կը յուսար հանգիստ սրտով զբաղիլ երկրին ներքին եւ արտաքին ցաւերով :

Իր յոյսերը ի դերեւ ելան :

Ապրիլ մէկի ընդհանուր գործադուլը եկաւ խանգարելու դահլիճին հանգիստը :

Երեքշաբթի օրուան գործադուլը, որուն անխտիր մասնակցեցան հանրային սպասարկութեանց բոլոր գործաւորներն ու պաշտօնեաները, լուրջ ազդարարութիւն մըն էր՝ կառավարութեան դէմ :

Ժամանակին բանուորները գործադուլ կը կազմակերպէին՝ բողոքելու համար գիրենք շահագործող քաղքենի – դրամատէրներու (բուրժուա – կապիտալիստ) դէմ : Մասնաւորաբար Մայիս մէկին ցոյցեր կը կատարէին անոնք՝ ներկայացնելով իրենց պահանջները՝ ապրուստի լաւագոյն պայմաններ ապահովելու համար :

Ընկերվարական շարժումը առաւելապէս այս նպատակին կը ձգտէր : «Դասակարգային պայքարը» ուղղուած էր շահագործող եւ կեղեքող փոքրամասնութեան դէմ :

Այժմ «պետականացուած», «ազգայնացուած» են կարգ մը հանրային մեծ ձեռնարկներ :

Բանուորներն ու ամսականաւոր պաշտօնեաները կը գանգատին ապրուստի սղութեան դէմ : Տարիներէ ի վեր առօրեայ կեանքի համար անհրաժեշտ նիւթերու եւ ապրանքներու գիները անդադար կը բարձրանան : Ֆրանքին գնման կարողութիւնն ալ նոյն համեմատութեամբ կը պակսի :

Ճիշդ է թէ կառավարութիւնը հաստատած է նուազագոյն երաշխաւորեալ աշխատավարձք մը, որ ինքնաբերաբար պիտի աւելնայ՝ երբ ապրուստի անհրաժեշտ 217 ապրանքներու գիները որոշուած սահմանէն վեր բարձրանան : Սակայն փորձը ցոյց տուաւ, որ այս դրութիւնը ո՛չ մէկ դարման տարաւ ցաւին :

Հակառակ կառավարութեան ձեռք առած խիստ միջոցներուն, կարելի չեղաւ արգիլել գիներու բարձրացումը :

Եւ երբ գիները բարձրանան, ո՛չ միայն ներքին շուկային մէջ այլեւս շատ գնորդ չի գտնուիր, այլ մանաւանդ օտար երկիրները այլեւս չեն կրնար ապրանք գնել Ֆրանսայէն : Արտածումը կը դադրի : Օտար դրամ (տըվիզ) չի մտներ երկրին մէջ : Ներածուած նախանիւթերու եւ անհրաժեշտ ապրանքներու փոխարժէքը կարելի չըլլար վճարել : Գործարանները կը թեթեւցնեն իրենց աշխատանքը : Ֆրանքը կ'արժեզրկուի : Գործազրկութիւնը գլուխ կը ցցէ : Ու տնտեսական տագնապը անխուսափելի կը դառնայ :

Անմիջական աղէտի մը առաջքն առնելու համար կառավարութիւնը յաջողած էր քանի մը ամիս առաջ 650 միլիոն տոլար փոխ առնել օտար երկիրներէ եւ կացութիւնը շտկել : Սակայն ամէն վտանգ չէ անհետացած դեռ :

Կառավարութիւնը որոշած է ներածումները նուազագոյն սակին իջեցնել, այսինքն տարեկան 1700 միլիառ ֆրանքի : Միւս կողմէ զարկ պիտի տայ արտածումներուն :

Սակայն համաշխարհային տնտեսական տագնապը, մանաւանդ Ամերիկայի մէջ արտադրութեանց նուազումն ու գործազրկութեան աւելնալը անուղղակի անդրադարձումներ պիտի ունենան նաեւ Ֆրանսայի վրայ :

Հակառակ բոլոր դժուարութեանց, ֆրանսական ճարտարարուեստի արտադրութիւնը անցեալ տարուան վրայ 100ին 7 – 8 յաւելում կրած է :

Կառավարութիւնը լաւատես է եւ կը յուսայ խուսափիլ ծանր տագնապէ մը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՀՈԳԵՐ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԹՈՒՆՈՒԶ ԴԱՐՁԵԱ՞Լ ՄԱԿԻ ԱՌՋԵՒ

Անգլեւամերիկեան բարեկամական միջամտութեան ներկայացուցիչները առջի օր դարձեալ գացին Թունուզ : Ներկայիս խորհրդակցութիւններ կ'ըլլան գլխաւորաբար Թունուզեւալժերիական սահմանին հսկողութեան վերաբերեալ ֆրանսական առաջարկին շուրջ : Արդարեւ, Փարիզ կ'առաջարկէ որ սահմանի հսկողութիւնը յանձնուի ՄԱԿին :

Թունուզեան շրջանակները շատ յոռետես են այս ուղղութեամբ : Կը շեշտեն յատկապէս այն պարագան՝ թէ իրենց բարեկամեցողութիւնը չարաչար կը գործածուի Ֆրանսայի կողմէ : Երկրորդ շաբաթն է, որ Պուրկիպա կը յետաձգէ իր մամուլի ասուլիսը՝ որպէս զի բանակցութիւնները եզրակացութեան մը յանգին, այնուհետեւ բանալու համար իր խօսքը :

Եթէ Մըրֆի եւ Պիլի սահմանի միջազգային հսկողութեան համար Պուրկիպայի հաւանութիւնը չկարենան առնել՝ նոր բարդութիւններ կրնան ստեղծուիլ . այս ձախողութիւնը, — որ հաւանական կը թուի, — պատճառ պիտի ըլլայ որ Ֆրանսա եւ Թունուզ դարձեալ դիմեն ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդին :

Թունուզեան շրջանակները յուսախաբ եղած են արդէն Մըրֆիի եւ Պիլիի առաքելութենէն : Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատին համաձայն՝ այդ առաքելութիւնը ձախողած է :

× Վարչապետ Կայեար Շաբաթ երեկոյ առաջ, ուր պիտի անցնէ Զատկուան իր արձակուրդը, նախագահեց Հիւլէական ուժի Կոմիտէի ժողովին :

Տեղեկագիր մը ներկայացուեցաւ Մարքուլի հիւլէական կեդրոնին գործունէութեան շուրջ : Ընդհանուր առմամբ Մարքուլի կեդրոնատեղիին գործունէութիւնը գնահատուեցաւ : 1959ի վերջաւորութեան Ֆրանսացիք պիտի ունենան հարիւր քիլօ փլիւթոնիում . այս արտադրութիւնը հիւլէական ռումբի մը շինութեան էական նախանիւթն է, համաձայն գիտական շրջանակներուն :

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻՆ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

Երեքշաբթի օրուան գործադուլէն ետք՝ Վարչապետ Կայեար ճառ մը խօսեցաւ՝ խստօրէն քննադատելով սէնտիքաներուն առած քայլը եւ միայն Մայիսին խոստացաւ քննել անոնց պահանջները :

Այս յայտարարութենէն սէնտիքաները գոհ չմնացին :

Աշխատանքի Դաշնակցութիւն (համայնավար). — Խորապէս ցաւալի է որ Կայեար եւ իր կառավարութիւնը չկարողացան ըմբռնել Ապրիլ մէկի ազդարարութեան նշանակութիւնը : Ամիսներէ ի վեր կառավարութիւնը տեղեկութիւն ունէր այս շարժումէն : Բայց Կայեարի յայտարարութիւնը կը հաստատէ թէ ոչինչ փոխուած է կառավարութեան մտադրութեանց մէջ, աշխատավարձքերը պիտի չաւելնան : Հետեւաբար՝ սէնտիքան որոշած է շարունակել իր պայքարը՝ այդ ուղղութեամբ :

Աշխատաւորական Դաշնակցութիւն (քրիստոնեայ). — Չենք կրնար հետեւիլ Կայեարի, յայտարարեց սէնտիքային նախագահը, — որովհետեւ թիւերը մէջտեղ են մեզի ցոյց տալու համար՝ թէ կառավարութեան լաւատեսութիւնը չափազանցուած է : Երեքշաբթի օրուան գործադուլին համար բանթողներուն կ'ըսուի. — Խոստումներ եղած են, ընդունուած են անոնք եւ պիտի գործադրուին. ամէն ինչ կարգին է, բայց աշխատաւորները յանցաւոր են այս պայմաններուն մէջ առարկութիւններ ընելով :

Սէնտիքային նախագահը աւելցուց թէ այդ թուականէն ի վեր գիները շարունակ կը բարձրանան, բայց աշխատավարձքերը նոյնը կը մնան : Նախորդ կառավարութիւնը խոստացած էր մեզ ունկնդրել Մարտին վերջը, ինչո՞ւ համար այդ թուականը ներկայիս փոխուեցաւ Մայիսի :

Բանուորական Ուժ (ընկերվարական). — Վարչապետը յայտարարութիւն մը ըրաւ՝ մղուած բարի կամեցողութենէ, բայց երբեք չանդրադարձաւ «Կլոր սեղանի» ժողովին տրուած որոշումներուն . չխօսեցաւ ընկերային եւ տնտեսական հարցերու մասին :

Ելմտական նախարար Ֆլիմլէն կարգ մը յայտարարութիւններ ըրաւ տնտեսական կացութեան մասին : Նախարարը կը յուսայ որ գիները կայուն ըլլան Ապրիլի ընթացքին : Միւս կողմէ բանակցութիւններ սկսած են գործատէրերու հետ՝ կարգ մը արտադրութեանց գիները պակսեցնելու համար :

× Ապրիլ մէկի գործադուլին հետեւանքով ստեղծուած դժուարութիւնները նկատի առնելով, ինքնաշարժերու համար արձանագրուած տուգանքները չեղեալ կը համարուին :

ԱՆԳԼԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հիւլէական փորձերը արգիլելու հարցը կը շարունակէ զբաղեցնել բոլոր շրջանակները : Անգլիոյ Վարչապետ Մաքմիլըն խորհրդային վերջին որոշումին մասին խօսելով, ըսաւ թէ ո՛չ մէկ հաւաստիք կայ որ Խ. Միութիւնը իր փորձերը դադրեցուցած է, որովհետեւ ներկայիս կարելի է նաեւ հիւլէական ռումբեր պայթեցնել՝ բոլորէն գաղտնի . փաստեր կան, որ ցոյց կու տան թէ նման պայթում մը կարելի է ընել՝ առանց նշմարուելու :

Այս ուղղութեամբ երեսփոխանները մանրամասնութիւններ ուզեցին, բայց Վարչապետը յայտնեց թէ առ այժմ չի կրնար : Գաղտնի կը պահուին մանրամասնութիւնները՝ որովհետեւ Խ. Միութիւնը միշտ կը մնայ այն տեսակէտին վրայ, որ հիւլէական որեւէ փորձ կարելի չէ գաղտնի կատարել :

Որպէսզի հիւլէական փորձերը իրապէս եւ վերջնապէս դադրին, ճշդեց Վարչապետը, պէտք է ստեղծել միջազգային հսկողութեան դրութիւն մը : Մաքմիլըն աւելցուց թէ «Մեծ»երու ժողով մը կարեւոր դեր կրնայ խաղալ ներկայիս, մանաւանդ՝ երբ սկզբունքը ընդունուած է Ռուսերու կողմէ :

Մաքմիլըն յայտնեց նաեւ, թէ Արեւմուտքը առաջարկած է Ապրիլ 15էն անմիջապէս վերջ Մոսկուայի մէջ սկսիլ դիւանագիտական խորհրդակցութեանց՝ «Մեծ»երու հանդիպումին շուրջ :

Միւս կողմէ խորհրդային արբանեակները կը հաւկցնեն, թէ Արտաքին նախարարներու ժողով մը ժամանակի կորուստ կը նշանակէ ներկայիս : Ծանօթ է որ նախապատրաստական աշխատանքներու համար այդ ժողովը Արեւմտեաններու նախապայմանն է :

× Լոնտոնի հանրակառքի վարիչները կը սպառնան գործադուլ ընել՝ եթէ աշխատավարձքի յաւելում չստանան : Կառավարները շաբաթական 620 ֆրանքի յաւելում կ'ուզեն . եթէ գոհացում չստանան՝ Մայիս չորսին գործադուլ պիտի ընեն :

ԹԵՄԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

6300 ՀՈԳԻԻ ՎՐԱՅ 4200 ՀՈԳԻ ՔՈՒԷԱՐԿԱԾ Է

Ինչպէս գրած էինք փառաւոր յաղթանակ մը տարաւ Յունահայութիւնը կիրակի օր : Այս առթիւ *Ազատ Օր* Մարտ 31ի թիւէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները . —

Յունահայ գաղութի պատմութեան մէջ, իսկապէս անմոռանալի թուական մը պիտի մնայ 1958 Մարտ 30ը :

Երէկուընէ սկսեալ նոր շրջան մը բացուեցաւ մեր գաղութին համար :

Ամիսներէ ի վեր, Յունահայութիւնը տագնապի մատնող անամօթ խառնակիչներու եւ խռովարարներու բոլոր ջանքերն ու դաւերը ի դերեւ ելան : Ժողովուրդը մոլեռանդօրէն քուէարկեց՝ իր անվերապահ ու բացարձակ վստահութիւնը յայտնելով Ազգային Միութեան ճակատին :

Կիրակի, Առտուան ժամը ութէն, բոլոր շրջաններու մէջ, ժողովուրդը ոգեւորութեամբ սկսաւ դիմել դէպի ընտրական կեդրոնները — եկեղեցի կամ վարժարան — ուր՝ սեղաններու առջեւ տեղ գրաւած էին յունադէտ երիտասարդ – երիտասարդուհիներ, ընտրական ենթայանձնախումբերու անդամները եւ ոստիկաններ : Ներկայ էին նաեւ՝ քահանայ հայրերը : Քուէատուփերը բացուեցան ոստիկանապետներու ներկայութեան, հաստատուեցաւ պարապ ըլլալը, փակուեցան եւ սկսաւ քուէարկութիւնը՝ օրինակելի կարգապահութեամբ, մինչեւ երեկոյեան ժամը 7ը, հիացում պատճառելով հելլէն ոստիկանութեան, որ լրջօրէն հետեւեցաւ նաեւ քուէներու համրումին ու դասումին : Բոլոր շրջաններու մէջ, երեկոյեան ժամը 7ին, քուէատուփերու փակումէն վերջ, պատրաստուեցաւ փրոթոքոլ, որ ստորագրուեցաւ ներկայ ոստիկանապետին եւ ընտրական ենթայանձնախումբին կողմէ :

Հակառակ խուժանավարներու եւ խառնակիչներու ձեռք առած խափանարարական այլազան միջոցներուն, — կաշառք, սպառնալիք եւայլն — ժողովուրդին 70 առ հարիւրը քուէարկեց : Ոչ մէկ միջադէպ արձանագրուեցաւ :

Յաջորդով՝ թիւեր :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՒԱՆԵԱՆՆԵՐՈՒ մէջ կացութիւնը ծանրացած է . ապստամբները կը քալեն դէպի Սանթիակօ տը Քիւպա, որ երկրին երկրորդ մեծ քաղաքն է :

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ հասած են Եգիպտոսի Լեհաստանէն գնած սուզանաւերը՝ կը հաղորդէ Գահիրէի կառավարական թերթը :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ պաշտօնական շրջանակները կը հերքեն այն զրոյցները՝ որոնց համաձայն Փեշտայի մէջ համայնավար «Մեծ»երու ժողով պիտի ըլլար :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ, Իտալիոյ եւ Ֆրանսայի Պատերազմական նախարարները յառաջիկայ երեքշաբթի Հռոմի մէջ պիտի հաւաքուին՝ խորհրդակցելու համար այժմէական հարցերու շուրջ :

ՍՊԱՆԻՈՅ կարգ մը շրջաններուն մէջ ծայր տուած գործադուլը վերջ գտած էր, մինչ Վիթորիայի մէջ բանուորները գործադուլի դիմեցին :

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ ձայնասփիւռէն խօսելով Նախագահ Սուքարնօ յայտարարեց. — Ես համայնավար չեմ :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒ կղերականներ, պատերազմէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով Հռոմ պիտի երթան՝ Պապին ներկայանալու համար :

ԺԸՆԵՒԻ մէջ Համըրշըլտ – Ֆաուզի խորհրդակցութիւնները սկսան :

Հ. ՂԵՒՈՆԴ ԱԼԻՇԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հայր Ղեւոնդ Ալիշանի քերթուածներէն մաս մը, «Նուագներ» վերտառութեամբ, հրատարակուած է Հայաստանի մէջ: Այս առթիւ Պ. Յակոբեան յօդուած մը հրատարակած է Երեւանի «Գրական թերթ»ին մէջ, որուն գլխաւոր մասերը կու տանք ստորեւ:

Մի հարիւրամեակ առաջ, 1857 – 58 թուերին, Վենետիկում լոյս տեսաւ բանաստեղծութիւնների մի հնգամատեան «Նուագներ» ընդհանուր խորագրով: Այն ամփոփում էր Մխիթարեան միաբանութեան մի համեստ ու մտախոհ վանականի՝ Ղեւոնդ Ալիշանի բանաստեղծական ժառանգութիւնը՝ ստեղծագործուած նախորդ տարիներին: Իրենց գերակշիռ մասով դրանք գրաբար խոհրդածութիւններ էին՝ կեանքի ու աշխարհի արարչութեան հրաշագործութիւնների մասին, տաղեր ու յորդորներ՝ գրուած մանուկներու համար, թախծալի երգեր՝ կեանքի վաղանցիկութեան, պանդուխտի հոգեվիճակի եւ Հայ ժողովրդի անցեալ, կորած փառքերի մասին, հայրենասիրական ներբողներ՝ ձօնուած Հայոց աւանդական պատմութեան հերոսներին ու ականաւոր դէմքերին, անցեալի փառաւոր իրադարձութիւններին, վերջապէս, սրտաբուխ խօսքեր ու կոչեր՝ ուղղուած ժամանակի հայ երիտասարդութեանը: «Մանկունի», «Մաղթունի», «Խոհունի», «Բնունի», «Հայրունի», «Տէրունի», «Տխրունի», — այսպէս էին վերնագրուած Ալիշանի քերթուածների առանձին շարքերը:

«Նուագներ»ի հնգամատեանում ամփոփուած գրաբար ոտանաւորների զգալի մասը գրուած էր կլասիցիստների (դասականներու) ոճով, մխիթարեան կլասիցիստների որոշակի ազդեցութեան տակ եւ քիչ սնունդ էր տալիս մարդկային մտքին ու հոգուն. դրանք ժամանակի ընթացքին մոռացուեցին: Բայց, ի հարկէ, մնաց քերթուածների եւ, առաջին հերթին, աշխարհաբար քերթուածների մի շարք, որը չարունակ ընթերցուել և վերընթերցուել է սերունդների կողմից:

Խօսքը Ալիշանի «Հայրունի» հատորի եւ, յատկապէս, նրա «Երգք նահապետին» բաժնի մասին է: «Հայրունին» փառք բերեց ո՛չ միայն բանաստեղծ Ալիշանին, այլեւ մեր նոր գրականութեանը: Այդ կապակցութեամբ է, որ մեծ քննադատ եւ հրապարակախօս Մ. Նալբանդեանը ասել է. «Զափաբերական քերթուածոց մէջ արժանաւոր վարդապետը ախոյեան չունի, եթէ մենք լռենք, Աւարայրի բլուրը կը խօսի»: Ալիշանի հէնց այդ ստեղծագործութիւնները նկատի ունէր անցեալի մեր ականաւոր գրողներից մէկը՝ Ղազարոս Աղայեանը, երբ գրում էր. «Մեծ բանաստեղծը մի ամբողջ ազգ է, որովհետեւ իր մէջ ամփոփում է մի ամբողջ ազգի հանճարը եւ երեւակայելու կերպը: Այդպիսի մի անձ է Հ. Ղ. Ալիշանը իր բանաստեղծութիւններում»:

Հայպետհրատի հրատարակութեամբ նորերս լոյս տեսած «Նուագներ» վերնագրով փոքրիկ ժողովածուն, ընդգրկում է հեղինակի հէնց այդ մնայուն եւ լաւագոյն ստեղծագործութիւններից մի փունջ — Երեք գրաբար բանաստեղծութիւններ «Հայրունի» հատորից եւ «Երգք Նահապետին» խորագրով աշխարհաբար քերթուածների յայտնի շարքը, դարձեալ նոյն գրքից:

Ժողովածուն բացւում է գրականագէտ Ա. Ինճիկեանի «Ղեւոնդ Ալիշան» բնութագրական յօդուածով եւ փակւում մի բառաթերթով, որ կազմել է Ս. Շտիկեանը:

Նահապետի երգերի մէջ Ալիշանը կենդանի ու ինքնատիպ լեզուով գովերգում է Հայոց աշխարհի գեղեցկութիւնը («Հայոց աշխարհիկ»), նրա զաւակների անձնուրաց ու հերոսական գոտեմարտն ընդդէմ պարսիկ, արաբ եւ թուրք ու թաթար զաւթիչների («Պլպուլն Աւարայրի», «Աշոտ Երկաթ ի ծովուն Սեւանայ», եւայլն), ինչպէս նաեւ խոր թախիծով պատմում օտար ջարդարարների ձիերի սմբակների տակ ամայացած հայրենի շէների ու քաղաքների («Ողբամ զքեզ Հայոց աշխարհ») եւ երկար դեգերումներից յետոյ օտար ափերից հայրենիք վերադարձած եւ անձկալիներին ընդմիշտ կորցրած պանդուխտների տուայտանքների մասին («Հրազդան»):

Մեծ սիրով պատկերելով երբեմնի ազատութեան օրերը եւ վշտով նայելով Հայաստանի բեկուած կոթողներին, Ալիշանն, այնուամենայնիւ, չի յուսահատւում, նա հաւատում է, որ մի օր պէտք է զարթնի Հայաստանը, եւ վերականգնի դարերով կորցրած իր պետականութիւնը («Մասիսու սարերն»), որ նորից պիտի փայլատակի հայկական ոգին՝ կերտելով ստեղծագործական ուժի վեհ ու անմահ կոթողներ («Հայ հանճարը»):

Իր այս քերթուածների մեծագոյն մասը Ալիշանն ստեղծագործել է աւստրիական բռնապետութեան դէմ իտալական ժողովրդի մղած հերոսական պայքարի օրերին, 1840ական թուականների վերջերին: Ինչպէս ժամանակակիցներն են պատմում, այն ժամանակ, երբ Ատրիականի վրայ որոտում էին Վենետիկի թնդանօթները, իր տան պատշգամբից դիտում էր այդ ամէնը երիտասարդ Ալիշանը եւ մարտի զոռ աղաղակների ու որոտնդոստ ռմբիւնների տակ հիւսում հայրենավրէժ դիւցազուններին մարտի զոչող իր կորովի «Բա՛մ, փորոտան»ը:

Ալիշանի ստեղծագործութիւնը մնայուն հետք է թողել մեր իրականութեան, մեր գրականութեան պատմութեան մէջ: Նա է հայ նոր, ռոմանտիկական քնարերգութեան հիմնադիրը: Նա է առաջինը Մասիսների խորհրդանշական կերպարն օգտագործել՝ հայ ժողովրդին պայքարի կոչ ազդարարելու նպատակով: Այս խնդրում Ալիշանին են հետեւել ե՛ւ Պատկանեանը ե՛ւ Շահազիզը:

Մեր հետագայ գրողները (Պատկանեան, Վարուժան, եւայլն) շատ բան են վերցրել նաեւ Ալիշանի բանաստեղծական արուեստից:

Ողջունելով մեծ բանաստեղծի «Նուագներ»ի այս գրքոյկի լոյս աշխարհ գալը, հարկ ենք համարում ասել, որ կարելի էր փոքր ինչ մեծացնել ժողովածուի ծաւալը եւ մի երկու նմուշ էլ զետեղել հեղինակի արձակից: Առաջին հերթին, ի հարկէ, «Յուշիկք Հայրենեաց Հայոց» գրքից, որն հարուստ է հայրենասիրական եւ բանաստեղծական հոգեբուխ տողերով:

«Յուշիկք Հայրենեաց Հայոց»ը իր տեսակին մէջ անկրկնելի է հայագիտութեան պատմութեան մէջ: Այստեղ բանաստեղծն ու գիտնականը մրցում են իրար հետ, մէկն իր յուզաշատ ու ջերմ խօսքով, միւսն իր լուրջ ու ծանրակշիռ փաստերով եւ հարուստ գիտելիքներով:

Ճանաչել տալ նոր սերունդին հայրենի երկիրը եւ դարձնել նրանց հայրենիքին նուիրուած քաղաքացիներ, այս է Ալիշանի «Յուշիկք Հայրենեաց Հայոց»ի եւ, առ հասարակ, նրա ողջ ստեղծագործութեան էութիւնը:

Անհրաժեշտ էր նաեւ ժողովածուին կցել Ալիշանի կարեւորագոյն հայագիտական եւ բանաստեղծական տպագիր երկերի մատենագրական ցանկը, որից մեծապէս կ'օգտուէր ընթերցողը:

Պ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ԱՐԵՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

ՔԱՐԻՒՂԻ ՀԱՆՔԵՐ

Փարիզի փողոցներուն տակ եւ Իլ տը Ֆրանսի կանաչ բլուրներուն ներքեւ, ուր, ցարդ պեղումներ կատարողները շատ շատ կը յուսային միայն հնագիտական արժէք ներկայացնող շինութիւններ գտնել, այժմ կը յայտնուի որ ուրիշ մետաղներու կարգին, կը գտնուին նաեւ քարիւղի երակներ: Ամերիկեան ընկերութիւն մը արդէն իսկ դիմում կատարած է (եւ մերժուած) մայրաքաղաքին ու շրջակայքին մէջ պեղումներ կատարելու իրաւունք ստանալու համար:

Եւրոպական Տնտեսական Համագործակցութեան Կազմակերպութիւնը (Օ. Է. Սէ. Է) արդէն իսկ պատրաստած է քաղաքական սահմանները անտեսող եւ Արեւմտեան Եւրոպայի երկիրներուն ընդերկրեայ հարստութիւնները ներկայացնող քարտէս մը: Քարտէսը գծուած է չորս գոյնով. նարնջագոյն՝ այն շրջաններուն համար, որոնք քարիւղի եւ բնական կազերու պարունակութեան տեսակէտէն «նպաստաւոր» հեռանկարներ կը ներկայացնեն. սրճագոյն՝ «շատ նպաստաւոր» շրջաններու համար. դեղին՝ «քիչ նպաստաւոր» շրջաններու համար, եւ մոխրագոյն՝ «անհետաքրքրական» շրջաններու համար:

Նարնջագոյնով ներկայացուած շրջանները առաւելաբար կը գտնուին Անգլիոյ հարաւային ծովեզերեայ շրջանին, Հոլանտայի եւ Գերմանիոյ հիւսիսային սահմաններուն, Փարիզեան շրջանին, հարաւային Ֆրանսայի Աքիթէնեան աւազանին, Հռենոսեան հովիտին, Զուիցերիոյ ու Աւստրիոյ հիւսիսային շրջաններուն, Իտալիոյ Փօյի հովիտին, Սիկիլիոյ, ինչպէս նաեւ Սպանիոյ հիւսիսային եւ հարաւային շրջաններուն մէջ: Սկանտինաւեան երկիրները, բացի Դանիայէն, ամբողջովին մոխրագոյնով ներկայացուած են վերոյիշեալ քարտէսին վրայ, որովհետեւ այդ երկիրներու ընդերկրեայ հողը կազմուած է կարծր ժայռերէ:

Քարտէսը կ'ընդգրկէ Օ. Է. Սէ. Է.ի անդամ 17 պետութեանց սահմանները եւ ցոյց կու տայ թէ ընդհանուր մակերեսին 14.3 առ հարիւրը «նպաստաւոր» է քարիւղի կամ բնական կազի երակներ պարունակելու տեսակէտէն, իսկ 23.3 առ հարիւրը՝ «շատ նպաստաւոր»:

Օ. Է. Սէ. Է.ի մասնագէտները կը մատնանշեն, որ Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ քարիւղի եւ բնական կազի երակներ գտնելու հարցը լուրջ քննութեան սկսաւ առնուիլ միայն երկրորդ աշխարհամարտէն վերջը եւ մեծ յոյս ունին թէ անհրաժեշտ աշխատանքներ կատարելէ ետք, Արեւմտեան Եւրոպայի նաւթային կացութիւնը «մեծ բարեփոխումներու կրնայ ենթարկուիլ»:

Մինչեւ այսօր, միայն Ֆրանսան, Գերմանիան, Իտալիան, Հոլանտան, Աւստրիան, Անգլիան եւ Եուկոսլաւիան են, որ առեւտրական չափանիշներով քարիւղ կ'արտադրէին:

Օ. Է. Սէ. Է.ի քարտէսին ամէնէն խոստմնալից շրջաններէն շատերը, (Գերմանիա, Իտալիա եւ Հոլանտա) ամերիկեան քարիւղի հանքերուն չափանիշով քարիւղ պարունակելու յոյսը կը ներշնչեն:

Նախապատերազմեան շրջանին, միայն Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ մէջ է որ այս ուղղութեամբ լուրջ պեղումներ կատարուած էին. այսօր այդ երկու երկիրները Արեւմտեան Եւրոպայի ամէնէն շատ քարիւղ արտադրող երկիրները կը հանդիսանան: 1956ին Գերմանիոյ քարիւղի արտադրութիւնը կը հասնէր 3.506.000 թոնի, իսկ Աւստրիոյ արտադրութիւնը՝ 3.428.000 թոնի: Բայց պատերազմէն վերջ Ֆրանսա, Իտալիա եւ Հոլանտա մեծ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՆԻՍԻ ՔՍԱՆԵՐԵՔԸ

ԳԼՈՒԽ ԵՐՐՈՐԴ

5.

Իսկ դրանից ի՞նչ ... միթէ՞ այդ ամէնը միասին կարող են փոխարինել նրա կենդանութեան մէջ մի վայրկեանը, նրա լոկ մի հայեացքը, շրթունքների ամենաթեթեւ իսկ շարժումը, թէկուզ ձայնը ...

Բայց եւ այնպէս, այս բալենու տակ չէ՞ր միթէ, որ Սիրանոյշը՝ տասներչորս տարեկան աղջիկ, ձեռքերը պարզեց վեր, դէպի ծառաբնի վերի մասը, որին նա չէր հասնում եւ որտեղ դեղնակարմիր սաթի պէս փայլում էին խեժի թանձրակները, եւ ասաց բաղձանքով.

— Կուզ եմ ուզում ...

Իսկ Գարեգինը կռացաւ, գրկեց աղջկայ ծնկները, աղջկան բարձրացրեց վեր, եւ նա սկսեց պոկել խեժը եւ գերագոյն ախորժակով ուտել: Աղջկայ ծնկները հպուած էին տղայի կրծքին, աղջկայ իւրաքանչիւր շարժման հետ նրա շրջազգեստը քսւում էր տղայի երեսին, եւ Գարեգինը երջանիկ էր, աշխարհի չափ երջանիկ, որ գրկել էր իր բախտը, իր սէրը, իր միակին ...

Իսկ յետոյ, ահա այստեղ, վեց տարեկան Սիրանոյշը յանկարծ գոռաց.

— Օձն ինձ կծեց ...

Մօտ ցատկեց Գարեգինը լեղապատառ.

— Ի՞նչ, ե՞րբ, որտեղի՞ց, ցոյց տուր..

Իսկ Սիրանոյշը միայն ցոյց տուեց լեզուն եւ փախաւ ...

Իսկ այնուհետեւ, ահա այստեղ, նա, արդէն իր կինը, կանգ առաւ եւ ասաց.

— Գարիկ, ես յաճախ եմ մտածում, թէ ինչպիսի պատահականութիւնից է կախուած մարդու երջանկութիւնը: Թէ հայրիկը մի քիչ ուշ դուրս եկած լինէր ճանապարհի վրայ, իմ բարուրն ուրիշը տարած կը լինէր, ես չէի ընկնի ձեր տունը, իսկ քո կինը հիմա կը լինէր ուրիշը..

Եւ երկուսով միասին սարսափեցին հազիւ չկատարուած այդ դժբախտութիւնից...

Պատն ի վեր գրուած ռանդուղքով Գարեգինը բարձրացաւ կտուր՝ իր եւ Սիրանոյշի մշտական սիրած վայրը: Այնտեղից, բարձրից, բացւում էր փառահեղ տեսարան դէպի բնակարանի յետնակողմը: Այնտեղ, ուղիղ ոտքերի տակ, Հրազդան գետի հսկայական ձորն էր: Նրանց տան յետին պատը եւ այգու պարիսպը գտնւում էին ձորի բարձր ու դիք պռունկի վրայ, պատի պէս ուղիղ քարաժայռի ուղղակի եզրին: Անհնար էր նայել ներքեւ: Անդնդախոր ցածրում, արեւով ողողուած, խշշում էր գետը: Ջրի անմիջապէս ափերից սկսած, աստիճաններով իրարից բարձր եւ տեղ – տեղ նոյնպէս պարիսպներով իրարից սահմանազծուած, գտնւում էին այգիները: Սակայն ձորի կէս բարձրութեան վրայ դրանք ընդհատւում էին կտրուկ եւ միահաւասար, դրանից վերեւ կանգնած էին դիք ժայռերը, որոնք վերջանում էին իրենց վրայ փռուած այգիների հողէ պարիսպներով:

Ձորի երկու ծայրերը, բաւական տարածութիւնից այն կողմ, կորչում էին ոլորապտոյտների հետեւում: Մի ծայրում, մօտիկ ու յստակ, երեւում էր Երեւանի մի սքանչելի պանորամա՝ ժայռերի եւ բլուրների վրայ կառուցուած հողէ խորանարդ տներով, կանաչ այգիներով, ծառերի արանքներից երեւացող նորակառոյց բազմայարկ շէնքերի սպիտակ կորպուսներով:

— Թռչել եմ ուզում, — ասում էր Սիրանոյշը՝ երեխայ ժամանակ, թէ կին, աղջիկ ժամանակ, թէ հասուն:

— Հեռու կաց, — գոռում էր սարսափահար Գարեգինը եւ նրան կոպտաբար ետ էր քաշում կտուրի պռունկից:

— Որ ընկնեմ, ի՞նչ կ'անես ...

— Կը ծեծեմ:

— Ես արդէն մեռած կը լինեմ:

— Ցիմար բաներ դուրս մի տայ: Նըստիր այստեղ:

— Որ ընկնեմ, ի՞նչ կ'անես ...

— Լռիր, Սիրանոյշ, լռիր, հոգուս հատոր, ինչո՞ւ ես զուարճանում ինձ տանջելով ...

— Ուրեմն դու տանջւո՞ւմ ես ինձ համար:

— Լռիր, լռիր... եթէ մինչեւ հիմա չգիտես ...

— Որ ընկնեմ ի՞նչ կ'անես:

— Պահ, զարմացրիր, քեզանից յետոյ ես կ'ընկնեմ:

— Ինչո՞ւ:

— Որ կէս ճանապարհին քեզ բռնեմ:

— Օդի մէ՞ջ ...

— Ի՞նչ կայ որ:

— Կարելի՞ է:

— –Հէնց:

— Փորձենք,— արագ շարժւում էր տեղից աղջիկը:

— Դէ, դէ, դէ ...

— Բա ինչո՞ւ ես խաբում:

— Լաւ եմ անում:

— Որ ընկնեմ, ի՞նչ կ'անես ... Թող, մի՛ գրկեր: Ասա, ի՞նչ կ'անես: Մի սեղմիր շունչս կտրւում է, այլ կը բղաւեմ մայրիկին: Ի՞նչ կ'անես: Մի համբուրիր ինձ: Որ ընկնեմ... Վայ, ի՞նչ դժուեցիր, լաւ, լաւ, չեմ ընկնի, հանգստացիր ...

Ահա այդ կտուրի վրայ սովորեց Գարեգինը՝ դողալ Սիրանոյշի կեանքի համար:

ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

(14 Շար.)

ճիգ թափեցին կորսուած ժամանակը շահելու համար եւ այսօր կարելի է ըսել թէ Հարաւային Ֆրանսայի Փարանթիս շրջանի թիւ երեք հորը Եւրոպայի ամէնէն շատ քարիւղ արտադրող հորն է։ Օ. Է. Ս.Է. Է.ի մասնագէտները կը նախատեսեն թէ քանի մը տարիէն Փարանթիսի շրջանը Եւրոպայի ամէնէն ընդարձակ քարիւղի դաշտը պիտի դառնայ ։

Տարիներու ընթացքին, Եւրոպայի քարիւղի արտադրութիւնը մեծապէս պիտի զարգանայ, սակայն, ըստ մասնագէտներու նախատեսութեան, պիտի չկարենայ լիովին բաւարարել Արեւմտեան Եւրոպայի յարաճուն պահանջները ։

Միջազգային առումով «քարիւղի հարուստ դաշտ մը» պէտք է որ առնուազն հարիւր միլիոն թոննոց պահեստ մը ունենայ։ Արդ, Աւստրիոյ մէջ ցարդ երեւան եկած պահեստներուն ընդհանուր գումարը 58·600·000 թոն է, Ֆրանսայի մէջ՝ 23 միլիոն թոն, Գերմանիոյ մէջ՝ 66·400·000 թոն, Իտալիոյ մէջ՝ 17 միլիոն թոն, Հոլանտայի մէջ՝ 16·400·000 թոն, իսկ Անգլիոյ մէջ՝ 600·000 թոն։

Այս ընդհանուր պատկերին մէջ մէկ բացառութիւն միայն պէտք է մատնանշել. այդ՝ Հարաւային Ֆրանսայի Լաքի շրջանին մէջ գտնուող բնական կազի դաշտն է, որ առնուազն երկու հարիւր միլիառ խորանարդ մեթրի պահեստ մը ունի։ Ֆրանսայի բնական կազի արտադրութիւնը, որ 1956ին 330 միլիոն խորանարդ մեթր էր, յառաջիկայ տարիներուն մէջ շատ աւելի պիտի բարձրանայ, երկրին տնտեսական զարգացման մեծ զարկ տալով ։

Կ'արժէ ճշդում մը ընել այստեղ։ Եւրոպայի մէջ, իրենց հողերուն մէջէն քարիւղի հանքեր գտնող ագարակապանները Թէքսասի կամ Օքլահոմայի ամերիկացի ագարակապաններուն նման մէկ օրէն միւսը միլիոնատէր պիտի չկարենան դառնալ. որովհետեւ եւրոպական երկիրներու մէջ, ընդերկրեայ հարստութիւնները կը պատկանին ոչ թէ հողատէրին, այլ՝ պետութեան։ Այնպէս որ, եթէ Տիփոնի մը, Շմիտի մը կամ Ռուսոյի մը հողին մէջէն քարիւղ գտնուի, պարզապէս 'սոխ-ուած պիտի ըլլայ իր հողը պետութեան ծախելու՝ սովորական գնով, եւ իր հողամշակութեան գործը ուրիշ տեղ մը շարունակելու, մինչեւ որ ... այդտեղէն ալ քարիւղ գտնուի ։

Թ. Ա. Թ.

ԲԺԻՇԿ մը կը հրաւիրուի հիւանդ մը քննելու։ Կը բռնէ հիւանդին բազկերակը եւ կը նայի ժամացոյցին։ Երկու վայրկեան վերջ, կը դառնայ հիւանդին պարագաներուն եւ պաղարիւն կերպով կ'ըսէ ․

— Կամ այս մարդը մեռած է եւ կամ ժամացոյցս կեցած է ։

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ԳԵՐՄԱՆԵՒՀՐԷԱԿԱՆ "ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ"Ը

Արեւմտեան Գերմանիոյ հանրապետութեան նախագահ Թէոտոր Հոյսի հովանաւորութեան տակ պետութեան մեծ քաղաքներուն մէջ Մարտ 15 – 23ին ընթացքին կազմակերպուած էր Գերմանեւհրէական եղբայրական շաբաթը ։

Գերմանիոյ արդի վարիչները անխտիր կը խոստովանին որ հիթլերական կառավարութեան եւ Նացի - կուսակցութեան վարմունքը Հրեաներուն հանդէպ 1933 – 1945 թուականներուն եղած է հակամարդկային եւ դատապարտելի։ Այս խոստովանութեան հետեւանքն է այն օրէնքը, որուն հիման վրայ հատուցում կը տրուի Հրեաներուն եւ Իսրայէլի։ Ընդհանուր գումարը հետզհետէ կը բարձրանայ քանի որ մինչեւ Մարտ երեք (1958) ամէն կողմէ Հրեաներ եւ հին համայնքները իրենց պահանջքը կրնային ներկայացնել առանձնապէս եւ կամ փաստաբանի միջոցով, այս վերջիններուն ծախքերը վրան աւելցնելու խրատունքով։ Հատուցանելի գումարը 5 – 7 միլիառ մարք կը կարծուէր, բայց հասած է 27 միլիառ մարքի, մօտ եօթը միլիառ տոլար։ Հակառակ այս մեծ եւ պետական պիտաճէն երկար առեն բռնաւորող գումարին պատասխանատու անձնաւորութիւններ, որոնց կարգին նաեւ վարչապետ Ատընաուըր, կրկնեցին իրենց պատրաստակամութիւնը՝ ամէն գնով հատուցում ընելու ։

Սակայն նիւթական կորուստները եթէ բաւարարուին իսկ, դարձեալ կը ցուին մարդկային կորուստներու, տեղահանութեան, զրկանքի, բռնութեան, չարչարանքի եւ կեղումի վայրագութիւնները, որոնց համար բարոյական հատուցում մը վսեմ պարտականութիւն կը համարուի արդի գերման վարիչներու կողմէ, որոնք կը ձգտին ի սպառ ջնջել Գերմանիոյ անունին կապուած այդ արատը։

Եղբայրական Շաբաթին ընթացքին հրապարակախօսական ամէն միջոցներով, մամուլով, ձայնասփիւռով, բանախօսութիւնով, հոգեւոր քարոզով եւ հանդէսներով ջանք չի խնայուեցաւ ներողամտութեան ոգին արծարծելու եւ հաւաստեացնելու Հրեաները եւ ամբողջ աշխարհը, որ գերման ժողովուրդը պարտական կը զգայ ինքզինք եւ կ'ուզէ եղբայրական վերաբերմունքով Հրեաններուն սիրտը առնել նիւթական եւ բարոյական հատուցումներով ։

Անհատական հատուցումներ լայնօրէն կը տրուին արդէն եւ Իսրայէլ կը ստանայ խոստացուած առաքումները մաս առ մաս ։

Տեղին է հարց դնելու թէ մարդկային խիղճը մինչեւ ե՞րբ պիտի սպասէ եւ առանց հատուցման պիտի մնան այն կորուստները, զոր ունեցաւ հայ ժողովուրդը 1915 – 1922 թուականներուն ։

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ԶԱՏԿՈՒԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆՑ

Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Աւագ Շաբաթ.— Ճրագալոյց Ս. Զատկի, երեկոյեան ժամը 3·30ին, Ս. պատարագ ժամը հինգին ։

Կիրակի, Ս. Զատիկ.— Տօն Յարութեան, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 7·30ին, հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ ժամը 10ին։ Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Գեր. Տէր Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեան ։

Երկուշաբթի Բ. օր Ս. Զատկի.— Յիշատակ Մեռելոց, պատարագ ժամը 10ին, յաւարտ պատարագի հոգեհանգիստ ընդհ. ննջեցելոց ։

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ, ԱՌՆՈՒՎԻԼ

Աւագ Շաբաթ.— Ճրագալոյց ժամը վեցին, ընթերցմունք Խթման երեկոյեան գիրքերու եւ Ս. պատարագ ժամը 7ին։

Կիրակի, Զատիկ.— Ս. պատարագ ժամը 10·30ին ։

ԲՇ.— Յիշատակ Մեռելոց, յաւարտ Ս. պատարագի ընդհ. ննջեցելոց հոգեհանգիստ։ Նոյն օրը Աւետումն Ս. Աստուածածնի ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Աւագ Շաբաթ երեկոյ, Ս. Զատկի Խթման տօնին եւ Կիրակի առաւօտ, Յարութեան պատարագները պիտի երգեն Խաչակիր մանուկները ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՄԱՅՐ - ԵԿԵՂԵՑԻ

Աւագ Շաբաթ.— Ճրագալոյց Ս. Զատկի, առաւօտ ժամը 8·30ին, Ս. Հաղորդութիւն տալոց 9·30ին, Ս. պատարագ Խթումի, երկսեռ խումբով ժամը 5·30ին։

Կիրակի, Ս. Զատիկ, Յարութիւն Տեառն, առաւօտ Նախատօնակ եւ Անդաստան ժամը 7·30ին, Ս. պատարագ ժամը 10ին։

Երկուշաբթի, Մեռելոց.— առաւօտ ժամը ութին, Ս. պատարագ 10ին, Հոգեհանգիստ ժամը 11·45ին։

Նոր Կիրակի, Ազգ. Մեծ Սգատօն.— Յիշատակ բիւրաւոր նահատակացն մերոց, յընթացս համաշխարհային պատերազմին։ Առաւօտ Ս. Պատարագ Հոգեհանգիստ ժամը 8–11·30ին ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ

Աւագ Շաբաթ.— Առաւօտ ժամը 9ին, Ճրագալոյց ժամը 5ին, Ընթերցմունք վեցին, Ս. պատարագ 7ին ։

Կիրակի, Զատիկ Տօն Հրաշափառ Ս. Յարութեան ։

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 7ին, Ս. Պատարագ տասնին, Քարոզ 11ին։

ՊՈՄՈՆԻ Ս. Գ. ԼՈՒՍ. ԵԿԵՂԵՑԻ

Աւագ Շաբաթ, Ճրագալոյց, երեկոյեան ժամը 4·30ին, Ս. Պատարագ 5·30ին, Նախատօնակ Զատկի 7ին։

Կիրակի, Ս. Զատիկ.— Առաւօտ ժամը 7·30ին, Ս. պատարագ 10ին։

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ

Աւագ Շաբաթ.—Առաւօտ ժամը 8·30ին, երեկոյ, ընթերցուածք ժամը 5·30ին, Պատարագ Խթումի 6·30ին։

Կիրակի, Զատիկ.— Առաւօտ ժամը 8·30ին, Պատարագ ժամը 10ին։

Երկուշաբթի, Մեռելոց.— Առաւօտ ժամը 8·30ին, Ս. պատարագ 10ին, Հոգեհանգիստ 11·45ին։

ԳԱՄՓ. ՖՐԷԶ

Աւագ Շաբաթ.— Ճրագալոյց Ս. Զատկի, առաւօտ ժամը 9ին, երեկոյ ժամը 15·30ին, Ս. պատարագ ժամը 16·30ին ։

Կիրակի, Ս. Զատիկ.— Առաւօտ ժամը 8·30ին, Ս. Պատարագ ժամը 10ին։

ՊՈՒԼ. ՕՏՏՕ

Աւագ Շաբաթ.— Ճրագալոյց Ս. Զատկի, երեկոյեան ժամը 4·30ին։

Կիրակի, Ս. Զատիկ.— Առաւօտ ժամը 7ին, Ս. պատարագ ժամը տասնին։

Երկուշաբթի, Մեռելոց.—Առաւօտ ժամը ութին, Ս. պատարագ տասնին, Հոգեհանգիստ ժամը 11ին։

×

ԼԻՈՆ

Աւագ Շաբաթ.— Ճրագալոյց ժամը 4·30ին, Ս. պատարագ վեցին։

Կիրակի, Ս. Զատիկ.— Առաւօտ ժամը 7ին, Ս. Պատարագ ժամը 10ին։

Երկուշաբթի, Մեռելոց.— Առաւօտ ժամը 8·30ին, Հոգեհանգիստ 11ին, Գերեզմանօրհնէք կէսօրէ վերջ ժամը 2ին։

×

Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ - ՆԻՍ

Աւագ Շաբաթ.— Ճրագալոյց, առաւօտ ժամը 9ին, երեկոյ ժամը 3·30ին, Ս. Պատարագ 4·30ին։

Կիրակի, Ս. Զատիկ.— Առաւօտ սկիզբ ժամերգութեան ութին, Ս. պատարագ 10ին։

Երկուշաբթի, Մեռելոց.— Առաւօտ ժամը 8·30ին, Ս. Պատարագ 9·30ին։

×

ՊԱՏԱՐԱԳ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Այս Երկուշաբթի առաւօտ Զատկուան առթիւ պատարագ պիտի մատուցուի, Րիւ Ժէ Սէն Լուի սրահին մէջ ։

Պիտի պատարագէ Թորգոմ Քահանայ (Լիոն) ։

ՃՇԴՈՒՄ

Ապրիլ մէկի «Յառաջ»ի մէջ էջ 3, Աղքատախնամի զեկոյցին մէջ տպագրական վրիպումի մը արդիւնքով հրատարակուած է (ելքի բաժնին) երկու անգամ նոյն գումարը, կը խնդրուի ճշդել հետեւեալ ձեւով.—

ԵԼՔ բաժանում ամսական նպաստներ. — 1·084·900 (ոչ թէ 186·170, որ բացառիկ եւ սովորական նպաստներու գումարն է ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (163)

ԿԱՅԾԵՐ

ԽԴ.

ԳԻԺ ՏԷՐՏԷՐԸ ԵՒ ԲԺԻՇԿԸ

Հէնց որ տղային կոխում է աւազանի մէջ, խեղճը խեղդւում խարշւում է, եւ տէրտէրը այն ժամանակ միայն հասկանում է, թէ նա մեռաւ, երբ նկատում է, որ էլ ձայն չէ հանում. «Դա փչացաւ, ասում է կնքահօրը, թէ կայ, գնացէք մի ուրիշը բերէք, որ մկրտեմ»։

Տէրտէրը մեզ երկար չպահեց՝ երեւում էր, նա ինքը նոյնպէս շտապում էր, որ մենք շուտով ճանապարհ դուրս գանք ։ Ինքը եւ երէցկինը եկան մեզ հետ մինչեւ գիւղից դուրսը, եւ այնտեղից բարեմաղթութիւններով բաժանուեցան մեզանից ։

Գիւղը, ուր գտնւում էր տէր հօր տունը, նստած էր լեռների կուրծքի վրայ, եւ չորեք կողմից, որպէս բնական պարիսպներ, շրջապատել էին նրան սեպաձեւ բլուրներ, որով նա ստացել էր շատ ամուր եւ անառիկ դիրք ։

— Տեսնում ե՞ս այս գիւղը, ասաց Ասլանը, երբ հեռանում էինք այնտեղից ։— Նա ունի յիսուն տուն միայն, բայց ամբողջ մի ամիս պատերազմից աւելի քան հինգ հարիւր Քրդերի հետ, եւ մնաց դարձեալ անառիկ ։

— Որովհետեւ ամուր դիրք ունի, պատասխանեցի ես ։

— Այդ չէ միայն պատճառը, բնակիչները քաջ եւ սրտոտ մարդիկ են ։

— Որովհետեւ այնպիսի քահանայ ունեն, որպէս «գիժը» ։

— Զարմանալի մարդ է դա, պատասխանեց Ասլանը ։ — Դու նրա կատակներին մի նայիր, բաւականին խելք ունի, եւ շատ բարեխիրտ է ։

Այնուհետեւ Ասլանը պատմեց մի քանի հետաքրքիր անցքեր «գժի» կեանքից, որոնց ամէնի մէջ երեւում էր նա չափազանց յանդուգն եւ մեծասիրտ բնաւորութեամբ — մի արկածախնդիր մարդ, որ իր ամբողջ կեանքում կռուել էր զանազան դժուարութիւնների դէմ ։ Նրա ձեռքերը մաքուր չէին մնացել եւ արիւնից ։ Նա շատ անգամ սպանել է, յափշտակել է, աւար եւ գերի է բերել ։ Շատ անգամ եւս յաղթուել է, բոլոր կայքը թշնամուց յափշտակուել է, եւ նրա առաջին կինը եւ որդիքը սրի բերանն են ընկել ։ Մի փոքր նշմարուող խելագարութիւնը այս անցքից յետոյ է պատահել ։

— Այսուամենայնիւ, չարունակեց Ասլանը, տէր Մեսրոպը ժողովրդից շատ սիրուած մարդ է. մօտ տասը Հայոց գիւղեր այս կողմերում գտնւում են նրա հովանաւորութեան ներքոյ ։ Եւ բոլորը հօր նման պաշտում են նրան ։ Մի սաստիկ սովի ժամանակ, նա ծախեց ինչ որ ինքն ունէր, եւ ծախել տուեց հարուստներինը, եւ այսպէսով պահպանեց աղքատների կեանքը ։ Նա իբրեւ քահանայ, թէեւ անյարմար է, բայց իբրեւ կառավարող անձն, ունի շատ արժանաւորութիւններ ։ Այս պատճառով է, որ կարողացել է իր ձեռքի տակը պահել այս լեռներում գտնուած բոլոր Հայոց գիւղօրայքը, առանց թոյլ տալու որ եւ իցէ քրդի կամ Թուրքի միջամտութիւն գործել նրանց հասարակական գործերի մէջ ։

— Բայց կարդալ իմանո՞ւմ է, հարցրի ես ։

— Նա անգրագէտ է եւ իր անունը հազիւ է գրում. բայց իմ կարծիքով, այսպիսի քահանաներն աւելի լաւ են, քան թէ նրանք, որ աստուածաբանական մի քանի խնդիրների մէջ թթուած, ժողովրդին աւելի մոլորութեան եւ հոգեւոր մեռելութեան մէջ են գցում ։ Այսպիսի ժողովուրդը կեանք եւ հիմք չունի երկրի վրայ ։

— Տէր Մեսրոպը, առաջ տարաւ նա, հայ քահանայի տիպ չէ ։ Նա, աւելի յարմար է ասել, քրդի շէյխ է, որ մասնակից է լինում իր ժողովրդի բոլոր կարիքներին. — կռուի ժամանակ քաջ զինուոր է, խաղաղութեան ժամանակ քահանայ է եւ դատաւոր ։ Միշտ այսպէս են եղել խաշնարած ցեղերի քահանաները ։ Այսպէս էին եւ Աբրահամը, Իսահակը, Յակոբը ու նրանց յաջորդները ։ Մեր ընկերներից մէկը քահանայ է, — չեմ ուզում անունը տալ, — եւ լաւ քահանայ, գիտէ Յունաց, Եբրայեցոց եւ Լատինացոց լեզուները, կարդացել է այն բոլոր գրքերը, ինչ որ վերաբերում է Աստուծուն, սկսած այն օրից, երբ յայտնուեցաւ մարդերի մէջ աստուածութեան գաղափարը ։ Բայց այս երեւելի աստուածաբանը իր բոլոր գիտութիւնը ծալել է եւ պարկն է դրել, որովհետեւ իմանում է, թէ ժողովուրդը չի հասկանայ իրան ։ Բայց մեր ժողովուրդն աւելի լաւ կը հասկանայ տէր Մեսրոպի լեզուն, որովհետեւ նա ժողովրդի միջից ծագած, եւ ժողովրդի գաղափարներով մարդ է, նա դըպիր չէ ։

Ասլանի այն խօսքը, — թէ «մեր ընկերներից մէկը քահանայ է» — ինձ նոր մտածութեան մէջ գցեց ։ Ես նրա ընկերներին բոլորին ճանաչում էի. այդ որն էր, որ «աստուածաբանութիւնը ծալած պարկն էր դրել» եւ այժմ սրի հետ էր խաղում ։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պ. Պ. Արղումանեանէ (Ալժէ) հինգ հազար ֆր. Շ. Միսաքեանի գործերուն հրատարակութեան առթիւ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերուհիները կ'ողբան մահը ընկերուհի

ՆՈՒՐՀԱՆԻ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆԻ

իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն հանգուցեալին պարագաներուն եւ փոխան ծաղկեպսակի տասը հազար ֆր. կը նուիրեն Կապ. Խաչի օգնութեան կայանին :

Նոյնպէս Կապ. Խաչի Շաւիլի ընկերուհիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկերուհի Արսինէ Մկրտիչեանին իր քրոջ այրի Տիկ. Նուրհանիի մահուան առթիւ :

Հ. Յ. Դ. Շաւիլի «Արղութեան» խումբի ընկերները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկերներ Մովսէս եւ Յարութիւն Տէմիրճեաններու իրենց կնոջ եւ հարսին՝

ՆՈՒՐՀԱՆԻ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆԻ

մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի տասը հազար ֆր. կը նուիրեն Փարիզի Մշակոյթի տան «Շաւարշ Միսաքեան» սրահի շինութեան ֆոնտին :

(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

Փարիզէն Տէր եւ Տիկին Թորոսեան, ողբացեալ Նուրհանի Տէմիրճեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի հինգ հազար ֆր. կը նուիրեն Կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Յարութիւն Քիւփճեան, Տէր եւ Տիկին Ղազար Քիւփճեան, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որ իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ եղբօր

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՔԻՒՓՃԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ :

Այս տխուր առթիւ Տիկին Թագուհի Քիւփճեան կը նուիրէ հազար ֆրանք Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. կոմիտէին եւ 500 ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար :

×

Այրի Տիկին ՍԱՌԱՅ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ եւ զաւակները Գրիգոր, Խորէն եւ Սարգիս, ինչպէս նաեւ Մարգարեան, Դաւիթեան եւ Մօթիքեան ընտանիքները, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր, եղբօր, քեռայրին եւ ազգականին,

ԱՍԱՏՈՒՐ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ

յանկարծական մահուան առթիւ որ տեղի ունեցաւ Մարտ 24ին :

×

Փարիզի Ազք. Ընկերակցութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է զանազան առիթներով հետեւեալ նուէրները .—

(Դ. ՑԱՆԿ)

Պ. Լեւոն Մեսթճեան 1000 ֆրանք, Սիւրմէեան ընտանիք հազար, Պ. Հ. Թ. երկու հազար, Նիկողոսեան Նիկողոս հազար, Տիկ. Նիկողոսեան Հայկուհի հազար, Տէր եւ Տիկին Զատիկ Քօչեան երկու հազար, Պ. Ժիրայր Զիլինկիրեան հինգ հազար, Տօքթ. Զաքարեան Սերժ չորս հազար, Տիկ Զատիկեան հինգ հարիւր, Պ. Խորասան հազար, Ոմն հազար, Պ. Աւագեան Աշխէ 10.000, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Բամպուքճեան երկու հազար, Տիկին Մարիցա Տօնէլեան չորս հազար, Տիկիններ՝ Գարուեան, Շէրչեան, Ղուկասեան, Կլիւլեան եւ օրիորդներ Կիւլեան, Փափազեան (Ատիյի մէջ սպրքուած պատարագի մը առթիւ) 4800, Տէր եւ Տիկին Ժազօպեան, Պ. Պէնտէրճեան, Տիկին Գամպուրեան 500ական, Տէր եւ Տիկ. Զ. Մութաֆեան հազար, Տէր եւ Տիկին Ա. Պօղոսեան հազար, Տէր եւ Տիկին Օհանեան հինգ հազար, Տէր եւ Տիկին Փագոսեան հազար, Տէր եւ Տիկ. Զատրըճեան հազար, Տէր եւ Տիկին Աւետիսեան երկու հազար, Տիկին Մարիամ Վարդանեան հազար, Պ. Յ. Ալեանագեան 10.000, Կիւլպէնկեան ֆօնտ հարիւր հազար ֆր. (Կաղանդի առթիւ) : (Շար.)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Վարչութեան նորընտիր անդամները ժողովի կը հրաւիրուին Ապրիլ 9ին, Չորեքշաբթի, ժամը վեցուկէսին, սովորական հաւաքատեղին :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ .—

ՄՈՒՐԱՏ խումբը այս կիրակի ժամը 15.30ին :

ԱՐԱՄ խումբը, Երկուշաբթի ժամը 15.30ին :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տէր եւ Տիկին Հօթիկեան Ամերիկա իրենց մեկնումին առթիւ երկու հազար ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման եւ հազար ֆրանք Մշակոյթի Տան : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

×

Տէր եւ Տիկին Քէշիշեան, իրենց թոռնիկին ծննդեան առթիւ կը նուիրեն երեք հազար ֆրանք Մշակոյթի Տան Շ. Միսաքեան սրահին (ստանալ «Յառաջ»էն), եւ երկու հազար ֆր. Կապոյտ Խաչի Անիէռի մասնաճիւղին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Վալա Խաչատուրեան կը ծանուցանէ թէ իր ողբ. ամուսնոյն,

ՆԿԱՐԻՉ ՍԱՐԳԻՍ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

մահուան տասնըմէկերորդ տարեդարձին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, այս Երկուշաբթի : Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները եւ մասնաւորաբար Սանասարեանի սաները :

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԳԻՆԵՋՕՆ Ի ՊԱՏԻՒ ԸՆԿ. Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆԻ՝ ՄԱՐՍԷՅԼ

Այս Երկուշաբթի իրիկուն ժամը 21ին : Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Արամ խումբին եւ հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէին :

ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ՝ ՎԻԷՆ

Հայ Կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան հաւկթախաղ եւ խնջոյքը այս երկուշաբթի, կէսօրէն ետք ժամը 14,30ին Դաշնակցութեան ակումբը :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH

17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԶԱՏԻԿ.— Ժամը 9.30ին ժամերգութիւն, ժամը 10.30ին ձայնաւոր պատարագ եւ ընդհ. Հաղորդութիւն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վասպուրականի Հերոսամարտը Վիէնի մէջ, Ապրիլ 12ին Շաբաթ օր :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ

8 bis, Rue des Ternes

Մէթրօ Փորթ Մայեօ կամ Շամփէրէ

Զատկուան առթիւ պիտի խօսի վերապատուելի Սիսլեան : Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10.45ին :

Նիւթ՝ ԽԱՉԱԿԻՐՆԵՐԸ :

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9ᵉ
Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր․ վեցամս․ 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր․

ԿԻՐԱԿԻ 6 ԱՊՐԻԼ — DIMANCHE 6 AVRIL 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8163 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3964

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀՐԱՇԱԼԻ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հազար ինը հարիւր քսանեւհինգ տարի առաջ՝ երեսուներեք տարեկանին՝ Գողգոթայի բարձունքին վրայ կը խաչուէր Յիսուս Նազովրեցի, որ հիմնովին պիտի յեղաշրջէր աշխարհի պատմութիւնը :

Իր ծննդեան թուականը պիտի դառնար սկիզբը նոր դարաշրջանի մը : Նոր քաղաքակրթութեան մը :

Քրիստոնէական սկզբունքները նոր ճամբայ մը ցոյց պիտի տային տառապող, ուղեկորոյս մարդկութեան :

Կռապաշտութիւնը տեղի պիտի տար նոր կրօնքի մը :

Եբրայական միաստուածութեան խըստաշունչ ու վրէժխնդիր Եհովային պիտի յաջորդէր քրիստոնէութեան երրորդութիւնը, — Հայր, Որդի եւ Հոգին Սուրբ : Բարի եւ ներողամիտ Հայր Աստուած մը, անձնազոհ Որդի մը՝ որ աշխարհ ղըրկուած էր Հօր կողմէ եւ իր արիւնը տըւած՝ մարդկութիւնը փրկելու համար, ու աղաւնակերպ Սուրբ Հոգի մը՝ բաշխիչ շնորհաց, իմաստութեան եւ հանճարոյ, Հոգի հեզութեան ու գթութեան :

Հայութիւնը իբրեւ առհաւիրայ քաղաքակրթութեան խաւարակուռ արեւելքի մէջ՝ շատ կանուխէն յարեցաւ քրիստոնէական կրօնքին : Առաջինն եղաւ՝ իբրեւ պետական կրօնք հռչակելու համար քրիստոնէութիւնը :

Աստուածաշունչը մեր լեզուին թարգմանելու ստիպողութիւնն էր, որ փութացուց հայերէն այբուբենի գիւտը :

Առանց քրիստոնէութեան չէինք ունենար մեր «Թարգմանիչ»ներն ու գրական Ոսկեդարը : Վարդանանց դիւցազնամարտն ու մեր դարաւոր գոյամարտները, հինգերորդ դարէն սկսեալ մինչեւ մեր օրերը :

Հայ ժողովուրդը հաւատաց Զատիկին, յարութեան հրաշքին : Ու շնորհիւ այդ հաւատքին է, որ հերոսաբար եւ գիտակցօրէն կուրծք տուաւ այլակրօն աշխարհակալներու եւ քրիստոնէութեան թունդ հակառակորդ մոլեռանդ բռնակալներու արշաւանքներուն եւ բազմադարեան կեղեքումներուն :

Այսօր ալ ամբողջէն կառչած իր կրօնքին՝ անսասան հաւատք ունի իր ապագային վրայ : Վստահ է, որ պայծառ գարունը պիտի յաջորդէ խստաշունչ ձմրան :

Զատիկը գարունն է, բնութեան զարթօնքը :

Աշնան տերեւաթափէն եւ ձմրան մեռելական թմրութենէն վերջ՝ հրաշալի յարութիւնը :

Հայ ժողովուրդը երբե՛ք չէ դադրած երգելէ գարունը, հայրենիքի վերածընունդը :

Մէկ դար առաջ, Հայոց ծերունազարդ նահապետը՝ Հ. Ղեւոնդ Ալիշան՝ Ս. Ղազարու իր մենաստանէն կ՚երգէր ·

Հայո՛ց աշխարհիկ, գարունն է հասել,
Ահա՛ գեղեցիկ գարուն քո եկել ·
Ո՛վ դու ի վաղուց մոռցուած հայրենիք,
Ո՛վ դու իմ սրտիս անմոռաց տեղիք ·
Ահա՛ գարունիկդ եկել է եկել ·
Աւագ Մասեաց ծայրն ընդ քեզ հաշտ հայել :

Այսօր ալ սփիւռքի մէջ հայրենակարօտ ու ազատատենչ հայութիւնը՝ իբրեւ հարազատ ժառանգորդը իր նախնիքներու սրբազան աւանդութեանց, սրտառուչ ջերմեռանդութեամբ կը տօնէ Զատիկն ու բոլոր տօները, հաւատարմօրէն փարած իր քրիստոնէական հնադարեան կրօնքին :

«Քրիստոս յարեա՛ւ ի մեռելոց» կ՚երգեն այսօր հարիւրաւոր միլիոններով քրիստոնեաներ ի սփիւռս աշխարհի :

Իսկ մենք կը վերանորոգենք մեր հաւատքը՝ վաղուան հրաշալի յարութեան համար :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԸՐՖԻ ԵՒ ՊԻԼԻ ԴԱՐՁԵԱԼ ՓԱՐԻԶ ԵԿԱՆ

ՊՈՒՐԿԻՊԱՅԻ ՆՈՐ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԸ

Մըրֆի եւ Պիլի Թունուզի մէջ խօսակցեցան Պուրկիպայի հետ : Անգլեւամերիկեան բարեկամական միջամտութեան պատգամաւորները Թունուզի Նախագահին ներկայացուցին իրենց տեսակէտները՝ Թունուզի եւ Ալժերիոյ սահմանին վրայ միջազգային հսկողութեան գօտի մը ստեղծելու մասին :

Միաժամանակ մանրամասն տեղեկութիւններ տուին Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ վերջին երկու շաբաթներու ընթացքին իրենց ունեցած խորհրդակցութեանց մասին :

Թունուզեան շրջանակները յոռետես են եւ ապահով՝ որ անգլիացի եւ ամերիկացի պատգամաւորներուն առաքելութիւնը ձախողութեան պիտի մատնուի, որովհետեւ Թունուզի կառավարութիւնը չի կրնար ընդունիլ որ հսկողութիւն ըլլայ սահմանին վրայ : Նոյն շրջանակները կ՚ըսեն․— Ֆրանսա կ՚ուզէ որ Թունուզ չէզոք մնայ Ալժերիոյ հարցին մէջ : Այսպիսի հարց մը կրնայ քննուիլ այն ատեն միայն՝ երբ ֆրանսական բանակը հեռանայ Թունուզէն, որովհետեւ այնքան ատեն որ Ֆրանսացիք կը մնան Թունուզեան հողամասին վրայ՝ ուղղակի կ՚օգնեն Ալժերիոյ մէջ գտնուող իրենց բանակին, կռուելու համար ըմբոստներուն դէմ : Հետեւաբար՝ Թունուզ ինչո՞ւ պիտի ուզէ որ իր սահմանին վրայ միջազգային հսկողութիւն մը ըլլայ, ինչ որ նեղ դրութեան պիտի մատնէր միայն ըմբոստները :

Նախագահ Պուրկիպա իր խօսակիցներուն յիշեցուց՝ թէ իրենց նախապայմանը այն էր, որ բարեկամական միջամտութեան մաս չկազմէ Ալժերիոյ հարցը, բայց Մըրֆի եւ Պիլի Փարիզէն իրենց վերադարձին կ՚առաջարկեն որ միջազգային հսկողութիւն մը ըլլայ սահմանին վրայ․ Նման հսկողութեան մը մասին խօսիլ, կը նշանակէ՝ խօսիլ Ալժերիոյ մասին :

Թունուզ ուղղակի դէմ է որեւէ հսկողութեան՝ նկատելով որ այդ ձեւով իր գերիշխանութիւնը վտանգուած պիտի ըլլար եւ ակամայ պիտի օժանդակէր որ ալժերիական պատերազմը շարունակուի :

Պուրկիպա նոր առաջարկներ ըրաւ : Պիլի եւ Մըրֆի Փարիզ վերադառնալով ֆրանսական շրջանակներուն կարծիքը կը շօշափեն այս ուղղութեամբ, սակայն երեւոյթները այնպէս ցոյց կուտան՝ թէ հարցը պիտի տարուի ՄԱԿի առջեւ :

× Թունուզէն Ալժերիա մտնող ապստամբներու խումբ մը բախեցաւ բանակին Ճեպել Օնքի մէջ : Կատաղի կռիւներ եղան, որոնք շարունակուեցան երկար ատեն․ առաջին լուրերուն համաձայն՝ 100 ըմբոստներ սպաննուած եւ 40 ուրիշներ գերի ինկած են :

× Հանքագործներու աշխատավարձքի յաւելման պահանջին ընթացք տրուած չըլլալով՝ չորս սէնտիքաները որոշեցին Ապրիլ 12ին 24 ժամուան գործադուլ ընել՝ իբրեւ ազդարարութիւն : Եթէ դարձեալ կառավարութիւնը մնայ աշխատավարձքերը չաւելցնելու իր որոշումին վըրայ, հանքագործները կը սպառնան անորոշ ժամանակով գործադուլ մը շղթայազերծել, ինչ որ աննախանձելի կացութեան պիտի մատնէ իշխանութիւնները :

—o—

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մամուլին համաձայն, Ֆրանսա եւ Գերմանիա միասնաբար հիւլէական ռումբի փորձ մը պիտի ընեն Սահարայի մէջ :

ՁԱՏԿՈՒԱՆ տօներուն առթիւ Յառաջի յաջորդ թիւը լոյս կը տեսնէ չորեքշաբթի :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐՈՒ ԱՌՆՉՈՒԹԵԱՄԲ

Փեշտայի մէջ Խրուշչեւ ճառ մը խօսեցաւ, դարձեալ անդրադառնալով հիւլէական փորձերը դադրեցնելու հարցին․— Խ․ Միութեան եւ ընկերվարական այլ երկիրներու անունով,— ըսաւ ան, — անգամ մը եւս կոչ կ՚ընեմ Նախագահ Այզընհաուըրի եւ Անգլիոյ Վարչապետ Մաքմիլընի՝ որ հետեւին մեր օրինակին, դադրեցնելով հիւլէական փորձերը :

Խրուշչեւ խօսեցաւ Հիրոշիմայի մասին, ուր Ամերիկացիք 1945ին արձակեցին իրենց հիւլէական ռումբը, հազարաւոր մարդոց մահուան պատճառ դառնալով : Այսօր՝ աւելի ծանր պիտի ըլլան հիւլէական կամ ջրածին ռումբի մը հետեւանքները :

1956ի հունգարական յեղափոխութեան մասին ըսաւ․— այդ շրջանին աշխարհակալները պատրաստեցին հակայեղափոխութիւն մը, յաջողելու նպատակով :

Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարութեան բանբերը խստօրէն քննադատեց Խրուշչեւի յայտարարութիւնները եւ անընդունելի նկատեց խորհրդային օրինակին հետեւելու համար Անգլիոյ եւ Ամերիկայի եղած առաջարկը : Խ․ Միութիւնը միշտ կը շարափոխէ դէպքերը : Հակառակ անոր որ ի՛նք հեռացաւ զինաթափութեան յանձնախումբէն՝ այսօր կը մեղադրէ Արեւմուտքը, որ դէմ է զինաթափութեան :

Ամերիկեան բանբերը յիշեց նաեւ Հունգարիոյ մէջ խորհրդային հրետաններու կատարած միջամտութիւնը եւ անմարդկային ջարդը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՒԱՆԵԱՆՆԵՐՈՒ մէջ մէկ օրէն միւսը արիւնալի բախումներ կրնան ըլլալ․ ապստամբները՝ Քասթրոյի գլխաւորութեամբ, գրեթէ ընդհանուր գործադուլ մը շղթայազերծեցին երկրին մէջ : Նախագահ Պաթիսթա տեղի չէ տուած տակաւին :

ՊԱՐՍԵԼՈՆԱՅԻ մէջ (Սպանիա) բանուորները վերսկսած են աշխատանքի, բայց կառավարութիւնը ձերբակալած է մօտ չորս հարիւր խռովարարներ, որոնք գաղտնի կը գործէին :

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ Ապրիլ 16ին պիտի երթայ Լոնտոն, չորս օրուան պաշտօնական այցելութեան մը համար :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ համայնավարները ճիգ չխնայեցին՝ ընտրութեանց մէջ ժողովրդական ճակատ մը կազմելու համար, բայց այս ուղղութեամբ կատարուած խորհրդակցութիւնները ձախողութեան մատնուեցան, նկատելով որ միւս կուսակցութիւնները մերժեցին գործակցիլ համայնավարներու հետ :

ԵՄԷՆԻ մէջ նաւթաղբիւրներ գտնուեցան խորհրդային մասնագէտներու փընտռտուքով, կը գրէ եգիպտական մամուլը :

ԺԸՆԵՒԻ Համըրշոլտ – Ֆաուզի խորհրդակցութիւնները վերջացան․ հրատարակուած է զեկոյց մը՝ որուն համաձայն երկու դիւանագէտները խօսած են միջազգային եւ մասնաւորապէս Միջին Արեւելքի ներկայ կացութեան մասին :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ հունգարական դեսպանատան մէջ եղած ընդունելութեան մը ընթացքին կիսապաշտօնական աղբիւրներ հաղորդեցին թէ Սպուտնիկ – Գ․ շուտով պիտի արձակուի :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԷՆ կը հաղորդեն, թէ շատ հաւանական է որ Չըրչիլ ամսոյս վերջը ի վիճակի ըլլայ Ամերիկա երթալու՝ Նախագահ Այզընհաուըրի հետ տեսնուելու համար :

ՃԱՆԱՊԱՐՀ ԽԱՉԻ

•

Ո՛վ մատնուած Յիսուս ,
Դուն որ փըշապատ գըլուխ մ՚ունեցար
Գըթա՛ իմ գըլխուս ·—
Դերաներըդ զայն քարկոծեցին յար
Եկեղեցիին սալաքարերով :
Վէրքերէս բըխող ըղեղըս կերան
Իշամեղուները ամբարըշտութեան :
Տէ՛ս, մազերուս վրայ եղեամն է նըստեր,
Ես շա՜տ եմ տանջուեր :

Տառապա՛ծ Յիսուս ,
Դուն որ ունեցար արտասուող աչքեր՝
Գըթա՛ աչքերուս ·—
Անոնք աւելի արտօ՛սր են քամեր
Քան թէ խըմեր լոյս : Դագաղներու վրայ
Միշտ մահն են հըսկեր մոմերու հետ շէջ :
Բիբերս են ինկեր վիշտի հո՛րին մէջ :
Տէ՛ս, կոպերուս վրայ անիւն է ցաներ ·
Ես շա՜տ եմ տըքներ :

Ապտակուա՛ծ Յիսուս ,
Դուն որ ունեցար ձեռքեր կալու կապ···
Գըթա՛ ձեռքերուս ·—
Ափերս են տաղեր պայտերով հրատապ,
Եւ մատուըներէս, բըտինքներու նման,
Արիւնս են կըթեր : Դաստերս ճաթած են
Կըրելէն երկաթ, հողը փորելէն :
Տէ՛ս եղունգներըս սիրտս են յօշտեր ·—
Ես շա՜տ եմ խոցուեր :

Թըքնուա՛ծ Յիսուս,
Դուն որ ունեցար ծաղկուած կողեր՝
Գըթա՛ կողերուս ·
Անոնք աղբիւսի վըրայ են պառկեր՝
Եւ վիշտը քունէն ճանչցեր յաղթական ,
Բուծաներ են միշտ գըրկած Մահը կոյր՝
Իրենց քաղցն անոր տալով կերակուր :
Տէ՛ս, փողոցի շո՜ւն մ՚է կողըս պատռեր
Շատ եմ հալածուեր :

Մահապա՛րտ Յիսուս,
Դուն որ բեւեռուած ոտքեր ունեցար՝
Գըթա՛ ոտքերուս ·
Արիւն սըրտկելով թափառեցան յար
Աւերակներու եղինճներուն մէջ :
Զանոնք չըլըւաց ձեռք մը սիրական
Ո՛չ մէկ լականի մէջ առպընջական
Ոտնամատներէս կ՚հոսին մոխիրներ ·—
Ես շա՜տ եմ քալեր : —

Ո՛վ խաչուած Յիսուս ,
Դուն որ նիզակուած սիրտ մը ունեցար՝
Գըթա՛ սըրտիս յոյզ ·—
Որ մ՚որ անոր մէջ բաբախեց աշխարհ՝
Յոյսին տեղ այսօր ոչի՛նչը կ՚ապրի :
Սիրտըս սափոր մ՚է, անիւնս՝ անոր մէջ,
Զոր, պիտի հովե՛րն առնեն մահէս վերջ :
Տէ՛ս, տե՛ս սըրտիս վրայ դաշոյն մ՚է
խըրուեր ,
Ես շա՜տ եմ սիրեր :

ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ

ԿՈՎԿԱՍԸ ԵՒ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԱՍԻԱՆ ԱՐԳԻԼՈՒԱԾ ԳՕՏԻ

Խորհրդային իշխանութիւնները բոլոր օտարականներուն եւ նոյնիսկ դիւանագէտներուն համար արգիլուած գօտի յայտարարած են Ուկրանիան, Կովկասը եւ ինչ որ աւելի կարեւոր կը նկատուի՝ կեդրոնական Ասիան : Գաղտնիք չէ ոչ ոքի համար, որ Ռուսերը իրենց հիւլէական եւ հրթիռներու փորձերը այս վերջին շրջանին մէջ է որ կը կատարեն :

Այս որոշումը զարմանք պատճառած է քաղաքական եւ դիւանագիտական շրջանակներու մէջ, որովհետեւ կը տրուի այն պահուն, երբ խորհրդային իշխանութիւնը կը յայտարարէր թէ վերջ պիտի տայ հիւլէական փորձերուն :

Որոշումը գործադրուելու պիտի սկսէր Ապրիլ 5 – 6էն սկսեալ : Այն օտարականները որոնք վերոյիշեալ արգիլուած շրջաններուն մէջ կը գտնուէին, հրահանգ ստացած են անմիջապէս հեռանալ եւ վերադառնալ Մոսկուա :

ԶԱՏԻԿԸ

ՀԻՆ ԴԱՐԵՐՈՒ ՄԷՋ

Հի՛ն, շատ հին տօն մըն է Զատիկը։

Ապացոյցը նախ այն է որ չենք գիտեր թէ ի՛նչ կը նշանակէ բառը։

Հին ձեռագիր մը կ'աւանդէ. «Զատիկն ըստ Եբրայեցւոց՝ անցարան (պասէֆ), իսկ ըստ Հայոց լեզուիս՝ ազատութիւն ի չարչարանաց»։ Այս աւանդութեամբ՝ Զատկի տօնը, երկա՛ր ժամանակ, կապուած մնաց նախ Եբրայեցւոց, յետոյ Յիսուսի ծանօթ պատմութեանց։ Ալիշանն է, որ կը փորձէ դուրս ելլել այս ույտուրմասիոնէն, Զատիկ անուանելով «արդարութեան աստուած» մը՝ Հնագոյն Արեւելքի մէջ պաշտուած։ Ուրիշ փորձ մը կ'աշխատի հաշտեցնել հին ու նոր մեկնութիւնները «զենուլ, զոհ մատուցանել» բացատրութեամբ, որ կը տրուի իբրեւ ստուգաբանութիւն զատիկ բառին, — ամէնէն մօտիկ նշանակութիւնը Զատկական տօնին։

Շատ պիտի երկարէր յօդուածս՝ եթէ կանգ առնէի այս կարգի աւանդական մեկնութիւններու վրայ, որոնք քրիստոնէական գոյն ունին, կրկնաներկ անշուշտ։

Ոչ ոք կ'ուրանայ այժմ թէ քրիստոնէութիւնն է, որ իւրացուցած, կերպարանափոխած, այլ իմաստ տուած է հեթանոսական ծիսական տօներուն, ինչպէս Զատիկին։ Օրինակ, Քրիստոսի այլակերպութեան տօն կոչուած է մեր Վարդավառը, որ Ջուրի տօն մըն է։ Այս տօնը, այլ ժողովուրդներու մօտ, Ջուրի եւ կրակի տօն մըն է(*), ինչպէս է՝ Ֆրանսացիներու «Ս. Յովհաննու խարոյկը» (Լէ ֆէօ տը Սէն Ժան), որու արարողութեանց մէջ ի վերջոյ կը տիրապետէ կրակը, երբ խարոյկ կը վառէին եւ կը ցատկէին բոցերուն վրայէն՝ այն յոյսով թէ ո՛րքան բարձր ըլլան բոցերը եւ բարձր ցատկեն վրայէն, նոյնքան բարձր կ'ըլլայ գարին՝ յաջորդ տարին։

Վերադառնալով Զատիկին, արեւադարձային տօն մըն է, ինչպէս Ծնունդը, հիմնուած՝ դիցաբանական աւանդութեանց վրայ, եւ տօնին նշանակութիւնը խորհրդանշանական ձեւ ստացած։

Համաձայն բանասիրական պրպտումներու, Զատիկը տօնն է Ատտիս աստուածին, որ կը պաշտուէր Փռիւգիոյ մէջ՝ Հայաստանի սահմաններուն վրայ, համազօր՝ Ադոնիս աստուածին, որ կը պաշտուէր Ասորիքի մէջ եւ աւելի հարաւ, (այս վերջին աստուածին անունը սեմական բառ է, ուստի զարմանալի չէ՝ եթէ անուն տրուած է նաեւ Յիսուսի)։

Ատտիս կը կոչուէր երիտասարդ եւ գեղակազմ հովիւ մը, որու ծննդեան պատմութիւնը հրաշերգութիւն մըն է, կուսածնութեան դրուագ մը՝ Արեւելքի մէջ այնքան սիրելի, — մայրը, աստուածամայրն Կիբեղէ, նուշ (**) մը դրաւ իր ծոցին (***) մէջ եւ յղի մնաց՝ առանց այրերու գործակցութեան։ Այս յղութեան պտուղն է Ատտիս, որու սիրահարեցան աստուածներն ու աստուածուհիները։

Հետաքրքրական են Ատտիսի մահուան դրուագները եւս.— Առաջին դրուագ՝ վարազ մը կը վիրաւորէ Ատտիսը, որ կը մեռնի առատ արիւնահոսութեան մը հետեւանքով, — իր արեան առաջին կաթիլները կը փոխուին մանիշակի, (նոյն դրուագը՝ Ադոնիսի մասին, որու արիւնէն վարդեր կը կազմուին)։ Երկրորդ դրուագ՝ Ատտիս, հետեւելով կրօնական ծէսի մը, երբ որձատեց ինքզինք՝ առատ արիւն կորսնցուց ու մեռաւ, բայց աստուածներուն կամքով՝ չոճի դարձաւ Ատտիսի մարմինը, որպէսզի չփտի երբեք, թաղուած մնայ հողին մէջ, իսկ ուիշը բարձրանայ հողէն վեր։

Մայրը, Կիբեղէ, զոհաբերութեան ծիսավայր հռչակեց Պեսինոս քաղաքը, այժմ՝ Պալահիսար՝ ըստ Պենիկի (Բառարան Հնագոյն Աշխարհագրութեան), որ կ'իյնայ Սանգարիոս գետին ձախ կողմը (այժմ՝ Սաքարիա)։ Այստեղ հաստատուած էր հոյակապ մեհեան մը, որու խորհրդանշանն էր «սեւ քար մը, հրաշագործ եւ ամենակարող։ Քուրմերը, ի յիշատակ Ատտիսի, որձատուած էին միշտ։ Քրիստոսէ 204 տարի առաջ, Սեւ Քարն ու քուրմերը փոխադրուեցան Հռոմ, ուր շարունակուեցաւ նոյն ծիսակատարութիւնը, — ինքնակամ որձատում, որ խնամութիւն մը ունի թլփատութեան սեմական ծէսին հետ՝ նուազ բարբարոս, եւ դէմքին մորթը միայն արիւնելու արիական ծէսին հետ՝ Հայոց մէջ եւս յարգի, ինչպէս կը վկայէ Յովհ. Մանդակունի «գայոս ցտել» բացատրութեամբ (****)։

Երկար են, այլազան հրաշազան բոլոր այս դիցաբանական դրուագները, զորս պատմեցի համառօտակի։ Պաւսանիաս, Ովիդիոս եւ այլ հելլէն ու լատին մատենագիրներ՝ գեղեցիկ աւանդութիւններ կը պատմեն այս հերոսներուն մասին։

Բաւական համարելով ինչ որ պատմեցի, այս դրուագներէն այժմ առնենք հէնքին գլխաւոր թելերը, որոնք կը մատնեն Զատկական տօնին բուն նշանակութիւնը, ու յաջորդիւ (Շաբաթ օրուան թիւով)։

Ծ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Մենք Հայերս զատած ենք ջուրի եւ կրակի տօները, — տարբեր նշանակութիւն ունի մեր Տէրնտաւը, բոցերուն վրայէն ցատկելը եւս՝ տարբեր իմաստ։ Կը գրենք ուրիշ առթիւ։

(**) Նշենին զարնան սկիզբը ամէնէն առաջ բացուող տունկն է, իր վարդագոյն ծաղիկը աչք մըն է կարծես որ կ'արթննայ բոլոր ծաղիկներէն առաջ։

(***) Կարգ մը լեզուներու, ինչպէս ֆրանսերէնի մէջ՝ հոմանիշ են ստինք եւ արգանդ բառերը իրենց համարժէքով, — սէն։ Մեր մէջ՝ ծոց։ Վերի դրուագին մէջ՝ նաքաթեան բուսաբանութեան ըսկզբունքներուն հետ համեմատութիւն մը, որ կարեւոր է, շատ հեռու կը տանի մեզ։

(****) Աստուածաշունչ Մատեանին մէջ բազմաթիւ են նման վկայութիւնները. «Ցտէին ըստ օրինի իւրեանց սրով եւ գեղարդեամբք մինչեւ ցհեղուլ արեան» (Գ. Թագ. ԺԸ. 28)։ Այդ վկայութիւնները պատճառ մը չեն ենթադրելու թէ Մանդակունի կը հետեւէր Մովսիսական արգելքին. «Մի ցտիցէք եւ հարկանիցէք զնակատ ի վերայ մեռելոյ» (Բ. Օր. ԺԴ. 1)։ Շատ աւելի հին վկայութիւն մըն ալ ունիմ, — Քսենոփոն կը գրէ թէ Հայերը կը վիրաւորէին ու կ'արիւնէին իրենց դէմքն ու ճակատը՝ դժբախտութեան, կամ մահ մը ողբալու ժամանակ (Դաստ. Կիւր. Գիրք Գ. Գլ. Ա.)։

ՎԵՆԵՏԻԿԵԱՆ ՊԱՀԵՐ

Ա.

ԿՈՆՏՈԼԻՆ ՄԷՋ

Վենետիկեան լուսնոտ գիշեր ...

Կոնտոլի մը մէջ մինակս եմ, ու հետս ունիմ սպիտակ հոգին մեռած բանաստեղծ իմ բարեկամիս ...

Ան, իր արտայայտիչ ձեռքերուն մէջ, ընկողմանած է քովս, կոնտոլին սեւ բարձերուն վրայ, եւ իր ազնուական ձեռքերը իմիններուս մէջն են ...

Անիկա կը սիրէ զիս սիրով մը այնքան մեծ, որ ես անկէ ի վեր կը հաւատամ՝ սիրոյ հրաշքին։

Եւ իմ շնորհապարտ սիրտս կը գրկէ իրենը ...

Մենք կ'երթանք կոնտոլին կշռոյթով, Վենետիկի լուսնոտ ջուրերուն վրայէն, եւ բանաստեղծին հոգին այնքա՛ն կեանքոտ է, եւ այնքա՛ն զօրաւոր, ուր ամբողջովին սիրով կը լեցնէ վենետիկեան այս խորունկ գիշերը ...

Ձեռքերը իմիններուս մէջ, ան կը նայի, իր իմաստուն աչքերով, վենետիկեան հրաշալիքին, լոյսերով ու խորհուրդով լեցուն։

Բայց անոր հոգին կ'երթայ ետ, եւ կը տանի զիս իրեն հետ, դէպի Արեւելքի մեր հին պարտէզը, ուր լուսնակ գիշերներ, երեք չոճիներուն կապոյտ շուքին տակ, կը մնայինք անորոշ ու բաբախուն...

Բայց այս գիշեր, ես կ'ուզեմ որ ա՛ն, բանաստեղծի իր ազնուական ձեռքերը իմիններուս մէջ մնայ ամբողջովին ինծի հետ, լակունային խորունկ ջուրերուն վրայ, եւ վենետիկեան գիշերը, իր լուսնկայով եւ աստղերով, փլչի մեր վրայ ...

Բ.

ՍՈՒՐԲ ՄԱՐԿՈՍԻ ԱՂԱՒՆԻՆԵՐԸ

Այս իրիկուն, երբ մութը սկսաւ իջնել, դիտեցի Սուրբ Մարկոսի աղաւնիներուն քնանալու երթալը։ Ինչ հրաշալի բան վենետիկցի աղաւնի ըլլալ, եւ Սուրբ Մարկոսի եկեղեցին ունենալ՝ քնանալու համար ...։

Իրենց իրարանցումով թռչելը տեսնելով, տեղ մը թառելու համար վերջապէս, խորհեցայ որ եթէ ես բախտ ունեցած ըլլալով այս աշխարհին վրայ, Վենետիկցի աղաւնի ծնած ըլլայի, Սուրբ Մարկոսի ո՞ր անկիւնը պիտի երթայի անցընել Վենետիկի գիշերներս։

Հաստատուիլը դժուար պիտի ըլլար։

Մէկ սուրբին ուսին վրայ քնացած ատենս, միւս սուրբը պիտի երազէի։ Մէկ հրեշտակին խաղաղեցնող թեւին տակէն, պիտի ուզէի անցնիլ միւս հրեշտակին ոսկեզօծ թեւին տակ, որուն վրայ արեւին վերջին մէկ ճառագայթումը պիտի աչքերս շլացուցած ըլլար ...

Պիտի կարգաւ փորձէի, լուսաւոր խճանկարները շրջանակող քանդակները։

Պիտի ելլայի գմբէթներուն մէջ՝ բիւզանդական առասպելներուն, մաս կազմելու եւ օրօրուելու անոնցմով։

Եւ երբեմն իրիկունները, երբ ամբողջ օրը մարդոց մէջ թռչելէն հոգիս պարապ ու ցաւոտ զգայի, պիտի երթայի սփոփուիլ մարդոցմէն, նահատակուած պատանիին յիշատակին, դարերէ ի վեր, ամէն իրիկուն վառուած, երկու լապտերներուն լոյսին տակ ...

Եւ երբեմն, խենթ աղաւնի դարձած, ամբողջ գիշերներ պիտի անցընէի, տարածուած, կծկտած, անքուն փառապանծ չորս ձիերուն, արեւէն կիզած ու կեանքով բաբախուն պղնձէ ողորկ կռնակներուն վրայ, հեշտանքի փոքրիկ կայծ մը, իմ կապոյտ փետուրներով մարմինիս մէջ ...

Բայց վերջապէս, կեանքին բոլոր դասերը առած, աղաւնի, պիտի ընտրէի ըլլալ՝ համեստ աղաւնի պահապանը այդ երազային աղօթարանին, ու անոր երկաթէ [illegible] առջեւ պիտի հսկէի գիշերը բոլոր ...

Գ.

ՄԽԻԹԱՐՈՒԹԻՒՆ

Այս իրիկուն, խորհուրդով ծանր էի ու հեռաւոր, այցելած ըլլալով Թինթորէթթոյի հոգիովը լեցուն՝ Սան Ռոքքոն։

Կեանքիս մէջ կ'ուզեմ միշտ հետս տանիլ յիշատակը ու դասը անոր Յիսուսին կռնակին, որուն վրայ իւրացուցած է նկարիչը, քրիստոնէութեան ամբողջ նշանակութիւնը։

Յիսուսի կռնակը ... լայն, խոր, բարի, համբերող, սիրող ու ներող ...

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՆԻՍԻ ՔՍԱՆԵՐԵՔԸ

ԳԼՈՒԽ ԵՐՐՈՐԴ

5.

Այստեղ լինէր, թէ ներքեւում, դպրոցում լինէր, թէ փողոցում, բնակարանում լինէր, թէ օթօպիւսի մէջ, Գարեգինն ակնապիշ նայում էր նրան, իր բիւրեղեայ երջանկութեանը, պատրաստ՝ վտանգի առաջին իսկ վայրկեանին յափշտակել նրան եւ ամփոփել իր ապահով գրկի մէջ։ Երբ կար անելիս աղջիկը յանկարծ ծակում էր մատը, Գարեգինը սարսափահար նետւում էր դէպի նա, նախ խելայեղ համբուրում էր միկրոսկոպային կէտը, ապա մատից բռնած, ձգում էր աղջկան դէպի լուսամուտը եւ այնտեղ յաջորդաբար այդ մատը թաթախում էր սպիրտի, հոտի եւ մի քանի այլ լուծոյթների մէջ։ Աղջիկը, տղայի աննորմալ հոգատարութեանը վաղուց ի վեր վարժուած եւ քաջ գիտենալով դիմադրութեան ապարդիւն լինելը, հեզ հնազանդւում էր նրա բոլոր արարողութիւններին։

Գիշերները Գարեգինը յանկարծ արթնանում էր, վեր էր ցատկում տեղից, մօտենում էր իր քնած կնոջ անկողնին եւ ականջ էր դնում՝ շնչո՞ւմ է արդեօք նա.. Անկարող այլեւս հեռանալ նրանից, նա կամացուկ կխապառկում կնոջը կողքին, թեքում էր նրա գլուխն իր կրծքի վրայ եւ անշարժանում։ Այդպէս ապահով էր. — Կնոջ փոքրիկ շնչառութիւնը խտխտացնում էր նրա կուրծքը, նա իր դրկում զգում էր կնոջ կեանքը... իսկ կինը, քնի մէջ զգալով այդ ամէնը եւ քնի մէջ անգամ սովոր՝ ամուսնու խենթութիւններին, շարունակում էր քնելը ...

Եւ, ահա, Յունիսի քսաներկուսին, Սիրանոյշի վրայ կախուեց պատերազմի ահռելի վտանգը։ Թշնամին սպառնում էր ներխուժել դառը քրտինքով ստեղծած հայրենիքը, աւերել դաշտերն ու գիւղերը, տափալէ ճանապարհներն ու փառահեղ քաղաքները, ոչնչացնել մարդկանց, խաւարեցնել արեւը.— Նա սպառնում էր ներխուժել Գարեգինի սիրոյ այդ խաղաղ անկիւնը, սապոգների ու բաթինկաների տակ տրորել խաղողի թփերը, վազել յուսահատօրէն խուսափող Սիրանոյշի յետեւից, բռնել որեւէ ծառի մօտ, տապալել գետին, բռնաբարել եւ ապա տեղն ու տեղը կրակել նրա քունքի վրայ ...

Առաջիններից մէկը զօրակոչուելով բանակ, Գարեգինը գնաց Սմոլենսկում պաշտպանելու հայրենիքն ու Երեւանը։ Տեսնելով բազում աւերածութիւնները, նա չշնչում էր.

— Ոչինչ, նորից կը կառուցենք, միայն թէ, մարդիկ չզոհուեն ...

Իսկ մարդիկ զոհւում էին հարիւրներով, հազարներով... երեխաներ, ծերեր, կանայք, երիտասարդ սիրահարներ։

Գաղաղած, ընդհանուր ողբերգութեան մէջ մոռանալով թէ իրեն, թէ Սիրանոյշին, Գարեգին սկսեց պաշտպանել նրանց կեանքն ու պատիւը, լուծել նրանց վրէժը։ Կռուի վրայի նրա վախը՝ Սիրանոյշի կեանքի համար, վերածուել էր բանակայինի անձնազոհութեան՝ բովանդակ հայրենիքի համար։

Իսկ այժմ Սիրանոյշը չկայ ... բայց ամենածանրը, ամենաանհաւատալին, ամենաանըմբռնելին այն է, որ նա ոչ միայն չկայ, այլեւ չի լինելու երբեք ...

ԳԼՈՒԽ ՉՈՐՐՈՐԴ

1.

Մի քանի անրովանդակ եւ աննպատակ օրեր ու գիշերներ անցկացնելուց յետոյ, երբ Գարեգինը դեռ չէր որոշել՝ ինչպէս վերսկսել իր կեանքն ու աշխատանքը, մի գիշեր նա յանկարծ արթնացաւ կտրուկ եւ ցատկեց, նստեց անկողնի մէջ։ Երբեք, ոչ մի վայրկեան, արթուն ժամանակ նա չէր մտածել այդ մասին, բայց, ըստ երեւոյթին, այդ հասունացել էր նրա ենթագիտակցութեան մէջ, եւ ահա այժմ, ուժգին հարուածի նման, ցնցել, արթնացրել էր նրան։

Վեր ցատկելով անկողնից, նա վառեց ելեկտրականութիւնը, նայեց եւ փորձեց սթափուել։ Գուցէ երազի խաբէութի՞ւն էր դա, որ արթնանալուց անմիջապէս յետոյ, այդ առաջին վայրկեաններում, դեռ չէր կորցրել իր հաւանականութիւնը։ Պէտք է գտնել անհեթեթութիւնը, որ պարունակում է իւրաքանչիւր այդպիսի երազ ...

Բայց անհեթեթութիւն չկար, քնի մէջ ինքնաբերաբար կատարուած հաշիւը յըստակ էր եւ սարսափելի ...

Ի՞նչ էր պատահել Սիրանոյշին՝ մահից աւելի վատ ...

Գարեգինի արիւնը սառեց նրա ողջ մարմնի մէջ։ Նա փշաքաղուեց ոտից–գլուխ, նրա ատամներն սկսեցին կափկափել՝ եւ գիշերային ցուրտից, եւ սարսափելի գիւտից, եւ զայրոյթից, եւ ինչ որ անբացատրելի վախից ...

Եթէ Վերգինէն մի շաբաթ շարունակ ոչ մի տեղեկութիւն չի ունեցել Սիրանոյշի հետ պատահածի մասին եւ առաջին անգամ լսած է Գարեգինի մօրից, ապա ինչպէ՞ս նրա աշխատանքի դուրս չգալու դեռ երկրորդ օրը նա այդ մասին տեղեկացրել է բուսաբանական ինստիտուտին ...

— Սխալ եմ հասկացել ... մրմնջաց Գարեգինը, բայց եւ իսկոյն վերյիշեց, բոլոր խօսքերը՝ եւ իր մօտ, եւ ինստիտուտի դիրեկտորի, եւ Վերգինէի։ Սխալ չկար։

Ուրեմն ի՞նչ ...

(15 Շար.) ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

ՀՈԳԵՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական թէ կրօնական տօներու ժխորին մէջ՝ Զատի՛կ։

Եւ, կապարի ծանրութեամբ ճնշող օրերու այս հեւքին մէջ, կանգ կ'առնենք պահ մը, հոգիներու քարուքանդ տաճարին պատերուն տակ վառելու համար յոյսին մոմերը դեղին ... բայց չեմ գիտեր թէ ի փառս ո՞ր Աստուծոյ եւ ի՞նչ բանի։

Շա՛տ են տօնական օրերը, — Կաղանդ, Ծնունդ, Ծաղկազարդ, Զատիկ ..

Զվիճինք անոնց գիտական թէ աստուածաբանական իրարու ներհակ նկարագիրներուն մասին, երբ դարը կ'առաջադրէ իր մոլորակին նման ստեղծել՝ մոլորակին յանդիման։

Վառե՛նք սակայն մոմերը յոյսին եւ վերանորոգման։ Պլպլացումներ, բոցեր, որոնք հոգեփոխութիւն կը ստեղծեն մանաւանդ հայկական միջավայրին մէջ։

Իր տօնական նկարագիրէն զատ, կարծէք տարբեր բան մըն ալ ունի Զատիկը։ Կը մանկացնէ։ Առանց մտածելու Քրիստոսի հետ առնչութիւն ունեցող աւանդութեանց մասին, ենթական կը փոխադրէ աւելի հին տարիներուն, դպրոցական օրերուն, երբ մանկական հոգիներու մէջ կը ղօղանջէին զանգերը՝ աւետելու համար դպրոցական արձակուրդն ու կարմիր հաւկիթներու երեւումը։ Խանդավառութիւն, եռուզեռ, հաւկիթախաղ՝ տունէ տուն, կամ փողոցներու մէջ։

Տարբե՛ր էր Զատիկը արեւելեան երկինքին տակ։

Եւրոպական գիտութեանց ոստանին մէջ, երբ ամէն օր միտքը կը ծանրանայ՝ խռովքները զսպելով, Զատիկը իր հետ բան մը կը բերէ Արեւելքէն։ Կը յիշեմ նաեւ, թէ հայկական Զատիկ կը կոչէինք այս տօնը, բնորոշելու համար, թերեւս, անոր ստեղծած կարճատեւ խանդավառութիւնը. յաջորդ օրը գերեզմանատուն կ'երթայինք ...

Որքա՜ն տարբեր է հիմա Զատիկը, որ հայկական չէ այլեւս, այլ՝ համայնական։

Դժուա՜ր է այս պողոտաներուն վրայ

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Յիսուսի կոնակը ... Տառապանքի մէջ կքած, այնքան զօրութեամբ, երջանկութեամբ ու քաղցրութեամբ ...

Երբ տառապիմ ու ցաւիմ, ես կ'ուզեմ յիշել, Մայիսի իրիկուն մը, Վենետիկի Սան Ռոքքօ եկեղեցիին մէջ տեսած՝ Թինթորէթթոյի Յիսուսը, խաչը ուսին, Գողգոթայի ճամբուն վրայ, իր խոնարհ ու հպարտ կոնակով ...

Երբ տառապիմ ու ցաւիմ, ես կ'ուզեմ յիշել անոր խաչէն վար առնուելուն՝ մատուցուող ուսերը, որոնց վրայ, ամբողջ մարդկութեան ցաւը կայ հանգչած ...

Եւ միշտ ուժ պիտի գտնեմ ապրելու ...

ՄԱՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

×

Ինչքա՜ն գարուններ ձմեռներ դարձան,
Աշխարհը կոկոն, ջահել է նորից։

Ինչպիսի՜ մարդիկ եկան ու անցան,
Աշխարհը կոկոն, ջահել է նորից։

Անթիւ օրօցքներ գերեզման դարձան,
Աշխարհը մանուկ, ջահել է նորից։

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Հանդիպիլ հայկական Զատիկին։ Աղճատուած է անոր բուն նկարագիրը, պայմաններու բերումով կամ տարիներու անջատումով։ Կորսուած է ան՝ իբրեւ հայկական։ Մոռցուած։

Մնացած է Զատիկը միայն, մերկ, անպաճոյճ, ճի՛շդ՝ ինչպէս երիտասարդ այն Հայերը, որոնց անունը միայն մնացած է հայկական ...

Ի՜նչ փոյթ սակայն մխրճուիլ մանրամասնութեանց մէջ՝ երբ տօնական ծափն ու ծնծղան բան մը կը փոխեն սովորական խառնիճաղանճէն։ Թեւե՛ր կ'առնէ հոգին ու կը թռի, կը թրվռայ։ Կը վերանորոգուի։

Մահը իր ճամբով, կեանքը իր ճամբով ...

Կեանքի՛ն մէջ հարկ է փնտռել վերյիշումի քաղցր պահեր, հոգեփոխութեան ժամեր ... եւ տօնական օրերը կը բերեն այդ բոլորը։ Առանց մտմտուքի։ Առանց երկընտրանքի։

Զատիկը եկաւ կարմիր երգով։ Կարմիր՝ որ այս անգամ յեղափոխութիւն չի նշանակեր սակայն, այլ՝ կենդանութիւն, երիտասարդութիւն, մանկութիւն։

Քանի՜ Զատիկներ եկան ու անցան, քաղցր ու տրտում յիշատակներ ձգելով։

Արիւնի ճամբաներուն վրայ անոնք եղան սփոփանք՝ կոտորակուող ժողովուրդին համար։ Բերին յոյսի նշոյլներ։ Քիչ մը ժպիտ։

Ազատութեան ճանապարհին վրայ անոնք եղան վերանորոգման մեկնակէտ։ Ինքնապահպանման հաւատք։ Նոր խոյանքներու մղիչ ուժ՝ տօնահանդէսներու ընդմէջէն։

Անստոյգ ապագային առջեւ, Զատիկը այսօր ալ յուսալքում չի բերեր հայկական զանգուածներուն։ Ո՛չ մէկ ճակատի վրայ։

Հիասթափութիւնը ինքնակամ անձնասպանութիւն է արդէն։

Ու մենք չենք կրնար դատապարտել անոնք՝ որ այսօր իրենց մոմը կը վառեն այս կամ այն տաճարին մէջ, այս կամ այն սուրբին առջեւ, ի՜նչ փոյթ։ Բաւական է որ մոմեր վառին, մոմեր դեղին կամ ճերմակ, հայկական Զատիկի այս օրով քիչ մը լոյս ու կրակ տալու համար հայկականութեամբ տառապող հոգիներուն։

ԱՐՄԵՊԻԼ

"ԴԱՆԻԷԼ ՄԱՐԳԱՐԷ"

Ամէն անգամ, երբ Զատիկը մօտենար, մեր ուրախութիւնը կ'ըլլար անսահման։ Վանքի հինէն ի վեր օրէնք դարձած սովորութիւն մը այդ օր պիտի ստանար բացառիկ երեւոյթ։ Շապիկ պիտի հագնէինք, «գիրք» պիտի կարդայինք եւ մեր թիզ մը հասակով պիտի անցնէինք մարդու կարգ։

Մինչեւ այդ օրը, շատ Զատիկներ տեսեր էր մեր գիւղը։ Բայց 1912ի Զատիկը եղաւ բոլորովին տարբեր։

Մէկ ամիս առաջ հողաբարձութիւնը յայտնած էր թէ, Սրբազանը իր պաշտօնական այցելութիւնը պիտի տայ ու պատարագէ Ծրագալոյցի գիշերը։ Ատոր համար ալ, մեր ուսուցիչները Պետրոս Վարդանեան եւ Գէորգ Կէօլճիքեան, երեք շաբաթ առաջ բաժնեցին օրուան պատշաճ «գիրք»երը, որ լաւ սորվինք։

Ձայնաւոր աշակերտները, առաւել կամ նուազ չափով ստացան լուսաւոր մասերը։ Իսկ բաղաձայնները տիրացան այն կտորներուն, որոնց ընթերցանութեանը համար անհրաժեշտ չէր լաւ ձայն ունենալը։

Երրորդ կրթարանէն ինծի, Արմենակին եւ Հայկազին վիճակուեցաւ «Ոչ ինչ է պիտոյ»ն, որ մաս կը կազմէր Դանիէլ Մարգարէ գիրքին։ Այս անոր համար, որ այդ երկարապատում գիրքը կարդացողը կենար ու քիչ մը շունչ առնէր։

Բայց ո՞վ պիտի կարդար «Դանիէլ Մարգարէ»ն։

Զէինք գիտեր։

Ինչպէս ամէն տեղ, նոյնպէս ալ մեր գիւղին մէջ, սովորութիւն դարձեր էր զայն կարդալ վճարումով։

Աշակերտները, իրենց ամսաթոշակները վճարելու անկարող, չէին կրնար արժանանալ այդ պատիւին։ Իսկ հարուստները, որ ունէին առատ դրամ, պիտի կրնայի՞ն փրկել իրենց անունը։ Այս հարցումին պատասխանել կանխօրոք, ապարդիւն էր։

Վերջապէս լրացան երեք շաբաթները։ Ու Ծրագալոյցը, իր գեղեցիկ սովորութիւններով, յաղթականօրէն մտաւ մեր գիւղը։

Այդ օր արարողութիւնները պիտի սկսէին կանուխ։

Արեւը հազիւ չրջուած դէպի Արեւմուտք, լսեցի եկեղեցիի զանգակին ձայնը, որ թեւեր շինելով, օղակ առ օղակ կ'երթար տարածուելու գիւղին տանիքներուն վրայ։ Դպրոցականները արդէն սկսեր էին վազել։ Կ'երթային պապիկներն ու մամիկներն ալ իրենց ցուպերուն կռթնած։ Ուրախութիւն եւ յարգանք։ Ու մարդիկ, հայաշունչ երկինքի մը տակ ազատ, իրենք զիրենք կը զգային շատ մօտիկ Աստուծոյ։

Կարճ ժամանակի մը մէջ եկեղեցին լեցուեցաւ։ Կը մնային միայն քանի մը օթոցներ, իրենց տէրերուն սպասող։

Խորանին բոլոր մոմերը վառուած, ջահերը լուսաւորուած էին։ Ու տիրացու Ստեփան շարական մը կ'երգէր։

Մէկէն ժողովուրդը տեսաւ, որ եպիսկոպոսը շրջապատուած դպրաց դասով, եկաւ ու կեցաւ Տէր Գրիգորին տեղը։ Ու Տէր Գրիգոր անցաւ ատեանին ձախ կողմը։

Օրուան «Գիրք»երէն անմիջապէս վերջ՝ տիրացու Ստեփան յայտարարեց թէ ըստ տարիներու սովորութեանց, այս տարի եւս վճարովի պիտի ըլլայ «Դանիէլ Մարգարէ»ի ընթերցումը։ Բայց աւելի վճարողն է որ պիտի արժանանայ այդ պատիւին։ Եւ իբրեւ նախաքայլ, հինգ դահեկան դրաւ իր կողմէն։

— Տասը դահեկան, իմ վրայ, աւելցուց տիրացու Ղուկաս։

— Քսան, պոռաց Թաղօ Պետօ։

— Երեսուն, ձայն տուաւ Պօլօ Աստուր։

— Քառասուն, նշան ըրաւ Բալուցի Կարօն։

— Յիսուն, հնչեց Սեբօր վարպետի ձայնը, թող իմ տղաս կարդայ։

Տէր Գրիգոր պահը յարմար գտնելով՝ մօտեցաւ ամպիոնին.

— Սիրելի ժողովուրդ, քիչ մը աճապարենք։ Մինչեւ հիմա մասնակցողները եղան միայն աշակերտներուն հայրերը։ Բայց անդին կան մեր երեւելիները, որ տակաւին իրենց խօսքը չըսին։ Թող մէճիտիէներուն քսակները լայն բացուին, որ Սրբազանը համոզուի թէ գիւղացին առատաձեռն է եւ զոհուող՝ Քրիստոնէութեան համար ...

— Տէր Հայր, ընդմիջեց Կորեկ Արութ, — դուն աղէկ գիտես որ ես հարուստ չեմ։ Ոչ գրել կարդալ գիտեմ, ոչ ալ կարդացող ունիմ։ Իմ կողմէս երեք մէճիտիէ գրէ։ Թող մեր տիրացու Ստեփան սանկ մէկ մը ձայնը մէջտեղ ձգէ որ սիրտս պաղչտի։

Անցան քանի մը վայրկեաններ։ Մարդ ձայն չի հաներ։ Տիրացու Ստեփան դանդաղ քայլերով կը յառաջանայ դէպի դրակալը, որ դրուած էր խորանին աջ կողմը։

Տէր Գրիգոր դարձեալ եկաւ ամպիոնին մօտ։ Բայց այս անգամ ժամացոյցը ձեռքը։

— Սիրելի ժողովուրդ, տասը վայրկեան միայն ունինք։ Եթէ չաճապարէք, տիրացու Ստեփան պիտի կարդայ ու Կորեկ Արութ պիտի փառաւորուի ...

Արդէն հինգ վայրկեան անցեր էր, երբ գիւղապետը շարժում մը ըրաւ եւ հանդարտ ձայնով մը ըսաւ.

— Չորս մէճիտիէ իմ կողմէ։

— Հինգ ես կուտամ, կտրուկ ձայնով մը շեշտեց Ռէս Հայրապետ։

— Վեց, ձեռք վերցուց Կոսօ Գասպար։

Ձայները պահ մը դադրեցան։ Ամէն մարդ կը նայէր Հաճի Կարոյին, որուն հարստութիւնը կրնար ապրեցնել քանի մը տասնեակ ընտանիքներ։

Ուղղակի թէ անուղղակի եղած փըսփըսուքներէն ջղայնացած՝ Հաճի Կարօն նետուեցաւ նժարին մէջ։

— Եօթը մէճիտիէ իմ վրայ գրեցէք։

Այս գումարին ձայնը ռումբի մը տըպաւորութիւնը գործեց։ Ոչ ոք կրցաւ պատասխանել։ Ու հրամայեց իր մէկ հատիկ տղուն՝ Օվանին, որ կարդայ։

Բայց Օվան ինկաւ մտմտուքի մէջ։ Ի՞նչպէս պիտի կարդար «Դանիէլ Մարգարէ»ն, ան ալ եպիսկոպոսին ներկայութեանը։ Իր ճանչցած քանի մը հայերէն գիրերը կարծէք ըմբոստացան իր դէմ։ Զէին ուզեր կոտրտուիլ բարձր աստիճան կղերականի մը առջեւ։ Անշուշտ յանցանքը իրենը չէր, այլ՝ հօրը, որ փոխանակ դպրոց ղրկելու, ղրկած էր դաշտը, դրամ վաստկելու։

Հակառակ մտատանջութեանը, Օվան դարձեալ գնաց ու կեցաւ դրակալին մօտ։

Նախ մաքրեց կոկորդը յետոյ անտաշ ձայնով մը սկսաւ։ Բայց բառերը կարծէք կորսուեցան աչքերուն առջեւէն։ Խեղճ տղան կարմրած՝ գլուխը կախեց ու հեռացաւ դրակալէն։ Այդ պահուն, սրբազանը հրամայեց երիտասարդ դպիրի մը որ կարդայ։

Դպիրը լուռ եւ հաստատ քայլերով մօտեցաւ դրակալին ու սկսաւ կարդալ.

— Ընթերցուածս ի Դանիէլէ Մարգարէէ՛ ...

Ձայնը նախ մեղմ, յետոյ աստիճանաբար բարձրացաւ։ Հասաւ մինչեւ վերնատունը եւ անկէ ալ թռաւ պատուհանէն դուրս ուր, քանի մը յոգնած ծերունիներ կեցած պատին տակ, ուշադրութեամբ կը հետեւէին երգեցողութիւններուն։

Այդ պահուն, երբ Դանիէլ Մարգարէ գիրքին բառերը հատիկ հատիկ դուրս կու գային աղքատի մը տղուն շրթներէն, արդեօք Հաճի Կարօն կը զգա՞ր իր մեղքը։ Յայտնի չէր։ Բայց յայտնի էր միայն մէկ բան։ Արտակարգ կարմիր մը սկսեր էր պատել ամբողջ դէմքը։ Անհանգիստ էր։ Կը թուէր թէ կը տառապի կըրակ դարձած զղջումէ մը, շպտերուն ծանօթ։

Այս բոլորին հետ՝ Հաճի Կարօն ջղայնացած, ատեն ատեն, ձեռքը կը տանէր գօտիին, փայփայելու համար կարմիր ոսկիներուն քսակը, որ հակառակ ծանրութեանը, չէր կրցած փրկել անունն ու հարստութեան համբաւը։

ԾԱՏՈՒՐ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (164)

ԿԱՅԾԵՐ

ԽԴ.

ԳԻԺ ՏԷՐՏԷՐԸ ԵՒ ԲԺԻՇԿԸ

Նա ինձ ոչինչ չասաց եւ ես չհարցրի, որովհետեւ սկզբից յայտնեց, թէ ասելու նպատակ չունի։

Բայց ինձ ոչ սակաւ զարմացնում էր Ասլանի եւրոպական ձեւով կերպարանափոխութիւնը, մանաւանդ այն խօսքը, որ նա ասաց տէրտէրակնոջը՝ «ես ամբողջ տասը տարի այսպէս եմ հագնուած եղել ...»։ Ո՞րտեղ, ո՞ր երկրում։

Մինչ ես այս մտածութեան մէջ էի, նա ինձ ասաց.— Փարհատ, այսօր մենք հասնելու ենք Վան քաղաքը, այնտեղ ոչ ոք չէ ճանաչում ինձ, բացի մի քանի բարեկամներից. ես այնտեղ յայտնուելու եմ որպէս եւրոպացի բժիշկ. դու պէտք է զգոյշ լինես չխանգարել իմ դերը ...։

— Ես այնքան յիմար չեմ, պատասխանեցի։ Բայց եթէ քեզ առաջարկելու լինեն մի հիւանդ, ի՞նչ կ'անես։

— Կը բժշկեմ, պատասխանեց նա։

— Ի՞նչպէս կարող ես բժշկել, հարցրի ես զարմանալով։

— Կարող եմ, դարձեալ պատասխանեց նա վճռական կերպով։— Տեսնո՞ւմ ես այն երկու մեծ արկղները, որ տանում է տէր Մեսրոպի ծառան, նրանց մէջ ամփոփուած են իմ դեղօրայքը, եւ բժշկական գործիքները, որ շատ անգամ ինձ հետ ման եմ ածում։

Ես յետոյ, շատ յետոյ իմացայ, որ Ասլանը ոչ թէ հասարակ բժիշկ էր, այլ մի հմուտ բժշկապետ։ Նա այդ արհեստը ուսել էր Ամերիկայում, երբ Հայաստանից այնտեղ էր գնացել։ Նա ուսել էր եւ շատ եւրոպական լեզուներ, եւ այնպէս էր սիրում արհեստը ու գիտութիւնը, որպէս հասարակաց բարօրութեան գործը։ Այո, ես շատ յետոյ իմացայ, որ նա տէր Թօդիկի դպրոցից փախչելուց յետոյ իրան նուիրել էր ուսման եւ բարձր գիտութիւններին ...։

— Լաւ, քանի որ դու բժիշկ ես, այլ ես կասկածելու ի՞նչ ունե՞ս։ Ես ինչով կարող եմ խանգարել քո դերը, հարցրի ես։

— Ես այնտեղ պէտք է գաղեմ իմ հայութիւնը ... պատասխանեց նա վրդովուած ձայնով, կարծես, նրան խիստ ծանր էր արտասանել այս խօսքը։

Նոյն օրուան երեկոյեան պահուն, երբ մութը պատել էր աշխարհը, մենք մտանք Վան քաղաքը։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տիկին Մառի Սթաթեանի մահուան առթիւ Կրընոպլէն Տէր եւ Տիկին Տ. Ալիք – եան երեք հազար ֆր. կը նուիրեն Հայ Մշակոյթի տան եւ հազար ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

Տէր եւ Տիկին Քիւրքճեան (Կրընոպլը) նոյն առթիւ երկու հազար ֆր. կը նուիրեն Հայ Մշակոյթի Տան :

Փարիզէն Տիկին Տէր – Մամբրէեան եւ Պ. Աւետիսեան հինգ հազար ֆր. կը նուիրեն Շաւիլի եկեղեցիին՝ ի յիշատակ հանգուցեալ Սրապեանի եւ Մուրատեա – նի :

×

Տիկին Տէր Ղուկասեան եւ Եալանեան երկու հազար ֆր. կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին իրենց ան – թաղ մեռելներուն ի յիշատակ :

Տիկին Արմենուհի Մառանեան Զատ – կուան առթիւ հազար ֆր. նոյն նպատա – կին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Պանեէօ Քաշանի մաս – նաճիւղը խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Ռոզա Սթաթեանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն իրենց մօր Այրի Տիկին Մարի Սթաթեանի մահ – ուան առթիւ, երեք հազար ֆրանք կը նը – ւիրէ, փոխան ծաղկեպսակի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին Պանեէօյի մասնաճիւղին :

× Վարչութիւնս շնորհակալութեամբ ստացած է Այրի Տիկին Հերմինէ Յարու – թիւնեանէ երկու հազար ֆր. իր ամուս – նոյն Գրիգոր Յարութիւնեանի մահուան չորրորդ տարելիցին առթիւ :

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Հայ Կարմիր Խաչի Օգնութեան մարմ – նին (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Ուր – բաթ, Ապրիլ 11, ժամը 17ին, իր կեդրո – նատեղին, 15 րիւ ժան Կուժօն, Փարիզ :

Օրակարգ.— 1) Վարչութեան նիւթա – կան եւ բարոյական հաշուետուութիւն : 2) Նոր վարչութեան ընտրութիւն : 3) Ընթացիկ հարցեր :

SALLE GAVEAU
45, RUE LA BOETIE

RECITAL

ՍԵԴՐԱԿ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ
ՄԱՅԻՍ 19ԻՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Յայտագրին մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e)

ՅՈՒՇԱՏԻՏՐ

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Արամ եւ Ճ. Մխաքեան խումբերու ժողովը այս չո – րեքշաբթի ժամը 21ին 149պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյ : Կարեւոր օրակարգ :

Surprise-Party

կազմակերպուած
ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
կողմէ, կիրակի Ապրիլ 13ին՝
ժամը 14,30էն 24 :

BRASSERIE ZIMMER

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԿԱՐԹԸ - L'HAMEÇON

Տաղանդաւոր գրագէտ՝ ՎԱՀԷ ՔԱՋԱՅԻ
Վերջին հետաքրքրական վէպը
Հայերէն Թարգմանութեամբ
ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

Ֆրանսական մամուլը մեծ գովեստով խօսեցաւ այս գործին մասին եւ Փարա – մունթ ընկերութիւնը սինեմայի կը վե – րածէ ներկայիս :

Գին՝ 500 Ֆրանք

Դիմել «Յառաջ»ին :

ՋՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ
EXPERTISE GRATUITE
Ծախելու համար
ձեր փավիյօնը, վիլան,
յարկաբաժինը կամ խանութը :

J. TORANIAN
18, AVENUE DE L'OPÉRA
OPE 73-21 OPE 19-45

M. Donat
MÉCANICIEN
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՅԻ
Նոր հաստատուած՝

44, RUE D'ENGHIEN
PARIS - X
MÉTRO BONNE NOUVELE | TEL. TAI. 80-18

Կը տեղեկացնէ իր յաճախորդնե – րուն թէ իրենց տրամադրութեան տակ է ամէն տեսակ մեքենայի (կարի, պութոնիէռ, սիւրժըլթէօզ կամ սովորական) նորոգութեան կամ վաճառման համար :

ԲԱՑ Է ՇԱԲԱԹ ԱՄԲՈՂՋ ՕՐԸ

ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Հրապարակ ելան երգապնակներու երկու շարքերը, նորը (թիւ 2) : առաջինը (թիւ 1)

Le Ménestrel

MICROSSILLON 33 TOURS 1/3
30 centimètres

PATHÉMARCONI
SÉRIE ARTISTIQUE

ՆՈՐ ՇԱՐՔ, թիւ 2

1.— Կրօնական երգեր Տէր ողորմեա, Ո՜վ զարմանալի, Ուրախ լեր (Կոմիտաս վրդ.), նուագախումբով :
2.— Ինձ մի' խնդրիր (Յովհաննէս Թումանեան – Գրիգոր Սիւնի) :
3.— Եար նազանի (Համաստեղ – Ալան Յովհաննէս) :
4.— Արաքսի արտասուքը (Ռաֆֆիի քերթուած, ձայնագր. Հ. Թորոսեան), տաւիղով :
5.— Կ'անձրեւէ, տղաս (Վահան Թէքէեան – Համբ. Պէրպէրեան) :
6.— Խնձորի ծառի տակին (Ժողովրդ. բանաստեղծ.— Մեհրապեան) :
7.— Գեղջկուհին (Յ. Տապալեան – Ա. Պարթեւեան) :
8.— Կարօտ Մարտիկին երգը (Գեղամ Սարեան – Աշոտ Սաթեան) :
9.— Խնջոյքի երգ, Հայաստանի կարմիր գինին (Աշոտ Գրաշի – Արամ Խաչատուրեան) :

Ա. ՇԱՐՔ, թիւ 1

1.— Հա՛յրիկ, հա՛յրիկ (ձայնագր. Ա. Սպենդիարեան)
2.— Կանչէ՛, կռունկ (Կոմիտաս վրդ.)
3.— Հով արէք (Կոմիտաս վրդ.)
4.— Քելէ՛, քելէ (Կոմիտաս վրդ.)
5.— Մի՛ լար... կ'անցնի (Դ. Դէմիրճեան – Ռոմանոս Մելիքեան)
6.— Համբարձման երգ ու պարերգ (Յ. Թումանեան – Վարդան Սարգսեան)
7.— Սիրուհիս (Ժողովրդ. ձայնագր.— Վ. Սրուանձտեանց)
8.— Ղարիբ բլբուլ (Սայաթ Նովա – Ա. Սպենդիարեան) նուագախումբով :
9.— Կալի երգ (Կոմիտաս վրդ.) սրինգով :
10.— Հօր նար, պարերգ (Ժողովրդ. բանաստեղծ.— Վարդան Սարգսեան)

Գեղեցիկ կողք, կտորներու վերլուծումով եւ թարգմանութեամբ :

Իւրաքանչիւր շարք՝ 2700 ֆր.— Դիմել ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ,
Té. : KEL 34-24 221, Rue de Tolbiac, Paris 13e

ԾԱՆՕԹ.— Բոլոր ապսպրանքներուն եւ դիմումներուն հետ հետ[?] գոհացում պիտի տրուի :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Վարչութեան նորընտիր անդամները ժողովի կը հրաւիրուին Ապրիլ 9ին, Չո – րեքշաբթի, ժամը վեցուկէսին, սովորա – կան հաւաքատեղին :

SOCIÉTÉ FRANCE-CAMEROUN
24, Rue d'Enghien. Paris 10 Tél. PRO 82-38

Կը փնտռէ հայ երիտասարդ մը ազատ ընկերական ծառայութենէ, Քամըրունի իր մասնաճիւղին համար :

Դիմել գրաւոր կամ անձամբ :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ալֆորվիլի, Իսիի եւ շրջանի քոնֆէքսիոն բնողներուն եւ հիւսուածներ կազմող – ներուն (մօնթէօր ան թրիքօ) .— Կարի ամէն տեսակ դերձաններու համար Դիմեցէք՝

J. GRINFAS, 32, Rue Vaillant-Couturier, Alfortville, ENT. 18-53

Ամէնէն աժանը, ամէնէն ճոխը լաւագոյն գիները :
Արագ յանձնում, դիմեցէք եւ ձեզի պիտի այցելենք առանց որեւէ պայ – մանադրութեան :

ՋԱՏԿՈՒԱՆ
ՏՕՆԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ
ԱԼՊԵՐ ՔՆԱՃԵԱՆ
Ճարտարագէտ
- E.C.T. S.T.E.
Հարաւ – արեւելեան շրջանի մասնագէտ կցորդ ձեզի կը ներ – կայացնէ հեռատեսիլի – նոր գործիքներ –

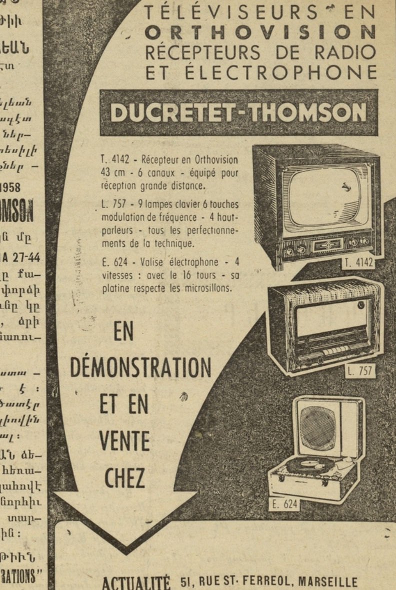
ORTHOVISION 1958
DUCRETET THOMSON

Պարզ հեռաձայն մը
GA 25-70 OU NA 27-44
ձեր հեռատեսիլը քա – նի մը օրուան փորձի համար ձեր տունը կը բերուի արդէն, ձրի եւ առանց յանձնառու – թեան :

Հեռատեսիլը վստա – հութեան գործ է : Միայն մեծ գործատէր մը կրնայ ձեզի լիովին գոհացում տալ :

ԱԼՊԵՐ ՔՆԱՃԵԱՆ ձե – զի կը բերէ ձեր հեռա – տեսիլը եւ կ'ապահովէ անոր խնամքը շնորհիւ իր արդիական տար – բալուծարանին :

ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
"SALON DE DÉMONSTRATIONS"
ACTUALITÉS
51, Rue St. Ferreol, Marseille

Փորձ մը ձեզ պիտի համոզէ : Դիւրութեան ամէն միջոց, առանց շահի, ինչպէս ձեզի կը յարմարի :

DUCRETET THOMSON

ՁԵՐ ԴԻՒՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԾՐԱՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՔՈՒՄ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ ԱՆԳԼԻՈՅ ՃԱՄԲՈՎ
ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ՃԱՄԲՈՎ ԿԱՄ ՕԴԱՆԱՒՈՎ

Անգլիական առաջնակարգ ապրանքներ, գործատան գինով : Մաքսային եւ այլ բոլոր ծախսերը վճարուած մինչեւ տեղը հասնիլը :
Կրնաք կազմել ծրարներ զանազան ապրանքներու ճոխ ցուցակէ մը :
Դիմողին՝ ցուցակ եւ մանրամասնութիւն :

SICOMEX 20, RUE ROYALE, PARIS 8e
TÉL. : OPE. 67-77
MÉTRO MADELEINE C. C. P. 11-964-43

MORY et Cie

ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

ԻՆԹՈՒՐԻՍԹ – ՄՈՍԿՈՒԱյէն ստացած է մենաշնորհեալ իրաւասութիւնը ծրարներ ղրկելու Խորհրդային Միութիւն : Բոլոր տուրքերը կը վճարուին ղրկողին կողմէ, ստացողը ոչ մէկ վճարում ունի ընելիք : Ղրկողը ինք կը պատրաստէ ծրարը իր կողմէ գնուած եւ ընտրուած հագուստներով եւ ապրանքներ :

Սթատար ծրար չենք պատրաստեր : Սակայն միայն նոր ապրանք կ'ընդու – նինք : Ներկայիս ծրարները աւելի արագ կը հասնին :
Բոլոր տեղեկութիւնները կը տրուին հեռաձայնով՝ NOR.40-72et50-83

10, Rue St-Quentin, Service C, Paris 10
MÉTRO ET AUTOBUS : GARE DU NORD

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9ᵉ

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 փր. վեցամսեայ 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 փրանք : Հատը 15 փր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 9 ԱՊՐԻԼ — MERCREDI 9 AVRIL 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8164 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3965

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՉԱՐԻՔԻՆ ԱՐՄԱՏԸ

Զատիկն ալ անցաւ: Ու ոչ մէկ խնդիր լուծուեցաւ :

Ալժերիոյ կնճիռը կը շարունակէ առաջին տեղը գրաւել Ֆրանսայի մտահոգութեանց մէջ :

Ելմտական — տնտեսական տագնապը, գիներու բարձրացումը, Ֆրանքի գնման կարողութեան նուազումը, առեւտրական հրապարակին կայունութիւնը, ընկերային խլրտումները եւ այլ մտահոգիչ երեւոյթներ արդիւնքն են այդ կնճիռին :

Պաշտօնական վիճակագրութեանց համաձայն, 1957ին 350 միլիոն տոլարի գնումներ կատարուած են արտասահմանէն՝ Ալժերիոյ կռիւներուն պատճառաւ : Ասկէ զատ 140 միլիոն տոլար արժէքով զանազան նիւթեր, որոնք սովորական ատեն կ'արտածուէին, յատկացուած են Ալժերիոյ բանակին՝ մէկ տարուան ընթացքին :

Նոյնպէս Ալժերիոյ եկամուտները 40 միլիոն տոլարի նուազում ունեցած են պատերազմին հետեւանքով : Իսկ դրօշի տակ առնուած բանուորներուն փոխարէն Իտալացիներ բերուած են, որոնք 17 միլիոն տոլար դուրս կը հանեն Ֆրանսայէն :

Վարչապետ Ֆելիքս Կայեար եւ ելմտական նախարարը լաւատես յայտարարութիւններ ըրին Ապրիլ մէկի գործադուլէն վերջ՝ յոյսեր տալով որ գիները չուտով պիտի կայունանան :

Հանքագործները որոշած են 24 ժամուան գործադուլ ընել Ապրիլ 12ին՝ օրավարձքերու յաւելում պահանջելու եւ աշխատանքի ժամերը կրճատել տալու համար :

Եթէ կացութիւնը չբարուոքի մինչեւ Մայիս, գործադուլներու շարքը պիտի վերսկսի հանրային սպասարկութեանց մէջ:

Փետրուարի ընթացքին ներածումները 62 միլիոն տոլարի յաւելում մը արձանագրած են արտածումներուն վրայ, ինչ որ մեծապէս կը մտահոգէ կառավարութիւնը :

Անցեալ Օգոստ. 11ի «քաւն առ հարիւրի գործողութեան» եւ ներածումներու վրայ դրուած սեղմումներուն հետեւանքով կարեւոր քանակութեամբ օտար դրամ մտած էր Ֆրանսա՝ որուն պատճառաւ չտկելով կացութիւնը :

Տագնապը աւելի եւս չծանրացնելու համար, կառավարութիւնը անգամ մը եւս կը շեշտէ, որ անհրաժեշտ է զարկ տալ արտածումներուն : Այլապէս անցեալ Յունուարին փոխ առնուած 650 միլիոն տոլարը շուտով պիտի հալի եւ 1959ի ամառը պետական գանձը պիտի պարտաւոր կ'ըլլայ օտար դրամէ :

Ալժերիոյ խնդրին հետ սերտիւ կապուած է Թունուզի տագնապը :

Անգլիացի եւ ամերիկացի բարեխօսները բազմիցս տեսակցութիւններ ունեցան նախագահ Պուրկիպայի եւ Ֆրանս. կառավարութեան հետ՝ երկուստեք ընդունելի համաձայնութեան պատուաւոր ելք մը գտնելու համար :

Ֆրանսա խրատմբ կը պահանջէ, որ Թունուզ բացարձակապէս չէզոք մնայ եւ որեւէ ձեւով չաջակցի Ալժերիոյ ապստամբներուն: Թունուզի սահմանագլուխին միջազգային զինուորներու հսկողութեան տակ առնուիլը լաւագոյն երաշխաւորութիւնը կը նկատուի :

Ազգայնական Թունուզցիները չեն ուզեր համակերպիլ այս առաջարկին: Կը վախնան, որ արաբական աշխարհը դաւաճան նկատէ զիրենք:

Քանի վերջնական լուծումի մը չյանգի ալժերիական խնդիրը, Ֆրանսա պիտի չկրնայ ձերբազատուիլ ներքին եւ արտաքին տագնապներէ :

ՀՐԱՆՏ — ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊՈՒՐԿԻՊԱ.-

ՈՐՈՇԵՑԻՆՔ ՄԱԿԻՆ ԴԻՄԵԼ

ԱՆԳԼԵՒԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԻՒՆԸ ՎԵՐՋՆԱՊԷՍ ՁԱԽՈՂԵՑԱ՞Ւ

Կիրակի օր Փարիզ վերադարձան անգլեւամերիկեան բարեկամական միջամտութեան երկու պատուիրակները՝ Պուրկիպայի հետ տեսակցելէ ետք: Կը թուի թէ Մըրֆի եւ Պիլի վերջնապէս ձախողած են իրենց առաքելութեան մէջ: Պուրկիպա վճռապէս մերժած է ընդունիլ ֆրանսական առաջարկը՝ Թունուզի եւ Ալժերիոյ սահմանին վրայ հսկողութեան գօտի մը ստեղծելու համար :

Մըրֆի եւ Պիլի այսօր պիտի տեսակցին Վարչապետ Կայեարի հետ, Պարպըզիէոյի մէջ: Խօսակցութեանց պիտի մասնակցի նաեւ Արտաքին նախարար Փինօ :

Այնուհետեւ բարեխօսները պիտի երթան Լոնտոն, միշտ մնալով Թունուզեան եւ ֆրանսական կառավարութեանց տրամադրութեան տակ :

Հակառակ բոլոր շրջանակներու յոռետեսութեան, Անգլիոյ ներկայացուցիչ Պիլի յայտարարեց .— Չեմ կարծեր թէ բարեկամական միջամտութիւնը վերջնական ձախողութեան մատնուած է: Առժամեայ ձախողութիւն մը սակայն անհաւանական չէ:

Արդարեւ, Մըրֆիի եւ Պիլի միջնորդութեան առաջին շրջանը վերջացած է բայց խօսակցութիւնները կը շարունակուին :

50 օրուան բանակցութիւններէ վերջ՝ արդիւնքը ուրիշ բան չէ ներկայիս, եթէ ոչ այն՝ ինչ որ կ'առաջադրէր Թունուզ առաջին օրը :

Իտալական մամուլի գործակալութիւնը այս ուղղութեամբ տեսակցութիւն մը ունեցած է Պուրկիպայի հետ: Թունուզի Նախագահը յայտնած է, թէ իրենց համար անընդունելի է Ալժերիոյ սահմանին վրայ հսկողութեան գօտի մը ստեղծելու ֆրանսական առաջարկը, բայց այլ հարցերու մէջ որոշ զիջումներ կրնան ընել տակաւին, մանաւանդ՝ երբ Պիզերթի խնդիրը առկախ կը մնայ :

Պուրկիպա իտալացի լրագրողներու բոլոր հարցումներուն չէ պատասխանած, նկատելով որ անքաղաքավարութիւն պիտի ըլլար հրապարակել բարեխօսներուն եւ իր միջեւ եղած գաղտնի խօսակցութիւնները: Այսուհանդերձ ճշդած է՝ թէ Ալժերիոյ պատերազմին վերաբերեալ ոչ մէկ բացատրութիւն ուզած է լսել Թունուզ.— Ուսումնասիրեցինք մեր գերիշխանութիւնն ու Պիզերթի հսկողութեան պարագան: Մերժեցինք խօսիլ Ալժերիոյ մասին եւ վիճեցանք Պիզերթի շուրջ: Զիջումներ ըրինք կարգ մը հարցերու մէջ եւ որոշեցինք ՄԱԿին դիմել :

× Ազատագր. Ճակատը ահաբեկչական իր գործունէութիւնը կը շարունակէ Ալժերիոյ եւ Մայր Երկրին մէջ:

Կոստանդինի շրջանին մէջ զինուորականներու եւ ըմբոստներու միջեւ պատահեցաւ բախում մը, որուն միջամտեցին նաեւ օդանաւերը: 30 ապստամբներ սպաննուեցան:

Պոնի մէջ սպաննուեցան չորս ահաբեկիչներ, որոնց երկուքը՝ ղեկավար: Հինգ ուրիշներ ձերբակալուեցան :

Տիվվիլէի մօտ Թունուզէն Ալժերիա անցնող խմբակէ մը 13 հոգի զինաթափ եղաւ. գրաւուեցան պատերազմական ծանր զէնքեր :

Զանազան շրջաններու մէջ մօտ հարիւր ըմբոստներ սպաննուեցան կամ գերի ինկան: Ուշագրաւ է սակայն այն պարագան, որ գրաւուած իրերուն մէջ գտնուած են զէներ եւ վիրակապեր՝ Մոսկուս պատրաստուած եւ Սուրիա-Եգիպտոս ճամբով հասած ապստամբներու ձեռքը:

Ռոմէնվիլի մէջ Շաբաթ օր ալժերիացի ահաբեկիչ մը դարձեալ ոստիկան մը սպաննեց: Ոճրագործը ձերբակալուած է :

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ՆԱՄԱԿԸ ԱՅՑԸՆԼԱՈՒԸՐԻ

«ՆՈՐ ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՊԱՐԱԳԱՅԻՆ ՁԵՐ ԳԼԽՈՒՆ ՃԱՐԸ ՆԱՅԵՑԷՔ» Կ'ԸՍԷ ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՀՈՒՆԳԱՐԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

Պուտափեշտէն վերջ՝ Խրուշչեւն ալ սկսաւ նամակ գրել, Խ. Միութեան վարչապետի իր հանգամանքով: Ապրիլ չորսին Նախագահ Այզընհաուըրի յանձնուած նամակի մը մէջ ան կը գրէ .— Խորհրդային կառավարութիւնը կը յուսայ թէ Միացեալ Նահանգներն ալ պիտի հետեւին իր օրինակին, դադրեցնելով հիւլէական փորձերը :

Խրուշչեւ ո'չ մէկ նորութիւն կ'ըսէ իր նամակին մէջ. պարզապէս կը կրկնէ իր նախորդին բառը՝ Անգլիա եւ Ամերիկա պէտք է հետեւին իրենց օրինակին :

Միւս կողմէ, Հունգարիոյ մէջ կ'այցելէ զանազան գիւղեր եւ քաղաքներ՝ միաժամանակ ճառեր արտասանելով :

Զանազան շրջաններու մէջ Խրուշչեւի խօսած ճառերը հունգարական գրաքննութեան ենթարկուեցան՝ սփռուելէ առաջ : Սթալինվարոսի մէջ խօսած իր ճառին մէջ ուշագրաւ է մասնաւորապէս հետեւեալ արտայայտութիւնը .— Այնպէս մը շարժեցէք՝ որ նոր հակայեղափոխութեան մը պարագային կարենաք ձեր գլխուն ճարը նայիլ, առանց դիմելու Խ. Միութեան :

Խրուշչեւ շըսաւ թէ խորհրդային ուժերը պիտի չմիջամտեն, այլ՝ Հունգարացիները այնքան պէտք է զօրանան, որ կարենան զսպել որեւէ նոր «հակայեղափոխութիւն»: Այսուհանդերձ հունգարական գրաքննութիւնը շատ վտանգաւոր գտնելով այս յայտարարութիւնները՝ ջնջած է զանոնք մամուլի գործակալութեան կողմէ սփռուած պաշտօնական բնագիրէն :

Ալպոնի գիւղին մէջ, գեղեցիկ աղջիկներով շրջապատուած, Խրուշչեւ դասախօսութիւն մը տուած է եգիպտացորենի մշակութեան մասին.— Եգիպտացորենը գլխաւոր դերը կը խաղայ ժողովուրդի մը կեանքին մէջ... ըսած է մասնաւորապէս՝ Խ. Միութեան Վարչապետը :

Դասախօսութենէն վերջ խումբ մը աղջիկները ծաղկեփունջ մը նուիրած են «մեծ ընկերոջ», որ շնորհակալութիւն յայտնելու համար ըսած է.— Հունգարիոյ մէջ է որ հանդիպեցայ աշխարհի ամենէն գեղեցիկ աղջիկներուն ...:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ԵՐԿՈՒ ԱՄԻՍԷՆ վերջ կը դադրի ըմբոստութիւնը» յայտարարեց Քուպայի վարչապետը՝ Պաթիսթա, հանդարտեցնելու համար ժողովուրդը որ յուզուած էր Քասթրոյի յայտարարութեանց վրայ: Արդարեւ, ըմբոստներու պարագլուխը վերջնագիր մը տուած էր կառավարութեան: Քուպայի բանակին եւ ըմբոստներու միջեւ կռիւներ կը շարունակուին Օրիէնթէի կողմերը :

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը Արաբիոյ յայտնեց, թէ այլեւս պէտք չունի իր նիւթական օժանդակութեան: Յորդանանի Արտաքին Նախարարը յայտարարեց թէ իրենց յարաբերութիւնները՝ Արաբիոյ հետ, այլ եւս դադրած էին բարեկամական ըլլալէ :

ԶԱՏԻԿԸ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ

Հակառակ աննպաստ օդին, Զատկուան տօներուն առթիւ հարիւր հազարաւոր ընտանիքներ լքած էին Փարիզը եւ խուժած դէպի Տօվիլ, մանաւանդ՝ Նիս եւ Քան, քիչ մը արեւ գտնելու յոյսով: Հակառակ ձիւնին Տօվիլի բոլոր պանդոկները լեցուն էին, իսկ Քօթ տ'Ազիւրի վրայ թեթեւ արեւ մը յոյս կը ներշնչէր :

Ապահովութեան ընկերութիւնները 110 մեռեալ կը նախատեսէին ճամբաներուն վրայ, ցարդ 80 մեռեալ կը հաշուեն եւ քանի մը հարիւր վիրաւոր: Միայն երկուշաբթի օրուան ընթացքին աւելի քան 150.000 կառք Փարիզ կը վերադառնար :

Փարիզի բոլոր եկեղեցիները հակառակ մեկնողներու թիւին ծայրէ ծայր լեցուած էին:

Ինչպէս ամէն Զատկի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին ալ պզտիկ եկած էր ժողովուրդին, որ թէ Կիրակի թէ երկուշաբթի (Մեռելոց) կը լեցնէր Ժան Կուժոնի փողոցը :

× Հին եւ Նոր Երուսաղէմի (Յորդանան եւ Իսրայէլ) եկեղեցիներու բոլոր զանգակները կը ղօղանջէին յայտնելու համար Քրիստոսի Յարութիւնը: Այս տարի բացառաբար քրիստոնեայ Զատիկը կը զուգադիպի հրէական Պասէքին որ 8 օր կը տեւէ :

× Ս. Պետրոսի առջեւ աւելի քան 250 հազար հոգի, որոնց կարգին հազարաւոր ուխտաւորներ հաւաքուած էին լսելու համար Պապին քարոզը: Պիոս ԺԲ. անգամ մը եւս կոչ ըրաւ աշխարհի բոլոր կիներուն եւ այրերուն որ աշխատին միայն յանուն Խաղաղութեան :

Հազարաւոր զբօսաշրջիկները եկած էին Փարիզ տօնական երկու օրերը անցնելու համար, մասնաւորաբար Գերմանացիներ, Պելժիկացիներ, Անգլիացիներ եւ Սպանացիներ :

ՇԻՔԱԿՕ — ՆԻՒ ԵՈՐՔ գիծին վրայ երթեւեկող օդանաւ մը կրակ առնելով ջախջախուեցաւ. 47 հոգիէն ոչ ոք ազատած է:

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ Գերմանիոյ Արտաքին նախարար Ֆոն Պրենթանոյի խօսակցութիւնները սկսան :

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ ահաբեկիչները օդը հանեցին ոստիկանատուն մը եւ կրակի տըւին կառավարական հաստատութիւն մը : Նիւթական մեծ վնասներ կան :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՆԱՍՐ յայտարարեց թէ իրենք չեն ուզեր թշնամի ըլլալ Միացեալ Նահանգներու հետ, բայց կ'ուզեն պահել իրենց գերիշխանութիւնը :

ԼԻԲԱՆԱՆԷՆ կը հեռագրեն Իւնայթըտ Փրեսին թէ Թիրի հակակառավարական շարժումը վերջ գտաւ կիրակի գիշեր : 5 մեռեալ եւ 12 վիրաւոր կը հաշուեն: Քանի օր է գործադուլ հռչակուած էր բողոքելու համար երեք ցուցարարներու ձերբակալութեան դէմ :

ՄԱՌԵՇԱԼ ՎՈՐՈՇԻԼՈՎ Ապրիլի վերջաւորութեան բարեկամական այցելութիւն մը պիտի տայ Լեհաստան :

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ԾԱՆՕԹ դերասանուհի Լանա Թըրնըրի 14 տարեկան աղջիկը առջի գիշեր սպաննեց մօրը բարեկամը՝ խոհանոցի դանակով մը: Ջոհը սպառնալիքներ ըրած էր դերասանուհիին, վախ պատճառելով աղջկանը որ բանտարկուած է մինչեւ դատավարութեան օրը :

ԻՐԱՆԻ Շահին եւ Սորայա կայսրուհիին ամուսնալուծումը յայտարարուեցաւ. Սորայա ամսական չորս միլիոն ֆրանք պիտի ստանայ իբրեւ կենսաթոշակ :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ այս տարի 70 երկիրներու հետ առեւտուր կ'ընէ. 1957ին՝ 40 երկիրներու հետ կը գործակցէր :

ԱՒՍՏՐԻՈՅ Վարչապետ Ռաապ որ Իտալիա գացած է անձնական պատճառներով, առջի օր վերադարձաւ Վիէննա :

ՋՐԱԾԻՆ ՈՒԺԸ

Ծանօթ է, որ մարդիկ երկու յատուկ միջոցներ ունին բարձր ուժեր ստանալու համար: Առաջինը՝ ծանր մարմիններու — ուրանիոմ, փլուքոնիոմ եւն. — հիւլէական կորիզին անջատումն է, որ ահռելի ուժ մը յառաջ կը բերէ, վտանգաւոր ճառագայթումներով: Երկրորդը՝ թեթեւ մարմիններու, ինչպէս ջրածինին ու իր նմանակներուն (իզոթոփ) ձուլումն է, որ կը յանգի հէլիոմ կազին կազմութեան, առաջինէն առնուազն հազար անգամ աւելի զօրաւոր ուժ մը արտադրելով: Ասիկա այն անսպառ ուժն է որ լոյս ու ջերմութիւն կը պարգեւէ աստղերուն՝ «Պէթի շրջան» անունով ծանօթ: Առանց Պէթի շրջանի մանրամասնութեանց մէջ մտնելու, յիշենք միայն այն պարզ հակազդեցութիւնները, որոնց շնորհիւ հնարաւոր կ'ըլլայ այդ ուժը ստանալ: Հէլիոմը որ Մէնտէլիէֆ դասաւորման երկրորդ մարմինն է, ունի կորիզ մը երկու փրոթոններէ եւ նոյնքան նէօթրոններէ կազմուած, որուն շուրջ կը դառնան երկու ելեքտրոններ:

Եթէ միջոցաւ մը կարենանք իրար ձուլել տէօթէրիոմի եւ թրիտիոմի հիւլէները (երկուքն ալ ջրածինին նմանակները) կը ստանանք հելիոմի հիւլէ մը: Տէօթէրիոմին կորիզը կը պարունակէ մէկ փրոթոն եւ մէկ նէօթրոն: Իսկ թրիտիոմի կորիզը կը բաղկանայ մէկ փրոթոնէ եւ երկու նէօթրոններէ: Վերոյիշեալ հակազդեցութենէն ազատ կ'արձակուի յաւելեալ նէօթրոնը եւ միլիոնաւոր աստիճանի հասնող ջերմութիւն մը կը ստեղծուի:

Դարձեալ եթէ երկու տէօթէրիոմի հիւլէներ միաձուլուին, յառաջ կուգայ նոյն հակազդեցութիւնը հէլիոմ - 3ի ստեղծումով: Ասկէ ալ կ'արձակուի նէօթրոն մը:

Անշուշտ հեշտ է թուաբանական պարզ հաշիւներով մարմիններու բնաշրջումը կատարել: Սակայն իրականութիւնը նոյն չէ: Բնութիւնը հիւլէի կորիզը օժտած է այնպիսի պատնէշով մը, որուն վանողական հակազդեցութենէն ներս թափանցելը կը պահանջէ մեծ ուժերու վատնում:

Կորիզին դիմադրականութիւնը ջլատելու համար երկու միջոցներ կան: Առաջին՝ ելեքտրամագնիսական զօրաւոր արագացուցիչներու մէջ ջրածինի կորիզին տալ այնպիսի արագութիւն մը, որ կարենայ հակազդել իր թիրախին վանողութեան ու ձուլուիլ անոր հետ:

Երկրորդ՝ միլիոնաւոր աստիճանի ջերմութեան մը ազդեցութեամբ ձուլումը իրագործել: Ահա այս երկրորդ միջոցն է որ կը կոչուի ջերմակորիզային (թէրմօ-նիւքլէէր) հակազդեցութիւն:

Տարրական գիտելիք մըն է որ երբ մարմին մը տաքցնենք, իր ելեքտրոնները կ'օժտուին արագութեամբ մը որ համեմատական է ջերմութեան աստիճանին հետ: Նոյն ջերմութիւնը կ'ազդէ նաեւ կորիզին վրայ, որուն դիմադրականութիւնը կը նուազի ջերմութեան աստիճանի համեմատութեամբ:

1937ին, ռուս (տարագիր) բնագէտ Կամով, հունգարացի Թէլլըրի գործակցութեամբ հիմը դրաւ բնագիտական օրէնքի մը (իրենց անունով յիշուած), որուն միջոցաւ կարելի կ'ըլլայ ճշդել այն արագութիւնները, որոնք անհրաժեշտ են մարմիններու ձուլումը իրագործելու համար:

Թեթեւ մարմիններու հիւլէական ձուլումը իրագործած էր անգլիացի Քօքլռօֆթ 1932ին, աշխատակցութեամբ Ուալթընի: Առաջինը թէեւ ճարտարագէտ մըն է ելեքտրականութեան, բայց աշխատած ըլլալով մեծ բնագէտ Ռըթըրֆորտի հետ, խորացած է հիւլէական հակազդեցութեանց մարզին մէջ: Ասոնք մանիկներու զօրաւոր արագացուցիչի մը մէջ հարիւր հազար ելեքտրոն - վոլթի ուժ մը գործածելով ջրածինի կորիզներուն փոխանցած են արագութիւն մը, որու շնորհիւ հնարաւոր եղած է լիթիոմի հիւլէները ռմբակոծել ու ստանալ հէլիոմը համապատասխան բարձր ջերմութիւնն ալ միասին: Այս առթիւ ըսենք որ այն արագութիւնը որ կը տրուի ջրածինի կորիզին մէկ ելեքտրոն - վոլթի ուժով, եթէ ջերմութեամբ ուզէինք ստանալ, պէտք էինք գործածել 11500 աստիճանի ջերմութիւն մը: Ուրեմն հարիւր հազար ելեքտրոն - վոլթի ուժը կը համապատասխանէ մէկ միլիառ աստիճանի ջերմութեան:

Արագացուցիչներու մէջ կատարուած ձուլումը ճարտարարուեստականացման յարմար միջոց մը չէ: Ցանկացուած բախումները հազուադէպօրէն կը յաջողին գործածուած տարրերուն անբաւականլի փոքրութեան պատճառաւ: Ուրեմն Քօքլռօֆթի իրագործումը միայն աշխատանոցներու յատուկ է: Ջերմա - կորիզային միջոցը, որ ինչպէս տեսանք կը կայանայ բարձր ջերմութեամբ մը մեծ քանակութեամբ կորիզներու հաղորդել այն արագութիւնը, որ անհրաժեշտ է ձուլման հակազդեցութեան համար, յաջողութեան հաւանականութիւնը կը բազմապատկէ եւ այդ պատճառաւ աշխարհի բոլոր գիտուններուն հետաքրքրութեան առարկայ եղած է:

1951ին Արժանթինի կառավարութիւնը կը յայտարարէր թէ շնորհիւ գերմանացի բնագէտ Ռոնալտ Րիշըրի աշխատանքներուն, յաջողած են իրագործել ջերմա - կորիզային հակազդեցութիւնը, լիթիոմի եւ տրիտիոմի գործածութեամբ:

Այդ յայտարարութիւնը շատեր նկատեցին ճշմարտութենէ աւելի փրոփականտի միջոց մը Փերոնի համար: Սակայն 1952 Նոյեմբեր մէկին, շնորհիւ հունգարացի Էտվըրտ Թէլլըրի, ջրածին ռումբը առաջին անգամ ըլլալով պայթեցաւ Ամերիկայի մէջ, ցոյց տալով իր ահռելի զօրութիւնը: Անշուշտ ռումբն ու այդ ուժին խաղաղ նպատակներու օգտագործումը նոյն պարագաները չեն:

Ջրածին ռումբին ջերմա - կորիզային հակազդեցութեան բանկումին համար անհրաժեշտ քանի մը միլիոն աստիճանի ջերմութիւնը կը ստացուէր, ինչպէս կ'ենթադրուի, այդ ռումբին մէջ զետեղուած հիւլէական փոքր ռումբի մը պայթիւնէն: Մինչդեռ այդ ուժին խաղաղ նպատակներու օգտագործման համար, պէտք էր գտնել բարձր ջերմութեան այլ աղբիւրներ:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՓՕՅԱՃԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅԱՍՏԱՆՆ ՈՒ ՀԱՅԵՐԸ

—o—

Այս խորագրին տակ, Վատիկանի պաշտօնաթերթը՝ «Օսսէրվաթորէ Ռոմանօ», երկար յօդուած մը նուիրած է վերջերս Հայոց պատմութեան: Գրութիւնը ամփոփումն է այն շահեկան բանախօսութեան որ՝ Իտալիոյ մայրաքաղաքին շքեղագոյն սրահներէն մէկուն մէջ, կատարած է Հ. Աթանաս վրդ. Քէսէճեան, մեծաւոր Վենետիկի Մխիթարեաններուն Հռոմի Ուսանողական Տան եւ ներկայացուցիչ Ս. Աթոռի մօտ:

Նոյեան տապանին՝ Արարատի կոչը խրելուն առասպելական շրջաններէն ըսկսելով, Հ. Աթանաս վրդ. Քէսէճեան լրիւ պատմականն ըրած է հայ ժողովուրդի անցեալ դարերու պատմութեան գըլխաւոր դրուագներուն:

Հայաստան երկրի աշխարհագրական եւ նկարագրական մանրամասն բացատրութենէ մը ետք, բանախօսը մասնաւորապէս ծանրացաւ Մեծն Տիգրանի պատմական դէմքին եւ կայսերական Հռոմի հանդէպ՝ անոր տարած քաղաքականութեան վրայ: Ապա, քրիստոնէութեան մուտքը Հայոց մէջ՝ արդէն իսկ Դ. դարուն. եւ անոր իսկոյն պետութեան պաշտօնական կրօնքը դառնալը, արեւապաշտ Պարսիկներու ընդդիմութիւնը եւ երկարատեւ պատերազմները քրիստոնեայ Հայաստանին դէմ: Պարսիկներէն վերջ, Արաբներուն արիւնահեղ արշաւանքները: Բիւզանդիոնն ալ՝ իր կարգին, կը նուաճէ եւ իր հովանաւորութեան տակ կ'առնէ Հայոց երկիրը. բայց մահմետական անվերջ վտանգին առջեւ, Ժ. դարուն, Հայերը կը ստիպուին իրենց կովկասեան ծննդավայրէն դէպի հարաւ գաղթել, եւ կը հաստատուին Փոքր Հայք՝ Կիլիկիա, առանց սակայն վերջնապէս ազատելու, աւատուներու եւ արեւելեան խլամ արքայական տոհմերու սպառնալիքներէն:

Խաչակրութեան շրջանը՝ եթէ ոչ տեւական գէթ որոշ խաղաղութեան ժամանակ մը կ'ապահովէ Հայերուն, շնորհիւ լատին պետութիւններու զինուորական ուժերուն, որոնք կուգային քրիստոնէութեան դատը պաշտպանելու արեւելքի մէջ: ԺԳ. դարու վերջերը, խաչակրութեան ձախողումով, Հայերն ալ կը ըստիպուին տեղի տալ եւ կարեւոր մաս մը կ'իյնայ Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի տիրապետութեան տակ, իսկ շատ Հայեր ալ կը գաղթեն:

ԺԸ. դարու սկիզբը, հայ մշակոյթի եւ եկեղեցական աւանդութեանց ազգանուէր վերականգնիչը կը հանդիսանայ՝ մեծահամբաւ վանականը Մխիթար: Բենետիկտեան կանոնադրութեամբ կը հիմնէ Մխիթարեան Միաբանութիւնն ու վանքը՝ Վենետիկի կղզիներէն Ս. Ղազարի մէջ. եւ 1715էն սկսեալ, Ս. Ղազարը կը դառնայ փառաւոր կեդրոն մը հոգեւորական եւ մտաւորական մեծ դէմքերու, որոնք աննախընթաց նպաստ մը կը բերեն ցիրուցան հայ ազգի զրականութեան եւ արուեստին:

Նոյն տասնները, ԺԹ. դարու կիսուն, Փոլսոյ մէջ ալ կը ծաղկէր շատ կարեւոր հայ գաղութ մը: Բայց՝ 1895ին, Օսմանեան հալածանքները քրիստոնեայ բնակչութեան դէմ երթալով կը սաստկանան. եւ յատկապէս Հայերուն դէմ կատարուող պարբերական հալածանքները կը յանգին 1914 – 15ի բարբարոս ջարդերուն: Ասոնց զոհ կ'երթան ու կը տեղահանուին մէկ միլիոնէ աւելի Հայեր, իսկ վերապրողներուն մեծամասնութիւնը կը գաղթէ աշխարհի չորս կողմը, շատ փոքր թիւ մըն ալ Իտալիա:

Այսօր, Կովկասեան Հայաստանի մէջ, խորհրդային օրինակարգին տակ կ'ապրին մէկ միլիոնի մօտ տեղացի Հայեր, մինչ աւելի քան նոյն թիւով Հայեր գաղթական եւ օտար երկիրներու տակ:

Անցեալի տխուր էջերու պատմականէն ետք, բանախօսը անդրադարձաւ խորհրդային հանրապետութեան մէջ այժմ գտնուող Հայերու վիճակին մասին. անոնք կրցած են իրենց համար նոր կեանք մը վերստեղծել ըլլայ տնտեսական, ըլլայ մշակոյթի տեսակէտով. բայց՝ դժբախտաբար, անոնք կ'ապրին բացորոշ անկրօն մթնոլորտի մը մէջ:

Հմուտ բանախօսը իր շահեկան խօսքը ամբողջացուց, ակնարկ մը նետելով նաեւ հայ ժողովուրդի կրօնական պատմութեան վրայ: Հայ ժողովուրդը կը մնայ բարեպաշտ եւ աստուածավախ, եւ քրիստոնէական առումով ալ՝ միշտ մեծարժէք ժողովուրդ մը, հակառակ բոլոր դժուար պայմաններուն: Խօսելով մասնաւորաբար Կովկասի հայ կաթողիկէներուն մասին, որոնք ժամանակին բաւական ծաղկեալ համայնք մը կը կազմէին, յայտնեց թէ այժմ զրկուած են իրենց հոգեւոր հովիւներուն ներկայութենէն եւ եկեղեցւոյ խորհուրդներէն: Այնուհանդերձ, կրօնական զգացումը միշտ ալ վառ է հայ ժողովուրդին հոգւոյն մէջ, եւ զայն վկայելու առիթը չի փախցներ ամէն անգամ որ կարելիութիւնը ունենայ:

Ի սրտէ մաղթող ենք, ըսաւ բանախօսը, որ հայ ժողովուրդի այդ թաքուն բայց միշտ կենդանի հոգեւոր զգացումը,

---

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՆԻՍԻ ՔԱՄԻՆԵՐԸ

ԳԼՈՒԽ ՉՈՐՐՈՐԴ

1.

Ցանկարծ նա ինքն իրեն նկատեց հագնուելու վրայ՝ շտապ, շփոթուած, դող – դողալով: Պէտք է գնալ իսկոյն, հարցնել Վերգինէին, եթէ հարկ լինի՝ բռնութեամբ դուրս կորզել նրանից ճշմարտութիւնը ···

Նա նայեց ժամացոյցին: Ժամը մէկն անց էր: Բայց այդ ոչինչ, նա կ'արթնացնի Վերգինէին ···

Այն, ինչ որ նոր եւ խորթ էր թւացել հին բարեկամուհու մօտ, այժմ Գարեգինին սկսեց թուալ նաեւ կասկածելի:

Գարեգինը դուրս եկաւ միւս սենեակ: Արթո՞ւն էր մայրը, թէ՞ նոր արթնացաւ, բայց ձայն տուեց մահճակալի միջից·

— Ո՞ւր, բալա ···

— Ոչինչ, ներքեւ, ես հիմա ··· — Փորձեց խաբել տղան, բայց մայրը շուռ տուեց կոճակը, լոյսը վառեց:

— Ո՞ւր, — ճչաց նա՝ տեսնելով տղային այդ ուշ ժամին լրիւ հագնուած եւ յուզմունքից դողալով:

— Ոչինչ, ոչինչ ···

— Սպասի՛ր···

Մայրը դուրս ցատկեց անկողնից, վազեց դէպի տղան:

— Ո՞ւր ես գնում ···

Գարեգինը չոյեց մօր գլուխը:

— Գիտեմ, — ժպտաց նա, — կարծում ես, թէ ես էլ եմ ուզում ինքնասպանութիւն գործել: Միթէ՞ դա չէի կարողանել սենեակում: Գործ ունեմ, մայրիկ, գործով եմ գնում:

— Առաւօտեան գնա, — խնդրեց մայրը, սակայն արդէն հանգստացած:

— Ոչ, մայրիկ, կարեւոր է ···

Եւ Գարեգինն շտապ ելաւ դուրս: Դէպի այգու դուռը գնալիս նա առաջին յարկի մէջ լուսամուտի գոգից վերցրեց իր սովորական տեղը տրուած այգու մեծ դանակը եւ կոխեց գրպանը: Թոյլ գնդացան շղթան, ապա լսուեց դամփախ յօրանջը: Գիշերային պահակը հեռու էր անշուշտ, այգու միւս ծայրում, եւ ոչինչ չլսեց:

Գարեգինը դուրս եկաւ այգուց: Նրա յետեւում դուռը ծածկուեց, եւ պարզունակ փականքը փակուեց ինքնիրեն: Մի պահ նա վախ զգաց եւ սեղմեց դանակի կոթը, բայց դա մենակութիւնից կամ մթութիւնից չէր, այլ զգացնիքից, որ նա — յայտնագործել էր: Նրա ոտքերի տակ լսելի խշշաց սալաքարերով ծածկուած առուակը եւ նա մնաց: Սաղարթներ ծածկը գլխավերեւում վերջացաւ, որովհետեւ գետինը միանգամից լուսաւորուեց լուսնով:

Երբ Գարեգինը դուրս եկաւ ասֆալտած լայն ճանապարհի վրայ, այն լուռ էր եւ ամայի: Սակայն մի պահ անց, Երեւանի կողմից երեւացին երկու բեռնատար օթոներ, իսկ Վաղարշապատի կողմից երեւաց մի մարդատար: Գարեգինը փորձեց կանգնեցնել այն, բայց մեքենան սլացաւ գնդակի պէս:

Նորից, մի պահ անց, յայտնուեցին ուրիշ բեռնատարներ եւ մարդատարներ: Վերջապէս Գարեգինին յաջողուեց կանգնեցնել մի բեռնատար եւ նստել շոֆէրի կողքին:

Հազիւ աչք թարթած, օթոն արդէն սլանում պարիսպների միջեւ ընկած ճանապարհը եւ յայտնուեց Երեւանի ընդարձակ ու երեւէջաւոր պանորամայի դիմաց: Առջեւում, Հրազդանի վրայ, կախուած էր բետոնէ եւ քարէ վիթխարի նորակառոյց կամուրջը: Դրանից այն կողմ արդէն Երեւանն էր՝ Սիրանոյշի ողբերգական գաղտնիքով ···

2.

Երբ Գարեգինը, կտրելով քաղաքի քընած փողոցները, շնչասպառ հասաւ Վերգինէի տունը, այնտեղ, սենեակում, լոյս կար եւ լսւում էին աղմուկի ու ծիծաղի խառն ձայներ:

Դուռը բաց անելիս նա տեսաւ ուտելիքներով ու խմիչքով ծածկուած սեղանը, իսկ սեղանի շուրջը՝ աղամարդկանց եւ կանանց:

Տեսնելով Գարեգինին, Վերգինէն ժպտաց հարբած աչքերով եւ բացագանչեց·

— Գարիկ, անպիտան, դու էլ ինձ մօտ ··· գոնէ սկզբից յայտնէիր: Հիմա ի՞նչ անենք: Նայիր՝ երեք եւ երեք ···

— Ես քեզ հետ ուրիշ գործ ունեմ, — ասաց Գարեգինը մռայլ:

— Ես էլ հէնց այդ ուրիշ գործի մասին եմ ասում, — քրքջալով Վերգինէն եւ մի կողմ քաշուեց դռնից: — Մտիր, մի բան կը մտածենք:

— Ոչ, ինքդ դուրս եկ մի րոպէով:

Գարեգինը բռնեց նրա թեւից, դուրս քաշեց նրան: Ներսում մարդիկ, առանց ուշադրութիւն դարձնելու, շարունակում էին իրենց գործը:

— Լսիր, Վերգինէ ··· — Այնքան տարօրինակ հնչեց Գարեգինի ականջին ծանօթ անունը՝ այդ անծանօթ հարբածին ուղղուած: — Լսիր, Վերգինէ, դու բոլորովի՞ն ես քեզ կորցրել, թէ՞ կարող ես պատասխանել ինձ ···

Կինը փորձեց կենդրոնանալ, այդ նրան, ըստ երեւոյթին, յաջողուեց:

— Ասա ···

— Դու ե՞րբ ես իմացել Սիրանոյշի մահուան մասին ···

— Ո՞ւմ ··· Հա, Սիրանոյշի՞ ··· միթէ՞ չեմ ասել քեզ ···

ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

(16 Շար·)

ՑԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՊԱՐԱՐՈՒԵՍՏԻՆ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— «Սպարտակ»ի ներկայացման առթիւ խորհրդային մամուլը եւ Թայմը հետեւեալ տողերը նուիրած են .—

Վերջերս մեծ աղմուկ հանեց Արամ Խաչատուրեանի «Սպարտակ»ին ներկայացումը՝ Մոսկուայի Պալշոյ թատրոնին մէջ: Հանդիսականները երբ դուրս կ'ելլէին՝ բսին .— Ասիկա մարմնամարզ է ..:

«Սպարտակ»ը առաջին փորձն է՝ դուրս գալու համար ակադեմականութենէ, որուն կապուած է խորհրդային պարարուեստը, 1917ի յեղափոխութենէն ի վեր: Նոր շարժումին ազդանշանը տրուեցաւ 1956ին, երբ խորհրդային պարախումբը այցելեց Լոնտոն: Ծրջապտոյտը յաջողութիւն էր, բայց անգլիացի քննադատները, գովելով հանդերձ պարողները՝ ցաւ կը յայտնէին որ ներկայացումին կը պակսէր երեւակայութիւնը եւ զարդանկարներուն ու զգեստաւորման մէջ իրապաշտութիւնը ծայրայեղութեան կ'երթար :

Մոսկուա վերադառնալով, արուեստագէտները պահանջեցին որ Մշակոյթի Նախարարութիւնը քիչ մը աւելի ազատութիւն տայ իրենց: Անակնկալի եկած՝ Նախարարութիւնը համաձայնեցաւ :

Հռովմէացի իր տէրերուն դէմ Սպարտակ ստրուկին ըմբոստութեան պատմութիւնը շատ քիչ կապ ունի ռուս ժողովուրդի կեանքին հետ, այսուհանդերձ Խաչատուրեանի գործը, ըստ իրենց, շատ լաւ կը յարմարէր շրջանի մը՝ երբ «բազմաթիւ ժողովուրդներ կը թօթափէին գաղթատիրութեան լուծը »:

Գործին ներկայացման համար տռնուազն 250 պարող ու երեւակ պէտք է: Կարգ մը երիտասարդներ առաջին անգամ ըլլալով բեմ կը բարձրանային՝ «Սպարտակ»ի մէջ :

Դասականութենէ հեռու 'է այս գործը, որուն մէջ կը տեսնուին արեւելեան «պորտախաղ»ն ու հելլենական «սթրիփ-թիզ»ը. դասական պատկերները այստեղ փոխարինուած են առաձգական չարժումներով:

Այս գործին բեմադրութիւնը կատարած է Իկոր Մոյիսեւ :

Առաջին ներկայացումները հասարակութեան վրայ ծանր ազդեցութիւն գործեցին, բայց բեմադրիչը տեղի չտուաւ: Ընդհակառակն, յայտարարեց .— Պարարուեստին մէջ յեղափոխութիւնը սկսած է: Ժողովուրդը յուզուա՞ծ է. աւելի՛ լաւ : Ճիշդ այդ էր որ կ'ուզէինք ունենալ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱԼԷՊԻ հայ կոյրերու միութեան խնդրանքին ընդառաջ երթալով, արտասահմանի հետ մշակութային կապի հայկական ընկերութիւնը կոյրերու միութեան ղրկած է Րաֆֆիի «Սամուէլ» եւ Մկրտիչ Արմէնի «Հեղնար աղբիւր» վէպերէն մի քանի օրինակներ՝ մասնաւորաբար հրատարակուած կոյրերու համար (Պրայ այրուբենով) :

Հ. ԱՆԱՆԵԱՆԻ «Սեւանի ափին» գիրքը հրատարակուած է չինարէնով : Հրատարակութիւնը կատարուած է չինարէն նոր այբուբէնով՝ 304 հազար տպաքանակով : Յառաջաբանին մէջ կը տրուին կարգ մը ծանօթութիւններ Հայաստանի արդի գրականութեան մասին :

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Գրողներու Միութիւնը լոյս ընծայած է իր առաջին ռուսերէն տարեգիրքը՝ «Երեւան»: Տարեգիրքին նպատակն է օտար ընթերցողներուն ծանօթացնել արդի եւ դասական հայ գրականութեան կարգ մը նմուշները: Առաջին գրքին մէջ զետեղուած են Ն. Զարեանի, Ալազանի, Գ. Էմինի, Ա. Գրաշիի, Վ. Բալասանի բանաստեղծութիւնները, Հրաչեայ Քոչարի «Մի կեանքի պատմութիւն» եւ Խաչիկ Հրաչեանի «Անձրեւը » վիպակները, Գուրգէն Մահարիի կարճ նորավէպերը, Համօ Սահեանի «Որոտանի կրակները» ակնարկը, Գարեգին Սեւունցի «Հնդկաստանում» ճանապարհորդական նօթերը, եւայլն :

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ որոշած են կառուցանել « Երիտասարդի պալատ» մը: Բազմաթիւ ճարտարապետներ ներկայացուցած են իրենց նախագիծերը: Մասնաւոր յանձնախումբ մը կազմուած է, որ պիտի ընտրէ այս նախագիծերէն լաւագոյնը :

« ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆԸ եւ նրա ժամանակը» երկհատոր աշխատութեան քննարկումը (հեղինակ՝ Աշոտ Յովհաննիսեան) տեւած է երկու օր: Աշխատութեան մէջ ի մի են բերուած Նալբանդեանի մասին գոյութիւն ունեցող բոլոր փաստերը, որոնք հեղինակին կողմէ ենթարկուած են «մարքսիստական լուսաբանութեան »...:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Գիտութիւններու ակադեմիայի Մ. Աբեղեան Գրականութեան Ինստիտուտը հրատարակած է «Էջեր հայ միջնադարեան գեղարուեստական արձակից» խորագիրը կրող ժողովածու մը՝ Կարօ Մելիք - Օհանջանեանի ընդհանուր խմբագրութեամբ : Այս հրատարակութիւնը արդիւնքն է մասնաւորաբար ստեղծուած յանձնախումբի մը երեք ու կէս տարուան պրպտումներուն: Ընտրուած նիւթերը մեծ մասամբ աշխարհիկ բնոյթ ունին. անոնց մէջ կ'արտացոլան ժողովուրդին նիստ ու կացը, կենցաղը, ընտանեկան ու հասարակական յարաբերութիւնները, հոգեւոր կեանքը : Կ.Մելիք - Օհանջանեան, ընդարձակ յառաջաբանի մը մէջ, մանրամասնօրէն վերլուծած է ընտրուած նիւթերը եւ դասաւորած՝ ըստ տեսակներու եւ ժանրերու :

ՀԱՅՊԵՏՀՐԱՏԸ լոյս ընծայած է բանասիրական գիտութիւններու թեկնածու Գր. Գրիգորեանի կազմած ու խմբագրած «Հատընտիր Հայ ժողովրդական բանահիւսութիւն» ժողովածուն : Այնտեղ դասաւորուած են հայկական առասպելները, դիւցազնավէպը, ժողովրդական բանաստեղծութիւնը, առակները, առածները, ասացուածքները եւ վերջին շրջանի բանահիւսութեան նմուշները: Ընդարձակ յառաջաբանի մը մէջ Գր. Գրիգորեան կը քննէ հայ ժողովրդական բանահիւսութեան գաղափարական էութիւնն ու գեղարուեստական առանձնայատկութիւնները, մասնաւորաբար շեշտը դնելով մեր բանահիւսութեան զանձերուն ժողովրդականութեան եւ հայրենասիրական բովանդակութեան վրայ :

ԾԻԾԱՂ

ՏՈՒՆԸ մնացած աղջկան մը հարցուցին .

— Ջէ՞ք զղջար ձեր ամուրի մնացած ըլլալուն համար :

— Ինչո՞ւ զղջամ: Ի՞նչս պակաս է : Ունիմ՝ շուն մը՝ որ կը հաչէ, թութակ մը՝ որ կը հայհոյէ, ծխնելոյզ մը որ կը ծխայ եւ կատու մը որ գիշերները դուրսը կ'անցընէ : Ի՞նչ պիտի ընեմ ամուսինը, ըսաւ :

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՑԱԿՈԲ ՋԱՔԸՐՈՎ, որ ծանօթ վիրաբոյժ է Սոֆիայի մէջ, Փրոֆ. տիտղոսին արժանանալով բժշկական համալսարանին դասախօս նշանակուած է: Սոֆիայի մէջ առաջին հայ բժիշկն է ան, որ համալսարանի դասախօս կը նշանակուի :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆԻ «Գասպար Իփէկեան» թատերախումբը Պէյրութի Ինէսքոյի թատերասրահին մէջ Մարտ 30ին տուած է եղանակի իր երկրորդ ներկայացումը՝ Քլոտ - Անտրէ Փիւժէի Յուդա կոչեցեալը, բեմադրութեամբ Ժորժ Սարգիսեանի: Յուդան արդարացնող երեք արարնոց այս ողբերգութեան ներկայացումը մեծապէս գնահատած է Պէյրութի հասարակութեան կողմէ :

Հ. Յ. ՄԸՍԸՐԵԱՆ Պէյրութի Սէն Ժոզէֆ համալսարանի Արեւելեան Դպրութեանց կաճառին հայագիտական ճիւղին դասախօսը, Մարտ 16ինասուլիս մը տուած է, թուելով եւ բնորոշելով վերջերս լոյս տեսած զանազան հրատարակութիւններ :

Պ. ԷՔՍԷՐՃԵԱՆ որ Գ. Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան Լոնտոնի ներկայացուցիչ եւ նաւթային ընկերութեան տնօրէններու խորհուրդին անդամ է, գացած է Իրաք՝ այցելելու համար նաւթահորերը: Էքսէրճեան ընդունուած է Ֆէյսալթագաւորին եւ Վարչապետ Նուրի Սայիտի կողմէ: Այցելած է նաեւ ազգային հաստատութիւնները :

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ, Պոլսահայ ծանօթ դաշնակահարուհին գացած էր Վիէննա, ուր նուագած է ձայնասփիւռէն: Այժմ հասած է Փարիզ՝ Թրիփթիք երաժշտութեան միութեան նախագահ Փիէր տ'Արքենի հրաւէրով :

ԻԿՈՐ ՏԷՐ - ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ Մարտ 28ին Լվովի մէջ կատարուած երկար ոստումի մրցումներուն առաջնութիւնը շահած է, ցատկելով եօթը մեթր 53 սթմ.: Տէր - Յովհաննէսեան Խ. Միութեան երկար ոստումի ախոյեանն է :

ԱՊՐԻԼ 9ԻՆ

Լրացաւ ՅԱՌԱՋի հրատարակութեան (նոր շրջան) 14րդ տարին: Մեր բաժանորդներէն կը խնդրենք անյապաղ նորոգել իրենց բաժանորդագրութիւնը, առանց սպասելու մասնաւոր դիմումի :

Հին հաշիւ ունեցողներուն կը յիշեցնենք թէ վարչութիւնը ի վիճակի չէ ապառիկ թերթ ղրկելու եւ հետզհետէ պիտի դադրեցնէ առկախ հաշիւ ունեցողներու թերթերը :

« Յառաջ »ի Շէք - Փոսթալի թիւն է՝ 15069 - 82, եւ վերապահուած է միայն «Յառաջ»ի հաշիւներուն (ծանուցում - գործակալութիւն, բաժանորդագրութիւն) :

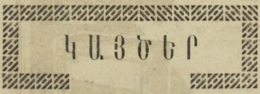
Շնորհակալութիւններով
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

որ, 17 դարէ ի վեր, տուաւ Քրիստոսի նուիրեալ մեծ մտքեր եւ իր անխախտ հաւատքին փաստը՝ մարտիրոսութեամբ անգամ, ի վերջոյ պիտի կարենայ օր մը դարձեալ ամենայն ազատութեամբ եւ ճշմարտութեամբ արտայայտուիլ, եւ մասնակից ըլլալ Հոգիներու մէկ եւ անբաժան Ընդհանրականութեան :

Բանախօսութեան ներկայ էին՝ պերճապատիւ ծիրանաւոր Աղաճանեանի հետ, իտալացի ուրիշ ծիրանաւոր եւ բարձրաստիճան եկեղեցականներ, աշխարհական անձնաւորութիւններ, ինչպէս եւ տեղացի եւ հայ ունկնդիրներու ընտիր բազմութիւն մը: Ներկաները շատ գնահատեցին օրուան բանախօսութիւնը եւ անոր յաջորդող հայ երգի նուիրուած գեղարուեստական բաժինը : Ունկնդիրները զմայլեցան հայկական հոգեւոր երգեցողութեան հանդիսաւորութեան եւ աշխարհիկ երաժշտութեան ինքնատիպ գեղեցկութեան վրայ. «Մեծացուցէ», «պահապան խնդրեմք», «Յոյս իմ ես դու տէր», «Ալագեազ», «Կաքաւի երգ», եւայլն...: Բազմաձայն երգեցողութիւնը բծախնդիր մեկնարկութեամբ կատարեց Մխիթարեան հայրերու աշակերտաց երգչախումբը, հանդէսին փակումին վերապահելով՝ Հայոց աշխարհի զովքը հիւսող Գուրգէն Մ. Ալէմշահի «Հայաստան» քայլերգը :

ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋԻ ԹԵՐԹՕՆԸ (165)

Բ. ՀԱՏՈՐ

Ա.

ՎԱՆ

Հասնելով Վան, մենք իջեւանեցինք Այգեստան կոչուած արուարձանում, որ կից է այս քաղաքին: Մեզ ընդունեց իր տանը Թաղի նշանաւոր անձինքներից մէկը, որ կոչւում էր վարպետ Փանոս: Այդ պարոնը արհեստով ներկարար էր: Տան տէրը առաջին անգամից երեւաց ինձ բարի եւ ազնիւ մարդ, բաւական վայելչակազմ մարմնով եւ պայծառ դէմքով :

Արեւելքում մարմնի բարեձեւութիւնը շատ անգամ մարդու յառաջադիմութեան պատճառ է դառնում: Բայց վարպետ Փանոսը, բացի դրանից, ունէր եւ ճարտար լեզու եւ, որպէս երեւում էր, բաւական փորձուած ու խելացի մէկն էր: Երեւի, այդ էր պատճառը, որ չնայելով նրա երիտասարդութեանը, նա ընտրուած էր Թաղական խորհրդի անդամ, ուր ծերութիւնը եւ սպիտակ մօրուքը աւելի մեծ նշանակութիւն ունէին, քան խելքը :

Բոլորովին մութն էր, երբ հասանք Այգեստան :

Ասլանը սկսել էր այժմ, որպէս ասում են, ինձ փոքր ի շատէ մարդու տեղ դնել: Երբ մտանք վարպետ Փանոսի հիւրանոցը, նա իսկոյն ինձ ծանօթացրեց տան տիրոջ հետ, աւելացնելով, թէ իր մանկութեան ընկերներից մէկն եմ եղել եւ այժմ նրա լաւ բարեկամն եմ: Վարպետը իր սուր եւ թափանցող աչքերով ոտքից ցգլուխ չափեց ինձ, յետոյ խիստ մտերմաբար յայտնեց իր ուրախութիւնը ինձ տեսնելու համար :

Որպէս երեւում էր, վարպետը նախածանօթ էր Ասլանի հետ, եւ իր տան մէջ հէնց այն գիշեր սպասում էր նրան : Նա գիտէր եւ այն, թէ որտեղից էր գալիս Ասլանը, այդ պատճառով, երբ նստեցինք, նա մի առանձին խորհրդաւոր եղանակով հարցրեց .

— Ինչո՞ւ այդքան երկար տեւեց քո ուխտագնացութիւնը ...

— Այդպէս պատահեց ... պատասխանեց Ասլանը նոյն եղանակով :

— Ցաւում եմ, որ սուրբ Աստուածամայրը կատարած պէտք է լինի քո ցանկութիւնը ...

— Նա իր ուխտաւորներին անմասն չէ թողնում իր շնորհներից ...

— Ուրախ եմ... ասաց վարպետը, օլորելով աջ կողմի ընչացքը, որ նշան էր նրա սրտի առանձին բաւականութեանը : — Ուրեմն վատ չէր լինի, եթէ խմէինք մի - մի բաժակ օղի ձեր յաջողութեան համար :

— Վատ չէր լինի, — ասաց Ասլանը, — միայն ոչ առանց նախաճաշիկի: Մենք բաւական սոված ենք :

— Այդ ինքն ըստ ինքեան հասկանալի է, — ասաց վարպետը ժպտելով, եւ դուրս գնաց ընթրիք պատուիրելու :

Ասլանը ձգուեցաւ օթոցի վրայ եւ, բարձի փոխարէն ձախ ձեռքը նեցուկ տալով գլխին, նայում էր առաստաղին, որի մերկ գերանները, հնութիւնից դեղնելով, ստացել էին մոյգ - ծիրանի գոյն, իսկ ճանճերը նրանց վրայ դրել էին մի - լիոնաւոր սեւ բծեր : Նա ընկղմուած էր մտածութիւնների մէջ: Առանց մտածութիւնների չէի եւ ես: Գալով այդ քաղաքը, թէեւ ծիծաղելի է, բայց պէտք է խոստովանուիմ, որ իմ ամենամեծ բաղձանքներից մէկն այն էր, որ տեսնեմ Վանայ հռչակաւոր կատուները : — Միթէ՞ այդ տան մէջ կատու չը կայ, — մտածում էի ես, եւ աչքերս անհամբերութեամբ թափառում էին այս կողմ ու այն կողմ: Զը գիտեմ այստեղ ինչ հոգեբանական մի զաղտնիք կայ, որ շատ անգամ մարդ յանկարծ տեսնում է միեւնոյն առարկան, որի վրայ մի րոպէ առաջ անգիտակցաբար մտածում էր: Ահա հանդիսաւոր կերպով ներս մտաւ իմ նազելին, բոլորովին սպիտակ, որպէս ձիւն, երկայն մետաքսի նման փափուկ մազերով եւ թաւիշեայ բրթոտ թաթիկներով: Նա լուռ անցաւ սենեակի միջով, նախ մօտեցաւ ինձ, եւ մի առանձին քնքշութեամբ դանդրահեր գլուխը եւ թաւամազ պոչը քսեց իմ երեսին, յետոյ գնաց բարեւելու Ասլանին: Շնորհալի կերպով մռռալով, մի քանի պտոյտներ կատարեց Ասլանի շուրջը եւ ապա նստեց նրա մօտ: Կարծես, այդ խելացի անասունն էլ էր հասկանում, թէ մեզանից որն էր աւելի յարգանքի արժանին: Ասլանը սկսեց փայփայել նրա գեղեցիկ գլուխը, մէջքը ու ագին: Առաջին անգամ մի զարմանալի երեւոյթ գրաւեց իմ ուշադրութիւնը : Որքան Ասլանը ձեռքով շփում էր նրա գլուխն ու մէջքը, այնքան արագ նրա երկար մազերը ճրըխկ - ճրըխկում էին եւ դուրս էին արձակում կրակի ամբողջ փունջ :

— Այդ ի՞նչ է, — հարցրի ես :

— Կայծեր են.. պատասխանեց նա եւ սկսեց բացատրել նրանց դուրս ցայտելու բնական պատճառները, թէ որպէս շփումից առաջ է գալիս կրակը :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը եւ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը կը հաղորդեն թէ այս Կիրակի, յաւարտ Ս. պատարագի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, Միութեան 52րդ տարեդարձին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Միութեան հիմնադիրներուն, բարերարներուն եւ համայն ննջեցեալ անդամներուն յիշատակին :

Կը խնդրուի Միութեան բոլոր բարեկամներէ եւ անդամներէ ներկայ ըլլալ յարգանքի այս արտայայտութեան :

×

Այրի Տիկին Շահխաթունի կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին այս կիրակի առաւօտ իր ողբացեալ ամուսնոյն

ԱԾՕ ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ

մահուան տարելիցին առթիւ: Ողբացեալ արուեստագէտին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Ժերմի Թաղ. Խորհուրդս, իր թաղեցիներէն Յակոբ Կիրակոսեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի խորին շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, ի նպաստ Թաղիս եկեղեցւոյ.—

Մինասեան ընտանիք 2500 ֆրանք, Պ. Պ. Արշակ Գուլթլուեան եւ Մանուկ Տէրտէրեան երկու հազարական, Պ. Մարտիրոս Աէֆիրեան 1500, Պ. Պ. Նազար Ինճէճեան, Ժան Քօսէէն, Յակոբ Մարգարեան, Գրիգոր Պալեան, Գրիգոր Կէպէճեան, Վարդան Պանտիկեան, Վռամշապուհ Ծինտիկեան հազարական ֆրանք :

Պ. Պ. Կարապետ Եսայեան, Աբրահամ Մանկասարեան, Պօղոս Յակոբեան, Այրի Տիկին Սրբուհի Քարկաեան, Կարպիս Կըտաւճեան, Սանտալեան եւ Տէր Միքայէլեան ընտանիք 500ական ֆր., իսկ Պ. Ս. Մակարեան երեք հարիւր ֆրանք :

Այս առթիւ ի նպաստ Թաղիս դպրոցին հետեւեալ նուէրները.— Օլիմփիա աշխատանոցի գործաւորներուն կողմէ 3800 ֆրանք, Մինասեան ընտանիք 2500, Պառ. Անթուան երկու հազար, Պ. Պ. Օննիկ Մակարեան, Մանուկ Գասպարեան, Ս. Սամուէլեան, Կարապետ Ասարըլքեան, Տօքթ. Յակոբ Սիվրիհիսարլեան, Սիրունեան, Գրիգոր Պալեան, Կարապետ Էմիրզաեան, Տօրումեան եղբարք, Կարպիս Հաչածեան, Օննիկ Տօրումեան, Տուրղութեան – Մարտիրոսեան հազարական ֆրանք, Պ. Պ. Կարապետ Կելեմիրեան, Ոսկեան Շէրպէթեան, Վարուժան Օհանեան, Պ. Օլիֆրեփ, 500ական ֆր., իսկ Պ. Գէորգ Այվատեան երկու հարիւր:

Հանգուցեալի մօտաւոր ազգականներէն.— Այրի Տիկին Բարուհի Ժամկոչեան, Տէր եւ Տիկին Սահակ Յարութիւնեան, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Տուրղութեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Մանկեան եւ իրենց զաւակները, ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկին Բիւզանդ Խաչատուրեան 2000ական ֆրանք կը նուիրեն եկեղեցւոյ կից երիցատան շինութեան ֆոնտին :

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Հայր. Առաքելական եկեղեցւոյ Փարիզի եւ շրջակայից Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութեան կողմէ, այս Ուրբաթ ժամը 8·30ին, Միւզէ Կիմէի դասախօսութեանց սրահը, 6 Փլաս տ'Իէնա, Փարիզ (16):

Նախագահութեամբ Հայրապետական պատուիրակ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ եպիսկ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ :

Ա.— Պիտի բանախօսէ Սըր ՍԻՏՆԷ ՔԷՅՆ տնօրէն Լոնտոնի համալսարանի քաղաքական տնտեսագիտութեան վարժարանի, որ պիտի տայ իր տպաւորութիւնները ուղեւորութեան մասին զոր կատարած է վերջերս դէպի Հայաստան – Էջմիածին Կիւլպէնկեան Հիմնադրամի Յանձնախումբին կողմէ:

Բ.— Պ. Էտուար Իւթիւճեան ճարտարագէտ Տէ·Փէ·Էլ·Ժէ· պիտի մեկնաբանէ ժապաւէններ որոնք կը պարունակեն Հայաստանի տեսարաններ, հայկական եկեղեցիներ, մենաստաններ եւ վանքեր :

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը այս շահեկան հաւաքոյթին :

Մուտքը ազատ է:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
—— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) ——

Surprise-Party

կազմակերպուած
ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
կողմէ, կիրակի Ապրիլ 13ին՝
ժամը 14,30էն 24:

BRASSERIE ZIMMER

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Վարչութեան նորընտիր անդամները ժողովի կը հրաւիրուին Ապրիլ 9ին, Չորեքշաբթի, ժամը վեցուկէսին, սովորական հաւաքատեղին :

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարանին 1958 – 1959 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը բացուին ապրիլ 15ին եւ կը փակուին Յուն. 15ին: Տեսչութիւնը ջերմօրէն կը խնդրէ որ դիմողները անպայման իրենց հետ բերեն իրենց զաւակներուն դպրոցական վկայականը :

COLLÈGE MOURADIAN
26, Rue Troyon, Sèvres — Tel. OBS. 18-28

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Հայ Կարմիր Խաչի Օգնութեան մարմնին (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Ուրբաթ, Ապրիլ 11, ժամը 17ին, իր կեդրոնատեղին, 15 րիւ ժան Կուժօն, Փարիզ :

Օրակարգ.— 1) Վարչութեան նիւթական եւ բարոյական հաշուետուութիւն : 2) Նոր վարչութեան ընտրութիւն : 3) Ընթացիկ հարցեր :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Վիէնի Վասպ. Հայր. Միութիւնը կը տօնէ Վասպուրականի հերոսամարտի 43րդ տարեդարձը :

Կը ներկայացուի Շիրվանզադէի՝

«ՊԱՏՈՒՈՅ ՀԱՄԱՐ»

Այս Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սինեմա Նովէլթի մէջ, եւ կարճ ժապաւէններ :

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Société France-Cameroun

24. RUE D'ENGHIEN, PARIS 10 — PRO 82-38

Կը փնտռէ հայ երիտասարդ մը ազատ զինուորական ծառայութենէ, Քամըրունի իր մասնաճիւղին համար :

Դիմել գրաւոր կամ անձամբ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Տունը աշխատող գործաւորներ, ամառուան հագուստի եւ քօրսաժի համար:

Ներկայանալ կէսօրէն վերջերը :

ALBRU, 47, Rue du Caire, Paris 2e

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

LA CITÉ-VIE

ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

36, RUE DE L'ARCADE, PARIS 8e

Վարչական կեդրոն՝

31, Avenue de la Paix, Strasbourg

LA CITÉ-VIE Ձեզի կ'ըսէ.—

« Եթէ հոգածու եւ խղճամիտ մէկն էք որ կ'ուզէք ապահովել ձեր ընտանիքը ձեր մահէն ալ անդին, կանխաւ ապահովեցէք անոր ապագան, կեանքի վրայ ապահովագրութիւն մը առնելով:

Ձեր ներկայացուցած մեծ դրամագլուխը փոխարինած կ'ըլլաք այս ձեւով, մահուան պարագային :

Մտային անհրաժեշտ հանգստութիւնը կ'ունենաք ձեր գործերուն համար : Կարելիութիւնը կ'ունենաք նաեւ դրամագլուխ մը հիմնելու եւ ձեր հանգստեան թոշակը ապահովելու: Կ'ունենաք անմիջական տուրքի կարեւոր առաւելութիւններ :

Աւելի մի սպասէք ազատ մարդ մը դառնալու համար: Անմիջապէս դիմեցէք այն հարիւրամեայ ապահովութեան խումբին, որուն մաս կը կազմէ՝

LA CITÉ-VIE

Իր ներկայացուցիչները՝

M. TULIÈRE, Inspecteur Divisionnaire
10, Place St. Pierre en Arles, S/Rhône,

M. WAAG Délégué

Ձեր տրամադրութեան տակ են, այս վերջինին հասցէն՝

CHEZ M. YAVER, Sollicitor
37 Bis Rue Thubaneau, Marseille

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Կազմակերպուած Սէն Ժերմի Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէի կողմէ, այս հինգշաբթի երեկոյեան Թաղիս ազգային դպրոցի սրահին մէջ ժամը 8·30ին :

Կը նախագահէ ընկ. Մ. ՉՈՐՊԱՃԵԱՆ

Ներկաները կրնան հարցումներ ընել ազգային շահեկան հարցերու շուրջ, որոնց պիտի պատասխանէ

Ընկեր Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ – ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Արամ եւ Շ. Միսաքեան խումբերու ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին 149պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյ: Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ ժամը երեքին Յոյներու սրահը, 5 րիւ Պոնըֆուա: Օրակարգ.— Վարչութեան ընտրութիւն, շրջաբերականի ընթերցում եւ ընթացիկ հարցեր :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻՔՐՈՍԻՕՆ ՍԿԱՒԱՌԱԿՆԵՐՈՒ ԱՄԵՆԱՃՈԽ ՇԱՐՔԸ

VOGUE - CONTREPOINT

Ընկերութեան կողմէ պատրաստութիւն եւ ղեկավարութիւն

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

MC 20.150 — ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ .— (55 վայրկեան)

Կոմիտասեան պատարագ եւ տաղեր, քառաձայն, երգեհոն եւ պատարագիչի բաժինով.

1) ՍԿԻԶԲ ՀԱՑՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՏԱՐԱԳԻ, (Խորհուրդ Խորին, Հրաշափառ, Ընտրեալդ Աստուծոյ, Ուրախ լեր) :

2) Սուրբ, Հայր երկնաւոր, Ցամենայնի, Որդի Աստուծոյ, Հոգի Աստուծոյ, Էջմիածնական եղանակաւ, (Կոմիտաս):

3) Եւ եղիցի ողորմութիւն :

4. Հայր մեր (Գոհարանական), Միայն Սուրբ, Օրհնութիւն, Տէր Ողորմեա, Քրիստոս պատարագեալ, Լցաք, Գոհանամք, Մաղթանք, Եղիցի :

5) Էջմիածինն ի հօրէ (Ա. Պարթեւեան):

MC 20.114 — ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ .— (45 վայրկեան):

Եկմալեան պատարագ եւ ծննդեան տաղեր :

Ով զարմանալի, Գովեա Երուսաղէմ, Սուրբ Աստուած, Փառք, Մարմին Տէրունական, Հրեշտակային, Սուրբ, Ցամենայնի, Հոգի Աստուծոյ, Ամէն եւ ընդ հոգւոյդ քում, Հայր մեր, Տէր Ողորմեա, Մաղթանք, Եղիցի : Արծաթսիրութեամբ, Ով զարմանալի, Աչքն ծով, Այսօր ձայնն Հայրական,

MC 20.103 — ՀԱՅ ԵՒ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴ. ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Նուագախումբ, խմբերգ, մեներգ, 10 կտոր :

Գարուն Երեւան, Եայլի, Թաթարական պար, Օրօր, Ատրպէյճան, Պիլիրի, Նազպար, Կաքաւիկ, Եարօ ջան, Քանաքեռ, Ղայթարմա, Գերիներու երգ, Լեզգինքա, Կովկասեան երգ :

MC 20.136 — **Arménie** Հայ ժող. երաժշտութիւն, 14 կտոր,

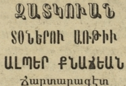
նուագախումբ, խմբերգ, մեներգ :

Հայրենիք, Էրզրումի պար, Ձով վիչեր, Կայնել ես, Տարօն, Արի' Սէյրան, Կանչէ կռունկ, Լալա եարս, Ետ առաջ, Շուշիկ, Պանդուխտի երգ, Շողպի, Մարալի, Վարդավառ :

Գին 2700 փրանք — Ստանալու համար դիմել՝

Ա. Պարթեւեանի՝ 14, Rue Petit, Paris 19 - BOT. 99-22 — RECORD SHOP, 36, Rue de Moscou, Paris

Եկեղեցւոյ դիւանատունը՝

ճարտարագէտ

- E.C.T. S.T.E.

Հարաւ – արեւելեան շրջանի մասնագէտ կցորդ ձեզի կը ներկայացնէ հեռատեսիլի – նոր գործիքներ –

ORTHOVISION 1958

DUCRETET THOMSON

Պարզ հեռաձայն մը

GA 25-70 OU NA 27-44

ձեր հեռատեսիլը քանի մը օրուան փորձի համար ձեր տունը կը բերուի արդէն, ձրի եւ առանց յանձնառութեան:

Հեռատեսիլը վստահութեան գործ է : Միայն մեծ գործատէր մը կրնայ ձեզի լիովին գոհացում տալ:

ԱԼՊԵՐ ՔՆԱՃԵԱՆ ձեզի կը բերէ ձեր հեռատեսիլը եւ կ'ապահովէ անոր խնամքը շնորհիւ իր արդիական տարբալուծարանին:

ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
"SALON DE DÉMONSTRATIONS"
ACTUALITÉS
51, Rue St. Ferreol, Marseille

Փորձ մը ձեզ պիտի համոզէ: Դիւրութեան ամէն միջոց, առանց շահի, ինչպէս ձեզի կը յարմարի :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 10 ԱՊՐԻԼ — JEUDI 10 AVRIL 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8165 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3966

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ի՛ՆՉՊԷՍ Կ'ԸՄԲՌՆԵՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆԸ

Արեւելք – արեւմուտք մենամարտը կը շարունակուի :

Բուլղանինի անփառունակ կղզիացումէն ետք, կը յուսացուէր որ նամակամարտը վերջ պիտի գտնէ :

Սակայն Խրուշչեւ չուշացաւ հաստատելու թէ ո՛չ մէկ փոփոխութիւն կայ արեւելեան կողմն աշխարհի :

Կրեմլինի միահեծան իշխանաւորը կը նուագէ նոյն լարերուն վրայ :

Երեք երգ կայ իր յայտագրին վրայ ,— հիւլէական փորձերու դադար, զինաթափութիւն եւ Մեծերու Խորհրդաժողով :

Այս երեք նիւթերը կարելի է վերածել մէկ յայտարարի ,— խաղաղութեան պահպանումը :

Սակայն ի՞նչ տեսակ խաղաղութիւն :

«Խաղաղութիւն» բառը նոյն իմաստը չունի Արեւելքի եւ Արեւմուտքի համար :

Ըստ Մոսկուայի, խաղաղութիւն կը տիրէ արդէն աշխարհի վրայ : Համայնավարական խաղաղութիւնը :

Մէկ կողմէ իր ազդեցութիւնը տարածած է դէպի Ծայրագոյն Արեւելք, մինչեւ Չինաստանի հսկայ կայսրութիւնը եւ Հիւսիսային Քորէան, միւս կողմէ իրեն ենթարկած է Լեհաստանը, Արեւելեան Գերմանիան, Չեխոսլովաքիան, Հունգարիան, Ռումանիան, Պուլկարիան ու Ալպանիան, հասնելով մինչեւ Ատրիական :

Ներկայ գոյավիճակին պահպանումը մեծապէս կը համապատասխանէ իր շահերուն :

Հակառակ է պատերազմի : Որովհետեւ կը զգայ թէ ո՛չ մէկ շահ պիտի ապահովէ իրեն նոր պատերազմ մը : Գիտէ թէ երրորդ աշխարհամարտ մը ո՛րքան աղետաբեր պիտի ըլլայ իրեն համար :

Ամէնէն առաջ կարմիր բռնակալութեան դէմ զլուխ պիտի ցցեն Եւրոպայի քաղաքակիրթ երկիրները, որոնք բոլշեւիկեան սուիններու սարսափին տակ կ'ապրին :

Գերմանիայէն մինչեւ Պալքանները անզօր կատաղութեան մատնուած են ժողովուրդները :

Ազատութի՜ւն կը պահանջեն հարիւր միլիոնաւոր մարդիկ : Ինքնորոշմա՜ն իրաւունք : Հեռացո՜ւմ մահասփիւռ հրասայլերու :

Արեւելեան Պերլինի, Փօզնանի եւ մանաւանդ Հունգարիոյ ժողովրդական, տաբերային ապստամբութիւնները ահազանգի պէս հնչեցին Կրեմլինի կամարներուն տակ :

Ըստ Արեւմուտքի, խաղաղութիւն չկայ ներկայիս աշխարհի վրայ : Ու չի կրնար ըլլալ՝ այնքան ատեն որ անազատ ժողովուրդներ կան երկրագունդի, մանաւանդ Եւրոպայի սրտին վրայ :

Ազատ աշխարհը ո՛չ մէկ աշխարհակալական յաւակնութիւններ ունի : Ուստի եւ չունի որեւէ ծրագիր՝ նոր պատերազմ մը շղթայազերծելու եւ մարդկութիւնը նոր աղէտի մը մէջ նետելու :

Հիւլէական ռումբերն ու սպառազինումները պաշտպանողական նպատակ միայն ունին : Պաշտպանութիւն՝ ընդդէմ բոլշեւիկեան յառաջխաղացման : Ընդդէմ «համաշխարհային յեղափոխութեան», որ կը շարունակէ մնալ Կրեմլինի վարիչներուն թիւ մէկ ծրագիրը :

Արեւմուտքը կը պահանջէ, որ ամսոյս վերջը Մոսկուայի մէջ սկսին խորհրդակցութիւնները՝ Մեծերու հանդիպումին օրակարգը պատրաստելու համար :

Կրեմլինի վարիչները մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս հանդիպումին :

Սակայն պիտի ընդունի՞ն ազատ աշխարհի պայմանները, որոնց առաջինն շարքին վրայ պիտի ըլլայ անշուշտ, կը յուսանք, ստրկացած երկիրներու ազատագրութիւնը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀՈԳԵՐԸ

Մինչ անգլօ-ամերիկեան բարեխօսները Պարպըրիէյի մէջ կը տեսակցէին Վարչապետ Կայեարի հետ, անելի մատնուած Ֆրանքօ-Թունուզեան թնճուկին մասին խօսելու համար, անդին հանքագործները առանց այլեւայլի կը պահանջեն որ իրենց աշխատավարձքերը աւելնան : 145 հազար հանքագործներ պատրաստ են «անորոշ ժամանակ»ով գործադուլ ընել՝ եթէ մինչեւ մէկ շաբաթ գոհացում չտրուի իրենց :

Նախարարները պիտի քննեն հանքածուխի գիներուն վերաբերեալ կարգ մը հարցեր : Արդարեւ, երեւոյթները այնպէս ցոյց կուտան թէ հանքագործները պիտի ստանան իրենց պահանջած յաւելումը : Բայց աշխատավարձքերու հինգ առ հարիւր յաւելումն անգամ (նուազագոյն) ութ միլիառ ֆրանք պիտի արժէ կառավարութեան : Այս պայմաններուն մէջ կը մտածեն գիները բարձրացնել. Ելմտական նախարար Փլիմլէն համաձայն է այս տեսակէտին : Հետեւաբար, շատ հաւանական է որ հանքածուխին գինը սղէ, որպէս զի կարելի ըլլայ գոհացնել բանուորները :

Միւս կողմէ մեծ աղմուկ հանեցին Նիսի օդակայանին մէջ գրաւուած տասը սնտուկներ, իւրաքանչիւրը՝ 20–30 քիլօ :

Այս սնտուկները կուգային Մարոքէն եւ կը կրէին դիւանագիտական պիտակ : Մարոքեան օդանաւով Նիս բերուած՝ սնտուկները Թունուզ պիտի երթային Ֆրանսի օդանաւով : Սնտուկներուն պարունակութիւնը յայտնի չըլլալով, մաքսատան պաշտօնեաները ստիպուեցան քանի մը հատը բանալ. — Ձայնասփիւռի շարժական կայանի գործիքներ՝ ուղղուած Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատին : Անմիջապէս լուր տրուեցաւ ոստիկանութեան եւ սնտուկները գրաւուեցան :

Ֆրանսայի Արտաքին նախարարութիւնը բողոքեց Թունուզի, որ դիւանագիտական պիտակին տակ ձայնասփիւռի գործիքներ կը տանէր Ալժերիացի ապստամբներուն :

Թունուզ իր կարգին բողոքած է Ֆրանսայի՝ որ քննութեան ենթարկած է դիւանագիտական իր ծրարները :

Մարոքի ձայնասփիւռը կ'անգիտանայ եղածը : Մարոքի Արտաքին նախարարութիւնը ո՛չ մէկ բան լուր ունէր, կը յայտարարեն Մարոքցիք :

Ալժերիոյ մէջ վերջերս կռիւները սաստկացան : Կոստանդինի շրջանին մէջ երեք մեծ բախումներ եղան : Ապստամբները Թունուզի մէջ զինուած՝ անցած էին Ալժերիա : Ամէնէն ծանր կռիւը եղաւ Նէկրինի մէջ, ուր ըմբոստները տուին 165 զոհ : Գրաւուեցան հինգ ռմբացիր եւ հարիւրէ աւելի պատերազմական զէնքեր :

Երկրորդ բախումը՝ Կելմայի հարաւը գտնուող լեռներու մէջ, ուր կռիւին մասնակցեցան նաեւ թռչան օդանաւերը (էլիքօփթէր) : 73 ըմբոստներ զինաթափ եղան :

Տրէպսի մէջ ապստամբները տուին 20 զոհ :

Կռիւներ եղան նաեւ այլ շրջաններու մէջ, քանի մը անապատայիններու (ֆելլակա) սպանութեան պատճառ դառնալով :

Անկախ զինեալ այս բախումներէն՝ ըմբոստները կը շարունակեն նաեւ ահաբեկչական իրենց գործունէութիւնը :

Վերջերս Ալժերիոյ քաղաքապետական պատուիրակութեանց անդամ երեք մահմետականներ սպաննուեցան ահաբեկիչներու կողմէ :

Ալժէէն կը հաղորդեն թէ միայն Մարտ ամսուան ընթացքին 624 մահմետականներու դէմ ահաբեկումներ եղած են. 193 հոգի սպաննուած է, որոնց 15ը կին եւ 12ը անչափահաս. 177 վիրաւոր (10 կին, 30 անչափահաս) եւ 254 հոգի անյայտացած է (24 կին, 14 անչափահաս) :

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒՐԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ԽՐՈՒՇՉԵՒԻՆ

ԶԷՆՔԵՐՈՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ ԱՐԳԻԼԵԼ ԵՒ Ո՛Չ ԹԷ ՓՈՐՁԵՐԸ

Խրուշչեւ կը շարունակէ ճառ խօսիլ, մինչ բազմաթիւ երկիրներ կը յայտնեն թէ նամակ ստացած են Խ. Միութեան Վարչապետէն :

Իսրայէլ, Շուէտ եւ Դանիա յայտարարած էին թէ նամակ ստացած են Խրուշչեւէն. Ներկայիս Աւստրիա, Պելժիա, Հոլանտա, Փաքիստան, Լիւքսէմպուրկ, Զուիցերիա եւ Յունաստան կը յայտնեն թէ նամակ ստացած են Մոսկուայէն : Պարզ է, թէ այս բոլորին մէջ Խրուշչեւ կը խօսի հիւլէական փորձերը դադրեցնելու մասին :

Նախագահ Այզընհաուըր նամակով մը պատասխանեց Խ. Միութեան Վարչապետին, շեշտելով թէ հարցը ո՛չ թէ փորձերուն, այլ՝ զէնքերուն մէջ կը կայանայ :

Այզընհաուըր ուղղակի մերժեց հիւլէական փորձերը դադրեցնելու խորհրդային առաջարկը :

Միացեալ Նահանգներու Նախագահը կ'առաջարկէ որ ընդունին 1955ին Ուաշինթընի կողմէ ներկայացուած ծրագիրը՝ հսկողութեան համար, որովհետեւ առանց հսկողութեան ոչ մէկ ապահովութիւն կրնայ տրուիլ՝ թէ փորձերը կը դադրին :

Եթէ Ռուսիա խաղաղասէր երկիր մըն է, կ'ըսէ Այզընհաուըր, պէտք է ընդունի հիւլէական բոլոր զէնքերը միջազգային հսկողութեան տակ դնելու առաջարկը :

Խ. Միութիւնը կ'առաջարկէ հիւլէական փորձերը դադրեցնել ճի՛շդ այն ատեն՝ երբ վերջացուցած է իր փորձերուն շարքը եւ գիտէ թէ Միացեալ Նահանգները յայտարարած են որ հիւլէական եւ ջրածին փորձեր պիտի կատարեն : Այսուհանդերձ, կ'ըսէ Այզընհաուըր, Ամերիկա առաւելապէս կ'աշխատի պաշտպանողական զէնքերու վրայ եւ ո՛չ թէ յարձակողական :

Միւս կողմէ Արեւելեան Գերմանիոյ Վարչապետ Կրոթվոլի յանձնուած յուշագիրի մը մէջ, Խրուշչեւ կը յայտնէ թէ Խ. Միութիւնը պիտի վերսկսի հիւլէական իր փորձերուն՝ եթէ Ամերիկա եւ Անգլիա շարունակեն մնալ իրենց այժմու դիրքին վրայ :

Իսկ Անգլիոյ Վարչապետ Մաքմիլընի ղրկած նամակին մէջ կ'ըսէ թէ փորձերը դադրեցնելու համար Անգլիա – Ամերիկա – Խ. Միութիւն համաձայնութիւն մը աւելի դիւրութեամբ կրնայ իրականանալ :

× Ամերիկեան շրջանակները կը մտածեն թէ Խ. Միութիւնը կը պատրաստուի Սպուտնիկ մը արձակել դէպի լուսին : Կարգ մը նախատեսութեանց համաձայն, խորհրդային գիտունները Սպուտնիկ – Գ.ը պիտի արձակեն Մայիս մէկի ատեններ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՒՍԵՒԳԵՐՄԱՆ խորհրդակցութիւնները՝ որ տեղի կ'ունենային Մոսկուայի մէջ, առջի օր վերջացան. առեւտրական համաձայնութիւն մը գոյացած է, որ պաշտօնապէս պիտի ստորագրուի Պոնի մէջ :

ՄԱԼԹԱ կղզիին մէջ հակաբրիտանական ցոյցեր եղան : Ցուցարարները լեցուցած էին Լա Վալէթի փողոցները եւ կը պոռային «Անգլիացինե՛ր, վճարեցէք կամ հեռացէք» : Այս ցոյցը եղաւ՝ երբ Անգլիացիք որոշեցին փակել կղզիին կարեւորագոյն նաւաշինարանները :

ՊԱՐՍԵԼՈՆԱՅԻ բոլոր բանթողները վերսկսած են աշխատանքի, երկու շաբաթուան գործադուլէ մը ետք :

ԽԱԴ ԱՐՔ.Ի ՆՈՐ ԱՐԱՐՔԸ

ԽՄԲ.— Նախագահ Նասրի ուղղուած ժուռնալով խադ Արք. կը փորձէ կասկածելի ցոյց տալ Միջին Արեւելքի Հայութիւնը յաչս շահագրգռուող պետութեանց : Այս առթիւ Պէյրութի մեր պաշտօնակիցը՝ *Ազդակ*, հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հրատարակէ (Ապրիլ 3) .—

Գաղթաշխարհի Հայութիւնը ապահովաբար զարհուրանքով տեղեկանայ անլուր եւ եպերելի այն արարքին, զոր գործած է Կիլիկեան Միաբանութենէն հեռացուած Խադ Արք. Աջապահեան, 20 Մարտ 1958 թուակիր հեռագրային ժուռնալով մը՝ ուղղուած Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան նախագահ Կամալ Ապտէլ Նասրի :

Մեր տրամադրութեան տակ է ամբողջական պատճէնը այդ ժուռնալ – հեռագրին, որուն բնոյթը կրնանք սահմանել իբրեւ Միջ. Արեւելքի Հայութիւնը յաչս շահագրգռող պետութիւններու կասկածելի ցոյց տալու նպատակը հետապնդող բացորոշ եւ գիտումնաւոր քայլ : Արդարեւ Խադ Սրբազան անտեսելով հայ ժողովուրդի ազգային ու քաղաքական փափուկ կացութիւնը՝ հիւրընկալ երկիրներու մէջ, եւ անտեսելով այն իրողութիւնը, որ Հայութիւնը անվերապահօրէն հաւատարմական զգացումներ եւ կեցուածք ունի արաբական աշխարհի մէջ, իր հեռագրով նախ կը փորձէ այս գաղութներու Հայութեան ջախջախիչ մեծամասնութիւնը ներկայացնող զանգուածները եւ ազգային հանգամանաւոր իշխանութիւնները մատնել իբրեւ «արեւմտեան քաղաքականութեան հետեւող», իսկ ինքզինք եւ իր փոքրաթիւ արբանեակները ներկայացնել իբրեւ ... «արաբական աշխարհի համակիր եւ հաւատարիմ քաղաքացիներ» :

Առայժմ, հետաքրքրական քանի մը տողերը միայն կ'արտագրենք խնդրոյ առարկայ ժուռնալէն, որուն ամբողջական պատճէնէն օրինակներ ղրկուած են փոխ նախագահներ Աքրամ Հորանիի, Սապրիի Ասալիի, Ներքին նախարար Սարրաճի եւ Արդարութեան նախարար Հոմէտի, անշուշտ իր կողմէ նիւթուած դաւը աւելի արդիւնաւորելու սին յոյսով ...

— «Անթիլիասի կաթողիկոսութեան կեղծ մարմինները, որոնց գլուխ Զարեհ կաթողիկոսը, ինչպէս նաեւ իր օգնականները 9 Մարտին հրաւիրած են Լիբանանի նախագահ Քամիլ Շամունը՝ որ մեր Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան դէմ դաւով ու զրպարտութեամբ լեցուն ճառ մը խօսի, ճառ խօսի մեր անձնազոհ նախագահին դէմ, Անթիլիասի Կաթողիկոսարանէն» :

Շեշտը եւ ոգին ցոյց կուտան, արդէն, թէ որո՞նք են իսկական հեղինակները մատնութեան եւ ստոր զրպարտութեան այս ժուռնալին :

ՊՐԻՒՍԷԼԻ ցուցահանդէսին մէջ առջի օր մեռած գտած էին ռուս ճարտարապետ մը որուն մահուան պատճառները յայտնի չէին : Խորհրդային դեսպանատունը բացարձակապէս կը հերքէ այն լուրը որուն համաձայն ռուս ճարտարապետը սպաննուած է կռիւի մը ընթացքին :

ՌՈՒՐԻ (Գերմանիա) 180.000 մետաղագործները Ապրիլ 9ին համար որոշած էին գործադուլ ընել : Աշխատավարձքի յաւելում կը պահանջեն :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Ապրիլ 8).— Ձոյլ ոսկի 520.000, Նափոլէոն 3720, զուից. 3570, անգլ. 4330, քսան տոլարնոց 17.920, Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) տոլար 444, սթերլին 1240, զուից. 107, պելժ. 9, լիր 0.72, մարք 106 :

ՄԵՐ ՊԱՅՔԱՐԸ
ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՃԱԿԱՏՆԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

Բ.

Դաշնակցութի՛ւն : Գաղափարի իշխան՝ որ ներդաշնակութիւն է ստեղծած սրտերու միջեւ : Աշխատաւոր թէ գործատէր, մտաւորական թէ ռամիկ՝ հաւասարութիւն մը ցոյց կուտան իր դրօշին տակ : Միասնականութիւն մը՝ որուն կը ձգտի մարդկութիւնը այսօր, ընկերային վարդապետութեանց խառնիճաղանճին ընդմէջէն :

Ահաւասի՛կ կազմակերպութիւն մը, որ ստեղծած է այդ ներդաշնակութիւնը եւ միանուագ կը պահէ 68 տարիէ ի վեր :

Անվիճելի է այն իրողութիւնը, որ այսօր, — մանաւա՛նդ այսօր,— Դաշնակցութիւնը, ներուժ տակաւին, իր սնունդը կը ստանայ երիտասարդութենէն : Օտար ափերու վրայ հասակ առած սերունդի մը ջախջախիչ զանգուածը զօրավիգ կանգնած է իրեն :

Երէկ՝ յեղափոխութեան ալիքներով կլանուած էր Հայոց Աշխարհը, երբ բարձրացաւ ուժեղ ու տիրական ձայնը Հ. Յ. Դ.եան : Բնական է որ ազատական երիտասարդութիւնը պիտի հաւաքուէր անոր դրօշին տակ, մինչեւ իսկ բարձրանալով լեռ. մասնակցելով յեղափոխական շարժումներու : Հայկական հերոսապատումի հոյակա՛պ շրջան ...

Ռուսական եւ Թրքական վայրագութիւնները, իրենց կարգին, դաշնակցութեան, միասնականութեան հոգեբանութիւնը ստեղծած էին ժողովուրդին մէջ (չենք խօսիր հնչակեան մանրուքներու մասին. նման երեւոյթները անխուսափելի են բոլոր ժողովուրդներու պատմութեան մէջ, մանաւանդ՝ երբ նոր շարժումներ կան) :

Ժամանակները փոխուած են :

Ինչո՞ւ սակայն երիտասարդութեան ջախջախիչ մեծամասնութիւնը կանգնած է Դաշնակցութեան կողքին :

Եւ մանաւանդ՝ ի՛նչ կը ներկայացնէ այսօրուան երիտասարդութիւնը, իբրեւ գաղափար եւ շարժում :

Մխրճուինք ծոյլ երեւոյթները եւ ներկայացնենք :

Մէկ կողմ ձգելով ամբոխավարական արտայայտութիւնները, ճշդենք անխուսափելի կարգ մը իրողութիւններ :

Արդի երիտասարդութիւնը կը տառապի «Դարուս ցաւ»էն.— Անտարբերութիւն, մելամաղձոտութիւն, հաւատքի պակաս : Չենք կրնար ըսել, թէ հայ երիտասարդութիւնը ամբողջովին ենթակայ չէ բացասական այս երեւոյթին : Այսուհանդերձ, որոշ hաւատք մը կայ, ինչ որ կարելի է վերագրել մեզի յատուկ ժառանգական որոշ ռոմանթիզմի մը :

Պարզ է, թէ փառահեղ պատմութիւն մըն ալ մեծ դեր ունի՝ հմայելու համար նորահաս սերունդները : Բայց, ամէնէն աւելի գաղափարական ամուր հիմն է՝ որ երիտասարդութիւնը կը կապէ Դաշնակցութեան : Ուղղակի տեսական վարդապետութիւնը՝ բոլորովին տարբեր հայկական միւս կազմակերպութեանց պատահական զգեստաւորումէն :

Այս բոլորին ծանօթ ենք :

Գանք գլխաւոր երեւոյթին :

Այսօրուան երիտասարդութիւնը համեմատաբար աւելի զարգացած է, քան գինքը նախորդող սերունդը : Անգրագէտ՝ գրեթէ չկայ, մասնաւորապէս Եւրոպա եւ Ամերիկա :

Արդ, ինչպէս կարելի է սպասել, որ մեր երիտասարդական կազմակերպութիւնները յառաջդիմեն՝ այս կամ այն մարմինին կողմէ նշանակուած ընկերոջ մը հսկողութեան ներքեւ :

Վերջապէս, Փարիզ ծնած եւ մեծցած երիտասարդ մը (Նոր Սերնդական) դժուար թէ կարենայ տարիներ շարունակ նոյն թելադրանքները լսել բանուոր ընկերոջ մը կողմէ,— այլապէս յարգելի եւ հասուն կուսակցական : Երեւոյթը գրեթէ նոյնն է Ֆրանսայի բոլոր շրջաններուն մէջ, ինչպէս նաեւ Միջին Արեւելք, ու թերեւս, Ամերիկա :

Բարձրագոյն կրթութեամբ տղաք, երբ ամէն օր տեսական վիճաբանութեանց ականջալուր կ՛ըլլան, ի՛նչ համոզում կրնան գոյացնել իբրեւ Դաշնակցական (կամ՝ թեկնածու) երբ շատեր ալ կազմակերպութեան մաս կը կազմեն աւանդաբար :

Բարեբախտաբար սկսած ենք ձերբազատուիլ անգիր այս սկզբունքէն : Ֆրանսայի Նոր Սերունդը կրնանք օրինակ ծառայեցնել այս տեսակէտէն : Երիտասարդութեան կազմակերպումն ու ղեկավարութիւնը՝ երիտասարդներու միջոցով :

Անջատում՝ երբե՛ք :

Արմատական փոփոխութիւն մը սակայն՝ ընդհանուր դրութեան մէջ :

Նկատի առնելով հանդերձ դժուարութիւնները՝ հարկ է օժանդակել երիտասարդութեան :

Նախ՝ քանի՞ երիտասարդներ ունինք եւրոպական համալսարաններու մէջ, որոնք կը պատրաստուին ընկերաբանութեան, քաղաքական գիտութեանց, ուսուցչութեան եւն. :

Պէտք չէ սպասել, որ նիւթապաշտ այս դարուն մէջ գտնուին գաղափարապաշտ երիտասարդներ, որոնք գործնական գիտութիւնները ձգելով հետեւին ընկերային գիտութեանց... ազգը փրկելու համար :

Գէթ՝ միջոցներուն մասին պէտք է մտածել :

Ցետոյ՝ երիտասարդներուն ասպարէզ չի տրուիր. առարկութիւնները ծանօթ են, բայց ո՛չ՝ ընդունելի :

Այս պայմաններուն մէջ, աւելի լաւ է ձգել՝ որ երիտասարդները իրե՛նք պատրաստեն աշխատանքի իրենց օրակարգը, համապատասխան արդի պահանջներուն եւ միաժամանակ զուգընթաց Դաշնակցութեան ընդհանուր ուղեգիծին :

Երիտասարդութիւնը՝ Դաշնակցութեան կենսաղբիւր :

Հայկական հզօր այս կազմակերպութիւնը՝ երիտասարդներու զօրավիգ :

ԱՐՄԵՊԻԼ

ՋՐԱԾԻՆ ՈՒԺԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ռուսերը իրենց մեծ բնագէտ Գափիցայի աշխատանքներուն շնորհիւ կրցեր էին մէկ միլիոն աստիճանի ջերմութիւն մը ձեռք բերել, ելեկտրական զօրաւոր եւ յատուկ խտացուցիչներու հոսանքին յանկարծական պարպումէն :

1956ին երբ Խրուշչեւ եւ Բուլգանին Անգլիա այցելեցին, իրենց կ՛ընկերանար նաեւ հիւլէական մասնագէտ եւ գիտութեանց ակադեմիայի անդամ Իկոր Գուրչատով : Անոնք այցելեցին նաեւ Հարուէլի հիւլէական կեդրոնը, ուր ծանօթացան անգլիական աշխատանքներուն : Այդ առիթով Գուրչատով յայտնութիւններ ըրաւ նաեւ ռուսական իրագործումներուն մասին, որոնք մասնագիտական մեծ արժէք կը ներկայացնէին : Օրինակ, ան յայտնեց թէ մէկ կրամ տէօթէրիոմը (ծանր ջրածին) քանի մը միլիոն աստիճանի ջերմութեան բարձրացնելու համար անոնք կը վատնէին միայն քանի մը քիլովաթ – ժամի ելեկտրականութիւն : Այսինքն, մէկ թէյաման ջուր եռացնելու համար վատնուած ելեկտրուժ : Մինչդեռ տէօթէրիոմի եւ թրիթիոմի հիւլէներուն ձուլումէն համադրուած մէկ կրամ հելիոմը յառաջ կը բերէր հարիւրաւոր միլիոն քիլովաթ – ժամի ուժ մը :

Երկրորդ հարց մըն էր նաեւ թէ ի՞նչ նիւթ կարելի էր գործածել միլիոնաւոր աստիճանի բարձր ջերմութեանց դիմանալու համար : Աշխարհիս վրայ ոչ մէկ մարմին կարող էր դիմանալ այդքան բարձր ջերմութեանց :

Ռուս գիտունները այդ հարցն ալ լուծեր էին, պարզապէս արգիլելով բարձր ջերմութեան հասած մասնիկներուն ցրւումը՝ զօրաւոր մագնիսական հոսանքի մը միջոցաւ : Ուրեմն մագնիսական հոսանքի աննիւթական պատն էր որ իր մէջ կը պարփակէր այդ ահռելի ջերմութիւնը : Տարակոյս չկայ թէ Անգլիացիք օգտուեցան Ռուսերու յայտնութիւններէն մինչեւ որ ներկայ տարուան Յունուարի վերջաւորութեան Անգլիացիք ու Ամերիկացիները յայտարարեցին պաշտօնապէս թէ գտած են ջրածինի ուժի զսպումն ու անոր յօգուտ մարդկութեան օգտագործման կերպը :

Անգլիոյ մէջ աւելի յառաջացած են այս մարզի մէջ : Իրենց Զեթան ապարատը մըն է ատոր : Զեթան կազմուած է՝ Զերօ – Էներժիք – Թէրմօնիւքլէէ – Ասեմպլի բառերուն սկզբնատառերով : Թէեւ Յառաջը բաւական մանրամասն ներկայացուցեր էր զայն, սակայն աւելորդ չենք նկատեր քանի մը յաւելումներ ընել :

Զեթան բոլորաձեւ խողովակ մըն է, ալիւմինիոմէ շինուած, մէկ մեթր տրամագծով եւ 6·5 մեթր բոլորակի շրջագծով, որուն մէջ կը կատարուի հիւլէական հակազդեցութիւնը, հինգ միլիոն աստիճանէ աւելի ջերմութիւն մը արտադրելով : Ռուսական թէ Ֆրանսական նոյն սկզբունքին վրայ շինուած կազմածները ուղղագիծ խողովակէ մը կը բաղկանան :

Անգլիական զեթան ունի գործնական առաւելութիւններ, մանաւանդ ելեկտրական հոսանքի խնայողութեան համար : Զեթայի խողովակը պարուրուած է նաեւ ելեկտրական թելերու խուրձով մը որ յաւելեալ աղբիւր մըն է ջերմութեան ու կը նպաստէ հիւլէները իօնիզէ ընելու, այսինքն հիւլէներուն կորիզը մերկացնելու իր ելեքտրոններէն : Այս գործողութիւնը կը դիւրացնէ հիւլէներու բախումն ու ձուլումը : Խողովակը կը պարունակէ ծանր ջրածին (տէօթէրիոմ) : Սակայն թերեւս աւելի յարմարէր պարապ է ըսելու : Թէեւ այդ պարապութեամբ իսկ ծանր ջրածինի հիւլէներուն խտութիւնը կը գնահատուի իւրաքանչիւր խորանարդ սանթիմեթրի համար երկու միլիոն՝ 700 հազար միլիառի ... Երբ հսկայական խտացուցիչներէ ելեկտրական զօրաւոր հոսանքը հաղորդակցութեան կը դրուի Զեթային հետ 2–5հազարերորդ երկվայրկեանի մը ընթացքին տէօթէրիոմի հիւլէները այդ հոսանքին ազդեցութիւնը կը կրեն ու միայն 2–5 միլիոներորդ երկվայրկեան մէջ հիւլէները իբրեւ հետեւանք ձուլման հակազդեցութեան, կ՛արձակեն հինգ միլիոն աստիճանէ աւելի ջերմութիւն մը : Այսինքն՝ կը կազմուի արեւ մը երկրիս վրայ, շատ փաղանգուկ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՆԻՍԻ ՔՍԱՆԵՐԵՔԸ

ԳԼՈՒԽ ՉՈՐՐՈՐԴ

2.

— Ինձ էլ ես ասել, բուսաբանական ինստիտուտի դիրեկտորին էլ ... հիմա ո՞ր մէկն է ճիշդը ...

Կինը միանգամից սթափուեց : Բայց մի վայրկեան անց, նա նորից խօսեց հարբած : Այս անգամ սակայն, նա ակնյայտօրէն ձեւացնում էր :

— Չեմ հասկանում .— Ուրեմն դիրեկտորը մեռե՞լ է ...

— Վերդինէ, — ասաց Գարեգինը հանգիստ, — նայիր աչքերիս : Եթէ չպատասխանես ինձ, վայ քեզ : Ես կատակ չեմ անում ... ի՞նչ է պատահել Սիրանոյշին ...

Կինը ցնցուեց : Նա այժմ ակնյայտնօրէն ճգնում էր ազատագրուել հարբածութեան մնացորդներից, գիտակցել, կշռել սեւ – լիքը :

— Գարիկ ...

— Ոչ թէ Գարիկ, այլ Սիրանոյշ, — դու նրա մասին խօսիր ...

— Ես գիտեմ թէ ինչ ես կասկածում, Գարիկ, բայց ես մեղաւոր չեմ : Ճիշդ է, նա երբեմն գիշերում էր ինձ մօտ, դա քեզ յայտնի է ...

— Յետո՞յ ...

— Երբեմն պատահում էր, որ մեր տղաներն ու աղջիկները, — նա ձեռքը պարզեց դէպի ներս, — հաւաքուած էին լինում ինձ մօտ : Այդպիսի դէպքերում Սիրանոյշը գնում էր շիրման եւ անմիջապէս պառկում քնելու՝ առանց մասնակցելու մեր սեղանին, թէեւ այնքան խնդրում էին ...

— Շարունակիր ...

— Մէկը կար,— նա հիմա չկայ, փախել է,— որը շատ էր հետաքրքրւում Սիրանոյշով ...

Գարեգինը ցնցուեց :

— Բայց նա իրեն շատ լաւ էր պահում, — շտապեց պարզաբանել Վերդինէն : Ի հարկէ, չէր համարձակւում Սիրանոյշին ոչինչ ասել եւ միայն ինձ մօտ էր արտայայտում իր զգացմունքները :

— Քեզ մօտ : Յետո՞յ ...

— Մի երեկոյ նա եկաւ նորից : Տունը միայն ես եւ Սիրանոյշն էինք : Քաղաքավարութեամբ ներողութիւն խնդրեց եւ ասաց, որ մի կէս ժամից գնալու է ... Մենք միասին թէյեցինք ... Այլեւս ոչինչ չեմ յիշում ... Ըստ երեւո՛յթին նա մեր թէյի հետ ինչ որ բան էր խառնել եւ մենք քնել էինք ... Առաւօտեան Սիրանոյշն սկսեց պատմել ինչ որ բան, որ հազիւ երազի նման էր յիշում, իսկ ես ոչինչ, ոչինչ չէի յիշում, որովհետեւ խոր քնած եմ եղել ...

— Յետո՞յ ...

— Մի ամիս անց Սիրանոյշն զգաց իր վիճակը ... Եւ յանկարծ հասկացաւ, որ այն գիշերուայ երազը երազ չի եղել ... սկսուեցին տանջանքները ... քանի անգամ ես ինքս եմ նրան ետ կանգնեցնել ինքնասպանութեան մտքից, իսկ դու ինձ ես մեղադրում ... «Ես եւ Գարիկն այլեւս երջանիկ չենք կարող լինել երբեք »,— ասում էր նա : Իսկ երեխան աճում էր ...

Բայց նա չէր ուզում աբորտ անել : Այնպէս էլ չհասկացայ՝ մայրական զգացմո՞ւնք էր ծագել մէջը, թէ՞ վախենում էր մեռնելուց ...

Նայելով Գարեգինի դէմքին, նա սարսափեց նրա հայեացքից եւ շտապեց ընդհատել իր խօսքը :

— Ասա, — բացագանչեց Գարեգինը՝ ուժեղ սեղմելով նրա ուսը, — ասա ...

— Սպասիր ...

— Ասա ... –

— Թող, ցաւեցնում ես :

— Ասա՛ ...

— Թող ... Նա չի մեռել ... Թող ...

Գարեգինը կամացուկ ետ քաշեց ձեռքը եւ կարծես աշխատելով հասկանալ, շփեց իր ճակատը :

— Չի մեռել, կենդանի է, հասկանո՞ւմ ես,— բղաւեց կինը տղայի ականջին :

Գարեգինը յենուեց պատին եւ աչքերը փակեց :

3.

— Սիրանոյշը չի մեռել, կենդանի է,— միանգամ եւս կրկնեց Վերդինէն : — Խեղճըն այնքան լաց էր լինում, այնքան էր ուզում տեսնել քեզ ... Բայց նա գիտէր քեզ եւ գիտէր, որ երջանկութիւնն այլեւս անհնար է, դրա համար էլ խնդրեց, որ ասեմ, իբր նա մեռել է ... Եւ գնաց Մեղրի՝ այնտեղ ապրելու եւ աշխատելու համար ...

Գարեգինն աչքերը բաց արեց եւ նայեց կնոջը : Մթութեան մէջ անգամ նրա աչքերը սարսափելի էին : Նրանք շատ փոքր էին՝ իրենց մէջ տեղաւորելու համար ուրախութիւնը : Նրանք միայն տագնապած էին :

— Ուրեմն Սիրանոյշը կենդանի է,— շշնջաց նա՝ չհաւատալով իր ձայնին, իր շրթունքների շարժումներին, իր լսողութեանը :

— Քանի՞ անգամ կրկնեմ ... իսկ գնալիս խնդրեց .— «Երբ Գարեգինը գայ, գրիր ինձ նրա մասին մանրամասն, թող դա լինի քո փոքրիկ լաւութիւնն այն մեծ վատութեան հանդէպ, որ արել ես ինձ » : Նա կարծում էր, թէ իմ օգնութեամբ էր եղել այն գործը ...

— Այդ մասին յետոյ ... ասաց Գարեգինը եւ հեռացաւ :

Նա գնում էր օրօրուելով, հարբածի նման, եւ շուտով նրա կերպարանքը կորաւ փողոցի հեռւում :

4.

Արեւոտ առաւօտը, որ բացուեց Երեւանի վրայ, գիշերուայ խաւարի հետ ցրեց նաեւ Գարեգինի ուղեղում հաւաքուած մշուշը : Մի քանի ժամուայ երկար մաքառումից յետոյ նա վերջապէս կարողացաւ սեղմել, խտացնել, փոքրացնել ահռելի մեծ խնդութիւնը եւ տեղաւորել իր գիտակցութեան մէջ.— Սիրանոյշը կենդանի է ...

Երբ փչեցին գործարանների շչակները, գնացքն արդէն տանում էր Գարեգինին : Գնացքը սլանում էր այգիների, բանջարանոցների, ցանքսերի միջով : Շուրջն ամենուր ջրանցքներ էին, չէնքեր, ելեկտրահաղորդման պողպատէ աշտարակներ ... իսկ դիմացը երջանկութիւնն էր ...

ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

(17 եւ վերջ)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԽԱՆԴԱՎԱՌՈՒԹԵԱՆ ԱՄԻՍ ՄԸ ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

ԿԱՐՏԱՆ, (Յառաջ) — Շնորհիւ Հ. Յ. Դ. «Նիկոլ Դուման» ենթակոմիտէին, Մարտը եղաւ շարժումի եւ խանդավառութեան ամիս՝ Կարտանի եւ շրջաններու Հայութեան համար: Մարտ 9ին Թատերական ներկայացում, հարիւրաւոր հանդիսականներու ներկայութեամբ: Մարտ 23ին գինեձօն եւ բարեկամական հանդիպում՝ «Գեղունի» սրահին մէջ, ընկերվարականներու Կարտանի կազմին վարչութեան հետ, ի պատիւ քաղաքապետ եւ Պուչ տիւ Րոնի նահանգային խորհուրդի անդամ Վիքթոր Սավինի, որ ոսկիէ շըքանշան մը ստացած էր: Քաղաքապետին կ'ընկերանային մեր երիտասարդ բարեկամ Րոժէ Լերտա եւ ուրիշներ: Ընկեր Հայրապետ Աւետիսեան ներկաայցուց քաղաքապետը որ միշտ օգտակար եղած է մեզի եւ Կարտանի Հայութեան կողմէ շընորհակալութիւն յայտնեց անոր: Աղջնակ մը փունջ մը ծաղիկ նուիրեց:

Քաղաքապետը յուզուած շնորհակալութիւն յայտնեց, ըսելով — Այնքան մեծ է համակրանքս ձեզի հանդէպ՝ որ դրադարանիս լաւագոյն տեղը յատկացուցած եմ ձեր պատմութեան գրքին: Երբ դժուարութիւններ ունենաք, յիշեցէք որ բարեկամ մը ունիք եւ կարելիութեանս սահմաններուն մէջ պիտի աշխատիմ օգտակար ըլլալ ձեզի:

Խօսեցաւ նաեւ Րոժէ Լերտան:

Խանդավառ օր մը եղաւ Մարտ 30ի Հ. Յ. Դ. «Նիկոլ Դուման» ենթակոմիտէի նախաձեռնած եւ կազմակերպած հանդէսը, հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէին, եւ նախագահութեամբ քաղաքապետ, նահանգային խորհուրդի անդամ Վիքթոր Սավինի: «Գեղունի» սրահը ծայրէ ծայր լեցուած էր, շատեր ոտքի մնացին մինչեւ հանդէսին վերջը: Ներկաներուն մէջ աչքի կը զարնէր երիտասարդութիւնը, որ մեծ թիւ մը կը կազմէր: Նոր Սեբաստիոյ կողմէ երգուած ֆրանսական եւ հայկական ազգային քայլերգներէն ետք ընկեր Ն. Սարգիսեան հանդէսը բացուած յայտարարեց, ողջոյնի քանի մը խօսքերով:

Նոր Սեբաստիոյէն Մարի Նաւոյեան արտասանեց Միքայէլ Վարանդեանի «Հայ հերոսները»: Առաջին բանախօսն էր ընկեր Միրիճեան, Նոր Սեբաստիոյ շրջանային վարչութեան կողմէ, որ կոչ ըրաւ ծընողքներուն, հսկել իրենց զաւակներուն վրայ.— Ազգային տեսակէտով հայ երիտասարդութիւնը համախմբելու մեծ պահանջ ունինք, մեր պարտականութիւնն է զանոնք պահել հայ ոգիով եւ լաւագոյն զգացումներով Հայեր, որպէս զի այդ երիտասարդութիւնը օտարացման վտանգին չենթարկուի:

Ընկեր Ջաւէն Գինոսեան երգեց «Հայաստան»ը:

Հանդէսին կազմակերպիչները օգտուած էին առիթէն, իբրեւ բանախօս հրաւիրելու համար ընկեր Վ. Իշխանեանը, որ կը գտնուէր մեր մէջ:

Խանդավառուած բազմաթիւ հանդիսականներուն ներկայութենէն ընկեր Վ. Իշխանեան, իր ուրախութիւնը յայտնեց որ քսան տարի վերջ դարձեալ բախտն ունեցաւ ծանօթ դէմքեր տեսնելու.— Հայ ժողովուրդը մեծ աշխարհամարտէն վերջ, ցրուած է աշխարհի զանազան երկիրներուն մէջ: Հայութեան թիւը կը հաշուեն երեք միլիոնէն աւելի, որուն հազիւ մէկուկէս միլիոնը կ'ապրի Խորհրդային Հայաստանի մէջ, մեծ մաս մը ցրուած է խորհրդային զանազան երկիրներուն մէջ, ուր Հայը նոյնիսկ հնարաւորութիւն չունի հայերէն խօսելու: Կ'րսեն թէ երկու հատուած կայ հայկական կեանքին մէջ, հայաստանասէր եւ «հակահայաստանեան» Դաշնակցութիւնը, բայց իրենք ալ գիտեն թէ չարաչար կը սխալին:

Դաշնակցութեան հերոսներուն արիւնը խառնուած է մեր հողին եւ իրաւունք ունինք ըսելու որ Դաշնակցական ժամուլը արտասահմանի Հայութեան յոյսի ճառագայթն է եւ անոր զրպարտիչներն ու բանսարկուները Հայու սիրտն ու հողին վառ պահողներն են:

Երկիր մը վարչակարգը մնայուն չի կըրնար ըլլալ եթէ չի համապատասխաներ ժողովուրդին զգացումներուն եւ անպայման կը փոխուի: Բայց պիտի ապրի հայ ժողովուրդը, վերստանալով իր իրաւունքը՝ ազատ եւ անկախ իր հայրենիքին մէջ:

Ատոմիկ Նաւոյեանի ֆրանսերէն արտասանութենէն վերջ բեմ բարձրացաւ քաղաքապետ Սավին.— Դժբախտաբար հայերէն չեմ գիտեր, բայց ձեր դէմքերուն արտայայտութիւնն իսկ բաւական է՝ աւելցնելու համար համակրանքս: Երկար ժամանակ է որ ձեզ կը ճանչնամ, ունիմ մտերիմ հայ բարեկամներ: Հաւատացէք որ կը սիրեմ բոլոր Հայերը: Ձեր օրուան բանախօսին արտասանած բառերը չհասկցայ, սակայն հասկցայ իր արտայայտութիւններուն իմաստը, իր տանջուած մարմնին, բայց առողջ մնացած խէալին արտայայտութիւնը որ կուգայ ձեզ եւս ըսելու թէ կարգերը կրնան փոխուիլ, ու մօտաւոր ապագային Հայերն ալ կ'ունենան իրենց տեղը՝ ազատ ազգերուն մէջ: Սրտանց կը մաղթեմ որ շուտ գայ այդ օրը:

Ընկեր Հ. Աւետիսեանի քանի մը խրախուսիչ խօսքերէն վերջ, ուղղուած երիտասարդներուն, նախագահը շնորհակալութիւն յայտնելով բանախօսներուն եւ հանդիսականներուն, հանդէսը փակուած յայտարարեց:

14 երիտասարդ – երիտասարդուհիներ սրահը մնալով փափաք յայտնեցին Նոր Սեբաստիոյ շարքերը մտնելու, անուններու արձանագրութիւններէն ետք ընկեր Իշխանեան լայն օրէն բացատրեց հայ երիտասարդին դերը արտասահմանի մէջ, ընտրուեցաւ առժամեայ վարչութիւն մը, մինչեւ ընդհանուր ժողովի գումարում: Գինեձօնով մը վերջացաւ այս հաւաքոյթը եւ երիտասարդները մեկնեցան ազգային ոգիով տոգորուած:

Ն. Ա. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

կեանքով:

Այդ միլիոնաւոր աստիճանի ջերմութիւնը չափելու համար յատուկ մեթոտներ կան, որոնց մասին կարելի չէ խօսիլ այստեղ:

Ջեթայի իրագործումով անգլիացի բընագէտները անառարկելի իրողութիւն մը կը նկատեն տէօթէրիոմի հիւլէներուն ձուլումէն համադրուած հելիոմը:

Ատոր պէսզոյց կը նկատուին արձակուած նէօթրոնները: Այսուհանդերձ անոնք ի վիճակի չեն, գոնէ առայժմ, վըստահ կերպով ըսելու թէ այդ նէօթրոնները ամբողջութեամբ արդիւնք են ջերմակորիզային հակազդեցութեան: Որովհետեւ Ջեթան կը նկատուի նաեւ մասնիկներու արագացուցիչ մը, ատոնց հիման վրայ կառուցուած ըլլալով: Հետեւաբար մաս մը նէօթրոններ կարող են արձակուիլ նաեւ ելեկտրական եւ մագնիսական զօրաւոր հոսանքներուն հիւլէական մասնիկներուն հաղորդած արագութենէն յառաջ եկած ձուլումէն:

Ցամենայն դէպս յաջողութիւն մը ձեռք բերուած է, թէեւ գործնական գետնի վըրայ ոչ մէկ արժէք կը ներկայացնէ: Սակայն ամէն սկիզբ ունի նաեւ իր վախճանը: Հաւանաբար մեր կարծածէն շատ աւելի մօտիկ ապագայի մը ջրածին ուժին խաղաղ նպատակներու օգտագործումը պիտի իրականացուի: Աշխարհի բոլոր գիտնականները այդ ուղղութեամբ յարատեւ կ'աշխատին: Ֆրանսան ալ իր կարգին ետ չի մնար արշաւէն եւ 1956էն ի վեր ունի իր «էքուաթէօր»ը Ֆոնթընէի մէջ: Թէեւ Ջեթայէն փոքր է բայց արդէն մէկ միլիոն աստիճանի ջերմութիւն մը իրականացուած է:

Ռուսական շրջանակները առայժմ լուռ կը մնան: Միայն Քուրչաթովն է որ այս վերջերս յայտնած է թէ կարեւոր յայտնութիւններ պիտի ընէ Օգոստոսին, Ժընեւի մէջ գումարուելիք հիւլէական տիեզերական խորհրդաժողովի ընթացքին

Այս առթիւ աւելցնենք որ Հայաստանն ալ իր Ալիխանեաններով կարեւոր նպաստ մը կը բերէ հիւլէական հետազօտութեանց մարզին մէջ:

ԳՈՒՐԳԷՆ ՓՕՑԱՃԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ԽՆՋՈՅՔ ՄԸ

Մարտ 30ին Կիրակի երեկոյեան՝ ժամը երեքին Իսիի Խրիմեան դպրոցին մէջ տեղի ունեցաւ Սեբաստիոյ Դաւրայի Հայր. Միութեան խնջոյքը:

Միրիճան Շիրվանեան խնջոյքը բացաւ շնորհակալութիւն յայտնելով ներկաներուն եւ հրաւիրելով միութեան նախագահը՝ որ կարգ մը տեղեկութիւններ տայ իրենց գործունէութեան մասին:

Նշան Հայթայեան, Միութեան նախագահը, քանի մը խօսքով ներկայացուց իրենց աշխատանքն ու նպատակը:

Օրուան սեղանապետ ընտրուեցաւ Յարութիւն Շիրվանեան, որ յաջողութեամբ վարեց իր պաշտօնը:

Գեղարուեստական բաժնին մէջ օրուան նուագածուները՝ Մ. Շիրվանեան եւ Ծ. Պալեան գոհացում տուին ներկաներուն, մէջ ընդ մէջ նուագելով:

Փոքրիկն Օր. Պալեան յաջող արտասանութիւն մը ըրաւ: Աթանաս Պալեան եւ Միրիճան Շիրվանեան յաջորդաբար երգեցին, ներկաներու գնահատանքին արժանանալով:

Խաչիկ Քէօշկէրեանի արտասանութենէն եւ Տիկին Յակոբեանի երկու երգերէն վերջ, սեղանապետը խօսքը տուաւ Եղիազար Մինասեանի, որ լաւ ճանչնալով Դաւրացիները, անոնց պատմականը ըրաւ, մեծապէս գնահատուելով ներկաներէն: Գնահատելի էին նաեւ Հրաչի խօսքերը:

Կարգ մը նուիրատուութիւններ եղան Միութեան (Դ. էջ):

Խնջոյքը վերջացաւ ժամը 10ին:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՄԻՇՏ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ ՇՈՒՐՋ

Ձեր թերթին Ապրիլ երկուքի թիւին մէջ կարդացինք Պ. Ա. Աչճեանի յայտարարութիւնները:

Պ. Աչճեանի՝ իբր նորութիւն տուած պայմանները արդէն իսկ ներկայացուած էին, իր կողմէ առաջարկուած իրաւախոհական ատեանին, եւ անոնք մերժուեցան պատճառաբանեալ վճիռներով որոնց վերջնական եւ գործադրելի հանգամանքը վաւերացուեցաւ բուն ինքն Պ. Աչճեանի կրկնակի ստորագրութիւններով:

Խորին ցաւով է որ Վարչութիւնս ըստիպուեցաւ, ի տես Պ. Աչճեանի յանձնառութիւններուն դրժումին, Ազգ. Թանգարանի իրաւունքները պաշտպանելու հարցը տանիլ պետական դատարանի մը առջեւ:

Այսպէս Փարիզի Քաղաքային Ատեանի Ա. Նախագահ Պ. Տրուլիա, Ապրիլ մէկին անմիջապէս գործադրելի վճիռով մը (Ռէֆէրէ) որոշեց որ Պ. Աչճեան պարտի գոհացում տալ Թանգարանի վարչութեան բոլոր պահանջքներուն եւ առժամեայ պահապան (séquestre) նշանակուած Պ. Վիէլի յանձնել բոլոր տոմարները, Դիւանները, Արեւելքի մէջ հաւաքուած հընութիւնները եւ առանց հակակշռի իբր սեփական իրեր Թանգարանէն վերցուցածները, նոյնիսկ եթէ անոնք ուրիշներու քով պահ դրուած են:

Թանգարանի վարչութեան նախագահ
Ն. ՖՐԷՆԿԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (166)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Ա.

ՎԱՆ

Բացի կատուից, տնեցիներից ուրիշ ոչ ոք չը յայտնուեցաւ: Երեխաները, երեւի, քնած էին. նրանց ձայնն անգամ չէր լսւում: Իսկ կանայք այդ կողմերում օտար տղամարդի աչքին երեւնալու սովորութիւն չունէին:

Այգեստանը արժանի էր իր կոչմանը: Քաղաքի այդ գեղեցիկ արուարձանը ծառախիտ այգիների բաւական ընդարձակ տարածութիւն է, բաժանուած լայն փողոցներով, որոնց աջ եւ ձախ կողմերում հոսում են առուակներ, հովանաւորուած ուռենի եւ բարտի ծառերով: Դրսից տըները չեն երեւում. ոչ մի լուսամուտ բացուած չէ փողոցի վրայ, բացի գլխաւոր դռնից, որ ներս է տանում դէպի բնակարանը, որ ետեւի կողմից միայն նայում է դէպի այգին կամ պարտէզը: Ամէն մի տուն կենտրոնացած է իր մէջ, ապրում է իր նեղ առանձնական կեանքով: Վարպետ Փանոսի տունը նոյնպէս այդ ձեւն ունէր:

Սենեակը, որ որոշուած էր մեզ համար, տան երկրորդ յարկումն էր գտնւում: Բաւական կոկիկ մի սենեակ էր այդ, երեւի, միայն հիւրերի համար էր պատրաստուած: Տան մէջ, որքան գեղեցիկ իրեղէնները կային, իբրեւ զարդարանք, բոլորը դրուած էին այստեղ: Պատուհանների մէջ շարած էին զանազան տեսակ չինական եւ պարսկական աման-ներ, ամենահին ժամանակներից մնացած, որոնց շատերը այժմ գործածութիւնից ընկել էին: Նրանց թւում կային պղնձեայ թասեր, աշտանակներ, ափսէներ եւ մեծ բոլորակ սինիներ, բոլորը գեղեցիկ քանդակներով: Կային եւ բազմաթիւ նարգիլէներ ու չիբուխներ՝ երկայն ծխաքարշներով՝ յասմիկի փայտից կամ Շիրազի կեռասենուց պատրաստուած: Երեւում էր, որ այստեղ սովորութիւն կար այնքան թւով չիբուխներ ու նարգիլէներ պահել իր տանը, ինչ թւով պատահած ժամանակը հիւրեր կ'ունենային: Երեւում էին եւ զէնքեր: Պատերից քարշ էին ընկած զանազան տեսակ պատերազմական գործիքներ, սկսեալ հնադարեան երկաթեայ տապարներից, վահաններից, սաղաւարտներից եւ զրահներից մինչեւ նոր ժամանակների երկայն նիզակները, ղարաբինաները, ատրճանակները եւ հըրացանները: Դրանց թւում պատերից քարշ էին ընկած տեղային զանազան նըւագարաններ՝ սազ, սանթուր, չօնգուր, սրինգ, դափ, թմբուկ եւայլն:

Երեւում էր, որ տանտէրը ածել եւս գիտէր, կամ դրանք պահւում էին հիւրերի համար: Այդ բոլորը զարդարանքներն լրացնում էին մի քանի պատկերներ, որոնք, ինչպէս թւում էր ինձ, հին դարերի գործ պէտք է լինէին: Արդեօք ո՞ւմ պատկերներ էին, ես հասկանալ չկարողացայ, շատ հաւանական էր, որ թագաւորների, իշխանների պատկերներ լինէին, գոնէ այդպէս էին ցոյց տալիս նրանց թէ զգեստաւորութիւնը եւ թէ զէնքերը, որոնք բոլորը հին ժամանակներին էին պատկանում: Այստեղ ու այնտեղ փունջերով դրած էին չորացրած ծաղիկներ, որոնց մէջ իր գեղեցկութեամբ առաջին տեղը բռնում էր անթառամ ծաղիկը: Վասպուրականի լեռների ծաղիկները չորանալուց յետոյ եւս պահպանում են իրանց գեղեցկութիւնը: Ես թողնում եմ ուրիշ մանր – մունր զարդարանքները, որոնց բոլորից երեւում էր, որ վարպետ Փանոսը ոչ միայն լաւ արհեստաւոր էր, այլ եւ կրթուած ճաշակի տէր մարդ էր եւ իրան շրջապատել գիտէր հազուագիւտ առարկաներով: Սենեակի պատերը ծեփած էին սպիտակ գաճով, որի վրայ երեւում էին պարսկական ճաշակով նըկարուած զանազան տեսարաններ: Մի տեղ պատկերացրած էր վագրի որսորդութեան հանդէս. մի երիտասարդ, փղի վըրայ նստած, երկայն նիզակը ձեռքում բռնած, կռւում էր ահեղ գազանի հետ. շները շրջապատել էին նրան, բայց ոչ մէկը չէր համարձակւում մօտենալ. վագրը իր առջեւի ճիրաններով պատերազմում էր փղի զօրաւոր կնճիթի հետ, երիտասարդը իր նիզակի ծայրը խրել էր նրա կողքը:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Եռանդիկ Նիկողոսեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Արտեմիս Գուշգուշեան, եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մերկէր Ազարբեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տատուրեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Եղիա Եղիաեան (Պոլիս), Այրի Տիկին Հաճիկիւլ Սափրճեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Մենտուրի Քէչիչեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Քէչիչեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Քէչիչեան եւ զաւակները (Օրանժ), Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Նիկողոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գարեգին Նիկողոսեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Նիկողոսեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ազատնի Նիկողոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Առաքել Տուֆաեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Թէրզիպաշեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Աճէմեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Թադէոս Պետօեան եւ զաւակները (Քլերմոն), Տէր եւ Տիկին Եղիա Սելեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Օննիկ Ալիքսանեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Բարունակ Նազարէթեան եւ զաւակները (Երեւան), Այրի Տիկին Սրբուհի Գափալեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Փիրլեան (Մարսէյլ), Այրի Տիկին Թագուհի Դաւիթեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Փօլատեան եւ զաւակները (Փարիզ), կը ծանուցանեն գառնաղէտ մահը, իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, խնամիին, հօրեղբօրորդւոյն, հօրաքրոջ որդւոյն եւ ազգականին

ՅՈՎՀ. ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ

որ պատահեցաւ 8 Ապրիլ երեքշաբթի առտուան ժամը վեցին, 54 տարեկան հասակին մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի 10 Ապրիլ, հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, Լիոնի Հայոց եկեղեցին 69 րիւ Լուի Պլան ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Սիւդէ (Վիլէօրպան) նոր գերեզմանատունը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Մեսիկեան եւ Տիկինը (ծնեալ Ռեբեկա Զալլաքեան) կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ Մարսէյլի հայ կաթողիկէ եկեղեցիին մէջ (92 րիւ տ'Օպաներ) հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ծնողաց Տէր եւ Տիկին Ստեփան եւ Ազատնի Զալլաքեանի (նահատակուած 1915ին) մահուան տարեդարձին առթիւ:

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Մովսէս Տէմիրճեան եւ Օր. Զարուհի Տէմիրճեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով եւ բարեկամական կազմակերպութեանց նուէրներով մասնակից եղան իրենց սուգին, իրենց սիրելիին Տիկին Նուրհանի Տէմիրճեանի ցաւալի մահուան առթիւ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Մարօ Ստեփանեան եւ Սաթօ Յակոբեան երկու հազար ֆրանք կը նուիրեն Մշակոյթի Տան ֆոնտին Այրի Տիկին Մարի Սթաթեանի մահուան առթիւ:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Պ. Սահակ Յարութիւնեան մասնագէտ հաշուակալի վերջնական քննութիւնը աւարտելուն առթիւ հինգ հազար ֆրանք կը նուիրէ Կապ. Խաչի կայանին: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Պ. Մինասօղլու հազար ֆրանք կը նուիրէ Ալֆորթվիլի Աղքատախնամին Ժիրայր Մալումեանի մահուան առթիւ: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարանին 1958 – 1959 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը բացուին ապրիլ15ին եւ կը փակուին Յուն. 15ին: Տեսչութիւնը ջերմօրէն կը խնդրէ որ դիմողները անպայման իրենց հետ բերեն իրենց զաւակներուն դպրոցական վկայականը:

COLLÈGE MOURADIAN

26, Rue Troyon, Sèvres Tel. OBS. 18-28

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի կողմէ:

Տեղի կ'ունենայ այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Ֆրանս. Համալսարանի Ամփիթատրոնին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Նիւթ՝ Հայաստանի ժողովուրդը, մըտաւորականութիւնը եւ մենք:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէի կողմէ:

Այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ:

Ներկաներուն իրաւունք կը տրուի հարցումներ ուղղել ազգ. շահագրգռութիւն ունեցող խնդիրներու շուրջ:

Պատասխաններ եւ լուսաբանութիւններ կը տրուի ընկեր Իշխանեանի կողմէ:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ ԴԱՒՐԱՅԻ ՀԱՅՐ.Մ.ՈՒԹԵԱՆ

(Խնջոյքին առթիւ)

Եղիազար Մինասեան հազար ֆրանք, Գ. Ալիքսանեան երկու հազար, Թոքատի Հայր. Միութիւն հազար, Ն. Դարբինեան հինգ հարիւր ֆրանք:

Surprise-Party

Կազմակերպուած

ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

կողմէ, կիրակի Ապրիլ 13ին՝

ժամը 14,30էն 24:

BRASSERIE ZIMMER

ՇԱԹՈՒԷՆ Տիկին Բ. 500ական ֆրանք յատկացուցած է «Յառաջ»ի միջոցով Շաւիլի հայերէնի դասընթացքին լաւագոյն երկու աշակերտներուն Սեդա Պէքեարեանի եւ Ժան Սէյրանեանի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Անիէռ – Պուա Քոլոմպի Արամ եւ Շ. Միսաքեան խումբերը շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք օժանդակեցին Մարտ 30ի հանդէսին, մասնաւորաբար Քըլըճեան եղբայրներու, Տիկին Օրմանճեանի, Տիկին Աւետիսեանի, Տիկ. Քէօլէեանի, Տէր եւ Տիկին Շ. Ինճէյեանի, Տիկին Փափազեանի, Տիկին Գարիպեանի եւ Պ. Կարպիս Յակոբեանի (Փարիզ):

×

Այրի Տիկին Շաքէ Պուտաքեան եւ զաւակները (Տէսին), Տէր եւ Տիկին Մուրատով, Տէր եւ Տիկին Մարտիկ եւ Հրաչ Փանոսեան, Այրի Տիկին Արսինէ Պուտաքեան (Եգիպտոս), Այրի Տիկին Եղիսաբէթ Մանուեան, Տէր եւ Տիկին Մայթի (Նէօվիլ), Տէր եւ Տիկին Ռուլէր (Ֆոնթէն), իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք իրենց ներկայութեամբ, ծաղկեպսակով, թէ գրութեամբ իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր ու ազգականին՝ Պ. Յակոբ Պուտաքեանի դառն մահուան առթիւ, որուն թաղումը տեղի ունեցաւ 19 Մարտ 1958ին, Տէսին:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ

ԿԻՐԱԿԻ. Հոգեհանգստեան պաշտօն գիւղին մէջ երկար տարիներ հանրութեան ծառայած հանգուցեալ բժիշկ Յովհաննէս Արթինեանի յիշատակին:

Կը խնդրուի հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն իրենց ներկայութեամբը յարգել զայն:

Ս. ԹԱԴԷՈՍ — ՄԱՐՍԷՅԼ

ՆՈՐ ԿԻՐԱԿԻ, տօն համայն նահատակաց, պատարագ ժամը 10ին, քարոզ 11ին եւ հոգեհանգստեան պաշտօն 11.30ին:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՊՈՄՈՆ

ԿԻՐԱԿԻ, կրկնազատիկ, յիշատակ մէկ միլիոն նահատակաց: Պատարագ ժամը 10ին, հոգեհանգիստ 12ին:

Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ – (ԳԱՄՓ. ՖՐԷԶ)

ԿԻՐԱԿԻ, նահատակաց տօն, ժամը 9ին, պատարագ 10ին:

(Կառտանի եկեղեցիին մէջ)

Մասնաւոր հոգեհանգիստ ի յիշատակ Խրիմեան Հայրիկի վախճանման 50րդ տարելիցին առթիւ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Շնորհակալութեամբ ստացանք Ս. Մորիսէ Այրի Տիկին Մաքրուհի Պոյաճեանէ երկու հազար ֆրանք:

×

"ՅԱՌԱՋ" ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Բժ. Ա. Արզարեան մէկ տարուան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Լեւոն Տօնիկեանի:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Կազմակերպուած Սէն Ժերմէի Հ. Յ. Դ. Հայաստան ենթակոմիտէի կողմէ, այս հինգշաբթի երեկոյեան Թալիս ազգային դպրոցի սրահին մէջ ժամը 8.30ին:

Կը նախագահէ ընկ. Մ. ԶՈՐՊԱՃԵԱՆ

Ներկաները կրնան հարցումներ ընել ազգային շահեկան հարցերու շուրջ, որոնց պիտի պատասխանէ

Ընկեր Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Վիէնի Վասպ. Հայր. Միութիւնը կը տօնէ Վասպուրականի հերոսամարտի 43րդ տարեդարձը:

Կը ներկայացուի Շիրվանզադէի՝

«ՊԱՏՈՒՈՅ ՀԱՄԱՐ»

Այս Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սինեմա Նովէլթի մէջ, եւ կարճ ճառաւէններ:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏԻ ՏԻՐԱՄՕՐ ՍՐԲԱՎԱՅՐԸ

ՀՐԱՇԱԳՈՐԾ ՔԱՐԱՅՐԻՆ ՏԵՍԻԼՆԵՐՈՒՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

ԳՐԻԳՈՐ-ՊԵՏՐՈՍ ԺԵ. ԿԱՐՏԻՆԱԼ ԱՂԱՋԱՆԵԱՆԻ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ – ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

ՕԳՈՍՏՈՍ 4 – 8

Կազմակերպիչ մարմին.— Առեննապետ՝ Գերպ. Կ. Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ, Առաջնորդ Ֆրանսահայ կաթողիկէ համայնքին:

Կարգադիր Տնօրէն՝ Գերյ. Յովհ. Ծ.Վ. ԶՈՒՀԱՃԵԱՆ, ժողովրդապետ Մարսէյլի:

Օժանդակ կարգադիրներ՝ Գեր. Տ. Յովս. Վ. ԳԱՖԹԱՆՃԵԱՆ, ժողովրդապետ Փարիզի:

Գեր. Տ. Գր. Վ. Պապեան ժողովրդապետ Վալանսի:

Կազմակերպիչ Գործադիր՝ Յովհ. Ա. ԲԱԳԵԱՆ:

Արձանագրութիւններուն համար դիմել իւրաքանչիւր նահանգին մերձաւոր տեղական Յանձնախումբերուն, որոնք են՝

1.— Գեր. Տ.Յովհ. Վ. Գաֆթանճեան, Փարիզի Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ ժողովրդապետ, 10պիս, րիւ Թուէն, Փարիզ (5), հեռաձայն ՕՏէ. 02-12:

2.— Գեր. Տէր Լեւոն Վ. Քէչէճեան, ժողովրդապետ Արնուվիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ, 69 ավընիւՀանրի Պարպիւս, Արնուվիլ, (Ս. է Ուազ):

3.— Գեր. Տ. Մեսրոպ Վ. Եէտիքարտաշեան, ժողովրդապետ Սէն Շամոնի, 2 րիւ տիւ Պէալ, Սէն Շամոն, հեռ. 22 – 09 – 86:

5.— Գեր. Տ. Յովս. Վ. Լեւոնեան, ժողովրդապետ Վիէնի, 22 րիւ Վիքթոր Ֆօժիէ, Վիէն:

6.— Գեր. Տ. Գրիգոր Վ. Պապեան, ժողովրդապետ Վալանսի, 11 Փլաս Սէն Ժան, Վալանս:

7.— Գերյ. Տ. Յովհ. Ծ. Վ. Զուհաճեան, ժողովրդապետ Մարսէյլի, 92, րիւ տ'Օպաներ,Մարսէյլ, հեռ. Քօլպէր42-84:

ԾԱՆՕԹ.— Մեկնումի ինչպէս նաեւ վերադարձի ժամերը, նմանապէս դրամական պայմանները շոգեկառքի ու պանդոկի, կը սահմանուին իւրաքանչիւր տեղական յանձնախումբերէն: Դարձեալ ուրիշ մանրամասնութիւններու համար, ուխտաւորները պէտք է դիմեն իրենց նահանգին Յանձնախումբերուն:

Այս ուխտագնացութեան լայնօրէն պիտի մասնակցին նաեւ Սփիւռքի Հայերը, մասնաւորապէս Մերձ. Արեւելքէն եւ Ամերիկայէն:

ԴԻՒԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԻՉ ՄԱՐՄՆԻ

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
—— 17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e) ——

ՑՈՒՑԱՏԻՏ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ ժամը երեքին Յոյներու սրահը, 5 րիւ Պոնրֆուա: Օրակարգ.— Վարչութեան ընտրութիւն, շրջաբերականի ընթերցում եւ ընթացիկ հարցեր:

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Հայ. Առաքելական եկեղեցւոյ Փարիզի եւ շրջակայից Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութեան կողմէ, այս Ուրբաթ ժամը 8.30ին, Միւզէ Կիմէի դասախօսութեանց սրահը, 6 Փլաս տ'Իէնա, Փարիզ (16):

Նախագահութեամբ Հայրապետական պատուիրակ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ եպիսկ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ:

Ա.— Պիտի բանախօսէ Սըր ՍԻՏՆԻ ՔԷՅՆ տնօրէն Լոնտոնի համալսարանի քաղաքական տնտեսագիտութեան վարժարանի, որ պիտի տայ իր տպաւորութիւնները ուղեւորութեան մասին զոր կատարած է վերջերս դէպի Հայաստան – Էջմիածին Կիւլպէնկեան Հիմնադրամի Յանձնախումբին կողմէ:

Բ.— Պ. Լեւոն Իւթիւճեան ճարտարագէտ Տէ.Փէ.Էլ.Ժէ. պիտի մեկնաբանէ ժապաւէններ որոնք կը պարունակեն Հայաստանի տեսարաններ, հայկական եկեղեցիներ, մենաստաններ եւ վանքեր:

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը այս շահեկան հաւաքոյթին:

Մուտքը ազատ է:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստանի ներքին Ախտայի Բղնի գիւղից Սարգիս Անտոնեանը կը փնտռէ իր զաւակը ՀՐԱՅՐ ԱՆՏՈՆԵԱՆԸ, Բ. աշխարհամարտին գերի ինկած Գերմաններու քով: 1945ի սկիզբը կը գտնուէր Վիէննա հիւանդանոցի մէջ: Տեղեկութիւն ունեցողներէն թախանձագին կը խնդրուի յայտնել Ս. Յակոբեանի, 2 րիւ Քոնտորսէ, Քաշան (Սէն), Ֆրանս:

Ամերիկահայ թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամսեայ 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 11 ԱՊՐԻԼ — VENDREDI 11 AVRIL 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8166 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3967

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԶՈՒԳԱԿՇԻՌ

Թէոտոր Հոյսի եւ Քոնրատ Ատընաուըրի Գերմանիան՝ խղճահարութենէ տարուած՝ ուզեց մոռցնել տալ Հիթլէրը :

Ուզեց քաւել Նացի կուսակցութեան գործած մեղքերը : Մաքրել քաղաքակիրթ Գերմանիոյ անուան քսուած «ցեղասպանութեան» արատը :

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմի ընթացքին քանի մը միլիոն անմեղ Հրեաներ զոհ գացեր էին Հիթլերի Թունդ ազգայնական – ցեղապաշտական քաղաքականութեան : Քաղաքականութիւն, որուն սկիզբը տրուած էր 1933ին՝ երբ իշխանութեան գլուխ եկաւ Ազգային – Ընկերվարական կուսակցութիւնը :

Հրեաները տիրական դիրք էին գրաւած Գերմանիոյ մէջ : Իրենց ձեռքին մէջ էին կեդրոնացուցած երկրին ո՛չ միայն տնտեսութիւնը, այլ մշակութային ու քաղաքակրթական բոլոր ճիւղերը,— մամուլ, համալսարան, գեղարուեստ եւայլն :

Հիթլեր ու ընկերները ուզելով «ազգայնացնել» Գերմանիան, հետզհետէ ասպարէզէն քշեցին Հրեաները :

1933 – 1939 «մաքրագործում»ը տեղի ունեցաւ առանց արիւնահեղութեան : Պատերազմը բացառիկ պատեհութիւն մը ընծայեց Նացի վարիչներուն՝ արմատական միջոցներ ձեռք առնելու համար Հրեաներուն դէմ՝ ո՛չ միայն բուն իսկ Գերմանիոյ, այլ գրաւման ենթակայ եւրոպական միւս երկիրներուն, մասնաւորապէս Լեհաստանի մէջ :

Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը համաձայնութիւն կնքեց Իսրայէլի հետ՝ տարեկան կարեւոր քանակութեամբ արժէքաւոր զանազան ապրանքներ ղրկելու համար նորակազմ պետութեան :

Իսրայէլ ներկայացաւ իբրեւ «ամենայն Հրէից կառավարութիւն» եւ պաշտպան հանդիսացաւ ի սփիւռս աշխարհի ցրուած Հրեաներու իրաւունքներուն :

Անհատ Հրեաներն ու համայնքներն ալ նիւթական գոհացում ստացան : Գերման կառավարութիւնը պատրաստակամութիւն յայտնեց նիւթական հատուցում տալ անոնց կրած վնասներուն համար :

Այս վերջիններուն տրուելիք գումարը արդէն կը հանի 27 միլիառ մարքի :

Ատիճան մը եւս չեշտելու համար բարոյական հատուցումը, մարտ 15 – 23 Արեւմտեան Գերմանիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ կազմակերպուեր է «Գերմանեւիրէական եղբայրական Շաբաթ» , ինչպէս կը գրէր մեր Թղթակիցը (Յառաջ, 5 Ապրիլ) :

Ո՛րքան շրջուած են դերերը՝ մէկ օրէն միւսը :

Ուրիշ Գերմանիա մը, որ 1914 – 18 ի զինուորական խնամատարութեան տակ առած էր Օսմանեան Կայսրութիւնը, եթէ ոչ դրդիչը, գոնէ լուռ հանդիսատեսն ու մեղսակիցն էր դարձած տխրահռչակ Իթթիհատի ցեղասպան անլուր եւ ահաւոր ոճիրներուն :

Մէկուկէս միլիոն Հայեր, անպաշտպան կիներ, անմեղ աղջիկներ ու մանուկներ տարագրուեցան եւ հրէշօրէն ջարդուեցան Վիլհելմ Բ. կայսեր դիւանագիտական ներկայացուցիչներուն եւ Լիման Ֆոն Զանտէրսի զօրավարներուն ու սպաներուն աչքին առջեւ :

Փրուսիոյ զինուորապաշտներուն ամօթալի պարտութենէն վերջ, հանրապետական Գերմանիան ոչ մէկ խղճահարութիւն զգաց Հայերուն հանդէպ :

Ընդհակառակն ջարդարարները հիւրընկալեց իր մայրաքաղաքին մէջ մինչեւ այն օրը, երբ Դաշնակցութեան գնդակը գետին փռեց Թալէաթ, Պէհաէտտին Շաքիր ու Ճեմալ Ազմի կոչուած հրէշները :

Տխուր զուգակշիռ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՓԱՐԻԶ ԿԸ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱՅ

Անգլեւամերիկեան բարեխօսները Պարպեղիէոյի մէջ խօսակցեցան Վարչապետ Կայեառի հետ : Ըստ երեւոյթին բարեկամական միջամտութիւնը վերջնական ձախողութեան չէ մատնուած, ինչպէս կ'ենթադրուէր երէկ կարգ մը շրջանակներու մէջ : Վարչապետին բացատրութեամբ Մըրֆիի եւ Պիլիի առաքելութեան առաջին շրջանը լրացած է :

Սահմանին վրայ հսկողութեան գօտի մը ստեղծելու ֆրանսական առաջարկը մերժուելէ ետք, ֆրանքեւթունուզեան բանակցութիւնները անելէն դուրս բերելու համար Վարչապետն ու երկու դիւանագէտները ուսումնասիրեցին ներկայ պայմանները եւ մտածեցին նոր միջոցներու մասին :

Ծրագիր մը պատրաստուած է արդէն, որ պիտի քննուի այսօր, Էլիզէի մէջ գումարուելիք Նախարարաց արտակարգ ժողովին մէջ :

Այս առիթով Նախագահ Քոթի, որ Զատկուան իր արձակուրդը անցնելու համար գացած էր Մանթոն, հինգշաբթի գիշեր Փարիզ վերադարձաւ՝ նախագահելու համար այսօրուան արտակարգ ժողովին :

Արտաքին նախարար Փինօ նախարարաց արտակարգ նիստէն առաջ խօսակցեցաւ Արտաքին Յանձնախումբի անդամներուն հետ, բանակցութեանց արդիւնքին շուրջ :

Կը կարծուի թէ Պարպեղիէօ գումարուած ժողովին վրայէն քօղը քիչ մը պիտի վերցուի : Արդարեւ, Կայեառ – Մըրֆի – Պիլի խօսակցութեանց մասին ոչ մէկ տեղեկութիւն տրուած է ցարդ : Նոյնիսկ զեկոյց մը չէ հրատարակուած : Գալով բանակցողներուն՝ գաղտնապահ կը մնան :

Մըրֆի եւ Պիլի իրենց առաքելութիւնը վերջացած չեն համարեր : Այսօր, Նախարարաց Խորհուրդի արտակարգ նիստէն ետք, անոնք դարձեալ պիտի տեսնուին Վարչապետ Կայեառի հետ : Հաւանական է նաեւ, որ երթան Թունուզ, նոր առաջարկներով :

Ծիգ չի խնայուիր՝ որպէսզի համաձայնութիւն մը կարելի ըլլայ գոյացնել : Թունուզեւալժերիական սահմանի հսկողութեան գաղափարը հրապարակ նետուած էր անգլիական մամուլէն կողմէ . Արտաքին նախարար Փինօ այս ուղղութեամբ ըսաւ, թէ նման հսկողութեան մը համար ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղարը միայն կրնայ վարել բանակցութիւնները :

Ամէն պարագայի մէջ, երբ ՄԱԿին հասնի խնդիրը՝ Պուրկիպա պիտի մատնուի դժուար կացութեան մը, ինչպէս կ'ըսեն տեղական թերթերը : ՄԱԿին դիմելով Պուրկիպա իրեն դէմ կը հանէ միջազգային հանրային կարծիքը : Այսուհանդերձ ամէն ինչ կախում ունի Պարպեղիէոյի մէջ պատրաստուած ծրագիրէն, այսօրուան Նախարարաց Խորհուրդի որոշումէն եւ Թունուզի պատասխանէն :

× Նիսի օդակայանին մէջ գրաւուած ձայնարձակ գործիքներուն հարցը կը շարունակէ զբաղեցնել կառավարական շրջանակները : Քննութիւնները կը վարէ Պետական Ապահովութեան Տեսչութեան (Տէ. ԷՍ. Թէ.) տնօրէնը :

Ներկայիս կը կարծուի թէ դիւանագիտական պիտակի տակ բազմաթիւ այլ սնտուկներ փախցուած են Թունուզ՝ ալժերիացի ապստամբներուն յանձնելու համար :

Միւս կողմէ ըմբոստները կը շարունակեն իրենց գործունէութիւնը : Ալժերիոյ մէջ բազմաթիւ մահափորձեր եղան մահմետականներու դէմ : Օրանի շրջանին մէջ գրաւուեցաւ ռուսական գնդացիր մը՝ զինուորական ուժերուն և անպատատայիններու միջեւ եղած կռիւի մը ընթացքին : Մայր երկրին մէջ ահաբեկիչները առջի օր սպաննեցին չորս մահմետականներ եւ վիրաւորեցին երկու ուրիշներ :

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ 15 ՃԱՌԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԿԸ «ՃՇԴԷ»

Հունգարիոյ մէջ Խրուշչեւ խօսեցաւ 15 ճառ, հակասութիւններով լեցուն : Նոր յեղափոխութեան մը պարագային խորհրդային օժանդակութեան հարցը վերարծարծելով ան «ճշդեց» . – Սթալինվարոսի մէջ ըսած՝ էի թէ այնպէս պէտք է չարժիլ՝ որ նոր հակայեղափոխութիւն մը չըլլայ, այս ձեւով մենք ստիպուած պիտի չըլլայինք ձեզի օգնութեան գալ : Քաղքենի լրագրողները չարափոխեցին բառերս . գրեցին թէ նոր հակայեղափոխութեան մը պարագային՝ խորհրդային ուժերը օգնութիւն պիտի չփութացնեն : Ես կարդացի այդ յօդուածները . իրականութեան չեն համապատասխաներ անոնք . եթէ Հունգարիոյ մէջ նոր հակայեղափոխութիւն մը ըլլայ՝ Խ. Միութեան ուժերը պիտի դրուին բանուոր դասակարգին տրամադրութեան տակ :

Խրուշչեւ այցելած է նաեւ Ցեփելի գործարանը, Փեշտայի մօտ, որ 1956ի յեղափոխութեան զօրաւորագոյն կայաններէն մէկն էր : Խ. Միութեան Վարչապետը ժողովասրահին մէջ, Քատարի հետ նստած է, որպէսզի պաշտօնեայ մը կարդայ իր ճառին հունգարերէն թարգմանութիւնը : Ճառը սկսած է կարդացուիլ, բայց Վարչապետը փորձած է սրամտութիւն մը ընել, ընդմիջելով .— Թարգմանի մը միջոցաւ խօսիլ՝ կը նշանակէ բարեկամիդ մեծ աղջիկը համբուրել՝ ցրուիչի մը միջոցաւ ... :

Այնուհետեւ Խրուշչեւ սկսաւ ճառ մը խօսիլ . նախ գովաբանեց Ցեփել գործարանին անձնակազմը, մաղթելով որ Աստուած նման անձնակազմ մըն ալ պարգեւէ իր երկրին .— «բարեբախտաբար կուսակցութեան քարտուղարը— (ինքը)— հոս չէ , այլապէս պիտի զգացնէր թէ Աստուած յիշեցի ...» :

Բայց դարձեալ ինկաւ հակասութեան մէջ, քիչ ետք աւելցնելով .— Այս գործարանը հեռու է արդի պահանջներուն գոհացում տալէ :

Ամէնէն անսպասելին այն էր, որ Խրուշչեւ քննադատեց համայնավար երկիրները, որ չեն ուզեր գործակցիլ իրարու հետ .— Պէտք է սերտ գործակցութիւն ունենանք : Այս ուղղութեամբ փորձեցինք խօսիլ բազմաթիւ կառավարութեանց ղեկավարներուն հետ, բայց բաժնուեցանք իրարմէ՝ առանց դրական արդիւնքի : Ամէն մարդ պէտք եղածին ճի՛շդ հակառակը կ'ընէ :

Այնուհետեւ աւելցուց թէ արբանեակները մեծ դժուարութիւններ ունին, քան՝ Խ. Միութիւնը, որովհետեւ իրենց հողամասը աւելի մեծ է, գործարանները աւելի արդիական եւ գործարաններու անձնակազմը՝ աւելի լաւ ... :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓՐԱԿԱՅԻ մէջ այսօր կը բացուի ժողով մը՝ որուն կը մասնակցին Լեհաստան, Արեւելեան Գերմանիա եւ Չեխոսլովաքիա : Օրակարգի գլխաւոր հարցը՝ Կեդրոնական Եւրոպայի զինաթափութիւնը :

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ միջնոլորտային շողարձակումը աւելցաւ Խ. Միութեան հիւլէական վերջին փորձերէն ետք :

Օրը Օրին

ՕՐՀՆԵԱԼ «ՓԱԼԱԽԱՆ»

Զարմանքով եւ յանալս արդար վրդովումով հետեւեցանք Րաֆֆիի «Կայծեր»ուն » մէջ ծանօթ Տէր Թոդիկին , «հեբոսապատումներուն» :

Երկար տարիներէ ի վեր երբ ուզէինք վարժապետի մը կամ դպրոցի մը արդիական ըմբռնումները կամ կարգ ու սարքը յատկանշել «Տէր Թոդիկեան» մակդիրով կ'որակէինք զայն, որպէս յետամնաց եւ ժամանակավրէպ :

Ու այսպէս ալ կը շարունակուի մինչեւ այսօր :

Տէր Թոդիկեան «փալախան»ը կամ առհասարակ ծեծը արգիլուած է դպրոցներէն ներս մեր օրերուն : Հազուագիւտ է որ ուսուցիչը դիմէ այդ միջոցին աշակերտը պատժելու համար :

Կան երկիրներ ուր առհասարակ դպրոցական բարոյական պատիժներն իսկ անգործադրելի են, մանաւանդ երբ ստորնացուցիչ բնոյթ ունին անոնք եւ կը վիրաւորեն պատանիին արժանապատուութիւնը : Իրաւամբ նկատուած է որ այդ կարգի պատիժներ ծանր հետեւանքներ ալ ունեցած են, մինչեւ անձնասպանութեան մղելով ենթական :

Մինչեւ հիմա մեր գիտցածները ասոնք էին : Բայց ...

Երէկ կարդացինք որ «ծեծը» ընդունուած է Ամերիկայի մէջ, ծերակոյտը որդեգրած է զայն եւ օրինագիծը ղրկած Նիւ Եորքի կառավարիչին ի վաւերացումն : Հոն, հանրային կարծիքին մեծամասնութիւնը համաձայն է որ ծեծը իր բարերար դերը ունի մանուկին դաստիարակութեան մէջ :

Եթէ լուրը Ամերիկայէն չըլլար : «Նորութիւններու աշխարհէն» պիտի ըսէինք որ ետ կ'երթանք գոնէ դար մը, մինչեւ Տէր Թոդիկեան օրհնեալ «փալախան»ը , բայց ի՞նչպէս հաւատալ որ Ամերիկայի նման յառաջադէմ երկիր մը ուրիշ ազդու միջոց չէ գտած մանուկին դաստիարակութեան համար եւ մինչեւ Սալմաստ գացած է *Փալախանը* Տէր Թոդիկէն փոխ առնելու համար :

Արդեօք յարգելի ծերակուտականները «Կայծեր»ը կը կարդա՞ն ձեզի, ինծի պէս, եւ հիացած են Տէր Թոդիկեան դաստիարակչական մէթոտին վրայ, թէ ամերիկացի մանուկները բացարիկ կերպով անկարգ, բուռն եւ շատ «*արդիակա՞ն*» են : Այդ պարագային իրաւունք ունին Մեծայարգ ծերակուտականները . յանձն առնելու Տէր Թոդիկին դուռը ափ առնելու յոգնութիւնը , այս «արդիականացման» առաջքը առնելու համար :

ՆՈՃԻ

ԵՄԷՆԻ մէջ կը կառուցանուի նաւահանգիստ մը՝ խորհրդային մասնագէտներու կողմէ :

ՉԸՐՉԻԼ դէպի Միացեալ Նահանգներ կատարելիք իր ճամբորդութիւնը յետաձգեց առողջական պատճառներով :

ՔՈՒՊԱՅԻ մէջ կացութիւնը դարձեալ սկսաւ ծանրանալ . առջի օր Հաւանայի մէջ ելեկտրականութիւնը կտրուեցաւ եւ զէնքեր պարպուեցան : Նիւ Եորքէն եկած լուրերուն համաձայն գործադուլ մը ծայր տուած է երկրին մէջ :

ՀՌՈՄԻ մէջ գումարուած ժողովէ մը ետք, կը կարծուի թէ Ֆրանսա – Իտալիա–Գերմանիա միասնաբար հիւլէական գործարան մը պիտի շինեն :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Ապրիլ 9) .— Ձոյլ ոսկի 523.000, Նափոլէոն 3750, դուից. 3610 , անգլ. 4390, քսան տոլարնոց 18120, Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) տոլար 446, սթերլին 1250, դուից. 106 , պելժ. 9.05, լիր 0.72 :

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Ֆրանսա 1947ին հռչակեց չորրորդ Հանրապետութիւնը, լրացուց 1875ի սահմանադրութիւնը, ժողովրդականացուց երեսփոխանական ժողովը, Ծերակոյտը փոխեց Հանրապետական Խորհուրդի եւ մինչեւ 1958 ունեցաւ 19 նախարարական տագնապ, ամէնէն երկարատեւը վերջին դահլիճի կազմութիւնը :

Նախագահ եւ կուսակցականներ համաձայն են սահմանադրութեան փոփոխութեան մասին, անհամաձայն են փոփոխելի կէտերու շուրջ: Մեղաւորը գրաւոր Սահմանադրութիւնը կ'ենթադրուի, ոչ թէ կուսակցութեանց մեծամասնութիւն մը կազմելու անկարելիութիւնը: Մինչ այդ ափրիկեան կնճիռը կը տեւէ, ելեւմտական տագնապը կը շարունակուի, Թունուզի հարցը իրապէս միջազգայնացած է :

Մոնթեսքիէօ, Ռուսօ, Վոլթեր Անգլիայէն բերին ժողովրդավարական դրութիւնը, Գործադիր, Օրէնսդիր եւ Դատական իշխանութեանց բաժանումը, աստուածային սկզբունքի տեղ ջատագովեցին ժողովրդային սկզբունքը: Յեղափոխականութիւնը տապալեց գահը, հաստատեց ժողովուրդին ընտրող եւ ընտրելի ըլլալու իրաւունքը: Յեղափոխական եւ Նափոլէոնեան միապետութեան փորձերէն անցած Շաթոպրիան, Րուայէ – Քոլար եւ Բենժամին Քոնսթան կազմեցին ազատական առաջին սերունդը, որ առաջնորդեց Ֆրանսան իր սահմանադրական փորձերուն մէջ:

Երկու սկզբունքներ դրին՝ ոչ վերադառնալ բացարձակ միապետութեան, ոչ ալ ընդունիլ ամբողջական ժողովրդավարութիւն: Այս խումբը, որուն կը միանային յետոյ Կիզօ, Պարանթ, Փասքիէ, կոչուեցաւ «վարդապետական»: Դահլիճին պաշտօնավարութիւնը կախում պիտի ունենար Թագաւորէն. «Երեսփ. Ժողովը վճռելու չէ նախարարներու կեանքը, այլապէս պիտի դառնայ բացարձակ իշխանութիւն մը, պիտի ունենանք Քոնվանսիոնի ժողովրդային, հաւաքական բռնակալութիւնը »:

Կարոլոս Ժ. իրեն կը վերապահէր նախարարներ նշանակելու եւ ճամբելու իրաւունքը: Վարդապետականներ, հեռանալով իրենց վարդապետութենէն, երկու մարտ 1830ի դահաճառին պատասխանելով յայտարարեցին, թէ «Թագաւորը նախարար ընտրելու է երեսփ. ժողովի վստահութիւնը վայելող մարդիկ: Երբ նախարարներ չեն վայելեր այդ վստահութիւնը, պարտաւոր են հրաժարիլ»:

Սկզբունքը պահուեցաւ երրորդ սահմանադրութեան մէջ, դահլիճներ իրարու յաջորդեցին, որովհետեւ յաճախակի անվստահութեան քուէ ստացան: 25 Փետր. 1875ի սահմանադրութիւնը կ'ընդունի, որ « նախարարները հաւաքաբար պատասխանատու են երեսփ. ժողովներուն առջեւ, կառավարական ընդհանուր քաղաքականութեան մասին» : (Յօդ 6) : Երրորդ հանրապետութեան ընթացքին, երեք անգամ նախագահներ հրաժարեցան, որովհետեւ անկարող եղան կառավարութիւն մը կազմելու, Մարեշալ Մաք Մահոն 1877ին, Կրեւի 1887ին Միլլրան 1920ին:

Անգլիոյ մէջ կառավարութեան պաշտօնավարութեան տեւողութիւնը երեսփ. ժողովի տեւողութեան զուգընթաց է: Ամերիկայի մէջ նախագահին հետ կը փոխուի օրէնսդիր ժողովը: Գերմանիոյ մէջ վարչապետը պատասխանատու էր կայսեր, երեսփ. ժողովի անվստահութեան քուէն վարչապետին հրաժարումին պատճառ չէր կրնար ըլլալ :

Սահմանադրութեան վերաքննութեան նպատակն է ամրացնել գործադիր իշխանութեան դիրքը, արգիլել յաճախակի տագնապները, կազմել մեծամասնութիւն մը երեսփ. ժողովին մէջ: Ընտրական օրէնքով ալ երկրորդական կուսակցութիւնները դուրս մնալու են ժողովէն, փոքրամասնութիւն մը մնալու է ընդդիմադիր: Վարչապետ Կայեառ, յայտարարեց, թէ նպատակ չունի կաշկանդելու երեսփ. ժողովի օրէնսդրական իրաւունքները, նպատակն է ազդու եւ ուղղամիտ ընելու : Մեծամասնութենէ մը ընտրուած կառավարութիւն մը նոյն մեծամասնութենէն անվստահութեան քուէով պաշտօնէ դադրելու է: Այժմ ընդդիմադիրները կը միանան կառավարութիւնը տապալելու համար, յետոյ կը բաժնուին: Կառավարութեան դէմ քուէարկող մեծամասնութիւնը ներկայացնելու է իր ծրագիրը, հակառաջարկները, ներկայացնելու է նաեւ իր թեկնածուն: Երեսփոխանները վերապահ մնալու չեն, ոչ ալ բացակայելու են, մէկ խօսքով՝ կազմուած մեծամասնութիւնը ստանձնելու է պատասխանատուութիւնը :

Առաջարկը կը մօտենայ Գերմանիոյ սահմանադրութեան: Արեւմտեան Գերմանիան պատերազմէն յետոյ մէկ վարչապետ ունեցաւ: Կարելի չէ հրաժարեցնել վարչապետը, եթէ Պունտեսթակը յաջորդ մը չմատնանշէ, ներկայացնելու է կառավարութեան ծրագրին հակառակ ծրագիր մը եւ վարչապետին յաջորդը, պէտք է ընդունելի ըլլայ ծրագիրը եւ վստահութիւն ստանայ յաջորդը :

Վերսայլի դաշնագիրը պատրաստող երկու նախարարները հետեւողներ էին վարդապետականներուն: Թարտիէօ 1938ին կը գրէր, թէ հանրապետութեան նախագահը ստուերի մը ստուերն է եւ կ'առաջարկէր փոխել քաղաքական բարքերը: Իրաւասութիւն տալ նախագահին, լուծելու երեսփ. ժողովը դահլիճի համաձայնութեամբ : Ժորժ Մանտել կ'ուզէր վերադառնալ Րուայէ Քոլարի սկզբունքին: Երկուքին համար սահմանադրութեան փոփոխութիւնը ապարդիւն պիտի մնար, եթէ մտայնութիւնը չփոխուէր: Անգլիա գրաւոր սահմանադրութիւն չունի եւ լաւ կը կառավարուի, որովհետեւ ընտրողը լաւ կ'ընտրէ, ընտրուածը խիստ կարգապահ է : Կլիմայի եւ դաստիարակութեան համաձայն, աւելցնենք ցեղային յատկութեան, կը տարբերին իմացականութիւն եւ զգայնութիւն: «Օրէնքները կախում ունին կլիմայէն» կը գրէր Մոնթեսքիէօ :

Սահմանադրական հարցը լուծում մը գտնելու է փութով: Նախորդ Նախագահ Վենսան Օրիոլ, «Ֆրանս – Սուար»ի մէջ կը գրէր, թէ «չուտով կառավարութիւն մը կազմելու է, տագնապի ծանրացման պարագային, Ֆրանսա անկումէ անկում, պիտի անցնի ազգային ծանր տագնապի մը» :

Զօր. Տը Կոլի կողմնակիցները կը յայտնեն, թէ կացութեան շարունակման պարագային, զօրավարին իշխանութեան վերադարձը անխուսափելի պիտի ըլլայ: Կուսակցութիւններ կը խուսափին անհատական իշխանութենէ: Գործաւորական Ազատ Միութեան քարտուղարը յայտարարեց, թէ «աշխատաւորականներու համբերութիւնը սպառիլ սկսած է»: Փաստարան մը, Պիաճի, հիմնեց կուսակցութիւն մըն ալ, անդամակցութեան հրաւիրելով բոլոր Ֆրանսացիները, «ծառայելու համար ֆրանսական հայրենիքի փառքին, պատիւին եւ բարգաւաճման »: Փաստաբանը փրկութիւնը կը կարծէ գտնել ազգայնականութեան վերականգնումին մէջ:

Գաղթային Նախարար Ժիւլ Ֆերրի կ'ենթադրէր, որ հայրենասիրական ոգին մեռնիլ սկսած էր Ֆրանսացիներու մէջ : Ծովային Նախարար Ժորժ Լէյկ քսան տարի յետոյ կը հրաւիրէր Ֆրանսական երիտասարդութիւնը կատարելու զինուորական ծառայութիւնը, որովհետեւ հայրենիքի հանդէպ պարտականութիւն մըն էր :

Պատերազմը ցոյց տուաւ, որ նախարարները սխալած էին: Խանդավառ երիտասարդութիւն մը սահմանագլուխ դիմեց, հայրենիքի հողը պաշտպանելու համար: Ժառանգական յատկութիւններ կան, որոնք կը յայտնուին ուժգնօրէն, երբ պարագաները ներկայանան :

Խ. ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ԿԱՐԿԱՉԱ-ՌԱՉԷՆ

(ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՍՈՎՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԱՒԱԳ – ՇԱԲԹՈՒՆ ՄԷՋ)

Ժողովրդական սովորութիւններու համեմատական ուսումնասիրութիւնը այնքան հետաքրքրական իրողութիւններ կը պարզէ որ մարդ կը տարուի չուտով համոզուելու թէ սովորութիւնները սեփական չեն ոչ մէկ ժողովուրդի: — Ուրեմն ժողովուրդ մը որեւէ իրեն յատուկ սովորութիւն մը չունի՞ :— Անշուշտ խնդիրը բոլորովին կղզիացած ժողովուրդի մը մասին չէ: Կը թուի թէ որեւէ ժողովրդական սովորութեան մը մէջ իւրաքանչիւր ժողովուրդի ունեցած յատուկ բաժինը՝՝ անհնարկուած սովորութեան էական եւ գլխաւոր կէտերու մէջ չէ, այլ լոկ արտաքին ձեւի, երկրորդական պարագաներու եւ ըմբռնումի ու արտայայտութեան իրեն յատուկ կերպի մէջ է միայն: Սովորութեան մը այս կամ այն ժողովուրդին յատուկ ըլլալը համոզուելու համար հարկէ պրպտել, հետազօտել ու քննել թէ ուրիշ ժողովուրդներ ալ չունի՞ն նոյնը :

Հայ ժողովրդական սովորութիւններու ուսումնասիրութեան մէջ յաճախ առիթ ունեցած ենք համեմատական օրինակներ գտնելու ուրիշ ժողովուրդներու քով, որոնցմէ այն ընդհանուր եզրակացութեան յանգած ենք թէ հայ ժողովրդական սովորութիւններու մէջ Հայուն յատուկ եղած տարրերը համեմատաբար չնչին են: Չի ինչ որ հայկական սովորութիւն կը ճանչնանք՝ յաճախ օտար ժողովուրդներու քով ալ կայ, թէեւ քիչ մը տարբեր ձեւի մէջ, թերեւս տարբեր ժամանակներու կամ առիթներու մէջ: Ասոր համոզելու համար իմ ընթերցողներս՝ օրինակ պիտի առնեմ Ծաղկազարդի առթիւ հայ ժողովուրդի մէկ սովորութիւնը, որուն դերակատարներն են մանչ տղաքներ: Անոնք «Ծառզարդար»ի օրը, յառաջուընէ շինած պատրաստած « կարկաչան » — փայտէ շինուած ճռռան գործիք մը, որ կ'ըսուի նաեւ «ճիռ», «ճռճռանակ», եւն.— առնելով տնէ տուն կը պտտին, կը կարկաչացնեն ու կ'երգեն .

Կարկաչա, կարին կաչա
Սեւ օձին սեւ սոմաթա
Խունկ առէք, մոմ առէք
Տասերկու պատարագ էրէք
Իմ կարմիր հաւկիթս դուրս բերէք
Ճերմակ հաւկիթս ներս տարէք :

Տնեցիները հաւկիթ, հատիկ (կարին), իւղ եւ բրինձ (Վաղարշապատ) նուէր կու տան :

Նոյն սովորութիւնը կայ Աւստրիա, ուր 12 մանչեր — Աւագ – Հինգշաբթիէն մինչեւ Աւագ – Շաբաթ, երբ «զանգակները դէպի Հռոմ թռած են » — իրենց շինած փայտէ ճռռան գործիքը՝ ռաչէն՝ առած տնէ տուն կը պտտին, կը ճռռացնեն ու կ'երգեն. «մենք ռաչէն կ'ընենք (վիռ ռաչէն, վիռ ռաչէն) ու կ'երգենք հրեշտակային ողջոյնը, զոր ամէն բարի քրիստոնեայ գիտէ»: Ու տնեցիները կը վարձատրեն տղաքը՝ դրամով, հաւկիթով, մսեղէնով ու խմորեղէնով(*) :

Հ. ԵՓՐԵՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

(*) Վիէննայի հեռատեսիլը տուաւ, Աւագ – Հինգշաբթի, խումբ մը մանչերու խաղը, ասոնք դպիր – տղաքներ էին, որոնք ճերմակ շապիկ հագած՝ կը շրջէին, կ'երգէին ու կը հնչեցնէին իրենց բոժոժաւոր «ռաչէնները» :

ԹՈՅՆԸ

Յուլիսի վերջերը, երբ մեր պայուսակներն ու արձակուրդի քանիմէկ օրերը կռնակնիս առած մեզի ծանօթ ամարանոցը հասանք, հարթ դաշտի վրայ հոսող առուի պէս հանդարտ ընթացող կեանքն ու խաղաղ միջավայրը, գրեթէ չէին փոխուած հոն: Հիւրանոցի շէնքը որ կանաչներու մէջ պահուած է միշտ կը քնանար կարծես, ներկեր էին. իր գորշ ու սպիտակ գոյները թարմացուցեր: Պարտէզէն ու Ալս Լէնտ հիւրանոցը տանող խճուղիէն անդին տարածուող պէյսպօլի դաշտը, քիչ մը եւս ընդարձակէր էին, ու տանտէրը, Սեբաստացի Հայկը, մեղմէ բրած իր շահով հրաւականանալով, հինդ նոր շէնքեր էր աւելցուցեր իր կալուածին վրայ: Ասոնցմէ երկուքը կռնակնին տուած էին հացիներու բունին, յաջորդ երկուքը՝ կնձիներու, իսկ մէկը, վերջինը, դրուած էր ճիշդ դրան առջեւ, ցանկապատ չունեցող ընդարձակ պարտէզի մուտքը ներկայացնող դափնեվարդերու յենակ ծառայող կամարի մը վրայ:

— Հայկ, կը տեսնամ որ գործը մեծցուցեր ես, իրական կալուածատէր ես դարձեր, մանր բուրժուա... Վարձակալ ունի՞ս նոր տուներուդ մէջ :

— Տէրտս մի հարցնէք. ըսաւ Հայկը հառաչելով ու արուեստական տխուր դէմք առնելով. տուներէն չորս հատը պարապ են, մինակ ահա ասոր մէջ — ու մատով ցոյց տուաւ կամարին վրայ կարմիր ներկուած տունը — վարձակալ ունիմ, անոնք ալ$ «քիրա» չեն տար. «վաստակնիս հազիւ մեզի կը բաւէ, կերակրելու, մեծցնելու ձագ ունինք » կ'ըսեն ... Ինչ ըրի չկրցի համոզել, թայմ փէյմընթի կարգադրութիւն ընել առաջարկեցի, անոր ալ չէ ըսին ... «չունինք չենք տար» ըսին ...

— Դատարա՛ն դիմէիր, շէրիֆ, փոլի՛ս կանչէիր, դուրս նետել տայիր խայտառակները ... տարանք բան կ'ըլլայ, կը սնանկանաս ..

— Պիտի ընէի, բայց Շնորհիկը (կինը) չթողուց. «մեղք են, ըսաւ, մեզի վնաս մը չունին, ձգէ որ ձագերնին մեծցնեն ..»:

— Կեցցէ Շնորհիկը, վերջապէս կին է, սիրտ ունի, քեզի պէս անսիրտ չէ :

— Ատ պզտիկ ծակէն ի՞նչպէս ներս ու դուրս պիտի մտնան ելլան, ըսաւ մէկը՝ որ բերանը բաց, մտիկ կ'ընէր Հայկի բողոքները :

— Եթէ ծակը մեծ ըլլայ, սկուրըլները ու գէշ թռչունները ներս կը մտնեն եւ ձագերն ու հաւկիթները կ'ուտեն , — բացատրեց Հայկը հեղինակաւոր շեշտով :

— Թերեւս այդ է պատճառը որ չես կրցած միւսներն ալ վարձու տալ, — ըսի ես, — տես, միւսներուն մուտքի ծակերը խոշոր են, եւ, բնականաբար, այդ տուներուն կացութիւնը Թուրքիոյ կացութեան պէս անապահով է. գալ տարի սրբագրէ այդ սխալը, այս տարի ալ ուշ է ...

— Այո, պիտի սրբագրեմ, ծակերուն բերանը «թէնէքէ» պիտի քաշեմ որ սկուըրլները չգան, ծակը կրծեն, մեծցնեն ...

— Ատանկ բանե՞ր ալ կ'ընեն, Հայկ :

— Հապա՝ կանո՛ւխ գարնան, տահա ատոր մէջ մարդ կար, հաւկիթ ածեցին բայց «սկուերըլ»ները եկան ծակը մեծցուցին ու կերան հաւկիթները :

— Երբեմն եթէ զանոնք նախաճաշի կանչած եւ հաւկիթ կ'երցուցած ըլլայիր, գողութիւն եւ չարութիւն ընելու պէտք չէին ունենար, վճռեց Հայկի խօսակիցը:

— Հա, մինակ ատ էր պակաս :

— Հայկ, կը տեսնեմ որ առեր քալեր ես... ալ բնութիւնն ու կենդանիները գաղտնիք չունին քեզի համար, կրնաս այդ բաներուն մասին գիրք մը գրել :

— Հա պիտի գրեմ, երբ աշուն գայ ու քեզմէ ազատիմ, պիտի նստիմ ու գիրք մը գրեմ : Ահա մեր Պ. Հայկազն ալ կը սրբագրէ :

— Ինչո՞ւ չէ սիրով,— ըսի ես, ու Հայկին խաթրը խօշ ըրի :

— Նայեցէք, նայեցէք, եկան ձագերուն կեր բերին, մէկը ներս մտաւ, միւսը դուրսն է,— խօսակցութիւնը ընդհատեց ներկաներէն մէկը :

Իրաւ ալ բոյնին առջեւ կտուցին մէջ թիթեռնիկ մը բռնած, վայրի դեղձանիկ մը կար, որ ներս մտնելու համար հերթի կը սպասէր. երբ իր ընկերը դուրս ելաւ ու ինք ներս մտաւ, մեղմ հազիւ լսելի ծլւծլուցներ հասան մեր ականջներուն:

— 2 օր առաջ ձաներնին չէր լսուեր, վրանին հողի եկեր է, վճռեց Հայկը :

— Որքա՞ն ժամանակ կ'առնէ մինչեւ թռելու պատրաստ ըլլալնին, Հայկ :

Սպասումի օրերն էին: Հայկի կալուածին դիմաց տարածուող ընդարձակ մարգագետինը, որ քաղաքի տղոց խաղարանն էր, օրը քանի մը անգամ կը կենդանանար: Հեծելանիւներով, ծնողներու կառքերով ու հետիոտն, տղաք, շուներ ու աղջիկներ կուգային պէյսպօլ խաղալու (ալ ի՞նչ): Մաքրուած ու լաւ խուզուած մարգին մէջ զինուորական կարգապահութեամբ միջատ որսացող լողերն ու ցախսարիկները, անոնց աղմուկէն ու շուներու ներկայութենէն զգաստ կը փախէին դէպի անտառին խորը, կամ, կ'ապաստանէին դաշտ եզերող քանի մը հնամենի շքեղ ծառերու ճիւղերուն մէջ, ուրկէ կը հետեւէին խաղին :

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

(1 Շար.)

ԻՆՉՊԷՍ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑԱՆ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ինչպէս գրած էինք Մարտ 30ին, տեղի ունեցան Յունաստանի ընտրութիւնները։ Ստորեւ մանրամասնութիւններ եւ թիւեր, եւ ընտրուած երեսփոխաններու անունները.—

ԱԹԷՆՔ.— Քուէարկելու իրաւունք ունեցողներու ընդհանուր թիւն է 1065, քուէարկած են 727 հոգի։ Ընտրուած են Պ. Պ. Ստեփան Ֆէսճեան, Միհրան Եաղճեան, Յակոբ Մարգարեան, Թադէոս Աւետիքեան, Կիւլպէնկ Բաբադամեան եւ Յարութիւն Գոհարունի։

ԳՈՔԻՆԻԱ.— Քուէարկելու իրաւունք ունեցողներ 1589. քուէարկած են 939։ Ընտրուած են՝ Պ. Պ. Յակոբ Աւագեան, Տօքթ. Արշակունի, Բիւզանդ Զօրայեան, Յակոբ Փալանճեան, Անդրանիկ Յովակիմեան, Մարգար Սրապեան, Յակոբ Պէօճէկեան, Օննիկ Զաքարեան, Արա Առաքելեան եւ Հրանդ Պէրպէրեան։

ՏՈՒՐԳՈՒԹԻ – ՖԻՔՍ.— Քուէարկելու իրաւունք ունեցողներ 1567. քուէարկած են 1088։ Ընտրուած են՝ Պ. Պ. Ներսէս Յակոբեան, Ժիրայր Ճանիկեան, Յարութիւն Գուրտօղլեան, Զաւէն Գնունի, Տօքթ. Ռափայէլեան, Տօքթ. Ներսէսեան, Լեւոն Գայեան, Յարութիւն Սըվաճեան, Գաբրիէլ Պէզիրճեան, Գէորգ Մարտուռեան եւ Վրէժ Գալայճեան։

ԹԷՍԱՂՈՆԻԿԷ.— Քուէարկելու իրաւունք ունեցողներ 838. քուէարկած են 562։ Ընտրուած են՝ Պ. Պ. Վարդգէս Քիւփճեան, Տօքթ. Արբահամեան, Մկրտիչ Սվաճեան, Գրիգոր Թահմազեան, Յակոբ Արէլեան եւ Ռուբէն Գալֆաեան։

Ընտրուած են նաեւ հետեւեալ երեսփոխանները.—

Օննիկ Աթթարեան (Բաթրաս), Սիմոն Գալայճեան, Յովհաննէս Պապեան (Թամպուրիա), Երուանդ Քէմէնչէճեան (Կէսարիանի), Տիգրան Պլէճեան (Գաւալա եւ Տրամա), Մատթէոս Գ. Մատթէոսեան, Կարապետ Հայրապետեան (Գոմոթինի եւ Քսանթի), Եդուարդ Սիսակեան (Աղեք – Պոլիս – Տիտիմոթիքօ – Օրեսթիատա), Արմենակ Երկանեան (Քերքիրա եւ Միտիլլի), Արամ Համբարձումեան (Կրետէ)։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՋՕՐ. ՆՇԴԵՀԻ այրին մեռած է Պուլկարիոյ մէջ, խոր թշուառութեան մը մէջ։ Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է սեղմ շրջանակի մը մէջ։

ՆԱՅՐՈՊԻ մէջ (Քենիա) մեռած է Արամ Տասնապետեան։ Հանգուցեալը Պաղեստինի մեր հին ընկերներէն էր։ Յուղարկաւորութիւնը եղած է Մարտ 24ին։

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ մէջ մեռած է Մանուկ Եարըմեան, կարճատեւ հիւանդութենէ մը ետք։ Հանգուցեալը հաւատաւոր Դաշնակցական էր եւ սիրուած՝ Աղեքսանդրիոյ ընկերներուն եւ երիտասարդութեան կողմէ։

ԽՈՐԷՆ ԱՐՔ. այցելած է նաեւ Քանատա, ուր տեղի ունեցած հանգանակութենէն գոյացած է ութ հազար տոլար։ Հանգանակութիւնը կը շարունակուի՝ գումարը բարձրացնելու համար 10.000ի։ Տեղական մամուլը արձագանգ հանդիսացած է Սրբազանին առաքելութեան։

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ մահուան յիսնամեակը տօնուած է Թեհրանի Հայ Մշակութ. Արարատ Միութեան ընդարձակ սրահին մէջ, կազմակերպուած՝ երիտասարդներու կողմէ։ Եղած են բանախօսութիւններ եւ գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը։

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԻ փոքրաթիւ Հայութիւնը Պոլսոյ Գարակէօզեան որբանոցին նուիրած է 1500 ոսկի, ինչպէս նաեւ ձաւար, իւղ եւ բրինձ։

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ Խորհրդարանի երեք հայ անդամները՝ Մովսէս Տէր Գալուստեան, Տիգրան Թոսպաթ եւ Խաչիկ Պապիկեան Արդարութեան նախարարին ներկայանալով պահանջած են որ դրամաշորթ տիկ. Վասիլեանի հարցը մանրազննին վերաքննութեան ենթարկուի. Տիկին Վասիլեանի գայթակղութիւնը մեծ աղմուկ հանած է Լիբանանի մէջ։

ԱԼԻՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ գացած է Հնդկաստան, տեղւոյն վրայ ուսումնասիրելու համար հնդկական պարերու նրբութիւնները։ Պարուհին Փարիզ վերադառնալէ առաջ պիտի այցելէ Միջին Արեւելքի հայաշատ քաղաքները եւ Պոլիս։

ԱՐԱ ՈՐՍԿԱՆԵԱՆ Կիպրոսի մէջ տուած է ջութակի յաջող նուագահանդէս մը, Հայերէ, Անգլիացիներէ, Ամերիկացիներէ եւ Յոյներէ բաղկացած միջազգային հոծ բազմութեան մը ներկայութեան։ Երիտասարդ եւ տաղանդաւոր ջութակահարը իր արուեստը կատարելագործած է Պոսթընի Սինֆոնի Օրքեսթրայի առաջին ջութակահար Կիւսթաւ Էլքըսի մօտ։ Արժանացած է միջազգային բազմաթիւ մրցանակներու եւ կրթաթոշակի։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՋԱԽԱՐԵԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ 1957Ի ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԸ

—o—

Նիւթն էր մանկական զաւեշտ մը.

Ստացուած են վեց գրութիւններ։

1.— *Հալէպէն՝* Ջնծաղիկ, 2.— *Հալէպէն՝* Վերջին Զղջումը օգուտ չընեն, 3 — *Պէյրութէն՝* Մոմիայի վաճառականը, 4.— *Ամերիկա, Մէտֆորտէն՝* Սոսկումի գիշերը, 5.— *Թեհրանէն՝* Կոյրը, 6.— *Փարիզէն՝* Այնպէ՞ս է թէ այնպէս չէ։

Ժիւրիներու մեծամասնութեան որոշումով Չորրորդ, Հինգերորդ եւ Վեցերորդ *պատմուածքներ են (մանաւանդ վեցերորդը չափէն շատ աւելի ընդլայնուած), հետեւաբար դուրս կը մնան տրուած նիւթի սահմանէն։* Երկրորդն ու Երրորդը *բեմական զաւեշտներ են թէպէտեւ բայց անբնական գործողութիւններով։ Եւ որոնցմէ մէկը մանկական զաւեշտ մը ըլլալէ շատ հեռու է։ Միւսը բարոյական քարոզ մըն է, շատ տկար խորքով եւ խաղարկութեամբ։*

Առաջինը՝ *Ջնծաղիկ,* կը մօտենայ *տրուած նիւթին եւ արժանի՝ մրցանակի մը, բայց ոչ առաջինի եւ ոչ երկրորդի։ Կարելի է երկրորդի կէսը տալ, պայմանաւ որ վերամշակուի, առաւելապէս իր կառուցում։*

Ջ. Կ. Միութիւնը մինչեւ Մայիս 31 *ժամանակ կուտայ հեղինակին որ կատարէ այս յանձնարարութիւնը, որմէ յետոյ կը ստանայ մրցանակը՝ լրիւ կամ կիսով, ըստ ժիւրիներու կարգադրութեան։*

Հինգերորդ տարի 1958ի նիւթն է պատմուածք մը։ *Պայմաններ.—*

1.— *Էջերու եւ սեռի սահման չի դրուիր։ Նախընտրելի է միայն, որ հայ կեանքէ առնուի նիւթը։*

2.— *Երկու* առաջնութիւն *ստացողներուն կը տրուի 75ական ս. ոսկի։*

Երկու երկրորդութիւն *ստացողներուն կը տրուի 50ական ս. ոսկի։*

Երկու երրորդութիւն *ստացողներուն կը տրուի 25ական ս. ոսկի։*

3.— *Գրութիւնները պէտք է հասնին մինչեւ 31 Դեկտ. 1958։*

4.— *Արդիւնքը կը յայտարարուի 1959ի Ապրիլի սկիզբը։*

5.— *Ձեռագիրները չեն վերադարձուիր։*

Հասցէ.— Գէորգ Պարսումեան,
37 Րիւ Քէալի, Ճիտէյտէ Սուրիա, Հալէպ։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԹԱՆԵՄՊԷՐԿԻ յաղթանակի յուշարձանի շինութեան առեն, զանազան շնորհալից վերտառութիւններ ներկայացուեցան մանեչալ Հինտէմպուրկին։ Մառեչալը մերժեց բոլորն ալ եւ ընդունեցաւ որ, յուշարձանին վրայ գրուի միայն իր անունը — Հինտէմպուրկ։

— Յուշարձանին միւս կողմը ի՞նչ պիտի գրենք, հարցուցին անոր։

— Գրեցէք՝ «Արգիլուած է ուրիշ բաներ աւելցնել» պատասխանեց մառեչալը։

ԱՆԳԼԻԱՑԻ ԽՄԲԱԳՐԻ ՄԸ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ԹՈՒՐՔԻԱՅԷՆ

—o—

Լոնտոնի «Տէյլի Միրըր» թերթի խմբագիրներէն Քասանտրա յօդուած մը ստորագրած է յիշեալ թերթին մէջ, Իսթանպուլ իր այցելութենէն ետք։ Խմբագիրը հետեւեալը կ՛ըսէ Իսթանպուլի մասին.

«Անունը կ՛ուզէ Իսթանպուլ ըլլայ, կ՛ուզէ Կոստանդնուպոլիս, կ՛ուզէ Վոսփորի մարգարիտը կոչուի, կ՛ուզէ Սեւ Ծովի նեղուցի պահապան ճնճղուկը ըլլայ, այս քաղաքը չսիրեցի ես։

Ինչ անունով ալ կոչուի, այս քաղաքը, իմ կարծիքով, տխուր գիւղաքաղաք մըն է։ Ես չհանդիպեցայ այս քաղաքին. տարիքս բան մը կը նշանակէ՞. տարբեր հարց է։ Թուրքերը վարժուեր են այս քաղաքի կեանքին։

Մինչեւ այսօր չէի տեսած Իսթանպուլը, սակայն կ՛երեւակայէի քաղաք մը, ուր կ՛երազէի փայլուն մզկիթներ, կապոյտ երկինք, փողոցները կը պտըտէին փայլուն տղամարդիկ, խորհրդաւոր կիներ, մէկ խօսքով՝ աննման քաղաք մը..

Միզք որ իրականութիւնը երեւակայածին չի նմանիր։ Ըսեմ մէկ խօսքով. Իսթանպուլ քաղաքը աղբանոց մըն է...

Մինարէներն *ու մզկիթները աղտոտ են եւ գրեթէ աւերակի վերածուած։ Կապոյտ երկինքին տեղ կը գտնէք սաւի նմանող գորշ երկինք մը։ Ի՞նչպէս կրցեր եմ ձմռան մէջ երեւակայել կապոյտ երկինք մը։ Աստուծոյ գիտնալիք բանն է։*

Կը յուսայի տեսնել ծովուն գեղեցիկ կապոյտը, սակայն ան Թէմս գետին ջուրին նման աղտոտ կանաչ գոյն մը ունէր։

Տղամարդիկը առնական երեւոյթ ունէին, սակայն իրենց հագած կաշեայ բաճկոնները կոշտ էին. իրենց դէմքէն կ՛երեւէր թէ լաւ սնունդի պէտք ունէին. չէին ածիլուած իսկ։

Երեւակայած խորհրդաւոր կիներուս փոխարէն տեսայ կիներ, որոնք գիրկանքի մէջ պարած, նիհար, աղքատ, խեղճ արարածներ էին»։

ԱՊՐԻԼ 9ԻՆ

Լրացաւ ՅԱՌԱՋԻ հրատարակութեան (նոր շրջան) 14րդ տարին։ Մեր բաժանորդներէն կը խնդրենք անյապաղ նորոգել իրենց բաժանորդագրութիւնը, առանց սպասելու մասնաւոր դիմումի։

Հին հաշիւ ունեցողներուն կը յիշեցնենք թէ վարչութիւնը ի վիճակի չէ ապառիկ թերթ ղրկելու եւ հետզհետէ պիտի դադրեցնէ առկախ հաշիւ ունեցողներու թերթերը։

«*Յառաջ*»ի Շէք – Փոսթալի թիւն է՝ 15069 – 82, եւ վերապահուած է միայն «*Յառաջ*»ի հաշիւներուն (ծանուցում – գործակալութիւն, բաժանորդագրութիւն)։

Այս յիշեցումը կ՛ընենք, որովհետեւ հակառակ մեր կրկնակի խնդրանքին, այս թիւին վրայ կը ղրկուին ուրիշ թերթերու կամ կազմակերպութեանց պատկանող գումարներ։ Նման գումարներ ղրկել միայն՝ ՄԱՆՏԱ – ՔԱՐԹՈՎ։

Շնորհակալութիւններով
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (167)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Ա.

ՎԱՆ

Մի այլ տեղ կատարւում էր սալամի հանդէս. Արեւելքի թագաւորներից մէկը, շողշողուն գոհարներով զարդարուած, նստած էր փառաւոր գահի վրայ. Հարիւրաւոր գլուխներ խոնարհուած էին նրա առջեւ. արքունիքի հռետորը, գահի մօտ կանգնած, ձեռքը ոգեւորութեամբ բարձրացրած, ճառախօսում էր, գովաբանելով արքայի ողորմածութիւնը եւ նրա կատարած սխրագործութիւնները։ Մի տեղ ուժից ընկած, ծերունի մահմետական էֆէնդին, թիկն տուած թաւիշեայ մութաքաներին, պառկած էր փափուկ օթոցի վրայ. նարգիլէի օձապտոյտ ծխաքարշը թոյլ կերպով մխում էր նրա բերնում. երկու մանկահասակ կանայք փայփայում էին նրա մեկնած ոտները, երրորդը արմաւենու տերեւից կազմուած հովհարով զովացնում էր զառամեալ դէմքը։

Մի այլ տեղ չորս սեւամորթ ստրուկներ, կիսամերկ, բոբիկ ոտներով, թեւերի վրայ տանում էին մի չքեղ պատգարակ, որի մէջ նստած էր նրանց տէրը, նախշուն, ոսկէնկար զգեստներով։ Վերջին երկու պատկերները բոլորից աւելի գրաւեցին իմ ուշադրութիւնը։

Ինձ պատահել էր տեսնել Պարսկաստանի հարուստ Հայերի տներում նկարներով զարդարուած սենեակներ, բայց նրանց նկարներն ոչինչ միտք չունէին, պատկերացնում էին ծաղիկներ, ափսէների մէջ դրած պտուղներ, պարտէզներ եւ սիրուն կանանց դէմքեր։ Իսկ այստեղ, վարպետ Փանոսի հիւրանոցում, պատկերների մէջ ես իմաստ էի տեսնում, կարծես, նրանք գիտմամբ պատուիրուած լինէին։

Սենեակի յատակը թէեւ զուրկ էր տախտակամածից, բայց նրա փոխարէն ծածկուած էր եղեգնեայ փսիաթներով, որոնց վրայ տարածել էին գեղեցիկ պարսկական գորգեր եւ կապերտներ։

Վերջինները տեղային տնային արհեստի արդիւնք էին։ Անկողինները, ծալած, փաթաթած, առանձին – առանձին դրած էին պատերի մօտ։ Նրանց թիւը ցոյց էր տալիս, թէ վարպետ Փանոսը որքան հարուստ պատրաստութիւններ ունէր իր հիւրերի համար, որոնք նրա տնից միշտ անպակաս էին լինում։ Ես ոչ մի վանեցու տանը եւրոպական կարասիք չը տեսայ, իսկ այստեղ կար մի գրասեղան եւ մի քանի աթոռներ, թէեւ նրանց վրայ չէին նստում։

Սենեակի լուսամուտների առջեւ կար պատշգամի նման մի բան, հովանաւորուած տանձի ու ծիրանի ծառերով։ Խաղողի որթը ներքեւից վեր էր բարձրացել եւ, փաթաթուելով պատշգամի սիւներին, տալիս էր նրան կանաչազարդ հովանոցի կերպարանք։ Սենեակում օդը բաւական հեղձուցիչ էր։ Ես, Ասլանին մենակ թողնելով, դուրս եկայ պատշգամի վրայ։ Սկսեցի նայել դէպի այգին։ Ծառերը ընկղմուած էին գիշերային մթութեան մէջ. ոչ մի տերեւ չէր շարժւում։ Ամէն ինչ լուռ էր, միայն անհանգիստ ճպուռը իմ մերձակայքում եղանակում էր իր միակերպ, տաղտկալի երգը։

Ներքեւում, բակի մէջ, կրակ էր վառւում։ Վարպետի համարեա բոլոր ընտանիքը պտըտւում էր կրակի շուրջը։ Այնտեղ, ամառնային օջախի վրայ, մեզ համար կերակուր էին պատրաստում։ Ամառը այգեստանցին եփում է, ուտում է եւ պառկում է բաց օդի ներքոյ։ Ես տեսնում էի, թէ ինչպէս տափակ կտուրների վրայ նստած էին հարեւանները եւ ընթրիք էին վայելում։

Նրանց սեղանը լուսաւորուած էր մի տեսակ արեւելեան օտարոտի լամպայով, որը շինուած էր փայտից եւ բարձր վանդակի ձեւ ունէր, եւ որի մէջ թաշունի փոխարէն՝ վառւում էր մի ճրագ։ Վանդակի վրայ հագցրած էին բարակ կտաւից սպիտակ շապիկ, որ պահպանում էր ճրագը քամու հոսանքից։

Սովորութիւնները համարեա միեւնոյնն էին, ինչ որ տեսել էի մեր կողմերում։ Ընթրիք էին անում կտուրների վրայ. սեղանների շուրջը բոլորել էին միայն տղամարդիկը, իսկ կանայք ոտքի վրայ սպասաւորում էին, սպասելով, որ տղամարդիկը վերջացնեն, յետոյ իրանք եւս մի բան ուտեն։ Աղջիկները նոյն կտուրների վրայ անկողիններ էին պատրաստում, իսկ մայրերը ճօճում էին անքուն զաւակների օրօրոցները։ Ախ որքան քաղցր էր կտուրային այդ բացօթեայ կեանքը... որքան անմոռանալի յիշատակներով կապուած էր նա իմ սրտի հետ... Դէպի բարձր նայում ես, քեզ հովանաւորում է պարզ, աստղազարդ երկինքը, իսկ քո շուրջը տիրում է անսահման, ազատ տարածութիւն, խնկարկուած հազարաւոր բուսականների անուշահոտութեամբ։

Մի քանի կտուրներից երգի ձայն էր լսւում, երգում էին ըստ մեծի մասին հովուական երգեր։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը եւ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը կը հաղորդեն թէ այս Կիրակի, յաւարտ Ս. պատարագի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, Միութեան 52րդ տարեդարձին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Միութեան հիմնադիրներուն, բարերարներուն եւ համայն ննջեցեալ անդամներուն յիշատակին :

Կը խնդրուի Միութեան բոլոր բարեկամներէ եւ անդամներէ ներկայ ըլլալ յարգանքի այս արտայայտութեան :

×

Այրի Տիկին Շահխաթունի կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին այս կիրակի առաւօտ իր ողբացեալ ամուսնոյն

ԱՇՕ ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ

մահուան տարելիցին առթիւ: Ողբացեալ արուեստագէտին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

×

Տէր եւ Տիկին Նազարէթեան եւ զաւակները, Արտաշէս, Սմբատ, Համբարձում, կը ծանուցանեն թէ , այս Կիրակի առաւօտ Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ կնոջ եւ հարսին՝ ԱՐԱՔՍԻ Տ. ՆԱԶԱՐԷԹԵԱՆԻ տարելիցի առթիւ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

×

Պ. Մեսիկեան եւ Տիկինը (ծնեալ Ռեբեկա Ջալլաքեան) կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ Մարսէյլի հայ կաթողիկէ եկեղեցիին մէջ (92 րիւ տ'Օպաներ) հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ծնողաց Տէր եւ Տիկին Ստեփան եւ Աղաւնի Ջալլաղեանի (նահատակուած 1915ին) մահուան տարեդարձին առթիւ:

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Սթաթեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գապաքճեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով կամ կազմակերպութեանց նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին ողբացեալ ՄԱՐԻ ՍԹԱԹԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ՃՇԴՈՒՄ.— Շաբաթ օրուան թիւին մէջ նուէրներու կարգին Տէր եւ Տիկին Թորոսեան պիտի ըլլայ Տէր եւ Տիկին Թորանեան (5000 Ֆր. Կապ. Խաչի Շաւիլլ մասնաճիւղին):

ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Հայր. Առաքելական եկեղեցւոյ Փարիզի եւ շրջակայից Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութեան կողմէ, *այս Ուրբաթ ժամը* 8.30ին, Միւզէ Կիմէի *դասախօսութեանց սրահը*, 6 Փլաս տ'Իէնա, Փարիզ (16):

Նախագահութեամբ Հայրապետական պատուիրակ՝ ՍԵՐՈՎԲԷ եպիսկ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ :

Ա.— Պիտի բանախօսէ Սըր ՍԻՏՆԷ ՔԷՅՆ տնօրէն Լոնտոնի համալսարանի քաղաքական տնտեսագիտութեան վարժարանի, որ պիտի տայ իր տպաւորութիւնները ուղեւորութեան մասին զոր կատարած է վերջերս դէպի Հայաստան - Էջմիածին Կիւլպէնկեան Հիմնադրամի Յանձնախումբին կողմէ:

Բ.— Պ. Խոսուար Իւթիւճեան ճարտարագէտ Տէ.Փէ.Էլ.Ժէ. պիտի մեկնաբանէ ժապաւէններ որոնք կը պարունակեն Հայաստանի տեսարաններ, հայկական եկեղեցիներ, մենաստաններ եւ վանքեր :

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը այս շահեկան հաւաքոյթին :

Մուտքը ազատ է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Յ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ ժամը երեքին Յոյներու սրահը, 5 րիւ Պոնըֆուա: Օրակարգ.— Վարչութեան ընտրութիւն, շրջաբերականի ընթերցում եւ ընթացիկ հարցեր :

ՀԱՄԱ - ԽԱՐԲԵՐԴ. Հայր. Միութեան Կարտանի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը երեքին Հ. Բ. Ը. Միութեան սրահին մէջ :

ԽՆՋՈՅՔ

ՍԷՆ ԼՈՒ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմէին ընկերահամակրական խնջոյքը, այս Շաբաթ երեկոյ, տեղւոյս դպրոցին սրահին մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Երգ, արտասանութիւն, հայկական պար եւ անակնկալներ :

Մուտքը ազատ է :

ԾԱՆՕԹ.— Նոյն օրը պիտի քաշուի Կապոյտ Խաչի Սէն Լուի գիշերային դպրոցի վիճակահանութեան տոմսերը :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի կողմէ :

Տեղի կ'ունենայ այս Շաբաթ, ժամը 21ին, *Ֆրանս. Համալսարանի Ամփիթատրոնին մէջ :*

Կը նախագահէ ընկեր ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Նիւթ՝ Հայաստանի ժողովուրդը, մըտաւորականութիւնը եւ մենք :

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Պիտի կատարուի հոգեհանգիստ մեր բիւրաւոր նահատակաց յիշատակին համար, այս կիրակի, պիտի մատուցուի հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ :

Պիտի քարոզէ Հայրապետական Պատուիրակ՝ ԳԵՐՇ. ՏԷՐ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը այս հոգեհանգստեան պաշտամունքին մեծարելու համար յիշատակը մեր հերոսներուն եւ նահատակներուն :

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ

ԿԻՐԱԿԻ՝. հոգեհանգստեան պաշտօն գիւղին մէջ երկար տարիներ հանրութեան ծառայած հանգուցեալ բժիշկ Յովհաննէս Արթինեանի յիշատակին :

Կը խնդրուի հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն իրենց ներկայութեամբը յարգել զայն :

Ս. ԹԱԴԷՈՍ — ՄԱՐՍԷՅԼ

ՆՈՐ ԿԻՐԱԿԻ, տօն համայն նահատակաց, պատարագ ժամը 10ին, քարոզ 11ին եւ հոգեհանգստեան պաշտօն 11.30ին:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՊՈՄՈՆ

ԿԻՐԱԿԻ, կրկնազատիկ, յիշատակ մէկ միլիոն նահատակաց : Պատարագ ժամը 10ին, հոգեհանգիստ 12ին :

Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ - (ԳԱՄՓ. ՖՐԷԶ)

ԿԻՐԱԿԻ, նահատակաց տօն, ժամը 9ին, պատարագ 10ին :

(Կառտանի եկեղեցիին մէջ)

Մասնաւոր հոգեհանգիստ ի յիշատակ Խրիմեան Հայրիկի վախճանման 50րդ տարելիցին առթիւ:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Վիէնի Վասպ. Հայր. Միութիւնը կը տօնէ Վասպուրականի հերոսամարտի 43րդ *տարեդարձը :*

Կը ներկայացուի Շիրվանզադէի՝

«ՊԱՏՈՒՈՅ ՀԱՄԱՐ»

Այս Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սինեմա Նովէլթի մէջ, եւ կարճ ժապաւէններ :

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆ ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻ

ԿԱՐԻՆԱՊԱՏՈՒՄ

Խմբագրութեամբ ՂԱԶԱՐ - ՉԱՐԸԳԻ, 790 *մեծադիր էջերէ բաղկացած, պատկերազարդ եւ լաթակազմ հատոր մը: Գինը՝* 2500 *ֆրանք, ապահովագրուած ծրարի ծախք՝* 220 *ֆրանք աւելի:*

Միակ կեդրոնատեղի՝ Գրատուն Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ, 46 րիւ Ռիշէ, Փարիզ (9):

Շատ քիչ օրինակներ մնացած են :

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆ

Փոն տը Շէրիւի եւ Շրջակայքի Հայ Ազգային Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Աւետարանական եւ Սթանոյի Հայր. Միութեան, տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 27ին, Գաթպիսոն Պ. Պապիկեանի սրահը :Մանրամասնութիւնը յաջորդով :

×

ՎԻԷՆԻ մէջ Ապրիլ 27ին :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստանի ներքին Ախտայի Բգնի գիւղէն Սարգիս Անտոնեանը կը փնտռէ իր զաւակը ՀՐԱՅՐ ԱՆՏՈՆԵԱՆԸ, Բ. աշխարհամարտին գերի ինկած Գերմաններու քով: 1945ի սկիզբը կը գտնուէր Վիէննա հիւանդանոցի մէջ: Տեղեկութիւն ունեցողներէն թախանձագին կը խնդրուի յայտնել Ս. Յակոբեանի, 2 րիւ Քոնտորսէ, Քաշան (Սէն), Ֆրանս :

Ամերիկահայ թերթերէն կը խնդրուի արտատպել :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 12 ԱՊՐԻԼ — SAMEDI 12 AVRIL 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8167 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3968

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ի՛ՆՉՊԷՍ ԼՔԵՑԻՆ ՄԵՐ ԴԱՏԸ

Բացառիկ երեւոյթ էր Արեւմտեան Գերմանիոյ ժողովրդավար կառավարութեան ժեստը, ներկայ նիւթապաշտ դարուն համար :

Արար – աշխարհ զարմացաւ, երբ քանի մը տարի առաջ վարչապետ Ատընաուըր Իսրայէլի կառավարութեան հետ կնքեց ծանօթ համաձայնագիրը՝ Հրեաներուն նիւթական հատուցում տալու մասին՝ անոնց որեւէ ստիպումի եւ ճնշումի : Մանաւանդ այնպիսի ատեն մը, երբ հարիւրաւոր գերմանական քաղաքներ կիսաւեր վիճակ մը կը ներկայացնէին եւ չէին դարմանուած պատերազմին բացած վէրքերը :

Ի՞նչպէս որակել սակայն Թուրքիան, որ Գերմանիայէն շա՜տ առաջ սկսած էր ցեղասպանութեան քաղաքականութեինը, ջարդելով մէկուկէս միլիոն Հայեր :

Ո՛չ մէկ խղճահարութիւն՝ Թափուած ա՛յնքան անմեղ արիւնին համար :

Ո՛չ մէկ բարոյական, կամ նիւթական հատուցում :

Ո՛չ մէկ զատապարտութեան խօսք՝ ջարդարար կառավարութեան հասցէին :

Ընդհակառակն, քաջալերուած այս վերջինին անպատիժ մնալէն, քեմալական Թուրքիան, Լօզանի բանակցութեանց օրերուն՝ 15 Ապրիլ 1923ին կը հրատարակէր «Լքեալ գոյք»երու նշանաւոր օրէնքը՝ կողոպտելու եւ իւրացնելու համար չարժուն եւ անշարժ գոյքերն ու կալուածները այն հարիւր հազարաւոր Հայերուն, որոնք ստիպուած էին արտասահման ապաստանիլ :

Այսպէս քանի մը տարուան ընթացքին Թուրքերու կոկորդն անցան բազմահազար միլիոններու հասնող հայկական անգին հարստութիւններ :

Իթթիհատի կէս ձգած գործը լրացուցին քեմալականները :

Եւ բաւ, որ 1918 Հոկտեմբեր 30ին Թուրքիա՝ ջարդուփշուր եղած բոլոր ճակատներուն վրայ՝ ծունկի կուգար յաղթական դաշնակիցներուն առջեւ :

Մուտրոսի Զինադադարը բոլորովին կ'անտեսէր հայկական իրաւունքները :

Ո՛չ մէկ կարգադրութիւն կ'ըլլար գինաթափելու համար հայկական վեց նահանգները : Կարինն ու Սեբաստիան յետագային իբրեւ կամրջագլուխ պիտի ծառայէին՝ «միլլի» շարժումին :

Խորհրդային Միութենէն վերջ ուրիշներ ալ պիտի քաջալերէին Թրքական ձեռնարկները :

Ամէն կողմէ պաշտպանուած՝ քեմալական Թուրքիոյ վարիչները անհաշտ ու ամբարտաւան կեցուածք պիտի ունենային հայկական պահանջներուն հանդէպ :

Բաւական չէին Հայաստանի անկախութեան կործանումն ու Կիլիկիոյ պարպումը, Իզմիրի աղէտը՝ 1922 Սեպտ.ին՝ իր գագաթնակէտին հասցուց հայկական ողբերգութիւնը :

Սեւրի մէջ գլխիկոր ներկայացող Թուրք պատուիրակները Լօզանի մէջ — Իսմէթ Ինէօնիւի գլխաւորութեամբ — յոխորտ ու գոռոզ դիրք բռնած էին :

Լօզանի դաշնագիրը (24 Յուլիս, 1923) բոլորովին ուրացաւ Հայկական Դատը : Բարեկամ թէ թշնամի լքեցին մեզ՝ առանց խղճահարութեան :

Թուրքիոյ «փոքրամասնութեանց» մասին երկու յօդուածներ (39 եւ 44) դրուեցան այդ դաշնագրին մէջ, ուր Հայու անունն անգամ չէ յիշատակուած ... :

Ազգերու Դաշնակցութիւնը ոչ իսկ գիջանեցաւ պատասխանելու այն տասներկու բողոքագիրներուն՝ որոնք 20 Օգոստ. 1925էն մինչեւ 2 Մարտ 1929 ուղղուած էին իրեն՝ Հայ Գաղթականաց Կեդրոնական Յանձնախումբին կողմէ՝ բողոքելու համար լքեալ կոչուած գոյքերու օրէնքին դէմ :

Ո՛չ ոք կ'ուզէր վշտացնել Թուրքը :

Զունէինք «Ամենայն Հայոց կառավարութիւն» մը, որ տէր դառնար մեր իրաւունքներուն :

Ա՛յսպէս է, որ կրկին անգամ խաչուեցաւ արդարութիւնը : Ու հայ ժողովուրդի սրբազան դատն ալ դարձաւ լքեալ գոյք :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՐԲ ԲԱՐԵԽՕՍՆԵՐԸ ՁԱԽՈՂԻՆ ՄԱԿԻՆ ՊԻՏԻ ԴԻՄԵՆՔ

Կ'ԸՍԷ ՓԻՆՕ

Հակառակ անոր որ պաշտօնական շրջանակները կը հերքեն բարեխօսներու առաքելութեան ձախողութեան մասին շրջան ընող զրոյցները, տեղական մամուլը սակայն միշտ այն տեսակէտը ունի, թէ Մըրֆի եւ Պիլլի անելի մատնուած են :

Արտաքին յանձնախումբին մէջ Քրիստիան Փինօ առջի օր կարգ մը բացատրութիւններ տուաւ հրատապ հարցերու շուրջ : Անգլեւամերիկեան բարեկամական միջամտութեան պատգամաւորներուն պաշտօնը չէ վերջացած, ճշդեց ան, միաժամանակ յայտնելով թէ Մըրֆի եւ Պիլլի անկողմնակալ էին իրենց առաքելութեան մէջ : Ֆրանսայի Արտաքին Նախարարը թուեց այն կէտերը՝ որոնց վրայ հիմնուելով համաձայնութիւն մը կարելի է գոյացնել Թունուզի հետ .— Պահել Պիզերթը իր ներկայ պայմաններուն մէջ, մինչեւ որ այդ ուղղութեամբ խորհրդակցութիւններ ըլլան. Ֆրանսացիներու եւ անոնց ինչքերու ապահովութիւնը՝ Թունուզի մէջ :

Ծանօթ է սակայն, թէ անհամաձայնութեան գլխաւոր հարցը սահմանի հսկողութիւնն է, որ կ'առաջարկէ Ֆրանսա միաժամանակ ներկայացնելով լուծման քանի մը եղանակներ, բայց Պուրկիպա վճռապէս կը մերժէ խօսիլ այդ մասին :

Խօսուեցաւ նաեւ Մըրֆի–Պիլլի առաքելութեան հաւանական ձախողութեան մասին.— այդ պարագային, ըսաւ Փինօ, ֆրանքօ-թունուզեան տարակարծութիւնը պիտի ստանայ միջազգային նկարագիր՝ փոխադրուելով ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդին առջեւ :

Միւս կողմէ Անկախները անգամ մը եւս շեշտեցին՝ թէ իրենք դէմ են անգլեւամերիկեան բարեկամական միջամտութեան : Արտաքին յանձնախումբի անկախ ներկայացուցիչները փափաք յայտնեցին որ վերջացած համարուի Մըրֆի – Պիլլի բարեխօսութիւնը. իսկ քանի մը հատն ալ ուզեց որ հարցը փոխադրուի Ապահովութեան Խորհուրդին առջեւ, որպէսզի կարելի ըլլայ պարտադրել Թունուզի՝ որ չմիջամտէ Ալժերիոյ ներքին հարցերուն :

Համայնավար երեսփոխան մը արծարծեց նաեւ զինաթափութեան հարցը, պահանջելով որ Ֆրանսա ընդառաջէ Խրուշչեւի առաջարկին : Արտաքին Նախարար Փինօ ճշդեց Փարիզի դիրքը՝ այս հարցին մէջ.— Ֆրանսական կառավարութիւնը հիւլէական փորձերը դադրեցնելու կողմնակից է, պայմանաւ սակայն՝ որ միջազգային հսկողութեան մը տակ ըլլայ ան. այս պարագան էական է :

Արտաքին նախարարը աւելցուց թէ մօտատենէն Ֆրանսա կարեւոր առաջարկ մը պիտի ներկայացնէ՝ հիւլէական փորձերու հսկողութեան առնչութեամբ :

× Հիւլէական Ուժի յանձնախումբը կը հաղորդէ, թէ Անգլիայէն վերջ Ֆրանսայի մէջ ալ ճառագայթումները աւելցած են : Փարիզի եւ առհասարակ ամբողջ երկրին մէջ մթնոլորտը ճառագայթիկ է (ռատիօ – աքթիւ) :

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՄՈՍԿՈՒԱ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Մոսկուայի մէջ հսկայ միթինկ մը կազմակերպուած է Խրուշչեւի վերադարձին առիթով : 10.000 հոգի հաւաքուած էր, լսելու համար զայն : Խ. Միութեան Վարչապետը ներողութիւն խնդրեց իր ձայնին համար, նկատելով որ մէկ շաբթուան ընթացքին 18րդ ճառը պիտի խօսէր :

Անդրադառնալով 1956ի հունգարական յեղափոխութեան, Խրուշչեւ ըսաւ.— Եթէ հակայեղափոխութեան շրջանին ձեռք չերկարէինք Հունգարիոյ՝ աշխատաւոր դասակարգին առջեւ ամօթապարտ պիտի մնայինք : Հունգարիոյ մէջ բարեկամներու հանդիպեցանք միայն : Քաղքենի թղթակիցները կը սպասէին որ մեր պատուիրակութեան այցելութիւնը պաղ ընդունելութիւն մը գտնէ Հունգարացիներու կողմէ : Բայց սխալեցան :

Խորհրդային Վարչապետը չմոռցաւ ըսելու, թէ այդ լրագրողները չարափոխած էին իր ըսածները, որմէ ետք փառաբանեց Քատարը եւ ուժգնօրէն հարուածեց Ռաքոսին, 1956ի յեղափոխութեան իբրեւ միակ պատասխանատուն :

Խրուշչեւ Մոսկուայի մէջ պարզապէս կրկնեց իր 17 ճառերը, առանց նորութիւն մը բերելու : Իր գլխաւոր գաղափարները՝ հիւլէական փորձերը դադրեցնել, քաղքենի երկիրները գլել անցնիլ բոլոր մարզերու մէջ եւ վերջապէս.— պատերազմ չենք ուզեր, բայց պատրաստ ենք կռուելու :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՎԱՆ ԹԵՒՈՍԵԱՆ, Խ. Միութեան ծափոնի դեսպանը մեռած է, ինչպէս հաղորդած է Երեւանի ձայնասփիւռը : Ծնած էր 1902ին : 1936ին նշանակուած էր Խ. Միութեան Պատերազմական արդիւնաբերութեան փոխ – նախարար, 1940ին՝ նաւաշինական արդիւնաբերութեան նախարար, իսկ տարի մը վերջ՝ փոխ – վարչապետ : 1956 Դեկտեմբերին՝ Խ. Միութեան դեսպան Ճափոնի մէջ : Բազմաթիւ անգամներ ընտրուած էր Կեդրոնական Կոմիտէի անդամ : Վերջերս Հայաստանի շրջանէն Գերագոյն Խորհուրդի երեսփոխան ընտրուած էր :

ՔՈՒՊԱՅԻ մէջ խռովութիւնները ծայր տուին, բայց կառավարական ուժերը կացութեան տէր են. առջի օր՝ 40 զոհ կար :

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ 24 ժամուան գործադուլ մը ծայր տուաւ՝ առանց դատավարութեան բանտարկուած վեց հարիւր Յոյներու ի նպաստ բողոքելու համար : Նիկոսիոյ փողոցները պարպուած էին երէկ. մարդիկ տուներէն դուրս ելլելու կը վախնային :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ 1957էն ի վեր 16 միլիառ ֆրանքի զէնք ապսպրած է Ֆրանսայի : Անկախ անկէ՝ 23 միլիառի այլ ապսպրանքներ ըրած է :

ԻՐԼԱՆՏԱՅԻ ահաբեկիչներ ռումբ մը արձակեցին անգլիական ոստիկանատան մը վրայ. մարդկային կորուստ չկայ :

ԳԱՀԻՐԷԻ բոլոր թերթերը արձագանգ կը հանդիսանան Տըլըսի բարեացակամ մէկ յայտարարութեան, որուն համաձայն Միացեալ Նահանգները կը փափաքին հասկացողութեան գալ Նախագահ Նասըրի հետ :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ որոշեց տասնեակ մը ամերիկեան ժապաւէններ գնել «փորձի համար» : Ռուսերը կը փափաքին ունենալ միայն երաժշտական ժապաւէններ եւ կատակերգութիւններ :

ՓԱՐԻԶԻ մէջ Ապրիլ 15ին կը բացուի ֆրանքեւգերման ժողով մը՝ Սարրի մասին :

Օրը Օրին

ԱՇՕ ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻ

Ամէն անգամ որ հազուագիւտ առիթը ունեցած եմ «հիւանդ Շահխաթունին» տեսնելու, զամուած՝ իր անկողնին, տառապագին ու սրտաբեկ. մտքով ետ երթալ փորձած եմ, մինչեւ 1921, երբ Պոլսոյ Ծակատամարտին խմբագրատունէն ներս կը մտնէր ան, իր արուեստագէտի լրումին մէջ, յաղթապանծ ու շքեղ :

Չեմ կրցած հաւատալ որ մարդկային մարմինը այդքան դիւրաբեկ անօթ մըն է որ կրնայ մէկ օրէն միւսը վերածուիլ ծամածուռ խլեակի մը :

Այդ վայրկեաններուն ջանացեր եմ միշտ կրկներեւոյթի մը պատրանքը ըստեղծել եւ տեսնել Շահխաթունին երբ «Ցո երթաս»ի, Բետրոնիուսը, հպարտ ու ազնուական շարժուձեւով մը կը բանար իր երակները, կոչունքի մը ընթացքին :

Հին Աստուածներու աբեղայէն մինչեւ Պէքինչըայնի Սամսոնը բոլորէն սիրուած զնահատուած ու կեանքով բաբախուն այդ արուեստագէտը, միշտ ալ պիտի մընայ մեր յիշողութեան մէջ նոյն Բետրոնիուսը ազնուական, նոյն Աբեղան կենսայորդ ու բաբախուն, նոյն Սամսոնը իր անիւծի բաշերով ցնցող :

Առաջին տարելիցն է արդէն իր մահուան : Դժուար է ընդունիլ ժամանակին անհաւոր ուժը : Ան կը թաւալի արագ եւ կը քշէ կը տանի ի՛նչ մեծութիւններ, ի՛նչ արժէքներ, ի՛նչ յիշատակներ : Գետի մը արագընթաց վազքն է. կարծես որ ժամանակ մը վերջը հազիւ թեթեւ աւազի կամ հողի շերտ մը կը ձգէ իր յատակը, յիշեցնելու համար որ հոնկէ անցած է հոսանուտ, լայնատարած ու խոր գետ մը :

ՆՈՃԻ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՓԱՌԱՏՕՆԸ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ 30.000 ՀԱՆԴԻՍԱԿԱՆ

Զատկի երեք օրերու ընթացքին Հալէպի մէջ տեղի ունեցան Հ. Մ. Ը. Մ.ի միջմասնաճիւղային 31րդ մրցումները : Ինչպէս ամէն տարի, այս անգամ ալ Միջին Արեւելքի հայ երիտասարդութեան փառատօնը տեղի ունեցած է մեծ ոգեւորութեամբ եւ խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ :

Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Եգիպտոսի 18 մասնաճիւղերու 2500 մարզիկները երեք օր յաջորդաբար կատարած են իրենց մրցումները, երեսուն հազար հանդիսականներու ներկայութեան :

Երկուշաբթի կէսօրէ ետք, երբ մրցումները վերջացած ու արդիւնքները յայտարարուած են, սկաուտ մը վառած է դաշտին կեդրոնը դրուած ջահը եւ մարզիկներու, սկաուտներու եւ գայլիկներու աւանդական տողանցքով վերջացած է փառատօնը, մինչ հանդիսականներու խանդավառ ծափերուն մէջ թռցուած են հարիւր աղաւնիներ :

ԱՐԱԲԻՈՅ Ֆէյսալ իշխանը Մեքքէի ձայնասփիւռէն յայտնեց թէ ինք միշտ հաւատարիմ կը մնայ Սէուտ Թագաւորին :

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ Վարչապետ Քատար իր նախորդին մասին ամերիկացի լրագրողներէն հարցապնդուելով ըսաւ.— Ռաքոսի աքսորուած է Խ. Միութիւն ու երբեք իշխանութեան գլուխ պիտի չգայ Հունգարիոյ մէջ :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Պատերազմական նախարար Մքէլրոյ եւ զօրավար Թուինինկ Ապրիլ 15ին Փարիզ կուգան 4 օրուան համար :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ կառավարութիւնը դիւանագիտական իր յարաբերութիւնները խզեց Տոմինիքեան Հանրապետութեան հետ :

ԶԱՏԻԿԸ
ՀԻՆ ԴԱՐԵՐՈՒ ՄԷՋ

•

(Բ. եւ վերջին մաս)

Զատկական հանդիսութիւնները կը կազմեն եկեղեցական կեանքին սիրտը, — Պուլեէ, որմէ փոխ կ'առնեմ այս նախադասութիւնը, սիրտ բառին տեղ կը գործածէ կեդրոն (Լը Միսթէռ Փասքալ, էջ 9):

Արդարեւ, քրիստոնէական վարդապետութեան մէջ՝ Զատիկը աւելի մեծ խորհուրդ մը կը համարուի քան Ծնունդը, որ ըստ Հայոց՝ կը կոչուի նաեւ Պզտիկ Զատիկ: Վասնզի ինչ ձեւով ալ ներկայացուի Աստուծոյ մը ծնունդը՝ հեթանոսութեան կամ քրիստոնէութեան մէջ, կրակ առած ծովը տայ թէ «յառնէ անփորձ» աղջիկը, ոչ մէկ դրուագ այնքան տպաւորիչ է, երեւակայութիւն կը վառէ, հոգիները կը սարսռացնէ, որքան այն գաղափարը, որ կը բացատրուի երեք բառով, «մահուամբ զմահ կոխեաց»: Հետզհետէ յաւելեալ եւ ճոխացեալ՝ «ի միւսանգամ գալստեան» տեսութիւնը կամ յոյսը: Ռամկօրէն արտայայտութեամբ՝ աշխարհ գալ (Ծնունդ), մեկնիլ աշխարհէն (մահ), դարձեալ գալ աշխարհ (կրկնածնութիւն): Գաղափարին վերջին դրուագն է միայն, որ առանց թօթափելու հեթանոսութեան զոհական ծէսերը, աշխարհակալութեան ելաւ եւ յաջողեցաւ անոր համար որ ամէնէն հրաշալին է, ամէնէն խորհրդաւորը, ամէնէն... քաղցրը մարդ արարածին համար, երբ դեռ չէ հասած ունայնութեան ըմբռնումին:

Ու բնութիւնն է, որ տուած է ատոր առաջին ուսուցումը:

Աշնան մէջ, բնութիւնը կ'ընթանայ դէպի մահ, — ամէն բան կը մատնէ յոգնութիւն մը, կամ ծերութեան հասունութիւն մը, ցուրտն է որ իր տիրապետութիւնը կուգայ հաստատել ջերմութեան վրայ, լուսինը՝ արեւին վրայ, «արական սկզբունքը իգական սկզբունքին վրայ», ինչպէս կը գրէ Շէլհոտ (Զոհը Արաբներու մօտ, էջ 165): Բայց երբ մահաշունչ ձմրան կը յաջորդէ գարունը, երբ կը ծաղկին նշենիները, երբ կը ծնին գառները, մարդ էակն ալ կը ցանկայ մասնակցիլ ընդհանուր արդասաւորութեան խորհուրդին, ստեղծելով բեղնաւորութեան աստուածներ, սահմանելով կենսապաշտութեան տօներ, մարդը բարձրացնելով աստուածութեան:

Նախորդ յօդուածով ներկայացուցինք Ատտիսը, — բուսականութեան աստուածը, որու մահը եւ յարութեան դրուագը խոր արմատ ձգած է արեւմտեան Ասիոյ ծիսական աւանդութեանց մէջ (Ֆրէյզըր, Լը Ռամօ տ'Օռ, էջ 328):

Զատկական տօներու հնագոյն հանդիսութեանց մէջ, որոնց պատմութիւնը կամ նկարագրութիւնը կրնայ հատորներ լեցնել, ամէնէն հետաքրքրականը զոհական ծէսերն են, որոնք կը կազմեն բուն իսկ Զատիկը:

Դժուար է վերակազմել Զատկական տօնին սկզբնական եւ ամբողջական նկարագրութիւնը: Դարերը նոյն տօնին ծէսերուն խառնած են խորհրդանշանական այլազան արարողութիւններ: Այսուհանդերձ կարելի է օգտագործել բաղդատութիւնը եւ հետեւիլ հին բայց տակաւին ապրող ժողովուրդներու կեանքին՝ եթէ հեռու մնացած են արդի քաղաքակրթութենէն:

Առնենք Արաբները՝ իրենց պատմութեան նախիսլամական շրջանին, — Ա. Լոց կը վկայէ թէ արաբական զոհատօնը չի տարբերիր հրէական Զատիկէն (Իսրաէլ, էջ 337):

Երկար պիտի ըլլար կանգ առնել Արաբներու սուքերուն (շուկայ) պարբերական կազմակերպութեան վրայ, կրօնական կեանքին կապուած, այլ բառով՝ տօնավաճառ: Այս շուկաները, որոնք մաս կը կազմեն ուխտագնացութեանց պատմութեան, եղանակային նշանակութիւն ունին, — օրինակ Ումրէթը սրբատեղիներու այցելութիւն մըն է որ գարնանային եւ երիտասարդական արժէք ունի, մինչ Հաճը՝ ծերութեան (Շէլհոտ, էջ 165):

Սրբատեղիներու այցելութիւնը, իրականին մէջ, զոհատօն մըն էր, — սրբարանին նուիրել զառնուկ մը կամ այլ կենդանի մը՝ տարւոյն առաջին ծնունդը: Նախ վէամ կը կատարուէր, այսինքն նշան կը դրուէր վրան, — այս գործողութիւնը (ինչպէս եւ ժամանակը) կը կոչուէր մէվսում: Սմիթ վէամ բառը կը կապէ իսմ բառին (անուն), այն մեկնութեամբ թէ անունը եւս նշան մըն է (ուրիշներ կը մերժեն այս ստուգաբանութիւնը): Նշանը՝ ճեղքել ականջը, կամ կարմիր ներկով արատ մը դնել բուրդին վրայ: Նշան կրող զառնուկներուն վիզէն կը կախէին դրասանգներ, — գործողութիւն մը որ կը կոչուէր թաքլիտ: Այնուհետեւ իհրամ կ'ըլլար կենդանին, — գողերը չէին կրնար գողնալ: Սեմական այս բառը, հարամ, եբրայերէն խարամ, կը նշանակէ նուիրել (սրբարանին կամ Աստուծոյ բաժին հանել), այսինքն հասարակաց գործածութենէն դուրս հանել: Այս բառն է որ շփոթութեան մատնած է Աստուածաշունչ Մատեանին թարգմանիչները, — յունարէն թարգմանութեան մէջ՝ անաթեմայ, որ նախ կը նշանակէ Աստուծոյ նուիրուած (Ղեւտ. ԻԷ. 28), յետոյ՝ նզովեալ, բնաջնջումի դատապարտուած (Ել. ԻԲ. 20):

Այս նզովքը աստուածաշնչական է, — Եհովա արգելք դրած էր ամէն բանի վրայ՝ որ կը պատկանէր իրեն, — նոյնիսկ իր անուան վրայ(*):

Սրբազանին կամ Աստուծոյ յատկացուած զառնուկը նուէր կը համարուէր անդրանկածնութեան կամ մատաղ՝ ուխտի մը համար:

Արդ, բոլոր այս աւանդութիւնները «քաղաքակրթուած» ձեւերն են հին հեթանոսական բարբարոս ծէսերու. — Աւելի հին ժամանակներու մէջ, Աստուած կը պահանջէր մարդոցմէ՝ անդրանիկ զաւակը, յետոյ կենդանիներէն՝ տարւոյն առաջին ծնունդը, յետոյ երկրէն՝ տարւոյն առաջին բերքը: Ուրեմն սկզբնական Զատիկը մարդկային զոհատօն մըն էր, — քուրմերը, մեհեաններուն մէջ, կը ներկայանային «սուրով եւ ածելիով» (Վիկուռու, հատոր Ե. սիւնակ 769), եւ «արիւնը կը հոսէր յորդառատ», երբ քուրմերը կը վիրաւորէին իրենք իրենց բազուկները, կամ կը խողխողէին անդրանիկ զաւակը, արիւնը հոսեցնելով աստուծոյ (կուռքին) կուրծքին վրայ բացուած խոռոչի մը մէջ, որ գապգապ կը կոչուէր սեմական լեզուով:

Այս զոհերով, անդրանիկ զաւկին մահով՝ հայրը կը գնէր իր միւս զաւակներուն կեանքը, ինչպէս յետագային զառնուկ մը զոհելով պիտի գնէին մարդկային կեանքը:

Նման զոհատօներու ընթացքին տեղի կ'ունենային նաեւ ծիսական այլ կարգի արարողութիւններ, որոնցմէ բաներ միայն կուտամ. — Մծղնեայ, խենէշ (Արաբները ունին՝ մուխաննէս), չնութիւն (այս բառը ճիշդ բացատրուած չէ Աւետարանին մէջ, — Հնդամատեանին մէջ՝ չանխուր բառը թափանցիկ է հոմանիշ տրուելով կայքէն բառին, որոնք կը զանազանուին միայն ենթակային սեռով):

Վերջացնելով՝ զարնան այս մեծ տօնին, որ տօնն էր արդասաւորութեան եւ յաւիտենական վերստեղծման, քրիստոնէութիւնը տուաւ, բարքերու ազնուացումով եւ տօնը մարդկայնացնելով, խորհրդանշանական տարբեր բացատրութիւն մը, — «զառն Աստուծոյ բառնայ զմեղս աշխարհի» իր արեամբ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Գուրան, Սավարիի թարգմանութիւնը, հրատ. Կառնիէ, էջ 215, — Աստուած 99 անուն ունի, «ամէնէն գեղեցիկ անունները», իսկ Շէլհոտ կը գրէ թէ 100 անուն ունի, որոնց 99 ստորոգելի, եւ մարդոց շրթներուն մէջ գործածելի, միայն մէկը՝ արգիլուած: Հրէական աւանդութիւններ կան, Աստուածաշունչ Մատեանէն դուրս, որոնք օրէնքներ սահմանած են Աստուծոյ անունը արտասանելու ձեւին, տեղին, ժամանակին մասին: Գալով Յիսուսի, նոյնպէս ունի բազմաթիւ անուններ, — Վիկուռու կը յիշէ քանի մը տասնեակ, իսկ Լուի տը Լէոն հատոր մը նուիրած է, 560 էջ, Յիսուսի անուններուն, խորագիրն ալ՝ Յիսուսի անունները:

ՄԵՐ ՊԱՅՔԱՐԸ...
ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

•

Գ.

Ո՛չ եւս են ժամանակները՝ երբ լերան մը կտորին թառած, մարդիկ գաղափարներ կ'որոճային վերջալոյսը դիտելով:

Ոչ ոք կը հետաքրքրուի այսօր անոնց անձնակեդրոն մտածումներով, մելամաղձոտ եւ ցնորապաշտ:

Ո՛չ եւս է անհատական ստեղծագործման դարաշրջանը:

Արդի պայմանները համախմբում կը պահանջեն բոլոր ճակատներու վրայ, — քաղաքական թէ գեղարուեստական:

Երբ պետութիւն ունեցող ժողովուրդներ միջազգային համագումարներու մէջ կը գտնեն իրերահասկացողութեան լաւագոյն միջոցները, մինչեւ իսկ՝ աշխարհի խաղաղութեան նախապայմանը (առ այժմ), պարզ է թէ տարբեր չի կրնար ըլլալ պարագան՝ հայկական տեսակէտէն:

Աւելի՛ն. համագումարները էական են մեզի համար՝ երբ ցրուած ենք աշխարհի չորս ծագերուն: Ուժերու համախմբում եւ կարծիքներու փոխանակութիւն՝ գտնելու համար հակազդեցութեան զօրաւոր զէնքեր սպիտակ ջարդին դէմ:

Կուսակցական ճակատի վրայ համագումարներ կ'ըլլան:

Վերջերս Յառաջ արձագանգ եղաւ Մշակութային Համագումարի մը, կազմակերպուած՝ Համազգայինի կողմէ, Պէյրութի մէջ (*):

Ինչ որ կը պակսի՝ Երիտասարդական Համագումարն է:

Մեծ ու փոքր բոլոր ժողովուրդները ճիգ չեն խնայեր իրենց երիտասարդներուն պատրաստութեան համար: Կը ստեղծեն միջոցներ՝ որ անոնք իրարու քով գան, փոխ-յարաբերութիւններ ստեղծեն, ճանչնան զիրար եւ ըստ այնմ շարժին ու աշխատին:

Մեր կեանքին մէջ, — որքան ծանօթ ենք, — ոչ մէկ աշխատանք է տարուած տարբեր երկիրներու մէջ ծնած ու հասակ առած երիտասարդները իրարու քով բերելու համար:

Բոլոր ցամաքներու վրայ, հոն՝ ուր ափ մը Հայութիւն կայ, Դաշնակցութիւնը ունի իր մասնաճիւղերը: Կուսակցական խումբերու կողքին՝ կը գործեն նաեւ երիտասարդական կազմակերպութիւններ: Առոյգ եւ հաւատաւոր. բայց՝ լճացած:

Ֆրանսայի հայ երիտասարդութիւնը, — իբրեւ օրինակ վերցնելով, — լուր չունի թէ ինչպէ՞ս կը մտածեն կամ կը գործեն Միացեալ Նահանգներու կամ Միջին Արեւելքի իր հասակակիցները: Ինչպէս որ Պարսկաստանի երիտասարդները չե՛ն գիտեր թէ ի՞նչ կը բանին Արժանթինի կամ Յունաստանի իրենց գաղափարակիցները: Շատ չհեռանանք. Ֆրանսայի երիտասարդները նոյնիսկ լուր չունին թէ ի՞նչ ձեւի կազմակերպութիւն ունին դրացի Իտալիոյ կամ Պելժիոյ հայ երիտասարդները:

Հատուկտոր լուրերը բաւական չեն հետաքրքրութիւնները գոհացնելու եւ շինիչ աշխատանքի մը ձեռնարկելու համար: Արդէն, մեր ունեցած տեղեկութիւններն ալ թերթերու մէջ հրատարակուած պատահական լուրերէն եւ հանդէսներու նկարագրութիւններէն անդին չեն անցնիր:

Ո՛չ մէկ կապ՝ Արեւելքէն Արեւմուտք:

Այս պայմաններուն մէջ Երիտասարդական Համագումար մը ինքզինք կը պարտադրէ:

Նախ, առարկութիւններ պիտի ըլլան միջոցներուն մասին: Աշխարհի բոլոր կողմերէն երիտասարդ պատգամաւորներ իրարու քով բերելու համար՝ նիւթական մեծ զոհողութիւններ կը պահանջուին: Չենք ժխտեր:

Սակայն, նուա՞զ զոհողութիւն կը պահանջեն միւս համագումարները, որ կ'ըլլան:

Օրինակ՝ Համազգայինի կազմակերպած Մշակութային Համագումարը:

Հրաւիրագիրին մէջ կը կարդանք. — Այս գեղեցիկ ծրագիրը կը կարօտի նիւ –

(*) Նկատի առնելով այս համագումարին շահեկանութիւնը, յաջորդով առանձին կը խօսինք այդ մասին:

ԹՈՅՆԸ

—o—

Ես միշտ հոն եմ, տղոց քով: Իմ ներկայութեան անոնք քիչ մը աւելի եռանդուն կը խաղան, որովհետեւ ամէն հոմբըն զարնողի քառորդ մը նուէր կուտամ: Անոնցմէ շատերը կը ճանչնամ իրենց անուններով, ֆիզիքական յատկանիշներով ու խաղալու ընդունակութիւններով: Տարիներու ծանօթներ ենք ալ ու իմ անոնց հետ ըլլալու փափաքս այնքան մեծ է՝ որքան անոնց զիս իրենց մօտ տեսնելու բաղձանքը:

Այս տարի երբ առաջին անգամ իրենց մօտ գացի, մեծ ուրախութեամբ շրջապատեցին զիս ու խօսքի բռնուեցան հետս:

— Անցեալ տարի ուշ եկար ու շուտ փախար:

— Հետդ շատ քառորդ տոլարնոց բերա՞ծ ես:

— Այս տարի լման երեք շաբաթ պիտի մնաս, չէ՞:

— Փիթըրին հայրը մեռաւ՝ ու ինք կ'աշխատի. Փիթըրը կը յիշէ՞ք չէ՞, ան որ կարմիր մազեր ու ցաւոտ դէմք ունի. մինակ Կիրակի օրերը կրնայ գալ խաղալու:

— Աշխատելու համար պզտիկ չէ՞, դեռ տասնըվեց իսկ չկայ: –

— Տասներեք է. ինծմէ տարու մը մեծ. բայց մօրը կ'օգնէ:

— Օ, եթէ մօրը հետ կ'աշխատի, հարցը կը փոխուի:

Անոնք կը կարծեն թէ իրենց ազգային խաղը, պէյսպօլը շատ սիրելուս համար է որ իրենցմով կը հետաքրքրուիմ ու միշտ հետերնին եմ. սխալ, խեղճերը ի՞նչ գիտնան թէ ես զիրենք է որ կը սիրեմ...

Կը սիրեմ իրենց թարմութիւնը, եռանդը, մանկութիւնը, միամտութիւնը, իրենց անեղծ հոգին, մանր կռիւներէ ու անհամաձայնութիւններէ վերջ՝ իրենց անյիշաչարութիւնը, իրենց լացը, ծիծաղը, աղմուկը, իրենց վճիտ նայուածքը՝ եւ պայծառ ճակատները:

Անգամ մը, երբ շատ սիրելի բարեկամի մը հետ զանոնք կը դիտէինք, ըսի.

— Կեանքիս տասը տարի սիրով կուտայի զանոնք հայ տեսնելու երջանկութեան համար, յետոյ պահ մը լռելէ վերջ, աւելցուցի. — ամէն տարի Սեպտեմբերին, դպրոցներու բացուած առաջին երկուշաբթի օրը, առտու կանուխ կը վազեմ վարժարանի փողոցը ու անկիւնէ մը անյագութեամբ կը դիտեմ անոնց դպրոց գալը: Ինչպէս զանազան ձորերէ, ակերէ, ծմակներէ հոսող ու սուզուող ջուրեր ու առուներ տեղ մը միանալով գետ կը կազմեն, այնպէս ալ, զանազան տուներէ ու փողոցներէ հոսող տղաք, դպրոցի դրան առջեւ գետ մը ձեւացնելով, կը թափին ներս ու այդ պահուն, ինծի համար, ատկէ աւելի հրապուրիչ տեսարան գոյութիւն չունի: Առատ օճառի գործածութեամբ ճակատներն ու քիթերը փայլեցուցած են, վրայ գլուխ նոր է, մաքուր, արդուկուած. ականջները, մէջով դուրսով, ով գիտէ քանի՞ անգամ շփուած, կաս կարմիր են դեռ, ու տխրութեան յետին հետքն իսկ չկայ իրենց շողացող դէմքերուն վրայ, իրաւ է որ ուրախ էին եւ բանտէն փախչողներու երջանկութեամբ դուրս թափուեցան երբ դպրոցը փակուեցաւ, բայց այսօր ալ նոյնքան ուրախ են երբ կը վերադառնան հոն ընկեր, բարեկամ ու ուսուցիչ, իրար վերագտնելու:

Այս բոլորը ամէն տարի դիտելով կը խաբեմ ինքզինքս, թէ կեցած եմ Երեւանի Աբովեան փողոցին վրայ ու կը դիտեմ երիտասարդ քաղաքացիները հայրենիքիս՝ որուն վաղուան փառքին ու յաղթանակներուն կերտողները պիտի ըլլան անոնք...

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

(Մնացեալը յաջորդով)

թական զոհողութիւններու․ սակայն, մեր միջոցները սահմանափակ են: Պիտի փափաքէինք, որ իւրաքանչիւր գաղութ հաւաքական կամ անհատական ճիգեր բստանձնէ, իր շրջանի մտաւորականները Համագումարին ղրկելու :

Ինչպէս կը տեսնուի՝ կազմակերպութիւն մը ի վիճակի չէ հոգալու բոլոր պատգամաւորներուն ծախքը, որ իրարու վրայ բարդուելով հսկայական գումար մը կը դառնայ: Կոչ կ'ընենք գաղութներուն՝ որ ստանձնեն իրենց ներկայացուցիչներուն ծախքերը :

Երիտասարդները այդքանն ալ չեն պահանջեր :

Իւրաքանչիւր շրջանի մէջ բազմաթիւ մասնաճիւղեր ունի գաղափարական հայ երիտասարդութիւնը, որ թէեւ կը գործէ տարբեր անուններով, բայց՝ նոյն դրօշին տակ: Ցաճախ՝ անոնք կը մասնակցին ոռոչ հանդանակութեանց, մեծ գումարներով: Ունին սաներ՝ Ազգային վարժարաններու մէջ: Ունին մնայուն թերթ եւ յարակից այլ հրատարակութիւններ :

Հետեւաբար, իւրաքանչիւր շրջանի կաղմը ի վիճակի է իր ծախքերով պատգամաւոր մը, կամ պատգամաւորներ ղրկելու՝ որեւէ տեղ: Ի հարկին տարեկան իրենց ձեռնարկներուն վրայ հա'տ մըն ալ աւելցնելով, իբրեւ պատգամաւորներու ծախքին հասոյթի աղբիւր: Բաւական է քաջալեր հանդիսանալ առաջադրութեան, զօրավիգ կանգնիլ՝ բարոյապէս, նիւթական մատակարարումը ձգելով իրե'նց, երիտասարդներուն վրայ :

Որպէսզի յաջողութիւնը ըլլայ անթերի՝ պէտք է նախապատրաստական աշխատանքներ տանիլ, կազմակերպութեանց միջեւ կապ հաստատելով :

Առարկութիւններ կրնա՞ն ըլլալ սակայն Երիտասարդական Նման Համագումարի մը արձանագրելիք բարոյական լուրջ յաղթանակներուն նկատմամբ :

Համազգային Մշակութային Համագումարի մը գաղափարը յղացած է եւ կը գործադրէ, արդարօրէ'ն հաւատալով անոր տալիք արդիւնքին :

Հրատապ բազմաթիւ հարցեր կան՝ արդի հայ երիտասարդութեան առջեւ: Առկախ օրակարգեր, որոնց լուծումը կը կարօտի բոլոր միջավայրերու մէջ ապրած եւ ընկերային արդի գաղափարներով սնած տղոց հաւաքական աշխատանքին: Այս ձեւով աւելի պիտի հիմնաւորուէր մեկնողներու տեղ նորեր հասցնելու մտահոգութիւնը, միաժամանակ մտնելով գործնական հունի մէջ: Այս կամ այն շրջանի երիտասարդները փոխանակ մասնակցելու տեղական բնոյթ կրող նիւթական օժանդակութեան՝ ուժերու մէկտեղումով կրնան,— եւ ի վիճակի' են,— դէթ տասնեակ մը երիտասարդներու ճամբան հարթել դէպի մտքի ոստաններ, հասարակական գործունէութեան պատրաստելու համար զանոնք: Կրնան հոգալ նաեւ անոնց կրթական թոշակը, ամէն տարի, կանոնաւորաբար :

Իսկ ամէն կողմէ գալիք առաջարկներու եւ տեսակէտներու քննարկումը նոր նուաճումներու դուռ կը բանայ, արտաքին ճակատի վրայ մղուող պայքարին եւ ներքին ճակատի գործունէութեան մէջ :

Իրարու միջեւ ստեղծուած յարաբերութիւններէն եւ գաղափարներու փոխանակումէն յառաջանալիք խանդավառութիւնն անգամ բաւական է, որպէս զի շարժումը ստանայ նոր նկարագիր, նոր ոգի :

Ֆրանսայի Նոր Սերունդին տարին անգամ մը գումարուող Պատգամաւորական ժողովները, ամէն անգամ առիթ մը կ'ըլլան՝ որ շարքերը խտանան, աշխատանքի կորովը թարմանայ, հետաքրքրութիւնները սրուին եւ ներկայացուցիչները բաժնուին իրարմէ՝ մեծ խոստումներով,— կարելի՞ է գտնել գոյապայքարի աւելի ազդու միջոց, քան՝ երիտասարդութեան եւ ժողովուրդի'ն համար աշխատելու մատաղ հոգիներու ինքնաբուխ պատրաստակամութիւնը :

Անո'նք են, երիտասարդները միայն, որ կը հասկնան իրենց տարեկիցներուն հոգեխօսքը: Անո'նք միայն կրնան ըսել ա'յն, ինչ որ պէտք է ըսել նորահաս սերունդին փրկութեան համար եւ ընել ա'յն՝ ինչ որ կը պահանջեն պայմանները:

Տեղական շրջագիծէն դուրս ելլելով, կրնանք ըսել թէ համաշխարհային հայ Երիտասարդական Համագումար մը, բազմապատկուած ուժերով, բազմապատկուած արդիւնք կրնայ տալ, բոլոր ճակատներու վրայ :

Ապակեդրոն աշխատանք՝ այո', միայն ու միայն տեղական նկարագիր կրող հարցերու մէջ :

Կեդրոնաձիգ աշխատանք մը պէտք է սակայն, երբ հարցը կը վերաբերի ընդհանուր ուղեգիծի՝ ցեղին անաղարտ պահպանման եւ պատրաստուած նոր հանրային գործիչներ պատրաստելու տեսակէտէն :

ԱՐՄԵՊԻԼ

ԱԶԳԵՐՈՒ ԹԱՏՐՈՆԻՆ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Ամէն տարի, այս եղանակին, Փարիզի մէջ տեղի կ'ունենայ Ազգերու Թատրոնին Փառատօնը :

Այս կազմակերպութեան նպատակն է ժողովուրդներու միջեւ մշակութային կապերը ամրապնդել եւ իրարու ճանչցնել իրենց մշակոյթին եւ գեղարուեստին հրաշալիքները :

Այս տարի, Փառատօնին բացումը կատարեց Յունական Ազգային Թատրոնը, ներկայացնելով Եւրիպիտեսի «Մեդէա»ն:

Եւրիփիտեսի այս ողբերգութիւնը գրուած է 431 թուականին (Ն. Ք.):

Մեդէան հմայական կարողութիւններով օժտուած արքայադուստր մըն է եղած, որ սիրահարուելով իրենց երկրին մէջ գտնուող պատերազմիկ պետի մը՝ Հասոնին, կ'ամուսնանայ անոր հետ :

Սակայն, ժամանակ մը ետք, Հասոն լքելով Մեդէան, այս վերջինը իր վրէժը կը լուծէ, իր իսկ ձեռքով խողխողելով իր երեք զաւակները:

Այս ողբերգական նիւթով միայն Եւրիպիտես չէ որ հետաքրքրուած է: Իր ժամանակին Ներոնի դաստիարակը՝ Սենեկա նոյնպէս գրած է ողբերգութիւն մը: Աւելի ետք, Ֆրանսական դասական թատրոնի մեծ ողբերգուն՝ Քորնէյ նոյնպէս մօտեցած է հինաւուրց այդ նիւթին եւ տուած է գեղահիւս ողբերգութիւն մը որ ցարդ կը ներկայացուի Ֆրանսական Ազգային Թատրոնի բեմին վրայ եւ այլուր:

Ինչ որ հետաքրքրական էր, սակայն, Յունական Ազգային Թատրոնի բեմադրութեան մէջ, Հելլէն արուեստագէտները բոլորովին մերկացուցած են Եւրիպիտեսի գործը իր հնադոյն տարազէն եւ զայն մերձենալի դարձուցած են մեր օրերու մարդուն :

Նախ հրաժարած են Եւրիպիտեսի բնագրին լեզուէն եւ հին յունարէնը փոխարինած են ժամանակակից յունարէնով: Յետոյ, աշխատած են Եւրիպիտեսի գործին վրայէն մեղմացնել հինաւուրց դրոշմը եւ զայն մօտեցնել մեր ժամանակներու թատերական հասկացողութեան :

Թողունք որ, քիչ մը ամէն կողմ, բոլոր ժողովուրդները այդպէս են վարուած Եսքիլեսի, Սոփոկլեսի եւ Եւրիպիտեսի ողբերգութիւններուն հետ: Մեր օրերու բանաստեղծները, արդարեւ, առած են այդ հնօրեայ նիւթը, եւ նոր ոճով մը զայն յարմարցուցած են մեր ժամանակներու, ըմբռնումին, մօտեցումին եւ ճաշակին :

Չէ՞ որ այս նոյն «Մեդէա»ն, որ ներկայացուց Յունական Ազգային Թատրոնը, Սառա – Պերնարի սրահին մէջ, բազմաթիւ անգամներ ներկայացուած է դարձեալ նոյն թատրոնին մէջ անգուական Սառային կողմէ, Գաթիւլ – Մանտէսի, Ֆրանսերէն գեղեցիկ փոխադրութեամբը եւ աւելի ուշ, ամերիկուհի ողբերգակ – դերասանուհի Ժիւտիթ – Անտէրսընի կողմէ, ամերիկացի բանաստեղծ Ռոպէնսոն Ճէֆըրսի փոխադրութեամբ :

Յունական թատրոնին ներկայացուցած «Մեդէա»ն ժամանակակից յոյն բանաստեղծ Փանաելիս Փրեվելաքիսի մէկ փոխադրութիւնն է եւ բեմադրութիւնը յանձնուած է երիտասարդ բեմադիր՝ Ալեքսիս Մինոթիսի :

Մեդէայի ծանր ու բարդ դերը ստանձնած էր մեծանուն յոյն դերասանուհի Տիկին Քաթինա Փաքսինու, որ մեծ հռչակ կը վայելէ միջազգային թատերական եւ շարժանկարային շրջանակներուն մէջ :

Արդարեւ, այս արուեստագիտուհին է որ մեծ յաջողութեամբ կատարեց յոյն գրող Նիքոս Քազանձաքիսի աշխարհահռչակ վէպէն՝ «Վերախաչուած Քրիստոս»էն շարժանկարի վերածուած «Այն որ պէտք է մեռնի» ժապաւէնին հերոսուհիին դերը, իրեն խաղընկեր ունենալով, շատերու կարգին, նաեւ հայազգի ծանօթ դերասան՝ Կրէկուար Ասլանը :

Ծանօթ յոյն դերասաններ՝ Թանոս Քաթցոփուլոս, Եոաննիս Ափոսթոլիտիս, Վասիլիս Քանաքիս եւ Կրեկորիս Վաֆիաս, ինչպէս նաեւ Տիկիններ Հելէն Զաքերիու եւ Քաթիա Փանաեոթու յաջող խաղարկութեամբ մը ցայտուն դարձուցին Եւրիպիտեսի գործը :

Նոյն խումբը, յաջորդաբար ներկայացուց նաեւ Սոփոկլեսի «Եդիպոս Արքա»ն եւ Արիսթոփանի «Կիներու Համաժողով»ը, որոնք նոյնպէս արժանացան խանդավառ ընդունելութեան :

Բացի Արիսթոփանի գործէն, «Մեդէա»ն եւ «Եդիպոս Արքան» ծանօթ են հայ բեմերուն;

Առաջինը մանաւանդ՝ «Մէդէա»ն ունեցած է երկու հայ անզուգական մեկնաբանուհիներ՝ Սիրանոյշ եւ Վարդիթեր Ֆէլէկեան, երկուքն ալ դմայլելի, հզօր ու յաղթական, որոնք հոյակապ արուեստով մը սերունդներ պահած են իրենց կախարդական շունչին տակ :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԻ ԿԱՅԱՆՆԵՐ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Խ. Միութեան մէջ նոր թափ ստացած է հեռատեսիլի կայաններու շինութիւնը: Արդէն վաթսուն կայաններ շինուած են եւ մինչեւ 1958ի վերջը կ'աւարտի նաեւ երեսուն ուրիշներու շինութիւնը: Ալմա–Աթայի, Քազանի, Քարականդայի նման քաղաքներ պիտի ունենան հեռատեսիլի իրենց կայանները: Սթալինկրատի մէջ կառուցուած է 180 մեթր բարձրութեամբ աշտարակ մը, նման աշտարակներ պիտի շինուին նաեւ այլ շրջաններու մէջ, որպէսզի կարենան առնել Մոսկուայէն եւ Լենինկրատէն կատարուած հեռասփռումները: Այս ձեւով հեռաւոր գիւղերու հեռատեսիլի պաստառներուն վրայ կարելի պիտի ըլլայ հետեւիլ Մոսկուայի յայտագիրին:

Հաղորդակցութեան փոխ նախարարը յայտարարեց թէ ներկայիս երկու միլիոն հեռատեսիլի գործիքներ կան խորհրդային ընտանիքներու մէջ :

Միւս կողմէ Ռատիօ – Մոսկուայի համար շինուած են վեց հարիւր եւ 150քառ. մեթր տարածութեամբ երկու սթիւտիոներ, որպէսզի աւելի զարկ տրուի յայտագրին: Այս սրահներուն մէջ կը պատրաստուին ժապաւէններ՝ ղրկուելու համար այլ քաղաքներ: Միաժամանակ սթիւտիոներ հաստատուած են Պալշոյ Թատրոնին մերձակայքը, որպէս զի ժապաւէնի վրայ առնուին կարգ մը ներկայացումներ՝ հեռասփռուելու համար: Ներկայիս կը մտածեն ձեռնարկել Ռատիօ Մոսկուայի երկրորդ կայանի մը շինութեան :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (168)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Ա.

ՎԱՆ

Աշխարհիկ երգեր շատ չունի այդ ժողովուրդը, եւ ինչ էլ որ ունի, խիստ տխուր են եւ մելամաղձոտ: Դա ամենապարզ յատկանիշն է յուսահատ ինքնուրացութեան, — երբ մարդու միտքը, հոգին, բաւականութիւն չգտնելով աշխարհային վայելչութիւնների մէջ եւ զուրկ լինելով նրա ուրախութիւններից, ձգտում է դէպի հոգեւորը, դէպի երկնայինը: Տեղ – տեղ ածում էին չոնգուրների վրայ: Այդ ձայները խիստ թախծալի եղանակով հնչում էին գիշերային լռութեան մէջ, որպէս վշտալի սրտի մըրմունջներ: Վանեցու սեղանի երգն անգամ խառն է լինում արտասուքի հետ ...

Երկար լսում էի ես: Երբեմն գիշերային խաղաղութիւնը վրդովւում էր խառնաշփոթ աղաղակներով: Ագռաւը հեռուից սաստկանում էր: Ահա լսելի եղաւ հրացանի խուլ նետում, եւ իսկոյն տիրեց խորին լռութիւն ...

— Էլի կատարել են անզգամները, — ասաց վարպետը շտապով իմ մօտից անցնելով: — Առաւօտեան կամ մի երկու ըսպանուածներ կ'ունենանք, կամ մի քանի վիրաւորուածներ ...

Այնտեղ սպանում էին, իսկ այստեղ հոգեւոր երգեր էին երգում :

Բայց մեր հիւրընկալը, որպէս երեւում էր, միայն աղօթքով բաւականացող մարդիկներից չէր: Նա մտաւ սենեակը, դրեց Ասլանի մօտ մի շիշ օղի եւ ափսէի մէջ խորոված տարեխ եւ, իջնելով սենեակի պատից քարշ ընկած զէնքերից մէկը, կրկին շտապով դուրս եկաւ :

— Ո՞ւր էք գնում, — հարցրեց Ասլանը :

— Մեր թաղում աղմուկ կայ, — գնում եմ տեսնելու ինչ է պատահել, — պատասխանեց նա եւ, մի բան մտաբերելով, կանգ առեց շէմքի վրայ: — Ձեր անունով նամակներ են ստացուած, — ասաց նա, հանելով ծոցից մի ստուար կապոց եւ ձգելով Ասլանի մօտ :

Նա վազելով ցած իջաւ սանդուղքներից :

Ասլանը լռութեամբ վեր առեց նամակների ծրարները, մօտեցաւ ճրագին եւ սկսեց ուշադրութեամբ կարդալ: Ես հեռու նստած, հետազօտում էի նրա դէմքի փոփոխակի արտայայտութիւնները: Նրա սիրտը խռովութեան մէջ էր: Այն հեզ եւ խաղաղ աչքերը վառւում էին բարկութեան բոցով: Նա, որ այնքան զգոյշ էր, կարծես, մոռացաւ իմ ներկայութիւնը, եւ նամակներից մէկը, դեռ չվերջացրած, նետեց յատակի վրայ, եւ ձեռքը յուսահատական կերպով տարաւ դէպի ճակատը, բռնեց աչքերը: Ի՞նչ էր պատահել: Նրա դողդոջուն շրթունքները մեքենաբար արտասանեցին միայն մի բառ — «Թըշուառական»... Մի մեծ անյաջողութիւն միայն կարող էր Ասլանին այս աստիճան զայրացնել: Նա կրկին վեր առեց շպրտած նամակը եւ շարունակեց կարդալ: Յետոյ բռնեց ճրագի վրայ եւ բարակ թուղթը մի վայրկենում մոխիր դարձաւ: Նա սկսեց կարդալ մնացած նամակները: Այժմ նրա դէմքը փոքր ինչ խաղաղ էր: Բայց ճակատի վրայ տակաւին նշմարւում էին կնճիռներ: Երբեմն նամակը ցած էր դնում եւ իր յիշողութեան տետրակի մէջ ինչ – որ գրում էր, երբեմն մատների վրայ թուեր էր հաշւում: Բայց ինձ զարմացրեց մի բան, երբ նա նամակներից մէկի վրայ քսեց մի հեղուկ, եւ իսկոյն առաջուայ տողերի մէջտեղում յայտնուեցան նոր տողեր՝ բաց – կանաչագոյն տառերով: Ո՞րտեղ էին թաքնուած այդ տառերը: Ես չհամարձակուեցայ հարցնել, երբ նկատեցի, որ նա դեռ ոչ բոլորովին հանգստացած էր :

Նամակները կարդալուց յետոյ, նա բոլորը այրեց: Այժմ միայն ուշադրութիւն դարձրեց իր մօտ դրած տարեխների եւ օղիի շիշի վրայ :

— Վանայ տարեխ... որքան ընտանիքներ ապրում են միայն այդ փոքրիկ ձկներով, — բացականչեց նա եւ սկսեց ուտել: — Դու չե՞ս սիրում, դարձաւ դէպի ինձ :

Ես ախորժակ չունէի մի բան ուտելու: Ճանապարհի յոգնածութիւնից սաստիկ ջարդուած էի: Հանգիստ եւ երկարատեւ քունը միայն կարող էր փոքր ի շատէ կազդուրել ինձ: Բայց Ասլանի հոգը չէր. այդ երկաթի մարդը չգիտէր թէ ի՞նչ է հանգստութիւնը: Նա անհամբերութեամբ սպասում էր վարպետին: Շատ չանցաւ, վերադարձաւ նա եւ, տարած զէնքը իր տեղը դնելով, մի քանի անգամ անց ու դարձ արեց սենեակի մէջ, ինքն իրան կրկնելով.— Անտանելի է ... անտանելի է... մինչեւ ե՞րբ ... համբերութիւններս հատաւ ...

— Ի՞նչպէս վերջացաւ ձեր արշաւանքը, — հարցրեց Ասլանը ժպտելով :

— Մինչեւ իմ հասնելը՝ ամէն ինչ վերջացած էր, Քրդերը իրանց գործը կատարել էին ...

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԷՆ

Գ. Խաչերեան մէկ տարուան «Յառաջ» կը նուիրէ Գ. Դաւիթեանի (Պոլէն):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովը եւ Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը կը հաղորդեն թէ այս կիրակի, յաւարտ Ս. պատարագի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, Միութեան 52րդ տարեդարձին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Միութեան հիմնադիրներուն, բարերարներուն եւ համայն ննջեցեալ անդամներուն յիշատակին:

Կը խնդրուի Միութեան բոլոր բարեկամներէ եւ անդամներէ ներկայ ըլլալ յարգանքի այս արտայայտութեան:

×

Այրի Տիկին Շահխաթունի կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին այս կիրակի առաւօտ իր ողբացեալ ամուսնոյն

ԱՇՕ ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ

մահուան տարելիցին առթիւ: Ողբացեալ արուեստագէտին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

×

Այրի Տիկին Նուրհանի Խաչատուրեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԳԷՈՐԳ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ.— Այրի Տիկին Նարկիզ Կիրակոսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ՝ իրենց ամուսնոյն եւ հօր Յակոբ Կիրակոսեանի մահուան քառասունքի առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Սէն Ժերոմի Ս. Սահակ-Մեսրոպ եկեղեցիին մէջ: Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue. 17 — PARIS (9e)

ԽՆՃՈՅՔ

ՍԷՆ ԼՈՒ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմէին ընկերահամակրական խնճոյքը, այս Շաբաթ երեկոյ, տեղւոյս դպրոցին սրահին մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Երգ, արտասանութիւն, հայկական պար եւ անակնկալներ:

Մուտքը ազատ է:

ԾԱՆՕԹ.— Նոյն օրը պիտի քաշուի Կապոյտ Խաչի Սէն Լուի գիշերային դպրոցի վիճակահանութեան տոմսերը:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Պիտի կատարուի հոգեհանգիստ մեր բիւրաւոր նահատակաց յիշատակին համար, այս կիրակի, պիտի մատուցուի հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ:

Պիտի քարոզէ Հայրապետական Պատուիրակ՝ ԳԵՐՇ. ՏԷՐ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

Կը հրաւիրուի հասարակութիւնը այս հոգեհանգստեան պաշտամունքին մեծարելու համար յիշատակը մեր հերոսներուն եւ նահատակներուն:

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ

ԿԻՐԱԿԻ. Հոգեհանգստեան պաշտօն գիւղին մէջ երկար տարիներ հանրութեան ծառայած հանգուցեալ բժիշկ Յովհաննէս Արթինեանի յիշատակին:

Կը խնդրուի հանգուցեալին յիշատակը յարգողներէն իրենց ներկայութեամբը յարգել զայն:

Ս. ԹԱԴԷՈՍ — ՄԱՐՍԷՅԼ

ՆՈՐ ԿԻՐԱԿԻ, տօն համայն նահատակաց, պատարագ ժամը 10ին, քարոզ 11ին եւ հոգեհանգստեան պաշտօն 11.30ին:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՊՈՄՈՆ

ԿԻՐԱԿԻ, կրկնազատիկ, յիշատակ մէկ միլիոն նահատակաց: Պատարագ ժամը 10ին, հոգեհանգիստ 12ին:

Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ – (ԳԱՄՓ. ՖՐԷԶ)

ԿԻՐԱԿԻ, նահատակաց տօն, ժամը 9ին, պատարագ 10ին:

(Կառտանի եկեղեցիին մէջ)

Մասնաւոր հոգեհանգիստ ի յիշատակ Խրիմեան Հայրիկի վախճանման 50րդ տարելիցին առթիւ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տարեց կնոջ մը համար ընտանիքի մը քով փանսիօն: Ենթական 78 տարեկան առողջ եւ բարեկեցիկ է: Դիմել՝ Հ. Աղաբէկեան, 7րիւ Ալֆրէտ Պրիւնօ, Փարիզ (16):

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Սալ Քատէի մէջ, (Նախկին Փըթի – Ժուռնալ)
Հինգշաբթի, Ապրիլ 24, ժամը 21ին
Նախագահութեամբ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ (ՁՈՄ)
Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Surprise-Party

կազմակերպուած
ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
կողմէ, կիրակի Ապրիլ 13ին՝
ժամը 14,30էն 24:
BRASSERIE ZIMMER

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի կողմէ:

Տեղի կ'ունենայ այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Ֆրանս. Համալսարանի Ամփիթատրոնին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր ՅԱԿՈԲ ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Նիւթ՝ Հայաստանի ժողովուրդը, մտաւորականութիւնը եւ մենք:

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

ՀԱՄԱ. – ԽԱՐԲԵՐԴ. Հայր. Միութեան Կարտանի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը երեքին Հ. Բ. Ը. Միութեան սրահին մէջ:

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարանին 1958 – 1959 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը բացուին ապրիլ 15ին եւ կը փակուին Յուն. 15ին: Տեսչութիւնը ջերմօրէն կը խնդրէ որ դիմողները անպայման միասին բերեն իրենց զաւակներուն դպրոցական վկայականը:

COLLÈGE S. MOORAT
26, Rue Troyon, Sèvres Tel. OBS. 18-28

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամսեայ 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 13 ԱՊՐԻԼ
DIMANCHE 13 AVRIL 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8168 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3969

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԵՑԻ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

«Դպրոցական դրութիւնները եւ հայեցի դաստիարակութիւնը սփիւռքի մէջ»:

Այս հարցն է, որ պիտի քննուի առաջին առթիւ Մշակութային Համագումարին մէջ, որ յառաջիկայ Մայիս 25–31 տեղի պիտի ունենայ Պէյրութի մէջ, կազմակերպութեամբ Համազգայինի Կեդրոնական վարչութեան:

Տարակոյս չկայ, որ «ազգապահպանման» գլխուն մէջ առաջին տեղը կը գրաւէ դպրոցը, — հայկական դպրոցը:

Հնարաւոր չէ միատեսակ «դպրոցական դրութիւն» ստեղծել սփիւռքի բոլոր երկիրներուն համար: Իսկ հայեցի դաստիարակութիւնն ալ անհրաժեշտ է պատշաճեցնել իւրաքանչիւր շրջանի տեղական պայմաններուն:

Սփիւռքը կը ներկայանայ տարբեր վարչակարգերով՝ արեւելքի եւ արեւմուտքի մէջ:

Արեւելեան բաժնին մաս կը կազմեն Իրան, Իրաք, Սուրիա, Լիբանան, Յորդանան, Եգիպտոս, Եթովպիա, Կիպրոս, Թուրքիա եւ Յունաստան: Չենք խօսիր պալքանեան երկիրներէն Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ մասին, որոնք իբրեւ «արբանեակ» ենթակայ են խորհրդային դրութեան, բոլորովին տարբեր միւսներէն:

Միջին Արեւելքի յիշեալ երկիրներուն մէջ առաւել կամ նուազ թոյլատու օրէնքներ հնարաւորութիւն կուտան տեղական հայ համայնքներուն ունենալու իրենց սեփական դպրոցները՝ մանկապարտէզէն սկսեալ մինչեւ նախակրթարան ու միջնակարգ վարժարան:

Տարիներ առաջ մեր այս գաղութները շատ աւելի լայն ազատութիւններ կը վայելէին: Հետզհետէ զանազան սեղմիչ օրէնքներ որոշ սահմանափակումներու ենթարկեցին հայերէն լեզուի, գրականութեան եւ պատմութեան դասաւանդութիւնները կարգ մը շրջաններու մէջ:

Մասնաւորաբար Թուրքիոյ, Պարսկաստանի եւ Իրաքի մէջ հայկական դպրոցները պարտաւորուեցան գործադրել պետական ծրագիրը, հայերէնը ուսուցանելով իբրեւ օտար լեզու: Իրանի նոր Շահին օրով պարսկահայ դպրոցներու վրայ դրուած սեղմումները ջնջուեցան:

Բախտաւոր են արեւելքի մեր գաղութները, որ կ'ապրին համախումբ եւ շնորհիւ տեղական իշխանութեանց բարեացակամութեան՝ ունին իրենց սեփական դպրոցները:

Ամէնէն կարեւորը մանկապարտէզն է, ուր 5–6 տարեկանէն սկսեալ հայ աղջիկն ու տղան կը սկսին հեգել մայրենի լեզուն՝ ուրիշ օտար լեզուէ առաջ:

Յետոյ կուգայ նախակրթարանը, ուր աշակերտին հոգին կը թրծուի արդէն հայկականութեամբ:

Հայկական նախակրթարան աւարտողին համար օտարացման, ուծացման կամ այլասերումի վախ չկայ այլեւս: Միջնակարգ օտար վարժարանները լուրջ վտանգ մը չեն ներկայացներ հայապահպանման համար:

Մշակութային Համագումարը միջոցներ պէտք է որոնէ «հայեցի դաստիարակութիւն»ը արեւմտեան երկիրներու մէջ հաստատ հիմերու վրայ դնելու համար:

Վտանգը արեւմուտքի քաղաքակրթապէս բարձր երկիրներուն մէջ է, — արեւմտեան Եւրոպայի եւ զոյգ Ամերիկաներուն մէջ:

Քանի մը հարիւր հազար Հայեր ցիրուցան կ'ապրին բազմահարիւր միլիոններ հաշուող օտար ազգերու կողքին:

Ի՞նչպէս փրկել նոր սերունդը:

Ա՛յս է ամէնէն կենսական հարցը, որուն վրայ պէտք է կեդրոնացնէ իր ուշադրութիւնը Մշակոյթային Համագումարը:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ՅԵՏԱՁԳՈՒԵՑԱՒ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ՆԱՄԱԿԸ ԿԱՅԵԱՌԻ

Ինչպէս գրած էինք ուրբաթ օր Նախարարաց Արտակարգ Խորհուրդ մը տեղի պիտի ունենար Պ. Քոթիի նախագահութեամբ Թունուզ – Ֆրանսա թնճուկին նոր լուծում փնտռելու համար: Վերջին վայրկեանին, սակայն, այդ ժողովը յետաձգուեցաւ Շաբաթ օրուան, իբրեւ հետեւանք Նախագահ Այզընհաուըրի նամակին ուղղուած վարչապետ Կայեառի: Ուրբաթ առտու անգլիացի եւ ամերիկացի բարեխօսները կ'ընդունուէին վարչապետին եւ արտ. նախարարին կողմէ: Մըրֆի կը յայտնէր թէ Ամերիկայի արտաքին նախարարը՝ Տըլըս, նպաստաւոր չի տեսներ որ Թունուզ–Ֆրանսա հարցը տարուի Ապահովութեան Խորհուրդին, կ'ուզէ որ ամէն միջոց փորձուի բարեխօսներու միջնորդութեամբ կարգադրելու հարցը: Անկէ քիչ յետոյ կը ստացուէր Այզընհաուըրի անձնական նամակը Կայեառի: Նախագահը այդ նամակով իր մտահոգութիւնը կը յայտնէ Թունուզ – Ֆրանսա խնդրին առած ընթացքէն եւ կը շեշտէ թէ ինք եւ իր կառավարութիւնը կը մտածեն թէ ամէն բան պէտք է ընել որպէսզի անգլեւամերիկեան միջնորդութիւնը ձախողութեան չմատնուի: Ինչպէս կ'երեւի Ամերիկա կ'ուզէ որ ժամ առաջ կարգադրուի այս հարցը որպէսզի Գահիրէ եւ Մոսկուա միջամուխ չըլլան:

Այզընհաուըր կը ջանայ ձեւով մը հասկցնել թէ Ֆրանսա հրաժարի սահմանագլուխի հսկումի խնդրէն որպէսզի կարգադրուի անհամաձայնութիւնը եւ խնդիրը հեռուները չերթայ: Այս կացութեան առջեւ վարչապետը Նախարարաց ժողովը յետաձգեց Շաբաթ օրուան:

Ուրբաթ կէսօրէ վերջ վարչապետը ընդունեցաւ անկախ երեսփոխանները որոնք յայտնեցին իրենց կուսակցութեան տեսակէտը. — Դէմ են անգլեւամերիկեան բարեխօսութեան նորէն սկսելուն, դէմ են Համըրշըլտի միջամտութեան: Կ'ուզեն որ հարցը նորէն դրուի Ապահովութեան Խորհուրդին սեղանին վրայ, «պահանջելու համար Թունուզի չէզոքութիւնը Ալժերիոյ հարցին մէջ»:

Ժողովրդական Շարժումը մօտաւորապէս նոյն տեսակէտը ունի եւ չի հաւատար բարեխօսներուն նոր միջամտութեան մը նպաստաւոր արդիւնքին: Ընկերվարականները, իրենց կարգին, կը ցաւին որ Մըրֆի եւ Պիլի ձախողած են բայց կը կարծեն թէ նոր փորձ մը կրնայ օգտակար ըլլալ:

Նոյն օրուան մէջ Անկախները դիմած են նաեւ Նախագահ Քոթիի, թէեւ յայտնի չէ ինչ է եղած խօսակցութեան նիւթը, բայց կը կարծուի թէ միայն Քոթիի պնդումին վրայ է որ Անկախ նախարարները ընդունած են մասնակցիլ Շաբաթ առտուան Նախարարաց Խորհուրդին:

Ուրբաթ գիշեր Վարչապետը մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին չուզեց խօսիլ Այզընհաուըրի նամակին մասին, բայց ըսաւ թէ «եթէ Ապահովութեան Խորհուրդին դիմենք, ուշադրութիւն պիտի ընենք որ ՄԱԿը Ալժերիոյով չզբաղի: Կը հերքեմ արդէն թէ որեւէ ժամանակ խնդիրը միջազգայնացնելու հարց եղած ըլլայ»:

280.000 ՀԱՆՔԱԳՈՐԾ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻ ՄԷՋ

Կառավարութիւնը չկրցաւ առաջքն առնել հանքագործներու գործադուլին որ սկսաւ շաբաթ առտու: Կը կարծուի թէ միայն 24 ժամուան համար է որ Աշխատաւորական Դաշնակցութիւնը (Համայնավար) գործադուլ հռչակած է:

Այս գործադուլով կը կորսուի մէկ միլիոն վեց հարիւր միլիոն:

Օրը Օրին

ԱՍՈՐ ԲԱԺԻՆ, ԱՆՈՐ ԲԱԺԻՆ ...

*Ֆիկառոյ*ի աշխատակիցը՝ Սերժ Կրուսար տեսակցութեանց շարք մը սկսած է «անոնց հետ՝ որ աշխարհը կը վարեն»: Մի զարմանաք, աշխարհի ղեկավարներուն կարգին անցած է նաեւ ... Թուրքիա:

Ֆրանսացի լրագրողը, ըստ երեւոյթին քիչ մը խանդավառ եւ հակահամայնավար իր զգացումներուն մէջ ամէն ինչ մոռացութեան տուած, տեսակցութիւն մը ունեցած է նաեւ թուրք վարչապետ Մենտերէսի հետ:

Հաճելի՞ են Թուրքին կատակները, երբ կը պատմէ թէ իր երկիրը ունի 22 միլիոն բնակիչ (?) եւ սահմանները ... Արարատէն մինչեւ Պաքու ... պատուարներ են Խ. Միութեան դէմ:

Լրագրողը իր հարցումներուն մէջ հայկական խնդիր չէ յիշած երբեք եւ Մենտերէս ալ առօք – փառօք սեփականացնելով հայկական հողերը, տրամադրութիւն անգամ չէ ունեցած յիշելու անոնց ... սեփականատէրը: Մարդը ինքն իրեն տանուտէր դարձեր է ու երբ պահանջատէրի մը մասին խօսք ըլլայ՝ կը յիշէ միայն ... Ռուսերը:

«Բանգէտ» լրագրողը հարց կուտայ.

— *Բ. Աշխարհամարտէն ետք, Սթալին եւ իր շուրջինները չխօսեցա՞ն այսպէս կոչուած ռուսական իրաւունքի մը մասին՝ Կարսի նահանգին վրայ ...*

ՄԵՆՏԵՐԷՍ. — Անոր համար՝ որ գիտէ թէ ըստ Թրքական հողամաս մըն է ան, այդ խօսքերը պարզապէս խեղկատակութիւններ են ...

Ի՞նչ, ի՞նչ ...

Ո՛չ թէ պատմական, այլ արդի Հայաստանն անգամ Հայուն չի պատկանիր, այլ՝ Թուրքին եւ Ռուսին ...: Ժողովներ կը գումարեն, ճառեր կ'արտասանեն, յայտարարութիւններ կ'ընեն՝ իրարու միջեւ բաժնելու համար աշխարհն Արարատեան: Անհասկնալի է նաեւ այն պարագան, որ ֆրանսացի լրագրողը ժպիտով կը պատասխանէ Մենտերէսի սա՛ խօսքին. — *Եթէ Խրուշչեւը տեսնէք, ըսէք իրեն թէ Վրաստանը գրաւելու միտք չունիմ ...*

Ուրեմն *միտք ունի՞ գրաւելու* Վրաստանի ճամբուն վրայ մնացորդաց Հայաստանը, թէ՞ ամբողջովին մոռցած էր որ սահմանակից է «այսպէս կոչուած Կարսի» տէրերուն հետ ... (իմա՛ հայ բոլշեւիկ, չի՛ք Խ. Միութիւն, այլ՝ միայն ու միայն Թուրքեր եւ Ռուսեր: Հասկցողներուն շատ բարեւ):

Պայ Մենտերէսը, որ հողատէր ալ է, կ'ըսեն, կը թելադրէ Ֆրանսացիին, որ այցելէ «իր» հայրենի Վանայ լիճին ափերը ...

Ատենին, իրենց հիւրերուն մակոյկներ ալ կը տրամադրէին, քանի մը Թրքուհիներով. հիմա՝ չեմ գիտեր ...:

Պարզ է. բաւական է՝ որ Թուրքին քով Հայու խօսք չըլլայ: Հա՞յ ինչ ըսել է, տեսե՞ր, ճանչցե՞ր են որ այդ մասին խօսին ... լո՛ւր անգամ չունին:

Մենտերէս Զոպանօղլուի այլ խօսքերով հետաքրքրուելու միտք չունենք, ուշագրաւ է սակայն Թուրքիոյ յետամնացութեան մասին իր պատճառաբանութիւնը. — *Եթէ մեր երկիրը անկումի շրջան մը ճանչցաւ, պատճառը այն էր, որ աղբիւրները գործածեց իր հոգատարութեան տակ գտնուած երկիրներուն մէջ. գացէ՛ք Սուրիա, պտտեցէք ամբողջ Արեւելքը, Պալքանները, տեսէք թէ որքան շինութիւններ կան, պալատներ, պարտէզներ՝ օսմանեան կնիքով ...*

Հապա՞, Հիւկօն ալ ըսած է այդ խօսքը. — Գացէք, պտտեցէք եւ պիտի տեսնէք. «*Թուրքը անցաւ հոսկէ. արդ, չորս դին՝ սուգ ու աւեր*»:

Գացէ՛ք, պարոն Սերժ Կրուսար, այցելեցէք Տէր Զօր, այնտեղ ալ պիտի տեսնէք աշտարակներ գանկերու, ոսկորներու բարձր լեռներ, պիտի առնէք հոտը արեան դեռ չցամքած, եւ պիտի լսէք տակաւին ճիչն ու սահմռկեցուցիչ աղաղակը քաղաքակի՛րթ ժողովուրդի մը զաւակներուն, պիտի տեսնէք մահ ու աւեր՝ բոլորն ալ օսմանեան կնիքով ...:

ԱՐՄԵՆԱԿ

ՄՈՍԿՈՒԱ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԴԵՍՊԱՆՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎ ՄԸ

Խորհրդային կառավարութիւնը նոր յուշագիր մը ներկայացուց արեւմտեան պետութեանց իբրեւ պատասխան այս վերջիններուն Մարտ 31ի նամակին: Ամերիկա, Անգլիա եւ Ֆրանսա կը թելադրէին որ ապրիլի երկրորդ կիսուն տեղի ունենայ դիւանագիտական հանդիպում մը պատրաստելու համար Մեծերու ժողովը: Մոսկուա կ'առարկէ որ Ապրիլ 17ին տեղի ունենայ այդ ժողովը: Առաջին առթիւ, ինչպէս գիտել կուտան ամերիկեան շրջանակները, այնպէս կ'երեւի թէ Ռուսերը տեղի կուտան, բայց իրականին մէջ կ'ուզեն սահմանափակել անոր իրաւասութիւնները:

Սպիտակ տունը կ'ըսէ թէ խորհրդային յուշագիրը ուսումնասիրութեան կը կարօտի եւ կը շեշտէ. —

«Խորհրդային պատասխանը, այս մեր չէ արեւմտեան առաջարկներուն: Կ'ըսէ միայն թէ դիւանագիտական նախապատրաստական աշխատանքները բնաւ կապ չունին Մեծերուն հանդիպումին հետ այլ պարզապէս պիտի պատրաստեն ժամանակացոյցը եւ վայրը արտաքին նախարարներու հանդիպումի մը»:

Խորհրդային յուշագիրը զոր նախարար Կրոմիքօ յանձնեց արեւմտեան դեսպաններուն կ'ըսէ թէ պէտք է ժամ առաջ համաձայնիլ որ արտաքին նախարարներու հանդիպումը տեղի ունենայ անպայման մինչեւ Ապրիլի վերջը կամ ամէնէն ուշը Մայիսի առաջին օրերուն:

Խորհրդային Միութիւնը որեւէ ձեւով իրար չի կապեր արտ. նախարարներու եւ Մեծերու ժողովը եւ կ'ըսէ թէ նոյնիսկ եթէ առաջինը ձախողի որեւէ ձեւով երկրորդին հետ կապ չունի:

Ինչպէս Ամերիկա, Փարիզ ալ տակաւին պաշտօնական պատասխան մը չէ տուած Մոսկուայի, լաւատեղեակ շրջանակներ կը կարծեն թէ նոր խորհրդակցութեանց կը կարօտի խորհրդային յուշագիրը:

Նոյն կարծիքը կը տիրէ նաեւ Լոնտոնի մէջ ուր խորհրդային կառավարութեան նամակը կը զուգադիպի երկու նշանակալից դէպքերու հետ: Նախ 40 վայրկեան տեւող տեսակցութիւն մը Մաք Միլընի եւ Լոնտոնի ամերիկեան դեսպանին միջեւ, երկրորդ, այն յայտարարութիւնը թէ Մոսկուայի անգլիական դեսպանը Լոնտոն կը վերադառնայ հինգշաբթի:

Հակառակ արեւմտեան շրջանակներու վերապահ կարծիքին, Պոնի կառավարութիւնը լաւ աչքով կը նայի խորհրդային նոր նամակին եւ զայն կը նկատէ իբրեւ հաւանութիւն:

ՊՈԼՍՈՅ թերթերուն համաձայն Նախագահ Պայար եւ վարչապետ Մենտերէս պաշտօնապէս Մոսկուա հրաւիրուած են:

ՔԱՆԴԵՆՔ...

Դ. ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ

Այս անգամ՝ զո՛հը... բարեկամ, բայց ինքնակամ :

Մեղքը ճիտը :

Եթէ կը զբաղիմ սրտցաւ Հայու իր թելադրանքներով, պատճառը ոչ իր համակրանքն է՝ զոր կը յայտնէ ինծի, ոչ ալ... իր իմաստութիւնը՝ զոր կը բաշխէ «երկփեղկեալ» մեր ժողովուրդին :

×

Մեծ թիւ մը կը կազմեն անոնք, որ աստուածաշնորհ բախտաւորութիւն մը կը համարին իրենց վերապահութիւնը հանդէպ մեր վէճերուն եւ պարծանքի նիւթ :

Նստա՞ծ էք առուներու եզերքը՝ դիտելու համար ջուրը, ողջ բիւրեղ, որ կը հոսի խայտալով, երգելով, ալիքը ալիքին վրայ ցատկելով, մինչ երկու եզերքներն ի վար երթաք – բարովի կը կենան յարդի շիւղեր, աշնանահար տերեւներ, երիթացեալ ծիլ ու ծղօտ, հոսանքէն դուրս մնացողի երջանկութեամբ մը թըրթռուն :

Ես պարծենալիք բան մը չեմ տեսներ նման եզերապահութեանց կամ վերապահութեանց մէջ : Ընդհակառակն զզուանք կը պատճառէ ինծի՝ երբ կը տեսնեմ թէ խորութիւն չի գրուիր կանգնելիք տեղերու մասին, պղտոր կամ ստուերոտ եզերքներու վրայ :

Ափսո՜ս, սկսեր է պակսի՛լ գարշանքի եւ խորշանքի զգացումը հոգիներու մէջ, — ամէնէն ստորին յարձակումը կը կատարուի նուիրականութեանց վրայ եւ ձայն բարձրացնող չկա՜յ, ի՞նչ կ'ըսեմ՝ յանկարծ կը տեսնէք որ նոյն յարձակաբանին վրայ կը բարձրանայ եզերապահ մը, վերապահ մը, չէզոք մը, վերջապէս մարդ մը՝ քիթը – բերանը անյայտ, բացատրելու համար «ոչինչ – է – պիտոյ» բաներ՝ չէզոքարանութեան կատարեալ հմտութեան մը ցուցադրութեամբ : Ի վերջոյ կը մտածէք թէ այս մարդուն նպատակը ուրիշ բան չէ՝ բայց եթէ գրել իր անունը որեւէ տեղ, թուղթի վրայ, պատի վրայ, «դէմի տախտակ»ին վրայ՝ ինչպէս կ'ըսէ գաւառական մեր փակ-բարբառը :

Թէ գարշելի ձեւ առած է օրուան պայքարը, — կարօտ չէ ապացոյցի : Թէ անհաւասար են ուժերը, — յայտ եւ յայտնի է ամէնուն : Խանիճաղանճ մը մարդոց, դասակարգի, նկարագիրներու, լեզուի, — ողո՛րմ դքեզ, օ՛ Մեծասքանչ, — ճակատ կազմած Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ, միշտ հզօր :

Այս կացութեան մէջ «չէզոքութի՞ւն» է միթէ «չէզոք» նիւթի մասին խօսիլ, օրինակ՝ արեւին, անձրեւին, ջուրին մասին, բարձրանալով խանիճաղանճին բեմին վրայ : «Չէզոքութի՞ւն» է միթէ փափաք յայտնել որ լռութիւն պահուի խուժանային յարձակումներու դէմ : «Չէզոքութի՞ւն» է միթէ պահանջել որ «ազնիւ գործերով» պատասխանուի անոնց «անազնիւ խօսքերուն» եւ հայհոյութեանց :

Այստեղ հարկ կը համարիմ դիտել տալ թէ գրականութիւնը, ինձ մօտ, նոյնիսկ հրապարակագրութիւնը, չի ծնիր այն թելադրանքներէն, — ուշադրութի՛ւն պարբերութեանս կազմին, — որոնք, ուրիշներու մօտ, դերծ չեն առօրեայ վաստակին յատուկ «նուիրական» ժամերէն ետքը՝ «աւելորդ» ժամերու յատուկ աշխատանքի մը մեղքէն : Խանութներու կոնակը (առիէր – պուրիf) գրուած իմաստութիւն մը կը մատնէ իր հոտը : Ինձ մօտ նուիրական է ժամը, որ կը յատկացուի գրիչին ջղաձգութեան, — այդ ժամը երկունքի մը արժէքն ունի, արիւնիս չափ թանկագին, գոյութեանս հիմ : Տեղն իսկ նուիրական է ինձ մօտ, — երբ կը նստիմ գրելու՝ Եղնիկ լեզուի ճարտարապետութեան գովքը կը հիւսէ գիրքերու դէզի մը վրայէն, Խորենացի կը թելադրէ չհետեւիլ մէկ աղբիւրի, Եղիշէ բանաստեղծութիւն կը պահանջէ աւելցնել, — ուրեմն, ես մինակ չեմ՝ երբ կը գրեմ : Ահա թէ ինչո՛ւ, — ըսեր եմ ու կը կրկնեմ, — ինծի խրատ չեն տար դուրսէն, այլ ինձմէ խըրատ կ'ուզեն՝ երբ հարցը կը վերաբերի այն աշխատանքին, որ «աւելորդ ժամերու» պտուղ չէ, այլ «նուիրական ժամերու», այն իմաստով որ կը սահմանէ գըրագէտը :

Մեկնելով այս բացատրութենէն, պէտք է ընդունիլ թէ գրագէտին հայհոյութիւնն անգամ գրական արժէք ունի ու կը մնայ յաւիտեան : Գրագէտին թուքը չի չորնար, կը պահուի իբրեւ նշան նողկանքի :

Այդ նողկանքն է որ կ'արտայայտեմ ահա այս միջամտութեամբ, հրապարակաւ, անկեղծօրէն, ի խորոց սրտից : Իբրեւ գրագէտ, գրագէտը ընդունելով իր ժողովուրդին ամէնէն ռըփրէզանթաթիֆ անհատը :

Անկեղծութեանս ապացոյց, ահաւասիկ տեսակէտներ՝ պարզ եւ բացորոշ :

Ժամանակին պայքար մղեցինք «Հայաստանասէր» բառին դէմ, ամէնէն վարնոց բառը որ ծանօթ ըլլայ հայ լեզուին : Զզիմացաւ բառը եւ կորսուեցաւ անհետ : Այժմ հրապարակ նետած են «էջմիածնասէր» բառը, կարծես ուզելով խայտառակել հայ ժողովուրդը կամ իրենքզիրենք՝ տիրացուներու բազմութիւն մը ունենալով ի մտի, առանց ազգային խտէալի : Մեզ չեն զարմացներ «Յառաջդիմասէրները» իրենց «էջմիածնասիրութեամբ», ինչպէս ոեւէ համայնավար՝ իր նոր կրօնասիրութեամբ, (յառաջիկային պիտի ներկայացնենք այն թանձր միսթիխիսմը, որ սկսաւ անշնչելի դարձնել էջմիածնի կաթողիկոսին կոնդակները եւ Պոլսոյ պատրիարքին յօդուածները՝ մտաւորական ընդվզում պատճառելու աստիճան) :

Բայց չենք կրնար հանդուրժել, երբ միտքով խեղճ, նկարագիրով թոյլ եպիսկոպոս մը, որ Խադ կը կոչուի, «էջմիածնասիրութեան» ոստայնին մէջ ինկած եւ ապամտաւորական նոր – հարուստներու ձեռքը խաղալիկ, ելլէ հակարաբական շարժումներու գործակից ցոյց տայ այն Հայութիւնը, որ կ'ապրի արաբական երկիրներու մէջ :

Այս խրողութեանց դէմ յանդիման, կա՞յ դեռ մէկը որ թելադրէ ինձ լուռ մընալ կամ անտարբեր կենալ : Կը յայտարարեմ, — հաւասարապէս մեղապարտ են՝ այն որ Արաբը կը գրգռէ Հայուն դէմ եւ այն որ կը լռէ : Ու կ'աւելցնեմ, — քա՛ջ եղէք, պէտք չկայ խելացի երեւնալու՝ առիէր – պուրիfեան խորհուրդներ տալու աստիճան, քա՛ջ եղէք եւ նետեցէք չէզոքութեան աղտոտ տառատոկը, ըսէք՝ վա՛տ է եւ յանցապարտ այն որ գործած է այդ արարքը, եպիսկոպոս ըլլայ թէ կաթողիկոս : Գայթակղելու տեղի չկայ, — չէ՞ որ «ցկնած» կոչեցին Անթիլիասի կաթողիկոսը, առանց խորհելու թէ վաղը ուրիշ մը կրնար չփոթել տեղանունը : Կը տեսնուի թէ վէճերու միջամտութիւնը իր օգուտն ունի, կը կանխարգիլէ գայթակղեցուցիչ չփոթութեանց պատճառները : Կը նշանակէ թէ դատապարտելի է վերապահութիւնը, — ատոր համար յաջորդ յօդուածս, տեսակ մը հանգանակ կամ նախաձեռնութիւն պատասխանատուութեան բաժին ստանձնելու այս խառնակ եւ վտանգաւոր օրերուն :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԱԼՊԵԱՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Ենթասպայ Ամադին, անցած գլուխը իր զինուորներուն՝ կը վազէր առաջ, անձրեւին եւ բուքին մէջ · ի՞նչ էր միտքը · ո՞ւր կը վազէր այսպէս, կորուած իր զօրագունդէն, երբ աջին եւ ձախին կ'իյնային ֆրանսական ռումբերը, մինչ սաւառնակները, հակառակ յորդահոսան անձրեւումին, յառաջամասին ուղղելով դէպ ի հողը՝ իրենց ծանր գնդացիրներուն կըրակը կը թափէին անտառին մէջ կողք կողքի յառաջացող իտալական ուժերուն վրայ :

Պում, պոհ... վժ... պում, պո՜հ...

Խաւարող անտառն ու անձրեւոտ երկինքը անոր աչքերուն առջեւ իյնալով իրարու վրայ՝ խառնուեցան ծառի եւ ամպի ներթափանցումներով, մինչ ինք, ձեռքերը տանելով արիւնոտած կուրծքին՝ ծանրօրէն փուլ եկաւ յիսնապետ Ծիրալտիին բազուկներուն մէջ :

Պում, պոհ... վժ... պում, պո՜հ...

Անտառը կրակի տակ էր · մի քանի զինուորներ, նետուած գետին, չէին գիտեր թէ ինչ պէտք է ընէին · շարունակել վազե՞լ դէպի թշնամիին ուղղութեամբ, թէ մնալ իրենց տեղը, կծկուած :

Ա՞յս էր պատերազմը, թէ աւելի ահարկու, աւելի բարդ եւ անգիջող բան մըն էր ան, որուն մասին այնքան սահմըռկեցուցիչ, այնքան խանդավառող մանրամասնութիւններ լսեր էին իրենց հայրերէն :

Ա՞յս էր պատերազմը :

Տասնապետ Անֆոսին այսպիսի մըտմըտուքներու յանձնուող տղայ մը չէր · վստահ էր որ ա՛յս էր պատերազմը, թէ ան ուրիշ բան չէր կրնար ըլլալ եթէ ոչ կեանքի եւ մահուան աննշմարելի գծին վրայէն քալել կամ իյնալ մը, այսինքն՝ վերապրիլ կամ զոհուիլ մը :

Տասնապետ Անֆոսին վստահ էր որ այս էր պատերազմը :

Շուրջը նայեցաւ · զարմացաւ որ մնացեր էր մէն մինակ · ո՞ւր էր իր պետը, ենթասպայ Ամադին, յիսնապետ Ծիրալտին · ո՞ւր էին իրեն յանձնուած թեթեւ գնդացիրի վեց սպասեակները ... :

Հրացանը սեղմած կուշտին՝ սկսաւ սողսկիլ · քարի մը քով ինկած գտաւ թեթեւ գնդացիրի սպասեակներէն Թորինցի Մինկեդդին · ծռեցաւ վրան, հրմշտկեց զայն, պոռաց երեսին ·

— Մինկե՛դդի ...

Մինկեդդին չէր շարժեր տեղէն · աչքերը լայն բացած՝ կը նայէր դէպի երկինք, ահարկու եւ այլափոխուած :

Դարձեալ հրմշտկեց զայն, պոռաց երեսին ·

— Մինկե՛դդի, բարեկամս ...

Ոչ, տղաս, Մինկեդդին ալ պիտի չարթըննայ · աւելորդ է պոռաս երեսին, որովհետեւ այս է պատերազմը · գիտցածիդ պէս, կեանքի եւ մահուան սահմանը գատորոշող աննշմարելի գծին վրայէն քալել կամ իյնալ մը, այսինքն՝ վերապրիլ կամ զոհուիլ մը :

Ոչ, տղաս, Մինկեդդին ալ պիտի չարթըննայ · աւելորդ է պոռաս երեսին :

Այն ատեն միայն, անձրեւին տակ, անտառին մէջ, իր շուրջ բարձրացող գոռումգոչումին ծոցին, զգաց որ մէն մինակ էր, թէ մէն մինակ էր պատերազմին դէմ, որ հողի եւ երկնի ճամբաներով կը քալէր իր վրայ, ճզմելու եւ փոշիացնելու համար իր ոչնչութիւնը, որ յանդըգնած էր զէնք բարձրացնել դարէ ի դար խաղաղութեան կոկորդին իջած մահուան իշխանապետին դէմ · սա տասնապետ Անֆոսի ըսուած մատ մը խլէզի՛ն նայեցէք ...

— Մինկե՛դդի, բարեկամս...

Քեզի չըսի՞, տղաս, թէ Մինկեդդին ալ պիտի չարթըննայ, աւելորդ է որ շարունակես պոռալ երեսին, թէ անոր համար պատերազմը հազիւ տասը – տասնըհինգ վայրկեան պիտի տեւէ եղեր, թէ հիմա դուն քու գլխուդ ճարը նայելու ես, որովհետեւ, տես, պատերազմը հողի ճամբաներով ըլլայ թէ երկնի ուղիներով՝ կը շարունակէ փրթիլ քու վրայ, քու ոչնչութեան վրայ · մտածէ քիչ մը · պատերազմին անյաղթելիութիւնը քու դէմ, քու մատ մը խլէզի տասնապետութեան դէմ, հա՛, հա՛, հա՛...

Հրասանդներու պայթիւնին եւ ձեռնառումբերու ճչոցին խառնուած ձայն մը հասաւ ականջին · աս ո՞ւր ձայնն է, մտածեց :

— Տասնապետ Անֆոսի, ո՞ւր են համազարկները ...

Զինք կը փնտռէին · շուարած՝ մեռելին նայեցաւ · խակապէս, ո՞ւր էին իրեն յանձնուած թեթեւ գնդացիրի խմբակին սպասեակները ...

Իր պատասխանատուութեան ահազնութենէն լեղապատառ՝ սկսաւ վազել աջ ու ձախ, ֆրանսական ռումբը կը շարունակէր իյնալ · հակառակ այս գոռումգոչումին, դարձեալ լսեց զինք հետապնդող ձայնը ·

— Տասնապետ Անֆոսի, ո՞ւր են համազարկները ...

Թեթեւ գնդացիրի խմբակին յիշատակին

ԲՈՅՆԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Հակառակ Հայկի հեղինակաւոր ու ներհուն կարծիքներուն, ձագերուն թռելու գործողութիւնը առաւօտ կանուխ տեղի չունեցաւ, այլ՝ տաք յետմիջօրէի մը : Այդ նշանաւոր յետմիջօրէէն օր մը առաջ, արդէն հայր թռչունը գործադուլ էր յայտարարած · ալ ուտելիք չէր բերեր ձագերուն · նոյնիսկ քանի մը անգամ կնոջ հետ վէճի բռնուեցաւ իրարու տուին, առին, վիզերնուն փետուրները ուռեցուցած՝ թեւերնին բացխփեցին ու իրարու վրայ յարձակեցան : Բայց մայրը յաղթեց ու շարունակեց կերակրել ձագերը ... Յաջորդ օրը, կէսօրէ վերջ, կտուցը լեցուն, եկաւ ու կեցաւ բոյնին առջեւ : Կանչեց, ծծուաց · ձագերը հերթով դուրս հանեցին իրենց գլուխները ու բերաննին խոշոր բացին : Մէջը բան դնող չեղաւ : Այն ատեն աջ ու ձախ նայեցան · նայեցան կանաչ, արեւոտ ու լայն աշխարհին, աշխարհը ողողող լոյսին, արեւին ... րոպէ մը վարանքէ վերջ, մայրենի կանչերէն քաջալերուած, ելան դուրս, թեւերնին թափահարեցին հրճուանքով, գլուխնին ծռած՝ մէկ աջ մէկ ձախ նայեցան ու թըռան : Մէկը թառեցաւ մայրենի մը կանաչ ոստին, միւսը յոգնաբեկ ինկաւ պատըշգամի աթոռներէն մէկուն վրայ ու կտուցը բաց՝ սկսաւ հեւալ :

Քու պօյդ էրկան է, Հայկալ, առ ու բոյնին մէջ դիր, թելադրեց Հայկը յուզուած :

— Հայկին ո՞վ կրնար հակաճառել :

Առի ու բոյնին մէջ դրի ձագը :

Տասը րոպէի չափ բոյնի ապահովութեան մէջ հանգչելէ ետք, ան նորէն դուրս եկաւ, ու այս անգամ վեթերանի մը պէս սկսաւ թռիլ ծառէ ծառ ու ճիւղէ ճիւղ :

Այդ գիշերը ոչ ձագերը եւ ոչ ալ ծնողները վերադարձան բոյն :

Ու բոյնը մնաց պարապ :

Տխրութիւնը պատեց հոգիս : Վաղը միւս օր, խորհեցայ ես, մեր տունն ալ պիտի մնայ պարապ : Զաւակներս, որոնց թեւեր ալ բուսած են պիտի թռին օր մը ... Պիտի մնանք ես ու մայրիկը՝ քիչ մը եւս յոգնած ծերացած մարմիններով ... Այն ատեն պիտի հարցնեմ ես ինծի ·

— Ո՞ւր մնացին կրակները : ո՞ւր կ'երթան կրակները ...

. . . .

Էհ, ի՞նչ ընենք աշուններն ու վերջալոյսներն ալ իրենց քաղցրութիւններն ու գեղեցկութիւնները ունին : Ահա արեւը, որ դիմացս մայր մտնելու վրայ է, հոն ուր անտառի խիտ կանաչին սեւ գիծը կապոյտը կը խածնէ երկնքին բոցերուն մէջ : Օդը զով է՝ ու ամէն ոք փախած է ներս : Պատշգամին վրայ մինակ եմ ու աղուոր բան մը մինակը վայելողի յափշտակութեամբ կը դիտեմ մայրամուտը : Հալած ոսկիի ու այրած նարնջագոյնի ծով մը կայ դիմացս, ուր կղզիներ կը ծփան, թուխ ամպի դէզեր... Յետոյ այդ ծովը երանգ կը փոխէ կ'առնէ հալած արծաթի գոյն : Պահ մը վերջ, չես գիտեր ուրկէ երկվեցեակ մը Տիսնիի գաճաճներ կ'ելլեն ու արծաթի լիճը հոսուն ջրվէժի կը փոխակերպեն · յետոյ այդ ջրվէժը կը դառնայ հնոցէ հոսող հեղուկ պողպատ՝ արեւուն տակ շողացող գործածուած խոփի կապոյտ փայլով որմէ թուխ ու կարմիր գոլորշիներ կը բարձրանան : Գիշերը քիչ մըն ալ կը մթնէ անտառին վրայ ու այդ գոլորշիները, ոսկեգոյնի եւ կարմիրի միջեւ գտնուող ամէն երանգով, հալած մոմի պէս կը տարածուին աջ ու ձախ՝ ընդարձակ հորիզոնի ամբողջ երկայնքին :

Անտառին վրայ, ուր մութ կապոյտը կը տիրէ՝ հրաշքով երկինքէն կախուած կանթեղի մը պէս մենաւորիկ աստղ մը կը թարթէ, յետոյ այդ մութ կապոյտը քիչ մըն ալ կը խտանայ, կը սեւնայ՝ ու իջնող գիշերին մէջ գիշերին վրայ դրուած կափարիչին վրայ, բազմաթիւ աստղեր կը շողան :

— Աստուած սերմնացան դարձած՝ աստղեր է ցաներ երկնքին վրայ, կը մըտածեմ ես :

Ըսի՞ թէ գիշերը, լուռ ու խորունկ իջած է ...

Բայց հոն, ուրկէ արեւը մեկնեցաւ, ուրիշ աշխարհ մը լուսաւորելու համար, դեռ լոյսի հետք մը կայ, օդաչուի կեանքի մը, մահէն վերջ ձգած պայծառ անունին պէս լուսեղէն հետք մը ...

ԱՐԱՄ ՀԱՅԿԱԶ

ՈՒԻԼԻԸՄ ՍԱՐՈՅԵԱՆԸ ՌՈՒՍԵՐԷՆ

Ուիլեըմ Սարոյեանի մանկական պատմուածքներէն ժողովածու մը, «60 մղոն մէկ ժամուան մէջ» խորագրով, լոյս ընծայուած է Խ. Միութեան մէջ: Այս առթիւ, «Գրական Թերթ»ի մէջ հրատարակուած է յօդուած մը՝ Հր. Յովհաննիսեանի ստորագրութեամբ: Կուտանք գլխաւոր մասերը:

... Որքան մեզ յայտնի է, դա Սարոյեանի առաջին գիրքն է Ռուսաց լեզուով: Նրա պատմուածքներից տարբեր ժամանակներում լոյս են տեսել պարբերական մամուլում: Միանգամայն ողջունելի է այս ժողովածուի լոյս ընծայումը. մի ժողովածու, որի հեղինակն է ժամանակակից ամերիկեան գրականութեան ամենանշանաւոր դէմքերից մէկը:

Սարոյեանը ծնուել է Քալիֆորնիայում: Նրա ծնողները ծագում են Մուշ գաւառից եւ Ամերիկա են պանդխտել անցեալ դարի 90ական թուականներին:

Դառն ու անուրախ է եղել Սարոյեանի մանկութիւնը, յատկապէս հօր մահից յետոյ, երբ նա ընդամէնը երկու տարեկան է եղել: Սարոյեանը տասը–տասնմէկ տարեկան հասակից սկսել է աշխատել, սկզբում որպէս հեռագրատան ցրիչ, այնուհետեւ իբրեւ գրասենեակի աշխատող, սեւագործ բանուոր, փոստատար, մրգավաճառ, վարձու զինուոր, եւայլն: 1933 թուին տպւում է նրա առաջին պատմուածքը, հայկական մի հանդէսում: Մի տարի անց, նա լոյս է ընծայում իր «Խիզախ տղան թռչող տրապեզայի վրայ» վիպակը, որը նրան բերում է համաշխարհային համբաւ: Սարոյեանին հրաւիրում են Հոլիւուտ: Այդ ժամանակուանից սկսում է նրա արգասաւոր ստեղծագործական կեանքը, տարուէ տարի հռչակելով երիտասարդ հեղինակին՝ ամբողջ աշխարհում: Երկու տասնամեակի ընթացքում Սարոյեանը գրում է 1500 պատմուածք, 12 թատերգութիւն, վեց վէպ: Այժմ Սարոյենաի անունը մտնում է ամերիկեան գրականութեան առաջին հնգեակի մէջ՝ Հէմինկուէյի, Կոլտուէլի, Սթայնպէքի եւ Ֆոլքների կողքին:

Շատ հետաքրքրական եւ ինքնատիպ է Սարոյեանի ստեղծագործութեան թեմատիկան, ուրոյն է նրա մօտեցումը կեանքին, կեանքի մարդկանց, ուրոյն է նրա կենսափիլիսոփայութիւնը: Նրա երկերի բովանդակութիւնը կազմում են կեանքից ստացած իր տպաւորութիւնները, իր իսկ կեանքը՝ բազմաթիւ տխուր եւ ուրախ էջերով, սեփական հոգեբանութիւնը եւ ապրումները:

... Սարոյեանը սիրում է մանուկների աշխարհը, գտնելով որ նրանք, իրենց մտքերով, արարքներով, երազանքներով, ամէնից աւելի են բնութագրում աշխարհն ու մարդկութիւնը: Մանուկների աչքերով դիտել աշխարհը, նրա ցաւերն ու վէրքերը, մանուկների հոգով ընկալել իրադարձութիւնները եւ նրանց կեանքի, գործերի, քայլերի, խաղերի, մտորումների սիմվոլիկայով (խորհրդանշականութեամբ) պատկերել իրականութիւնը: Սարոյեանը երբեք չի մտահոգւում այդ իրականութեան փոփոխման կամ բուժման մասին: Գրեթէ ոչ մի երկում նա չի յանգում որոշակի եզրակացութեան: Ցոյց տալով կեանքի ցաւագին դրուագները, հեղինակը այդ համարում է ֆատալիստօրէն (ճակատագրականօրէն) անխուսափելի, հաշտւում է կեանքի դառնութեան հետ եւ սփոփանք է որոնում այն գիտակցութեան մէջ, որ այդ այդպէս է եղել վաղուց ի վեր, այդպէս էլ կը լինի միշտ: Ուստի նա ճակատագրի եւ կեանքի հարուածները ընդունում է տխուր ժպիտով, նաեւ քմծիծաղով եւ իրեն, իբրեւ արեւելքցու, յատուկ փիլիսոփայութեամբ — ամէն ինչ ունայն է, աշխարհը փոխելու ամէն ջանք՝ անօգուտ, ուստի ուրախ պիտի անցկացնել կեանքը, այդ «երկու օրուայ ճամբան», որքան էլ այդ ճամբան տատասկոտ լինի:

... Սարոյեանի բոլոր պատմուածքները լի են տխուր պատմութիւններով: Կարճ, մի քանի էջանոց իր պատմուածքներում նա տալիս է կեանքի որեւէ, արտաքուստ մեղմ ու սովորական, բայց ներքուստ ցնցող ու ողբերգական մի դիպուած: Գրեթէ բոլոր պատմուածքների նիւթը կառուցւում է երազանքների եւ նրանց դառնագին վախճանի, նրանց փշրման հակադրութեան վրայ:

Սարոյեանի ոճը պարզ է, խօսակցութիւնները՝ կարճ եւ դիպուկ: Նա չի քրքրում հերոսների հոգին եւ հեռու է հոգեբանական վերլուծումներից: Ընդհանրապէս նա գրում է այնքան պարզ, որ երբեմն թւում է, թէ նրա գործերը գրական ստեղծագործութիւններ չեն, այլ բանաւոր զրոյցի գրանցումներ: Բայց դա՝ արտաքուստ:

Սարոյեանի ժողովածուն կարելի է թարգմանել եւ հայերէն, մանաւանդ մի շարք պատմուածքներում տրւում են Ամերիկա գաղթած հայ աշխատաւորմարդկանց կեանքի եւ աշխատանքի ճշմարիտ պատկերները:

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ ՄԸ

Այս ամիս ծննդեան հարիւրամեակն է ֆրանսացի բանաստեղծ Ալպէր Սամէնի բայց մոռցուած է ան ֆրանսական մամուլին կողմէ, ինչպէս կը յիշեցնէ «Ֆիկառօ Լիթէրէր»ի աշխատակիցը:

Ծնած էր 1858 Ապրիլ 3ին: 1900ին հռչակի տիրացած այս բանաստեղծին հարիւրամեակը սակայն աննշմար կ'անցնի:

Այս անտարբերութիւնը լրջօրէն հետաքրքրած է Մորիս Շափըլանը, որ դիմած է կարգ մը գրողներու, անոնց կարծիքը առնելու համար:

Գերիրապաշտ Ֆիլիփ Սուփօ արդարացի կը գտնէ այս անտարբերութիւնը.— Կարեւոր բանաստեղծներու շրջանին ապրելով,— Վեռլէն, Ռէմպօ եւայլն, ո՛չ մէկ նորութիւն բերաւ ան, այլ՝ ուղեղրեց անոնց ոճը:

Գրավաճառ եւ բանաստեղծ Շապանէքս նմանապէս խանդավառ չէ.— Իր ապրած շրջանին,— կ'ըսէ Շապանէքս,— շատ բարձր դասած էին Սամէնը. հիմա, թերագնահատուած է: Այսուհանդերձ, իբրեւ մարդ՝ արտակարգ յատկութիւններ ունի Սամէն, ինչպէս կը տեսնուի Ֆրանսիս Ժէմսի հետ իր ունեցած թղթակցութեան մէջ:

Քննադատ եւ բանաստեղծ Ժան Ռուսըլօ որոշ համակրանք մը ունի դեռ.— Սամէ՞ն... բայց ան շատ հեռու է ինձմէ, թէեւ երբ երիտասարդ էի, բանաստեղծութիւնը ի՛ր միջոցաւ յայտնուեցաւ ինծի. այս է պատճառը՝ որ որոշ համակրանք մը ունիմ իրեն հանդէպ:

Շափըլան կը դիմէ Ժան Քայրոլի, որ հետեւեալ ձեւով կը պատասխանէ.— Ձեր հարցումը կը սարսափեցնէ զիս... ան ո՛չ մէկ բան կը ներկայացնէ ինծի համար. երբ 14 տարեկան էի, բանաստեղծութեան մէջ նախաքայլերս ըրի իր միջոցաւ, ինչպէս շատ ուրիշներ: Բայց պէտք է խոստովանիմ թէ շուտով յուսախաբ եղայ. շատ լալկան է:

— Որ եւ է քերթուած կը յիշէ՞ք իրմէ:

— Բնականաբար. ահաւասի՛կ.— Ծաղկամանը՝ ուր այս բոյսը կը խամրի ...

— Ներողութի՛ւն. Սիւլլի Փրիւտոմէն կ'արտասանէք:

— Ի՞նչ կ'ըսէք: Ուրեմն պարզ է, թէ բոլոր գէշ բանաստեղծները իրարու կը նմանին:

Շափըլան կը յիշեցնէ սակայն, թէ այսօր իսկ Ալպէր Սամէն աւելի կը կարդացուի, քան ... Անտրէ Պրըթոն:

Միանգամ ընդ միշտ լուսաբանելու համար Սամէնի պարագան, արդի բանաստեղծներու փոքրիկ աշխարհէն հեռանալով, Մորիս Շափըլան կը դիմէ ուղղակի Սամէնի հրատարակիչներուն, այդ ձեւով հասկնալու համար հասարակութեան կարծիքը: Այսօր Սամէն կը կարդացուի. ի՞նչ համեմատութեամբ:

1953էն ի վեր, Ալպէր Սամէնի երկու գիրքերէն ծախուած է 1648 օրինակ եւ կը ծախուի տակաւին:

Բայց, ո՞վ է որ կը կարդայ զանոնք. ծերացած աղջիկնե՞րը, երիտասարդնե՞րը թէ անոնք որ նորընծաներ են բանաստեղծութեան մէջ: Ո՛չ ոք կրնայ գիտնալ այս մէկը: Պարզ է սակայն, թէ Սամէն կը կարդացուի մինչեւ այսօր:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ԱՄՍԱԳԻՐ 1958 Մարտի թիւը, ուր գրուածքներ ունին Արամ Հայկազ, Վ. Վալադեան, Արմէն Անոյշ եւ ուրիշ ծանօթ գրողներ: Ամսական տեսութիւն, խորհրդային կեանք եւայլն: Տարեկան վեց տոլար: Հասցէ՝ Հայրենիք Մընթլի 212 Սթուըրթ Սթրիթ, Պոսթըն, 16 Մաս:

ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆ ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻ, կարինապատում, կազմեց Ղազար – Զարդ, ճոխ, խնամուած, պատկերազարդ, ստուար հատոր մը (790 էջ): Հրատարակութիւն Մշակ տպարանի, Պէյրութ:

ԵՐԶԱՆԿԻՆ ՏԱՐԵՑՈՅՑԸ (1958), կազմեց Բագարատ Թեւեան, Պոլիս, Պուսթ Փօսթալ 3, Շիշլի:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ազնուական մը, օր մը փորձեց ծաղրել Ռոպէսփիէռը, իր ընտանիքի համեստ ծագումին համար:

— Ձեր գերդաստանի ազնուականութիւնը ձեզմով կը սկսի, ըսաւ անոր:

— Ձեր գերդաստանի ազնուականութիւնն ալ ձեր անձով կը վերջանայ, պատասխանեց Ռոպէսփիէռ:

անգամ չէր մնացեր. ամէն ինչ փոշիացեր էր փոշիի պէս. ամէն ինչ հիմա մահ էր. կեանքն իսկ, հիմա, մահուան սեղանէն կը ճաշակէր իր կտոր մը սեւ հացը:

Դարձեալ միտքը ինկաւ Մինկեղցին, թեթեւ գնդացիրի սպասեակ Թորինցի Մինկեղցին. այո, ան մեռեր էր. այո, «Քեզի չըսի՞, տղաս, թէ Մինկեղցին ալ պիտի չարթննայ». այո... բայց, անոր գնդացիրը ողջ էր, ողջ առողջ մնացած մեռած Մինկեղցիի ձեռքերուն մէջ:

Խելագարի նման նետուեցաւ խեղճ մեռելին վրայ. գրեթէ կռուելով անոր հետ, մահացած ձեռքերէն խլեց համազարկը, ու քթի բերնի վրայ իյնալու ձեւով մը սկսաւ դարձեալ վազել աջ ու ձախ, ո՞ր ուղղութեան վրայ կը գտնուէր զինք կանչող ձայնը...

— Տասնապետ Անֆօսի, ո՞ւր են համազարկները...

— Հոս են, տէր տեղակալ. կը հասնի՛մ ահա...

Գնդացիրը սեղմած փորին՝ ցատկեց ժայռի մը վրայէն. նոյն պահուն, երկինքէն իջնող ռումբ – պատերազմը վերցուց զայն գետնէն, կոկորդին իջած սեղմեց զայն քարակոյտին, պառալով երեսին.

— Դուն կը յանդգնիս ելլել դիմա՞ցս. այո՞. ողորմելի արարած ...

— Խնայէ կեանքիս, պաղատեցաւ սարսափահար տասնապետ Անֆօսին.

— Ոչ. զէնք բարձրացնել ինծի դէմ ...

Այս ըսելով՝ ջախջախեց անոր գլուխը կեանքի եւ մահուան սահմանը դատորոշող աննշմարելի գծի երկայնքին:

Ճիշդ երեք վայրկեան յետոյ, կը դադրէր կրակը Ֆրանսական ճակտին վրայ:

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (169)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Ա.
ՎԱՆ

Պատասխանեց նա, լեղակի կարասների մէջ կապոյտ գոյն ստացած ձեռքերը տրորելով եւ միեւնոյն խօսքերը կրկնելով.

— Համբերութիւնս հատաւ ... էլ համբերութիւն չմնաց ... մինչեւ երբ ...

Ասլանի մեղմ ժպիտը ծիծաղի փոխուեցաւ:

— «Համբերութիւնը կեանք է» — այդ խրատը աւանդեցին մեզ մեր պապերը, — ասաց նա, հեգնական կերպով նայելով վարպետի վրայ:

— Այո, բայց ամէն համբերութիւն իր չափն ու սահմանն ունի, — պատասխանեց նա, շարունակելով կապոյտ ձեռքերը տրորել: — Իսկ մեր համբերութիւնը անզգայ դիակների համբերութիւն է, եւ աւելի ոչինչ:

Ասլանը այժմ լուրջ դէմք ընդունեց:

— Պատմեցէք, բանը ինչումն էր, — հարցրեց նա:

— Իսկապէս, շատ սովորական մի դէպք, որի նմանը համարեա ամէն օր ամէն գիւղեր պատահում է, — պատասխանեց վարպետը, նստելով Ասլանի մօտ: — Այգիներից միրգ էին գողանում: Թուրք կամ քուրդ գիւղացիները, երբ քաղաքը բան են բերում վաճառելու, գիշերը, դէպի իրանց գիւղերը վերադառնալու ժամանակ, սովորութիւն ունեն կողոպտելու Հայերի այգիները: Դա պէտք է մի առանձին բարութիւն համարել, երբ բաւականանում են միայն պտուղներ գողանալով, բայց այդ անիրաւները կտրատում են եւ ծառերը: Տեսնում ես, ցերեկով լուռ ու մունջ անցնում են այգիների մօտից, նայում են ծառերի վրայ, նկատում են, որ այս ինչ նորահաս կեռասենին, այն ինչ գեղեցիկ տանձենին կարող է ծառայել իրանց կոտրած գութանը կամ արօրը նորոգելու, իսկոյն նշան են դնում եւ, գիշերը մտնելով այգին, կտրում են եւ տանում: Տիրոջ տարիներով խնամած ու հասցրած ծառը ոչնչանում է, այգին այլանդակւում է: Իսկ որքան ցաւ է պատճառում այդ դժբախտութիւնը խեղճ այգեգործին: Ես տեսել եմ ընտանիքներ, որոնք, օրերով նստած իրանց սիրելի ծառերի կտրած բների մօտ, լաց են եղել, սուգ են կատարել, որպէս սպաննուած որդու գերեզմանի վրայ:

Պատահած անցքը, որքան վարպետի համար վրդովեցուցիչ էր, նոյնքան Ասլանը սառն կերպով վերաբերուեցաւ: Այդ երկրում կարգից դուրս բան չէր, որ մէկը աշխատասէր է, ծառեր է տընկում, այգի է մշակում, պտուղներ է հասցնում, — իսկ միւսը ծոյլ է, անկիրթ է, սովորել է միայն բռնութեամբ յափշտակել առաջինի աշխատութեան արդիւնքը:

— Փոխանակ իրանք լաց լինելու, լաւ չէ՞ր լինի, որ կտրողներին լացացնէին, — ընդհատեց Ասլանը վարպետի խօսքը:

— Լաւ կը լինէր, — պատասխանեց վարպետը խորին կերպով հոգւոց հանելով: — Բայց այդ դժուար է ... շատ դժուար է ... Նրանց կողմումն է վայրենի ուժը ... նրանց կողմումն է անպատիժ բարբարոսութիւնը ... Մեր ձեռքերը կապել են, իսկ նրանցը բաց թողել ... Մեր ձեռքում մի փայտի կտոր անգամ չեն թողել, իսկ նրանք սուր են կրում ... Մենք զրկուած ենք անձնապաշտպանութեան ամէն միջոցներից: Եթէ այգետէրը մի ամենափոքր ընդդիմադրութիւն ցոյց տայ, եւ թոյլ չտայ, որ իր ծառը կտրեն, հաւատացած եղէք, որ միւս գիշերը կը մտնեն նրա տունը եւ նրա պարանոցը կը կտրեն: Եւ այս տեսակ չարագործները կը մնան անպատիժ, որովհետեւ այս տեղ Հայի գլուխը մի սոխի գլխի չափ արժէք չունի:

— Եթէ ամէն Հայ իր սենեակում այդպէս զէնքեր ունենար, էլ նրա գլուխը չէին կտրի սոխի գլխի նման, — նկատեց Ասլանը:

— Այո, եթէ ունենար ... պատասխանեց վարպետը վրդովուած ձայնով: — Բայց Հայը երբ երկու ղուրուշ ունի, միշտ մտածում է այդ բանի վրայ, թէ ի՞նչ գնեմ ու ի՞նչ ծախեմ, որ երկուսը երեք դարձնեմ: Նա այլ եւս ուրիշ բանի վրայ չէ մտածում: Եւ կառավարութիւնը սովորել է նրան միշտ այդպէս տեսնել եւ երբ նրա ձեռքում մի զէնք է նկատում, իսկոյն խլում է ասելով. «այդ քո գործը չէ, դու գնա քո արշինով պարապուիր»... Եւ Հայը մնում է, որպէս մի անպաշտպան ոչխար, քրդի եւ տաճկի ձեռքում: Նրա հունձքի արտերը այրում են, նրա այգիները կտրատում են, եւ տէրը կանգնած, ձեռքերը փակած, միայն բաց աչքերով նայում է ու ախ քաշում ...

— Միթէ՞ այդ աստիճան անարդար է կառավարութիւնը, — հարցրի ես:

— Ինչ կառավարութիւն: Այստեղ կառավարութիւն չկայ, այստեղ կան միայն կեղեքիչ եւ ինքնակամ կառավարիչներ, որոնք միեւնոյն բարբարոսութիւններն են գործ դնում: Լսեցէք, ես ձեզ կը պատմեմ մի փաստ, որից կարելի է հասկանալ, թէ ի՞նչ պտուղներ են մեր կառավարիչները:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ ծանր միջադէպեր պատահեցան առջի օր. ճէպէլ Տրիպոլիք գինեալ բախումներ ունեցած են Ապահովութեան ուժերուն հետ: Յառաջդիմական ընկերվարական պարագլուխ Ճումպլաթ վերջերս բազմաթիւ զէնքեր ստացած էր Սուրիայէն եւ բաժնած իր հետեւորդներուն. այդ զէնքերուն մեծ մասը գրաւուած է ոստիկանութեան կողմէ: Կռիւներու ընթացքին սպաննուեցաւ երեք հոգի, մէկը՝ ոստիկան: Ձերբակալուած են քանի մը աւելի խռովարարներ: Կարգ մը շրջանակներ հետեւեալ հարցը կու տան. — Յեղափոխութի՞ւն Լիբանանի մէջ:

ԵՐԿՈՒ ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ պարագլուխներ որ 1951էն ի վեր քաշուած էին Չեխոսլովաքիոյ քաղաքական կեանքէն, նոր մուտք գործած են:

ԲՈԶԱ ԷԼ ԵՈՒՍԷՖ արաբական լրագրութեան ամէնէն ծանօթ դէմքերէն մին, մեռաւ առջի օր: Նախկին զերասանուհի, Բոզանուէֆ1925ին հիմնած էր քաղաքական եւ երգիծական թերթ մը, իր անունով:

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ մեկնող ճամբորդները օտար դրամէ զատ (տոլլդ) միայն քսան հազար ֆրանս. ֆրանք կրնան տանիլ իրենց հետ, ինչպէս կը յիշեցնէ ելմտական նախարարութիւնը:

ԱԶԳ. ԱԶՏԱԳՐԱԿԱՆ ճակատի 13 անդամներ առջի օր ձերբակալուեցան Մարսիլիոյ մէջ:

ԽՐՈՒՇՉԵՒ նամակ մը գրած է անգլիացի ուսուցիչի մը: Վարչապետը կը բացատրէ այդ նամակով թէ արեւելքի եւ արեւմուտքի «փոքրիկ մարդը» կրնայ առեւտրական եւ մշակութային կապը վերահաստատել երկու աշխարհներու միջեւ:

ԼԵՀԱՍՏԱՆ նամակով մը բողոքեց Ատլանտեան Ուխտի բոլոր երկիրներուն՝ Գերմանիոյ հիւլէական սպառազինման դէմ, դարձեալ առաջարկելով Ռափացքիի ծրագիրը:

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ համաձայնագիր մը ստորագրուած է Արաբ Միացեալ Հանրապետութեան եւ Խ. Միութեան միջեւ: Այս ձեւով երկու պետութիւնները գիտուններ, ուսանողներ, եւ շարժանկարի ժապաւէններ պիտի փոխանակեն:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Սէն Ժերմէի Թաղ. Խորհուրդը, Թաղեցիներէն ողբացեալ Գրիգոր Եապուպեանի մահուան առթիւ խորին շնորհակալութեամբ փոխան ծաղկեպսակի ստացած է հետեւեալ նուէրները, ի նպաստ Թաղիս եկեղեցիին:

Տէր եւ Տիկին Յ. Զատիկեանէ երկու հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Ս. Մխալեանէ 1500, Տէր եւ Տիկին Ա. Համալեանէ, Տէր եւ Տիկին Յ. Մարգարեանէ, Պ. Մինաս Պօղոսեանէ, Տէր եւ Տիկին Ս. Աւէտեանէ, Ա. Քաչեանէ, Մկրտիչ Լոփոլեանէ, Մահիպշընէ հազարական, Տիկին Նուարդ Անտոնեանէ, Պ. Պօղոսեանէ, Սարգիս Ահարոնեանէ, Կ. Քաչեանէ, Սամուէլեանէ, Ս. Պօղոսեանէ, Ե. Պօքոսեանէ 500ական: Իսկ Այրի Տիկին Սուվալեանէ հազար ֆրանք: Ինչպէս նաեւ Պ. Թումիկեանէ հազար ֆրանք:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Շաւիլէն Գարաօղլանեան եւ Աննայեան ընտանիքները հազարական ֆրանք կը նուիրեն, Կապոյտ Խաչի օգափոխութեան կայանին, փոխան ծաղկեպսակի Այրի Տիկին Նուրհանի Գէորգեանի մահուան առթիւ (Քլամառէն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կապ. Խաչի Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, Տրակինեանէն փոքրիկներ Արուսեակ եւ Վարուժան Լօրէնեաններէ հինգ հազար ֆրանք, որոնք իրենց ծննդեան 7րդ տարեդարձին առթիւ, իրենց ծնողաց կողմէ եղած նուէրներէն բաժին մը հանած էին Միութեանս մանուկներու օգափ. կայանին: Կեդր. վարչութիւնս ստացած է իր ժամանակին Լիոնի մասնաճիւղէն 30.000 եւ Մարսէյլի մասնաճիւղէն քսան հազար ֆրանք կայանի շէնքին ի նպաստ:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՎԻԷՆ.— Այրի Տիկին Մարի Մուրատեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ադապապ Ծղնաւորեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Գաղոյեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Գաբրիէլեան եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Բարմ. Հայր. Միութեան եւ բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, գրաւոր, կամ ծաղկեպսակով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իրենց տարաբախտ ամուսնոյն, հօր, աներհօր, քեռայրին ՊԵՏՐՈՍ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Տէր Եսայի քահանայի ձեռամբ եղած Ալֆորվիլի նուիրատուներու ցանկը:

Պ. Պ. Գ. Տօտաքեան քսան հազար ֆր., Պ. Սուճուքճեան քսան հազար, Յ. Սահակեան հինգ հազար, Ն. Նոտարեան 5 հազար, Տիկին Տէր-Վարդանեան երկու հազար, Տիկ. Սէօլէզեան երկու հազար, Պ. Պ. Յ. Սիմոնեան 1500, Փ. Անդրանիկեան, Յ. Ավշանեան, Յ. Մէսէլեան, Բ. Բարթողեան, Մ. Յովակիմեան, Փ. Նէտելեան, Տիկին Մ. Մութաֆեան, Տիկ. Ն. Պէրպէրեան, Պ. Պ. Կ. Յակոբճան, Գ. Ֆէրմանեան, Գ. Քոստիկեան, Տ. Սուքիասեան, Մ. Գարասալմասեան, Ե. Տօնիկեան, Ա. Գույումճեան, Վ. Կակոյեան, Գ. Զէրչեան, Ղ. Իշխանեան, Մ. Պետրոսեան, Յ. Սէրէճեան, Տիկին Մ. Բապուճեան, Տիկին Մ. Փանոսեան, Պ. Պ. Մ. Տօնիկեան, Ո. Սիմսարեան, Յ. Էնայէթեան, Թ. Պէտիկեան հազարական ֆր:

Պ. Պ. Ս. Կէյվէլեան, Բ. Աւետիքեան, Բ. Զօպաեան, Տիկին Տէր Աբէլեան, Տիկ. Ա. Խուրպէլէկեան, Պ. Ե. Պէրպէրեան, Ոմն, Հաճի Միհրան Սանթուրեան, Պ. Յ. Նիկողոսեան, Պ. Զ. Քոչեան, Ոմն, Հ. Միքայէլեան, Տիկին Վ. Խաթուն Նէտէյեան 500ական ֆրանք:

Պ. Գ. Պասմաճեան չորս հարիւր:

Պ. Կ. Փափազեան, Պ. Կ. Մուրատեան, Տիկին Լ. Պօղոսեան 300ական ֆրանք:

Իսկ լէ Մուլինոյի նուիրատուներու ցանկը.—

Պ. Պ. Յ. Գռճապլիքեան, Կ. Միսաքեան, Ս. Միսաքեան, Գ. Ապօտնաեան, Օ. Քէշիշեան, Կ. Հաճի Դանիէլեան հինգ հազարական ֆրանք:

Զ. Տէյիրմէնճեան, Մ. Պէյլէրեան չորս հազարական:

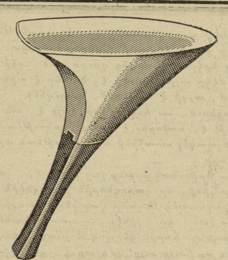
Յ. Գրիգորեան երեք հազար:

Գ. Զամասանեան, Գ. Սէմէրճեան, Մ. Ղուկասեան, Թ. Գալիկեան, Յ. Համբարեան երկու հազարական:

Յ. Գարակէօզեան 1500:

Պ. Գէորգեան, Յ. Մաթէնեան, Յ. Ղազարեան, Ե. Ատաշեան, Ն. Քէլէշեան, Օ. Կիրակոսեան, Կ. Գարակէօզեան, Տիկին Ս. Զատիկեան, Տիկ. Մ. Յովհաննէսեան հազարական ֆրանք:

Տիկին Է. Թէլլեան, Պ. Գ. Վարդերեան, Յ. Բարատեան 500ական ֆրանք:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Թիֆլիզէն Վարսենիկ Մարգարեան Ցակոբի, կը փնտռէ Ֆրանսարնակ իր զաւակները, Նորայր Մարգարեան (Լիոն կը կարծուի ըլլալ), Գայեանէ, Իսկուհի եւ Մարիամ Մարգարեաններ, որոնք Մարսէյլ ըլլալ կը կարծուին: Իրենց հօրը անունը Սեպուհ: Կը խնդրուի տեղեկացնել Յ. Ժամկոչեանի 156 րիւ տը Շաթու, Քոլոմպ, Սէն:

×

Հայաստանի Ներքին Ախտայի Բգնի գիւղէն Սարգիս Անտոնեանը կը փնտռէ իր զաւակը ՀՐԱՅՐ ԱՆՏՈՆԵԱՆը, Բ. աշխարհամարտին գերի ինկած Գերմաններու քով: 1945ի սկիզբը կը գտնուէր Վիէննա հիւանդանոցի մէջ: Տեղեկութիւն ունեցողներէն Թախանձագին կը խնդրուի յայտնել Ս. Յակոբեանի, 2 րիւ Քոնտորսէ, Քաշան (Սէն), Ֆրանս:

Ամերիկահայ թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Երիտասարդ զոյգի մը համար կը փնտռուի երկու սենեակ, խոհանոց, ի հարկին բըփիզով: Դիմել Պ. Վ. Խաչատուրեան,

18, rue de la Campagne, Sevran, S. et O,

կամ հեռաձայնել Դաւիթեանի, 926-52-94

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 15 ԱՊՐԻԼ

MARDI 15 AVRIL 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8169 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3970

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԴՐԱԿԱՆ ՉԷԶՈՔՈՒԹԻՒՆ

Նախագահ Նասր Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան ներքին գործերը կարգի դրած ըլլալով, կը պատրաստուի մեկնիլ դէպի Մոսկուա :

Արեւմուտքի մէջ մեծ կարեւորութիւն կը տրուի այս ճամբորդութեան :

Հակառակ արտաքին երեւոյթներու, Նախագահ Նասր ցարդ հաւատարիմ մնաց «դրական չէզոքութեան» քաղաքականութեան, որուն կը հետեւէին, միացումէն առաջ, Եգիպտոս եւ Սուրիա :

Երկու երկիրներու առեւտրական սերտ յարաբերութիւնները Խորհրդային Միութեան հետ՝ տեղի տուած էին զանազան մեկնութեանց :

1956ի աշնան, Սուէզի տագնապի օրերուն, խորհրդային արդիական զէնքերու — Օդանաւ, հրասայլ, սուզանաւ եւն — յանձնումը արաբական երկու երկիրներուն՝ մեծապէս մտահոգած էր արեւմտեան դաշնակիցները : Կը վախցուէր, որ Կրեմլինը նոր «արբանեակ»ներ պիտի ստեղծէր Արեւելքի մէջ :

Յետագայ դէպքերը ցոյց տուին, որ անտեղի էին վախերը : «Դրական չէզոքութիւն»ը կը շարունակուի անվթար : Նախագահ Նասր հաւասարակշռութիւնը կը պահէ Խորհրդային Միութեան եւ ազատ աշխարհի միջեւ :

Մոսկուայի հետ իր մերձեցումը չարգիլեր բանակցութիւններ վարել նաեւ արեւմուտքի հետ :

Սուէզի ալէտը հաշուեյարդարի ենթարկելու համար ամիսներէ ի վեր բանակցութիւններ կը կատարուին Ժընեւի, Ֆրանսայի եւ Հռոմի մէջ Անգլիոյ պատուիրակներուն հետ : Յոյս կայ, որ շուտով դրական արդիւնքի մը յանգին անոնք եւ դիւանագիտական ու առեւտրական բնականոն պայմաններ ստեղծուին Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան հետ :

Անկէ զատ Միջազգային դրամատան տնօրէնը Գահիրէի մէջ կը բանակցի Նախագահ Նասրի հետ : Կը կարծուի թէ դրամական աջակցութիւն պիտի ընծայուի Եգիպտոսի՝ Սուէզի ջրանցքի ծախքերուն համար :

Ներկայիս Եգիպտոս աւելի շատ արտածումներ կ'ընէ դէպի խորհրդային երկիրները եւ աւելի շատ կը ներածէ արեւմուտքէն :

1955ին Խորհրդային Միութեան եւ Չեխոսլովաքիոյ հետ կնքուած առեւտրական դաշնագրին համաձայն, Եգիպտոս յանձնառու եղած է իր ստացած զէնքերուն փոխարէն բամպակի իր բերքը տրամադրել անոնց : Յաւելեալ մասին փոխարժէքը պիտի ստանայ եգիպտական դրամով :

Եւ որովհետեւ եգիպտական արտածումներուն չորս հինգերորդը կը կազմէ բամպակը, ուստի որոշ տարիներու համար խորհրդային երկիրները պիտի ըլլան անոր մեծագոյն գնորդը :

Պաշտօնական վիճակագրութեանց համաձայն, այս վերջինները տարուէ տարի կ'աւելցնեն իրենց գնումները, 1954–55ի երեսուն առ հարիւրին փոխարէն, 1955–56ին գնած են բամպակի արտածման 38 առ հարիւր տոկոսը, 1956–57ին՝ 60 առ հարիւրը, իսկ այս տարի համեմատութիւնը պիտի բարձրանայ 70 առ հարիւրի :

Մինչ Եգիպտոս 1957ի վերջը արտածումներու գլխէն տասնեւմէկ միլիոն եգիպտ. ոսկիի պահանջ ունէր խորհրդային երկիրներէն, ներածումներու հաշուէն 23 միլիոն եգիպ. ոսկի կը պարտէր ոչ-համայնավար երկիրներուն :

Առեւտրական բացը կարեւոր գումար մը չի ներկայացներ :

Նախագահ Նասր կը ջանայ հաւասարակշռութիւնը պահել արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ՝ ամուր կառչած «դրական չէզոքութեան» : ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎԻ ՀՐԱՒԻՐՈՒԱԾ

ՆԱԽԱՐԱՐԱՑ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Շաբաթ օր գումարուեցաւ Նախարարաց Խորհուրդը, որ մօտ 11 ժամուան վիճաբանութիւններէ ետք տուաւ կարեւոր որոշումներ :

Ֆրանքօ-Թունուզեան թնճուկը հետզհետէ աւելի կը բարդանայ : Անկախ նախարարները միշտ կը սպառնան հրաժարիլ՝ ընդդիմանալով անգլօ-ամերիկեան բարեխօսներու միջնորդութեան :

Նախարարաց Խորհուրդի նիստէն ետք հեռագիրներ ղրկուեցան բոլոր երեսփոխաններուն եւ ծերակուտականներուն՝ այսօրուան համար արտակարգ ժողովի հրաւիրելով զանոնք :

Այս ձեւով խորհրդարանը որոշում մը պիտի տայ կառավարութեան պատրաստած ծրագրին նկատմամբ.— Ֆրանքօ-Թունուզեան տագնապին լուծում մը գտնել եւ հարթել Վարչապետին ու Անկախներու միջեւ գոյութիւն ունեցող տարակարծութիւնները :

Արտակարգ այս ժողովին պատճառները կը նկատուին ներքին եւ արտաքին ճակատի վրայ ծայր տուած դժուարութիւնները :

Վարչապետ Կայեառ եւ Արտաքին Նախարար Փինօ, համաձայն՝ իրենց պաշտօնակիցներուն մեծ մասին հետ, համոզուած են թէ բարեկամական միջամտութիւնը դրական կէտեր ունի, որոնք պէտք չէ անտեսել Ապահովութեան Խորհուրդին դիմելով, ուր Թունուզ պիտի դատապարտուի :

Միւս կողմէ անկախ հինգ նախարարները կը յայտնեն թէ բարեխօսները ձախողեցան իրենց առաքելութեան մէջ. դարձեալ անոնց դիմել՝ կը նշանակէ միջազգայնացնել ալժերիական հարցը :

Ուրբաթ օր անկախ նախարարները կառավարութեան կողմէ չէին հրաւիրուած Նախարարաց հանդիպումին. այս պարագան իրենց դէմ առնուած զգուշական միջոցները կը նկատեն, Նախագահ Քոթիի յայտնելով թէ հրաժարելու տրամադրութիւն ունին : Հանրապետութեան Նախագահը իր ամբողջ ազդեցութիւնը ի գործ դնելով անկախ նախարարները համոզեց որ մասնակցին կառավարութեան աշխատանքներուն :

Խորհրդարանի այսօրուան ժողովին համար կառավարութիւնը պատրաստած էր զեկոյց մը. Անկախներու հաւանութիւնը առնելու համար Նախագահ Քոթի եւ Վարչապետ Կայեառ բազմաթիւ տեսակցութիւններ ունեցան անոնց հետ, վերջապէս համաձայնութիւն մը գոյացնելով :

Զեկոյցը բաղկացած է երեք գլխաւոր կէտերէ.—

1.— Թունուզեան-ալժերիական սահմանի հսկողութեան հարցը Ապահովութեան Խորհուրդին տանելու սկզբունքին համաձայն է կառավարութիւնը :

2.— Նախարարաց Խորհուրդը վերջապէս որոշեց Պուրկիպայի հետ խօսելու համար հիմնուիլ Մըրֆիի եւ Պիլլի ըրած առաջարկներուն վրայ :

3.— Որոշեց Խորհրդարանը ժողովի հրաւիրել Երեքշաբթի կէսօրէ ետք, իր որոշումները Ազգ. Ժողովին հաղորդելու եւ անոնց շուրջ վիճելու համար :

Կառավարութիւնը Պուրկիպայի հետ պիտի խօսի՝ հիմնուելով բարեխօսներու առաջարկներուն վրայ. շատ խօսուեցաւ այդ հարցերուն մասին՝ բարեկամական միջամտութեան առաջին իսկ օրերէն.— Թունուզեան հողամասէն ֆրանսական ուժերը պարպել՝ բացի Պիզերթէն, Թունուզի Հարաւային շրջանի օդակայանները դնել չէզոք հսկողութեան տակ, ֆրանսական հիւպատոսարաններու վերաբացումը, Սաքիէթի ռմբակոծումէն ետք Թունուզէն արտաքսուած Ֆրանսացիներու հարցին քննութիւնը եւն. :

Այսօր, Խորհրդարանէն առաջ, Նախարարաց Խորհուրդը անգամ մը եւս պիտի գումարուի, քննելու համար առկախ մնացած կարգ մը հարցեր :

Ֆրանսական կառավարութեան որոշումները գոհունակութեամբ դիմաւորուեցան Ուաշինկթընի կողմէ, ուր այժմ կը սպասուի Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին եւ Թունուզի բռնելիք դիրքին :

Հակառակ անոր որ Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարութիւնը կատարեալ լռութիւն կը պահէ այս խնդիրներուն շուրջ, բայց ամերիկեան մայրաքաղքի լաւատեղեակ աղբիւրներուն կարծիքը այն է, թէ Փարիզի տուած վերջին որոշումներուն՝ շնորհիւ Ապահովութեան Խորհուրդին ներկայանալու առաջքըն առնուած է. ամերիկեան շրջանակներուն համաձայն, երբ Ֆրանսա Ապահովութեան Խորհուրդին ներկայանայ՝ ծանր եւ չնախատեսուած հետեւանքներ կրնայ ունենալ :

Միւս կողմէ Հապիպ Պուրկիպա առջի օր տեսնուեցաւ Թունուզի ամերիկեան եւ անգլիական դեսպաններուն հետ :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԱՐԿԱԾ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Դանիոյ կարեւորագոյն օրաթերթը հաղորդեց լուր մը, որուն համաձայն Խ. Միութեան ջրածին եւ հիւլէական ռումբի վերջին փորձերը ընդհատուած են՝ ողբերգական արկածի մը հետեւանքով :

Թերթը կը յայտնէ թէ լուրը ստացած է Մոսկուայէն, դիւանագիտական միջոցներով, աւելցնելով թէ Ռուսիոյ եւ դրացի երկիրներու վրայ գգալի դարձած յանկարծակի չոգարձակումները արկածին հետեւանքն են :

Այս է թերեւս պատճառը, որ Խ. Միութիւնը կ'առաջարկէ փորձերը դադրեցնել, նկատելով որ անոնք տակաւին չեն կատարելագործուած եւ ծանր վնասներ կրնան պատճառել :

Դանիական թերթը կը գրէ, թէ այս լուրը որոշ չափով հաստատուած է, երբ նկատի առնենք թէ վերջերս չոգարձակումը (ռատիօաքթիվիթէ) աւելցաւ Սկանտինաւիոյ վրայ եւ ճիշդ Զատիկէն առաջ մօտ երկու շաբթուան համար դիւանագէտներուն եւ օտարներուն արգիլուեցան Խ. Միութեան հարաւային շրջանները :

Այս պարագան կը բացատրուի անով, կ'եզրակացնէ թերթը, թէ խորհրդային կառավարութիւնը չէր փափաքեր որ վնասուած շրջաններու բնակչութեան մըտահոգութիւնը տեսնուէր եւ հաստատուէր օտարներու կողմէ. արդարեւ, ողբերգական այս արկածէն ետք Խ. Միութեան Հարաւային շրջանի բնակիչները ահուսարսափի մատնուած են :

× Զատկուան արձակուրդէն 450.000 Փարիզցիներ վերադարձան Կիրակի օր. աւելի քան հարիւր յաւելեալ շոգեկառքեր ճամբայ ելած էին :

× Ալժերիոյ զանազան շրջաններուն մէջ վերջին երկու օրերուն կռիւները շարունակուեցան : Ապստամբները տուին աւելի քան 150 զոհ, զինուորականները՝ մօտ քսան մեռեալ եւ երեսուն վիրաւոր :

× Ատլանտեան Ուխտի 15 երկիրներու Պատերազմական նախարարները երեքշաբթի պիտի հաւաքուին Փարիզ, մինչեւ հինգշաբթի քննելու համար պաշտպանողական կարգ մը հրատապ հարցեր :

ԸՆԿ. ԳԱՌՆԻԿ ԳԻՒՁԱԼԵԱՆ

Խոր ցաւով կ'իմանանք թէ երեքշաբթի օր Աղեքսանդրիոյ մէջ յանկարծամահ եղած է ընկեր Գառնիկ Գիւզալեան : Ողբացեալ ընկերը բազմավաստակ ուսուցիչ եւ հմուտ պատմաբան-քննադատ էր : Ազգ. յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Չորեքշաբթի օր, Ապրիլ 9ին Աղեքսանդրիոյ մէջ :

Ընկ. Գառնիկ Գիւզալեան բնիկ Երեւանցի էր, շուրջ 65 տարեկան : Ուսանողութեան շրջանը կատարած է Գէորգեան Ճեմարանը, ապա՝ Փրակա : Երկար տարիներ ուսուցչական պաշտօն վարած է Երեւանի Թեմական վարժարանը, ապա Պէյրութի Փալանճեան Ճեմարանը :

Հեղինակն է բազմաթիւ պատմական գիրքերու եւ ուսումնասիրութիւններու :

Տակաւին կը խօսինք իր մասին :

ՍԱՀԱԿ ՎՐԴ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՅՈՒՆԱՀԱՅՈՑ

Յունաստանի Թեմական ժողովը իր անդրանիկ նիստը գումարելով, դիւանի կազմութենէն ետք զբաղած է Յունահայ Թեմի Աթոռին առաջնորդ մը ընտրելու հարցով : Ժողովը իր քուէները կեդրոնացուցած է կիլիկեան միաբանութեան անդամներէն Սահակ վարդապետ Այվազեանի վրայ, որ տենէ մը ի վեր արդէն Յունաստան կը գտնուէր :

ՄԱՀՄԵՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

Ինչպէս ծանօթ է, վերջերս ծանր դէպքեր սկսած են պատահիլ Լիբանանի մէջ : Մահմետական շարժումը հետզհետէ վըտանգաւոր կը դառնայ, մտահոգելով քաղաքական շրջանակները : Մինչեւ իսկ շատեր քաղաքացիական կռիւներ կը նախատեսեն, երկրի մը մէջ, ուր կրօնական վէճը երկուքի բաժնած է արդէն ժողովուրդը :

Ընդդիմադիրներու պարագլուխներէն մէկն է տիւրզի յառաջդիմական ծումպլաթ, որ մահմետական ըլլալով Նասրի համախոհներէն մէկն է եւ Նախագահ Քամիլ Շամունի դէմ : Ծանօթ է, որ Լիբանան արաբական միակ երկիրն է որ ունի քրիստոնեայ կառավարութիւն, բնակչութեան մեծ մասը քրիստոնեայ ըլլալով :

Սուրիոյ հետ սահմանակից ըլլալով, ամէն օր զէնքի մաքսանենգութիւն կայ դէպի Լիբանան : Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան կողմնակիցները պատերազմական զէնքեր կը ստանան Սուրիայէն : Պէյրութի «Լը Սուար» թերթին համաձայն բեռնատար կառքերով զէնք եւ ռազմանիւթ տարած են սահմանագլուխ՝ ցրուելու համար Լիբանանի հակակառավարական մահմետականներուն : Ապահովութեան ուժերը յաջողած են հասնիլ դէպքին վայրը. ձերբակալուած է 26 հոգի, գրաւուած են 36 զէնքեր, մեծ քանակութեամբ ռազմանիւթ եւ բազմաթիւ ձեռնառումբ :

56 հոգիի ձերբակալման հրահանգ տրուած է. բոլորն ալ՝ մահմետական, եւ զէնքի մաքսանենգ :

ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԷՆ եկած լուրերու համաձայն ռուսեւգերման համաձայնագիրը ստորագրելու համար Պոն պիտի երթայ Խ. Միութեան փոխ-վարչապետ Ա. Միկոյեան :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ԽՕՍՔԸ

Գաղութահայ ազգային – եկեղեցական հաստատութիւնները « անհաւատ » եւ « հակաէջմիածնական » քաղաքական կազմակերպութիւններու ազդեցութիւնէն ազատելու համար քօղարկուած խառնակիչները, տարի մը առաջ յարձակողական անցան յունահայ փոքրաթիւ գաղութին մէջ։

Իրենց պայքարին մէջ յաջողելու համար, անոնք, փորձեցին պառակտել նախ՝ բոլոր հոսանքներու մասնակցութեամբ եւ փոխադարձ համաձայնութեամբ կազմուած Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը :

Տարիներէ ի վեր, գովելի համերաշխութեամբ գործող ներկայացուցչական այս մարմինը՝ իր օգտակար աշխատանքներով յաջողած էր գզալի չափով մեղմել Յունահայութեան տաղնապալի կացութիւնը : Իր յարատեւ ճիգերով, կարելի եղած էր անհետացնել գաղութի ներքին տարակարծութիւնները : Գաղութի վարկն ու հեղինակութիւնը՝ բարձրացած էր յունական իշխանութիւններու մօտ :

Ազգ. Կեդր. Վարչութեան արդիւնաւոր գործունէութեան հետեւանքով ստեղծուած այս նպաստաւոր վիճակը, դժբախտաբար, հաճելի չէր կրնար ըլլալ գաղթահայ կեանքը փոթորկելու ձգտող քօղածածուկ խառնակիչներուն համար :

Դուրսէն եկած հրահանգներու վրայ, Ազգ. Կեդր. Վարչութենէն հրաժարեցան Ռամկավար կուսակցութեան երկու ներկայացուցիչները :

Բարեգործականի տեղական մասնաճիւղի պատասխանատուները, իրենց կարգին դիրք կը բռնեն Ազգ. Կեդր. Վարչութեան դէմ :

Քաղաքականութեամբ չզբաղող այդ պարոնները, փաստօրէն սանձեցին ազգային օրինական իշխանութեան դէմ՝ դուրսէն ծրագրուած եւ դուրսէն թելադրուած պայքարը :

Անծանօթ չեն անոնց բոլոր մութ խաղերը, մասնաւորապէս, Ազգ. Կեդր. Վարչութեան կողմէն առաջնորդական փոխանորդի պաշտօնէն հեռացուած Խաչակ Վարդապետը յունահայ թեմին պարտադրելու իբրեւ կաթողիկոսական պատուիրակ եւ առաջնորդ :

Անցողակի յիշենք թէ՝ առաջնորդական խնդրի շուրջ ստեղծուած վէճերով, հակառակորդը կ՚ենթադրէր մահացու հարուած տալ ազգային օրինաւոր իշխանութեան : Ի խնդիր այս նպատակին, ան մէջտեղ նետեց այն տեսակէտը թէ, գաղութը իրաւունք չունի քուէարկութեամբ ազգային մարմիններ եւ թեմական առաջնորդ ընտրելու :

Ուրիշ խօսքով, կը պահանջուէր ազգային մարմիններն ու առաջնորդը դարձնել պարզ գործակալութիւններ՝ նշանակուած եւ ենթակայ էջմիածնի :

Մեր ազգային – եկեղեցական օրէնքներու եւ աւանդութիւններու դէմ ապօրինի այս ոտնձգութեան պահանջներով, յունահայութիւնը պէտք էր կամաւորապէս հրաժարէր իր բոլոր իրաւունքներէն : Ան ընդդիմացաւ : Գիտակցաբար եւ վճռականօրէն պաշտպանեց իր իրաւունքները :

Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը լաւագոյն արտայայտիչը եղաւ գաղութի պահանջներուն : Ան վճռապէս որոշեց պաշտպանել գաղութին իրաւունքները՝ օրինական բոլոր միջոցներով :

Օրինական ճամբով լուծելու համար, հելլէն իշխանութիւններու մօտ կատարուած դիմումները ի դերեւ չելան : Երկար եւ մանրակրկիտ քննութիւններէ վերջ պահանջուեցաւ ժողովրդական քուէարկութեամբ ընտրել Թեմական ժողով, որմէ պիտի բխին Կեդր. Վարչութիւնը եւ Թեմակալ առաջնորդը :

Հակառակորդ կողմը, ամխներ չարունակ բազմաթիւ միջոցներու դիմեց, որպէսզի ընտրութիւններ չկատարուին :

Հելլէն իշխանութիւններու վճռական կեցուածքէն յուսահատուած, անոնք փորձեցին կարելի եղածին չափ յետաձգել ընտրութեան թուականը : Երեք անգամ յաջողեցան յետաձգել ընտրութիւնները : Փետրուարին պահանջեցին կիներու քուէարկութեան մասնակցութիւնը. պահանջեցին ջնջել ազգային տուրքը, ընտրական ցանկերու վերաքննութիւնը եւ վերջապէս, գոյութիւն ունեցող ընտրական յանձնախումբերուն մէջ, հաւասար թուով մասնակցութիւնը՝ հակառակորդներուն :

Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնները չընդդիմացան այս պահանջներուն :

Իր ներկայացուցիչները, Ռամկավար կուսակցութեան եւ Բարեգործականի լիազօրներու հետ, Աթէնքի ոստիկանապետի ներկայութեամբ ստորագրեցին Փրօթօքօլ մը, Մարտ 30ին, վերջնապէս կատարելու համար թեմական ընտրութիւնները :

Ամիս մը չարունակ, կողմերը համեբաշխ գործակցութեամբ վերակազմեցին ընտրական յանձնախումբերը եւ վերաքննեցին ընտրական բոլոր ցանկերը :

Որոշուեցաւ, որ կողմերը ներկայացնեն 42ական թեկնածուները թեմականի իբրեւ պատգամաւոր : Մեր «էջմիածնականն»երը, հակառակ իրենց այն պոռոտախօսութեան թէ՛ Հայութեան լաւագոյն դէմքերը իրենց հետ են, չկարողացան գտնել գաղութի մէջ վստահ եւ հեղինակութիւն ունեցող պահանջուած թեկնածուները :

Եւ այս պատճառով ալ, ընտրութենէն չորս օր առաջ թռուցիկով մը կոչ ուղղեցին ժողովուրդին չմասնակցիլ ընտրութեանց : –

Այս վրան բաց խաղը՝ իր նպատակին չհասաւ :

Մարտ 30ի քուէարկութիւնը՝ ջախջախիչ պարտութեան մատնեց ազգային իշխանութեան դէմ պայքարող բոլոր տեսակի քօղածածուկները :

Քուէարկելու իրաւունք ունեցող 6300 ազգայիններէն աւելի քան 4200 հոգի մասնակցեցաւ ընտրութիւններուն : Այս հաշուով, շուրջ ութսուն առ հարիւր քուէարկողներու դէմ՝ ձեռնպահ մնացած է քսան տոկոս միայն :

Ձեռնպահ մնացած այս համեմատաբար փոքր թիւէն մաս մը,— առնուազն հինգ տոկոս — անտարբերներ հաշուելով, հակառակորդի կոչին պատասխանած է բոլոր քուէարկողներու հարիւրին տասնըհինգ համեմատութիւն մը :

Քուէարկութեանց մանրամասնութիւնները՝ հրատարակուած մեր թերթի նախորդ թիւով (11 Ապրիլ) պերճախօս ապացոյցը՝ մեր այս հաստատումներուն :

Որեւէ տարակուսութիւն՝ խնդրական դարձնելու Մարտ 30ի ընտրութիւնները, զուր եւ անիմաստ փորձ մըն է՝ չխոստովանելու համար յունահայ փոքրաթիւ գաղութի յաղթանակը այն բոլոր քօղածածուկներու դէմ, որոնք վճռած են կատարեալ քաոսի վերածել գաղթաշխարհը :

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ԽԵՂՃ ԲՈՒԼԳԱՆԻՆ

« Նիւ Եորք Հերալտ»ի մնայուն աշխատակիցներէն Սթիւարթ Օլսոփ ստորագրած է հետեւեալ յօդուածը :

Կրեմլինի մէջ զգայացունց դէպքերն ու ողբերգութիւնները իրարու կը յաջորդեն տասնց դադարի, ճիշդ թատերական ներկայացման մը նման, որուն մէկ տեսարանը կը պատրաստէ յաջորդ դէպքերը : Այսպէս, կասկածէ վեր է, որ մառեշալ Բուլգանինի պաշտօնազրկման սկիզբը պէտք է փնտռել անցեալ տարուան Յունիս ամսուն տեղի ունեցած դէպքի մը մէջ. Գերագոյն Խորհուրդը, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ որոշած էր Խրուշչեւի ձեռքէն առնել իշխանութիւնը : Բուլգանին, անխորհուրդ կերպով, քուէարկած էր Խրուշչեւի հակառակորդներուն ի նպաստ : Այդ ճակատագրական ժողովին մէջ Խրուշչեւի կացութիւնը փրկած էր մառեշալ Ժուկով : Բայց Խրուշչեւի համար ոչ մէկ կարեւորութիւն կը ներկայացնէր Ժուկովի իր հանդէպ ցոյց տուած վեհանձնութիւնը. նախ չէզոքացուց իր ազատարարը — Ժուկովը. ապա կարգը հասաւ «դաւաճան» Բուլգանինին : Այս բոլորը ցոյց կուտան թէ Խրուշչեւ որքան հաւատարմաբար կը հետեւի Կրեմլինի վարիչներուն յատուկ քաղաքականութեան, որ ոչ բարեկամ կը ճանչնայ, ոչ հակառակորդ :

Խրուշչեւ արար աշխարհին ուզեց ցոյց տալ թէ քաղաքականապէս չափազանց վստահ է իր ուժերուն, նախ եւ առաջ Ամերիկայի մէջ Ռուսիոյ վարչապետ դառնալով եւ յետոյ Պեթրօդի (?) անուան վրայ պահելով Նախարարաց Խորհրդոյ նախագահութիւնը, որ...

Բուլգանինի պաշտօնազրկման մէջ, սակայն, ուրիշ կարեւոր իրողութիւններ ալ պէտք է փնտռել :

Նախ, այն, որ ղեկավարներու հաւաքական ժողովի մը ընթացքին, շատ աւելի մեծ պիտի ըլլայ Խրուշչեւի կշիռը՝ որպէս Խ. Միութեան նախարարներու խորհուրդի նախագահ. հաւասարէ հաւասար պիտի կարենայ խօսիլ միւս երկիրներու նախագահներուն կամ վարչապետներուն հետ :

Աւելին. Խրուշչեւ, իր քաղաքական ասպարէզին մէջ միշտ նախընտրած է գործերը իր իսկ ձեռքով կատարել, փոխանակ ուրիշներու միջնորդութեան դիմելու : Որպէս համայնավար կուսակցութեան առաջին քարտուղար, Խրուշչեւ կուսակցական տեսակէտները պարտադրեց խորհրդային կեանքի բոլոր մարզերուն մէջ. բայց մինչեւ Բուլգանինի պաշտօնազրկումը, Խրուշչեւի ծրագիրներուն գործադրութեան պատասխանատու մարմինը Բուլգանինի նախագահութեան տակ գտնուող նախարարներու խորհուրդը կը հանդիսանար :

Այժմ, որպէս Նախարարներու Խորհուրդի նախագահ, Խրուշչեւ անձնապէս կրնայ զբաղիլ եւ ուղիղ գծով վարել ներքին բարեփոխումներու մարզին մէջ իր ստեղծած երկու մեծ ծրագիրները. առաջինը անցեալ տարուան արդիւնաբերական կազմակերպման եւ ապակեդրոնացման ընդարձակ ծրագիրն է. իսկ երկրորդը՝ այս տարուան երկրագործական կարեւոր ծրագիրն է :

Անցեալ տարի, Մոլոթով, Մալենկով եւ Քականովիչ, հակառակեցան Խրուշչեւի արդիւնաբերական վերակազմումի ծրագրին, որովհետեւ շատ յախուռն եւ դժուար իրագործելի կը գտնէին զայն. յայտնի է թէ ինչ եղաւ իրենց ճակատագիրը :

Բայց այս տարուան ծրագիրը շատ աւելի յախուռն է եւ արեւմտեան մասնագէտներու կարծիքով՝ անխորհուրդ, խորհրդային կառավարութեան մը համար : Արդարեւ, մինչեւ հիմա գիւղացիներն ու կոլխոզները հողամշակութեան համար իրենց պէտք եղած գործիքներուն տէրը չէին. գանոնք փոխ կամ վարձու կ՚առնէին «թրաքթէօրի կայաններ»է. այս ձեւով, կառավարութիւնը կրնար մօտէն հսկել կոլխոզներու գործունէութեան վրայ : Այժմ, Խրուշչեւ կ՚ուզէ վերցնել « թրաքթէօրի կայանները» եւ կոլխոզներուն ծախել իրենց անհրաժեշտ գործիքները : Այս ձեւով կոլխոզները ձեռք կը ձգեն ներքին բացարձակ ինքնավարութիւն :

Խրուշչեւի այս ծրագիրը, ինչպէս կը

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՅԱՍՄԻԿ

Իր բուն անունով Թագուհի կը կոչուէր Արեւելահայ Թատրոնի այս զմայլելի դերասանուհին, որ երկար տարիներ իր անխոնջ աշխատանքով արդարացուցած է լուսի իր երկրորդ անունը՝ Յասմիկ, չքնաղ ծաղիկին բոյրովն ու տեսքովը հարստացնելով մեր թատրոնի բուրաստանը :

Ծնած է 1878ին՝ Հին Նախիջեւանի մէջ : Շատ փոքր հասակին, հազիւ եօթը տարեկան, կը կորսնցնէ իր հայրը եւ մայրը, քոյրերուն եւ եղբայրներուն հետ կը մնայ իր հօրեղբօր խնամքին տակ :

Իր երախայութեան շրջանին, Յասմիկ եղած է չափազանց աշխոյժ, կրակոտ եւ յաճախ չարաճճիութիւններով լեցուն պարմանուհի մը :

Թէեւ շատ է սիրած դպրոց յաճախել, սակայն միայն իր ծննդավայրի դպրոցը կրցած է աւարտել : Երեւան մեկնելով իր կրթութիւնը այնտեղ շարունակելու ցանկութիւնը տնեցիներուն համար արտառոց գաղափար մը կը թուի : Իր այդ ցանկութիւնը իրականութիւն չի դառնար եւ Յասմիկ կը մնայ թերուս :

Յասմիկի թատերական առաջին քայլերը կը կատարուին այդ շրջանին Հին Նախիջեւանի մէջ սիրողներու խումբերով քաղաքէ քաղաք շրջող եւ ներկայացումներ սարքող Սաֆրազեան ամոլին միջնորդութեամբ :

Սաֆրազեանները իրենց մէկ ներկայացման համար պէտք կ՚ունենան փոքրիկ դերակատարի մը, որ ամբողջ խաղին մէջ չորս բառ միայն պիտի արտասանէր :

Յասմիկի ուսուցիչը՝ Կակոյեան Սաֆրազեաններուն կ՚առաջարկէ Յասմիկի թեկնածութիւնը : Ընդունելով Կակոյեանի առաջարկը, Սաֆրազեան կը կանչէ Յասմիկը իր մօտ, կը բացատրէ անոր դերը, կ՚ըսէ թէ իր ստանձնած դերը կը ներկայացնէ փոքրիկ քիւրտի մը տղայ, որուն մայրը սպաննած էին աւազակները եւ որ հիմա արտասուալից աչքերով պիտի պատմէր իր ողբականը, որ ինչպէս ըսինք, կը բաղկանար չորս բառերէ :

Ներկայացումը տեղի պիտի ունենար քանի մը օր ետք : Յասմիկը կը սկսի չորս բառնոց իր դերը սորվիլ : Գիշեր ու ցերեկ կ՚աշխատի, ամէն վայրկեան, ճաշի ժամանակ, զբօսանքի ատեն թէ անկողնին մէջ, շարունակ կը կրկնէ իր չորս բառերը, այն մտավախութեամբ որ՝ չըլլայ թէ մէկ կամ միւս բառը մոռնայ եւ խայտառակէ թէ՛ Սաֆրազեանները եւ թէ իր սիրելի ուսուցիչը՝ Կակոյեանը :

Վերջապէս կը հասնի ներկայացման օրը :

Ահա՛ թէ ինչպէս կը նկարագրէ ինքը՝ Յասմիկ, իր առաջին անգամ բեմ ելլելու օրը .—

« Մեր դպրոցի փոքրիկ դահլիճը լեցուէր էր հասարակութեամբ : Հօրեղբայրս էլ էր եկել : Սկսուեց ներկայացումը : Բեմի ետեւում կանգնած շարունակ իմ չորս բառն էի կրկնում : Այդ րոպէին էր որ մէկը թեթեւ խփեց մէջքիս ու՝ «Թագուհի՛, բեմ մտիր» ասաց : Առանց ետ նայելու մտայ բեմ եւ տրաժիկ տոնով արտասանեցի իմ պատկերի չորս բառը :

Բեմում Սաֆրազեանն էր, որին ես դիմում էի իմ այդ խօսքերով : Դերս վերջացնելուց յետոյ նայեցի նրա աչքերին եւ հասկացայ որ նա գոհ էր ինձանից : Այժմ հայեացքս դէպի հասարակութիւնը դարձրի, հօրեղբօրս փնտռելու եւ նրա կարծիքն էլ իմանալու : Դահլիճում, հէնց առաջին կարգում նստած էր հօրեղբայրս : Նկատելով իմ հայեացքը՝ նա ժպտաց : Ես գլխով մի շարժում արի, որ կը նշանակէր. « Հօրեղբայր, դերս լաւ խաղացի՞» : Նա հասկացաւ ինձ եւ գլխով դրական շարժում արեց : Ուրախացայ ու ժպտացի : Դահլիճում ծիծաղ բարձրացաւ, ինչպէս երեւում է շատերն էին հասկացել իմ ու հօրեղբօրս միջեւ տեղի ունեցած համր խօսակցութեան բովանդակութիւնը : Ես կրկին նայեցի Սաֆրազեանին : Նա սոսկալի ջղայնացած էր : Նոր հասկացա, որ իմ այդ վարմունքով արդէն կոմիկական էի վերածել խօսքերիս թողած տրաժիկ տպաւորութիւնը ...» : (Յասմիկի «Թատերական Յուշեր»էն, հրատ. Հայպետհրատ, Երեւան, 1947) :

Այս անախորժ դէպքը, սակայն, արգելք չըլլար որ Սաֆրազեան նոր դեր մը առաջարկէ Յասմիկին : Կը ներկայացուէր « Շուշանիկ» պատմական դրամը, որուն մէջ այս անգամ Յասմիկին կը վստահուի գլխաւոր դերը՝ հերոսուհին :

Սաֆրազեան, սակայն, այս երկրորդ դերը Յասմիկի յանձնելէ առաջ, հետեւեալ իմաստով կշտամբանքի խօսքեր ալ կ՚ուղղէ անոր .— «Բեմի վրայ եղած ժամանակ միայն քո դերով պէտք է ապրիս եւ ենթադրես թէ դահլիճում մարդ չկայ» :

Սկիզբները այս խօսքերը խոր տպաւորութիւն չեն գործած Յասմիկի վրայ, չէ գիտակցած անոնց ճշմարիտ իմաստին : Սակայն, երբ տարիները անցած են, երբ արդէն Յասմիկ ամուր կերպով կապուած է բեմի կախարդական տախտակներուն, երբ վերջնականապէս առած է իր ուսեբուն «Նեստոսի պատմուճանը», այն ժամանակ խորապէս գիտակցած է թէ որքա՛ն ճշմարտութիւն կը բովանդակէին իրեն ուղղուած պարզ կշտամբանքի այդ խօսքերը ...

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

(1 Շար.)

լ՛ուի, բախած է մեծ հակառակութեանց։ Այս ընդդիմութիւնը երեւան եկաւ վերջին ընտրութիւններուն առիթով։ Օրինակի համար, Միխայիլ Սուսլով, որ համայնավար կուսակցութենէն ներս ստալինեան դպրոցին ամէնէն ջերմ պաշտպաններէն մէկն է, ընտրական իր ճառերուն մէջ թերացաւ սովորական ջերմ բառերով ողջունելու ըլլա՛յ Խրուշչեւը, ըլլա՛յ անոր երկրագործական ծրագիրը։

Այս պայմաններու մէջ, շատ բնական էր որ Խրուշչեւ ուզէր երկրին վարչական իշխանութիւնն ալ ձեռք ձգել՝ անձնապէս գլուխ բերելու համար իր ծրագիրը, որուն կողմնակիցները շատ քիչ են ղեկավար տարրին մէջ։ Անհաւանական չէ, որ այս ծրագրին պատճառով, անցեալ տարուան Յունիս ամսուան նման, ներքին քաղաքական նոր տագնապ մը եւս ծագի։

Նոյնիսկ կարելի է ըսել թէ այս ձեւի տագնապ մը մեծապէս կը դիւրացնէ Խրուշչեւի դիրքը, հակառակ անոր որ Ստալինի իսկ ունեցած բոլոր իշխանութիւնները իր ձեռքին մէջ են այժմ։ Բայց հարցը այն է, որ Նիքիթա Խրուշչեւ ըՍտալին չէ, իսկ իր իշխանութեան ներքեւ գտնուող Խ. Միութիւնն ալ Ստալինի ժամանակուան վախէն ու սարսափէն պատած Խ. Միութիւնը չէ այլեւս։ Խրուշչեւի հակառակորդները այսօր չէզոքացուած են ու իրենց մատները կը կրծեն Ուստ-Կամենոկորսքի, Ուլան Պաթորի եւ այլ կորած վայրերու մէջ։ Բայց, ինչպէս Ճորճ Քէննան կ'ըսէ, «տակաւին մեծ թիւով մարդիկ կան որ ողջ ձգուած են»։ Այլ խօսքով, բարձր պաշտօններու վրայ գտնուող շատ մը մարդիկ կան, Սուսլովի նման, շատ մը ուրիշներ ալ, ուրիշ մարզերու մէջ, որոնք տակաւին, կը յիշուին ու կողմնակիցներ ունին, ինչպէս՝ Մալենկով, Ժուկով, Մոլոթով, որոնք, յարմար առիթով, կրնան օճառ քսել Խրուշչեւի ոտքին տակ։ Խրուշչեւի երկու ծրագիրներէն որեւէ մէկուն ձախողութեան մատնուելու պարագային, կամ արտաքին քաղաքականութեան մէջ որեւէ ձախողութեան մը առիթով, փոթորիկը կրնայ պայթիլ։ Այս ձեւի հաւանականութեան մը առաջքն առնելու համար է, որ Խրուշչեւ կ'ուզէ անձնապէս հսկել իր ծրագիրներուն իրագործման վրայ, որովհետեւ ամենափոքր ձախողութիւն մը կրնայ ճակատագրական հետեւանքներ ունենալ իրեն համար։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՂՕԹԱՐԱՆ, գրեց Համաստեղ։ Մատենաշար «Համազգային», Պէյրութ, 1957։ Գին՝ երկու տոլար, կեդրոնատեղի 10, Հիւսէյն Պէյհում փողոց, Պէյրութ։

ՈՂՋՈՅՆ ՔԵԶ, ԿԵԱՆՔ բանաստեղծութիւններ։ Գրեց Մ. Իշխան։ Գին արտասահման 50 սէնթ։ Հեղինակի հասցէ.— Մ. Ճէնտէրէճեան, 10, Հիւսէյն Պէյհում փողոց, Պէյրութ, Լիբանան։

ՏՈՒԽՈՊՈՐՆԵՐԸ ԵՒ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

«Լը Մոնտ»ի աշխատակիցներէն Անտրէ Փիէր հետեւեալ յօդուածը գրած է Տուխոպորներու մասին, որոնք, ինչպէս յայտնի է, քրիստոն. համայնք մըն են. սակայն կ'ենթարկուին միայն Աստուծոյ օրէնքին. կը մերժեն ենթարկուիլ պետութիւններու. կը մերժեն պատերազմի երթալ որովհետեւ Աստուած ըսաւ է՝ «պիտի չսպանենես»։

Անցեալները չորս տուխոպոր ղեկավարներ Փարիզի ճամբով Մոսկուա մեկնեցան։ Իրենց առաքելութեան նպատակն էր Քանատայի արեւմտեան կողմը, Խաղաղական ովկիանոսի ափին հաստատուած 12.000 Տուխոպորներու Խ. Միութիւն վերադարձը ապահովել։ Այս չորս ներկայացուցիչները արդեօք Մոսկուա հասա՞ն. բանակցութեանց սկսա՞ն Կրեմլինի հետ։ Այս մասին ոչինչ գիտենք, որովհետեւ խորհրդային մամուլը ոչինչ կը գրէ առայժմ այս մասին եւ շատ հաւանական է, որ բանակցութեանց յաջողութեամբ աւարտելու պարագային միայն արձագանգ հանդիսանայ։

Սակայն այս համաձայնութիւնը իրականանալի՞ բան մըն է։ Օրլիի օդակայանէն դէպի Մոսկուա ճամբայ ելլող չորս ներկայացուցիչները հաւատացած էին թէ այո։ Նոյնիսկ յայտարարած էին թէ «Ռուսիան, աշխարհի միակ երկիրն է ուր մարդ կրնայ ազատ ապրիլ»։ Աւետարանական դարերուն քրիստոնեաներու կողմէ կատարուած այս հաստատումը շատ տարօրինակ կը թուի, մանաւանդ երբ նկատի ունենանք որ Տուխոպորները կ'ընդունին միայն Աստուածային օրէնքը եւ կը մերժեն հպատակիլ պետութեան կողմէ իրենց վրայ դրուած պարտադրութեանց։ Տուխոպորները բանուորներ են, որոնք Խ. Միութիւնը եւ իր վարչակարգը կը ճանչնան միայն իրենց լսածներէն. Ի՞նչպէս կրնան երեւակայել թէ խորհրդային իշխանութիւնները պիտի արտօնեն որ իրենց ուզածին պէս կազմակերպուին ու առանց պարտաւորութեանց ապրին խորհրդային հողին վրայ։

Այս ձեւի համայնքներու հանդէպ, Խորհրդային իշխանութիւնը, յեղափոխութեան առաջին իսկ տարիներէն, միեւնոյն քաղաքականութիւնը որդեգրած էր ինչ որ ցարական կառավարութիւնը. կարելի է ըսել, թէ նոյնիսկ շատ աւելի խիստ եղած էր իր վերաբերմունքը, օրինակի համար, Թոլթոյական համայնքներուն հանդէպ, որոնք կը մերժէին պետական տուրք վճարել եւ մովսիսական տասնաբանեային «պիտի չսպանենես» հրամանը տառացի կերպով ընդունելով, փախուստ կուտային զինուորական ծառայութենէն։

Հակառակ տարիներու խիստ հետապնդումներուն, այս ձեւի գաղտնի համայնքներ տակաւին գոյութիւն ունին Խ. Միութեան մէջ, բայց իրենց անդամներուն թիւը հետզհետէ կը նուազի. տարեցները կը մեռնին, իսկ նորեր չեն գար։

Ի՞նչ հաւանականութիւն կայ, որ այսօր Կրեմլին համաձայնի բացառութիւն մը ընել Տուխոպորներուն ի նպաստ։ Նոյնիսկ եթէ պահ մը մտածենք, որ իրենց թիւը, 12.000, շատ փոքր է որեւէ լուրջ վտանգ ներկայացնելու համար, կրնայ վտանգաւոր նախընթաց մը ստեղծել, որովհետեւ Ռուսիոյ մէջ ոչ-բռնութեան եւ քաղաքացիական անհնազանդութեան գաղափարները միշտ ալ նպաստաւոր հող մը գտած ու խոր արմատներ արձակած են։

Ցամենայն դէպս, եթէ խորհրդային իշխանութիւնները համաձայնին ներգաղթելու արտօնութիւն տալ Տուխոպորներուն, եւ եթէ այս վերջինները համաձայնութեան գան իրենց նոր տէրերուն հետ ու խաղաղ եւ հանդարտ ապրին այնտեղ, ատիկա համազօր պիտի ըլլայ հրաշքի. որովհետեւ Տուխոպորները ոչ մէկ տեղ, ոչ ոքի հետ լեզու գտած են։ Անցեալ դարու վերջերուն, երբ Կովկասի մէջ էր իրենց բնակավայրը, ամէն տեսակի դժուարութեանց հանդիպած էին։ Ապա, երբ խմբովին Քանատա գաղթեցին, անհաշիւ անհամաձայնութիւններ ու խնդիրներ ունեցան քանատական կառավարութեան հետ։ Ի վերջոյ, կառավարութիւնը խղճալով իրենց, համաձայնեցաւ իրենց տրամադրել անգլիական Քոլոմպիոյ եւ Ալպերթայի մէկ մասը։

Այս բոլորը կը պատահէին 1898-99-ին։ Հազիւ տեղ հասած ու տեղաւորուած, թիւրիմացութիւններն ու անհասկացողութիւնները ծայր տուին։ Տուխոպորները կը մերժէին արձանագրել տալ իրենց ամուսնութիւնները, ծնունդները, մահերը։ Չէին ուզեր որ իրենց տրամադրութեան տակ դրուած հողերը ներքին սահմանագծումներու ենթարկուին, եւ նման այլ պատճառներով, շուտով հասկցան թէ պիտի չկարենան յարմարիլ Քանատայի օրէնքներուն։

Յիսուն տարիէ ի վեր Տուխոպորներու համայնքին պետերը աշխարհի վրայ ուրիշ անկիւն մը կը փնտռեն՝ իրենց հօտը այնտեղ առաջնորդելու համար։ Տարիներ շարունակ կոչերով ողողեցին ամբողջ աշխարհը, հարց տալով թէ արդեօք գոյութիւն ունի՞ երկիր մը կամ ընկերութիւն մը, որ «մեր ներկայութեան հանդուրժէ, թոյլ տայ որ այն տեղ հաստատուինք ու ապրինք, առանց սակայն պահանջելու որ հրաժարինք մեր խղճի ազատութենէն եւ թոյլ տայ որ մեր հասկցած ձեւով ենթարկուինք աստուածային օրէնքին ու Աստուծոյ ճշմարտութեան»։

Իսկապէ՞ս համոզուած են արդեօք, իրենց սրտին ամբողջ պարզունակութեամբ ու բիւրեղային մաքրութեամբ, թէ քրիստոնէական հանդուրժողութեան այդ երանելի ու հրաշալի երկիրը 1958ի Խ. Միութիւնն է։

ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՆԴԱԿ ԶԱՏԿՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Գերաշնորհ Տ. Սերովբէ Եպիսկոպոս Մանուկեան, Արեւմտեան Եւրոպայի Հայոց Հայրապետական Պատուիրակին, Փարիզ։

Սիրելի Սրբազան,

Այսօր մեծ աւետիս կուտանք Ձեզ մեր Տիրոջ եւ Փրկչի իջման Սուրբ Տաճարէն՝

«Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց
Մահուամբ զմահ կոխեաց եւ
Յարութեամբ իւրով մեզ զկեանս պարգեւեաց»։

Այս սուրբ ուրախութեամբ ողեշնչուած, մեր Հայրապետական ողջոյնը եւ օրհնութիւնը կը բերենք Ձերդ Սրբազնութեան, թեմիդ հոգեւոր դասուն, թեմական խորհուրդիդ, ազգային եւ եկեղեցական ձեր իշխանութիւններուն եւ կազմակերպութիւններուն եւ համայն մեր հաւատացեալ եւ սիրեցեալ ժողովուրդին, սրտաբուխ մաղթանքներով որ յարուցեալ Փրկչի սէրն ու խաղաղութիւնը իջնեն ու հաստատուին ձեր բոլորիդ սրտերուն մէջ ի շինութիւն մեր սրբազնասուրբ եկեղեցիին, ի միաբանութիւն ազգիս բոլոր զաւակներուն անխտիր եւ ի մխիթարութիւն հաւատքի վէմ Մայր Աթոռիս։

Հրաշափառ Յարութեան շնորհները ձեզ բոլորիդ համար թող հանդիսանան աղբիւր քաջառողջութեան հոգւոյ եւ մարմնոյ, եւ առաջնորդ ոգի ձեր ապրումներուն, ձեր խոհերուն եւ ձեռաց գործերուն։

«Օրհնեալ է Աստուած եւ Հայր Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որ ըստ բազում ողորմութեան իւրում ծնաւ զմեզ վերստին ի յոյսն կենդանի, ի ձեռն յարութեանն Յիսուսի Քրիստոսի ի մեռելոց։» Ա. Պետրոս 1. 3.

Արդ, ողջոյն տուք միմեանց ի համբոյր սրբութեան։ Եւ սէր եւ խաղաղութիւն եղիցին ընդ ձեզ ամենեսին որ էք ի Յիսուս Քրիստոս. ամէն։

Օրհնութեամբ՝

ՎԱԶԳԷՆ Ա.
Ծայրագոյն Պատրիարք եւ
Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՍԱՆ ՓԱՈՒԼՕՅԻ մէջ տեղի ունեցած են ազգային Թեմական ներկայացուցիչներու ընտրութիւնները. քուէարկելու իրաւունք ունեցող 706 հոգիէ վրայ քուէարկած են 551 հոգի։ 449 ձայներու ջախջախիչ մեծամասնութեամբ ընտրուած են Հ. Յ. Դաշնակցութեան թեկնածուները։

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ Ամերիկայի կազմին վերջերս միացած են 16 նորագիրներ, զանազան շրջաններէ։

ԶՕՐ. ԱՐԱՄ ԳԱՐԱՄԱՆՈՒԿԵԱՆ որ Ուաշինկթընի մէջ Սուրիոյ զինուորական կցորդն էր, Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան Նախագահ Նասրի կողմէ ստացած է Արժանեաց Ա. կարգի շքանշանը։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (170)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Ա.

ՎԱՆ

Մեր քաղաքը վաղուց անտի զինուորանոց չունէր։ Զինուորներին սովորաբար բաժանում էին շրջակայ գիւղերի Հայոց տներում, եւ ամէն մի ընտանիք պարտաւոր էր մի քանի զինուորներ պահել։ Կարող էք երեւակայել, թէ ի՞նչ բան է անկարգ բաշիբոզուկը հայ ընտանիքի մէջ։ Նա իրան կատարեալ տան տէր է համարում եւ թոյլ է տալիս ամէն տեսակ կամայականութիւն։ Գիւղացիները, չկարողանալով համբերել, դիմեցին նահանգապետ փաշային, խոստացան, թէ իրանց ծախքով պատրաստ են քաղաքի մօտ մի զինուորանոց կառուցանել, միայն թէ ազատուեն իրանց անկարգ հիւրերից։ Փաշան ընդունեց։ Հաւաքուեցան, խորհեցին, հաշուեցին շէնքի ծախքերը եւ, բաժանելով իրանց մէջ, վճարեցին ամբողջ գումարը։ Փողերի մեծ մասը դրա ու նրա կոկորդն անցաւ, եւ վերջը շէնքի բոլոր փայտեղէնները դարձեալ գիւղացիների այգիներից կտրեցին։

— Ձրի՞։

— Այո, ձրի։ Եւ մեծ անգթութիւնը նրանումն էր, որ տապարը ծառի տիրոջ ձեռքը տալով եւ, նրա գլխին ծեծելով, հէնց իրան՝ տիրոջն էին ստիպում կտրել իր սիրելի ծառը, որպէս դահիճը հօր ձեռքը տալով, ստիպում են կտրել սիրելի որդու պարանոցը։

— Ապա ի՞նչ էին շինում ձեր քաղաքի սրբազան առաջնորդը եւ ձեր էֆէնտի աղաները։ Ինչո՞ւ ժողովրդի այդ պատուելի ներկայացուցիչները չբողոքեցին։

— Հէնց այդ էֆէնտի աղաներն էին կտրել տուողները, որովհետեւ, նրանց գլխաւորները կապալով յանձն էին առել շէնքը կառուցանելու։ Իսկ սրբազան առաջնորդը նրանց բարեկամն էր...

— Հիմա ի՞նչ էք կարծում, ո՞վ է մեղաւորը։

— Ի հարկէ մերոնք, — մեր ժողովրդի ներկայացուցիչներն, — որ աւելի վնասակար են քան թէ Թուրքը ու քուրդը։

Ասլանը եւ վարպետը դեռ երկար խօսում էին։ Ես արդէն սկսել էի ձանձրանալ, եթէ չամաչէի, կը պառկէի եւ կը քնէի։ Աչքերս դժուարութեամբ էին բացւում, գլուխս այնքան ծանրացել էր, կարծես, արճիճով լցուած լինէր։ — Ի՞նչ մի առանձին բաւականութիւն են գտնում այդ տեսակ վիճաբանութիւնների մէջ, — մտածում էի ես, — միշտ միեւնոյն խօսքերը, միշտ միեւնոյն դատողութիւնները. մէկը հարստահարուած է, միւսը հարստահարող է. մէկը հալածուած է, միւսը հալածող է, ի՞նչ պէտք է անել, որ նեղեալների դրութիւնը աւելի բարւոքուի, ի՞նչպէս պէտք է թեթեւացնել ճնշուածների ծանր բեռը եւայլն։ Կարծես, դրանք այն մեծ Աստուածորդու աշակերտներն լինէին, որ հրաւէր կարդաց նեղուած մարդկութեան՝ ասելով. «Եկայք առ իս ամենայն նեղեալք եւ ծանրաբեռնեալք եւ ես հանգուցից զձեզ»։

Ընթրիքի սեղանը, վերջապէս, ազատեց ինձ նրանց խօսակցութիւններից. վիճաբանութեան թելը ընդհատուեցաւ։ Վարպետի տան սպասաւորները նրա գործարանի աշակերտներն էին։ Ներս մտան մի խումբ զանազան հասակի պատանիներ, իւրաքանչիւրը ձեռքում մի բան բերելով, — մէկը աղ, միւսը հաց, երրորդը գինի, չորրորդը կերակուրներ, — մի խօսքով, ինչ որ պատրաստուած էր, բոլորը միանգամից դրուեցաւ սեղանի վրայ։ Նրանց տեսնելով, ես բոլորովին սթափուեցայ, այլեւս չէի նիրհում, մանաւանդ երբ նկատեցի, որ այդ չարաճճիները մի առանձին հեգնութեամբ էին նայում իմ վրայ։ Մէկը նրանցից մինչեւ անգամ դիտմամբ կոխեց իմ ոտքը։ Բայց ես աւելի պատճառներ ունէի նրանց վրայ ծիծաղելու։ Բոլորի ձեռքերը, սկսած մատներից մինչեւ արմունկները, կապոյտ գոյն ունէին. կապոյտ գունով ներկուած էին եւ նրանց երեսներն ու քթերը։ Հեշտ բան չէր ներկարարի աշակերտ լինել եւ չթաթախուել ներկերի մէջ։ Բայց ես... ե՞ս ում աշակերտն էի... իմ ձեռքերն ի՞նչ գունով պիտի ներկուէին... Այդ հարցերը իմ գլխում ծագելու ժամանակ՝ ես ամբողջ մարմնով դողում էի... —

Ընթրիքից յետոյ ես խնդրեցի վարպետից, որ ինձ մի տեղ ցոյց տային քնելու։ Նա իսկոյն հրամայեց աշակերտներից մէկին, եւ նա ինձ համար անկողին պատրաստեց միեւնոյն սենեակում, ուր մեզ ընդունել էին։ Տնային բարեկեցութեան գլխաւոր յատկանիշներից մէկը երեւում է անկողնի մաքրութիւնից։ Ես այն տեսակ անկողին չէի տեսել իմ կեանքում։ Գլուխս փափուկ բարձի վրայ դնելը եւ աչքերիս փակուիլը՝ միեւնոյն րոպէում կատարուեցան։

Գիշերուայ կէսին ես զարթեցայ. սաստիկ ծարաւ էի։ Վանայ աղի տարեխը ուտելը հեշտ բան չէ, այն եւս գիշերը։ Բայց մեծ եղաւ իմ զարմանքը, երբ տեսայ, որ Ասլանը դեռ քնած չէր։ Նա նստած էր աշտանակի հանդէպ, որի վրայ վառւում էր իւղային ճրագը։ Ինչ որ գրում էր։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԱԶԱՅԻ մէջ երեւան ելած է հականաստրեան շարժում մը. ձերբակալուած են կարգ մը անձեր՝ Թռուցիկներ ցրուելու ատեն :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Վարչապետ Ատընաուըր եւ Արտաքին Նախարար Ֆոն Պրենթանօ չորեքշաբթի Լոնտոն պիտի երթան, կարեւոր խօսակցութիւններ ունենալու համար Վարչապետ Մաքմիլընի հետ :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ջրածին ռումբի փորձերը շուտով պիտի սկսին Խաղաղական ովկիանոսին մէջ. մէկ միլիոն քառ. քիլոմեթրի տարածութիւն մը արգիլուած գօտի հռչակուած է :

ՓՐԱԿԱՅԻ Լեհաստան – Չեխոսլովաքիա – Արեւելեան Գերմանիա ժողովը վերջացաւ. երեք երկիրները որոշեցին դարձեալ ուժ տալ Ռափացքիի ծրագիրին եւ զօրավիգ կանգնիլ՝ պահանջելով անոր գործադրութիւնը :

ԻՏԱԼԻՈՅ երեսփոխանական ընտրութեանց 596 աթոռի համար արձանագրըուած են վեց հազար թեկնածուներ, ներկայացած՝ 315 ցանկերով : Ծերակոյտի 246 աթոռներուն համար 2500 թեկնածու կայ :

ՊԱՐՍԵԼՈՆԱՅԻ մէջ բազմաթիւ նոր ձերբակալութիւններ եղան գործադուլէն վերջ. ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ երեւան հանել գաղտնի կազմակերպութիւններ :

ՔՈՒՊԱՅԻ մէջ առջի օր խաղաղութիւնը վերահաստատուած էր, բայց կը կարծուի թէ ըմբոստները դարձեալ պիտի խլրտին :

ՅԱԿՈԲ ԳՈՒՆՐՈՒԵԱՆ անուն հայ առեւտրական մը, 36 տարեկան, յարձակման ենթարկուած է Մարսիլիոյ մէջ, երբ իր խանութը կը փակէր : Ծանրապէս վիրաւորուած, փոխադրուած է հիւանդանոց : «Ֆիկարօ» կը գրէ թէ զոհը ճանչցուած էր իբրեւ պարկեշտ առեւտրական մը : Մարդասպանները չեն գըտնուած :

ՎԱՐՍԱՅԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ Ֆրանսայի ախոյենութեան ընդհանուր դասաւորման մէջ, Բ. տեղը գրաւած է Ժագ Պալճեան, որ արժանացած է նաեւ երեք ուրիշ մրցանակներու, մասնագիտական վարսայարդարութեան զանազան բաժիններու մէջ :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Վիէնի Կապ. Խաչի վարչութիւնը թէյասեղան մը կազմակերպած է, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Համօ Օհանջանեանի սրահին մէջ : Կը հրաւիրուին բոլոր ընկեր – ընկերուհիները անխտիր :

Ներկայ կ'ըլլայ Տիկին Տ. Սէրէնկիւլեան :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշարթի իրիկուն Քաղէի սրճարանի վերնայարկը :

Կը խօսի Պ. ՄԵՍՐՈՊ ՊԱԼԱԵԱՆ :

(Ուսանող՝ Սորպոնի մանկավարժութեան եւ գրականութեան ճիւղին) :

Նիւթն է՝ «Նոր Պարսկաստանը եւ պարսկահայ գաղութը» :

Մուտքը ազատ է :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Հայաստանէն նամակ ունին՝ Արէթ Մինաս Զլկաթեան : Նաթայէլ եւ Մաքրուհի Ներկարարեան : Միսակ Պաղպիւտարեան : Հայկազ Արզումանեան : Վարդան, Մկրտիչ, Իսրայէլ Ղարիպեան : Վահէ եւ Բագարատ Տէմիրճեան : Միհրդատ Զալեան : Արտաւազդ Մինասեան : Զաւէն Տատուրեան : Լեւոն Ալանեան : Մանուկ Կոչո(եան) : Հրաչիկ Փէհլիվանեան : Թագուհի Խաչատուրեան կը փնտռէ եղբայրը Սողոմոն : Դիմել եկեղեցին :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ Օգն. Մարմնի Ֆէսանվիլիէի օգաի. կայանին կը նուիրեն.— Պ. Պ. Գրիգոր Եղիաեան, Մանուկեան (Քլամառէն) հազարական Ֆր. :

× Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. մարմնի Փարիզի դարմանատան կը նուիրեն. — Պ. Պ. Բալուեան հազար Ֆր., Տարքանեան հինգ հարիւր Ֆրանք :

Օր. ԱՆԱՀԻՏ ՃԻԶՄԷՃԵԱՆ
Պ. ՍԵՊՈՒՀ ԹԱՇՃԵԱՆ
Նշանուած

6, Ապրիլ 1958

Կնքահայրութեամբ Տէր եւ Տիկին Ֆագրիկեանի (Փարիզ) :

×

Այս ուրախ առթիւ Տէր եւ Տիկին Ճիզմէճեան երկու հազար Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՇՔԵՂ ՀԱՆԴԷՍ-ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ

Նորակազմ « Հայ Մշակութային Միութեան » :

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Սալ Ռամօ, Րիւ Հիփօլիթ Ֆլանտրէն :

Երգ, պար, արտասանութիւն, հայկական նուագ :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Բեմադրութեամբ՝ Պ. ՄԱՐԹԷՆ ՕՖԼԱԶԻ, իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն միութեան անդամները :

Պիտի ներկայացուի նաեւ «ԱՆՈՒՇ» օփէրէթէն պատկեր մը :

Մութաֆէլեանի խումբը հայկական, կովկասեան պարերով :

Հանդէսին գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Լիոնի հայկական վարժ. աշակերտութիւնը, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Օր. Ընծայ Ստեփանեանի : Նոյնպէս Վիէնի Յովսէփ վրդ. Լեւոնեան իր երգչախումբով :

Պիտի երգէ հայերէն հատընտիր կըտորներ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Թիֆլիզէն Վարսենիկ Մարգարեան Յակոբի, կը փնտռէ Ֆրանսաբնակ իր ազգականները, Նորայր Մարգարեան (Լիոն կը կարծուի ըլլալ), Գայեանէ, Իսկուհի եւ Մարիձա Մարգարեաններ, որոնք Մարսէյլ ըլլալ կը կարծուին : Իրենց հօրը անունը Սեպուհ : Կը խնդրուի տեղեկացնել Յ. Ժամկոչեանի 156 բիւ տը Շաթու, Քոլոմպ, Սէն :

×

Հայաստանի ներքին Ախտայի Բզնի գիւղէն Սարգիս Անտոնեանը կը փնտռէ իր զաւակը ՀՐԱՅՐ ԱՆՏՈՆԵԱՆը, Բ. աշխարհամարտին գերի ինկած Գերմաններու քով : 1945ի սկիզբը կը գտնուէր Վիէննա հիւանդանոցի մէջ : Տեղեկութիւն ունեցողներէն թախանձագին կը խնդրուի յայտնել Ս. Յակոբեանի, 2 բիւ Քոնտորսէ, Քաշան (Սէն), Ֆրանս :

Ամերիկահայ թերթերէն կը խնդրուի արտատպել :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը այսօր, ժամը 21ին, Քաֆէ Րէժանի մէջ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՓԱՐԻԶ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 3.30ին, Քաֆէ Րէժանի մէջ : Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Ներկաներու թիւը բաւարար պիտի նկատուի : Օրակարգ.— Մայիս չորսի թէյասեղանին կարգադրութիւնները : Նոր վարչութեան ընտրութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Դրօ», «Յառաջ» եւ «Շ. Միսաքեան» խումբերը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին :

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթակոմիտէն այս կիրակի ժամը 15ին :

Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան Ահարոնեան ակումբին մէջ : Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը եւ ընկ. Վ. Իշխանեան :

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Սալ Քատէի մէջ, (Նախկին Փըթի – Ժուրնալ)

Հինգշաբթի, Ապրիլ 24, ժամը 21ին

Նախաձեռնութեամբ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ (ԶՈՄ)

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԱՆԿԷՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՋԵՌՆԱՐԿԸ

Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Առնուվիլի «ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ» ԽՈՒՄԲԻՆ

Ապրիլ 20ին, ժամը 16էն, կէս գիշեր, Անկէնի քաղաքապետարանի սրահին մէջ

30, RUE DE LA LIBÉRATION

Բանախօսութիւն, գեղարուեստական բաժին եւ պար,

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ՝ PIZZARO

Ճոխ պիւֆէ :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 16 ԱՊՐԻԼ — MERCREDI 16 AVRIL 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8170 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3971

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ

Ճամբայ ելանք առանց դրամագլուխի :
Իբրեւ դրամագլուխ ունէինք՝
Մեր անխախտ հաւատքը,
Յաջողելու անսասան կամքը,

Մանաւանդ մեր անսահման վստահութիւնը՝ հանդէպ մեր աննման ժողովուրդին, որ կուտայ գիտակցօրէն եւ առանց սակարկելու, երբ ազգային շահերն են խնդրոյ առարկայ :

Չէինք սխալած :

Շնորհիւ մեր բարեկամներուն եւ ընկերներուն, մանաւանդ ժողովրդական համեստ խաւերուն ընծռած սրտաբուխ օժանդակութեան, յաջողեցանք գնել քառայարկ շէնքը :

Այս վերջինը՝ տարիներով անշնակ՝ կը ներկայացնէ աւերակ վիճակ մը ու կը կարօտի հիմնական նորոգութեանց, խոշակական վերաշինութեան :

Դանդաղ՝ բայց հաստատակամ քայլերով՝ առաջ կ'ընթանայ այս աշխատանքը :

Ստորնայարկը՝ ելեկտրականութեամբ օժտուած՝ վերածուած է Յառաջի տպարանին : Անցեալ Սեպտեմբերէն ի վեր այս թերթը կը տպուի արդէն իւրսեփական տպարանին մէջ, շնորհիւ Հայ Մշակոյթի Տան սարքաւորման :

Ներկայիս աշխատանքներ կը տարուին գետնայարկը վերածելու համար Ակումբ-Ընթերցասրահի :

Մինչեւ երկու ամիս պիտի իրականանայ այս ծրագիրն ալ : Ու փարիզահայութիւնը պիտի ունենայ իր ժամադրավայրը :

Մեր զանազան կազմակերպութիւնները այլեւս պիտի ազատին սրճարաններու ապականիչ մթնոլորտէն ու իրենց հաւաքոյթները պիտի գումարեն Հայ Մշակոյթի Տան հայաշունչ, մաքուր միջավայրին մէջ :

Յաջորդ քայլը պիտի ըլլայ կառուցումը առաջին յարկի Շաւարշ Միսաքեան սրահին, որուն համար ցարդ աւելի քան մէկուկէս միլիոնի նուիրատուութիւն կատարեցին մեր ընկերներն ու ընթերցողները : Ու տակաւին կը շարունակեն կատարել :

Ա՛յնքան սուղ են շինութեան ծախքերը, ու ամէն օր աստիճան մը աւելի կը սղեն :

Կեդրոնական Յանձնախումբը իր այս բազմածախս ձեռնարկը ի կատար ածելու համար տակաւին կը կարօտի մեր հայրենակիցներու աջակցութեան :

Նուիրատուութիւնները կը շարունակուին : Նուիրատուներուն անունները օրը օրին կը ծանուցուին Յառաջի մէջ :

Հրապարակ ելած է գրքոյկ մը, գեղարուեստական տպագրութեամբ, որ կը պարունակէ Հայ Մշակոյթի Տան նկարն ու ամէն մէկ յարկի մանրամասնութիւնը պատկերացնող յատակագիծերը :

Կեդրոնական Յանձնախումբը մասնաւոր նամակով մը այս գրքոյկը կը ղրկէ մեր այն հայրենակիցներուն, որոնք ցարդ առիթ չեն ունեցած իրենց նիւթական օժանդակութիւնը բերելու այս ազգօգուտ ձեռնարկին :

Տարակոյս չկայ, որ մեր բոլոր սրտցաւ ընթերցողներն ու բարեկամները պիտի փափաքին բերել իրենց ալ բաժինը՝ Փարիզի կեդրոնին մէջ հիմնուած Հայ Մշակոյթի Տան :

Գիտենք, որ տնտեսական տագնապը, առեւտրական հրապարակին կայունութիւնը եւ ապրուստի յարաճուն սղութիւնը մեծապէս կը ճնշեն բոլորին վրայ :

Սակայն այս պարագան իսկ աւելի գնահատելի պիտի դարձնէ ինքնաբուխ կերպով տրուելիք լումաները :

Հայ Մշակոյթի Տունը կը պատկանի հայ ժողովուրդին :

Փութացէ՛ք դիւրացնել Կեդրոնական յանձնախումբին գործը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊ ԿԸ ՆԱԽԱՏԵՍՈՒԻ

•

ՓԻՆԷ ՊԻՏԻ ԳԼԽԱՒՈՐԷ՞ ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐՆԵՐԸ

Ինչպէս գրած էինք արտակարգ ժողով մը հրաւիրուեցաւ Խորհրդարանը, քննելու համար ներքին եւ արտաքին հրատապ հարցերը : Երէկ առաւօտ Նախարարաց Խորհուրդը անգամ մը եւս գումարուեցաւ, վաւերացնելու համար կառավարական թէզը :

Կէսօրէ ետք Վարչապետ Կայեառ կարեւոր յայտարարութիւն մը պիտի ընէր՝ Թունուզեան հարցին շուրջ : Վիճաբանութիւնները սկսած են արդէն եւ կը շարունակուին :

Երեսփոխանները կը գտնուին ծանր պատասխանատուութեան մը առջեւ. Կայեառի կառավարութիւնը փոքրամասնութեան մէջ ձգելով ո՛չ միայն նախարարական տագնապ մը պիտի ստեղծեն, այլ, բարդութիւններ նաեւ արտաքին ճակատի վրայ, Ֆրանսայի եւ Դաշնակիցներու դիւանագիտական յարաբերութեանց մէջ :

Այսուհանդերձ, ներքին տագնապն ու արտաքին յարաբերութեանց մէջ ստեղծուելիք հաւանական դժուարութիւնները վախ չեն ազդեր ընդդիմադիրներուն, որոնք կը նախընտրեն կառավարութիւն մը կործանել այսօր, քան թէ Ալժերիան՝ վաղը, որովհետեւ, անոնք համոզուած են այլեւս, որ այդ քաղաքականութիւնը շարունակելով՝ Ալժերիոյ հարցին միջազգայնացումը անխուսափելի կը դառնայ :

Չորս հոգի կարեւոր դեր մը պիտի խաղան Խորհրդարանի անցուդարձերուն մէջ Ժորժ Պիտօ, Անտրէ Մորիս, Ժագ Սուսթէլ եւ չափաւորական պարագլուխ մը, որ պիտի գլխաւորէ հակակառավարական շարժումը :

Կը կարծուի թէ «չափաւորական պարագլուխ»ը պիտի ըլլայ Անթուան Փինէ. ցարդ, Լուարի երեսփոխանը դէմ էր սակայն կառավարական տագնապի մը, վախնալով որ այդ պարագային Ընկերվարականներն ալ կ'անցնին ընդդիմադիրներուն կողմը եւ հետզհետէ կ'աշխատին իրականացնել իրենց ալժերիական վարդապետութիւնը :

Անթուան Փինէ բազմաթիւ տեսակցութիւններ ունեցաւ մասնաւորապէս՝ Փոլ Ռէնոյի եւ Անտրէ Մորիսի հետ, որմէ ետք Փարիզ գալով սկսաւ ուսումնասիրել բարեխօսներու թղթածրարները :

Արտակարգ վիճաբանութիւններ պիտի ըլլան Ազգ. Ժողովին մէջ, մանաւանդ՝ երբ յստակ է, թէ Չափաւորականներու եւ Ընկերային – Հանրապետականներու հետ, ընդդիմադրութեան կը միանան նաեւ կեդրոնի փոքր խմբակցութեանց բազմաթիւ ներկայացուցիչները. եթէ այս բոլորին վրայ աւելցնենք նաեւ յաւիտենական հակակառավարական համայնավարներու ձայները, փուժատականներու հետ, արդիւնքը մութ ծալքեր չունենար. — կառավարութիւնը պիտի տապալի :

Թէեւ կառավարութեան տալիք պատասխանները լաւուած կացութիւնը կրնան մեղմել, բայց այս պարագային ալ կը յիշեն Վարչապետին վերջին խօսքերը, որ այնքան հաւատք ներշնչած էր : Հանրապետութեան Նախագահին ազդեցութիւնն ալ կրնայ մեծ դեր մը խաղալ, ի նպաստ կառավարութեան, ինչպէս միշտ :

Ծանօթ է երկու ճակատներու տեսակէտները :

ԿՈՄՈՒԼՔԱՅԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ԱՐՏՕՆՈՒԱԾ ՉԷ

Սթալինեան տարրերու մաքրագործումէն ետք Լեհաստանի ղեկավարներուն առաջին համագումարը ուշագրաւ նորութիւններ բերաւ : Կոմուլքայի կողմէ դատապարտուեցան «բանուորական խորհուրդ»ները :

Լեհաստանի համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը, որ հաւասարակշռուած քաղաքականութիւն մը կ'ուզէ վարել, Մոսկուայէն չհեռանալով, կարգ մը յայտարարութիւններ ըրաւ համագումարին մէջ :

1.— Գործարանները բանուորներու չեն պատկանիր, այլ՝ պետութեան :

2.— Հետեւաբար՝ բանուորական խորհուրդներու ինքնավար դերը պէտք է դադրի այլեւս :

3.— Վարիչները դարձեալ պիտի որոշուին պետութեան կողմէ :

4.— Գործադուլը թէեւ արտօնուած է դրամատիրական երկիրներու մէջ, բայց ժողովրդավար հանրապետութեանց մէջ աններդունելի է եւ աններխանութեան ապացոյց : Հետեւաբար՝ որեւէ պարագայի մէջ, գործադուլը արտօնուած չէ :

Լեհաստանի համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը այս քայլը առնելով կը մօտենայ Հունգարիոյ օրինակին, հեռանալով իր պզտիկ «ինքնավարութիւն»էն : Ծանօթ է, թէ Խրուշչեւ Քատարը ցոյց կուտայ՝ իբրեւ խոհեմ համայնավար եւ կը թելադրէ որ արբանեակ երկիրներու ղեկավարները հետեւին անոր օրինակին : Կոմուլքա տարացիօրէն պիտի գործադրէ՞ Խրուշչեւի տուած խորհուրդը, հետեւելով Քատարի :

Այդ պարագային կը վերջանայ այլեւս Լեհաստանի կատարած փորձի շրջանը, որ կրնայ նաեւ շարժումներ ստեղծել :

Ըստ երեւոյթին, Կոմուլքա կ'ենթարկուի Մոսկուայի, իր յայտարարութիւններով հաւանական որեւէ շարժումի, նոյնիսկ՝ գործադուլի առաջքն առնելով :

Ընդդիմադիրները վճռապէս դէմ են անգլեւամերիկեան բարեկամական միջամտութեան :

Կառավարութիւնը կը հաւատայ թէ ան օգտակար կրնայ ըլլալ՝ Ֆրանքեւթունուզեան թնճուկը լուծելու համար :

Ամէն պարագայի մէջ, վերջին խօսքը պիտի ըսէ Ազգ. Ժողովը :

Մըրֆի եւ Պիլի երէկ առաւօտ վերադարձան Լոնտոնէն, ներկայ ըլլալու համար Ազգ. Ժողովին վիճաբանութեանց : Ժողովէն առաջ տեսակցութիւն ունեցան Վարչապետին հետ :

× Թունուզի մէջ Հիւս. Ափրիկէի Ֆրանսացիները համագումար մը ըրին, յայտարարելով թէ Ալժերիա պէտք է ֆրանսական մնայ : Համագումարին մէջ խստօրէն քննադատուեցաւ մասնաւորապէս Մենտես – Ֆրանս, ինչպէս նաեւ այն բոլոր երեսփոխանները կամ նախարարները՝ որոնք «մեղմ քաղաքականութեան» կողմնակից են : Համագումարին ներկայ եղողները Ժակար Ֆօրի եւ Մենտես – Ֆրանսի քաղաքականութենէն դժգոհ, պոռացին.— երկո՛ւքն ալ՝ կառափնարան :

× Բազմաթիւ ալժերիացի փութպոլ խաղացողներ անհետացած են կիրակիէն ի վեր : Ինչպէս կ'երեւի բոլորն ալ կ'ենթարկուին Ազատագրական ճակատին որ հրահանգած է իրենց հեռանալ ֆրանսական խումբերէն : «Միջազգային» Զիթոնի, նոյնպէս միջազգային Մեքլոֆի եւ բազմաթիւ ուրիշներ մէջտեղ չկան : Վերջին լուրերու համաձայն, անոնցմէ շատեր երեքշաբթի առտու Թունուզ կը գտնուէին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԱՀԻՐԷԻ թերթերը կը գրեն, թէ Նախագահ Նասրի պաշտօնական այցելութիւնը՝ Խ. Միութիւն, պիտի տեւէ 16 օր. Մոսկուայէն ետք, Նասր պիտի այցելէ նաեւ Թաշքենտ եւ Սոչի զբօսավայրը, ուր պիտի հանգստանայ երկու օր : Շաբաթ մըն ալ պիտի այցելէ խորհրդային արդիւնաբերական կեդրոնները :

ՍՊԱՆԻՈՅ Արտաքին նախարարութիւնը հերքեց Լոնտոնի մէջ հրատարակուած այն լուրը, որուն համաձայն զօրավար Ֆրանքօ մօտ ատենէն պիտի հրաժարէր իր պաշտօնէն. կը հերքուին նոյնպէս այն զրոյցները, որոնց համաձայն Ֆրանքօ Զուիցերիա պիտի երթար, վիրաբուժական գործողութեան մը ենթարկուելու :

ՄԵԾԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ նախապատրաստական աշխատանքները հաւանաբար յառաջիկայ շաբաթ սկսին Մոսկուայի մէջ, այս ուղղութեամբ Անգլիա, Ֆրանսա եւ Ամերիկա նամակ մը պիտի գրեն խորհրդային կառավարութեան :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ մէջ սկսաւ պատերազմի ոճրագործներու մեծագոյն դատավարութիւնը՝ 1945էն ի վեր. 15 փաշիստականներ կը դատուին, անոնք կը մեղադրուին, որ սպաննած են մեծ թիւով հայրենասէրներ եւ դաւած՝ կառավարութեան :

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ ապստամբներուն պատկանող օդանաւ մը ռմբակոծեց կառավարական օդակայան մը :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ անգլիական բանակին ծախքերուն շուրջ գոյութիւն ունեցող տարակարծութիւնը հարթուած է եւ այդ ուղղութեամբ համաձայնութիւն մը գոյացած, ինչպէս կը հաղորդէ Ատլանտեան Ուխտին մէկ զեկոյցը :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ Ապրիլ 28ին պիտի բացուի արաբական (Սուրիա– Եգիպտոս) արուեստի ցուցահանդէս մը. միւս կողմէ Խորհրդային Մշակոյթի նախարարութիւնը կը հաղորդէ թէ արաբական ժապաւէններ պիտի ցուցադրուին Մոսկուայի, Լենինկրատի, Սթալինկրատի, Քիեւի եւ այլ քաղաքներու մէջ : Իսկ հրատարակչական տուները պիտի հրատարակեն արաբական գրականութեան, պատմութեան եւ մշակոյթին նուիրուած ուսումնասիրութիւններ :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը բողոքեց Դամասկոս, որ կը քաջալերէ երկու երկիրներու սահմանին վրայ կատարուող զէնքի մաքսանենգութիւնը եւ պահանջեց որ մաքսանենգները Արդարութեան յանձնուին :

ՍՊՈՒՏՆԻԿ – Բ.ը Ապրիլ 14ին տարանջատուած է, ինչպէս կը հաղորդէ խորհրդային մամուլի «Թաս» գործակալութիւնը :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Չայքովսքի» մրցանակին արժանացաւ ամերիկացի դաշնակահար մը՝ Քլիպըրն որ արժանացաւ նաեւ Խրուշչեւի շնորհաւորութեանց : Այս առթիւ շքեղ ընդունելութիւն մը տեղի ունեցած է խորհրդային եւ օտար անձնաւորութեանց ի պատիւ. ներկայ եղած են Խրուշչեւ, Միկոյեան, Կրոմիքօ եւ անշուշտ Պելժիոյ Մայր Թագուհին : Այս վերջինը շատ սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցած է Խրուշչեւի հետ եւ վաղը կը վերադառնայ Պրիւսէլ : Թագուհին, ինչպէս կը գրէ «Իւմանիթէ» յայտարարութիւն մըն ալ ըրած է ձայնասփիւռէն, ռուսերէն, իր գնահատական զգացումները յայտնելով Խ. Միութեան բարգաւաճման համար :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ Հայիթիի դեսպանատան մէջ ռումբ մը պայթեցաւ. դեսպանատան ընդհանուր քարտուղարը՝ Թուսէն սպաննեց դեսպանին խորհրդականը՝ Տիվիէօ : Պատճառները յայտնի չեն տակաւին :

ՓՈՐՁ՝ ԱՆՑԱՑՏԸ ԳՏՆԵԼՈՒ

Խորհրդային վարչաձեւը՝ չափազանց մեծ կարեւորութիւն է տալիս վիճակագրութեան եւ թուերի լեզուին։ Բայց որքան որ ընդարձակ է նրանց գործածութիւնը տնտեսական եւ մշակութային մարզերում, այնքան աւելի սահմանափակ է ժողովուրդների ու ազգութիւնների քանակական համարատուութեան մէջ։

1939 Յունուար 17ից ի վեր ընդհանուր մարդահամար չի կատարուել։ Ստոյգ տուեալներ չկան ոչ Միութեան ընդհանուր բնակչութեան, ոչ էլ նրա բաղկացուցիչ տարրերի մասին, լինի ըստ ազգային ծագումի կամ զանազան աստիճանի հանրապետութիւն կոչուող երկրամասերի։

1956 թուին Խ. կառավարութիւնը պրոպաշրջիկների համար հրատարակեց վիճակագրական մի փոքրիկ տետրակ, ուր միայն մէկ երես նուիրուած է Միութեան եւ դաշնակցային հանրապետութիւնների ազգաբնակչութեան «ընթացքեալ» (այսպէս են գրում) քանակին. մնացածն ամբողջութեամբ պրոպագանդային թուեր են արդիւնաբերութեան, գիւղատնտեսութեան հաղորդակցական միջոցների, դպրոցների ու բուժարանների, հրատարակչութեան եւ սինեմաների եւ այլն զարմանք պատճառող արագ ծաւալման։

Մեր բուռն ցանկութիւնը՝ իմանալ, որքա՞ն է այսօր Խ. Հայաստանի բնակչութեան թիւը, որքա՞ն Հայ կայ նրա սահմաններից դուրս եւ ո՞ր վայրերում — մնում է չբաւարարուած տասնեակ տարիներից ի վեր։ Մենք ոչինչ չգիտենք Գանձակի, Ջաւախքի, Թիֆլիզի ու Բագուի, Հիւս. Կովկասի ու Աբխազիայի (երեսուն տարի առաջ քսան հազար էր նրանց համբանքը) հայ գաղուածների մասին։

Ունի՞ն նրանք ազգային լեզուով դասաւանդող դպրոցներ, թատրոն, թերթ, մշակութային կեանք — Սփինքսի լռութիւն։ Ինչ արած։ Քաշում ես ուռկանդ խորհրդային վիճակագրական ծովից եւ նրա մէջ գտնում մի քանի փոքրիկ ձկներ։ Հարկադրուած ես նրանցով էլ գոհանալ։

×

Այս տարուայ Մարտ 16ին տեղի ունեցան Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհրդի ընտրութիւնները։ Հրատարակուեցին թուեր ընտրողների քանակի մասին թէ ամբողջ Միութեան եւ թէ Դաշ. Հանրապետութիւնների մէջ։

Փորձենք դրանց միջոցով գաղափար կազմել Խորհ. Հայաստանի բնակչութեան աճման եւ ընդհանուր թուի մասին։

Վերջին Գեր. Խորհուրդը չորրորդն է Սահմանադրութեան (նախապէս Ստալինեան կոչուած) հաստատումից ի վեր։ Առաջինն ընտրուեց 1937 թուի Դեկտեմբեր 12ին։ Պատերազմը եւ նրա պատճառած աւերածութիւնն ու քաղաքացիների զանգուածային տեղափոխութիւնները թոյլ չտուին կատարել օրէնքով նախատեսուած քառամեայ ընտրութիւնները մինչեւ 1950 թիւը, երբ Մարտ 12ի ձայնատուութիւնից ծնունդ առաւ երկրորդ Գերագոյն Խորհուրդը։ Նոյնը կատարուեց 1954 եւ 1958 թուերի Մարտ ամսին։ Թըւում է թէ այդ ընտրութիւնների առթիւ հրատարակուած թուերը, 18 տարեկանից վեր քուէարկելու իրաւունք ունեցող քաղաքացիների՝ ստոյգ են եւ վստահելի։

1937 թուի առաջին Գեր. Խորհրդի ընտրական տուեալներն աւելորդ ենք համարում համեմատական ցուցակի մէջ առնել, որովհետեւ դրանից յետոյ Միութեան եւ մանաւանդ Խ. Հայաստանի ազգաբնակութեան մէջ տեղի ունեցան խոր փոփոխութիւններ պատերազմի պատճառած մարդկային կորուստները մի կողմից եւ մօտ հարիւր հազար Հայերի ներգաղթը միւս կողմից։ Մի բանում միայն նա կարող է մեզ օգտակար լինել — պարզել, թէ 18 տարեկանից վեր քաղաքացիներն ամբողջութեան տոկոսային որ մասն են կազմում։ Արդ այդ նոյն թուին Խ. Հայաստանի ազգաբնակութեան թիւն էր, հիմք ունենալով 13 ամիս յետոյ եղած ընդհանուր մարդահամարը — մէկ միլիոն 232.898 հոգի, որի մէջ 620.220ը 18 տարեկանից վեր։ Ուրեմն երկու Հայաստանցիներից մէկը երեխայ էր կամ պատանի։ Այս յարաբերութիւնը փոխուած է այժմ. մեր կարծիքով — ոչ, կամ աննշան չափով։

Խ. Հայաստանը Միութեան երեխաշատ երկրներից մէկն է, աւելի ճիշդ՝ ամէնէն երեխաշատը։ Այս երեւում է բազմազաւակ հայ մայրերի համեմատաբար զարմանալի մեծ քանակից, մի քանի անգամ յիշուած խորհրդ. մամուլում։

18 տարեկանից վեր հազար ընտրողներ կային։

Խորհ. Միութ. 1950ին 111.116, 1954ին 120.750, 1958ին 133.836, յաւելման սակը 1950 – 1958 20.5%։

Վրաստան 1950ին 7.179, 1954ին 2.347, 1958ին 2.548, յաւելման սակը 1950–1958 17%։

Ադրբէյջան 1950ին 1.677, 1954ին 1.896, 1958ին 2.112, յաւելման սակը 1950–1958 26 %։

Հայաստան 1950ին 770, 1954ին 862, 1958ին 1.009, յաւելման սակը 1950 – 1958 31 %։

Մենք չենք յամարձակւում պնդելու թէ Խորհ. Հայաստանն այսօր ունի երկու միլիոն բնակիչ, բայց այդպէս է ասում թուաբանութիւնը։

Ռուսաստանի Խ. Հանրապետութեան ընտրողների բազմացումը 1950 – 1958 թ. եղել է 19 առ հարիւր, Ուկրայինայինը — 21 առ հարիւր (այդ ժամանակամիջոցում նրան միացրուեց Խրիմի թերակղզին մէկ միլիոն բնակչութեամբ), Բալթեան երկիրներ — Լատվիա, Էստոնիա — 10–13 առ հարիւր։ Միակ Դաշնակ. Հանրապետութիւնը, որի ընտրողների յաւելման սակը գերազանցում է Հայաստանինը՝ Ղազախստանն է — 36 առ հարիւր։ Բայց դա Ղազախ ժողովրդի զօրացման հետեւանքը չէ, այլ խոպան հողերը մշակելու համար Խ. Միութեան բոլոր կողմերից այնտեղ փոխադրուած մի քանի հարիւր հազար 18 տարեկանից վեր ոչ – Ղազախների։ Եւ դա կը շարունակուի– Ղազախստանն աւելի քան հինգ անգամ ընդարձակ է Ֆրանսիայից ու անսահման է խոպան հողերի քանակը։ Ադրբէյջան եւս իր բարձր սակը — 26 առ հարիւր պարտական է Բագու լցուող ռուս բանուորութեան։ Քարիւղի արտադրութեան նոր ձեւը, բուն խակ ծովի մէջ, պահանջում է հսկայական որակեալ աշխատաւոր ձեռքեր։ Քարիւղի կովկասեան մայրաքաղաքը արդէն հաշւում է մէկ միլիոն բնակիչ։

Մեր փոքրիկ հայրենիքը ոչ խոպան հողեր ունի եւ ոչ քարիւղ։ Ուրեմն ժողովրդի բնականոն աճման մրցանիշը, այն էլ շատ փայլուն, պատկանում է մեր հողով ու մարմնով առողջ ազգին իր նըւիրական հողի վրայ։

1926 թուի ընդհանուր մարդահամարին Խ. Հայաստան ունէր 881.290 բնակիչ։ 1958ին՝ աւելի քան կրկնակ, չնայած որ այդ երեսնամեակը լի էր դառն ապրումներով, — հալածանք, բռնութիւն, պատերազմ։ Տանելի պայմաններում մայր երկրի ժողովուրդն ամէն մի երեսնամեակին աւելի քան կը կրկնապատկուի, մանաւանդ եթէ ներգաղթ էլ լինի, թէկուզ սահմանափակ։

Աչքաթող չանենք մի կարեւոր եւ անխախտ համբանք եւս։ Մենք միշտ մոռանում ենք, որ Կովկասում ունենք եւս մի հայկական գրեթէ պետութիւն խորհրդային իմաստով — լեռնային Ղարաբաղի ինքնավար շրջանը 90.000 քուէարկողներով այս տարի, ուրեմն առնուազն 170000 զուտ հայութեամբ, ուր, ըստ խորհրդային իրաւակարգի, ամէն ինչ նոյնքան հայկական պիտի լինի, որքան բուն Հայաստանում. հէնց այդ է նրա գոյութեան պատճառը։ Աւելացնենք նաեւ, որ ուղիղ գծով Լեռ. Ղարաբաղը աւելի հեռու չէ Խ. Հայաստանից, քան Շանթիլլին Սէնի նահանգից։

×

Օգտւում եմ առիթից տեղեկութիւններ տալու վերջին Գերագոյն Խորհրդի մասին հայկական տեսակէտից։ Ամէնքը գիտեն, որ նա կազմուած է երկու խորհրդարաններից, — Միութեան Խորհուրդ եւ Ազգութիւնների Խորհուրդ։ Առաջինին ամէն մի 300.000 քաղաքացին տալիս է մէկ պատգամաւոր։ Երկրորդին՝ Դաշնակց. Հանրապետութիւններն, անկախ իրենց մեծութիւնից տալիս են 25, ինքնավար հանրապետութիւնները 11, շրջանները 5, մարզերը մէկական պատգամաւոր։

Միութեան Խորհուրդին Խ. Հայաստան մինչեւ վերջերս տալիս էր հինգ պատգամաւոր, այժմ վեց։ Դրանք են՝ Վիկտոր Համբարձումեան Խ. Հ. Գիտութեանց Կաճառի նախագահը, Ասողիկ Առաքելեան՝ բանուորուհի, Անտոն Քոչինեան՝ կառավարութեան նախագահը, Արտաշէս Մեժլումեան՝ կոլխոզային, Տաթեւիկ Սազանդարեան՝ Հայաստանի մեծագոյն երգչուհին, Խ. Միութեան վաստակաւոր դերասանուհի, Սուրէն Թովմասեան՝ Հայկոմկուսի առաջին քարտուղար։

Միութեան Խորհրդի անդամ է ընտրուել մարեչալ Բաղրամեանը — Լատվիայից, ինչպէս եւ նախկին տարիներում։ Պատերազմի ժամանակ նա Բալթեան ճակատի հրամանատարն էր. այժմ Մոսկուայի Զինուորականճեմարանի վարիչ եւ կենտկոմի փոխանդամ։

Ազգութիւնների խորհրդի անդամ է ընտրուել Հայաստանից կրկին անգամ Անաստաս Միկոյեանը։ Այս անգամ Խ. Հայաստան իւրացրել է նաեւ մի ուրիշ նշանաւոր Հայի՝ Իվան Թեւոսեանին, նախկին միութենական փոխ – վարչապետ, ներկայիս՝ դեսպան Տոկիոյում (Յառաջ, գրեց թէ մեռած է անցեալ շաբաթ), նրան եւս ազգութիւնների խորհուրդ ուղարկելով։

Հայերը լայնասրտութիւն են յայտ բերել 25ի մէջ դնելով թաթար փոքրամասնութիւնից Հուսէյինով Իման Գիւլալի օղլուն։ Ադրբէյջան եւ Վրաստան անտեսել են իրենց հայ փոքրամասնութիւնները։ Աւելին։ Բագուն Լեռ. Ղարաբաղի հինգ ներկայացուցիչներից երկուսը իւրացրել է պարտադրելով Բագիրովի եւ Իսկենդարովի թեկնածութիւնը։ Արմատացած սովորութիւն։ Մենք մեր հարեւանների մէկ սանդիմեթը իրաւունքը պիտի յարգենք, իսկ նրանք մեր մետրանոցը պիտի արհամարհեն։

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

ՆՈՐ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆԵՐ ՊԻՏԻ ՉԲԱՑՈՒԻՆ ՄԷԿ ՏԱՐՈՒԱՆ ԸՆԹԱՑՔԻՆ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները (*Մարմարա*, Ապրիլ 10).—

Գործադիր նախարարներու կարգադրութեամբ, Թրքական դրամին արժէքը պահպանելու գծով պատրաստուած 14 թիւ որոշմնագրին կցուեցաւ նոր յօդուած մը, որ հրատարակուեցաւ պաշտօնաթերթին մէջ։

Համաձայն այս որոշմնագրին այսօրուընէ սկսեալ մէկ տարի տեւողութեամբ նկատի պիտի չառնուին նոր դրամատուներ հիմնելու առնչութեամբ ներկայացուած առաջարկները։ Ասոր փոխարէն ներկայիս գործունէութեան մէջ եղող դրամատուները պիտի կրնան նոր մաս –

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՅԱՍՄԻԿ

•

Գեղեցիկ է եղած Յասմիկը։ Այդ պատճառով իսկ բազմաթիւ երիտասարդներ Հին – Նախիջեւանի մէջ, թիթեռնիկներու նման ստոստած են գեղանի պայմանուհին բոլորտիքը։

Ընտանիքը, իրենց աղջկան «ծուռ ճամբաներու» մէջ չմոլորելու մտահոգութենէն տարուած, կ'աճապարեն ամուսնացընել զայն եւ իրենց այդ արտօրանքը աղէտաբեր կը դառնայ Յասմիկի ապագային համար։

Անփորձ աղջնակին իբրեւ ամուսին կ'ընտրուի Մուխսի – Նազարի որդին՝ Յարութիւն Յակոբեանը։

Պարմանուհին իսկոյն չի հասկնար թէ ինչպիսի ճակատագրական փոփոխութիւն մը կը կրէ իր կեանքը, բայց անհամբեր է հիմէնի մտնելու, որովհետեւ կը խորհի թէ ամուսնանալով պիտի տեղափոխուի դէպի Թիֆլիս, ուր իր ապագայ ամուսինը վաճառականական գործեր ունէր։

Ամուսնութենէն ետք, սակայն, նորապսակ ամոլը իսկոյն չտեղափոխուիր եւ տեւէն մը եւս կը մնան ամուսնոյն ծնողներուն տունը։

Այս նոր միջավայրը բոլորովին խորթ կը թուի Յասմիկին։ Զինքը շրջապատողները ուղէտ մարդիկ էին, որոնք կառչած էին ամուր կերպով նահապետական հնօրեա՛յ սովորութիւններու, թէեւ իր ծնողներուն համեմատութեամբ Յարութիւն Յակոբեան «լուսաւորեալ» էր ու «ազատամիտ», սակայն չափազանց սառն, դժան ըլլալու աստիճան անկարեկիր անձ մը։

Ընտանիքին մէջ ամէնէն խիստ ու դաժան անձը Յասմիկի կեսուր մայրիկն էր։ Անիկա երբեք չէր հանդուրժեր նոյնիսկ որ իր հարսը տունէն դուրս, արտաքին աշխարհին հետ ծանօթութիւններ հաստատէ, կապեր ունենայ նոյնիսկ իր ամենամօտիկ ընկերուհիներուն հետ։ Այս դրութեան առջեւ, Յասմիկ պահ մը կը խորհի թէ թերեւս բոլորովին կապուելով իր ամուսնոյն, իր բովանդակ սէրն ու խանդաղատանքը անոր նուիրելով գուցէ կարենար հոգեկան ջերմութիւն գտնել անոր մօտ, սակայն այս ուղղութեամբ իր կատարած բոլոր ճիգերը օդը կը ցնդէին միշտ, ամուսնոյն թէեւ քաղաքավար, այլ սակայն սառն ու անտարբեր վերաբերմունքին առջեւ։

Յասմիկ կեանքը կ'ուզէր ապրիլ, հասարակութեան մէջ գտնուիլ, երիտասարդներու շրջանակին հետ շփումներ ունենալ, առոր փոխարէն իրմէ կը պահանջուէր հեզ ու խոնարհ հնազանդութիւն, ամօթխածութիւն եւ «տունն ի վեր» նիստ ու կաց։

Սկիզբի օրէն, երբ Յասմիկ կը նկատէ իր ամուսնոյն ունեցած սառն ու անտարբեր վերաբերմունքը, երբ բոլորովին համոզում կը գոյացնէ թէ այդ մարդուն համար ինք միայն իր մըն է, կին մը, ինքն ալ իր կարգին հոգեկան ջերմութեամբ չի կապուիր անոր հետ, սակայն միշտ ալ կը յարգէ զայն իբրեւ իր ամուսինը, մարդ մը՝ որուն անունը կը կրէ։

Հոգեկան այս պայքարներուն վրայ կ'աւելնայ նաեւ այն կրակը՝ որ Յասմիկի բեմ ելլելու, թատրոնը շարունակելու փափաքն էր։ Սակայն ամէն անգամ որ այդ կարգի խօսակցութիւն մը կ'անցնէր, ընտանիքին բոլոր անդամները ճակատ կազմած դիրք կը բռնէին խեղճ աղջկան դիմաց եւ կեսուր մայրը ահագնադղորդ կը գոռար.

— Մուխսի Նազարի հարսը թատրոն պիտի խաղա՞յ ... Իր հոգեկան պահանջներուն, դէպի թատրոնը զգացած իր սիրոյն կիսով չափ բաւարարութիւն տալու միտումով, Յասմիկ կը քաշուէր իր սենեակը եւ հայելիին դիմացն անցնելով կը սկսէր իր սիրած բիէսներէն մենախօսութիւններ արտասանել։ Այս բանը քչիկ մը կը հանդարտեցնէր խեղճ աղջկան ջիղերը, որոնք հրկիզուած էին բեմին կրակով։ Այս բանը յաճախ կը տեւէր օրեր եւ շաբաթներ, այնպէս որ կեսուր մայրը, կասկածներ ունենալով իր հարսին այս առանձնացումներուն նկատմամբ, երբեմըն դրան ծակէն գաղտագողի կը դիտէր եւ տեսնելով Յասմիկի շարժուձեւերը, իրեն համար անհասկնալի ու անբացատրելի վիճակը, կը գոչէր դողահար.

— Մեր հարսը գժուել է ...

Յասմիկ եւ իր ամուսինը բարեբախտաբար երկար չեն մնար Նախիջեւանի մէջ եւ կը փոխադրուին Թիֆլիզ։

Թիֆլիզի մէջ, Յասմիկ պահ մը յոյսեր կը սնուցանէ իր կեանքի փոփոխութեան մասին, այդ առթիւ կ'արտայայտուի իր ամուսնոյն եւ անգամ մըն ալ կը յայտնէ անոր իր անդիմադրելի սէրը դէպի թատրոնը եւ անսանձ փափաքը՝ բեմ բարձրանալու։ Ամուսինը, սակայն, անդրդուելի կը մնայ իր հնաւանդ, նահապետական սովորութիւններուն վրայ, եւ վճռապէս կը մերժէ իր կնոջ փափաքին ընդառաջ երթալ։

Այս բանը ահաւոր բեկում մը կը յառաջացընէ խեղճ Յասմիկի հոգիին մէջ, ուր յոյսի նշոյլներ երեւցած էին պահիկ մը։

Լսենք զինքը, իր հետեւեալ դառն խորհրդածութիւնները ընելու պահուն. —

«Նրա (ամուսինը) այդ վերաբերմունքից յետոյ, կեանքը ինձ համար կորցրեց իր հմայքը, իմաստը։

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

(2 Շար.)

ՀՊԱՆՑԻԿ ԱԿՆԱՐԿՈՎ

ԱԶԱՏ ՎՇՏՈՒՆԻ

(1894 – 1958)

Ազատ Վշտունի, որուն մահը գուժեց վերջերս Երեւանի ձայնասփիւռը, կը պատկանէր խորհրդահայ այն սերունդին, որ գրական առջինեկ իր գործերը տուաւ մեր հայրենիքի խորհրդայնացումէն առաջ :

Այս հաստատումը, եթէ նոյնիսկ որեւէ փոփոխութիւն մը չենթադրեր Վշտունիի գործերուն մէջ, մտածել կուտայ մթնոլորտի եւ ստեղծագործական պայմաններու այն յեղակարծ փոփոխութեան, որուն մէջ ապրեցաւ ան 1921էն ետք : Արդարեւ, անձնական իր ապրումներուն ճամբով եւ օրուան գրական դպրոցներուն ալ հետամուտ Վշտունի, մէկ օրէն միւսը մղուեցաւ միւս ծայրայեղութեան : — Ինկաւ խորհրդային կաղապարի մէջ :

1915էն իսկ գրական կեանքին մէջ է Վշտունի. կ'աշխատակցի այդ օրերու պարբերական մամուլին, նախ տպաւորապաշտ, ապա՝ ապագայապաշտ էջերով : Նոյն թուականին, հրատարակած է նաեւ բանաստեղծութիւններու իր առաջին հատորը :

Եթէ կազմուած եւ վաւերական քերթող մը չէր այդ օրերուն, ամէն պարագայի մէջ իր ճամբան փնտռած ու... գրեթէ գտած էր : Զգացումներու ակներեւ յորդութեամբ մը, որ իր մէջ երաժշտական զգայարանք մը ստեղծած էր, Վշտունի լեզուական մասնաւոր շնորհներով կը յայտնուէր այդ օրերուն իսկ : Խորհրդահայ քերթողներուն մէջ ամէնէն աւելի ձայնական բծախնդրութիւն ունեցող բանաստեղծներէն մէկն էր, ու այդպէս ալ մնաց, հակառակ վարչակարգէն եւ գրական ուղղութենէն եկող անխուսափելի չորութեան, ըսելու գրքունակ ձեւերու, եւ գոց սորվուած արտայայտութեան տարազներու :

Խորհրդահայ գրականութեան նուիրուած պատմական թէ վերլուծական հատորներու մէջ, ընդհանրապէս շեշտ կը դրուի Ազատ Վշտունիի անհատապաշտ տրամադրութիւններու սկզբնական արտայայտութիւններուն վրայ, իբրեւ ժխտական եւ դատապարտելի երեւոյթի : — «Ենթարկուել էր ժամանակի անկումային ուղղութիւնների ազդեցութեանը. Նրա բանաստեղծութիւնները արտայայտում էին անհատապաշտական տրամադրութիւններ», կ'ըսէ այդ գիրքերէն մէկը, իբրեւ գրական փոփոխութիւն մատնանշելով անոր դէպի ... «Հոկտեմբերեան Մեծ ռեւոլուցիա» դարձը, այսինքն՝ ամբողջական ենթարկումը խորհրդային գրականութեան նոր կարգախօսներուն :

Անշուշտ տարբեր բան չէր կրնար ըլլալ հայրենական ոեւէ գրող : Եւ Վշտունի ալ քշուեցաւ ընդհանուր հոսանքին մէջ, 1920ական թուականներէն ետք երգելով.. չինական կամ հնդկական ապստամբութիւններ, գործադուլներ, «իմպերիալիզմի դէմ մաքառող» աշխատաւորութեան ծառացումները, Լենինն ու Ստալինը, եւ, պարտադիր այս տուրքի կողքին, նաեւ հայրենի բնութիւնը, ռեւոլուցիական ապրումներ եւն.:

Ամէնէն տարեցէն մինչեւ ամէնէն կրտսերը, ու ամէնէն տաղանդաւորէն մինչեւ ամէնէն տափակը, նոյն ընդհանուր ուղղութեան հետեւելու եւ «գծեց դուրս» չխոտորելու պարտադրանքը ունին արդէն :

Ոչ միայն իրաւունք չունինք զարմանալու ասոր համար, այլեւ հպարտութիւնը եւ արդար այն հիացումը ունինք, որ, հակառակ իր ձեռնակապերուն, խորհրդային գրողը գրեթէ միշտ հայ հոգիէն եւ բուժներ եւ բաբախումներ ալ տալու կեր– հայրենի իրականութենէն անխառն ապ– պը գիտցաւ, ցեղային զգայնութեան մը լարը թրթռացուց իր ամէնէն տափակ նիւթին վրայ իսկ, պատկերներու յորդութեամբ սքօղեց ածան չափորահարի եւ ակամայ քարոզիչի իր ոտանաւորները, ու կրցաւ — մէկ խօսքով — յարդի դէզերուն հետ ոսկեհատ ցորեան տալ :

Ազատ Վշտունիի քերթողական վաստակին մէջ ալ կան ցորեաններ : Տողեր, որոնք մեր բանաստեղծութեան մէջ իրաւ ու խորունկ ապրումներու իրենց ներքին զօրը պիտի պահեն միշտ եւ թելադրական պիտի մնան : Ու այս է արդէն հիմնականը քերթողութեան մէջ, — թելադրել :

Վշտունի ծնած է Վանի մէջ, 1894ին(*), ուր ստացած է նախնական իր ուսումը, ապա անցնելու համար Պոլիս եւ Փարիզ : 1955ին Երեւանի Պետական Հրատարակչականին կողմէ լոյս ընծայուած « Հայ Գրականութիւն» անունի գործի Գ. հատորին մէջ՝ կը վկայուի, թէ քերթողը 1914ին գրաւած է ուշադրութիւնը Յովհ. Թումանեանի, Թիֆլիսի մէջ : Ու այդ թուականէն ետք, ինքզինք պարտադրած է իբրեւ բանաստեղծ, աշխատակցելով շրջանի գրական հանդէսներուն :

Հայաստանի խորհրդայնացումէն ետք, մասնաւորաբար Յակոբ Յակոբեանի ազդեցութեան տակ, կը նուիրուի ... սոցիալիստական արշաւին, թօթափելէ ետք — ինչպէս շեշտեցինք — Մարինեթթիի դպրոցին, ապագայապաշտութեան—ազդեցութիւնը :

Իբրեւ սկզբնական օրերու խորհրդային գրողի աշխարհ եւ հորիզոն, Վշտունի քերթողական փորձերու նիւթ կը դարձնէ Չինաստանի եւ Հնդկաստանի հակաբրիտանական խմորումները : Այդ էջերը զարդը կը կազմեն բոլոր այն անթոլոգիաներուն, որոնք 1923էն ի վեր հրատարակուած են եւ կը հրատարակուին՝ Երեւանի մէջ Ռամ Ռոյը, Նոր Արեւելքը, Սալամնամէն եւ Արեւելքը հուր է հիմա անուններով յայտնի այդ բանաստեղծութիւնները, զորս Վշտունի գրած է 1923—1927 տարիներուն, խորհրդահայ քննադատներու եւ գրագատներու կողմէ կը նկատուին նաեւ անոր «յաջող» եւ «ինքնուրոյն» գործերէն, թէեւ, իրողութեան մէջ, ամէնէն կրկնուած ու ընթացիկ նիւթերը կազմած ըլլան խորհրդ. կարգերու տակ, երէկ եւ այսօր, այժմ եւ ... յաւիտեան :

Մինչ՝ Վշտունիի իսկական տաղանդը եւ արժանիքները կը բացայայտուին անոր սիրային, նկարագրական, տպաւորապաշտ եւ զգայական յածումներուն մէջ : — Հոգեկան իր վիճակները ձայնական նօթերով փոխանցելու եւ համապատասխան պատկերներով դրոշմելու շնորհը ունի Վշտունի : Մարդկային ընդհանրական վիշտեր, խանդավառութիւններ, ապրումներ եւ աչքի ու ականջի սեւեռումներ են ընդհանրապէս՝ անհատապաշտական կծով մեր գրականութեան փոխանցուած էջերը : Ապահովաբար այս արժանիքը շատ աւելի շեշտուէր իր մէջ ու զինք Տէրեանական դպրոցի հարազատ արտայայտիչներէն մէկը դարձնէր, եթէ օրուան հարկադրանքները նաեւ զինք արհեստաւորի մը վերածած չըլլային :

Քիչ մը ամէն բանի մասին գրեց Վշտունի, հետագայ տարիներուն : Գրեց Ատրպէյճանի մասին, գրեց Չինաստանի մասին, գրեց ասիական – արեւելքի մասին, ու գրեց — անխուսափելի — նաեւ ... « Դաշնակների մասին » :

1946ին հրատարակուեցան Վշտունիի բանաստեղծութիւնները, նուիրուած՝ «Հայրենական Պատերազմին» 1940–1945ի ռուսեւգերման պատերազմէն թելադրուած : « Սէր եւ ատելութիւն» խորագրուած այդ էջերուն մէջ, որոնց նմանները մենք տեսանք գրեթէ բոլոր խորհրդահայ գրողներու գրչին տակ, հիմնական գիծը քարոզչականն է : Խ. Իշխանութիւններու եւ գլխաւորաբար Ստալինի համար՝ գրականութիւնը, այդ օրերուն, կոչուած էր հրահրել ինքնապաշտպանութեան, ապա՝ յարձակողական կռիւը, Գերմաններու դէմ :

Քանի մը տարի առաջ հրատարակուեցան նաեւ Վշտունիի համեմատաբար արտայոյզ ու քնարաշունչ էջերը, — բանաստեղծութիւններ : Մինչեւ իր մահը, քերթողը չկրցաւ թօթափել սկզբնական օրերու իր «անկումային տրամադրութիւնները », — այսինքն զգացականութիւնն ու անհատասոյզ ապրումները : Այդ տրամադրութիւններով ալ, պէտք է ըսել, Վշտունի փրկեց հայ քերթողի իր անունն ու արժանիքները : Սովետներու կողմէ դատապարտուած ստեղծագործական այդ էջերով եւ քերթողական հակումներով է, որ Ազատ Վշտունի պիտի ապրի ընդհանրական հայ գրականութեան մէջ : Մ.

(*) Երեւանի Պետական Հրատարակչականին կողմէ 1950ին հրատարակուած Սովետական Գրականութեան Անթոլոգիայի մէջ, էջ 164, Վշտունիի ծննդեան թուականը 1890 ցոյց կը տրուի : Մ.

Նաճիւղեր բանալ երկրին զանազան նահանգներուն կամ գիւղերու ու գաւառներու մէջ : Կառավարութիւնը հարկադրաբար տուած է այս որոշումը անոր համար, որ վերջին տարիներուն՝ ճեպընթաց գնացքով մը բազմացած են դրամատուները :

Այս որոշումը գործադրելու պաշտօնը յանձնուած է ելմտական նախարարին :

Տրուած տեղեկութիւններուն համաձայն, բացի տեղական բնոյթ ունեցող դրամատուներէ, ներկայիս մեծ ու փոքր 28 դրամատուներ գոյութիւն ունին Թուրքիոյ մէջ : Անոնցմէ զատ կարգ մը քաղաքներու մէջ ալ կան աւելի քան 10 տեղական դրամատուներ : Վերջերս 15 նոր դիմումներ կատարուած են նոր դրամատուներ հիմնելու համար :

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ԹԵՐԹԻ ՄԸ ԸՆԴՎԶՈՒՄԸ

Դամասկոսի մէջ բացուեցաւ Մոսկուայի կրկէսին ցուցադրութիւնը : Կրկէսին մէջ խաղացող արջ մը կը ծնի երկու թոժիկներ. կրկէսին վերակացուն զանոնք կը կոչէ «Մոհամմէտ» եւ «Ալիք» :

«Էլ Տինեա» շաբաթաթերթը խրատմբ կը յայտնէ իր ցաւը Մարգարէի անուան այս չահագործումին համար :

« Էլ Տինիա» կ'ըսէ թէ կրկէսին տէրը քանի մը լրագրողներու ըսած է. «Նորածին թոժիկներուն տուինք իսլամական անուններ » :

« Պատուաւոր լրագրողները կը բողոքեն իսլամական հաւատքին հանդէպ ցոյց տրուած նախատինքին եւ Մարգարէի սրբութեան դէմ արտայայտուած մեղքին դէմ : Լրագրողներէն մին կրկէսի վերակացուին հարցուցած է, թէ յարմար պիտի նկատէ՞ր եթէ իր էշը անուանէր «Լենին» կամ «Խրուշչեւ» :

Ըստ «Էլ Տինիա»յի, վերակացուն պատասխանած է, թէ չէր կրնար ընդունիլ որ «այս կարգի սուրբ անուններ» տրուին կենդանիներու : «Մեր կարգին վերակացուին ըսինք, թէ Մոհամմէտ անունը մեզի համար ամենայարգելի եւ ամենասուրբ անունն է, Պ. Վերակացուն եթէ նեղուի մեր յարգելի պաշտօնակցին թելադրութեան համար, ապա նաեւ մենք եւս իրաւունք ունինք զայրանալու թոժիկներուն «Մոհամմէտ» եւ «Ալիք» կոչուելուն համար» :

ՄԻԼՈՎԱՆ ՃԻԼԱՍ, «Նոր դասակարգին» հեղինակը նոր գիրք մը գրած է.— «Առանց արդարութեան երկիրը » որ լոյս պիտի տեսնէ Ամերիկայի մէջ երկու շաբթէն : Եուկոսլաւ դատապարտուած գիտնականը կը պատմէ յիշատակներ իր ծննդավայրէն :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (171)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Ա.

ՎԱՆ

— Այդ ի՞նչ ես գրում,— հարցրի նրանից :

— Նամակներ, — պատասխանեց նա : — Վաղը առաւօտեան մեր թղթատարը մեկնելու է ...

Արդեօք դէպի ո՞ր կողմը, արդեօք ո՞ւմ պէտք է նամակ տանէ, — այդ մասին նա ոչինչ չխօսեց :

— Եթէ Որսորդին գրելու լինես, իմ կողմից ողջունիր, — խնդրեցի նրանից :

— Լաւ, — ասաց նա եւ շարունակեց իր գործը :

Ես նկատեցի, նա չէ ուզում, որ ես նրան խանգարեմ : Լուռ կացայ : Քունը փախաւ իմ աչքերից : Անկողնիս մէջ պառկած, մի առանձին ապշութեամբ նայում էի Ասլանի վրայ : Նա երեւում էր ինձ որպէս մի մարմնացած գործունէութիւն : Բայց ի՞նչ նպատակի համար էր գործում այդ անխոնջ, մշտապտոյտ ուժը,— ես հասկանալ չէի կարողանում : Փետուրեայ գրիչը երբեմն թղթի վրայ սլանում էր, որպէս նրա սրաթռիչ միտքը, իսկ երբեմն նա շարժւում էր դանդաղ, շրջանկատ կերպով, որպէս հեռատես զգուշութիւն : Եթէ ես վեր առնէի այն նամակներից մէկը, անտարակոյս, կարդալ չպիտի կարողանայի, թէեւ նրանք գրուած էին Հայոց տառերով եւ հայերէն լեզուով : Գրելու այդ ձեւը ես յետոյ սովորեցի, — դա պայմանական մի ձեւ է, որ միայն նամակ գրողին եւ ստացողին է յայտնի :

Ասլանը գրում էր : Ես շարունակում էի նայել նրա վրայ, եւ միեւնոյն ժամանակ զանազան մտածութիւններ զբաղեցնում էին իմ անփորձ գլուխը : Այդ մտածութիւնները այնքան խառն, այնքան անկապ էին, որ անկարելի էր նրանցից մի որոշ եզրակացութիւն դուրս բերել : Իմ երեւակայութեան մէջ, որպէս անրջական տեսիլքներ, պատկերանում եւ դարձեալ աներեւութանում էին այն փոփոխութիւնները, թէ որքան անգամ եւ որպիսի տարբեր կերպարանքներով այդ խորհրդաւոր երիտասարդը յայտնուել էր ինձ : Երբեմն տեսնում էի նրան արաբական մինարէթում, այն ամայի, մշտալուռ աւերակների մէջ, իր աւազակային խմբով, բոլորած բոցավառ փայտակոյտի շուրջը, անքուն սպասում էին, որ գիշերային խաւարը թանձրանայ, որ ճանապարհների անցուդարձը դադարի, որ մարդիկ հանգստանան խաղաղ քնով,— իսկ իրանք կատարեն մի խաւար գործ ... Երբեմն տեսնում էի նրան նոյն աբեղայական կերպարանքով, որպէս երեւաց ինձ «Կաթնաղբիւրի » ձորում : Հանդարտ, չափաւոր քայլերով անցաւ նա իմ մօտից եւ, իբրեւ մի խաբուսիկ ուրուական, անյայտացաւ ժայռերի մէջ : Կարծես, եւ այժմ լսում էի նրա այն տխուր, անապատական երգը, որ դուրս կոչեց պառաւ կախարդին փոքրիկ Հիւրրիի հետ տերեւախիտ թուփերի միջից : Երբեմն տեսնում էի նրան վանեցի մանրավաճառի հագուստով, Եգիպտների իշխանի վրանում : Գեղեցիկ Թութին, վրանի վարագոյրի ետեւից, սիրաբորբոք աչքերով նայում էր նրա վրայ, առանց հասկանալու, որ այդ անգութ, խստաբարոյ երիտասարդի սրտում կնոջ սիրոյ համար տեղ չէր մնացել : Երբեմն տեսնում էի նրան «Գժի» տանը, կարծես, եւ այդ րոպէում ներկայանում էր ինձ այն զայրացած դէմքը, թէ որպիսի խորին վրդովմունքով լսում էր նա բարեխիղճ քահանայի տխուր պատմութիւնները՝ հոգեւոր առաջնորդի անկարգութիւնների մասին : Իսկ այժմ տեսնում էի նրան մի օտարոտի արհեստաւորի տանը : Այստեղ նա բժիշկ էր, եւրոպական բարձր ուսում ստացած բժիշկ, եւ ինձ հրամայել էր թաքցնել իր հայութիւնը : Ինչո՞ւ էր նա փախչում հայ անունից, ինչո՞ւ էր նա այդպէս, տեղերի եւ հանգամանքների համեմատ, անդադար կերպարանափոխ լինում :— Ահա այդ գաղտնիքը երկար զբաղեցնում էր իմ միտքը եւ ես մի որոշ եզրակացութեան հասնել չէի կարողանում :

Մի բան, որ աւելի պարզ կերպով նկատում էի, սկսեալ այն օրից, որ ճանապարհորդում էի Ասլանի հետ, այն էր, որ նրա խորհրդաւոր տեսակցութիւնները, ամէն տեղ եւ ամէն դէպքում, այնպիսի անձինքների հետ էին լինում, որոնք բողոքում էին երկրի ընդհանուր անկարգութեան դէմ : Եւ այդ տարբեր, զանազան ցեղերի պատկանող անձինքների մէջ, կարծես թէ, տարածուած էր մի գաղտնի թել, որ կապում էր բոլորի սրտերը, բոլորի կամքերը միմեանց հետ : Բայց ո՞ւմ ձեռքումն էր գտնւում այդ թելի ծայրը, ո՞վ էր դարձնում բոլորի կամքերը դէպի մի որոշ նպատակ,— այդ գաղտնիքը եւ մինչեւ այսօր մնաց ինձ համար անյայտ : Կարօն, Ասլանը, Որսորդը եւ նրանց բոլոր համախոհները մի-մի գործիքներ էին, որ բաղկացնում էին մի բաւականին բազադրեալ մեքենայի կազմուածքը :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Այրի Տիկին Գրիգոր Ակոբովիչ, Տէր եւ Տիկին Միհրդատ Ալթունեան, Տէր եւ Տիկին Եդուարդ Կէօվճեան, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Ծատուրօֆ եւ զաւակները, Սեվիլի, Մերհամէթճեան, Ակոբովիչ, Աւետիսեան, Ծատուրօֆ, Պարտիզպան–եան, Զաքըրեան ընտանիքները եւ իրենց զաւակները սրտի խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին

ԳՐԻԳՈՐ ԱԿՈԲՈՎԻՋԻ
(Գայմաքեան, Էտիրնէցի)

մահը՝ որ տեղի ունեցաւ 12 Ապրիլին իր բնակարանը: 86 Րիւ Ռասփայ, Պուա Քոլոմպ:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր Չորեքշաբթի, ժամը 14ին, Փարիզի Հայոց Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Պուա Քոլոմպի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Եկեղեց. Տիկնանց յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուէրները, ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ շինութեան.— Ոմն հազար փրանք, Ոմն հինգ հարիւր, Պ. Սարգիս Սէթեան իր անուան տօնախմբութեան առթիւ հազար փրանք, Պ. Յովհ. Նիկողոսեան իր անուան տօնախմբութեան առթիւ հազար, Պ. Ջ. Տուրիկեան հազար, Պ. Յովհ. Նիկողոսեան իր հօրաքրոջ հանգ. Սրբուհի Գուշգուշեանի (Օրան մեռած) մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի եկեղեցւոյ շինութեան կը նուիրէ հինգ հազար ֆր.:

ՇԱԻԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այրի Տիկին Տէր Եղիազարեան իր քեռորդւոյն Պաղտասար Տէմիրճեանի մահուան Ա. տարելիցին եւ 15ի նահատակներու ի յիշատակ կը նուիրէ երկու հազար ֆր. Շաւիլի եկեղեցիին:

Այրի Տիկին Պօղոսեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Շաւիլի եկեղեցւոյն կը նուիրեն.— Պ. Յարութիւն Արապեան երկու հազար փրանք, Տէր եւ Տիկին Գարիպեան երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Զօլաքեան երեք հազար փրանք:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Պաննէօ–Քաշանի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Սթաթեան ընտանիքին, Այրի Տիկին Սթաթեանի մահուան առթիւ:

Այս տխուր առթիւ մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Գարաօղլանեանէ 1500 փրանք, Տէր եւ Տիկին Ս. Թորոսեանէ երկու հազար, Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղէն երեք հազար փրանք:

×

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համախարբ. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութիւնս խոր ցաւակցութիւն կը յայտնէ հայրենակից Կարապետ Կարապետեանի դառնաղէտ մահուան առթիւ, եւ մխիթարութիւն կը մաղթէ հանգուցեալին, Այրիին եւ ընտանեկան պարագաներուն:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապոյտ Խաչի Սէն Ժերոմի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Տիկին Աստղիկ Աւտոյեանի եւ պարագաներուն, Տիկին Բուրաստան Վէմեանի մահուան առթիւ (Երեւան):

× Ինչպէս նաեւ ընկերուհիներ Տիկին Արմաւ եւ Օր. Ալիս Յարութիւնեաններուն, Պ. Յակոբ Կիրակոսեանի մահուան տխուր առթիւ:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի իրիկուն Քաֆէի սրճարանի վերնայարկը:

Կը խօսի Պ. ՄԵՍՐՈՊ ՊԱԼԱԵԱՆ:

(Ուսանող՝ Սորպոնի մանկավարժութեան եւ գրականութեան ճիւղին):

Նիւթն է՝ «Նոր Պարսկաստանը եւ պարսկահայ գաղութը»:

Մուտքը ազատ է:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Կըընոպլէն ոմն կը նուիրէ երկու հազար փրանք Մշակոյթի տան, Ստեփան Գաչքճեանի մահուան քառասունքին առթիւ: Կըընոպլէն Տէր եւ Տիկին Ս. Կիւմիւշեան եւ Տիկին Օնպաշեան ցաւակցութիւն կը յայտնեն Սթաթեան ընտանիքին (Փարիզ) իրենց մօր Մարի Սթաթեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազարական փրանք կը նուիրեն Մշակոյթի տան: Տէր եւ Տիկին Ս. Կիւմիւշեան, ընկեր Արապեանի մահուան քառասունքին առթիւ երկու հազար ֆր. կը նուիրեն Մշակոյթի տան:

ՇՔԵՂ ՀԱՆԴԷՍ-ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ

Նորակազմ «Հայ Մշակութային Միութեան»:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Սալ Ռամօ, Րիւ Հիփօլիթ Ֆլանտրէն:

Երգ, պար, արտասանութիւն, հայկական նուագ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Բեմադրութեամբ՝ Պ. ՄԱՐԹԷՆ ՕՖԼԱՋԻ, իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն միութեան անդամները:

Պիտի ներկայացուի նաեւ «ԱՆՈՒՇ» օփէրէթէն պատկեր մը:

Մութաֆէլեանի խումբը հայկական, կովկասեան պարերով:

Հանդէսին գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Լիոնի հայկական վարժ. աշակերտութիւնը, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Օր. Ընծայ Ստեփանեանի: Նոյնպէս Վիէնի Յովսէփ վրդ. Լեւոնեան իր երգչախումբով:

Պիտի երգէ հայերէն հատընտիր կտորներ:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Վիէնի Կապ. Խաչի վարչութիւնը թէյասեղան մը կազմակերպած է, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Համօ Օհանջանեանի սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկեր – ընկերուհիները անխտիր:

Ներկայ կ'ըլլայ Տիկին Տ. Սէրէնկիւլեան:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Թիֆլիզէն Վարսենիկ Մարգարեան Յակոբի, կը փնտռէ Ֆրանսաբնակ իր ազգականները, Նորայր Մարգարեան (Լիոն կը կարծուի ըլլալ), Գայեանէ, Իսկուհի եւ Մարիամ Մարգարեաններ, որոնք Մարսէյլ ըլլալ կը կարծուին: Իրենց հօրը անունը Սեպուհ: Կը խնդրուի տեղեկացնել Յ. Ժամկոչեանի 156 բիւ տը Շաթու, Քոլոմպ, Սէն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տարեց կնոջ մը համար կը փնտռուի, հայ ընտանիքի մը քով փանսիօն, լաւագոյն խնամք եւ քուրքուրանք, գոհացուցիչ վճարում:

Դիմել Հայկ Ալապէկեանի, 35 բիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9), Հեռ. ՓՐՕ. 07.25:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր խումբի ժողովը այսօր, ժամը 21ին, Քաֆէ Րէժանի մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՓԱՐԻԶ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 3.30ին, Քաֆէ Րէժանի մէջ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Ներկաներու թիւը բաւարար պիտի նկատուի: Օրակարգ.— Մայիս չորսի թէյասեղանին կարգադրութիւնները: Նոր վարչութեան ընտրութիւն:

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթակոմիտէն այս կիրակի ժամը 15ին:

Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան Ահարոնեան ակումբին մէջ: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը եւ ընկ. Վ. Իշխանեան:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ «Դրօ», «Ցառաջ» եւ «Շ. Միսաքեան» խումբերը այս չորեքշաբթի ժամը 21ին:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս չարաթ, ժամը 20.30ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԱՊՐԻԼ 11_24Ը
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Սալ Քատէի մէջ, (Նախկին Փըթի – Ժուրնալ)

Հինգշաբթի, Ապրիլ 24, ժամը 21ին

Նախաձեռնութեամբ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ (ՁՈՄ)

Կը նախագահէ՝ Պ. ԱՐՇԱԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

Կը խօսին Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ եւ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Օր. Շաքէ Պէնկեան (երգ), Օր. Օր Ժիւլիէթ Աւետիսեան եւ Շաքէ Յովհաննէսեան (արտասանութիւն), Ժագ Քասքանիէ, ժանին վիօքէ, Սոնիա Գաբրիէլեան (երգեակ):

Ալֆորվիլէն՝ օթօքար, արձանագրուիլ Ֆիլիփի սրճարանը: Կը մեկնի ժամը 20.30ին Պուլ. Քարնոյէն:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԱՆԿԷՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿԸ

Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Առնուվիլի «ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ» ԽՈՒՄԲԻՆ

Ապրիլ 20ին, ժամը 16էն, կէս գիշեր, Անկէնի քաղաքապետարանի սրահին մէջ

30, RUE DE LA LIBÉRATION

Բանախօսութիւն, գեղարուեստական բաժին եւ պար,

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ՝ PIZZARO

Ճոխ պիւֆէ:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 17 ԱՊՐԻԼ

JEUDI 17 AVRIL 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8171 34EME ANNEE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3972

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

1915 Ապրիլ 11-24ի չարաշուք գիշերն էր, որ ոճրագործ Իթթիհատի կառավարութեան հրամանով, Թուրք ոստիկանները մէկիկ մէկիկ կը ձերբակալէին Պոլսոյ հարիւրաւոր հայ մտաւորականները:

Անոնք չստուեցան պիտի զրկուէին դէպի Անատոլուի խորերը, մեծ մասամբ Չանղըրը, այնտեղ խողխողուելու համար անյուր տանջանքներով:

Դահիճը գլխէն կը հարուածէր հայ ժողովուրդը՝ աւելի դիւրաւ անճիտելու համար զանգուածը:

Ահա՛ այդ չարաշուք Թուականն է, որ կ՚ոգեկոչուի 1919էն ի վեր աշխարհի այն բոլոր անկիւններուն մէջ, ուր համախումբ կ՚ապրին հայ բեկորներ: (Փարիզի մէջ ոգեկոչումը տեղի կ՚ունենայ 24 Ապրիլ Հինգշաբթի գիշեր, Քառէի սրահը, նախաձեռնութեամբ Ապրիլեան Սերունդին):

Շատոնց սնանկացած էին 1908ի Օսմանեան Սահմանադրութեան կեղծ նշանաբանները՝ փոխ առնուած 1789ի Ֆրանսական Մեծ Յեղափոխութենէն — ազատութիւն, հաւասարութիւն, եղբայրութիւն, արդարութիւն:

1909ի Ապրիլեան համատարած ջարդերը Կիլիկիոյ մէջ՝ նախ խուժանին, յետոյ Մահմուտ Շէվքէթ փաշայի «ազատարար» բանակի զինուորներուն կողմէ՝ բոլորովին դիմակազերծ բրած էին երիտասարդ Թուրքերը:

1911ին Սելանիկի մէջ Իթթիհատը վճռած էր արդէն հայութեան ճակատագիրը — ինչպէս հաստատեցին շատ ուշ ձեռք անցուած փաստաթուղթեր:

1913ին՝ Պալքանեան պատերազմի վաղորդայնին, երբ Օսմանեան Կայսրութեան եւրոպական հողամասերը ընդմիշտ կորսուած էին, միջազգային դիւանագիտութեան սեղանին վրայ դրուած էր հայկական վեց նահանգներու բարենորոգումներու հարցը, որ առկախ կը մնար 1878ի Պերլինի դաշնագրէն ի վեր:

1914ի սկիզբը Բարձրագոյն Դուռը ակամայ կը ստորագրէր բարենորոգմանց ծրագիրը վեց մեծ պետութեանց Պոլսոյ դեսպաններուն հետ:

Որոշ ինքնավարութիւն կը ստանային Հայաբնակ նահանգները՝ եւրոպացի մարզպաններու հսկողութեան տակ:

Մեծ պատերազմը լաւագոյն առիթն ընծայեց ոճրագործ Իթթիհատին՝ ո՛չ միայն պատռելու բարենորոգմանց ծրագիրը եւ իրենց երկիրը ճամբելու մարզպանները, այլ հիմէն լուծելու Թրքահայ դատը՝ արմատախիլ ընելով եւ ջարդելով անտէր, անպաշտպան Հայերը:

Կոստանդնուպոլսոյ Հնչակեան Համագումարին գաղտնի որոշումները Թուրք կառավարութեան յայտնուած ըլլալով մատնիչ Արշաւիր Եասեանի կողմէ, ձերբակալուած էին Պոլսոյ Հնչակեան քսան վարիչները — որոնք 1915ի ամառը Պայազիտի հրապարակին վրայ կախաղան պիտի բարձրացուէին:

Վանի ապստամբութիւնը պատրուակ ծառայեց՝ Ապրիլ 24ի Մեծ Ոճիրին համար:

Հարուածը ուղղուած էր Հայոց ընտրանիին, ու ամէնէն առաջ Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ, որ ամէնէն ուժեղ ու կարգապահ քաղաքական կուսակցութիւնն էր:

Հ. Յ. Դ. պաշտօնաթերթ Ազատամարտի խմբագրատունէն սկսան ձերբակալութիւնները: Մեծ ու պզտիկ դաշնակցական բոլոր մտաւորականները անցած էին սեւ ցանկին վրայ:

Ձերբակալուեցան նոյնպէս ոչ-կուսակցական հանրային գործիչներ, — բըժիշկ, փաստաբան, ուսուցիչ, վրաչէտ, բանաստեղծ, այլն. երեսփոխան եւն.:

Շատ քիչեր միայն ազատեցան պահուըտելով կամ փախչելով: Քանի մը հոգի ալ Պոլիս վերադարձան՝ ազդու միջամտութեանց շնորհիւ:

Անզլուխ մնացած հայութիւնը դժնդակ պայմաններու մէջ փրկեց իր պատիւը՝ Մուսա Տաղի, Վասպուրականի, Եդեսիոյ, Շապին Գարահիսարի, Ֆընտըճաքի եւ Ուրֆայի հերոսամարտներով:

Անիրաւ աշխարհին ցոյց տուաւ ապրելու եւ յարատեւելու իր անյողդողդ կամքը:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ԳԱՅԵԱՐ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ 255Ի ԴԷՄ 321 ՁԱՅՆՈՎ ՄԵՐԺԵՑ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆԸ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԾԱՆՐ Է

Գրեթէ բոլոր երեսփոխանները պատասխանած էին կառավարութեան հրաւէրին, ներկայ ըլլալով արտակարգ ժողովին: Բոլորին համար պարզ էր այլեւս, թէ կառավարութեան, դիւանագիտական յարաբերութեանց, ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի ապագան խնդրոյ առարկայ դարձած էին: Կրքոտ վիճաբանութիւնները ծայր տուին ժողովի բացումէն քիչ ետք:

Լը Թրոքէր նիստը բացուած յայտարարելով անմիջապէս խօսքը տուաւ Վարչապետին, բայց Ֆելիքս Կայեար առաջարկեց նախ լսել Արտաքին նախարարը:

Ծանօթ է, որ տագնապին էութիւնը կը կազմէ անգլօ-ամերիկեան բարեկամական միջամտութիւնը: Արտաքին նախարար Փինօ ուղղակի ներկայացուց այն պայմանները՝ որոնց մէջ որոշուեցաւ ընթացք տալ անգլօ-ամերիկեան միջամտութեան՝ Ֆրանսայի եւ Թունուզի մերձեցման համար. այդ միջոցին, աւելցուց Փինօ, Թունուզ դիմած էր Ապահովութեան Խորհուրդին եւ հարցը կրնար ստանալ միջազգային նկարագիր. — Եթէ ընդունեցանք բարեխօսներու միջամտութիւնը, ուրիշ բանի համար չէր ան, եթէ ոչ միջադէպերու առաջքն առնել. Պիզերթի եւ Հարաւային այլ շրջաններու ֆրանսական ուժերը ապահովութիւն չունէին:

Արտաքին նախարարը այնուհետեւ ներկայացուց եզրակացութիւնները՝ որոնց յանգեցան բարեխօսները. — 1. Պիզերթի հարցին շուրջ մասնաւոր համաձայնութիւն մը, 2. — Միջոցներ ձեռք առնել՝ Թունուզի Ֆրանսացիներուն ապահովութեան համար, 3. — Հսկողութեան տակ առնել Հարաւի հինգ օդակայանները՝ ուրկէ Ֆրանսա պիտի հեռանայ:

Ժագ Տիւքլօ (համայնավար) աւանդաբար քննադատեց կառավարութեան քաղաքականութիւնը, միաժամանակ յիշելով Միացեալ Նահանգներու միջամտութիւնը Նախարարաց Խորհուրդի գործերուն: Վերջապէս, առաջարկեց ընդունիլ համայնավարներու տեսակէտը, կազմելու համար ձախ կառավարութիւն մը, անձապարանքով ճշդելով նաեւ անոր քաղաքական ուղեգիծը. — Զինաթափութեան քաղաքականութիւն, խաղաղութիւն, ընկերային յառաջդիմութիւն:

Փիէր Անտրէ (անկախ) ուղղակի յարձակողականի անցաւ, յայտնելով թէ բարեխօսները այն երկիրներէն կուգան, որ զէնք տուած են Թունուզի. — Մենք Ազատագր. Ճակատը պարտութեան պիտի չկարենանք մատնել, այնքան ատեն որ Թունուզ եւ Մարոք կ՚օգնեն ապստամբներուն: Միացեալ Նահանգները կ՚ուզեն որ բարեացակամ ըլլանք. ուրեմն մոռցա՞ն Ծայր. Արեւելքի դասը... Տրլըսի ձախողութիւնները բաւական չե՞ն Միջին Արեւելքի մէջ: Ֆրանսայի Ալժերիայէն հեռացումը կը նշանակէ մեր եւ Արեւմուտքի անկախութեան եւ ապահովութեան վախճանը:

ԿԱՅԵԱՌ. — Մեր քաղաքականութիւնը անպատեհութիւններ ունի, գիտե՛մ, բայց եթէ կ՚ուզէք ուրիշ քաղաքականութիւն մը որդեգրել, պէտք է կառավարութեան դէմ քուէարկէք եւ ունենաք մեծամասնութիւն մը՝ ձեզի հետեւելու համար: Ազգ. Ժողովը, ուրեմն, յստակօրէն պէտք է ըսէ իր խօսքը:

Գրեթէ բոլոր ճառախօսներուն առարկութիւնները նոյնն էն. անգլօ-ամերիկեան միջամտութիւնը, Թունուզի հարցը:

Կարեւոր ընդդիմադիր մըն էր նաեւ Ալժերիոյ նախկին ընդհանուր կառավարիչ Սուսթէլ, որ խստօրէն քննադատեց Թունուզի օժանդակութիւնը՝ ըմբոստներուն: — Առանց Թունուզի օգնութեան՝ այսօր ամէն ինչ վերջացած պիտի ըլլար. այն Ֆրանսացիները որ կ՚իյնան այսօր Ալժերիոյ մէջ՝ Պուրկիպայի զոհերն են. կառավարութիւնը մեծ սխալ մը գործեց ընդունելով բարեկամական միջամտութիւնը, մանաւանդ՝ երբ ծանօթ է բարեխօսներու կողմնակալութիւնը:

Ժագ Սուսթէլ քննադատեց մասնաւորապէս Միացեալ Նահանգները եւ յիշելով Նախագահ Այզընհաուըրի միջամտութիւնը, ըսաւ. — Ո՞ւր է ուրեմն ֆրանսական քաղաքականութիւնը. եթէ Ուաշինկթընի մէջ է ան՝ ի՞նչ կ՚ընենք այստեղ:

ԿԱՅԵԱՌ. — Կը ցաւիմ որ ձեզի պէս միտք մը նման բացատրութիւններ կը գործածէ ծանր վիճաբանութեանց ընթացքին:

ՍՈՒՍԹԷԼ. — Իրողութիւնը անվիճելի է:

Ալժերիոյ նախկին կառավարիչը գերման մամուլէն իր քաղած տեղեկութեանց վրայ հիմնուելով ըսաւ թէ կառավարութեան անդամները համաձայն են որ Ալժերիոյ հարցը միջազգային նկարագիր ստանայ:

Վարչապետը ընդդիմացաւ այս յայտարարութեան, չեշտելով թէ օտար աղբիւրներէ ստացուած լուրերով կարելի չէ վիճիլ:

Մորիս Շուման նախարարական տագնապի մը դէմ արտայայտուեցաւ, նկատելով որ այդ պարագային ծանր դէպքեր կրնան պատահիլ Ալժերիոյ մէջ, յետոյ՝ ի՞նչ ձեւի նոր կառավարութիւն մը պիտի կազմուի:

Տէքսոն յայտնեց թէ Ընկերվարականները նախարարական որեւէ տագնապի դէմ են եւ վստահութիւն պիտի տան դահլիճին:

ԿԻՐՔ՝ ՔԱՆ ԹԷ ԴԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆ

Վարչապետը խօսք առաւ, վերջնականապէս ճշդելու համար իր դիրքը. — Այս վիճաբանութեանց մէջ աւելի կիրք կար՝ քան թէ դատողութիւն: Պէտք է յիշեցնեմ Ազգ. Ժողովին թէ կացութիւնը ծանր է: Այս կառավարութիւնը, զոր կ՚ուզէք տապալել, կազմուած է հանրապետական եւ ազգային կուսակցութեանց գրեթէ միաձայնութեամբ. այս միութիւնը համաձայն է մեր քաղաքականութեան: Ուրիշ քաղաքականութիւն մը պիտի կարենա՞նք որդեգրել նոյնքան մեծամասնութեամբ: Կը կարծեմ, թէ այս կարեւոր պահուն ձեռնպահներ պիտի չգտնուին. յստակ կարծիք մը պէտք է ունենանք:

Քուէարկութիւնը յաջորդ օրուան ձգելու Փլեվէնի առաջարկը չընդունուեցաւ եւ երեսփոխանները հրաւիրուեցան իրենց խօսքը ըսելու:

ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐԸ

Ինչպէս կը նախատեսէր 255ի դէմ 321 ձայնով կառավարութիւնը փոքրամասնութեան մէջ մնաց: Քուէարկութիւնը տեղի ունեցաւ գիշերը, Վարչապետին ճառէն ետք: Կայեար չեշտած էր թէ նման ծանր կացութեան մը մէջ բոլոր երեսփոխանները պէտք է պատասխանատուութիւն ստանձնեն. ոչ ոք իրաւունք ունի ձեռնպահ մնալու: Այս ձեւով բացի 11 հոգիէ որ բացակայ էր, եւ ութ որ չմասնակցեցան քուէարկութեան, մնացեալ բոլոր ներկայ երեսփոխանները քուէարկեցին հետեւեալ ձեւով:

Կառավարութեան թեր՝ 95 Ընկերվարական (96էն վրայ) 29, Մենտէսեան Արմատական (43էն վրայ) 24, Անկախ-Գիւղացի (91էն վրայ), առանց կարգին Փօլ Ռէնօ, 14 Դիմադրական (22էն վրայ) 6, ձախ հանրապետական (14էն վրայ), 70 Ժողովրդական Շարժումը (75էն վրայ), 6 Ափրիկեան Պայմանադրութիւն (7էն վրայ), հինգ անջատուած արմատական (14էն վրայ), մէկ ընկերային Հանրապետական» (քանի վրայ), նախարար Շապան - Տելմաս:

Կառավարութեան դէմ՝ 148 համայնավար, 61 անկախ (91էն վրայ), առանց կարգին Անթուան Փինէ, երեսուն Փուժատական, 17 Ընկերային Հանրապետական, 14 Մենտէսեան - Արմատական (առանց կարգին՝ Մենտէս - Ֆրանս եւ Յովնանեան), տասը գիւղացի, ինը Արմատական (անջատուած), եօթը Դիմադրական, եօթը Ձախ Հանրապետական, վեց Գիւղացի (Ընկերային գործունէութեան), երեք Ժողովրդային Շարժում (առանց կարգին Ժորժ Պիտօ), ութ Ոչ - արձանագրուած (11էն վրայ):

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Տր. Հայկ Եաղճեան, Պերլին	25.00.
Պ. Ստեփան Էլչիպէկեան	10.000

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՔՐԱՅԻ մէջ բացուեցաւ Ափրիկէի անկախ պետութեանց ժողովը, Ղանայի Վարչապետ Նքրումահի երկար մէկ ճառով: Ալժերիոյ հարցը գանազան մեկնաբանութեանց տեղի տուաւ: Պատուիրակները ուղղակի դէմ արտայայտուեցան աշխարհակալներու՝ «Ափրիկէ ազատ պէտք է ըլլայ» նշանաբանով: Հրաւիրեալներուն մէջ կը գտնուին նաեւ Ազատագր. Ճակատի 3 ներկայացուցիչները: Եթովպիոյ պատգամաւորը համակրանքով խօսեցաւ Ալժերիոյ ըմբոստներուն մասին:

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ Ապրիլ 25ին Պոն պիտի երթայ ուսեւեռման համաձայնագիրը ստորագրելու համար:

ՍԻ ՊԷՔԱՅԻ կառավարութիւնը լուծուեցաւ Մարոքի Թագաւորին որոշումով: Ինչպէս կ՚երեւի Մոհամէտ Ե. կ՚ուզէ զօրացնել Իսթիքլալի դիրքը երկրին քաղաքականութեան մէջ, եւ ատոր համար հեռացնել Սի Պէքայը որ Իսթիքլալէ անդամ չէ եւ վարչապետութիւնը յանձնել Պալաֆրէժի, ներկայ արտաքին նախարարը:

ՔԱՌԱՍՈՒՆԶՈՐՍ

(«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»Ի 44ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԻԹՈՎ)

Ապրիլ մէկին լրացաւ «Յուսաբեր»ի 43րդ տարեշրջանը: Այսօր կը դնուինք 44րդի սեմին :

Ուրեմն այս թերթը անխափան կը շարունակուի 43 տարիէ ի վեր, ոչ թէ հետզհետէ պզտիկնալով, այլ հետզհետէ մեծնալով: Առաջին տարիներուն, թէ' 1915էն մինչեւ 1922 եւ թէ 1922էն ետք, օրը ոտեն մը, լոյս կը տեսնէր փոքր ծաւալով եւ շաբաթը երեք անգամ միայն :

Խմբագրատունը մութ ու խոնաւ խորոչ մըն էր: Այդ խորոչին մէջ էր նաեւ գրաշարանոցը: Այս փարթամ ու վիթխարի քաղաքին մէջ ելեկտրական լոյս չունէր «Յուսաբեր»· իր լոյսը կը ստանար պլըպլացող մոմէ մը, զոր խմբագիրը խնայողութեամբ կը գործածէր, թերթը յաւելեալ ծախքերու չենթարկելու մտահոգութեամբ :

Խարխուլ աթոռ մը միայն կար խմբագրին համար· հիւրերը հարկադրաբար կը մնային ոտքի: Դուրսը, արտասահմանի մէջ, ոչ թղթակից, ոչ ալ աշխատակից ունէր թերթը· տեղական ուժերով կը գոհանար :

Երբեմնի անփայլ խորոչը հիմա եղած է պատկառելի շէնք մը, «Յուսաբեր»ի տունը, աննախընթաց երեւոյթ մը համայն Գաղթաշխարհի մէջ :

Եռօրեայ, փոքրածաւալ թերթը դարձած է ամէնօրեայ, իր ծաւալով մեծագոյն թերթերէն մին բովանդակ Հայաշխարհի մէջ :

Ասիկա յառաջդիմութիւն մը չէ միայն, այլ նաեւ յաղթանակ մըն է :

Մենք այս յաղթանակը կը պարտինք ամէնէն առաջ Հայ Ժողովուրդին, ապա՝ «Յուսաբեր»ի բարեկամներուն, անշուշտ նաեւ Դաշնակցութեան մեծ ընտանիքին բոլոր անդամներուն, որոնք իրենց յարատեւ ու ինքնաբեր գոհողութիւններով երագը վերածեցին իրականութեան, ծրագիրը՝ գործի :

Չենք ուզեր մասնաւոր անուններ յիշատակել, չվիրաւորելու համար համեստութիւնը թէ ողջերուն եւ թէ մեռածներուն :

Բազմարդիւն Մխիթարեան մը, Հայր Մկրտիչ Պոտուրեան, իր մէկ երկին մէջ կը գրէր, թէ 1893ին, ուրեմն մեզմէ շուրջ 65 տարի առաջ, « հայ ազգը միմիայն 26 լրագիր ունէր: Այդ 26 լրագիրներէն հինգը արտասահմանի, տասը Ռուսաստանի, իսկ տասնեւմէկը Տաճկաստանի մէջ լոյս կը տեսնէին» :

Զհաշուելով Ռուսաստանը, 1893ին բովանդակ Թուրքիոյ եւ արտասահմանի մէջ կը հրատարակուէին ուրեմն միայն 16 հայերէն թերթեր: Այդ թուականէն ասդին՝ անոնց թիւը 16էն բարձրացաւ մինչեւ 110ի:

1794ին ամբողջ Հայաշխարհը միայն մէկ թերթ ունէր, Շմաւոնեան քահանայի «Ազդարար»ը, առաջին հայերէն լրագիրը, որ կը հրատարակուէր հայրենիքէն դուրս, հեռաւոր Հնդկաստանի մէջ :

Համաձայն Հայր Ռափայէլ Կարապետեանի կազմած ցուցակին, 1794էն մինչեւ 1921, ուրեմն 127 տարուան մէջ, ութ հարիւր ինննսունեւվեց հայերէն թերթեր հրատարակուած էին ի սփիւռս աշխարհի :

Պոլսոյ առաջին ամսաթերթը, «Բանասէր», կը սկսի հրատարակուիլ 1851 Յունուար մէկին, Յովհ. Հիսարեանի խմբագրութեամբ, իսկ առաջին հայ լրաթերթը, «Լրոյ Գիր», 1832 Յունուար 13ին, իբրեւ շարունակութիւնը թուրքերէն «Թագվիմը Վեգայի»ի:

Դարձեալ, ըստ Հայր Կարապետեանի լիակատար ցուցակին, 1865էն մինչեւ 1921, յիսունեւվեց տարուան ընթացքին, միայն Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ հրատարակուած են 38 հայերէն թերթեր:

Այդ 38էն մէնկ է «Յուսաբեր» :

«Յուսաբեր»ի ընտանիքէն շատեր, — ընտրելագոյնները,— ընդմիշտ մեկնեցան այս աշխարհէն: Ուրիշներ գործ կամ բնակավայր փոխեցին: Մնացին քանի մը վերջապահներ, որոնք կը ջանան շարունակել երէցներուն գործը եւ ստեղծուած աւանդութիւնները :

Անշուշտ կարելի չէ ամէն մարդ գոհ ձգել, ինչպէս որ ներելի չէ ամէն մարդ դժգոհ ձգել: Գոհերուն քով դժգոհներ պիտի ըլլան միշտ, ինչպէս որ դժգոհներուն քով պիտի գտնուին գոհեր ալ : Թերթ մը չի կրնար ամէնուն հաճելի դառնալ: Իր ջանքը պիտի ըլլայ ամէն օր նուազեցնել դժգոհներուն թիւը, միշտ հետամուտ՝ աւելցնելու գոհերուն թիւը :

Դառնութեամբ ստիպուած ենք խոստովանիլ, թէ մեր լեզուն յարատեւ նահանջի մէջ է: Չենք ըսեր հայագէտ, գոնէ հայերէնագէտ պահակներու թիւը օր օրի կը նօսրանայ: Նորեր չեն հասնիր, կամ կը հասնին տարբեր մտայնութեամբ, հակումներով ու նախասիրութիւններով :

Եթէ չկարենանք տեղ մը, որոշ գծի մը վրայ կասեցնել նահանջը, մանաւանդ եթէ չկարենանք նոր «զինուորեալ»ներ պատրաստել լեզուի եւ ոգիի պաշտպանութեան համար, այսօրուան ողբերգութիւնը նաւաբեկութեան պիտի վերածուի:

Պէտք է վերջապէս ձեւը գտնենք գրեթէ ստոյգ, այս նաւաբեկութեան առաջքը առնելու համար, թէ, մէկ կողմէ, լեզուի պահակներ պատրաստելով եւ թէ, միւս կողմէ, թոյլ չտալով որ ոգիի պայքարը եւս վերջանայ գրեթէ նոյնքան ըստոյգ պարտութեամբ :

Անձնական նկատումներէ վեր, միշտ հետամուտ եւ սպասարկու՝ հանրութեան շահերուն, հայ թերթը ամէնէն առաջ ինք պիտի ըլլայ իր դատաւորը: Գիտութեամբ յարգելի ըլլալէ առաջ, հայ հրապարակագիրը նկարագրով յարգելի պէտք է ըլլայ մանաւանդ: Իր պարտքն է զեկավարել հանրային կարծիքը, բայց նաեւ ունկնդիր ըլլալ հանրութեան ձայնին :

« Երբ իրական հանճար մը երեւան գայ, իր ներկայութեան ապացոյցը կը գտնէք այն բանին մէջ, որ բոլոր տխմարները կը դաշնակցին անոր դէմ», կը գրէր, մեզմէ շուրջ երկու հարիւր յիսուն տարի առաջ, անգլիացի մեծահռչակ գրագէտը՝ Սուիֆթ, որ, անգլիացի ըլլալով հանդերձ, իրաւազրկուած Իրլանտայի դատը պաշտպանեց ընդդէմ իր իսկ հայրենիքին :

Մեր երկիրը «Իրլանտա» է հիմա, իսկ մենք «Իրլանտացի»ներ ենք :

Նկատի չենք առներ մեր ուժը — եւ հակառակորդին ուժը — այն պայքարին մէջ, զոր կը մղենք յանուն մեր Դատին եւ անժխտելի իրաւունքներուն :

Մեր այս պայքարին մէջ «տխմար»ները արկածախնդրութիւն կը տեսնեն, իմաստունները՝ հայրենասիրութիւն :

Մենք կ'ըսենք ․

Ով դէմ է մեր Դատին եւ իրաւունքներուն, մեր թշնամին է :

Ով հետն է մեր Դատին եւ պահանջներուն, մեր բարեկամն է :

Այս տրամաբանութիւնը արդար է մեզի եւ բոլոր այն ժողովուրդներուն համար, որ չլուծուած Դատ ունին եւ անտեսուած, ուրացուած իրաւունքներ :

Օրէնք մը չկայ, որ արգիլէ իրաւազրկուածը պահանջելու իր իրաւունքներուն ճանաչումն ու վերահաստատումը :

Ընդհակառակն, օրէնք մը կայ, — թերեւս անգիր, բայց սրբագործուած օրէնք մը,— որ դասալիք եւ ազգուրաց կը կոչէ ոչ թէ իր իրաւունքները պահանջողը, այլ չպահանջողը :

Մենք պահանջատէր ենք, եւ մեր հոգը չէ, թէ ով «արկածախնդիր» կը նկատէ մեզ սա միակ պատճառով, որ ամբողջն կառչած ենք մեր պահանջներուն, աւելի ճիշդ՝ մեր իրաւունքներուն :

Յանուն մեր ազգային Դատին մղած մեր պայքարին մէջ մենք մեզ կը համարենք անպարտելի :

Մենք կը հաւատանք արդարութեանը մեր Դատին: Եթէ չհաւատայինք, չէինք պայքարեր եւ, Սուիֆթի ըսածին պէս, մենք եւս կը դաշնակցէինք «տխմար»ներուն եւ կը դադրէինք իրաւունք եւ արդարութիւն պահանջելէ :

Մեր նպատակն է հայ ժողովուրդը տէրը դարձնել իր պարտականութեանց, բայց նաեւ՝ տէ'րը իր իրաւունքներուն:

Պարտքի եւ իրաւունքի գիտակցութիւնն է գերագոյն խարիսխը ազգութեան :

Ամուր պահենք այս խարիսխը եւ հաւատարիմ պահակները դառնանք անոր :

(Խմբագրական՝ ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

ՄԵՐ ՊԱՅՔԱՐԸ...

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

Ինչպէս գրած էինք, Համազգայինը կազմակերպած է Մշակութային Համագումար մը, որ տեղի պիտի ունենայ Մայիս 25 – 31, Պէյրութ:

Առաջադրութիւն.— Ի մի հաւաքել Սփիւռքի հայ մտաւորականներն ու մշակութային գործիչները՝ քննելու համար հրատապ հարցեր :

Գաղափարը, ընդհանուր առմամբ, ոչ մէկ առարկութեան դուռ կը բանայ : Ընդհակառակն, արդի պահանջներուն արձագանգն է ան: Հաւաքական աշխատանք՝ դարմանելու համար ինչ որ վնասուած է: Պարզելու համար նոր հորիզոններ՝ հայ արժէքները ցեղերու կեր չդարձնելու մտահոգութեամբ :

Դաշնակցական մամուլը արձագանգ հանդիսացաւ Մշակութային Համագումարին, խմբագրականներ նուիրելով անոր եւ տալով մանրամասն տեղեկութիւններ: Համազգայինի առաջադրութիւնը արժանի է ամէն քաջալերանքի, համակրանքի եւ օժանդակութեան, մանաւանդ՝ երբ հրաւիրագիրներուն մէջ ալ կը յայտնուէր, թէ կազմակերպիչները ի վիճակի չեն հոգալու պատգամաւորներու բոլոր ծախքերը· գաղութները պէտք է մտածեն այդ մասին:

Համագումարի օրակարգն ալ ծանօթ է: Այսուհանդերձ, պիտի վերցնենք քանի մը կէտեր եւ փորձենք կարգ մը մտանմանումներ ընել, խորհրդածութեան դուռ բանալով ուրիշներու, մնացեալը ձգելով հետաքրքրուողներուն: Հարցեր՝ որոնք կը կարօտին կարծիքներու փոխանակութեան, վիճաբանութեան· տեսակէտներու ճակատամա'րտ՝ չինելու, ստեղծագործելու եւ եղածները զօրացնելու համար : Առարկութիւններ, թերեւս, բայց ո'չ իբրեւ դատաւոր, այլ՝ թելադրուած միայն ու միայն երիտասարդական մտահոգութիւններէ, ինչ որ ընդհանրական է· հաւասարապէս բոլոր գաղութներուն համար, Արեւելք թէ Արեւմուտք:

Չենք ժխտեր այն իրողութիւնը՝ որ կարգ մը հարցերու լուծման համար մեր երէց մտաւորականներուն եւ մշակութային գործիչներուն մասնակցութիւնը էական է համագումարին:

Ինչպէ՞ս, սակայն, կարելի է լուծել հետեւեալ խնդիրները, առանց երիտասարդ ուժերու մասնակցութեան :

1.— Դպրոցական դրութիւնները եւ հայեցի դաստիարակութիւնը սփիւռքի մէջ:

Այս եւ յետագայ մեր մտանմանումներուն մէջ նկատի չունինք Մ. Արեւելքը, այլ՝ Եւրոպա եւ Ամերիկա: Ֆրանսան՝ մասնաւորապէս :

Արդ, ծանօթ է, թէ մեր երէց ընկերները միշտ չհապրդուած են այս ափե–

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՅԱՍՄԻԿ

•

«Այդ օրերին ծանօթացայ կուսանոցի մի քանի կոյսերի հետ եւ այդ ծանօթութիւնից յետոյ իմ միտքս միայն մէկ հարցով էր զբաղուած՝ թատրո՞ն թէ կուսանոց : Այո, եթէ թատերական ասպարէզում չեմ աշխատելու, լաւ չէ՞ր լինի, որ կուսանոց մտնէի» :

(«Թատերական դիմանկարներ» Ռուբէն Զարեան) :

Թիֆլիզի մէջ, առաջին անգամ ըլլալով, Յասմիկ օր մը թատրոն կ'երթայ իր ամուսնոյն հետ :

Յովհաննէս Աբէլեան կը ներկայացնէր Արօլեանի «Ասլան – Բալասի»ն, ուր մեծանուն վարպետը կը մարմնաւորէր խաղին հերոսը՝ Աղասիի կերպարը :

Յասմիկ Աբէլեանի նման մեծատաղանդ դերասանի մը խաղը բնաւ չէր տեսած : Անզուգական դերասանը երիտասարդ Յասմիկին վրայ խոր տպաւորութիւն կը թողու: Այդ ներկայացումէն ետք, յաջորդաբար ներկայ կ'ըլլայ ուրիշ ներկայացումներու, ուրտեղ բախտը եւ հաճոյքը կ'ունենայ տեսնելու դարձեալ Աբէլեանը եւ անոր հետ ուրիշ մեծութիւններ՝ Ալիխանեանը, Տիկին Զապէլը, Վարդուհին եւ տակաւին բազմաթիւ ուրիշներ :

Այդ րոպէին սկսեալ Յասմիկի բովանդակ էութիւնը կը ցնցուի :

Վերջնականապէս բեմին նուիրուելու, Մելփոմէնէի տաճարին մէջ ծառայելու իր ցանկութիւնը նոր կրակով մը կը բոցավառի :

Եւ իր ներաշխարհին մէջ Յասմիկ կը կայացնէ անդառնալի վճիռ մը՝ անպայման նուիրուիլ Թատրոնին: «Իմ ուղեղը— կ'ըսէ ան — շարունակ զբանով էր զբաղած, իմ աչքի առաջ շարունակ Աբէլեանըն ու մեր միւս արտիստներն էին կանգնած» :

Օրերը, ամիսները, տարիները խելացնոր վազքով մը կը թաւալին :

Չորս զաւակի մայր կը դառնայ Յասմիկը, սակայն Թատրոնը կը շարունակէ մնալ իր այրող ու մրրկող հոգիին երազը:

Ինչ վիճակի մէջ ալ ըլլար, ուր ալ գտնուէր, տունը թէ դուրսը, աշխատանքի պահուն թէ հանգստեան ժամերուն «նա մտքով սաւառնում էր դէպի թատրոն, որտեղ Աբէլեանն ու Սիրանոյշն էին», իսկ քովի սենեակէն իր ականջներուն կը հասնէր համրիչի մը միալար ձայնը:

Ատիկա իր ամուսինն էր, որ փակուած այդ սենեակին մէջ, կը քննէր իր դործերուն հաշիւները եւ կը ճշդէր իր շահն ու վնասը ...

×

Ըսինք թէ Յասմիկի ամուսինը խիստ աւանդապաշտ, բարքերու եւ սովորութիւններու գերի անձ մըն էր: Սակայն երբ իր կինը իրեն պարգեւեց չորս զաւակներ, այդ դաժան մարդը անհուն եւ խանդաղատալից սիրով մը կապուեցաւ իր կնոջ :

Չէր հանդուրժեր այլեւս որ իր կինը տխուր մնար : Եւ օր մը, տեղի տալով Յասմիկի թախանձանքներուն, կը յօժարի որ ան մասնակցի ժողովարանի ներկայացումներուն, ուր բացի փրոֆէսիոնէլ դերասաններէն, հանդէս կուգային նաեւ սիրողներ :

Պայման մը կը դնէ սակայն Յարութիւն Յակոբեան :

Կը պահանջէ որ իր կինը երեւայ միայն ու միայն պառաւներու դերերով :

Յասմիկի ուրախութիւնը չափ ու սահման չունենար :

1904ի աշունն է: Այդ օրը, առաջին անգամ ըլլալով Յասմիկ պիտի երթար ժողովարան իբրեւ թատերախումբի անդամ :

Այդ խումբին մէջ առաջին անգամ կը խաղայ Քալիի դերը՝ Սունդուկեանցի «Քանդուած Օջախ»ին մէջ: Ներկայացման կը մասնակցէին մեծանուն դերասաններ ու դերասանուհիներ, ինչպիսին էին՝ Սաթենիկ Ջմշկեան, Գէորգ Տէր – Դաւթեան, Գէտէոն Միրզաեան եւ ուրիշներ: Այդ օրէն սկսեալ Յասմիկ ծանօթութիւն կը հաստատէ նաեւ Գաբրիէլ Սունդուկեանցին հետ, որ առաջինը կ'ըլլայ գնահատելու համար զինքը եւ իր մէջ կը տեսնէ ապագայ մեծ արուեստագիտուհին: Սունդուկեանի խանդավառութիւնը այնքան յառաջ կ'երթայ Յասմիկի նկատմամբ, որ մեծանուն դրամատուրգը այլեւս կը սկսի անձամբ պարապիլ երիտասարդ դերասանուհիով :

Հետզհետէ Յասմիկի կապերը կ'ամրանան Թատրոնին հետ: Կը ծանօթանայ Օլգա Մայսուրեանին, Օլգա Գուլազեանին եւ մանաւանդ՝ Յովհ. Աբէլեանին հետ :

1906ին, Յասմիկ արդէն յաջողութենէ յաջողութիւն է ցատկած, այնպէս որ Յովհ. Աբէլեան կը հրաւիրէ զինքը մասնակցելու Արտիստական Թատրոնի թատերաշրջանին :

Նոյն տարուան ընթացքին կը մահանայ Յասմիկի ամուսինը, որ արդէն երկար ատենէ ի վեր հիւանդ էր, թոքախտով վարակուած :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

(3 Շար.)

րուն վրայ հասակ առած տղոց եւ աղջիկներու հայեցի դաստիարակութեամբ: Ժամանակը ցոյց տուաւ, թէ անոնց աշխատանքը արդիւնք չտուաւ :

Որովհետեւ,

Ա.— Անոնք չեն ծնած այս միջավայրին մէջ:

Բ.— Չեն կրցած եւ չեն կրնար հասկնալ փրանսահայ երիտասարդութեան հոգեբանութիւնը :

Դժգոհութեան կամ առարկութեան հարց չկայ. այլ՝ դժբախտ իրականութիւն մը, որ տարբեր ձեւով ալ չէր կրնար ըլլալ :

Մշակութային Համագումարը այս ուղղութեամբ որոշում մը տալէ առաջ, պէտք չէ՞ հետաքրքրուէր այստեղի պայմաններով, առնուազն՝ կարծիքը ուզէր երիտասարդական կազմակերպութեան, որուն պարզ անդամները, — ընկերային եւ հոգեբանական բոլոր տեսակներով, — օգտակար տեսակէտներ կրնան պարզել :

2.— Նոր դասագիրքերու պատրաստութիւնը, սփիւռքի այլազան պայմաններուն պատշաճող:

Տասնամեակներէ ի վեր դասագիրքեր պատրաստուած են Ֆրանսայի մէջ. գործնական չեն, ո՛չ մէկը եւ ո՛չ միւսը:

Պէտք է գիտնալ, թէ այդ դասագիրքերը կը գործածեն տղաք կամ աղջիկներ, որոնք, յաճախ, համալսարանականներ են: Ծիծաղելի չէ՞, որ հայերէն սորվելու տրամադրութիւն ունեցող զարգացած երիտասարդ մը կարդայ ... սարը սարին նման չէ:

Անշուշտ այս մասին շատեր խորհրդակցութիւններ ունեցած են. երբեւիցէ մէկը դիմա՞ծ է արդեօք Ֆրանսա ծնած ու մեծցած տղու մը, համեստ կարծիք մը առնելու համար :

Չենք կարծեր :

Երիտասարդներու հետ կապ ունեցող հարցերու լուծումը կը պահանջէ երիտասարդակա՛ն միտք եւ աւիւն: Հարկ է հրաժարիլ այլեւս արհամհելու մեր աւանդութենէն. խոնարհներու, բանուորներու դարը սկսած է. կարելի չէ անտեսել իրողութիւնները :

3.— Հայագիտական դասընթացքներու հաստատումը, նպատակ ունենալով պատրաստութիւնը հայ ուսուցիչներու, հայագէտ մտաւորականներու եւ հասարակական գործիչներու :

Պարզ է, թէ երիտասարդներ պիտի ըլլան այս ճիւղերու թեկնածուները. փոխանակ մեր ուսուցիչները կամ հասարակական գործիչները:

Ո՞վ կը հետաքրքրուի սակայն այդ մարդերուն համար պատրաստուելու տրամադրութիւն ունեցող երիտասարդներու մտահոգութիւններով, զրկանքներով եւ խանդավառութեամբ միաժամանակ :

Եւ ո՞ւր կարելի է արտայայտել այս բոլորը, եթէ ոչ համագումարի մը մէջ, այնպէս՝ ինչպէս կազմակերպած է Համագումարը :

4.— Հայերու մասնակցութիւնը գիտական կեանքին. օտար միջավայրի մէջ աշխատող Հայ գիտնականները հայ կեանքին կապելու միջոցը եւ հայ մշակոյթին անոնցմէ օգտուելու կարելիութիւնները:

Օրակարգին չորրորդ հարցը, որ դարձեալ կապ ունի երիտասարդութեան հետ:

Օտար միջավայրերու մէջ աշխատող Հայերու հետ կապ կրնան հաստատել միայն անոնք՝ որ ծնած են օտար միջավայրի մէջ: Մշակութայինծանօթ գործիչներէն ոչ մէկը ծնած է արտասահման՝ կարենալ այդ գործը գլուխ հանելու համար :

Նամակագրութիւն, պատուիրակութիւն եւ այլ դասական միջոցներով դժուար պիտի ըլլար նոյնիսկ պատասխան մը ստանալ խնդրոյ առարկայ անձերէ: Ֆրանսայի մէջ համբաւի տիրացած տղու մը հետ լաւագոյն կապը կրնայ հաստատել իր թաղի խաղընկերը կամ դասընկերը, քան՝ պաշտօնական նամակները:

Անշուշտ այս մատնանշումները անհատական են միայն: Երեք տարի Փրանսահայ երիտասարդութեան հետ ապրելով՝ գոյացուցած ենք այս կարծիքը, որ խոցելի կէտեր ալ կրնայ ունենալ: Անվիճելի է սակայն մէկ իրողութիւն.— Երեք տարի վերջ հիմնովին փոխուած է մեր մտածելակերպը՝ նոր սերունդի նկատմամբ :

Մշակութային Համագումարի կազմակերպիչները չէի՞ն կրնար արդեօք իրենց հրաւիրեալներուն մէջ նկատի առնել նաեւ երիտասարդներ, գէթ մէկական ներկայացուցիչ՝ իւրաքանչիւր գաղութէ :

Կարելի էր նաեւ ուղղակի շրջաններուն դիմել՝ պատգամաւորներու համար, փոխանակ Պէյրութէն որոշելու զանոնք : Վերջապէս, դժուար է գիտնալ թէ այս կամ այն գաղութէն ո՞վ կրնայ ներկայացնել շրջանին հոգեբանութիւնը, երբ անոնք կ՚որոշուին հեռուէն :

Ուրիշներ կը ներկայացնեն Մշակութային Համագումարին միւս երեսները, համեմատաբար աւելի փայլուն :

Հարկ է մտածել սակայն երիտասարդներու մասին :

Երիտասարդներու մասնակցութիւն՝ համագումարի մը :

Կամ, երիտասարդական համագումար մը:

ԱՐՄԵՊԻԼ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

●

Ինչպէս գրած էինք Մայիս 26ին տեղի պիտի ունենան Իտալիոյ երեսփոխանական ընտրութիւնները: 596 աթոռի համար արձանագրուած են վեց հազար թեկնածուներ, ներկայացուած՝ 315 ցանկերով: Ծերակոյտի 246 աթոռներուն համար 2500 թեկնածու կայ:

Քրիստոնեայ – Դեմոկրատ կուսակցութիւնը մասնագիտական հաստատութեանց միջոցաւ քննութիւն կատարած է ընտրողներու մօտ, իմանալու համար հանրային կարծիքին համակրանքն ու հակակրանքը:

Արդիւնքներէն ի յայտ կուգայ, թէ ընտրելու իրաւունք ունեցողներուն 17 առ հարիւրը (մօտ 5.600.000 հոգի) տակաւին չէ որոշած թէ որո՛ւն պիտի քուէարկէ: Անցեալ Նոյեմբերին տակաւին որոշում չտուած մարդոց եւ կիներու թիւը համեմատաբար շատ աւելի էր. 25 առ հարիւր :

Դեմոկրատ կուսակցութիւնը կատարուած քննութեանց արդիւնքը տալով հանդերձ չի ճշդեր թէ իրենց որոշումը տըւած քուէարկողներու համակրանքը ո՞ր կուսակցութեան կ՚երթայ :

Ընդհանուր առմամբ, Իտալացիները լաւատես են իրենց երկրին ներքին կացութեան նկատմամբ: Այս ուղղութեամբ հարցապնդուած մարդոց 57 առ հարիւրը պատասխանեց, որոնց 12 առ հարիւրը միայն յոռետես է :

Գալով երկրին արտաքին քաղաքականութեան՝ յոռետեսներու թիւը համեմատաբար աւելի է. 34 առ հարիւրը կը հաւատայ պատերազմի մը վտանգին. 57 առ հարիւրը լաւատես է:

Հարցապնդուած մարդոց մօտ կէսը գիտէ թէ ի՞նչ է Հասարակաց Շուկան եւ համաձայն է անոր իրականացման : Ուշագրաւ է սակայն այն պարագան, որ հակառակ համայնավարներու պաշտօնական քաղաքականութեան (Հասարակաց Շուկայի դէմ), հարցապնդուած համայնավարներու 62 առ հարիւրը միացեալ Եւրոպայի ծրագրին կողմնակից է :

Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան կարեւորագոյն պարագլուխներէն մէկը՝ Ամենտոլա, յայտարարեց թէ Մարտ 31ին 1.761.000 համայնավար կար :

1957ին «պարտիա»ն ունէր 1.820.000 անդամ, 1956ի վրայ՝ 200.000 հոգի պակսելով :

Թէեւ հարիւր հազար նոր անդամներ արձանագրուած են կուսակցութեան, բայց Ամենտոլա կ՚ըսէ .— Մենք տակաւին հեռու ենք մեր նպատակէն: Նոր բանուորներ պէտք է լեցնեն շարքերը՝ մեր թիւը բարձրացնելու համար երկու միլիոնի :

Ընտրական աշխատանքներուն չի մասնակցիր ներկայիս համայնավարներու ընդհանուր քարտուղարը՝ Թոլիաթի, առողջական պատճառներով: Իր անձնական բժիշկը յայտարարեց, թէ երկար ժամանակի համար հանգիստի պէտք ունի. այնուհետեւ կրնայ ձեռնարկել իր գործունէութեան :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն

—o—

ԱՒԵՏ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆԻ 60ԱՄԵԱԿԸ

Հայաստանի մէջ տօնուած է ժողովրդական դերասան Աւետ Աւետիսեանի ծննդեան վաթսունամեակը :

Իրապաշտ է Աւետ Աւետիսեանի արուեստը, արդիւնք դերասանական այն անհատականութեան, որով օժտուած է Աւետիսեան – դերասանը: Եւրոպական թէ հայկական դասական եւ արդի բազմաթիւ կտորներու մէջ անոր ներկայացուցած հերոսները ուժեղ եւ անմոռանալի են :

Խորապէս ազգային դերասան է Աւետիսեան, ամուր թելերով կապուած իր մայր ժողովուրդի արուեստին: Արդի հայ բեմին հմուտ մեկնաբաններէն մէկը՝ այն գիտակցութիւնը ունի, թէ ազգային թատրոնի հիմնաքարն է ազգային թատերգութիւնը :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԵՐԸ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

—o—

Խորհրդային թերթերու տուած տեղեկութիւններէն կը հետեւցնենք, որ խորհրդային վերջին ընտրութիւններուն, Հայաստանի մէջ 1.008.853 անձեր մասնակցած են քուէարկութեանց՝ արձանագրուած 1.009.013 անձերուն վրայ. այսինքն՝ ընտրողներու 99.98 տոկոսը :

Հայաստանի կողմէ «Ազգութիւններու Սովետ»ի անդամ ընտրուած են 25 հոգի, որոնց մէջ են Անաստաս Միկոյեան, Շմաւոն Առուշանեան (Գերագ. Խորհուրդի բրեզիտիումի նախագահ), Յովհ. Բաղդասարեան (Երեւանի քաղաքային կոմիտէի առաջին քարտուղար), Գագիկ Դաւթեան (Երեւանի Պետական համալսարանին տեսուչը), Ե. Զարբեան (Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի քարտուղար), Սանփան Զօրեան (Գրողներու Միութեան վարչութեան անդամ), Իվան Թեւոսեան (Խ. Միութեան արտակարգ եւ լիազօր դեսպան Ճափոնի մէջ) (ԽՄԲ.— Մեռաւ) եւայլն:

Իսկ «Միութեան Սովետ»ի անդամ ընտրուած են Վիկտոր Համբարձումեան (Հայկական Գիտութիւններու Ակադեմիայի նախագահ), Ա. Քոչինեան (Նախարարներու խորհուրդի նախագահ), Տաթեւիկ Սազանդարեան (երգչուհի), Սուրէն Թովմասեան (Հայաստանի համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի առաջին քարտուղար), Աստղիկ Առաքելեան (մանագործուհի) եւ Ա. Մեժլումեան (Շահումեան շրջանի կոլտնտեսութեան նախագահ):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (172)

Կ Ա Յ Ծ Ե Ր

Բ. ՀԱՏՈՐ

Ա.

Վ Ա Ն

Բայց այն ինչ զօրութիւն էր, որ պըտըտեցնում էր այդ մեքենան եւ նրան ընթացք եւ ուղղութիւն էր տալիս :— Դա, որպէս ինձ թւում էր, այն գերագոյն տիրապետող Ոգին էր, որ ինքը գոյութիւն ունի անյայտութեան մէջ, որ իրան պահում է անմատչելի, իսկ իր հզօր, աներեւոյթ ձեռքով կառավարում է մարդկանց սրտերը, մարդկանց մտքերը, եւ նրանց ուղղութիւն է տալիս ...

Ասլանը վերջացրել էր նամակները. նա այժմ սկսել էր կնքել ծրարները : Ճրագի լոյսը խիստ աղօտ կերպով լուսաւորում էր նրա գունաթափ դէմքը: Նա հագած ունէր մի տեսակ գիշերային խալաթ, եւ սենեակում տիրող տօթի պատճառով, կոճակները թողել էր արձակ : Շապիկի կիսաբաց օձիքից երբեմն երեւում էր նրա մերկ կուրծքը: Այն լայն, զօրաւոր կուրծքի վրայ նշմարում էի ես մի ընդարձակ սպի, որը, շատ հաւանական էր, առաջացել էր հրացան գործիքից: Ես մի առանձին ուշադրութեամբ նայում էի այն նշանի վրայ: Չգիտեմ, ի՞նչու վէրքը, սպին միշտ իմ մէջ հետաքրքրութիւն էր զարթեցնում: Երեւի, նրա համար, որ նա պարունակում էր իր մէջ մարդու կեանքին մի նշանաւոր արկածի յիշատակները: Գուցէ այդ էր պատճառը, երբ նա ծրարները կողպեց պահարանի մէջ, որ առաւօտեան յանձնէ թղթատարին, եւ երբ մտաւ իր համար պատրաստած անկողինը, ես մտածեցի գոհացնել իմ հետաքրքրութիւնը: ԲայցԱսլանը տարօրինակ բնաւորութիւններից էր : Երբեմն նա այնքան քաղցր էր, որ, կարծես թէ, շրթունքներից մեղր էր կաթում, իսկ երբեմն այն աստիճան ժանտ էր, որ, կը կարծէիր թէ, աչքերից, երեսից լեղի էր թափում: Այդ րոպէներում լաւ էր չը խօսել նրա հետ: Բայց ես համբերել չկարողացայ եւ համարձակուեցայ հարցնել, թէ այն ի՞նչ վէրքի նշան է, որ երեւում է նրա կուրծքի վրայ :

— Ինչո՞ւ ես հարցնում, — մաղձոտ կերպով կտրեց իմ խօսքը :

— Այնպէս ... ուզում եմ իմանալ ...

— Դրանից ի՞նչ օգուտ քեզ :

Ես լուռ կացայ: Նա նկատեց, որ ես վշտացայ, աւելի մեղմ կերպով ասաց ինձ.

— Ոչ ոք իրաւունք ունի ուրիշի գաղտնիքների մէջ մտնել: Եթէ դու հարցնէիր, թէ ի՞նչպէս է կազմուած իմ կուրծքը, ո՞ր կողմում է գտնւում իմ սիրտը եւ ի՞նչ պաշտօն է կատարում, կամ ո՞րպէս են դասաւորուած իմ թոքերը, — ես բոլորը կը բացատրէի քեզ, որովհետեւ դըրանից մի բան կը սովորէիր: Բայց գիտենալ իմ կուրծքի վրայ մի ծուատած տեղի պատմութիւնը,— դա, կարծեմ, մի առանձին օգուտ չի բերի քեզ :

Ես աւելի վիրաւորուեցայ, ասելով.

— Դու միշտ համարել ես ինձ մի երեխայ, մի յիմար եւ տգէտ երեխայ, որի հետ բացի կատակներից, ուրիշ բան չէ կարելի խօսել :

— Ես կատակ չեմ անում: Բայց դու այնքան խելացի էլ չես, որքան կարծում ես ...

Բ.

ՓԱՆՈՍԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ

Գիշերը անցուցի անհանգիստ տենդային դրութեան մէջ: Առաւօտեան զարթեցայ խիստ ուշ: Ասլանը սենեակումը չէր. չէր երեւում եւ վարպետ Փանոսը: Ես ինձ բաւական թոյլ էի զգում. մարմինս կոտրատւում էր, իսկ գլխիս մէջ տիրում էր մի տեսակ թմրութիւն, մի տեսակ մառախուղ: Գիշերուայ բոլոր անցքերը երեւում էին ինձ ինչպէս մի երազ: Կոկորդիս մէջ ցաւ էի զգում եւ, նայելով հայելու մէջ, տեսնում էի պարանոցիս վրայ բացկապտագոյն բծեր: Շապիկս բուրում էր դեղօրայքի հոտով: Երեւում էր, գիշերը Ասլանը իմ վրայ գործ էր դրել բժշկական միջոցներ:

Վարպետի գործարանի փոքրիկ աշակերտներից մէկը ջուր բերեց, լուացուեցայ, հագնուեցայ եւ դուրս եկայ պատշգամբի վրայ :

Այստեղից բացուեցան իմ առջեւ հրաշալի տեսարաններ. երեւում էին շրջակայ լեռները իրանց գեղեցիկ հովիտներով, երեւում էր քաղաքը իր կրկնակի պարիսպներով ու աշտարակներով, երեւում էին քաղաքի բարձր, սինաձեւ մինարէթները եւ Հայոց եկեղեցիների գմբէթները. երեւում էր միջնաբերդը իր ահռելի, հսկայական կերպարանքով, — երեւում էր ծովը իր մանիշակագոյն հարթ տարածութեամբ: Իմ սիրտը տրոփում էր անհամբերութիւնից, թէ ե՞րբ պէտք է մօտից, շատ մօտից տեսնեմ այդ բոլորը : Գիշերով հասած լինելով Այգեստան, ես դեռ ոչինչ չէի տեսել: Իրաւ, գեղեցիկ, շատ գեղեցիկ էր քաղաքի այդ ծառազարդ արուարձանը :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Ինչպէս կ'երեւի այս քուէարկութենէն տազնապին գլխաւոր պատասխանատու — ները կրնան նկատուիլ Անկախները, նը — կատի առնելով որ Համայնավարներու դէմ քուէարկութիւնը նորութիւն մը չէ. այլ սկզբունքի խնդիր եւ չի նշանակեր թէ կուսակցութիւնը դէմ է այս քաղաքա-կանութեան, քանի որ դէմ է որեւէ քա — ղաքականութեան որ Համայնավար տե — սակէտը չի պաշտպաներ: Ազգ. Ժողովի այս քուէարկութիւնը որ չորրորդ Հան — րապետութեան ծանրագոյն տազնապնե — րէն մէկը կը բանայ, առաջին առթիւ կը նշանակէ զատապարտումը՝ Թունուզի Հանդէպ Կայեառի եւ Փինոյի որդեգրած քաղաքականութեան: Ջուրը կը ձգէ ամե-րիկեան եւ անգլիական միջամտութիւնը, ուելորդ ժամավաճառութեան մը կը վե-րածէ Պիլլի եւ Մրֆիի աւելի քան յիսուն օրուան երթալ — գալը:

Քուէարկութենէն անմիջապէս ետք, Կայեառ գնաց Էլիզէի պալատը, առա — ւօտեան 1·30ին ներկայացնելով դահլիճին հրաժարականը, զոր նախագահ Քոթի ընդունեցաւ:

Համաձայն սովորութեան չորեքշաբթի առտու նախագահը սկսաւ իր տեսակցու-թիւններուն չորս ժողովներու նախա — գահներուն հետ: Առաջին առթիւ Քոթի ընդունեցաւ Ազգ. Ժողովի նախագահը՝ Լը Թրոքեր, ապա Ֆրանսական Միու — թեան, բայց Հանրապետական Խորհուր — դին նախագահը՝ Մոներվիլ ներկայիս ճամբուն գտնուելով, փոխ — նախագահը պիտի ներկայանայ Քոթիի: Տակաւին հաւանական թեկնածուի անունը չի տը — ուիր լաւատեղեակ շրջանակներու մէջ, բացի մամուլէն:

ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐԸ

Պէտք է ընդունիլ որ կառավարական տազնապը շատ գէշ արձագանգներ կը գտնէ Ֆրանսա եւ արտասահման: Առաջին առթիւ Ֆրանսայի մէջ, բոլոր խմբագիր-ները կը չեշտեն կացութեան ծանրակշիռ բնոյթը եւ ցաւը կը նկատեն շատ աւելի խոր, այսինքն չորրորդ Հանրապետու — թեան փարչաձեւին մէջ իսկ: Թերթերը դիւրին լուծում մը չեն տեսներ անշուշտ, «Լիպերասիոն» միայն երեք թեկնածու կը տեսնէ (Փլեվէն, Փինէ, Ֆլիմլէն), իսկ «Փարի — Ժուռնալ» Պիտօն կը տեսնէ իր-բեւ լուծում:

Արտասահմանի մէջ շատ գէշ տպաւո — րութիւն գործեց Ֆրանսայի նոր տազնա — պը: Առաջին առթիւ կը կարծուի որ Թու-նուզ անմիջապէս պիտի օգտուի առիթէն եւ Ապահովութեան Խորհուրդին դիմէ բողոքելու համար Ֆրանսայի դէմ: Եթէ հարցը տարուի ՄԱԿին առջեւ, դժուար թէ Ֆրանսայի դաշնակիցները կարենան պաշտպանել Ֆրանսան եւ արգելք հան — դիսանալ որ Հիւսիսային Ափրիկէի հար-ցը միջազգայնանայ:

Ուաշինկթընի մէջ արդէն շատ ծանր կը տեսնեն կացութիւնը եւ մինչ քաղաքական շրջանակները տակաւին պաշտօնական մեկնութիւններ չեն բրած, «Նիւ Եորք Հերըլտ», «գրեթէ եղերական» կը գտնէ կացութիւնը: Նոյն թերթին եւրոպական տպաւորութիւնը կը գրէ թէ այս քուէար — կութիւնը ցոյց կուտայ հակա — ամերիկ — եան եւ հակա — անգլիական զգացումնե — րու ալիք մը Ֆրանսայի աջակողմեան տարրերու մօտ: Անգլիոյ գերմանական շըր-ջանակներու մէջ կը կարծուի թէ ֆրան — սական տազնապը արգելք պիտի հանդի — սանայ «Մեծ»երու հանդիպումին:

Տագնապին լուրը ծանր տպաւորութիւն թողուց նաեւ ալժերիական շրջանակնե — րու մէջ: Թերթերը մեծ տառերով կը գրեն վարչապետին հրաժարումը որ ձախողու-թիւնն է Սաքիէթի քաղաքականութեան, իսկ անգլին նոյնքան կարեւորութիւն կու-տան ալժերիացի ֆութպոլ խաղացողնե — րուն որոնց մասին գրած էինք երէկ: Ա-զատագրական ճակատը կ'ուզէ «Ազատ Ալժերիա» ֆութպոլի նոր խումբ մը կազ-մել:

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Արտաշէս Պիպէրեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշ — տօն պիտի կատարուի իրենց սիրացեալ կնոջ եւ մօր՝ ՄԵԼԻՆԷ ՊԻՊԷՐԵԱՆի մահ-ուան Բ. տարեդարձին առթիւ, ինչպէս նաեւ Պիպէրեան ընտանիքի համայն նըն-ջեցելոց հոգւոյն ի յիշատակ: Կը հրա — ւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները:

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Սալ Քատէի մէջ, (Նախկին Փըթի — Ժուռնալ)

Հինգշաբթի, Ապրիլ 24, ժամը 21ին

Նախաձեռնութեամբ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ (ՁՈՄ)

Կը նախագահէ՝ Պ. ԱՐՇԱԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

Կը խօսին Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ եւ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Օր. Շաքէ Պէնկեան (երգ), Օր. Օր ժիւլիէթ Աւետիսեան եւ Շաքէ Յովհաննէսեան (արտասանութիւն), Ժագ Քասքանիէ, Պ. Պուսֆէ, Սոնիա Գաբրիէլեան (երբեակ):

Ալֆորվիլէն՝ օթօքար, արձանագրուիլ Ֆիլիփի սրճարանը: Կը մեկնի ժամը 20·30ին Պուլ. Քարնոյէն:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԱՆԿԷՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՋԵՌՆԱՐԿԸ

Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Առնուվիլի

«ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ» ԽՈՒՄԲԻՆ

Ապրիլ 20ին, ժամը 16էն, կէս գիշեր, Անկէնի քաղաքապետարանի սրահին մէջ

30, RUE DE LA LIBÉRATION

Բանախօսութիւն, գեղարուեստական բաժին եւ պար,

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ՝ PIZZARO

Ճոխ պիւֆէ:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տէր եւ Տիկ. Լեւոն Գապաքճեան (Փը-թի Քլամար) 1500 ֆրանք կը նուիրեն Հայ Մշակոյթի Տան՝ Տիկին Մառի Սթաթեա-նի մահուան առթիւ:

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՐՍԷՅԻ մէջ, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերուն-դի Օրը, Մայիս երեքին:

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԳԻՆԵՁՕՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան եւ մասնակ-ցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Յառաջ», «Դրօ», «Շ. Միսաքեան» խումբերուն, նաեւ Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն:

Ընկեր Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆի մեկնումին առ-թիւ:

Այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Պոմոնի ազ-գային սրահին մէջ:

Մուտքը ազատ է:

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Վիէնի Կապ. Խաչի վարչութիւնը թէ-յասեղան մը կազմակերպած է, այս կի — րակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Համօ Օհան-ջանեանի սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկեր — ընկերուհիները անխտիր:

Ներկայ կ'ըլլայ Տիկին Տ. Սէրէնկիւլ — եան:

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՊԱՏԱՐԱԳ ՁԱՅՆԱՍՓՌՈՒԷՆ

Այս Կիրակի ժամը 8·45էն մինչեւ ժամը 10, Փարիզի Ս. Յովհ Մկրտիչ եկեղեց — ւոյն մէջ պիտի մատուցուի քառաձայն Ս. պատարագ, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Ա. Պարթեւեանի:

Պիտի պատարագէ Հայրապետական պատուիրակ Գերաշնորհ՝ ՏԷՐ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ:

Պատարագի արարողութիւնը պիտի ձայ-նասփռուի Ֆրանսա թիւ 1էն, 1829 մեթր, (երկայն ալիք), կարճ ալիք 48 մեթր (Փարի — Էնթէր):

Արեւմտեան Եւրոպայի համար իսկ 31 մեթր 38 Արեւելեան Եւրոպայի, Միջին Արեւելքի եւ Պալքաններու համար:

Այրի Տիկին Թագուհի Պարոնվարդեան, Օր. Սիլվա Պարոնվարդեան, Պ. Քլօտ Պարոնվարդեան, Տէր եւ Տիկին Երուանդ Պարոնվարդեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Պարոնվարդեան, Պ. Յա — րութիւն Պարոնվարդեան, Տէր եւ Տիկին Տէրտէրեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Զարուհի Պարոնվարդեան եւ զաւակը, ինչպէս նաեւ Պարոնվարդեան, Խօսրոֆ, Խօսրոֆուհի եւ Արփիար, Դարբինեան, Քոչօյեան, Նիկոլեան եւ Կողիկեան ըն — տանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, հօրեղբօր, մօր-եղբօր, եղբօր զաւկին, զարմիկին եւ ազ-գականին՝

ՀՐԱՆԴ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆի

մահը, որ պատահեցաւ իր բնակարանը, 108 րիւ տ'Ապուքիր, 62 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 10·45, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Իսիի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս ընդունիլ իբրեւ այդ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 3·30-ին, Քաֆէ Րէժանի մէջ: Բոլորին ներկա — յութիւնը անհրաժեշտ է: Ներկաներու թիւը բաւարար պիտի նկատուի: Օրա — կարգ.— Մայիս չորսի թէյասեղանին կարգադրութիւնները: Նոր վարչութեան ընտրութիւն:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւի-րէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ.—

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթակոմիտէն այս կիրա-կի ժամը 15ին:

Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Նոյն ժողովները տեղի կ'ունենան Ահա-րոնեան ակումբին մէջ: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը եւ ընկ. Վ. Իշխանեան:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայու — թիւնը պարտաւորիչ է:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20·30-ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրա-կարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւ — նը պարտաւորիչ է:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 21-ին, Յոյներու սրահը: Կարեւոր օրա — կարգ:

ԿՐԸՆՈԲԼԸ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւ — ղը կը հրաւիրէ իր անդամուհիները ընդհ. ժողովի այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին զպրոցի սրահը: Օրակարգ.— Պաշտմ. զեկուցում, տեղեկատուութիւն, հաշուետուութիւն եւ վարչութեան ընտ — րութիւն: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH

17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 18 ԱՊՐԻԼ — VENDREDI 18 AVRIL 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8172 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3973

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՉ ՄԷԿ ԶՂՋՈՒՄ

Երբ կը խօսուի Հայկական ջարդերուն մասին, իբրեւ պատասխանատու կը յիշուին Սուլթան Ապտիւլ Համիտն ու Իթթիհատ վէ Թէրագգը կուսակցութիւնը :

Այսինքն կ՚ամբաստանուին օրուան բացարձակ իշխանութիւնը իրենց ձեռքն ունեցող մարդիկ: Ու լռելեայն կարծէք թէ անմեղ կը նկատուին ջարդի եւ տեղահանութեան որոշումները գործադրող քաղաքային եւ զինուորական պաշտօնեաներն ու Թուրք խուժանը :

Տարակոյս չկայ, որ մեծագոյն ոճրագործները ջարդի ծրագիրը յղացող եւ հրամանը տուողներն են :

Սակայն նոյնքան ոճրապարտ եւ մեղաւոր են գործադրողները :

Մեղսակից են նաեւ բոլոր այն Թուրքերը, որ տակաւին այսօր՝ Մեծ Եղեռնէն 43 տարի վերջ մեղադրական ո՛չ մէկ խօսք կ՚ուղղեն ջարդարար կառավարութեանց հասցէին: Բոլոր անոնք, որ հոգւով – սրտով այսօր ալ հրէշ Թալէաթներու, Էնվէրներու, Նազըմներու, Պէհաէտտին Շաքիրներու, Մուամմէրներու, Ճէմալ Ազմիներու եւ Իթթիհատական ոճրագործներու հետ են եւ կը պաշտեն զանոնք :

Հերոս Սողոմոն Թէհլիրեանի վրիժառու գնդակով Պերլինի սալայատակներուն վրայ սատկող Թալէաթի դիակը վերջին պատերազմի ընթացքին տօք – փառօք Պոլիս փոխադրուելով տեղաւորուեցաւ Ազատութեան Բլուրին վրայ իբրեւ «Ազգային հերոս» :

Իսմէթ Ինէօնիւի՝ Հալք կուսակցութիւնն էր այն ատեն իշխանութեան գլուխը :

Ամէն տարի «հայրենասէր» Թուրքեր այցի կ՚երթան անոր դամբարանին՝ իրենց յարգանքը մատուցանելու համար :

Մարտ 15ին՝ սպանութեան 37րդ տարեդարձին առթիւ հանդիսաւոր ուխտագնացութիւն մը կատարուեր է Հիւրրիյէթ Թէփէսիի դամբարանին: Հանրապետութեան նախագահ Ճէլալ Պայար հոն ղրկեր է իր աւագ թիկնապահը: Վարչապետ Ատնան Մենտէրէս անձամբ ներկայ գտնուեր եւ ծաղկեպսակ մը դրեր է: Նախարարներ, Պոլսոյ կուսակալը եւ ուրիշ պաշտօնական անձնաւորութիւններ ներկայ գտնուեր են :

Ճառախօսներ մինչեւ եօթներորդ երկինքը բարձրացուցեր են հայութեան դահիճը: 1908ի Սահմանադրութիւնը նմանցուցեր են Ֆրանս. Մեծ Յեղափոխութեան եւ Իթթիհատականներն ալ դարձուցեր են Թուրք հանրապետութեան ռահվիրաները:

Հալքն ու Դեմոկրատները իրարու գլուխ կը պատռեն: Սակայն ջարդարար Թալէաթներու հանդէպ նոյն պաշտամունքը ունին :

Թրքական բոլոր թերթերն ալ արձագանգ եղեր էին այդ բացառիկ արարողութեան եւ փառաբանած Էտիրնէի նախկին թղթատարական հասարակ պաշտօնեան :

Միայն Ճիւմհուրիյէթի քրոնիկագիր Ֆէյէզը յանդգնած ըլլալով քննադատել Իթթիհատը, բողոքի բազմաթիւ նամակներ ստացեր է ընթերցողներէն :

Իր թերթի Մարտ 29ի թիւին մէջ անդրադառնալով այդ գրութեանց, Ֆէյէզ զարմանք կը յայտնէ, որ տակաւին Իթթիհատին հանդէպ հիացում եւ պաշտամունք ունեցողներ կան երկրին մէջ եւ հրապարակաւ ճառ կը խօսին այդ ուղղութեամբ ...

Մինչդեռ, կ՚ըսէ, Իթթիհատի տասը տարուան (1908 – 1918) տիրապետութեան արդիւնքն այն եղաւ, որ Օսմանեան կայսրութիւնը փլաւ եւ Թուրքիան մտաւ Սեւրի դաշնագրի սահմաններուն մէջ :

Իսկ վարիչներն ալ փլուզումէն վերջ երկիրը ձգելով արտասահման փախան ...:

Ազատութեան Բլուրի ուխտագնացութիւնը կուգայ հաստատելու անգամ մը եւս՝ թէ արդի Թուրքիոյ վարիչները, Հալքեան ըլլան թէ Դեմոկրատ, ինչպէս նաեւ հանրային կարծիքը առաջնորդող ամէն գոյնի մտաւորականները, նոյնիսկ հասարակ ժողովուրդը՝ մեծ մասամբ՝ «բոլորով սրտիւ» ոճրագործ Իթթիհատին հետ են: Զայն կը նկատեն Թուրքիոյ «ազատարար»ը, քանի որ մաքրագործելով Հայերն ու Յոյները, կազմեց միատարր ու միաձոյլ հայրենիք մը ...

Ո՛չ մէկ զղջում ահաւոր ջարդերուն համար :

Ապրիլեան Եղեռնի տարեդարձի այս օրերուն՝ կարեւոր էր իրազեկ ըլլալ արդի Թուրքիոյ պետական շրջանակներուն եւ ժողովուրդին իսկական մտայնութեան :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՒԱՆԱԿԱՆ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐ
Պիտօ – Սուսթէլ – Փինէ

ՈՒ՞Ր ԳՏՆԵԼ ՄԵԾԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆԸ

Նախագահ Քօթի ամբողջ Չորեքշաբթի օրը շարունակեց իր խորհրդակցութիւնները լուծում մը գտնելու համար տագնապին: Ժողովներու նախագահները ընդունելէ ետք, ընդունեց կուսակցութեանց ղեկավարները : Առաջին կարգին Ժագ Տիւքլօ (Համայնավար), Ժան Շարլօ (Ընկերվարական), Փինէ (Անկախ), Մուադան (Ժողովրդական Շարժում), Տալատիէ (Արմատական), Բէյօ (Փուժատական) :

Տագնապին լուծումը ամէն պարագայի մէջ դիւրին չէ որովհետեւ ոեւէ նոր վարչապետ պիտի չկարենայ մեծամասնութիւն գտնել : Արդարեւ ամէն տագնապի վաղորդայնին նոր կազմուելիք դահլիճը պէտք է կռթնի Ազգ. Կուսակցութեան մը վրայ որ ապահովէ մեծամասնութիւնը, այսինքն ընդհանրապէս Ընկերվարականին կամ Ժողովրդական Շարժումին: Բայց այս անգամ այս երկու կուսակցութիւնները թեր քուէարկած են Կայեարի կառավարութեան, ուրեմն ինչպէ՞ս յուսալ որ այս նոյն մարդիկը վաղը զօրավիգ կանգնին մէկուն որ դէմ էր այդ քաղաքականութեան: Ոմանք արդէն կը քննադատեն անկախներու քուէարկութիւնը եւ հակառակ կը գտնեն անոր արդիւնքը : Ազգ. Ժողովին աջ հոսանքը (անկախ մասնաւորաբար) տապալեց կառավարութիւնը շնորհիւ ... համայնավարներու ձայներուն :

Առաջին առթիւ երեք գլխաւոր թեկնածուներու մասին կը խօսի մամուլը : Նախ՝ Պիտօ: Նախկին վարչապետը մաս կը կազմէ Ժողովրդական Շարժումին այն երեք երեսփոխաններուն, որոնք դէմ քուէարկեցին կառավարութեան մինչ մնացեալ 70ը թեր կը քուէարկէր: Ուրեմն եթէ Պիտօ կանչուի ի՞նչ պիտի ըլլայ իր կուսակցութեան դիրքը: Այս է կարեւոր հարցը :

Երկրորդը՝ Սուսթէլ: Ալժերիոյ նախկին կառավարիչը որ Ընկերային Հանրապետական է (նախկին կոլեան) թեկնածու չէ սակայն, եւ կը մաղթէ որ Տը Կոլը գայ: Սուսթէլ յայտարարեց նոյնիսկ ձայնասփիւռէն թէ «միակ մարդը որ կրնայ Ֆրանսան փրկել Տը Կոլն է»:

Երրորդ թեկնածուն՝ անկախ Փինէ, բայց այս վերջինը բացարձակապէս կը մերժէ, եւ պաշտօնապէս ալ յայտնած է Նախագահին :

Այս գլխաւոր անուններէն զատ Ֆրանսական մամուլը կուտայ նաեւ կարգ մը ուրիշ անուններ ինչպէս՝ Ֆլիմլէն, Շուման, Միթըրան, Փլէվէն, Մոլէ (Քոմպա): Այս նոյն անունները կը կրկնուին արդէն բոլոր թերթերուն մէջ՝ «Օռօռ», «Փարի – Ժուռնալ», «Ֆիկառօ», «Իւմանիթէ» անգամ մը եւս կոչ կ՚ընէ ձախ դահլիճ մը կազմելու, իբրեւ մէկ ելք :

Արտասահմանի մէջ, ինչպէս երէկ գրած էինք արդէն, շատ ծանր տպաւորութիւն գործած է այս նոր տագնապը, եթէ Մոսկուա դահլիճին տապալումը կը նկատէ միայն «գաղթատիրական քաղաքականութեան մը բնական արդիւնքը», անդին արեւմտեան մայրաքաղաքներուն մէջ շատ յուետես են. Հռոմէական թերթերը հինգշաբթի առտու կը գրէին ֆրանսական տագնապին առթիւ «նուէր մըն է Մոսկուայի»:

Նախագահ Այզընհաուըր մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին շեշտեց թէ Ամերիկան երբեք չէ ուզած միջամուխ ըլլալ Ֆրանսական Ափրիկէի գործերուն, եւ ըսաւ որ արդէն անցեալ Դեկտ.էն ի վեր (Ատլանտեան Ուխտին Փարիզի ժողովը) յստակ է Ամերիկայի դիրքը :

Նախագահը չուզեց մեկնութիւններ ընել Կայեարի կառավարութեան տապալման առթիւ: Երբ իրեն հարց տրուեցաւ լրագրողներու կողմէ Ֆրանս. Ազգ. Ժողովին յարձակումներուն համար Ամերիկայի դէմ, Այզընհաուըր ըսաւ թէ «ատոնք նոր բաներ չեն եւ ընդդիմադիրներու սովորական յանկերգն է»:

ՍԱԿԱՐԱՆ

Ինչպէս կը սպասուէր կառավարական տագնապը ազդեց նաեւ սակարանին վրայ ուր ոսկին զգալի յաւելում մը կրեց մէկ օրուան մէջ: Այսպէս Ապրիլ 16ի սակարանը հետեւեալ պատկերը ցոյց կուտար.— Զոյգ ոսկի 536·000 (521·000), Նափոլէոն 3900 (3760), զուից. 3800 (3580), անգլ. 4450 (4270), քսան տոլարնոց 18·800 (18120), Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) ստերլին 1265 (1250), տոլար 456 (445), զուից. 108·50 (106), պելժ. 9·10 (9), լիր 0·72:

ԴԵՍՊԱՆՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք Միացեալ Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի կառավարութիւնները նամակ մը յանձնեցին Մոսկուա, յայտնելով թէ այսօրուընէ սկսեալ պատրաստ են գումարելու դեսպաններու ժողովը, իբրեւ առաջին քայլը՝ «Մեծ»երու հանդիպումին :

Արեւմտեանները կ՚առաջարկեն որ իրենց դիւանագիտական ներկայացուցիչներուն եւ խորհրդային պատգամաւորին խօսակցութեանց առաջին հարցը ըլլան կողմերու միջեւ գոյութիւն ունեցող տարակարծութիւնները: Նախ յստակ պէտք է գիտնալ՝ թէ անհամաձայնութեան բո՛ւն պատճառները ո՞ւր են :

Խորհրդային ղեկավարները կը փափաքին որ դեսպաններու ժողովին մէջ օրակարգի հարց դառնան միայն Արտաքին նախարարներու հանդիպումին վայրը, թուականը եւ հրաւիրուելիք երկիրներու անուանացանկը. մինչ Արեւմուտքը կ՚ուզէ որ հիմնական կարգ մը այլ կէտեր քննուին :

Արեւմտեանները կը յայտարարեն. — Էական է այն պարագան՝ որ Մոսկուայի խօսակցութեանց մէջ օրակարգի վրայ ըլլայ ոչ միայն Արտաքին նախարարներու ժողովը, այլ՝ զանազան կառավարութեանց դիրքը եւ կարգ մը մեծ հարցերու նկատմամբ անոնց ունեցած տեսակէտներուն քննութիւնը :

Արեւմուտքին մտահոգութիւնը այն է, որ այս ժողովները ժամավաճառութիւն չըլլան եւ կարելի ըլլայ արդիւնքներ ձեռք ձգել :

Մոսկուա յանձնուած նամակին մէջ երեք պետութիւնները հետեւեալ ձեւով կ՚եզրափակեն իրենց խօսքը .— Արեւմտեան կառավարութիւնները յարմար կը գտնեն որ իրենց դեսպաններուն եւ խորհրդային կառավարութեան խօսակցութեանց առաջին նիւթը ըլլայ կողմերու տարակարծութեանց հարցը : Այս ձեւով կարելի պիտի ըլլար համաձայնութիւն մը գոյացնել՝ յարաբերութիւնները բարելաւելով. ա՛յս է մեր փափաքը:

Խ. Միութեան Արտաքին նախարար Կրոմիքօ առջի օր ընդունեցաւ երեք դեսպանները եւ խօսակցութիւն մը ունեցաւ անոնց հետ: Կը կարծուի թէ Արեւմուտքի առաջարկը պիտի ընդունուի Մոսկուայի կողմէ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻԱՅԻՔ կրակ բացած են Լիբանանէն Թուրքիա գացող ֆրանսական երեք օդանաւերու վրայ, կը հաղորդեն Իսքէնտէրունէն, ուր իջած են երկու օդանաւերը, իսկ երրորդը պարտադրուած է իջնել Սուրիա :

ԱՓՐԻԿԷԻ Ազատ պետութեանց ժողովը, որ տեղի կ՚ունենայ Աքրայի մէջ, երէկ մանրամասնօրէն քննեց Ալժերիոյ հարցը:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ Վարչապետ Պէն Կուրիոն «Նիւզվիք»ի թղթակիցին յայտարարեց թէ չէր վախնար Նասըրի արաբական դաշնակցութենէն, պայմանաւ որ ուրիշ պետութիւններ չօժանդակեն անոր, միւս կողմէ, ըստ Պէն Կուրիոն, նոյնիսկ աւելի լաւ պիտի ըլլար որ Իսրայէլ յարի Արաբական Միութեան՝ դաշնակցային սկզբունքներով, եթէ կարելի ըլլայ համաձայնութիւն մը գոյացնել Իսրայէլի եւ Արաբներու միջեւ :

ԼԵՀԱԿԱՆ իշխանութիւնները գրաւեցին գրագէտ Թիրմանդի անցագիրը. հռչակի տիրացած էր՝ վէպի մը մէջ նկարագրելով համայնավարութեան մութ կողմերը: Թիրմանդի վերջին գիրքին հրատարակութիւնը արգիլուեցաւ Լեհաստանի մէջ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ բացուեցաւ համայնավար երիտասարդական կազմակերպութեանց (կոմսոմոլ) համագումարը. առաջին նիստին ներկայ էր նաեւ Խրուշչեւ :

ԳԱՀԻՐԷԻ ձայնասփիւռը Եգիպտոսի մէջ ապրող Իրաքցիներու անունով կոչ մը ըրաւ՝ որպէսզի Իրաքի ժողովուրդը ըմբոստութեան դրօշ պարզէ Հաշէմիթ ղեկավարներուն դէմ, որպէսզի Արաբական Հանրապետութեան դէմ կազմակերպուելիք որեւէ նոր դաւադրութեան առաջքն առնուի :

ՊՐԻՒՍԷԼԻ մէջ երէկ առտուան ժամը 10ին միջազգային ցուցահանդէսին պաշտօնական բացումը կատարուեցաւ Պոտուէն Թագաւորին եւ բարձրաստիճան այլ անձերու կողմէ :

ՔՈՒՊԱՅԻ մէջ ապստամբները՝ օղակի մէջ առնուած են կառավարական ուժերուն կողմէ :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ արբանեակ երկիրներու բանակները ունին աւելի քան վեց միլիոն զինուոր՝ դրօշի տակ եւ 25 – 30 միլիոն հոգի՝ իբրեւ պահեստի ուժ: 800 հազար օդաչուներ կան եւ քսան հազար ռմբաձիգ օդանաւ. 700 սուզանաւ :

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ 433·000 անգործներ կան. վերջին ամսուան ընթացքին աւելցած է ինը հազար հոգի :

ԴԱՐՁԵԱԼ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԸ ԵՒ ՄԵՐ ՄՇԱԿՈՅԹԸ

ԽՄԲ.— Ժամանակին հրատարակեցինք Պ. Յ. Քիւրտեանի շահեկան յօդուածաշարքը *«Մեր ձեռագրական հարստութեանց հրատարակութեան խնդիրը»* (տես *Յառաջ*, Մարտ 15 – 20)։ Այժմ Պ. Յ. Քիւրտեան մասնաւորելով Բարեգործականին դերը մեր մշակոյթին հանդէպ *Յուսաբերի* մէջ հրատարակած է հետեւեալ նոր յօդուածաշարքը. —

Ա.

Բարեգործականը, յիրաւի կամ յանիրաւի, ինքնիրեն պաշտօն տուած է դրամ հաւաքել յանուն հայ մշակոյթի։ Եթէ բարեգործութեան կարօտ չքաւորներ չեն կրնար բողոքել Բարեգործականի կամայականութեանց դէմ, մենք կրնանք սակայն քննադատել անոր գործած կամայականութիւնները մեր մշակոյթին հանդէպ։ Ամէն Հայ իրաւունք ունի իր խօսքը ըսելու. եւ եթէ ըսածը բամբասանք չէ, ոեւէ լուրջ մարդ, ըլլայ նոյնիսկ Բարեգործականի վարիչ կամ գործակից, իրաւունք չունի զայրանալու կամ դժգոհելու։ Կը զայրանա՞ս, ուրեմն ըսուածին մէջ իրականութիւն մը կայ, նկատի առնուելիք պարագայ մը կայ։

Թող ներուի ինծի յիշեցնել, որ երբ տարիներ առաջ Խ. Հայաստանի կառավարութիւնը արգիլեց Բարեգործականին՝ որեւէ գործունէութիւն ունենալ Հայաստանի սահմաններուն մէջ, ըլլայ բարեգործական թէ մշակութային, հապճեպով տրուած որոշում մը չէր անիկա։ Փարիզի գրասենեակին մէջ ծուարած քանի մը մարդիկ, որոնցմէ ոմանց մասին շատ զարմանալի բաներ կը պատմուին, անտարակոյս չունէին ձեռնհասութիւնը Հայաստանի կառավարութեան ցուցմունքներ ընելու հրատարակչական գործերու մասին։

Դուրսը, Սփիւռքի մէջ, չկան նպաստընկալներ, որոնք կարենան առարկել Բարեգործականի կատարած բարեգործութեան ձեւին դէմ։ Խեղճերը լուռ կը մնան գաւաթ մը կաթի համար եւ թոյլ կուտան, որ լուսանկարեն զիրենք եւ լուսանկարը հրատարակեն «Յուշարար»ի կամ ուրիշ թերթերէն որեւէ մէկուն մէջ։ Այսպիսի բան կարելի չէ ընել Հայաստանի մէջ։ Կարելի չէ կէս միլիոն տոլարով յաւերժացնել ցուցադրական բարեգործութիւնը, որ վաճառանիշը եղած է Բարեգործականին։

Այս ձեւով վերջ տրուեցաւ նաեւ Մելգոնեան հրատարակչական հիմնադրամին։ Տրամադրուած գումարը անյայտացաւ, ըստ երեւոյթին՝ այլեւս հրատարակուելիք բան չգտնուելուն համար Նուպարեան Մատենադարանի յորդող դարակներուն մէջ։

Քանի որ խօսքը Մելգոնեանի մասին է, յիշեցնենք այս առթիւ, որ վերջերս Բարեգործականը հրապարակաւ եւ հպարտութեամբ յայտարարեց, թէ շիրիմ մը շինել տուած է բարերարին համար 10000 տոլարով։ Խելքս չի հասնիր այս տեսակ բաներու. սակայն միթէ կարելի չէ՞ր հազար տոլարով պղինձէ յուշատախտակ մը զետեղել Մելգոնեան կրթարանին ճակատը եւ մնացած գումարէն հազար տոլարով գնել Զօպանեանի արխիւը։ Կարելի էր։ Դեռ ութ հազար ալ կը մնար զանազան հանգստեան թոշակներու, գրասենեակի ծախքերու, վարչական ժողովներու ճաշերուն, եւ այլն։ Ինչ որ է. կ'երեւայ թէ վարիչներուն մէջ կը պակսին հաշիւ գիտցող մարդիկ։

×

Այժմ անցնինք Բարեգործականի «Ոսկի յոբելեանի կրթական եւ մշակութային ծրագիր»ին։

Ատենագրութեան մէջ ըսուած է. «Կէս միլիոն տոլարի հանգանակութենէն գոյացած գումարը արդիւնաւորապէս գործածելու համար Ոսկի յոբելեանի կրթական յանձնախումբ մը կազմուեցաւ հետեւեալներէն.— Տիկին Մարկրիթ Ա. Քիմպըլ՝ ատենապետ, Պ. Անդրանիկ Փօլատեան՝ ատենադպիր, Տիկին Մաքրուհի Յովսէփեան, Օր. Աստղիկ Տագաւորեան, Պ. Պ. Յակոբ Անտոնեան, Օննիկ Պետրոսեան, Տիգրան Պօյաճեան, Տան Ա. Տօնէլեան, Սուրէն Մանուէլեան, Երուանդ Մաւեան եւ Տոքթ. Վարդգէս Մկրտիչեան։ Ի պաշտօնէ անդամ են Պ. Ալեքս Մանուկեան՝ նախագահ Հ. Բ. Ը. Միութեան Կեդր. Վարչութեան, Պ. Րիչըրտ Կրէկորի՝ նախագահ, Կեդր. Յանձնաժողովին, Պ. Գրիգոր Կիրակոսեան՝ ընդհ. տնօրէն, եւ Րոպըրթ Սարեան՝ վարիչ տնօրէն Ամերիկայի Կեդր. Յանձնաժողովի»։

Տարակոյս չունիմ, որ հոս յիշուած բոլոր անձերը պարկեշտ ու նուիրուած մարդիկ են։ Անոնցմէ ոմանք անձամբ ծանօթ են ինծի իրենց անբասիր վարքով եւ ազնիւ բնաւորութեամբ։ Սակայն խնդիր է, թէ ունի՞ն կարողութիւն եւ գիտակցութիւն իրենց վստահուած մեծ գումարները հարկ եղած տեղը եւ հարկ եղած ձեւով գործածելու։ Յանձնախումբին մէջ ի պաշտօնէ չորս անդամներու ներկայութիւնը տարակոյս չի թողուր, որ յանձնախումբին միւս անդամները պարզապէս տրուած որոշումները պիտի հաստատեն միայն, եթէ նոյնիսկ առիթ ունենան ժողովի հրաւիրուելու եւ ներկայ ըլլալու։

Իպաշտօնէ անդամները, բնական է, Բարեգործականի արդէն ծանօթ ողբալի մտայնութեամբ պիտի մօտենան կրթական եւ մշակութային որեւէ հարցի եւ իրենք իսկ պիտի ըլլան յանձնախումբն ալ, ծրագիրն ալ, գործադրութիւնն ալ։ Մէկ խօսքով՝ հաւանական չէ, որ Բարեգործականի կողմէ ընտրուած այս յանձնախումբը կարենայ նոր բան մը ըսել ու ընել, որ տարբեր ըլլայ հիներէն կամ նոր նպատակներ հետապնդէ։

Ատենագրութիւնը յուզիչ ոճով մը կը ներկայացնէ յանձնախումբին նպատակը։ «Այս յանձնախումբին պաշտօնն ու պարտականութիւնն է ձեռք առնել այն բոլոր միջոցները, որոնց շնորհիւ նուիրուած գումարները պիտի գործածէ ամերիկահայ գաղութին կրթական եւ մշակութային կարիքներուն, մասնաւոր ծրագրի մը համաձայն։ Ձեռնարկին դժուարութիւնները նկատի առնելով եւ գուրգուրալով ամէն մէկ տոլարի վրայ, Կեդր. Յանձնաժողովը որեւէ յանձնարարութիւն չկատարեց հաւաքուած գումարին համար, մինչեւ որ կրթական յանձնախումբը ներկայացնէ իր գործունէութեան ծրագիրն ու պիւտճէն»։

Ամէն մէկ տոլարի վրայ գուրգուրալուն համար է, որ շրջանային յանձնախումբեր կազմուած են Քալիֆորնիոյ եւ Նիւ Ինկլէնտի մէջ։ Այս վերջնոյն՝ յանձնաժողովին անդամներուն անունները չեն տրուած, որովհետեւ, ըստ երեւոյթին, ոչ հարկ եղածին չափ շողշողուն են, ոչ ալ տպաւորիչ։

Ատենագրութիւնը կը տեղեկացնէ, որ «Քալիֆորնիոյ Խորհրդատու Յանձնախումբին անդամներն են փրոֆ. Ճէօրճ Ա. Սարաֆեան՝ ատենապետ, Վահէ Հայկ, Արամ Թօլիկեան, Ուիլեըմ Սարոյեան, Ջաւէն Սիւրմէլեան եւ Վեր. Սարգիս Փափաճեան՝ վարիչ քարտուղարը Քալիֆորնիոյ Շրջ. Յանձնաժողովին»։

Անձամբ ոչ իսկ մէկ հոգի կը ճանչնամ, թէեւ բոլորն ալ քիչ շատ ծանօթ անուններ են։ Ասոնց մէջ կան մարդիկ, որոնք սերտ գործակցութիւն ունեցած են Բարեգործականի հետ, որով իրենցմէ բան մը ակնկալել քարէն ջուր հանելու պէս բան մը պիտի ըլլայ։ Սակայն անմեկնելի է այն իրողութիւնը, թէ ուրկէ ուր Ուիլեըմ Սարոյեանը հոն ինկեր է։ Եթէ համբաւի տէր ամէն գրագէտ Հայ կրթական ու մշակութային կեանքը պիտի վարէ, գործ ունինք...։ Միակ բացատրութիւնը, որ կրնամ տալ, սա է թէ Բարեգործականը ընտրած է այս մարդիկը իր ծրագրին շուք մը տալու համար։

Խիստ շահեկան պիտի ըլլար ներկայ գտնուիլ այս պատուական մարդոց ժողովին եւ լսել անոնց կարծիքները։

Յ. ՔԻՒՐՏԵԱՆ

(Շար.)

ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

—o—

Համբոյրով ու կարօտով նրա անմահ յիշատակին։

Հեղեղի պէս իջաւ նա առասպելական Լոռու վայրենի լեռներից, բերելով իր հետ մի ամբողջ բնութիւն, բազմատարր, մի ամբողջ հնաւուրց ժողովուրդ, իր տոհմիկ երգով ու խօսքով, յոյզերով ու երեւակայութեամբ։ Եւ ինչպէս ստեղծող մեծ բնութիւնը՝ փռեց նա մեր հոգու առջեւ իսկական, անկեղծ բանաստեղծութիւնը։

Պղտոր էր սկզբում այս տարերային հեղեղը, բայց ժամանակի մէջ զտուելով ու մաքրուելով, բիւրեղացաւ ու ճառագայթեց այն սքանչելի, աննման լեգենդների եւ պոէմների մէջ, որ կազմում են մեր գրի անմահ փառքն ու գոհարակերտ բարձունքը, որից այն կողմ չի անցել մեր թռիչքը։

×

Յովհաննէսը ծնուեց պատմական բնադաւառում, մի հին ընտանիքից, որի նախահայրերը եղել են գիւղի պետեր, կտրիճ մարդիկ՝ կռիւների մէջ եփուած, Լոռուայ ձորերի մէջ քաջ որսորդներ ու ասպետներ։

Նա աչքը բացեց մի մթնոլորտի մէջ, որ վիպական է, դիւցազնական, ամէն մի խորշը աւանդական, ամէն մի քարի կտոր՝ խօսող հերոսական անցեալից։

Եւ շուրջը նրա մարդիկ, պատկառելի ծերեր, որ կարդացել են թէ մեր երկա –

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՅԱՍՄԻԿ

•

Հակառակ որ իր ամուսինը խառնուածքով եղած էր սառն ու գրեթէ դաժան, հակառակ որ անհամար դժուարութիւններ էր յարուցած իր կնոջ գեղարուեստական ձգտումներուն եւ դէպի թատրոնը անոր խոյանքներուն, Յասմիկ սակայն դառնօրէն կ'ողբայ անոր մահը եւ խոր յարգանքով կը խոնարհի իր չորս զաւակներուն հօր յիշատակին առջեւ։

Ամուսնոյն մահէն ետք, Յասմիկ նորանոր դժուարութիւններու կը բախի։

Իր դրացիները եւ մասնաւորաբար ամուսնոյն ազգականները կազմակերպուած եւ կանոնաւոր խաչակրութեան մը կը ձեռնարկեն եւ որեւէ միջոցի առջեւ տեղի չեն տար դերասանուհին իր ընդգրկած ասպարէզին կէս ճամբուն վրայ ձգելու համար։

Ազգականները մանաւանդ գայթակղած էին այն բանին համար, որ Յասմիկ, առանց երկար ժամանակ իր ամուսնոյն սուգը պահելու, շուտով, այսինքն՝ ժողովուրդին աւանդապաշտ սովորոյթներուն համաձայն տրուած պայմանաժամէն առաջ, «մարդոց մէջ երեւցաւ եւ բեմ բարձրացաւ»։

Այս «մեղքը» չներեցին իրեն։

Սկսան չորս կողմէն բամբասանքի հեղեղներ թափել։ «Սենեակումս նստած — կը պատմէ Յասմիկ իր «Յուշեր»ուն մէջ — լսում էի թէ դրսում ինչպէ՞ս էին բամբասում ինձ։ Նրանք ասում էին՝ «Մարդուն թաղեց, հիմա էլ երեխաներին անտէր թողեց ու գնաց մէյմուն դառնալու»։

Սակայն քաջարի Յասմիկը, առանց դոյզն վախի, անայլայլ գծած էր իր ճամբան։ Անիկա կը մտածէր թէ բեմին նուիրուելով երբեք ալ իր զաւակները պիտի չզրկէր որեւէ բանէ։ Հաստատ համոզուած էր թէ պիտի ըլլար թէ լաւ դերասանուհի եւ թէ պատուական մայր։

Ժողովարանի խումբին մէջ Յասմիկ կը խաղայ բազմաթիւ դերեր եւ ձեռք կը բերէ մեծ յաջողութիւն։

Այդ օրերուն, հրաւէր կը ստանայ Աբէլեանէն, Թիֆլիզի Հայոց Դրամաթիքական Ընկերութեան մաս կազմելու եւ խաղալու Արտիստական Թատրոնին մէջ։

Հոդ է որ Աբէլեան կը փոխէ դերասանուհիին անունը։ «Թագուհի՞, ի՞նչ անուն է այդ. ի՞նչ է արել Թագաւորը բեմին որ Թագուհին կարողանայ մի բան անել» կը կատակէ սրամիտ վարպետը։

Եւ կ'առաջարկէ Թագուհին փոխարինել Աստղիկով։ Սակայն ինքը, դերասանուհին, չես գիտեր ինչո՞ւ, կը նախընտրէ Յասմիկը, եւ այդ օրէն սկսեալ է որ այդպէս կոչուած է մեր նիւթին հերոսը։

Արտիստական Թատրոնին իբրեւ մնայուն անդամ ընդունուելէն քանի մը օր ետք, մօրեղբայրը կուգայ այս անգամ իր մօտ եւ նախատինքներու տարափ մը տեղացնելէ ետք իր գլխուն, կ'աւելցնէ.

— Ընտրէ, կամ թատրոնը, կամ ես...

Աւելորդ է ըսել, որ Յասմիկ կ'ընտրէ առաջինը։ Ձեն դադրիր սակայն հալածանքները։

Այս անգամ ամուսնոյն եղբայրը՝ Սիմոն Յակոբեան, կատաղի հակառակորդ մը կը դառնայ իր հարսին, պահանջելով որ ան վերջնականապէս լքէ բեմը եւ նուիրուի իր ընտանիքին եւ իր զաւակներուն։

Նախ եւ առաջ, Սիմոն Յակոբեան կը դիմէ Արտիստական Թատրոնի վարչական խորհուրդին եւ կը պահանջէ որ Յասմիկը վտարուի իրենց շարքերէն։ Այս առաջարկը ի հարկէ կը մերժուի այդ վարչութեան կողմէ։

Անողոք եւ «պատուախնդիր» տագրը սակայն չի յուսահատիր եւ լուր կը ղրկէ իր հարսին որ որոշած է սպաննել զինքը եթէ չարունակէ իր յամառութիւնը։

Երիտասարդ դերասանուհին կը խորհի պահ մը, թէ կրնայ ըլլալ որ տագրը իր մոլուցքէն տարուած յանկարծ գործադրէ իր որոշումը, եւ այդ մտավախութեամբ կը դիմէ իրենց թաղին ոստիկանապետին եւ կը խնդրէ անոր պաշտպանութիւնը։ Ոստիկանապետը իր մօտ հրաւիրելով զայրացած տագրը, անոր ստորագրել կուտայ գրութիւն մը, ըստ որուն՝ եթէ Յասմիկին որեւէ դժբախտութիւն պատահէր, ամբողջ պատասխանատուութիւնը պիտի ծանրանար տագերոջ վրայ։

Իր մօրեղբօր եւ Սիմոն Յակոբեանի ջանքերուն իր դերեւ ելլելէն ետք, այս անգամ Յասմիկի մօտ կը վազէ իր մօրաքոյրը, եւ երկուքին միջեւ տեղի կ'ունենայ հետեւեալ խօսակցութիւնը.—

«— Կար արա, Թագուհի ջան, կար անելն աւելի լաւ է, քան թատրոնը։ Թող, հեռացիր էնտեղից, նամուս ունեցիր, երեխաներիդ անտէր մի թողնիր, ափսոս են նրանք։

«— Ոչ, մօրաքոյր ջան, առանց թատրոնի չեմ կարող ապրել...»։

Այսպէս, Յասմիկ կը մնայ միայնակ, լքուած իր ազգականներէն, չորս զաւակներով։

Միակ անձը որ չի լքեր Յասմիկը, ատիկա կ'ըլլայ իր ամուսնոյն եղբօրորդին Ալեքսանդր Յակոբեանը։ Այս երիտասարդ, ուսեալ ու մտաւորական անձը, ընդհակառակն, ամուսնոյն կենդանութեան օրերէն սկսեալ, իր քաջալերական ու խրախուսական բարեկամութեամբ մեծ դեր է խաղացած Յասմիկի թատրոնին հետ իր կապերը ամուր պահելու առնչութեամբ։

Ուրիշ կերպ ալ չէր կրնար ըլլալ։ Վասնզի այս այն Յակոբեանն է որ եղած է թատերագիր։ Իր առաջին թատերակը՝ «Սիրոյ Գարուն» ներկայացուած է 1912 նոյեմբեր 29ին, Թիֆլիզի Հայ Դրամատիկական Ընկերութեան խումբին կողմէ, Արտիստական Թատրոնին մէջ։ Մասնակցած են Իսահակ Ալիխանեան, Արմէնեան ամոլը, Միքայէլ Մանուէլեան, Մամիկոնեան եւ ի հարկէ նաեւ Յասմիկը։

Այս պատճառով ալ Յասմիկ մինչեւ իր կեանքին վերջը, անհուն երախտագիտութիւն մըն է պահած իր այս պատուական ազգականին յիշատակին հանդէպ, որ իր ծանր ու դժնդակ օրերուն, իր հոգեկան պայքարներուն ընթացքին, միակ նեցուկն ու ապաւէնը եղած էր։

Իր առաջին քայլերուն մէջ, ճիշդ է որ Յասմիկ յաջողութիւն գտած է Սունդուկեանցի տիպարներով։

Սակայն կայ ուրիշ թատերագիր մը, որուն ստեղծած տիպարներուն մէջ Յասմիկ փայլած է արտակարգ փայլով մը։

Այդ հեղինակը Ալեքսանդր Շիրվանզադէն էր։

Արդարեւ «Պատուի Համար»ի Մարգարիտով, «Նամուս»ի Շուշանիկով, «Չար Ոգի»ի Զանիչանով Յասմիկ հանդիսացած է անմրցելի եւ անզուգական։

Այս դերերու թիւով, ակնյայտնի կ'երեւի որ Յասմիկ բազմակողմանի սեռերով օժտուած արուեստագիտուհի մըն է եղած, վասնզի նոյն թափով, նոյն ուժգնութեամբ եւ յաջողութեամբ կարողացած է մարմնաւորել թէ պառաւ, թէ երիտասարդ, թէ բարի եւ թէ չար տիպարներ։

Իր դերերուն գլուխ գործոցը եղած է «Չար – Ոգի»ի Զանիչանը։

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

(4 եւ Մնացեալը յաջորդով)

Թալիր մաղաղաթները եւ թէ գիտեն հազարաւոր զրոյցներ անցած ժամանակներից, եւ իրենց ապրած օրերից, որոնց մէջ իրենք եւս բաժին ունին իրենց խիղախ արկածներով: Հէքեաթի նման է գեղեցիկ Լոռին, Տաւրի աշխարհը, կախարդանքի, հմերական երկիր. անտառն ունի իր Շահապետը, որ հսկում է եղնիկներին, այրերը լեցուն են դեւերով ու չարքերով, գետերը՝ ջրի հարսներով, եւ այս ամէնը բաց աչքով տեսել է Լոռեցին, եւ իբրեւ ականատես պատմել է մանուկ Յովհաննէսին:

Խենթ ու խելառ Դեբեդ գետի կամուրջի վրայ նստում են Թափառական գուսանները եւ ուղեւորներին պատմում են երգով ու հեքելով մարդկանց ու դեւերի կռիւները, քաջ հովիւների եւ Թագաւորի աղջիկների սիրային վէպերը ···

×

Այսպիսով, վիպերգական աշխարհում մեծացաւ Յովհաննէսը, եւ հանդէս եկաւ հողին բռնկուած հայրենի երկրի չքնաղ տեսիլներով ու առասպելներով եւ երեւցաւ ինքը, որպէս մարմնացած վիպերգութիւն՝ իր կեանքով ու էութեամբ, իր խորքով ու ձեւով, որպէս հին օրերի Գողթան գուսան՝ ոսկի բամբիռը ձեռին, նոր օրերի մէջ:

Եւ ինչպէս հէքեաթական դարի ասպետ՝ իր ասպետական հասակով ու խօսքով կանգնեց Հայութեան առջեւ, Կովկասի ժողովուրդների առջեւ:

Այլացեղ Կովկասն ու Հայկը ամբողջ իր բիւրեղ ձեւերով կաղապարուած էր նրա մէջ. նա ինքը կենդանի ոգին էր բանաստեղծական – հասարակական Կովկասի: Եւ միթէ՞ կարելի է երեւակայել Կովկասը առանց Յովհաննէսի:

Մեծ էր նրա հմայքը ողջ Կովկասի մէջ: Ամէնից սիրուած մարդկանցից մէկն էր Հայերիս մէջ, սիրուած ու յարգուած Ռուսներից, Վրացիներից, Թուրքերից: Ազգերի եղբայրական ոսկէ օղակն էր նա Կովկասեան ժողովուրդների միջեւ, եւ որպէս այդպիսին անմահ պիտի մնայ նրա հոյակապ պատկերը, որ պիտի ոգեւորէր սերունդները դէպի վերջնական անթերի համերաշխութիւնը:

Յովհաննէսին սիրող եւ ճանաչող հոգիների համար, լինի մտերիմ ընկեր, բարեկամ, թէ ծանօթ, ամէնից առաջ խորապէս զգացւում է դառնութիւնը այս ահաւոր կորստի, որպէս կորուստը մի մարդու, անզուգական մարդու, որ բոլորի սրտի մէջ էր ապրում եւ ուր գնում էր, ուրախութեան արեւ էր իր հետ տանում. լոյս ու կեանք տալով, եւ, ապա կորուստը մեծագոյն բանաստեղծի, որ համաշխարհային գրականութեան մէջ իսկ իր փղոսկրէ գահն ունի:

Նրա հանճարեղ խօսքերն ու իրեն յատուկ ձեւերը, նրա սրախօսութիւններն ու առակները ամէնի բերանումն էին եւ թեւ առած թռչում էին ամէն քաղաք ու աւան:

Երբ նա երեւում էր հասարակական ժողովներում, հանդէսներում եւ մեծ ու փոքր խնջոյքներում, որովհետեւ նա պիտի լինէր նախագահն ու սեղանապետը, եւ հեղեղի պէս թափւում էին նրա շողշողուն կատակներն ու սրամտութիւնները, որոնք իրենց նմանը երբեք չեն ունեցել, որոնք կրում էին իր հանճարի շնորհն ու գոհարը, իր անսպառ բանաստեղծութեան համն ու հոտը, հազար – հազար գոյները:

Այդ հանդէսներն ու ժողովները դառնում էին գերագոյն գեղեցկի վայելք, խնջոյքները դառնում էին ծափի ու բերկրանքի անմոռանալի քաղցր ժամեր: Եւ երջանիկ էին զգում իրենց մարդիկ, որ ներկայ են եղել այդ խնջոյքներին, եւ ամէն գաւառակարգի Հայ՝ բախտ էր համարում տեսնել Յովհաննէսին, լսել նրան: Եւ լսում էին նրան ու չէին յագենում նրանից:

Այդպիսի դիւթական մարդ էր նա իր առօրեայ կեանքում: Եւ առօրեայ Յովհաննէսը իր կեանքով, ոճով ու ձեւով, իր խօսքով ու առակով դարեր պիտի ապրի Կովկասի հայի յիշողութեան մէջ, եւ պիտի անցնի առասպելական մարդկանց շարքը:

×

Մեծ է մեր կորուստը, հայութեան սրտին զարկուած այս մեծ ցաւը, որ անուն չունի: Ընկճւում, ոչնչանում ես կոյր ճակատագրի առջեւ, որ մի հարուածով փշրեց այս հսկայ գեղեցկութիւնը իր հանճարի յորդ տարիների մէջ:

Անհուն կսկիծ, անհուն մորմոք, անհուն յուսահատութիւն քայքայում է հոգիդ, երբ գիտակցում ես, թէ նա այլեւս ··· չկայ: Չես կարող հաւատալ, շրթներդ վրայ չեն գայ ասելու, թէ նա մեռել է··· Եթէ նա չկայ այլեւս աշխարհում, ապա ուրեմն էլ ի՞նչ կայ այս դատարկ, ամայի աշխարհում ··· Այնպէս անիմաստ է թւում աշխարհը, այնպէս ունայնանում է աչքիդ ամէն ինչ ···

Բայց միթէ՞ իսկապէս մահ կայ Յովհաննէսի համար: Այն անկշռելի հարուստ աւանդը, որ նա յաւերժացած լինի. նրա համար մահ եւ մոռացութիւն չկայ: Եւ յաւիտեան այս երկրիս վրայ եկող ու գընացող հայ սերունդներ պիտի կրկնեն նրա իմաստուն խօսքերը.

«Անց են կենում նորն ու հինը,
Գեղեցկութիւն, գանձ ու գահ,
Մահը մերն է, մենք՝ մահինը,
Մարդու գործերն են անմահ···»:

ԱԼ · ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

5 Ապրիլ, 1923, Վենետիկ

Ալ · Իսահակեան այս յօդուածը գրած է Յովհ · Թումանեանի մահուան առթիւ եւ հրատարակած՝ «Արեգ» ամսագրի 1923ի թիւ 5ին մէջ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՍԵՂՆԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ

Ժողովրդական ստեղծագործութեան եւ գեղարուեստի ամէնէն տարածուած ձեւերէն մէկն ալ ասեղնագործութիւնն է, որ ծագած ու ժողովուրդի կենցաղին մէջ մտած է անյիշելի ժամանակներէ ի վեր, երբ մարդը առաջին անգամ սկսած է օգտագործել ասեղը: Հետզհետէ, սովորական կարին զուգընթաց, ստեղծուած է նաեւ գեղարուեստական կարը, կամ ինչպէս ժողովուրդը կ'ըսէ՝ ձեռագործը:

Ասեղնագործութիւնը, մեր արուեստի բազմադարեան ճիւղերուն մէջ ունի իր ուրոյն տեղը: Հայ եւ օտար պատմագիրներու երկերուն ինչպէս նաեւ ճամբորդական հին նօթագրութեանց մէջ հետաքրքրական տեղեկութիւններ կան հայկական ձեռագործի մասին: Այնտեղ նշուած է, որ հին ու միջին դարերուն թել ոլորելը, ներկելը, կտոր, կարպետ, գորգ գործելը, ասեղնահիւսելը, հայ ժողովուրդին եւ յատկապէս հայ գեղջկուհիին ամէնէն շատ սիրած զբաղմունքներն էին: Ընտանեկան այլ աշխատանքներուն զուգընթաց, հայ կինը զանազան կտորներու, կաշիներու, ստուարաթուղթերու եւ այլ նիւթերու վրայ միշտ ալ սիրած է յօրինել նախշազարդեր՝ բազմագոյն թելերով: Եւ անոր ստեղծած ճոխ ձեռագործները զարդարած են արքունի պալատներն ու իշխանական դղեակները, վանքերն ու մատուռները:

Դարերու ընթացքին, հայ կեանքի ելեւէջներուն հետ փոխուած է նաեւ ասեղնագործութեան բովանդակութիւնը: Որպէս բուն ժողովրդական ստեղծագործութիւն, ան արտայայտած է ժամանակի ոգին, մերթ փայլուն, գարնան ժպտերես արեւի նման, իսկ մերթ մռայլ, արցունքոտ, ինչպէս աշնան տխուր երկինքը:

Դարերը մեզի ժառանգ ձգած են հոյակապ շէնքեր, կամուրջներ եւ նիւթական մշակոյթի բազմազան մնացորդներ. բայց շատ քիչ բան փոխանցած են մեզի՝ զարգագործութեան, ձեռագործներու եւ կտորեղէններու նմուշներէն: Այս՝ բնական է, որովհետեւ դիմացկուն չըլլալով, պատերազմներու, ալան – թալաններու եւ հրկիզումներու ժամանակ մեծ մասով ոչնչացած են:

Հայաստանի մէջ մինչեւ այժմ յայտնի ամէնէն հին ձեռագործը 13րդ դարու հընութիւն ունի. մանկական մետաքսէ հագուստ մըն է, որ 1908ին ակադեմիկոս Ն · Մառի կողմէ գտնուեցաւ՝ Անիի պեղումներուն ժամանակ: Պետական մատենադարանին մէջ պահուած երեք ձեռագիրներու կաշեպատ կազմերու տակէն ալ գտնուած են ասեղնագործ կտորներ, որոնք, Թափանցիկ կտաւի վրայ հիւսուած, կենաց ծառեր կը պատկերացնեն:

Հայաստանի պատմական Թանգարանին ազգագրական բաժնին մէջ կան աշխարհիկ եւ կրօնական ձեռագործներու հազուագիւտ նմուշներ: Ասոնցմէ հնագոյնը ոսկիէ եւ արծաթէ թելերով գործուած կաթողիկոսական օձիք մըն է (վակաս), որ բանուած է 1410 Թուականին:

Հայկական շատ մը բնակավայրներ, ինչպէս Դուինը, Անին, Վանը, Ջուղան, Այնթապը, Մարաշը, Սասունը, Ուրֆան, Գիւմրին, Ապարանը, եւայլն, յայտնի են իրենց զարգացած ասեղնագործութեամբ եւ բանուածքի մասնաւոր ձեւերով:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱԼ · ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷԻ ծննդեան 100ամեակին առթիւ, Հայաստանի նախարարներու խորհուրդը որոշած է մասնաւոր հանդիսութիւններ կազմակերպել հոկտեմբեր ամսուն: Այս առթիւ կազմուած է նաեւ կառավարական յոբելեանական յանձնախումբ մը՝ հետեւեալ կազմով՝ — Ա · Քոչինեան (նախագահ), Աղաւնի, Լ · Աճէմեան, Յ · Այվազեան, Վ · Անանեան, Մ · Արազի, Գ · Բալասանեան, Գ · Բո[illegible]եան, Ստ · Զորեան, Ս · Կապուտիկեան, Խտ · Թոփչեան, Վ · Համբարձումեան, Գ · Մահարի, Հմ · Սիրաս, Գ · Սեւունց եւ բազմաթիւ ուրիշներ:

ԱՐԱԶԻԻ ծննդեան 80ամեակին նուիրուած մասնաւոր նիստ մը կազմակերպուած է հայկական Գիտութիւններու Ակադեմիայի Մ · Աբեղեան Գրականութեան ինստիտուտի կողմէ: Նիստին մասնակցած են ինստիտուտի աշխատակիցները, բազմաթիւ գրողներ, գիտութեան ու մշակոյթի գործիչներ, ուսանողներ: Ներկաներէն շատեր ողջոյնի խօսքեր ուղղած են Արազիին. ասոնց հերթին՝ նկարիչ Մ · Սարեան, գրողներ Ստ · Զորեան, Գ · Սեւունց, ակադեմիկոս Ա · Կարինեան, Գրականութեան ինստիտուտի կողմէ՝ Ա · Ղանալանեան, եւ ուրիշներ:

ԵՐԵՒԱՆԻ պետական համալսարանի կենսաբանական գիտութեանց բաժնին մէջ վերջերս տեղի ունեցած է Վրաստանի, Ազրպէյջանի եւ Հայաստանի սնկային բուսականութեան ուսումնասիրման վիճակին եւ հեռանկարներուն նուիրուած անդրկովկասեան առաջին խորհրդակցութիւնը:

ՉԵԽ երաժիշտներու պատուիրակութիւն մը, որ Խ · Միութիւն հրաւիրուած էր խորհրդային երաժշտական հեղինակներու միութեան հրաւէրով, այցելած է նաեւ Հայաստան: Պատուիրակութեան անդամները մեծ հիացումով խօսած են հայկական երաժշտութեան եւ արդի հայ երաժիշտներուն մասին:

ԳՈՒՍԱՆ Իգիթը մասնաւոր երգ մը յօրինած է ··· սպուտնիկներուն վրայ:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (173)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ · ՀԱՏՈՐ

Բ ·

ՓԱՆՈՍԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ

Այգիների ծառերը, ծանրաբեռնուած գոյնզգոյն պտուղներով, առաւօտեան լուսով աւելի սքանչելի էին երեւում, քան թէ գիշերը: Արեգակը հսկում էր վերեւից: Այժմ նրա լոյսի երկիւղից գիշերային գողերը դադարել էին կողոպտելուց: Այժմ հերթը հասել էր ցերեկուայ գողերին: Ահա ճնճղուկների ահագին երամը խառնաձայն աղմուկով իջաւ ծիրանի ծառի վրայ: Նրա տերեւախիտ ճիւղերը թեքուեցան այդ փոքրիկ աւազակների ծանրութեան ներքոյ: Ծլվլում են, ոստոստում են եւ ուրախ, յաղթական աղաղակներով, կտցահարում են իրանց քաղցր, հիւթալի աւարը: Հեռուից ճանչում է այգեպանի ճօճանակը, եւ չարաճճի խումբը միանգամից թողնում է ծառը:

Ի՞նչ զանազանութիւն Քրդերի եւ այդ անմեղ արարածների մէջ: Երկուսն էլ ապրում են ուրիշի վաստակով: Բայց ճնճղուկները աւելի բարեխիղճ են. դրանք գոնէ չեն ոչնչացնում ծառերը: Այդ համեմատութիւնն էի անում, երբ վերադարձաւ Ասլանը: Նրան տեսնելով, ես մտայ սենեակը:

— Ես չկամեցայ քեզ զարթեցնել, լաւ է, որ վեր ես կացել, — ասաց նա բժշկի եղանակով, որ մի անծանօթ հիւանդի մօտ այցելութիւն է գործում: — Մօտ եկ, տեսնեմ:

Ես մօտեցայ: Նա սկսեց քննել իմ կոկորդը:

— Փոքր ինչ ուռոյցք է գոյացել, բայց շուտով կ'անցնի — ասաց նա, տալով ինձ մի ինչ – որ հեղուկ եւ մի օծանելիք, եւ պատուիրելով, որ առաջինով ներսից ողողեմ կոկորդս, իսկ երկրորդը դրսից քսեմ:

— Այս քաղաքում բժշկութիւնդ նախ իմ վրայ փորձեցիր, — նկատեցի ես ծիծաղելով:

— Ոչ, այս րոպէիս մի հիւանդի մօտից եմ գալիս, — պատասխանեց նա իր սովորական սառնութեամբ, — բայց խեղճը հազիւ թէ կ'ապրի:

Նա վեր առեց իր եւրոպական լայնեզրեայ գլխարկը եւ հեռացաւ, պատուիրելով ինձ՝ հանգիստ մնալ եւ տնից դուրս չը գալ: Ես մնացի սենեակի մէջ միայնակ:

Երեւում էր, որ վարպետ Փանոսը տանը չէր, եթէ ոչ նա կը գար ինձ տեսնելու: Որդու փոխարէն եկաւ մայրը: Դա այն ճարպիկ, լեզուանի եւ աչքաբաց կանանցից մէկն էր, որ իր ընդունակութիւններով սքօղում է, մոռացութեան է տալիս տղամարդի անունը, եւ ամբողջ գաւակները հասարակութեան մէջ ճանաչւում են միայն մօր անունով: Նրան կոչում էին Սանամ, եւ վարպետ Փանոսը մօր անունով կոչւում էր Սանամի տղայ:

Նա մօտեցաւ ինձ այդ խօսքերով.

— Լսեցի, հիւանդ ես, որդի, ո՞ր տեղդ է ցաւում, որդի, ասում են, կոկորդդ ուռել է, սուրբ Տիրամայրը փարատութիւն տայ: Ես հիմա կը լաւացնեմ, մի վախիր. հէնց որ մատս դնեմ, մի քիչ հուպ տամ, Աստուծոյ շնորհիւը կը լաւանայ: Անցեալ օրը մեր հարեւանի տղան էլ այսպէս էր, հէնց որ ձեռքս դիպաւ, իսկոյն լաւացաւ:

Պառաւն էլ ուզում էր նորից խեղդել ինձ: Ես, ի հարկէ, քաղաքավարութեամբ մերժեցի նրա բժշկական հնարները, յայտնելով, որ բոլորովին առողջ եմ զգում ինձ: Բայց նա դարձեալ չհանգըստացաւ, զգուշացնելով ինձ, թէ քաղաքում « կապոյտ հազ» կայ, շատերի կոկորդը ուռչում է, շատերը մեռնում են, եւ միայն չափահասները ազատւում են այդ «պատուհասից», իսկ երեխաների մէջ մեծ կոտորած է պատճառում: — Այսուամենայնիւ, — վերջացրեց նա իր խրատները, — զգուշութիւնը լաւ բան է, — եւ խորհուրդ տուեց այցելել իր որդու գործարանը:

Ես զարմանում էի, ի՞նչ փրկարար ազդեցութիւն կարող էր ունենալ ներկարարի գործարանը «կապոյտ հազի» կամ իմ կոկորդի ուռոյցքի վրայ: Այդ մասին պառաւը ոչինչ չբացատրեց ինձ: Իսկ ես հետեւեցի նրա խրատին, միայն այն մտքով, որ առիթ ունենամ տեսնելու գործարանը:

Երբ պառաւի հետ ցած իջանք սանդուղքներից, բակում մեզ հանդիպեց վարպետ Փանոսի կինը: Նրա երեխաները — Մինը տղայ միւսը աղջիկ — մօր փէշից բռնած, տրտնջում էին եւ ինչ որ ուզում էին: Ինձ տեսնելով, երկուսն էլ շնորհալի դէմք ընդունեցին: Որքան գեղեցիկ էին այդ մի զոյգ հրեշտակները, կայտառ, առողջ եւ մաքուր: Երեխայի մաքրութիւնից կարելի է գաղափար կազմել եւ մօր մաքրասիրութեան մասին: Վարպետի երրորդ որդին, բոլորից մեծը, գրքերը թեւի տակ առած, տանից դուրս էր գնում: Երեւի, գնում էր մի տեղ սովորելու: Երբ նա հեռացաւ, երկու փոքրիկները նորից սկսեցին տրտնջալ:

ՐԱՖՖԻ

(Շար ·)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Տէր եւ Տիկին Օննիկ Թուֆանեան, Այրի Տիկին Սթաթեանի մահուան առթիւ 1500 ֆրանք կը նուիրեն Մշակոյթի Տան։ (Ստանալ «Յառաջ»էն)։

Տէր եւ Տիկին Ռոժէ Ֆոնթէն, Տէր եւ Տիկին Նշան Քեաթիպեան, Այրի Տիկին Մառի Սարաճեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Թումաս Սարաճեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Թագուհի Արթինեան, ինչպէս նաեւ Պօտուճեան, Արթինեան, Օսմանճեան, Գալֆաեան, Գարպէթեան, Փափազեան, Դանիէլեան, Տէմիրեան, Թաքըմճեան, Տէտէեան, Գասպարեան, Պէրպէրեան, Վէլէտեան, Արզումանեան եւ Աստուրեան ընտանիքները եւ պարագաները ցաւօք սրտի կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՎԵՐԳԻՆ ՍԱՐԱՃԵԱՆԻ

(Ծնեալ Գալֆայեան, Ռոտոսթոցի)

կսկծալի մահը, որ տեղի ունեցաւ Ապրիլ 14ին, 75 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ վաղը՝ Շաբաթ՝ ժամը 10·45ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15, բիւ Ժան Կուժօն։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել։

Կը խնդրուի ծանուցանել ՆՇԱՆ ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ մահը։ Յուղարկաւորութիւնը երկուշաբթի։ Մանրամասնութիւնները վաղը։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Կարոյտ Խաչի Պանեէօ Բաչանի մասնաճիւղը Այրի Տիկին Մարի Սթաթեանի մահուան առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տէր եւ Տիկ. Մազալաճեանէ երկու հազար ֆր., Օր. Սաթենիկ Տակաւեանէ հազար, Տէր եւ Տիկին Հաքիմեանէ երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Ա. Իսահակեանէ երկու հազար ֆրանք։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տիկին Արշալոյս Հ. Սարգիսեան կը նուիրէ Հայկանուշ Թորոսեանի տխրքերու Բ. շարքէն հետեւեալ կրթական հաստատութիւններուն.— Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարան (Ռէնսի, Փարիզ) Մելքոնեան վարժարան (Կիպրոս), Փալանճեան ճեմարան (Պէյրութ)։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ. Պօղոս Արզումանեան (Ալժէ) հինգ հազար ֆրանք կը նուիրէ Շաւիլի եկեղեցիին, փոխան ծաղկեպսակի, Այրի Տիկին Էպրու Պօղոսեանի մահուան առթիւ։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ԱԶԳ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Կրընոպլի Հայ Ազգ. Եկեղ. Միութիւնը Մարտ 16ի ընդհ. ժողովին մէջ ընտրեց իր նոր վարչութիւնը։ Ատենապետ՝ Վարդ. Միքայէլեան, ատենադպիր՝ Երուանդ Տէր Կոմսեան, գանձապահ՝ Պարոյր Միսքճեան, խորհրդականներ՝ Խորէն Աւագեան, Աբրահամ Մարտիրոսեան, Վարդան Բարախեան, Սալավան Սալավանեան։

× *Ապրիլ 11 – 24ի սգատօնը տեղի պիտի ունենայ Մայիս չորսին։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ։ Մանրամասնութիւնը յառաջիկային։* Վարչութիւն

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՊԱՏԱՐԱԳ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌՈՎ

Այս Կիրակի ժամը 8·45էն մինչեւ ժամը 10, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ պիտի մատուցուի քառաձայն Ս. պատարագ, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Ա. Պարթեւեանի։

Պիտի պատարագէ Հայրապետական պատուիրակ Գերաշնորհ՝ ՏԷՐ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ։

Պատարագի արարողութիւնը պիտի ձայնասփռուի Ֆրանսա թիւ 1էն, 1829 մեթր, *(երկայն ալիք), կարճ ալիք* 48 *մեթր* (Փարի – էնթէր) *Արեւմտեան Եւրոպայի համար։ Իսկ* 31 *Մեթր* 38 *Արեւելեան Եւրոպայի, Միջին Արեւելքի եւ Պալքաններու համար։*

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Սալ Բատէի մէջ, (Նախկին *Փըթի – Ժուռնալ*)

Հինգշաբթի, Ապրիլ 24, ժամը 21ին

Նախաձեռնութեամբ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ (ՋՈՄ)

Կը նախագահէ՝ Պ. ԱՐՇԱԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

Կը խօսին Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ եւ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Օր. Շաքէ Պէնկեան *(երգ)*, Օր. Օր ժիւլիէթ Աւետիսեան եւ Շաքէ Յովհաննէսեան *(արտասանութիւն)*, Ժագ Քասբանիէ, Պ. Պուսքէ, Սոնիա Գաբրիէլեան *(երբեակ)*։

Ալֆորվիլէն՝ օթօքար, արձանագրուիլ Ֆիլիփի սրճարանը։ Կը մեկնի ժամը 20·30ին Պուլ. Քարնոյէն։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԱՆԿԷՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԵՌՆԱՐԿԸ

Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Առնուվիլի

«ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ» ԽՈՒՄԲԻՆ

Ապրիլ 20ին, ժամը 16էն, կէս գիշեր, Անկէնի քաղաքապետարանի սրահին մէջ

30, RUE DE LA LIBÉRATION

Բանախօսութիւն, գեղարուեստական բաժին եւ պար, հաճելի անակնկալներ։

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ՝ PIZZARO

Ճոխ պիւֆէ։

Կառ. տիւ Նորէն շոգեկառք ժամը 14·30, 15, 16·17, *վերադարձ՝* 23·25։

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ԾԻՍԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿՆԵՐԷ ԵՒ ԵՐԿԻՐՆԵՐԷ

SALLE GAVEAU, 45, Rue la Boëtie

Չորեքշաբթի, Մայիս 21, ժամը 21ին

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆ

(Մեծօ – Քոնթրալթօ)

Նելլի քարոն, Կիյոմիթ Պուայէ, Մոնիք Մաթանէը, Լուի Տիլիէս

Մասնակցութեամբ՝ ԼԻԼԻ ԼԱՍՔԻՆԻ *Ներկայացնող՝* ԼԻԻՔ–ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ

Տոմսերու գին՝ 300էն 1000։ Դիմել՝ *սրահը եւ Տիւրան* (4 Փլաս տը լա Մատլէն)

Եւ Իչգալացեանի 73 Ֆօպ. Փուասօնիէր *Հեռաձայն՝* Փրովանս 64–23

ԳԻՆԵՁՕՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Յառաջ», «Դրօ», «Շ. Միսաքեան» խումբերուն, նաեւ Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն։

Ընկեր Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆԻ մեկնումին առթիւ։

Այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Պոմոնի ազգային սրահին մէջ։

Մուտքը ազատ է։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Վիէնի Կապ. Խաչի վարչութիւնը թէյասեղան մը կազմակերպած է, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Համօ Օհանջանեանի սրահին մէջ։ Կը հրաւիրուին բոլոր ընկեր – ընկերուհիները անխտիր։

Ներկայ կ'ըլլայ Տիկին Տ. Սէրէնկիւլեան։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՌՈՆԻ – ՍՈՒ – ՊՈՒԱՅԻ ԼՍԱՐԱՆ

Այս Շաբաթ ժամը 21ին, Քաֆէ տիւ Քոմէրսի վերնայարկը։

Կը դասախօսէ Պ. Թ. ԳԱՌՆԻԿ։

Նիւթ՝ Թէ ինչո՞ւ Հրեան կրցած է դիմանալ 1870 տարի, եւ Հայը առաջին յիսնամեակին իսկ ձուլումի ենթարկուած է։ *Կը խնդրուի ներկայ ըլլալ ճիշդ ժամուն։*

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Յառաջիկայ կիրակի Շաւիլի նորակառոյց եկեղեցիին մէջ, յաւարտ Ս. պատարագի մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ընդհ. նահատակաց համար։ Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը յարգելու համար մեր հազարաւոր նահատակներուն յիշատակը։

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ

8 bis, Rue des Ternes

Մէթրօ Փորթ Մայեօ կամ Շամփէրէ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 10·45*ին, կը խօսի վերապատուելի* Սիսլեան։ *Նիւթ.— «Այն ամէնը որ ճշմարտութենէն է իմ ձայնիս ականջ կը դնէ»։*

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 3·30ին, Քաֆէ Րէժանի մէջ։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ներկաներու թիւը բաւարար պիտի նկատուի։ Օրակարգ.— Մայիս չորսի թէյասեղանին կարգադրութիւնները։ Նոր վարչութեան ընտրութիւն։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ.—

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթակոմիտէն այս կիրակի ժամը 15ին։

Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան Ահարոնեան ակումբին մէջ։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը եւ ընկ. Վ. Իշխանեան։

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս չարաթ, ժամը 20·30ին, Ահարոնեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Յոյներու սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ իր անդամուհիները ընդհ. ժողովի այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին դպրոցի սրահը։ Օրակարգ.— Պատգմ. զեկուցում, տեղեկատուութիւն, հաշուետուութիւն եւ վարչութեան ընտրութիւն։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e
Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.
Ֆրանսա եւ գաղութներ. տարեկան 3500 փր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 փրանք: Հատը 15 փր.

ՇԱԲԱԹ 19 ԱՊՐԻԼ — SAMEDI 19 AVRIL 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8173 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3974

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ի՛ՆՉՊԷՍ ՊԻՏԻ ԼՈՒԾՈՒԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Այս անգամուան նախարարական տագնապը սովորականէն աւելի ծանրակշիռ հանգամանք կը ներկայացնէ։

Տագնապը ներքին չէ միայն, այն կը շահագրգռէ նաեւ արտաքին աշխարհը։ Մանաւանդ Ֆրանսայի դաշնակիցներն ու բարեկամները։

Ֆելիքս Կայեարի կառավարութիւնը ինկաւ Թունուզի խնդրին պատճառաւ։ Սակայն չարիքին բուն արմատը Ալժերիան է։

Չէին բաւեր այս վերջինին պատճառած բազմատեսակ հոգերը, Փետրուար 8ին Սաքիէթի ռմբակոծումը աւելի բարդացուց կնճիռը, պայքարին մէջ միջազգային ճակատին վրայ փոխադրելով վէճը։

Ֆրանսայի երկու մեծագոյն դաշնակիցները՝ Միացեալ Նահանգներն ու Մեծն Բրիտանիան՝ իրենց բարեխօսութիւնն առաջարկած էին, լուծելու համար ֆրանքօ-թունուզեան կնճիռը։

Ֆրանսայի Ազգային Ժողովը երեքշաբթի գիշեր 321 քուէով անվստահութիւն յայտնեց կառավարութեան, որ երկու ամսուան բանակցութիւններէ վերջ համաձայնած էր ընդունիլ անգլեւամերիկեան միջնորդներու կարգ մը առաջարկները։

Խորհրդարանի անվստահութիւնը անուղղակի կերպով կ'անդրադառնայ նաեւ Ամերիկայի եւ Անգլիոյ վրայ, որոնց դէմ տեղ տեղ ժողովրդական ցոյցեր ալ փորձուեցան։ Ալժէի մէջ նոյնիսկ ռումբով ոյժեղ պայթում մը կատարուեցաւ ամերիկեան հիւպատոսարանին վրայ։

Թունդ ազգայնական տարրերը, երեսփոխաններէն սկսեալ մինչեւ հասարակ ժողովուրդը՝ ամէն գնով Ալժերիան պահելու քաղաքականութիւն կը ջատագովեն։ Ու կը կարծեն թէ օտարներու — հող չէ թէ բարեկամ — միջամտութիւնը Ալժերիոյ վերաբերեալ հարցերու մէջ՝ կը վնասէ Ֆրանսայի շահերուն։

Նախարարական տագնապը զանազան ձեւերով կը մեկնաբանեն օտար թերթերը։ Բոլորն ալ համաձայն են այն կէտին շուրջ, որ Ֆրանսայի մէջ կարելի պիտի չըլլայ մնայուն կառավարութիւն մը ունենալ՝ ցորքան չէ կարգադրուած Ալժերիոյ խնդիրը։

Սահմանադրութեան յօդուածները բարեփոխելով չէ, որ երկարակեաց պիտի ըլլան դահլիճները։

Երեւոյթները ցոյց կուտան՝ թէ ո՛չ միայն հանրային կարծիքը, այլ նաեւ երկրին ճակատագիրը վարելու կոչուած երեսփոխանները նոյն ակնոցով չեն դիտեր դէպքերը։ Նոյն դարմանը չեն առաջարկեր այն ցաւին, որ երեքուկէս տարիէ ի վեր կը տանջէ Ֆրանսան։

Ատլանտեան Ուխտի անդամ երկիրները ուշի ուշով կը հետեւին դաշնակից երկրի անցուդարձերուն։ Բոլորն ալ կը փափաքին, որ տագնապը փարատի շուտով։

Խորհրդային թերթերը տարբեր մեկնութիւններ կուտան դէպքերուն եւ առիթէն կ'օգտուին՝ յարձակելու համար ֆրանսական «գաղթապետութեան» եւ «աշխարհակալութեան» դէմ։

Տեղական լուրջ թերթեր վախ կը յայտնեն՝ որ ներկայ ընթացքով մի գուցէ Ֆրանսա բոլորովին մեկուսացուի եւ լքուի իր դաշնակիցներէն։

Հանրապետութեան Նախագահը դժուարաւ պիտի կրնայ գտնել վարչապետ մը, որ գոհացում տայ խորհրդարանի մեծամասնութեան։

Դէպի ա՞ջ թէ դէպի ձախ թեքում։ Այս հարցումը կայ բոլորի շրթունքին վրայ։

Հանրային կարծիքը ջղագրգիռ վիճակ կը ներկայացնէ։ Ու կը սպասէ, որ կազմուելիք նոր դահլիճը կտրուկ միջոցներու դիմէ՝ վերջ տալու համար ներկայ անտանելի կացութեան։ ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԱԴԱՐ ՄԻՆՉԵՒ ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

—o—

ՊՈՐԿԻՊԱ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ ՄԱԿԻՆ ԴԻՄԵԼ

Կառավարական տագնապը կը շարունակուի առանց որ լուծում մը գտնելու յոյսն անգամ ըլլայ։ Նախագահ Քոթի կը շարունակէ իր խորհրդակցութիւնները խմբակցութեանց ղեկավարներուն հետ եւ հաւանական կը թուէր որ ուրբաթ նշանակէ առաջին վարչապետը։ Երեսփոխանները սակայն գիտել տուին նախագահին թէ այս կիրակի գաւառի բազմաթիւ շրջաններուն մէջ տեղի պիտի ունենան Ընդհանուր Խորհրդականներու ընտրութիւնները, եւ եթէ կիրակիէն առաջ վարչապետ մը նշանակուի անոր կուսակցութիւնը նպաստաւոր դիրք մը կ'ունենայ կիրակիի ընտրութեանց։

Ուրբաթ օր նախագահ Քոթի կ'ընդունէր կառավարութեան վերջին վեց վարչապետները.— Կայեար, Պուրժէս-Մոնուրի, Մոլէ, Էտկար Ֆոր, Մենտէս-Ֆրանս, եւ Լանիէլ։

Նախկին Կոլեանները (Ընկերային Հանրապետական) եւ Ժագ Սուսթել միշտ կը շարունակեն պնդել որ միակ փրկարարը Տը Կոլը կրնայ ըլլալ։ Հետաքրքիր է նկատել սակայն թէ ծերակուտական Տըպրէ-Պրիտէլ (նախկին Կոլեան) յանուն «Կոլեաններու կարեւոր խումբի մը» կոչ մը բրած է պահանջելով որ կառավարութեան գլուխը գայ «ան որ փրկեց Հայրենիքը 1940ին» եւ այս կոչին մէջ, կը ներկայացնէ նաեւ քաղաքական յայտագիր մը։ Այս առթիւ «Ֆիկարօ» դիտել կուտայ թէ զանազան կէտերու մէջ, մանաւանդ Ալժերիոյ, այս ծրագիրը բոլորովին կը տարբերի Սուսթելի ներկայացուցած ծրագրէն, հակառակ որ այս վերջինն ալ միայն Տը Կոլը կը տեսնէ իբրեւ ելք։

Քոթի ուրեմն կը շարունակէ իր տեսակցութիւնները որպէսզի երկուշաբթի նշանակէ առաջին թեկնածուն։

× Թունուզի նախագահը Հապիպ Պուրկիպա ուրբ օր պայմանաժամ կուտայ Ֆրանսայի որպէսզի կառավարութիւն ունենայ։ Հակառակ պարագային, չսպասելով յետոյ օրուան բանակցութիւնները, հարցը պիտի տանի Ապահովութեան Խորհուրդին։ Իրեն համար կացութիւնը այն է ինչ որ էր Սաքիէթի ռմբակոծութեան յաջորդ օրը։ Պուրկիպա այս յայտարարութիւնը բրած է հինգշաբթի օրուան մամուլի իր հերթական ասուլիսի ընթացքին։

Ալժերիոյ մէջ ահաբեկիչները կը շարունակեն յարձակումներ գործել։ Առջի օր Տինէսի մէջ Ազատագրական Ճակատի խումբի մը 27 անդամները ձերբակալուեցան, երկրին ապահովութեան դէմ աշխատած ըլլալու ամբաստանութեամբ։ Նոյն ամբաստանութեամբ Պոնի մէջ կը դատուին 6 մահմետական ոստիկաններ։

× Սակարանը միշտ անստոյգ պատկեր մը կը ներկայացնէ։ Ապրիլ 18ին ձոյլ ոսկին որ յաւելում մը կրած էր մէկ օր առաջ պահեց նոյն արժէքը 536.000։ Նափոլէոն 4010, զուից. 3760, անգլ. 4430, քսան տոլարնոց 18680, թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) տոլար 458, սթեռլին 1255, պելժ. 9.10, լիր 0.72, Զուից. 109։

—o—

ՄԱՌԵՇԱԼ ՎՈՐՈՇԻԼՈՎԻ գլխաւորութեամբ խորհրդային պատուիրակութիւն մը գնաց Լեհաստան, պաշտօնական այցելութեան համար։

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ ապրուստը յանկարծ սղեց. միսը 12 առ հարիւր, գինին 40 առ հարիւր, խմորեղէն եւ բրինձ 20 առ հարիւր յաւելում կրեցին։

ՀՐԹԻՌՆԵՐ..Ի ԱՐՁԱԿԱՐԱՆՆԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ, ԱՆԳԼԻԱ, ԻՏԱԼԻԱ, ՀՈԼԱՆՏԱ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ ԸՆԴՈՒՆԱԾ ԵՆ

Զօրավար Նորսթատ Ատլանտեան Ուխտի զօրաբաժինները վերակազմակերպելու ծրագիր մը ներկայացուց Պաշտպանական նախարարներուն։ Զօրավարը կարեւոր կը համարէ մօտ երեսուն զօրաբաժիններու հիւլէական սպառազինումը։

Լիզպոնայի մէջ առաջարկուած էր 90 զօրաբաժիններ ունենալ, բայց տնտեսական ու նիւթական դժուարութիւնները արգելք հանդիսացան անոր իրականացման։ Ներկայիս միայն երեսուն զօրաբաժին կ'առաջարկուի։ Պէտք չէ մոռնալ որ արդէն իսկ գոյութիւն ունեցող 15 զօրաբաժիններուն վրայ արդիական զէնքերով 30 այլ գումարտակներ ալ աւելնալով լրջօրէն կը զօրանայ պաշտպանողական գիծը։ Արեւմուտքի պաշտպանութեան համար կան նաեւ միջերկրային հրթիռներ եւ ամերիկեան ու անգլիական ջրածին ռումբեր։

Պաշտպանական նախարարները ծրագիրին համաձայն ըլլալով հանդերձ որոշ վերապահութիւն մը ցոյց տուին տնտեսական պատճառներով։

Հեռավար հրթիռներու արձակարաններու ծրագիրը պատրաստուած էր արդէն զօրավար Նորսթատի կողմէ եւ որոշուած՝ հաստատուելիք այն վայրերը, որոնք օգտակար կրնան ըլլալ Արեւմուտքի պաշտպանութեան համար։ Անգլիա, Ֆրանսա, Իտալիա, Հոլանտա եւ Թուրքիա սկզբունքով համաձայն են որ իրենց հողամասին վրայ արձակարաններ հաստատուին. պայմանները պիտի ճշդուին Ուաշինկթընի եւ շահագրգիռ երկիրներու միջեւ կատարուող խորհրդակցութեանց ընթացքին։

Անգլիոյ եւ Ամերիկայի միջեւ համաձայնութիւն մը գոյացած է արդէն չորս արձակարաններու համար, որոնք 1959ի ընթացքին պիտի յանձնուին Լոնտոն։

Գալով միւս երկիրներուն խորհրդակցութիւնները տակաւին չեն վերջացած։ Կը կարծուի թէ միայն Թուրքիա համաձայնած է, առանց առարկութեան։

Միւս կողմէ Պաշտպանական նախարարները մտահոգութիւն յայտնեցին խորհրդային սուզանաւերու թիւին յաւելման նկատմամբ։ Զօրավար Նորսթատի տեղեկագիրին համաձայն ներկայիս Խ. Միութիւնը ունի 500 սուզանաւ եւ մօտ ատենէն (ոչ աւելի՝ քան երկու տարի) այդ թիւը պիտի բարձրանայ 700ի։

Միացեալ Նահանգները իրենց Դաշնակիցներէն Անգլիոյ եւ Քանատայի խոստացած են օգնել նաեւ այդ մարզին մէջ, միաժամանակ տալով հիւլէական զէնքեր։ Անգլիա Միացեալ Նահանգներէն ստացած օժանդակութեան շնորհիւ այլեւս ի վիճակի է շինելու հիւլէական ուժով շարժող սուզանաւեր, ինչպէս նաեւ՝ արձակել ջրածին հրթիռներ։

ՏԸԼԸՍԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ամերիկեան Խորհրդարանին մէջ խօսք առնելով Արտաքին նախարար Տըլըս յայտարարեց.— Եթէ Միացեալ Նահանգները հիւլէական իրենց գաղտնիքները չբաժնեն Դաշնակիցներու միջեւ, ծանր հետեւանքներ կրնայ ունենալ։

Այդ պարագային, կը շեշտէ Տըլըս, դաշնակից երկիրները պիտի աշխատին իրենց միջոցներով գտնել գանոնք, այնուհետեւ ձեռնպահ քաղաքականութիւն մը որդեգրելով։

Արտաքին նախարարը առաջարկեց որ Դաշնակիցներուն յանձնուին բոլոր գաղտնիքները, երբ տակաւին ուշ չէ։

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Օրը Օրին

ՈՐԲԵՐՈՒ ՀԱՅՐԻԿԸ

Դէմքեր կան, կապուած մեր ժողովուրդի պատմութեան ճակատագրական մէկ շրջանին, որոնք չեն մոռցուիր տասնեակ տարիներ վերջն ալ, ինչպէս չեն մոռցուիր այդ շրջանները իրենք։

Անոնցմէ մէկը եղաւ Ներսէս Օհանեան, որ 1919էն մինչեւ 1922, իր սրտին ու կոռովին ամբողջ թափովը, Պոլսոյ մէջ հաւաքուած հազարաւոր որբերու համար եղաւ ճշմարիտ «հայրիկ» մը։

Այդ որակումը ուրիշներու անունին ալ կցուած տեսայ. քիչ մը ամէն տեղ։ Անոնք «ի պաշտօնէ» հայրիկներ էին, ինչպէս զիրենք խնամող Հայուհիները՝ «մայրիկ»ներ։

Օհանեանին «հայրիկութիւնը» սրտաբուխ նուէր մըն էր որբերուն կողմէ իսկ իրեն տրուած։

Զինադադարի օրերուն տասնեակներով որբանոցներ հաստատուած էին Պոլսոյ մէջ, Ազգային խնամատարութեան մատակարարութեան ներքեւ, բոլորովին անջատ Ամերիկեան Րըլիֆի կամ Լորտ Մէյըրսի ֆոնտի որբանոցներէն։

Խնամատարութեան որբանոցները — Քուլելի, Օրթագիւղ, Գատըգիւղ, Սկիւտար, Խասգիւղ, Էսաեան, Ս. Փրկիչ — կը վայելէին զիրենք որդեգրող թաղերու գուրգուրոտ խնամքը։ Հարիւրաւորներ էին լծուած եռանդուն աշխատանքի, իրենց գիշերը, ցերեկին խառնած, նախ «հայացնելու», ապա բժշկելու (թրախոմա, գոնջ եւայլն) ու յետոյ յանձնելու թաղային որբանոցի մը։

Ի՛նչ ողբերգական դրուագներ ունէին պատմելիք Զաքրեան Առաքելը, Բաբերդեան Անդրանիկը, Զէզոք տան տիկինները եւ առանց վրայ իր հայրական շուքով Ներսէս Օհանեանը։

Երբ Ապրիլեան Սգատօնին կը զուգադիպի իր յիշատակին նուիրուած հոգեհաշ մը, կարելի չէ առանց յուզումի յիշել իր բարի — քիչ մը հեգնոտ — արտայայտիչ դէմքը՝ երբ խմբագրատունէն ներս կը մտնէր իր պարթեւ հասակը պարտադրելով շրջապատին՝ Որբերու անունով բան մը ուզելու, աւելի ճիշդը պահանջելու, դէմը ելլողէն։

Կը յիշեմ այդպիսի օր մըն էր երբ քիթին տակէն մրթմրթալով, ժպտուն, եւ ուրախ տրամադրութեամբ մը ներս մտաւ խմբագրապետին մօտ.

— Գիտես ի՞նչու եկայ այս օր Շաւա՛րշ, Արամեանցը, քեզի օրեր, փոխեր են, Հ... երբ կը պարծենան հոս, հոն որ հօռ թէ իրենք պատժեր են հրէշը։ Անո՞նց է մնացեր մաքրագործել.... գիտեմ ձեր գործն է, եկայ շնորհաւորելու։ Ապրի՛ք, *չտէփոխիզ էք* ամմա՛ կտիրն էք, *վեսելամ*... ՆՈՃԻ

ՊՐԻՒՍԷԼԻ Միջազգային Ցուցահանդէսը առաջին օր ընդունեցաւ 150 հազար այցելու։ Ֆրանսական տաղաւարը կը բացուի միայն երկուշաբթի։ Ցուցահանդէսը մկրտուած է.— «Մարդը եւ յառաջդիմութիւնը» անունով։ Ռուսերը Սպուտնիկ անուն թերթ մըն ալ կը հրատարակեն Ցուցահանդէսին ընթացքին, Պրիւսէլ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ամերիկեան դեսպանը տեսակցութիւն մը ունեցաւ Արտաքին նախարար Կրոմիքոյի հետ։ Խօսակցութիւնը տեւեց 35 վայրկեան։ Պաշտօնական ոչ մէկ զեկոյց կայ այս ուղղութեամբ. խորհրդային մամուլի «Թաս» գործակալութիւնը կը հաղորդէ թէ 2 դիւանագէտները խօսած են «Մեծ»երու հանդիպումին նախապատրաստական աշխատանքներուն հետ առնչութիւն ունեցող հարցերու մասին։

ՔԱՆԴԵՆՔ...

Ե. ՅԱՒՍԼՈՒԱՆ

1843ին, Ալիշան կը հրատարակէր ճառ մը, որուն խորագիրն էր Եղծ կարծեաց անմիաբանութեան Հայոց:

Մաշած կարծիք մը, որ կուգար Ե. դարէն, մեր եկեղեցական մատենագիրներէն, եւ ի վերջոյ կը փշրուէր եկեղեցական մատենագրի մը մուրճով: Դեռ կան սակայն տէրտէրներ ու տիրացուներ, որոնք, հանդիսական պահերու մէջ, Հայոց պատմութեան իրենց աժան ծանօթութեանց բեռը կը պարպեն՝ յայտարարելով թէ «Հայը անմիաբան է», — ահա մեր ցաւերուն ու դժբախտութեանց միակ պատճառը՝ ըստ իրենց: Երգեր ալ ունինք, որոնք նոյն վկայութիւնը կուտան աժան – կարապետ նոյն իմաստութեան մասին :

Ալիշանի ճառը, կը գրէր Արշալոյս Արարատեան թերթը նոյն օրերուն (1843, թիւ 167), «մեծ մխիթարութիւն պատճառեց բոլոր հայրենասիրաց սրտին», կարդալով որ «իմաստուն հեղինակը վսեմ ոճով ու անհերքելի իրաւունքներով կը հաստատէ անհիմն ու սուտ ըլլալը նախապաշարեալ կարծիքին թէ մեր ազգը ի բնէ անտի անմիաբան է»:

Ես չեմ գիտեր թէ միաբա՞ն է Հայ ազգը թէ անմիաբան, — ինչ որ գիտեմ այն է թէ նոյն տեսակէտներով կամ նոյն գաղափարներով առաջնորդուած ժողովուրդ մը չա՛տ կը յիշեցնէ միօրինակ նոյն խոտով սնանող ոչխարներու հօտը :

Ու մի՛ զարմանաք, եթէ ծաղրելի արարած մը համարիմ այն մտաւորականը, որ, իր կարգին, կը վայելէ ժողովուրդին միահամուռ գնահատութիւնը :

Եթէ հետ չէ՝ հեղ է, ուրեմն եղ է :

Ցո՛ւլ պէտք է մեզի, որ ցցէ եղջիւրները՝ խոչէ քնացողը, ճամբուն մէջտեղը կեցողը, ծափ զարնելը իրեն գործ համարողը, վերջապէս մանի կանչողը :

Գիւղացիները խելացի են՝ գիտեն, իրենց անասուններուն մէջ՝ խոնարհ անասունը չէ որ՝ կը սիրեն, այլ խոչան ցուլը:

Մարդկային պատմութեան մէջ եւս՝ հասարակաց կարծիքէն վեր, ծամուած–ծամծմուած գաղափարներէն տարբեր մտածողութի՛ւնն է միայն որ արժէք կը ներկայացնէ եւ ծանրութիւն, փոյթ չէ թէ խոցէ ժողովուրդին ըմբռնումները :

Այս տրամաբանութեամբ՝ դատապարտելի է այն Աստուածն անգամ, որ կը հաճոյանայ իր արարածներուն փառաբանութեամբ,— Աստուած կ՚ըսեմ ես անոր որ զինք քննադատելու, իր գործը վերագնահատելու կարողութեամբ եւ ցանկութեամբ կ՚օժտէ իր արարածները :

Անսահմա՛ն է մարդկային մտքին տարողութիւնը: Եթէ սահման ունի, ունայն աշխատանք է ձգնիլ՝ հասնելու եւ կանգ առնելու համար նախասահմանուած տեղ մը :

Այս ներածականին միտ բանին այն է թէ ինծի հաճոյք կը պատճառեն ու կը քաջալերեն անստորագիր հայհոյութիւնները, աւելի քան ստորագրուած բազմաթիւ գնահատականները, զորս ստացայ այս յօդուածաշարքիս առթիւ (*) : Ժողովրդականութիւն փնտռողը չեմ, ապացոյց որ դէպի Արեւելք ճամբորդութեանս ընթացքին, ժողովուրդին սրտին խօսող ճառերէ ետք՝ ալեթաւալ ծափահարութեանց դէմ իբր կոհակաբեկ կը գործածէի նորաշոյն, յեղափոխիչ եւ խոչան տեսութիւններ, երբ կը դասախօսէի գրականութեան, երիտասարդութեան եւ հայրենիքի գաղափարներուն արդիական վերագնահատութեանց մասին :

Համոզուած եմ թէ քանդելը չինել է քիչ մը :

Ամէն անգամ որ մուրճս զարկեր եմ, հպարտացեր եմ ոչ թէ իմանալով որ արձագանգը հասեր է մինչեւ հեռաւոր գաւառներ, կամ ստանալով շնորհաւորական՝ նոյնիսկ հեռագրաւ, այլ որովհետեւ տեսեր եմ որ պատ մը կը քանդուի, հորիզոն կը բացուի :

Ի՞նչ փոյթ թէ թշնամութիւն կը հրաւիրեմ եւ ատելութիւնը կը հրահրեմ : Ինծի ծանօթ է հայկական թշնամութեանց եւ ատելութեանց սակարանը, գիտեմ թէ հայհոյութեանց արժեգինը, զոր ոմանք կը բարձրացնեն դեղին օրաթերթերով կամ անստորագիր նամակներով, նշան է մտաւորական սնանկութեան : Գիտեմ նաեւ թէ գռեհիկ թշնամութիւնը, որ կը ծառայէ կարգ մը օրաթերթեր կերակրելու եւ բանախօսութեանց պարապութիւնը լեցնելու, իրական եւ առողջ հիմ չունի, պատրուակ է միայն,— պատրուակ իրենց ախտաբանական կիրքին թեթեւնալու: Այդ կիրքով կը լեցուին ամէն անգամ որ կը տեսնեն Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծառացումը հայկական անդաստանին մէջ :

Ուրեմն, օրուան թշնամական եւ ատելավառ արտայայտութեանց միակ պատճառն այն է, որ հայկական հրապարակին վրայ աճեր է, կանգներ է, բարձրացեր է հսկայ ծառ մը, — Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը :

Հետաքրքրական է քննել այս ատելութեան արմատական պատճառները, կատարել հոգեվերլուծումը այն թշնամութեան, որ ցոյց կը տրուի Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ :

×

Վերջերս, ուշադրութիւնս գրաւած է, որ գովուելու լիպիտօ մը առեղծուած է Հայոց մէջ: Բնական չափով որ ըլլար, կը համարէի հոգեբնախօսական, — մշակոյթի պատմութեան մէջ մեծ դերակատարած է բնական այդ լիպիտօն: Բայց ա՛յնքան մեծ չափերու հասած, մարդոց մէջ ա՛յնքան է տարածուած որ դարձած է այլեւս ախտաբնախօսական : Ըստ իս՝ ծերախտի մը թաքուն զարգացման նշաններն են, որ կը յայտնուին, կը թանձրանան տակաւ առ տակաւ: Ծերացած մարդը, իր հին յիշատակները պատմելով , — բնականօրէն վարդի գոյն տալով անոնց, — իր տարիքին շնորհուած յարգանքին մէջ՝ ապատ կը գտնայ ձեր հետաքրքրութեան եւ ուշադրութեան կեդրոն դարձնել իր չընչին անձը: Աւելի գուրգուրանք եւ հոգածութիւն պահանջելու ձեւ մը չէ ատիկա, ինչպէս պիտի կարծուէր չոր տրամաբանութեամբ, այլ մեծարանքի չգոհացուած, զայրացած ցանկութեան մը թումբ խորտակելու վարպետ փորձը :

Մարդը բոյս մըն է, որուն աւիշը կը կազմէ այդ ցանկութիւնը , — այդ աւիշն է որ կը բարձրացնէ, հասակ կը չինէ՝ փոխաբերական նշանակութեամբ: Երբ շատ է աւիշը ու ջրոտ, կը խաթարուի աճման ընթացքը: Գիւղացին ծանօթ է ջրոտ ծառերու ճակատագրին :

Ջրոտ մարդոց հանդիպելով շարունակ, կը մտածեմ թէ մեր ցեղը ծերանա՞լ ըսկըսաւ արդեօք :

Խօսեցուցէք նպարավաճառը, դերձակը, կօշկակարը, տէրտէրը, վարժապետը,— անգամ մը որ սկսան քրքրել իրենց հին յիշատակները, ձեզի այնպէս կը թըւի թէ տղա՛նցք կը կատարեն հերոսները ձեր առջեւ: Նկատելի է նոյնպէս որ շատախօս դարձած են Հայերը : Արդ, երբ շատ կը խօսի մարդ՝ կը դառնայ դերասան, կը բարձրանայ կարծես բեմ, ու կը ճառէ, հետեւաբար կը ջարդէ կը բրդէ:

Այժմ, դիտեցէք այս երեւոյթին միւս երեսը, աւելի հետաքրքրական: Արգիլեցէք որ խօսքը չպարպուի , — չպատմէ իր պզտիկ դիւցազնավէպը: Ենթական կը չարանայ անմիջապէս: Տեղ չտա՛ս որ եռեւայ, առիթ չտա՛ս որ մեծութիւնը ցոյց տայ: Դիտա՞ծ էք,— կարճլիկ թուփեր կ՚ըլլան մեծ ծառերու տակ: Մեծ ծառը արեւէն կը զրկէ կարճլիկ թուփերը , որոնք կը թշնամանան եւ իրենց խոնաւութեամբ ծնունդ կուտան մակաբոյծ բուսականութեան մը, որ, իր կարգին, անարիւն եւ տխուր կանանչութեամբ մը կը պատէ ծառին բունը, ջանալով փտեցնել:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը այդ ծառն է որ պատճառ է դարձեր կարգ մը մարդոց խլռոզին: Անոնք կը տառապին տարրագիւթենէ մը, — կ՚ուզեն երեւալ, մեծնալ, հերոսանալ, ձի խաղցնել հայկական անդաստանին մէջ: Ու կը կարծեն թէ ... Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է որ պատճառ դարձած է իրենց թզուկ մնալուն: Եթէ տապալի այդ մեծ ծառը, կը հաւատան թէ ծա՛ռ կ՚ըլլան իրենք:

Ամբողջ դժբախտութիւնը կը ծագի այն համոզումէն թէ մեր թզուկները ծառ պիտի դառնան, բայց Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կ՚արգիլէ որ ծառ դառնան: Ահա թշնամութեան եւ ատելութեան սերմը այս աննշան մարդոց հոգիներուն մէջ :

Ցիմարնե՛ր, թզուկի ձեր դժբախտութեան պատճառն այն է որ աւիշը կը պակսի ձեզի: Ծերուկի ձեր թշուառութեան պատճառն այն է որ... է՛հ, գիտէք թէ ի՛նչը կը պակսի ձեզի :

Աւելորդ են նախանձն ու մախանքը: Մի կարծէք թէ Դաշնակցական չըլլալն է ձեր աղէտին պատճառը: Քանինե՛ր կան, որ Դաշնակցական չեն՝ բայց ծառ են դարձած, որովհետեւ աւիշ ունին: Ու Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը չէ որ պիտի ապաստանէր իր հարեւանին պարտէզին ներս՝ կոխոտելու համար տունկերը որ կ՚աճին : Դաշնակցականը կը հրճուի՝ երբ մեծ ծառեր կը տեսնէ հայկական այլ պարտէզներու մէջ:

Աւելորդ է, ուրեմն, ձեր թշնամութիւնը, աւելորդ՝ ձեր խոնաւ շունչը, ձեր մածուցիկ ու դեղին շողիքը: Ուրիշ անուն մի տաք ձեր ատելութեան, խէժալական կամ վարդապետական սիրուն ուլունքներ մի՛ կախէք ձեր վիզէն : Մի՛ ջանաք խաբել ձեզ կամ ժողովուրդը, — յանուն Հայաստանի կամ էջմիածնի խօսիլը նըպատակ չէ ձեզի համար, այլ պատրուակ՝ ձեր ստորադասութեան մաղձը թափելու համար Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Այս յօդուածաշարքիս առթիւ՝ ըստացայ նամակներ.

1.— Բարեկամներէ, որոնք կը խնդրեն չընդհատել երբեք, քիչ կը գտնեն շաբաթը մէկ յօդուած, կամ կ՚ըսեն. «Զա՛րկ աւելի ուժգին»:

2.— Անծանօթներէ, որոնց կնքահայրն իսկ զլացած է անուն տալ՝ չկարենալով որոշել թէ մա՞րդ է ներկայացողը, — ատոր համար՝ անստորագիր էին իրենց անլուր հայհոյութիւնները, զորս կ՚ընդունիմ իբրեւ գնահատական :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ շարժապատկերի փառատօն մը կազմակերպուած էր Պաքուի մէջ՝ Մարտ 31էն մինչեւ Ապրիլ վեց: Ցուցադրուած են հետեւեալ հայկական շարժանկարները. «Անձամբ ճանաչում եմ», «Մօր Սիրտը», «Ո՞ւմ է ժպտում կեանքը», «Պատուի համար», «Սիրտը երգում է», «Հայաստանն այսօր», «Դարեր եւ տարիներ», եւ «Աւետիք Իսահակեան», «Մարտիրոս Սարեան» ու «Եղիշէ Չարենց» փաստանկարները :

ԱՇՏԱՐԱԿԻ մէջ բացումը կատարուած է եռայարկ հիւանդանոցին, որ ունի հարիւր մահճակալներ եւ վիրաբուժական, ծննդաբերական, մանկական, ախտաբանական եւ այլ բաժիններ :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՅԱՍՄԻԿ

Շիրվանզադէի գեղագէտ վրձինով ձեւաւորուած այդ տիպարը, նոյնիսկ գլած է ու անցած հեղինակին նախատեսութեան սահմանները: Եւ արդարեւ, խօսելով Յասմիկի Զանիչանին մասին, Շիրվանզադէն ըսած է թէ՝ «Զանիչանի դերը Յասմիկը այնպէս խաղաց որ կերպարի արժէքն աւելի մեծցաւ, քան այն ինչ որ ես կարող էի ենթադրել»:

1910էն մինչեւ ռուսական մեծ յեղափոխութիւնը, Յասմիկ հսկայական նուաճումներ է կատարած արեւելահայ բեմին վրայ :

Աբէլեանի, Զարիֆեանի, Ալիխանեանի եւ բազմաթիւ այլ աստղերու քուրային մէջ թրծուելով , Յասմիկ կը հասնի այնպիսի կէտի մը, ուր. այլեւս իր ներկայութիւնը Արեւելահայ բեմին վրայ կը դառնայ անհրաժեշտութիւն մը:

Եւ սակայն չի կասիր արուեստագիտուհիին աճման թափը: Մինչեւ Սունդուկեանցի անուան Պետական Թատրոնի ստեղծումը Երեւանի մէջ, Յասմիկ անպայման որ արդէն համբաւի տիրացած դերասանուհի էր: Սակայն, Պետական Թատրոնին մաս կազմելէն ետք իր դէպի վեր խոյանքը կը ստանայ անհամեմատ չափեր:

Նոր կերպարներու ստեղծագործումով դերասանուհին կը դառնայ Պետ. Թատրոնի աստղերէն մին :

Այդ նոր կերպարներէն կարելի է յիշատակել Մ. Կորքիի «Եգոր Բուլըչով եւ ուրիշները»ի մէջ Մելանիան, Ա. Փուլակեանի «Արշալոյսին»ի մէջ Աննան, Օստրովսկիի «Ամպրոպ»ին մէջ Կաբանիխան եւ տակաւին բազմաթիւ ուրիշ իրթին տիպարներ, որոնց մէջ Յասմիկ միշտ ալ տարած է յաղթանակ եւ խլած է դափնիներ :

1927էն կառավարութիւնը Յասմիկին կը շնորհէ «Վաստակաւոր արտիստուհի»ի կոչում, իսկ 1935 Մարտ 16էն անոր կը շնորհուի «Ժողովրդական դերասանուհի»ի բարձր կոչումը:

Նոյն տարւոյն Մայիս 18ին կը տօնուի հանդիսաւորապէս Յասմիկի բեմական գործունէութեան 30ամեակը եւ այդ առթիւ դերասանուհին կը ստանայ նաեւ «Աշխատանքի հերոսուհի»ի պատուաբեր կոչումը եւ կը ստանայ համապատասխան շքանշան :

×

Հայաստանի Սունդուկեանցի անուան Պետական Թատրոնին մէջ ըսինք թէ Յասմիկ կը գրաւէր արժանաւոր տեղ մը : Արդարեւ անիկա, ողբացեալ Արուս Ոսկանեանին հետ, կը կազմէր անզուգական զոյգ մը :

Այդ առթիւ, այստեղ մէջ կը բերեմ կարծիքը մեծանուն Վահրամ Փափազեանին, որ հետեւեալ կերպով կը բնորոշէ Արեւելահայ բեմի մեր երկու չքնաղ դերասանուհիներուն տիպարը .—

«... Հներից, եթէ կարելի էր հին ասել նրանց, Յասմիկն ու Արուսեակը, շնորհիւ իրենց անհատականութեան եւ բարձր արուեստին, կանգնած էին թատրոնի երկու բեւեռներում :

«Այս երկուսը իրենց ինքնուրոյն, հետեւաբար եւ իրար հակադիր արուեստի կոնցեպցիայով, իրենց ծիրի մէջ հաւաքել էին թատրոնի մանր ուժերին, գոյացնելով բազում մոլորակներով շրջապատուած երկու համաստեղութիւն՝ մի երկնքի մէջ ...

«... Պետական թատրոնի հիմնադրման առաջին օրից համարեա մինչեւ իրենց վախճանը, առանց լքումի, առանց խոնջէնքի, թատրոնը տարան իրենց ուսերին...

«Յասմիկը խփում էր հանդիսատեսին, առաջը գցում ու քարշ տալիս նրան, ուր որ հարկն էր:

«Արուսեակը շոյում էր նրան (հանդիսատեսին), յետեւը գցում ու հրապուրում էր... ուր որ ուզում էր ...

«Յասմիկը պարզ սրտի լեզուով էր խօսում հանդիսատեսի հետ, Արուսեակն առինքնում էր նոյն հանդիսատեսին իր հմայքով :

«Լսել այդ հզօրագիտ դերասանուհիներին՝ մի մեծ խնջոյք էր, ուր Յասմիկը սեղանի վրայ դնում էր ինչ որ ունէր եւ իր հիւրերին ճանապարհ դնում կշտացած: Իսկ Արուսեակի սեղանից կոչնականները հեռանում էին հմայուած ու շնորհակալ տանտիկնոջ ընդունելութիւնից, իրօք համոզուած, որ կշտացան, իրականութեան մէջ, սակայն, կիսաքաղց...»: («Ետադարձ հայեացք» Վահրամ Փափազեան, Բ. հատոր, էջ 6–7):

×

Տեսանք որ Յասմիկի կեանքը չքնաղ հէքեաթ մըն է եղած:

Հէքեաթ մը՝ լի հոյզերով ու յոյսերով, խանդով ու եռանդով :

Բազմաբեղուն արուեստագիտուհին ապրեցաւ իր կեանքը պատուով ու փառքով, եւ վերջացուց զայն առանց պարտական մնալու ոչ ոքի:

Տուաւ իր ուժերուն եւ իր տաղանդին առաւելագոյնը իր ժողովուրդին մշակոյթին :

Եւ երբ 1947 Օգոստոս 23ին փակեց իր աչքերը եւ մտաւ յաւիտենականութեան մէջ, հայ թատերական բուրաստանէն պակսեցաւ անուշահոտ ծաղիկ մը՝ Յասմիկը :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

(5 եւ վերջ)

ԴԱՐՁԵԱԼ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԸ ԵՒ ՄԵՐ ՄՇԱԿՈՅԹԸ

Բ.

Առաջ կը բերեմ աւելի յստակ հատուած մը ատենագրութենէն, ուր կ'ըսուի․ «Արդէն իսկ պատրաստուած է համապարփակ ծրագիր մը, որ կը համապատասխանէ մեր կարիքներուն»։ Թերեւս շատերու համար անբացատրելի է այն իրողութիւնը, թէ ինչո՞ւ այլեւս յանձնախումբեր կը կազմուին, քանի որ «արդէն պատրաստուած է համապարփակ ծրագիր մը»։

Մեր կարիքները, ըստ ատենագրութեան, «կը բաղկանան երեք գլխաւոր մասերէ, — կրթական, մշակութային եւ համայնքային։ Ասոնց ամէն մէկը իր կարգին ուսումնասիրուած է համապատասխան ենթայանձնախումբի մը կողմէ»։

Մեր կարիքները ըսելով գլխաւորաբար նկատի ունենալու է Բարեգործականի կարիքները։ Սակայն այդ կարիքները կապ չունին մեր կրթական եւ մշակութային կարիքներուն հետ։

Այժմ ակնարկ մը նետենք սա «համապարփակ ծրագիր»ին վրայ, զայն ընդունելով այնպէս, ինչպէս ներկայացուած է։ Նախ կրթականը․ սակայն կը բաղկանայ եօթը մասերէ։ Ամէնէն աչքառուն է երորդը, ուր կ'ըսուի․ «Նշանակել կրթական տեսուչ մը»։ Տարակոյս չունիմ, որ անմիջապէս «կը նշանակեն» տեսուչը․ անպատճառ տեղ մը գտնուող Կիրակոսեան մը ունին։

Սակայն, ինչ որ կ'արժէ չեշտել, վեցերորդ մասն է․ «Նիւթական եւ բարոյական օգնութիւն ընձեռել ամերիկեան այն համալսարաններուն, որոնք հայագիտական ամպիոններ կ'ուզեն հաստատել»։ Հայագիտական ամպիոններ հաստատելու այս հիւանդութիւնը բաւական ատենէ ի վեր կը զբաղեցնէ բան - գործ չունեցող եւ հայագիտութենէ բան չհասկցող մարդիկ, որոնք ոչ իսկ անուննին հայ կը պահեն, բայց հայագիտութիւն հոլովելու ախտէն վարակուած են։

Նախ ըսենք, որ իրենք գիրենք հայ դաւանող, բայց ոչ հայանուն կարգ մը մարդիկ հայագիտութիւնը օխայով գնուելիք կամ ծախուելիք ապրանք մը նըկատած են։ Ժողով, կոչ, հաւաքոյթ, դրամ, վարչական մարմին, նախագահ, անամէջ ճառեր ... Բնականաբար, միամիտ ընթերցողը պիտի մտածէ, թէ հայագիտութեան վրայ գուրգուրացող այս ինչ պատուական մարդիկ ունինք եղեր...

Տարին տասներկու ամիս հայագիտական ամսաթերթ, գիրք, նիւթ կը հրատարակուի կամ հրատարակելու հարկը կը չեշտուի, սակայն զարմանալի է, որ հայագիտութեան այս նոր աղանդաւորները, անձամբ կամ հաւաքաբար, ոչ աչնթ մը տուած են, ոչ իսկ մատ շարժած են հայագիտութեան համար։

Եւ ահա ձայն մը հնչեց Պոսթընէն, Հարուըրտ համալսարանի ոգիմպեան բարձունքէն։ Աճապարենք, — կ'ըսէին այս նոր աղանդաւորները, — փրկենք հայագիտութիւնը, ԴՐԱՄ հաւաքենք, երեք հարիւր յիսուն հազար տոլար մը, որպէսզի Հարուըրտ համալսարանին մէջ հայագիտական ամպիոն մը հաստատենք, փրկենք հայագիտութիւնը։

Դուրս եկաւ, որ առանց հայու դրամին համալսարանները հայագիտական ամպիոններ չեն հաստատեր։ Ասիկա ամերիկեան համալսարաններու հասցէին նետուած խայտառակ զրպարտութիւն մըն է։

Նախ ըսենք, որ ամերիկեան համալսարաններու մէջ կան մէկէ աւելի հայագիտական ամպիոններ։ Կարելի է որեւէ համալսարանի մէջ հաստատել հայերէնի դասընթացքներ, եթէ հարկ եղած չափով աշակերտներ գտնուին։

Ուրեմն՝ այն ակնարկութիւնները, թէ դրամ պէտք է հայագիտական ամպիոն հաստատելու համար, բացարձակ խեղաթիւրանք են։ Կան համալսարաններ, ուր թաթարերէն, պարսկերէն, վրացերէն, յունարէն եւ այլ լեզուներ կը դասաւանդուին, նոյն իսկ մեռած լեզուներ, որոնց համար, սակայն, իրենց պատկան ժողովուրդներուն չէ դիմուած եւ դրամ չէ ուզուած։

Հայ լեզուի ուսուցումը լեզուագիտութիւն է, իսկ հայագիտութիւնը տարբեր բան է։

Հայագիտութեան համար իրապէս պատրաստուած, հմուտ, ձեռնհաս ուժեր պէտք են, Ադոնցի, Մանանդեանի, Աճառեանի, Ագրալեանի պէս մարդիկ, որպէսզի արժէ այն հսկայ ջոհողութիւնը, զոր հանոյ փերեզակը կ'ակնկալէ մեր խեղճ ու միամիտ ժողովուրդէն։

Հայագիտութիւնը բարեգործութիւն չէ, գիտութիւն է։

Ենթադրենք, որ Հարուըրտ համալսարանին մէջ հայագիտական ամպիոն հաստատուեցաւ 350.000 տոլարով։ Սակայն ո՞վ պիտի դասաւանդէ Հայոց քննական պատմութիւն, մատենագրութիւն, հնախօսութիւն, աշխարհագրութիւն, լեզուագիտութիւն, երաժշտութիւն, փիլիսոփայութիւն, մանր արուեստներ, մանրանկարչութիւն, եւայլն։ Մեզի ծանօթ դէմքերուն մէջ այս կարողութեամբ հայագէտներու նմոյշին իսկ չենք հանդիպած։

Հետաքրքրական է գիտնալ, թէ Բարեգործականը ի՞նչ կը հասկնայ հայագիտութիւն ըսելով։ Այս որքան աժանցաւ հայագիտութիւնը, որ Բարեգործականի բերնէն ծամոց դարձաւ։ Ցանցանքը մերն է, որ քաջութիւնը չունինք հաշիւ պահանջելու։

Բարեգործականը ի՞նչ ըրած է կամ ի՞նչ կ'ընէ ի նպաստ Մխիթարեաններու իրապէս հայագիտական աշխատանքներուն։ Անոնց հրատարակած գործերը կը սպառէ՞, նիւթական միջոցներ կը ստեղծէ՞, հայագիտական դասընթացքներ կը հիմնէ՞ անոնց հովանիին տակ։ Աւելցընեմ, որ Ամերիկայի մէջ հայագիտական ամպիոն հաստատելը անհամեմատօրէն աւելի սուղ կ'արժէ, քան, օրինակ, Եւրոպայի մէջ։ Ինչո՞ւ ուրեմն այս ձգտումը ամերիկեան համալսարաններու մէջ ամպիոն ստեղծելու, եւ ոչ թէ Անգլիոյ կամ Ֆրանսայի, Իտալիոյ կամ Գերմանիոյ աշխարհահռչակ համալսարաններուն մէջ․ ասիկա մէկն է այն առեղծուածներէն, զոր կրնանք յիմարութիւն կոչել։

Հարուըրտ համալսարանին մէջ, մէկը՝ ամերիկեան ամէնէն հարուստ համալսարաններէն, ՄԷԿ ՀԱՏԻԿ հայերէն ձեռագիր կայ, մինչ իր մատենադարանին կամ թանգարանին մէջ հայկականէ զատ ամէն բան կայ, սուղ կամ աժան, գնուած՝ ժամանակին։ Ահա այսքան է այդ համալսարանին հետաքրքրութիւնը հայ մշակոյթին եւ հայագիտութեան հանդէպ։ Ահագին վիվլուկ, ճառ, ժողով, համալսարանէն դասախօս հիւրեր, որոնց բերած նպաստը հայագիտութեան՝ հաւասար է ոչինչի։ Եւ սակայն մեզի համար հսկայ գումար մը կը ջանան կորզել մեր հասարակութենէն, իբր թէ հայագիտական ամպիոն հաստատելու համար համալսարանին մէջ։

Ինծի թող չըսուի, թէ այս տողերը կրնան վշտացնել օտար կրթական հաստատութիւններ ու անձեր։ Եթէ ճշմարտութիւնը լսելով պիտի վշտանան, Աստուած բարի ճանապարհ տայ իրենց, իսկ եթէ ըսուածները ճիշդ չեն, այն ատեն վշտանալու ինչ հարկ։ Ես մօտէն ծանօթ եմ ամերիկեան բազմաթիւ հաստատութեանց եւ անոնց վարիչներուն․ կը վստահեցնեմ, որ անոնց մէջ ոչ իսկ մէկ հոգի գտած եմ, որ դրամի խնդիր հանէ հայագիտութեան դասընթացքի համար։

Ց. ՔԻՒՐՏԵԱՆ

(Շար.)

ՁԵՅՆԵՐ ԴԻՒԱՆԷՆ

ԽՆՋՈՅՔ ՄԸ ՎԱԼԳԱՌԵԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յառաջ). — Զատկի երկուշաբթին, Ապրիլ 7, խանդավառ օր մը եղաւ։ Հ. Յ. Դ. Արամ խումբը կազմակերպած էր գինեձօն մը՝ ի պատիւ ընկեր Վ. Իշխանեանի, ընկեր Արամ Պետիկեանի բնակարանը։ Նախ քան խնջոյքը, տեղի ունեցաւ խմբական ժողով, ուր ընկեր Իշխանեան ընկերներուն գոհացում տուաւ արդիական խնդիրներու շուրջ եղած հարցումներուն պատասխանելով։

Անցնելով խնջոյքի բաժնին, բոլորուած սեղաններու շուրջ, յատկապէս «Մշակ բանուոր»ով բացումը կատարուեցաւ, ներկաներու խնդրանքով սեղանապետի պաշտօնին կոչուեցաւ ընկեր Ա. Պետիկեան, որ իրեն յատուկ ճարտարութեամբ վարեց զայն։

Յաջորդաբար երգուեցան ազգ. եւ յեղափոխական երգեր։ Մեներգեցին Տիկիններ Խանճեան, Լ. Պետիկեան եւ Փ. Պոլիկեան, իսկ Պ. Հայկ Թիւթիւնճեան նուագեց ջութակով։

Ընկեր Կ. Պօլիկեան, Արամ խումբի կողմէ տուաւ քանի մը տեղեկութիւններ։

Ընկեր Անդրանիկ Պօլիկեան նշանաւոր իր «ճառով» բոլոր ներկաներու լիաթոք խնդութիւն արժանացաւ։

Այնուհետեւ ընկեր Իշխանեան խորապէս յուզուած, եղած համակրական ցոյցէն, շնորհակալութիւն յայտնելէ վերջ, յիշեցուց թէ 13րդ Զատիկն է որ հեռու կը տօնէ իր ընտանիքէն։

Ապա խնջոյքը վերջացաւ խանդավառ երգերով։

Անմոռանալի օր մը։

ԿԱՊՕ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Մարսէյլի օրաթերթերէն, Լը Փրովանսալ, Լը Մէրիտիօնալ, Լը Սուար, տեղեկացանք թէ մեր հայրենակիցներէն, Տիկին Մարի Նազգաշեան, որ Վիէննայի (Աւստրիա) երաժշտական Ակադեմիայէն շրջանաւարտ է եւ իբր երգչուհի եւ խմբավար առաջին մրցանակով պարգեւատրուած, վարչութեան մաս կը կազմէ Մարսէյլի Սօսիէթէ Քլասիկ տ'Աքշէ եւ Քանթորիւմ Մաս Սիլանսիս երկու մեծ ընկերակցութեանց, որոնց մէջ շատ գնահատուած է իբր մեներգող եւ իբր այդպիսին կարեւոր դերեր կը յանձնուին իրեն։ Այսպէս վերջերս «Լա Փասիօն», կրօնաշունչ թատերգութեան մէջ, հեղինակը՝ Անժ տը Լիւքա, Մարտայի դերը կատարած էր ան իբր մեներգող․ այս ներկայացումը երկու կիրակի յաջորդաբար կրկնուած է եւ հեղինակը որ անձամբ ներկայ եղած է, հիացած եւ ջերմօրէն շնորհաւորած է զայն, իր անթերի մեկնաբանութեան համար։ Քանի մը օր վերջ Զատկի առթիւ, մեծ յուզումով երգած էր Մոցարթի Աւէ Վէրիւմը, Օրփիադրի եւ երգեհոնի ընկերակցութեամբ։ Հոս պէտք է յիշել թէ Տիկին Նազգաշեան կ'երգէ ոչ միայն հայերէն, այլ նաեւ ֆրանսերէն, գերմաներէն, յունարէն, լատիներէն, իտալերէն եւ ռուսերէն, ամէնը սահուն առոգանութեամբ։

ԶԱՊԷ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (174)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Բ.

ՓԱՆՈՍԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ

Նրանց մայրը մօտեցաւ ինձ եւ գլխով լռութեամբ ողջունեց։ Նա թէեւ չխօսեց իմ հետ, բայց իմ հասակին նայելով, երեւը չծածկեց։ Ճակատը զարդարած էր ոսկիներով, իսկ պարանոցը եւ կուրծքը՝ մարջանի խոշոր շարքերով։ Այդ բոլորը մի առանձին փայլ էր տալիս նրա սիրուն, համակրական դէմքին։ Ժիր տանտիկնոջ յատուկ սովորութեամբ՝ նա իր բաւական նուրբ գործուածներից պատրաստուած զգեստների վրայ հագել էր լայն, երկար, կարմիր չապիկ, որ իջնում էր մինչեւ ոտները։ Այդ հագնում են գործի ժամանակ, որ միւս հագուստները չկեղտոտուին։

— Ինչու չես խօսում, — հարսին իրաւունք տուեց պառաւ սկեսուրը, — դա էլ քո եղբայրն է։

Հարսի բերանը դարձեալ չբացուեցաւ, որովհետեւ քաղաքավարութիւնը պահանջում էր, որ ես սկսէի խօսակցութիւնը։ Բայց ես կին տեսած չլինելով, կանանց հետ խօսելու ամենեւին շնորհք չունէի։ Որոնում էի մի բան՝ ասելու համար։ Երեխաների տրտունջը ազատեց ինձ, նիւթ տուեց իմ խօսակցութեանը։ Ես հարցրի․

— Ինչո՞ւ են տրտնջում դրանք։

— Ուզում են եղբօր հետ գնալ։

— Կարդալո՞ւ։

— Ինչ կարդացող պտուղներ են․ կը գնան այն տեղ, կը խաղան, եղբօրն էլ կը խանգարեն, վարժապետին էլ։

— Ո՞վ է վարժապետը։

— Տէր Եղիշէն։

Նա դպրոց ունի՞։

— Ունէր, բայց փակեցին ... Այժմ, այնպէս, իմ որդու եւ մի քանի բարեկամների մանուկների հետ օրական մի քանի ժամ պարապում է։

Իմ խօսակցութեան պաշարը սպառուեցաւ։ Մտածեցի հարցնել երեխաների անունները։

— Ի՞նչպէս է մեծի անունը։

— Հայկ։

— Փոքրի՞նը։

— Արամ։

— Իսկ այդ սիրուն աղջկա՞նը։

— Շամիրամ։

— Պատմական անուններ են, — նկատեցի ես, ինքս էլ զարմանալով իմ գիտի վրայ։

— Թագաւորների անուններ են, — աւելացրեց պառաւը։ — Որդիս շատ անգամ պատմում է երեխաներին այդ թագաւորների գործերը, ասում է, որ ամէն մէկը պէտք է գիտենայ, թէ ո՞վ էր իր անուան տէրը։

Տիկինը, ինչպէս երեւում էր, շտապում էր։ Առաւօտ էր․ տնային գործերը կոչում էին նրան։ Մեր թեթեւ խօսակցութիւնը նա աւելի գործնականի փոխեց, ասելով, որ ճանապարհից ու հեռու տեղից ենք եկել, խնդրեց, որ մեր սպիտակեղէնները, թէ իմը եւ թէ Ասլանինը, ուղարկեմ, որ լուանալ տայ, որովհետեւ տանը այդ օրը լուացք էին լուանալու, եւ աւելացրեց, եթէ կարկատելու մի բան կայ, նոյնպէս ուղարկեմ։

— Ձեր տունն է, եղբայր, — ասաց նա, — մի ամաչէք, ինչ որ պէտք ունէք, կարող էք պահանջել, որպէս ձեր մօրից եւ քոյրից։

Ես շնորհակալութիւն յայտնեցի։ Նա հեռացաւ։ Երեխաները այժմ հանգիստ էին։ Նրանք կարծես, մոռացան մեծ եղբօրը, եւ երկուսն էլ ուրախանալով վազեցին կատուի փոքրիկ ձագի ետեւից, որ նոյնպէս վազվզում էր բակում։ «Դրանք էլ են սիրում Վանայ կատուներին, որոնց մազերը կայծեր են արձակում»— մտածեցի ես։

Թէ մեր կողմերում, թէ այստեղ, հիւրի համար մի առանձին յարգանքի եւ մտերմութեան նշան է համարւում, երբ տանտէրը ցոյց է տալիս իւր տնային տնտեսութիւնը։ Այդ պատճառով ես սիրով ընդունեցի պառաւի առաջարկութիւնը, երբ նա հրաւիրեց տեսնելու իրանց տնտեսութիւնը։ Նախ տարաւ ինձ մառանը։ Դա մի ստորերկրեայ ներքնատուն էր, որ ամառնային սաստիկ տօթի ժամանակ եւս պահպանում էր իր մէջ խիստ ախորժելի զովութիւն։ Այստեղ, մի կողմում, կիսով չափ յատակի մէջ թաղուած, մինը միւսի մօտ շարուած էին գինու կարասները։ — Այդ բոլորը մեր այգիներն է, — ասաց պառաւը անմեղ պարծենկոտութեամբ։ Միւս կողմում, զանազան փոքրիկ թակոյկների (տաշտիկ) մէջ կարգով դրուած էին՝ իւղ, պանիր, մեղր, աղ դրած տարեխ եւ զանազան տեսակ թթուներ խաղողից, բոխիից եւ պէսպէս մրգերից ու բանջարներից։ Ես առաջին անգամ տեսնում էի այսպիսի լիութիւն։

— Այս բոլորը ո՞վ պիտի ուտէ, — հարցրի ես զարմանալով։

— Մենք էլ կ'ուտենք, ուրիշներն էլ կ'ուտեն, — պատասխանեց պառաւը բարեսիրտ ծիծաղով։

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ եւ Փորթուկալի միջեւ վիզան կը ջնջուի, երկու երկիրներու հպատակներուն համար ապրիլ 28էն սկսեալ :

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ Ատլիէ եւ Մաքմիլըն խօսեցան «Մեծ»երու ժողովին շուրջ· Վարչապետ Ատլի համաձայն էր Մաքմիլընի հետ՝ որ օրակարգին մէջ Գերմանիոյ վերամիացման հարցը պէտք չէ պարտադրել, երբ Խ. Միութիւնը դէմ է անոր, թէեւ միճարանութեանց ըն-թացքին հարցին արծարծումը անխուսափելի է : Ատլի տեսակցութիւններ ունեցած է նաեւ Թայուհիին հետ, խօսակցութիւնները եղած են ֆրանսերէն լեզուով :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ մամուլը նոր յարձակողական մը անցաւ Մոլոթովի, Մալենկովի եւ Գականովիչի դէմ, որոնք կ'ընդդիմանային ուսեսանելքններու արդիւնաբերութեան բարգաւաճման :

ՀԱՄՊՈՒՐԿԻ մէջ հարիւր հազար ցուցարարներ բողոքեցին գերման բանակին հիւլէական սպառազինման դէմ :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ մամուլը կը փափաքի որ Միացեալ Նահանգներու եւ Միացեալ Հանրապետութեան յարաբերութիւնները բարելաւուին :

Պ. Արամ Զիլինկիրեան, Տէր եւ Տիկին Անժէլ Սրապեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Թորգոմ Մութաֆեան, զաւակները եւ թոռները (Պոլիս), Այրի Տիկին Մութաֆեան, զաւակները եւ թոռները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Համամճեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Վահէ Պէշիրեան, զաւակը եւ թոռը, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Պէշիրեան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Ալիս Պայեան երկխտէն եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Սուրեան, զաւակները եւ թոռները, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Պետրոսեան եւ զաւակները եւ թոռները, Տէր եւ Տիկ. Վազգէնակ Ալթունեան, ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց եղբօր, քրոջորդւոյն, զարմիկին եւ բարեկամին

ՆՇԱՆ ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ

մահը՝ որ տեղի ունեցաւ 15 Ապրիլ ժամը 10ին, Շալօն սիւր Սօնի հիւանդանոցին մէջ, 57 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս երկուշաբթի ժամը 14ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Քոլոմպի նոր գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Վիէնի Կապ. Խաչի վարչութիւնը թէյասեղան մը կազմակերպած է, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Համօ Օհանջանեանի սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին բոլոր ընկեր - ընկերուհիները անխտիր :

Ներկայ կ'ըլլայ Տիկին Տ. Սէրէնկիւլեան :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՇՔԵՂ ՀԱՆԴԷՍ-ՅԵՐԵԿՈՅԹ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ

Նորակազմ « Հայ Մշակութային Միութեան »:

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, Սալ Ռամօ, Րիւ Հիփոլիթ Ֆլանտրէն:

Երգ, պար, արտասանութիւն, հայկական նուագ :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ

8 bis, Rue des Ternes

Մէթրօ Փորթ Մայեօ կամ Շամփէրէ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 10·45ին, կը խօսի վերապատուելի Սիսլեան: Նիւթ.— «Այն ամէնը որ ճշմարտութենէն է իմ ձայնիս ականջ կը դնէ »:

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՆՈՒԷՐՆԵՐ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻՆ

Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլլէի օղափոխութեան կայանին կը նուիրեն .—

Պ. Մարտիրոս Փէհլիվանեան երեք հազար ֆրանք, Պ. Հ. Առաքելեան հազար, Անտէր հիւանդներու ֆոնտին կը նուիրեն. Պ. Պ. Մինաս Գրիգորեան եւ Երամեան Ալեքսանտր հազարական ֆրանք :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 3·30ին, Քաֆէ Րէժանի մէջ:Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Ներկաներու թիւը բաւարար պիտի նկատուի: Օրակարգ.— Մայիս չորսի թէյասեղանին կարգադրութիւնները: Նոր վարչութեան ընտրութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ.—

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ենթակոմիտէն այս կիրակի ժամը 15ին :

Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

Սոյն ժողովները տեղի կ'ունենան Ահարոնեան ակումբին մէջ: Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը եւ ընկ. Վ. Իշխանեան :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս չարաթ, ժամը 20·30ին, Ահարոնեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղը կը հրաւիրէ իր անդամուհիները ընդհ. ժողովի այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին դպրոցի սրահը : Օրակարգ.— Պատմ. զեկուցում, տեղեկատուութիւն, հաշուետուութիւն եւ վարչութեան ընտրութիւն: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2·30ին, հայրենակից Մարտիկեանի սրահին մէջ : Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Զեկոյց պարահանդէսի :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ԳԻՆԵՁՕՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. «Յառաջ», «Դրօ», «Շ. Միսաքեան» խումբերուն, նաեւ Նոր Սերունդի մասնաճիւղերուն :

Ընկեր Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆԻ մեկնումին առթիւ :

Այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Պոմոնի ազգային սրահին մէջ:

Մուտքը ազատ է :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՊԱՏԱՐԱԳ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԻՆ

Այս կիրակի ժամը 8·45էն մինչեւ ժամը 10, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ պիտի մատուցուի քառաձայն Ս. պատարագ, ղեկավարութեամբ՝ Պ. Ա. Պարթեւեանի :

Պիտի պատարագէ Հայրապետական պատուիրակ Գերաշնորհ՝ ՏԷՐ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊԻՍԿ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

Պատարագի արարողութիւնը պիտի ձայնասփիւռուի Ֆրանսա թիւ 1էն, 1829 մեթր, (երկայն ալիք), կարճ ալիք 48 մեթր (Փարի - էնթէր) Արեւմտեան Եւրոպայի համար : Իսկ 31 մեթր 38 Արեւելեան Եւրոպայի, Միջին Արեւելքի եւ Պալքաններու համար :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՌՈՆԻ - ՍՈՒ - ՊՈՒԱՅԻ ԼՍԱՐԱՆ

Այս Շաբաթ ժամը 21ին, Քաֆէ տիւ Քոմէրսի վերնայարկը :

Կը դասախօսէ Պ. Թ. ԳԱՌՆԻԿ :

Նիւթ՝ Թէ ինչո՞ւ Հրեան կրցած է դիմանալ 1870 տարի, եւ Հայը առաջին յիսնամեակին իսկ ձուլումի ենթարկուած է : Կը խնդրուի ներկայ ըլլալ ճիշդ ժամուն :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Յառաջիկայ կիրակի Շաւիլի Նորակառոյց եկեղեցիին մէջ, յաւարտ Ս. պատարագի մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ընդհ. Նահատակաց համար: Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուրդը յարգելու համար մեր հազարաւոր նահատակներուն յիշատակը :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Bail à céder

Կառ տիւ Նորի շրջանը: Բոլոր մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Մատամ Խոմոն, (գրաւոր կամ անձամբ),

53, Րիւ տը Մօպէօժ, Փարիզ (9):

ԱՊՐԻԼ 11_24Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Սալ Քատէի մէջ, (Նախկին Փըթի - Ժուրնալ)

Հինգշաբթի, Ապրիլ 24, ժամը 21ին

Նախաձեռնութեամբ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ (ՁՈՄ)

Կը նախագահէ՝ Պ. ԱՐՇԱԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

Կը խօսին Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ եւ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Օր. Շաքէ Պէնկեան (երգ), Օր. Օր Ժիւլիէթ Աւետիսեան եւ Շաքէ Յովհաննէսեան (արտասանութիւն), Ժագ Քասթանիէ, Պ. Պուսէ, Սոնիա Գաբրիէլեան (երեակ):

Աչֆորվիլէն՝ օթօքար, արձանագրուիլ Ֆիլիփի սրճարանը: Կը մեկնի ժամը 20·30ին Պոլ. Քարնոյէն:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ԱՆԿԷՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԵՌՆԱՐԿԸ

Մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի Առնուվիլի

«ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ» ԽՈՒՄԲԻՆ

Ապրիլ 20ին, ժամը 16էն, կէս գիշեր, Անկէնի քաղաքապետարանի սրահին մէջ

3Ɔ, RUE DE LA LIBÉRATION

Բանախօսութիւն, գեղարուեստական բաժին եւ պար, հաճելի անակնկալներ :

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ՝ PIZZARO

Ճոխ պիւֆէ :

Կառ տիւ Նորէն շոգեկառք ժամը 14·30, 15, 16·17, վերադարձ՝ 23·25 :

Հիմնադիր-Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

Ֆրանսական - հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE

(Rue Marbeuf) PARIS - 8e

TÉL. : BAL. 31-21

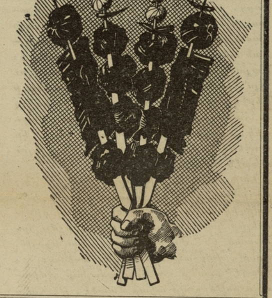
ՇԱՆ Զ'ԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

Métro : F. D. Roosevelt

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված-ներ, «շաշլիք», «քարսքի»

Bar Américain

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տարեց կնոջ մը համար կը փնտռուի, Հայ ընտանիքի մը քով փանսիոն, լաւագոյն խնամք եւ քուրքուրանք, գոհացուցիչ վճարում :

Դիմել Հայկ Ադապէկեանի, 35 րիւ տը Թրէվիզ, Փարիզ (9), Հեռ. ՓՐՕ. 07·25:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Երկաստարդ զոյգի մը համար կը փընտռուի երկու սենեակ, խոհանոց, ի հարկին բըփրիզով: Դիմել Պ. Վ. Խաչատուրեան,

13, rue de la Campagne, Sevran, S. et O,

կամ հեռաձայնել Դաւիթեանի, 926-52-94

ԾԱԽՈՒ Է

Ագատ տնակ մը (փավիյօն), ներքնայարկի վրայ, 3 սենեակ, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, կոյուղի (թու թ'ա լ'էկու), ներքնայարկ (սու - սօլ), ջրցան (տուշ), մեծ աշխատանոց մը բակին վրայ ապակեպատ: Պզտիկ պարտէզ մը առջեւը եւ կողքին, կայարանի մօտ, (ԻՍԻ - էնվալիտի գիծէն գետին ձախ ափը), օթօպիւս 123 եւ 190 (կայարան Իսի), Իսիի մեթրոյէն 10 վայրկեան ոտքով : Դիմել՝

40, Bld Rodin, Issy-les-Moulineaux, Seine

ՔՈՆՖԵՔՍԻՈՆԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ

Créations FRANCINE PARIS

38, RUE D'ABOUKIR (3e ÉTAGE)

TÉL. CEN. 91-10

spécialiste de corsage de luxe

ARTICLES FANTAISIE

ՃՈԽ ԵՒ ԸՆՏԻՐ ՄԹԵՐՔ

Խնամուած աշխատանք

Շատ մատչելի գիներ

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

LA CITÉ-VIE

ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

36, RUE DE L'ARCADE, PARIS 8e

Վարչական կեդրոն՝

31, Avenue de la Paix, Strasbourg

LA CITÉ-VIE Ձեզի կ'ըսէ.—

« Եթէ հոգածու եւ խղճամիտ մէկն էք որ կ'ուզէք ապահովել ձեր ընտանիքը ձեր մահէն ալ անդին, կանխաւ ապահովեցէք անոր ապագան, կեանքի վրայ ապահովագրութիւն մը առնելով:

Ձեր ներկայացուցած մեծ դրամագլուխը փոխադրինած կ'ըլլաք այս ձեւով, մահուան պարագային :

Մտային անհրաժեշտ հանգստութիւնը կ'ունենաք ձեր գործերուն համար : Կարելիութիւնը կ'ունենաք նաեւ դրամագլուխ մը հիմնելու եւ ձեր հանգստեան թոշակը ապահովելու: Կ'ունենաք անմիջապէս տուրքի կարեւոր առաւելութիւններ :

Աւելի մի սպասէք ապառ մարդ մը գտնալու համար: Անմիջապէս դիմեցէք այն հարիւրամեայ ապահովութեան խումբին, որուն մաս կը կազմէ՝

LA CITÉ-VIE

Իր ներկայացուցիչները՝

M. TULIÈRE, Inspecteur Divisionnaire

10, Place St. Pierre en Arles, S/Rhône,

M. WAAG Délégué

Ձեր տրամադրութեան տակ են, այս վերջինին հասցէն՝

CHEZ M. YAVER, Sollicitor

37 Bis Rue Thubaneau, Marseille

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր· վեցամս· 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր·

ԿԻՐԱԿԻ 20 ԱՊՐԻԼ — DIMANCHE 20 AVRIL 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8174 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3975

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՔԵԱԼԸ

●

Ճիշդ տասը տարի առաջ, 1948 Ապրիլ 20ի առտուան ժամը 2·30ին Պոմոնի բարձունքին վրայ իր աչքերը յաւիտենութեան կը փակէր հայ ժողովուրդի ազատութեան անխոնջ առաքեալը՝ Աւետիս Ահարոնեան :

Հայ ազգը ամբողջ տասնեւչորս տարի անկէ կը սպասէր հրաշքի մը, որ պիտի գար փրկելու զայն, բանալու անոր ոսկեղէն բերանը եւ շարժման մէջ դնելու անոր ձեռքը, որպէսզի իր խանդավառ ճառերով եւ արտայայտ գրութիւններով շարունակէր ոգեւորել փոթորիկէն ցիրուցան դարձած բեկորները :

1934 Փետրուար 11ին Համազգայինի Մարսիլիոյ հրապարակային հանդէսին մէջ իր խօսքը կէս էր մնացած : Անողոք կաթուածը կաշկանդած էր իր լեզուն, որ այլեւս պիտի չբացուէր երբեք : Անդամալուծած էր ուղեղը, որ ա՛լ պիտի չգործէր :

Այդ թուականէն մինչեւ իր մահը անիկա ապրեցաւ իբրեւ «կենդանի մեռեալ» :

Ծագումով խոնարհ (գաւառ Իգտիր – մաւայի գիւղացի արհեստաւորի մը), Ահարոնեան բացառիկ բախտն էր ունեցած ուսանելու Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանին եւ աւելի ուշ՝ նաեւ Եւրոպայի համալսարաններուն մէջ :

Օժտուած բազմակողմանի շնորհներով, անիկա ունեցաւ բեղուն կեանք մը : Անմահ անուն ապահովեց իրեն՝ իբրեւ գրագէտ ու բանաստեղծ, իբրեւ պերճախօս հռետոր, հրապարակագիր, ուսուցիչ ու նաեւ իբրեւ հանրային ու քաղաքական գործիչ : Մանաւանդ իբրեւ Հայ Դատի աննկուն պաշտպան ու քարոզիչ :

Ծնած սահմանի այն կէտին վրայ, ուր արեւմտահայն ու արեւելահայը իրարու ձեռք կ'երկարեն, Արարատեան դաշտի այս տաղանդաւոր զաւակը 19 տարեկան պատանի էր, երբ նուիրուեցաւ հանրային ասպարէզին՝ իբրեւ ուսուցիչ իր անշուք գիւղին : Ականատես եղաւ 1895–96ի ջարդերէն ազատող Թրքահայերու անլուր տառապանքին :

Ու հոյակապ էջերու մէջ պատկերացուց արցունքի հովիտին մէջ տուայտող իր անբախտ հայրենակիցներու դժնդակ վիճակին հետ ազատութեան ճանապարհին հերոսութիւններ գործող հայդուկներու կեանքը :

Կանուխէն մտած Հ· Յ· Դաշնակցութեան շարքերը, Ահարոնեան 45 տարի անընդհատ, մինչեւ իր մտքին խաւարումը գրեց, խօսեցաւ ու գործեց՝ իբրեւ առաջնորդ ունենալով ազգային — ազատագրական այն գաղափարները, որոնք Դաշնակցութեան երէկուան — ու նաեւ այսօրուան — գործունէութեան խարիսխը կը կազմեն :

Եւրոպայի մէջ իր հնգամեայ ուսանողութեան շրջանին ապրեցաւ Քրիստափոր Միքայէլեանի շունչին տակ, անոր գուրգուրանքին առարկայ :

«Դրօշակ»ի մէջ մէկը միւսին ետեւէն տուաւ իր Ղարիբի յեղափոխաշունչ պատմուածքները, որոնք կը յուզէին հայ երիտասարդները եւ անոնց մէջ կ'արծարծէին ազատութեան ու հայրենիքի անմահ գաղափարները :

Ազատութեան շեփորը կը հնչեցնէր ազատ Զուիցերիոյ երկինքին տակ :

Ամբողջ սերունդ մը՝ Րաֆֆիէն ու մեր վերածնունդի մեծ ռահվիրաներէն վերջ՝ ներշնչուեցաւ Ահարոնեանի գրուածքներէն : Իր ռազմերգը արձագանգ գտաւ հոգիին մէջ հայ երիտասարդութեան, որ զինուորագրուեցաւ յեղափոխութեան շարքերուն մէջ՝ պատրաստ զոհուելու յանուն հայրենիքի ազատութեան :

Թիֆլիզի Ներսիսեան վարժարանի ուսուցիչն էր՝ երբ 1909ին իբրեւ Դաշնակցական ձերբակալուելով բանտարկուեցաւ երկու տարի : Սփիւռքի բոլոր անկիւններէն հեռագիրներ կը տեղային ցարական կառավարութեան՝ պահանջելով անոր ազատումը :

Իբրեւ գրագէտ՝ Ահարոնեան հայ գրականութեան տուած է անկորնչելի էջեր, գեղարուեստական ստեղծագործութեան հոյակապ հատորներ, որոնք մինչեւ այսօր կը կարդացուին նոյն խանդավառութեամբ ինչպէս այն հեռաւոր օրերուն՝ երբ անոնք գրուած էին :

Իր գրական հունձքը անմահ է եւ միշտ պիտի մնայ ներշնչումի աղբիւր մը՝ ներկայ եւ ապագայ սերունդներու համար :

Իբրեւ քաղաքական գործիչ՝ իր անունը կապուած պիտի մնայ Սեւրի դաշնագրին հետ, զոր ստորագրեց 10Օգոստ· 1920ին՝ իբրեւ Նախագահ Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութեան : Դաշնագիր՝ որ նուիրագործեց Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանը :

Ահարոնեան երբե՛ք չյուսահատեցաւ եւ պահեց իր հաւատքը Հայ Դատի յաղթանակին համար :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

"ԴԻՐՔ ՉԵՆՔ ՓՈԽԱԾ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՆԴԷՊ"

ԿԸ ՃՇԴԷ ԱՄԵՐԻԿԱ

——o——

ԼԵՒՈՆ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԱԾ

Ամերիկեան մամուլի վերջին լուրերը մեծ յուզում յառաջ բերին Ֆրանսայի եւ ալժերիական շրջանակներու մէջ : Համաձայն անոր եւ մանաւանդ «Նիւ Եորք Հերլտ»ի որ հրատարակած էր Մըրֆիի եզրակացութիւնները Թունուզ – Ֆրանսա բանակցութիւններուն առթիւ, ամերիկեան կառավարութիւնը այլեւս նպաստաւոր կը համարէ որ Ֆրանսա ուղղակի յարաբերութեան մէջ մտնէ Ազգային Ազատագրական Ճակատին հետ : Արդարեւ ամերիկացի բարեխօսը խօսելով հաւանական ելքերու մասին, նկատի ունի նաեւ ըմբոստներու հետ խօսակցութիւն : Այս՝ երբ Թանժէի մէջ վերջանայ Թունուզեան Նոր – Տեսթուրի, մարոքեան Իսթիքլալի եւ ազատագրական ճակատի ժողովը : Մըրֆի կը մտածէ որ այդ ժողովէն կազմուի ներկայացուցչական մարմին մը որ բանակցի Ֆրանսայի հետ :

Այս լուրերը անակնկալ յուզում մը պատճառեցին Փարիզի քաղաքական շրջանակներուն մէջ, մանաւանդ այս օրերուն :

Նոր առիթ մը որ Ալժերիոյ ըմբոստները թեւ առնեն : Արտաքին Նախարար Փինօ անմիջապէս մօտը կանչեց ամերիկեան դեսպանը բացատրութիւն պահանջելու համար, մինչ անդին Ուաշինկթընի մէջ ֆրանսական դեսպանը ունկնդրութիւն կ'ուզէր արտաքին նախարարութենէն : Ամորի Հուրթըն, Փարիզի ամերիկեան դեսպանը, անմիջապէս ապահովեց Փինօն որ կառավարութիւնը երբեք դիրք չէ փոխած : Փինօ արդէն զարմացած էր որ եթէ ամերիկացի բարեխօսը նման ձեւի մը մասին կը մտածէր, ինչո՞ւ երբեք այդ մասին չէր խօսած Ֆրանսային : Քիչ վերջը ամերիկեան արտաքին նախարարութիւնը պաշտօնական զեկոյցով մը կը հերքէր մամուլին լուրերը : Զեկոյցը կը ճշդէ թէ — մամուլի լուրերը անհիմն են բոլորովին : Ամերիկեան կառավարութիւնը միշտ կը յուսայ որ Ֆրանսան ինք պիտի կրնայ, ազատ աշխարհի շահուն համար իսկ, լաւագոյն լուծում մը գտնել» : Զեկոյցը կ'աւելցնէ թէ այնպիսի ատեն մը երբ «բարեխօսութիւնը» դադրեցաւ, անտեղի կ'ըլլար Ամերիկայի համար որեւէ մեկնութիւն ընել ֆրանքօ-թունուզեան անհամաձայնութեան շուրջ» :

Ֆրանսական մամուլը որոշ չափով կը հանդարտի այս ճշդումէն թէեւ Ալժերիոյ թերթերը շատ անտեղի կը գտնեն նման զրոյցներ :

« Ֆիկարօ» կ'ըսէ թէ ամէն պարագայի մէջ նախարարութեան զեկոյցը պաշտօնական է եւ պատասխանատուութեան առջեւ կը դնէ ամերիկեան կառավարութիւնը :

ԼԵՒՈՆ ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԱԾ

Ինչպէս ծանօթ է կիրակի օր Ֆրանսայի մէջ տեղի կ'ունենան գաւառական ընտրութիւնները, բացի Փարիզի եւ Սէնի նահանգէն : Այս առթիւ Քոնֆլան · Սէնթ Օնորինի մէջ ընտրական հանդիպումի մը ընթացքին երեսփոխան Լեւոն Յովնանեան յարձակման ենթարկուած եւ վիրաւորուած է, գլուխէն, Երեսփոխանը դարմանուած է քլինիքի մը մէջ, վիճակը մտահոգիչ չէ, բայց գործողութեան պիտի ենթարկուի :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՐՑԸ

Աքրայի ժողովը լրացուց իր օրակարգին առաջին մասը որ կը վերաբերէր քաղաքական հարցերու : Բանաձեւ մը քուէարկուած է Ալժերիոյ մասին որ որոշ գոհացում կու տայ Ազգ· Ազատագրական Ճակատին առանց սակայն նախատական բնոյթ ունենալու Ֆրանսայի հանդէպ : Կը կարծուի թէ քուէարկուած է մարոքեան ծրագիրը — Ալժերիոյ անկախութեան իրաւունքը, Ալժերիոյ պատերազմին դադարումը, դիմում Ֆրանսայի որ բանակցութիւններու սկսի Ազատագրական Ճակատին հետ :

ՏԱԳՆԱՊԸ

Նախագահ Քոթի կը շարունակէ տեսակցութիւնները : Երկուշաբթի պիտի առաջարկէ առաջին թեկնածուն, հաւանաբար Պինօ, կամ բոլորովին նոր մը՝ Միթրան :

ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐՆԵՐԸ

Ա· ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻՆ

— Ըսէ՛, խրոխտ բազէ,
Ծեղքելով անտառը կայծակներուն, ամպերուն խորէն ,
Ի՞նչ կատարի վրայ կ'երթաս քրթվրտել սորտդ լուսեղէն ,
Ըսէ՛, խրոխտ բազէ :
— «Ուսւ հորիզոնէն զաղթող մրրիկներն ինձ հոտը բերին ,
Հոտ դիակներու, հունտերը կարմիր բեղուն ժանտախտին :
Հզօր թռիչներէս վար զաղջ արիւններ ես անձրեւելով՝
Կ'երթամ արածիլ մարդկային բիբերն ու սիրտերն համով » :
— Ա՛խ, գնա, բազէ, կայծակը կտուցիդ···
Բայց մեռելներն այդ զոհերն են լոյսի ·— Անոնց մի դպչիր :
Սիրտեր՝ որ վրէժէն չեն գիտեր պաղիլ — Անոնց մի՛ դպչիր :
Այլ այնտեղ պայքարն առաքեալ մ'ունի բանտին մէջ կրանիթ ·
Թեւերովդ հուժկու զա՛րկ փշրէ՛ խախամն իր լուսամուտին ,
Եւ շանթը կտուցիդ՝ յոյսն երգէ՛ թառած իր ուսին վտիտ :
Ըսէ թէ շուրով մենք պիտի կանգնենք արձանն իր փառքին :
Ա՛խ, գրնա՛, բազէ՛, դափնի մը կտուցիդ :

ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՊԱՏԳԱՄԸ

1930 Մայիս 10ին Սորպոնի մէջ իր յոբելեանի տօնակատարութեան առթիւ մարգարէական շունչով կը գոռար ·

« Հաւատացէ՛ք ինձ, հաւատացէք ինձ, այս հանդիսաւոր ժամին ես խօսում եմ այնպէս, ինչպէս կը խօսէի օրհասիս ժամին դէպի երկինք չուող իմ հոգուն : Մեր իրաւունքի եւ արդարութեան յաղթանակը ես տեսնում եւ ապրում եմ իմ էութեանս բոլոր թելերով՝ անգամ մեր դժխեմ օրերի այս թանձր ու ցուրտ մթնոլորտի սարսուռների մէջ · ես զգում եմ նրա փոթորկածին հեւքը, լսում եմ նրա թրնդիւնը, որպէս ռազմի դաշտերում մրրկոբէն սլացող սալամբակ երիվարների սրոփիւնը » :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԲՈՂՈՔԸ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

——o——

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ՝ ԿԸ ԳՈՒՄԱՐՈՒԻ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

Խ· Միութեան Արտաքին Նախարարը Կրոմիքօ առջի օր յայտարարեց, թէ բողոքագիր մը յանձնած են ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդին՝ Միացեալ Նահանգներու դէմ : Խորհրդային նախարարը յայտնեց թէ ամերիկեան օդանաւեր, հիւլէական եւ ջրածին ռումբերով զինուած, շարունակ թռիչք կը կատարեն իրենց սահմաններուն վրայ : Այս պատճառով խորհրդային կառավարութիւնը որոշեց դիմել Ապահովութեան Խորհուրդին :

Մոսկուա կարգ մը առարկութիւններ կ'ընէ այս տեսակէտէն ·

1·— Ամերիկացիք անմիջապէս կը շարժին, երբ ստուերներ տեսնեն իրենց ռատարին վրայ :

2·— Ամերիկացի զօրավարները, որ, «ինչպէս ծանօթ է զօրաւոր ջիղեր չունին» ամէն վայրկեան ի վիճակի են սխալ մը գործելու՝ թռչուններու թռիչքը միջերկրային հրթիռներ կարծելով ··

3·— Հիւլէական եւ ջրածին ռումբերով լեցուն օդանաւեր կը գրկեն ռուսական սահմանները, այս ձեւով բովանդակ մարդկութեան ճակատագիրը յանձնելով քանի մը օդաչուներու պաղարիւնն ուղ–մափորձերուն :

4·— Ի՞նչ պիտի ըլլայ, հարց կու տայ խորհրդային կառավարութիւնը, երբ ամերիկեան այդ օդատորմիղներէն մէկը հանդիպի ռուսական օդատորմիղի մը ··· բնականաբար երկու կողմերն ալ պիտի մտածեն թէ յարձակումի մը ենթարկուած են եւ հիւլէական պատերազմ մը պիտի շղթայազերծուի՝ բովանդակ աշխարհին համար :

5·— Խորհրդային կառավարութիւնը չի հաւատար թէ ամերիկեան կառավարութեան կամ Նախագահ Այզընհաուըրի առած անպատասխանատու քայլերն են ասոնք :

6·— Եթէ Միացեալ Նահանգները կը կարծեն թէ այս ձեւով մեզ պիտի վախցնեն, կը սխալին, որովհետեւ Խ· Միութիւնը ի վիճակի է պատասխանելու որեւէ յարձակումի :

Կրոմիքօ պաշտօնապէս ներկայացուց իր կառավարութեան պատճառաբանութիւնները, աւելցնելով թէ ամէն ինչ կարգին է եւ Ապահովութեան Խորհուրդը անմիջապէս պիտի գումարուի :

Միացեալ Նահանգները անմիջապէս հակազդեցին խորհրդային մեղադրանքներուն· Սպիտակ Տունը, Պատերազմական եւ Արտաքին Նախարարութիւնները պաշտօնապէս յայտարարեցին թէ անհիմն են

(Շարունակութիւնը կարդալ ·Դ· էջ)

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՐԴԻ ԱՐԱՔՍԻ ԵՒ ԱՐԱՐԱՏԻ

•

Թերեւս բոլորովին տարբեր դէմք մը ունենայինք, եթէ Ա. Ահարոնեան ծնած չըլլար Արաքսի ափը, Արարատի վեհափառ շուքին տակ :

Արդարեւ, այդ փոթորկաշունչ գետն ու մայլ բարձունքներն են որ կը խառնեն, կ'առաջնորդեն իր հոգին, ինչպէս գրականութեան, նոյնպէս քաղաքական գործունէութեան մէջ :

Երկու հզօր խորհուրդներ, որոնք ե՛ւ կը ներշնչեն, ե՛ւ կ'ընկճեն, իրենց անհաւոր, անթափանցելի ծանրութեամբ :

Ու հոգիս քեզ պէս գետ է յորձանուտ ,
Ու ամէն յորձանք իր կսկիծն ունի ,
Ու ամէն կսկիծ իր գաղտնիքը խոր :

Թղթատեցէք իր գիրքերը, «Ազատութեան ճանապարհին»էն մինչեւ «Իտալական էսքիզներ»ը : Նոյն ըմբոստ, կամըրջնկեց «Արաքս»ն է որ կը հալածէ զինքը : Եւ նոյն Արարատը ամեհի եւ խոժոռ, իր քարացած լռութեամբ :

Մերթ վհատութեան մշուշ մը կը պըղտորէ իր տողերուն եւ հաւատքին պայծառութիւնը, ի տես աշխարհի անիրաւութեան .—

... Ո՛հ, ինչ տանջանք է, ինչ կրակ-կսկիծ ,
Մի ճկուն ցեղի զաւակը լինել ,
Հզօրի բուռնտ ժպիտը մուրալ ,
Փակ դրան առջեւ արցունքը կլլել ,
Աշխարհից ծածուկ մինակ հեծկլտալ :

Բայց անմիջապէս կը սթափի : Կ'ըսես՝ գետը սաստկացնելով իր թաւալումը եւ լեռը դառնալով աւելի դաժան, կարգի կը հրաւիրեն զինքը : Եւ բանաստեղծը, թոթափած պատահական թմրութիւնը, կ'աղաղակէ, խղճահար այլ խրոխտ .

Ի՛նչ փառք անստուեր, ի՛նչ հպարտութիւն
Զահակիր ցեղի զաւակը լինել
Զաւակը անյաղթ, հզօր Արաքսի :

×

Նոյն ոգին 1934ի գարունէն ասդին ալ, երբ հռետորը համրութեան կը դատապարտուէր բեմին վրայ (Մարսէյլ) :

Թէեւ անդամալոյծ եւ այլեւս անզօր, յանկարծ շող մը կը կայծկլտար իր պաղած աչքերուն մէջ, եթէ պատահաբար լսէր երկու անունները .— Արաքս եւ Արատ :

Դեռ տարիներ առաջ, ինքն էր որ կ'երգէր իր վերջալոյսը, սրտառուչ համակերպութեամբ ·
Կեանքիս արեւը դէպի մուտքն իջաւ :

Բայց եւ այնպէս կը մնար միշտ անխախտ իր հաւատքին մէջ «հրկիզուած սիրտս դեռ կայծեր ունի» :

Դժուար չէր բռնկցնել այդ կայծերը, նոյնիսկ ուղղակի ակնարկներով : Եւ այն ատեն կարծես խարխուլ մարմինը կը վերակազմուէր, կը դառնար լոյս եւ շարժում :

Կը թուէր թէ ահա վերմակը մէկդի նետած, պիտի ցատկէ մահիճէն, պոռթկալու համար իր հրճուանքը :

Ամէն պարագայի մէջ, ողջ բան մը կը խլրտէր այդ աւերակ մարմնին մէջ :

Երկու տարի առաջ նոր հարուած մը բոլորովին կը գետնէր զինքը, խափանելով ամէն շարժում եւ անկողին գամելով կոնակի վրայ :

Ու կը պատահէր որ յանկարծ · փղձկի, տաք արցունքներ թափելով, տասնըհինգ տարեկան տղու մը պէս :

Այդ պահերուն, իր աղօտ նայուածքը շատ կը յիշեցնէր Վազրիկը : Իսկ իր նկարագրած գաղտնի թղթաբերը, որ կրակի գիծերը կտրելով եւ նշանակուած վայրը հասնելով՝ հազիւ ուժ կ'ունենար մրմնջելու .— « Խաս տեղ բան կայ »...

Արդարեւ, անզօր կատաղութեան տասնըչորս տարիները միշտ ալ կը պատմէին այցելուներուն · «Խաս տեղ բան կայ » : Գաղտնիք մը սրտին վրայ :

×

Ամբողջ տասնըչորս տարի Ահարոնեան չկրցաւ լման խօսք մը արտասանել : Ոչ ալ մէկ հատիկ բառ գրել :

Բայց իր ետին կը ձգէ վաստակ մը, որ տարիներով կը բաւէ լուսաւորելու ազատութեան ճամբան, ինչպէս գեղարուեստական գրականութեան բարձունքները :

Իր գրական ժառանգութիւնը պիտի մընայ եզակի՝ արեւելահայ անդաստանին մէջ, իսկ իր մշակած յեղափոխական գրականութենէն ինչ որ ալ մաշի ժամանակին հետ, դեռ պիտի կազմէ կենդանի գանձ մը, թէ՛ իբրեւ պատկեր, եւ թէ իբրեւ լեզու :

Դժբախտաբար հայրենիքի աղանդամոլ իշխանութիւնը մինչեւ այսօր ալ կը շարունակէ կոյր, ամէն պարագայի մէջ ժխտական դիրք մը բռնել Ահարոնեանի եւ այլապէս արժէքաւոր տաղանդներու ստեղծագործութեանց հանդէպ : Անշուշտ անոր համար որ միայն կարմիր կամ կամ կար լոյսեր երեւան Արաքսի ափերուն վրայ :

Ոչինչ : Քսանըհինգ տարի խարխափեցան, արտօնելու համար Րաֆֆիի գործերը եւ ուրիշ «Նացիոնալիստական» արտադրութիւններ, գլուխն ըլլալով Մուրացանի «Գէորգ Մարզպետունի»ն : Կրնան քսանըհինգ տարի եւս մարզանքներ փորձել, դառնալու համար «ի լոյս ճշմարտութեան» :

Բարոյական պարտութիւններ կան որոնք լուսաբանութեան չեն կարօտիր :

×

Որդի Արաքսի եւ Արարատի : Այսինքն ըմբոստացում եւ հաւատք : Այլ եւ աշխատանք հրահոսան խանդավառութեամբ : Սարսուռներ որոնց ուժին չի դիմանար որեւէ տապանաքար :

Բազմակողմանի դէմք մըն է որ իր յաւիտենական հանգիստը կը գտնէ :

Տ.

28 Ապրիլ, 1948

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԵՒ ԱՆԴՐԱՆԻԿ

Աքանչելի պատմող մըն էր Անդրանիկ :

Իբրեւ պատմող, Անդրանիկի կարելի էր հաւասար դնել Յովհ. Թումանեանը, Աւ. Ահարոնեանը, նաեւ Աւ. Իսահակեանը, թէեւ կը կակազէր այս վերջինը, — կը վկայէ Վարդգէս Ահարոնեան :

Մենք որ, ի լրոյ, գիտենք թէ ի՛նչ կախարդանք կը ստեղծէր Թումանեան իբրեւ հռչակաւոր փաքուլատոր, պէտք է չափել այլեւս պատմողներու վարպետին տաղանդը, — Անդրանիկի խօսքին ուժը :

Անդրանիկ կը պատմէր կեանքը հայկական Ողիմպոսին վրայ ,— հոն ուր, հելլենական աստուածներու նման, կը ճախրէին ու կը սաւառնէին արծիւները, իրենց սուր աչքերը յառած դէպի դաշտավայրերը, ուր կը դառէին ու կը տառապէին մարդկային բազմութիւնները, միշտ հողին կպած՝ վեր սլանալու արգելքով : Այդ բարձունքներէն, երբեմն, վար կը խոյանային արծիւները, միջամտելու համար մարդոց գործին եւ պատժելու համար անարդարն ու հարամին :

Այդպէս էր որ Անդրանիկ վճռեց մահուամբ պատժել քիւրտ ցեղապետը, Խալիլ, որ սպաննած էր Աղբիւր Սերոբը դաւաճանութեամբ,— արծիւի աչքերով հետեւեցաւ Խալիլի կեանքին, շարժումներուն ու տեղափոխութեանց, օր մըն ալ՝ վար խոյացաւ լեռնէն, Թակարդի մէջ բռնեց զայն, զարկաւ սպաննեց ձին, նետուեցաւ անոր Խալիլի վրայ, օձի պէս փաթթուեցաւ ոսոխին մարմնոյն, քաշեց կեռ դաշոյնը Քիւրտին մէջքէն, կտրեց գլուխը, յետոյ նոյն դաշոյնը նուիրեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան, — այժմ կուսակցութեան Թանգարանին մէջ ի պահ :

Հերոսական այս դրուագն էր, զոր կը պատմէր Անդրանիկ, երբ հիւր էր գացեր Ահարոնեանի, Զուիցերիոյ լեռներուն մէջ, Տիկին Ահարոնեանի խնդրանքով :

« Պատմելիս, կը գրէ Վարդգէս՝ որ ներկայ է, Անդրանիկը սովորաբար այնքան աշխոյժ, այնքան ոգեւորութիւն էր դնում իր խօսքի մէջ, որ ունկնդիրներին թւում էր թէ իրենց աչքի առջեւն է կատարւում նկարագրուած դէպքը » :

Երբ կը հասնի հոն՝ ուր կը նկարագրէր թէ ի՛նչպէս բռներ է Խալիլի մազերէն եւ կտրեր է գլուխը, Վարդգէս կը զգայ թէ Անդրանիկ, բռնած իր մազերէն, վեր կը բարձրացնէր զինք աթոռին վրայէն :

— Ամա՜ն, Անդրանի՛կ, մի՛ սպաններ տղայիս, կը ճչայ մայրը սրտապատառ :

Լիաթոք կը քրքջայ Անդրանիկ ու կը նստի :

Այնքան կենդանի, այնքան ճշգրիտ պատմողը պիտի բարկանար անշուշտ, երբ իրականը կը դառնար... գրական :

— Ըրածիդ հաւնեցա՞ր, կ'ըսէ Անդրանիկ՝ երբ հիւր էր գացեր Ահարոնեանի, «1904 թուին ամառը», Զուիցերիոյ՝ լեռներուն մէջ :

Յուլիսի կէսին էր, կը պատմէ Վարդգէս : Հեռագիր մը, ուղղեալ Ահարոնեանի .— « Կը հրամայեմ ժամը 4ին դիմաւորես զիս Վալորպ կայարանին մէջ» :

Ստորագրութիւն՝ Անդրանիկ :

Ահարոնեան եւ իր տղան, Վարդգէս, կ'երթան դիմաւորելու : Գիւղը, կայարանին մօտիկ, Անդրանիկ կը նախընտրէ քալել : Ու ճամբան, մինչ Ահարոնեան կը նկարագրէ Զուիցերիոյ բնանկարներուն գեղեցկութիւնը, Անդրանիկ կը հիանայ.. ծառերուն մէջքին վրայ, հաստ եւ խիտ, փէտայիներու կռիւներուն շատ յարմար :

— Ասանկ ծառեր որ ունենայինք Սասունի լեռներուն վրայ, կը յաղթէի՛նք, կ'եզրակացնէ Անդրանիկ :

Երեկոյին, ընթրիքէն ետքը, Անդրանիկ կը պարպէ իր տէրտը : Կ'ըսէ Ահարոնեանի .— Ըրածիդ հաւնեցա՞ր :

Զարմանքի մէջ կ'իյնայ Ահարոնեան :

— Ի՞նչ եմ արեր ես :

— Չե՞ս գիտեր թէ ի՛նչ ես ըրած : Հայրէն զարնուեցա՞ւ ըսի քեզի :

— Ո՛չ, չասացիր :

— Հապա ինչո՞ւ Դրօշակի մէջ գրած ես թէ Հայրէն զարնուեցաւ :

— Կռիւ էր, այնպէս չէ՞, եւ Հայրէն կարող էր զարնուել :

— Այո՛, կրնար զարնուիլ, բայց չզարնուեցաւ : Իսկ դուն գրած ես թէ զարնուեցաւ : Հիմա այդ Դրօշակը կ'երթայ Սասուն, հոն կը կարդան եւ կ'ըսեն թէ Անդրանիկ գացեր է Եւրոպա եւ սուտ կը խօսի : Եղա՞ւ այս քու ըրածդ :

Ահարոնեան ունի պատմուածք մը, Հայրէն : Նիւթը Անդրանիկն է տուած, — իրենց գիւղագնամարտէն : Եւ Ահարոնեան պատմուածքի նիւթ ըրած ու նուիրած Անդրանիկի :

Սասունի կռիւներուն ժամանակ՝ Թուրքերը մեծ ուժերով կը յարձակէին Գոմեր գիւղին վրայ, ուր ապաստանած էր Անդրանիկի խումբը : Ֆէտայիները կը նահանջէին՝ չտոկալով թշնամիին թուական գերակշռութեան, կը բարձրանան լեռ, իրենց հետ տանելով գիւղին բնակչութիւնը՝ փրկելու համար թրքական բարբարոսութենէն, կրակի տալով ամբողջ գիւղը՝ աւարի որեւէ նիւթ չձգելու համար թշնամիին ձեռքը :

Անապարանքի մէջ, գիւղացիները չեն յաջողիր կրակի տալ կարգ մը բնակարաններ, — անոնց մէջ՝ գիւղին քահանային տունը : Որբեւայրի կին մը, Հայրէ, որ պատճառներ ունէր ոխ պահելու նոյն քահանային դէմ, ետ կը դառնայ կէս - ճամբէն, գիւղ կը մտնէ, կրակ կու տայ քահանային տան, յետոյ կը յաջողի դարձեալ անվտանգ հասնիլ լերան գլուխը :

Անդրանիկի այս պատմութիւնը Ահարոնեան «զարդարեր » էր, վիպական ու հոգեբանական պահանջներու համաձայն՝ զանազան դրուագներ աւելցուցեր էր վրան : Եւ ի վերջոյ ... մեռցուցեր էր Հայրէն : Այսպէս, որբեւայրի կինը, Հայրէ, անպտուղ եւ անզաւակ պառաւ, «գլխակեր» որովհետեւ երեք անգամ ամուսնացեր եւ երեք անգամ ամուսին է կորսնցուցեր՝ առանց «ծնունդ նստելու», իր ամբողջ սէրը «լերան տղոց» նուիրած, աւելի ճիշդ՝ «Սարերի Ասլանը» (Անդրանիկ) հոգեպէս որդեգրած, կը զարնուի ու կը մեռնի՝ երբ քար մը կը դնէր պատնէշ շինելու համար կռուող «լերան տղոց » առջեւ, իր կեանքը մատաղ տալով զաւկին պէս սիրած Սարերի Ասլանին :

— Հայրէն զարնուեցա՞ւ ըսի քեզի, կը

ԷԼ ՄԻ ԱՂՕԹԻՐ

Թ. գիւղից հիւսիս մի ժայռ է ցցուած, բարձր , այլանդակ · ոչ ոք չի բարձրանում նրա անճոռնի, հպարտ կատարը · միայն գիշատիչ թռչուններն են պտտում այնտեղ իրենց արիւնոտ որսը կամ հանգիստ առնում երկար թռիչքից յետոյ, եւ անդադրում, թափառական քամին է գալիս այնտեղ փնտռելու իր մի կորուստը, որ երբեք չի ունեցել եւ կարծես զայրացած՝ ժայռի յամառ, դարաւոր ամրութիւնից՝ մերթ զայրոյթից մռնչալով եւ մերթ լալագին՝ հեռու է փախչում, գնում է մայր եթերին պատմելու իր ցաւը, որ ոչ սկիզբ ունի եւ ոչ վախճան : Այս ժայռի մէջքին յենուած են մի շարք այլ բլուրներ, մի շարք այլ ժայռեր, որոնք կարծես խօսքերը մէկ արած՝ յետեւից հրում, հրհրում են առաջին ժայռին, որ շարժեն, տեղահան անեն : Սակայն անհոգ է առաջին ժայռը, եւ որպէս մի հսկայ, որ իր մեծ ուժի գիտակցութիւնն ունի, մէջքը դէմ է տուել ամէնքի թափին եւ անսպառ համբերութեամբ պահում է նրանց անվերջ, յաւիտեան : Կարծես նա գիտէ, որ առանց իրեն հազարաւոր ժայռեր մէկ մէկի վրայ դէպի վար, դէպի Թ... գիւղը կը թափուեն եւ շեղջակոյտերի տակ կը ծածկեն բոլոր բնակիչներին, որոնք նրա ուժին ապաւինած՝ հաստատուել են նրա ստորոտում : Կայծակն է ճայթում նրա կատարին, շանթի բոցերն են լիզում գլուխը, կարկուտն է թափւում, անձրեւը ողողում, խստաշունչ ձմրանը ահեղ փոթորիկն է անհասկանալի կատաղութեամբ աշխատում շարժել, գլորել նրան, — բոլորն էլ ի զո՜ւր... Տարիները գլորւում են տարիների յետեւից եւ ժայռն այնտեղ է միշտ — անխախտ, անսասան, սեւացած, մռայլ, անճոռնի դիրքով, որպէս ծեր հսկայ, որ մէջքին դրած ահագին բեռի ծանրութիւնից միայն նօթերն է կախել, յօնքերը կիտել : Շոգ ամրանը, երբ կենդանիներն ու մարդիկ տօթից խեղդւում են, երբ զով քամիները կարծես խռոված փախուստ են տալիս խանձուած երկրից եւ արեւը վերից իր կիզիչ շողերով կրակ է մաղում ամէն կողմ, ժայռի ստորոտում · խիտ ստուեր է լինում :

Այս տեղ շատ մօտ է Տէր Սարգսի տունն ու իր կալը · ծերունի քահանան ժայռի ստուերում սիրում է հանգիստ առնել կալում էրան անելուց յետոյ : Յաճախ այդ ժամերին հաւաքւում են այստեղ Ոսկեանն ու միւս գիւղացիները եւ խօսում են իրենց աշխատանքներից, իրենց ցաւերից, հոգսերից : Թ... գիւղն այցելող բէգերն ու չէյխերը իրենց խուլամներով եւ տաճիկ պաշտօնեաներն իրենց զափթիէներով ամառ ժամանակ այս ժայռի զով ստուերում են հանգիստ առնում եւ հիւրասիրւում : Նրանց ձիերն էլ այնտեղ տեղ ունեն · ժայռի մէջ՝ ո՞վ գիտէ ե՞րբ եւ ո՞ւմ ձեռքով փորուած են կանթեր, որոնցից կապում են ձիերը : Տարիների ընթացքում ինչեր է տեսել եւ լսել այս ժայռը, եւ սակայն լուռ է...

Դարձեալ ամառ էր, դարձեալ շոգ կրակ, բայց կալերում կենդանութիւն չէր երեւում եւ ժայռի ստորոտում ոչ ոք չկար : Գիւղի փողոցները դատարկ էին · — այդ օրը գիւղացիք ամէնքն էլ եկեղեցումն էին : Ժամաւորները մեծ ու փոքր, մարդ ու կին, շրջապատել էին երկու դագաղներ եւ Տէր Սարգիսը թաղման կարգ էր կատարում : Վեց ամիս առաջ էր ընդամէնը որ Մուրօն ու Նավօն բանտ տարուեցան եւ այժմ նրանց բանտից դուրս բերեցին մեռած : Ասում էին որ հիւանդացել են ու մեռել : Բայց ինչո՞ւ էին բանտ տարել, այդ մարդ չիմացաւ, ոչ զոհերը եւ ոչ նրանց հարեւանները : Մարդիկ չհետաքրքրուեցին նրանց վիճակով, ամբողջ գիւղում միայն Թաթուլն էր · Տէր Սարգիսի տղան, որ կնճռեց ճակատը, կրծոտեց շրթունքները, մի փոքր դէս ու դէն ինկաւ, ինչպէս ցանցում բռնուած թռչուն, որ թռչկոտում է, ելք է փնտռում եւ իր ճիգերի անզօրութիւնը տեսնելով հանդարտւում , լռում :

(1 Շար.)

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՏԱՂԱՒԱՐԸ

Հինգշաբթի, 17 Ապրիլ, կատարուեցաւ բացումը Պրիւսէլի Միջազգային Ցուցահանդէսին, որ պիտի տեւէ մինչեւ Նոյեմբեր:

50 ազգեր կառուցած են արդէն իրենց տաղաւարները, Պրիւսէլի Փարք Հէյզըլի ընդարձակ հողամասին վրայ:

Ֆրանսական տաղաւարը, սակայն, ամբողջովին պատրաստ չէր տակաւին, երբ Հինգշաբթի առաւօտեան ժամը 10ին, Պելժիոյ վեհապետը՝ Պոտուէն Ա. բացումը կատարեց իր երկրին Միջազգային Ցուցահանդէսին:

Այս «անհաճոյ» դէպքին պատճառներուն մասին հետեւեալ հետաքրքրական տեղեկութիւնները կը հրատարակէ «Փարի – Փրէս», որմէ կը քաղենք կարեւոր մասեր.—

«... Ինչ որ ամէնէն կարեւորն է, եւ որ պէտք է անմիջապէս ըսել, այն է որ այս դէպքին առթիւ ոեւէ մէկը կարելի չէ ուղղակի պատասխանատու նկատել:

«Փարք Հէյզըլի երկու հարիւր հեկտար տարածութեամբ հողամասին վրայ, ուր կը բարձրանան յիսուն ազգերու տաղաւարները, կար միայն մէկ վատ հողաշերտ: Մեր չար բախտէն այդ վատ հողաշերտը մեզի (Ֆրանսային) էր վիճակուած եւ այդ փտած հողին վրայ էր որ ստիպուած էինք բարձրացնել մեր տաղաւարը, կոթնած ճարտարապետական մեր փորձառութեան, եւ մեր տաղաւարին կառուցումը բազմաթիւ հարցականներու առջեւ կը դնէր զմեզ:

«Այն հողը, որուն վրայ կը բարձրանայ «Ֆրանսա» տաղաւարը, գրեթէ փոսի մը խորը կը գտնուի: Եւ այս պարագան է, որ ստիպած է կառուցողները, իրենց աշխատանքներու առաջին չարաթներու ընթացքին, իջեցնել այդ փոսին մէջ վեց հարիւրի չափ հաստատուն կոռւան: ձողեր, մինչեւ քսան մեթր խորութեամբ, որպէսզի այդ կոռւաններուն վրայ հաստատէր տաղաւարին չէնքը:

«Այդ ժամանակամիջոցին սակայն, իրենց չուրջը, կանոնաւոր ու համաչափ ընթացքով մը, կը յառաջանար շինութիւնը միւս տաղաւարներուն: Այս պարագան այնքան ալ ծանր պիտի չըլլար, եթէ, հետաղային, գէշ օդերուն հետեւանքով, մեր հողաշերտը չդառնար անձրեւակայելի ցեխակոյտ մը:

«Օր մը, Կիյոմ Ժիլէ (տաղաւարին ճարտարապետը) ինքն իսկ զոհ պիտի երթար այդ ցեխակոյտին:

«Սովորական ճամբէն շեղած ըլլալով, ճարտարապետը ինկաւ ցեխակոյտին մէջ, եւ կամաց կամաց սկսաւ սուզիլ:

«Սկսաւ պոռալ, օգնութեան կանչեր արձակել, սակայն տիրող սաստիկ հովին պատճառով իր ձայնը անլսելի եղաւ: Քսան վայրկեան մնաց հոն, մինչեւ կուրծքը ցեխին մէջ թաղուած, մինչեւ որ հասան օգնութեան եւ երկար պարաններու օգնութեամբ, կարողացան զինքը այդ վտանգաւոր դրութենէն դուրս հանել եւ ստոյգ մահէ մը ազատել:

Գործաւոր մը պատմած է հետեւեալը.—

— «Օր մը, փոքրիկ փայտեայ ձեռնակառքով մը աւազ կը փոխադրէի: վայրկեան մը կանգ առի տեղ մը, ուր հողը հաստատուն կը թուէր: Երկու բոպէ բացակայելէ ետք երբ վերադարձայ, ձեռնակառքը անյայտացած էր: Իսկոյն մտածեցի թէ ընկերներս կատակ մըն էին ըրած: Եւ սակայն, իրականութիւնը բոլորովին ուրիշ էր: Շաբաթ մը ետք, հողին ընդերքին մէջ խուզարկութիւն կատարելով ձեռնակառքը դուրս հանեցինք մէկ մեթր խորութենէ մը ...»:

«Մասնագէտները այսօր կը յայտարարեն թէ «Ֆրանսա» տաղաւարին շինութիւնը երկու ամիսէն աւելի ուշ մնացած է վատ հողաշերտին եւ մանաւանդ ցեխակոյտին պատճառաւ: Այդչափը բաւական չեղաւ սակայն: Մեր չար բախտէն, յանկարծակի արկած մըն ալ եկաւ սանձ դնելու մեր աշխատանքներուն: Շէնքին ճակատին բարձրացող հսկայական նետը բռնող երկաթեայ հաստատուն թելերէն մին փրթաւ, ահագին դժուարութեանց դուռ բանալով մեր առջեւ:

«Այսուհանդերձ, սակայն, անուրանալի ճշմարտութիւն մըն է այսօր, որ Ֆրանսան իր տաղաւարով չահեցաւ: Աշխարհի չորս կողմէն եկած ճարտարապետներ որոնք այսօր Պրիւսէլ կը գտնուին, բոլոր շինութեան այդ մանապէտները կը հաստատեն վերոյիշեալ ճշմարտութիւնը: Անոնք միաձայնութեամբ կը յայտարարեն.—

«— Ֆրանսական տաղաւարը, իր ճարտարապետական յղացումով, Պրիւսէլի ցուցահանդէսին մէջ կառուցուած տաղաւարներուն ամենայանդուգն է: Անիկա կը զարմացնէ ... կարելի չէր երեւակայել թէ աշխարհի վրայ կրնար գոյութիւն ունենալ երկիր մը որ այդքան յանդգնութեամբ այդ վտանգաւոր գործը ի գլուխ հանէր ...»:

«Այս յայտարարութիւնը ընդգծած է նոյնպէս ցուցահանդէսին ընդհանուր ճարտարապետը, բոլոր լրագրողներուն եւ Թղթակիցներուն ներկայութեան»:

Թղթակիցը շարունակելով, կը գրէ.—

«... Երբ ոտքերնիս դրինք այն կամրջակին վրայ, ուրկէ այցելուները կրնան ընդհանուր ակնարկ մը նետել Ցուցահանդէսին բովանդակ տեսարանին վրայ, մեր աչքերուն դէմ տեսանք երեք մեծերը, երեք միակ տաղաւարները, որոնցմէ իւրաքանչիւրը 25.000 ք. մ. մակերես մը ունի:

«Նախ ռուսական տաղաւարը, որ կը նմանի հսկայական կոթողի մը: Ճարտարապետական տեսակէտով, որեւէ յանդգնութեան կարիք չեն զգացած անոր կառուցողները: Կը թուի ըլլալ ուժի եւ հըպարտութեան արտայայտութիւն մը միայն:

«Ամերիկեան տաղաւարը, շինուած է կլոր ձեւով: Կը թողու տպաւորութիւնը գողտրիկ Պարիկներու Պալատի մը, յըղացուած Մէթրօ Կոլտուին Մէյըրի կողմէ եւ իր ներքնամասը ոչինչով կրնայ հերքել իր արտաքին մասին թողած տըպաւորութիւնը:

«Կայ նաեւ, ուրեմն, մեր աչքերուն առջեւ Ֆրանսայի տաղաւարը, որուն համար չատ չատեր այնքան գէշ բաներ ըսին, նոյնիսկ հաւաստեցուցին թէ բնաւ ալ պիտի չկարենար կառուցուիլ: Եւ սակայն, հոն է ան այսօր:

«Եւ երբ կամրջակին վրայէն այցելուները պիտի նային Ցուցահանդէսի ընդհանուր տեսարանին, իրենց առաջին ակնարկները ոչ ռուսական եւ ոչ ալ ամերիկեան տաղաւարներուն վրայ պիտի իյնան, այլ պիտի երթան դմայլանքով մը հանգչելու մերինին վրայ ...

«... Մեր Ազգային Տաղաւարին քով, ունինք նաեւ ուրիշ մը, աւելի փոքր, որ վերապահուած է միայն ու միայն Փարիզ Քաղաքին:

«Այդ փոքրիկ տաղաւարին մէջ, Նորաձեւութեանց եւ արուեստագիտական ներկայացումներէ զատ, Սէնի Նահանգապետութիւնը պիտի տայ բացատրական տեղեկութիւններ, որոնք պիտի ներկայացնեն Փարիզեան կեանքին պատկերը»:

×

Միջազգային այս կարեւոր Ցուցահանդէսին, իր «յանդուգն» տաղաւարով մասնակցութենէն զատ, անկասկած էր որ Ֆրանսան պակաս պիտի չմնար իր հոյակապ մշակոյթին ջահն ալ բոնկցնելով այնտեղ:

Արդարեւ Ֆրանսական Թատրոնը, երաժշտութիւնը եւ վարիէթէն, ամբողջ Ցուցահանդէսին ընթացքին ներկայ պիտի ըլլան ոչ միայն Պելժիոյ մայրաքաղաքին, այլեւ դրացի այս երկրին բազմաթիւ քաղաքներուն եւ նոյնիսկ մինչեւ հեռաւոր նահանգներուն մէջ:

Քոմէտի Ֆրանսէզը, Փարիզի Օփերան, Ազգային Ժողովրդական Թատրոնը, Ժան Լուի Պառօ – Մատըլէն Ռընօ ընկերութիւնը եւ տակաւին բազմաթիւ ֆրանսական բեմի կազմակերպութիւններ ի յայտ պիտի գան Մոլիէրի, Ռասինի, Քոռնէյի, Փոլ – Քլոտէլի, Խտուար Պուրտէի, Ժան Անույլի, Անտրէ Ռուսէնի, Մարսէլ Աչարի եւ այլ ծանօթ հեղինակներու երկերով:

Երաժշտական մարզին մէջ կարեւոր եյոյթներ պիտի ունենան Լամուրէօյի, Քոլոնի ծանօթ նուագախումբերը, որոնք պիտի հնչեցնեն Ֆրանսական երաժշտութեան վարպետներու գործերուն քաղցրահունչ խաղերը:

Ֆրանսան, ուրեմն, իր պատուոյ տեղը պիտի գրաւէ այս կարեւոր ցուցահանդէսին մէջ:

Ուրիշ կերպ ալ չէր կրնար ըլլալ: Վասնզի, ինչպէս ըսած է իտալացի մեծ գրողը՝ տ'Անունցիօ.

«Եւրոպան, առանց Ֆրանսայի, անապատ մըն է ...»:

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

բողոքէ Անդրանիկ:

Ահարոնեան կը պաշտպանէ «գեղարուեստական սուտը»: Անդրանիկ կը պահանջէ «իրական պատմութիւնը»:

Գրականութիւն եւ պատմութիւն դէմ առ դէմ:

Ուսումնասիրութեան եւ վիճաբանութեան սքանչելի նիւթ, որ զբաղեցուցեր է արուեստի պատմութիւնը հինէն ի վեր: Բայց չէ սպառած նիւթը(*):

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Անդրանիկի նուիրուած յուշեր ու տպաւորութիւններ ունին Աւետիս Ահարոնեան (*Ժողովածու երկերի*, Ե. հատոր, էջ 371 – 430), եւ Վարդգէս Ահարոնեան (*Անդրանիկ, մարդը եւ ռազմիկը*, տպ. Պոսթոն, 1957, — պատկերազարդ եւ 183 էջ):

Այս առթիւ՝ դիտողութիւն մը: Աւ. Ահարոնեան կը թուի թէ յիշողութեան վրրիպներ ունի,— մինակ չէր որ դիմաւորեց Անդրանիկը Վալոսպի կայարանին մէջ, երբ, «1904 թուի ամառը», ինչպէս կը գրէ, «երկսով միասին ոտքով ճամբայ ընկանք դէպի գիւղ»: Իր զաւակն ալ կ'ընկերանար, ինչպէս կը վկայէ այս վերջինը: Աւելի կարեւոր,— «Հազրէն» տըպուած է *Դրօշակ*ի մէջ 1905ին, մինչ Անդրանիկ կը բողոքէ տպուած պատմուածքին «ճշմարտազանցութեան» դէմ...1904ին, ինչպէս թուական կուտայ Ահարոնեան, (թուական չի տար Վարդգէս, բայց երբ, էջ 29, կը գրէ «ինը տարի ետքը» եւ թուական կուտայ 1914, հարկ կը դառնայ ուղղել Ահարոնեանի տուած թըւականը, 1904ի տեղ 1905): Միւս կողմէ, ըստ Վարդգէսի, ռուսեւճափոնական պատերազմին օրերուն (1904 – 1905), նոյնիսկ Փորթ Արթիւրի գրաւումէն ետքը, տակաւին Թիֆլիզ կը գտնուէր Անդրանիկ:

Շ. Ն.

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԱՄԷՏԷՕ ՄՈՏԻԼԻԱՆԻԻ ՆԿԱՐՆԵՐՈՒՆ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս միջոցիս, փարիզեան լաւագոյն նըկարչական ցուցադրավայրերէն՝ Կալըրի Շարփանթիէի մէջ տեղի կ'ունենայ իտալացի աշխարհահռչակ նկարիչ Մոտիլիանիի նկարներուն ցուցահանդէսը:

Այս ցուցահանդէսը, որ պիտի տեւէ մինչեւ Ապրիլ 27, ցարդ Կալըրի Շարփանթիէի մէջ տեղի ունեցած բազմաթիւ նկարչական ցուցահանդէսներէն ամէնէն արժէքաւորը կը նկատուի:

Արդարեւ, ցուցադրուած նկարներուն (թիւով՝ 100) արժէքը կը գնահատուի չորս միլիառ ֆրանք:

Երկու տարուան աշխատանք մը կատարուած է այս ցուցահանդէսին մէջ հաւաքելու համար մեծանուն նկարիչին ի սփիւռս աշխարհի ցրուած գործերը:

Կալըրի Շարփանթիէի տնօրէնը՝ Պ. Ռէյմոն Նասէնթա եւ իր օգնականը՝ Կոմս տը Մասիլարի (Ակադեմական Հանրի Պորտոյի փեսան) երկու տարուան ընթացքին չրջագայած են աշխարհի կարեւոր կեդրոններու թանգարանները՝ Պրազիլիա, Զուիցերիա, Ամերիկա, Անգլիա, Իտալիա, Ֆրանսա, եւ կրցած են ի մի բերել վարպետին տարտղնուած գործերը եւ զանոնք ցուցադրել:

Այս ցուցահանդէսը կը զուգադիպի քառասնամեակի մը, որ ցաւագին յիշատակներ կ'արթընցնէ:

Արդարեւ, քառասուն տարի առաջ, Փարիզի Կալըրի Պէրթ Վէյլի մէջ կայացած է «Մոտի»ի առաջին ցուցահանդէսը:

Այդ օրը, արուեստագէտին ցուցադրած «մերկ» նկարները այնպիսի գայթակղութիւն մը յառաջացուցած են, որ ոստիկանութիւնը ստիպուած է ցուցափեղկերէն վերցնել այդ նկարները:

Միայն մէկ նկար կարելի է եղած ծախել ամբողջ ցուցահանդէսի ընթացքին, որ տեւած է երեք օր: Գնողը, որ վճարած է 250 ֆրանք, հետեւեալ օրը ետ է բերած նկարը, առարկելով թէ «իր կինը չատ տեղ է գտած զայն ...»:

Այսօր, սակայն, այդ նոյն նկարը գնահատուած է 18 միլիոն ֆրանք...

Ամէտէօ Մոտիլիանի ծնած էր 1884ին, Լիվորնոյի մէջ (Իտալիա):

Ծնողները եղած են ինքնաբաւ մարդիկ եւ երբ իրենց զաւակը կը մեկնի Փարիզ, անոնք ջանք չեն խնայեր որպէս զի երիտասարդ Մոտիլիանին, որուն արդէն տուած էին կանոնաւոր կրթութիւն մը, օտարութեան մէջ դժբախտ կեանքի մը չենթարկուի:

1906ին Մոտիլիանի կը հասնի Փարիզ: Լոյս – Քաղաքին մէջ, սկզբնական չըրջանին, արուեստագէտը կը վարէ կանոնաւոր կեանք մը:

Սակայն, հետզհետէ, կը խրի անկանոն կեանքի մը մէջ: Գիշերային զբօսավայրերու յաճախանքը եւ ալքոլը կամաց կամաց կը մաշեցնեն իր արդէն ազազուն առողջութիւնը:

Մոտիլիանի եղած է գեղեցիկ ու գրաւիչ տղամարդ մը: Այնպէս որ, կիները թիթեռնիկներու նման դարձած են իր չուրջը:

Սակայն, իր սիրտը տուած է միայն մէկ կնոջ: Ատիկա եղած է Ժան Էպիւթիւրն անունով 17ամեայն պարմանուհի մը, որ իր կարգին անսանձ սիրով մը նըւիրուած է Մոտիլիանիին, եւ ամբողջապէս անոր պատկանելու մտօք լքած է ընտանիքը: Երեք տարի չարունակ, երիտասարդուհին բաժնած է արուեստագէտին դժնդակ ճակատագիրը, քաղցի եւ բազմաթիւ ուրիշ զրկանքներու ենթարկուելով:

1918ին, խելահեղօրէն զիրար սիրող այս զոյգէն կը ծնի աղջնակ մը, որ այսօր, 40 տարեկան կին մը եղած, եկած է ներկայ ըլլալու իր հանճարեղ հօրը գործերուն ցուցադրութեան:

Երկար չի կրնար տոկալ Մոտիլիանիի ազազուն մարմինը:

Փարիզ հասնելէն տասնըչորս տարի ետք, 36 տարեկանին, թոքախտէն հիւծուած, հանճարեղ նկարիչը կը փակէ իր աչքերը Շարիթէի հիւանդանոցը, ճիշդ նոյն անկողնին մէջ, ուր չիջած էր ծանօթ թատերագիր եւ «Իպու Արքա»ի հեղինակ Ալֆրէտ Ժարրի:

Իր կեանքի ընկերոջ այս եղերական վախճանը չատ ծանր կը կշռէ խեղճ Ժան Էպիւթիւրնի բովանդակ էութեան վրայ: Դժբախտ այրին չի կրնար տոկալ ճակատագրի այս անողոք հարուածին, եւ իր սիրելիին մահէն ճիշդ 24 ժամ ետք, ինքզինքը բնակարանին հինգերորդ յարկէն վար նետելով անձնասպան կ'ըլլայ:

Դժբախտ զոյգին զաւակը, երեք տարեկան աղջնակ մը, կը որդեգրուի նկարչին եղբայրներէն մէկուն՝ ընկերվարական երեսփոխան Մոտիլիանիի կողմէ, որ որբուկին կը ջամբէ կանոնաւոր դաստիարակութիւն մը: Աղջնակը, որ այսօր կը կոչուի Ժան Մոտիլիանի, իտալերէնի ուսուցչուհի է Լիլի Լիսէին մէջ եւ ինչպէս ըսինք, կը գտնուի Փարիզ իր հօրը նըկարներու ցուցահանդէսին առիթով:

Ցուցահանդէսին մէջ կ'երեւի դժբախտ եւ սիրոյ զոհ Ժան Էպիւթիւրնի դիմանկարը, նկարուած Մոտիլիանիի կողմէ:

Կան նաեւ ուրիշ հազուագիւտ գործեր՝ «Հրէուհին» (1908), «Բիգասօ» (1915), «Զպօրովսքիի դիմանկարը» (1916), «Մաքս Ժագոպ», «Սութին», եւ այլն: Կան նաեւ երկու դաչտանկարներ որոնք հազուագիւտ են, տրուած ըլլալով որ Մոտիլիանի իր ամբողջ կեանքի ընթացքին արտադրած է միայն երեք դաչտանկարներ:

Այս բոլոր նկարները, որոնք փոքր չափեր ունին, գնահատուած են նուազագոյն հարիւրէն 150.000 տոլար (40էն 60 միլիոն ֆրանք) եւ ոչ մէկը տասը միլիոն ֆրանքէն պակաս արժէք մը ունի:

Իր մահէն երեսունըութ տարի ետք, Փարիզ Քաղաքը քնքոյշ եւ հանճարեղ «Մոտի»ին կը վերադարձնէ այն խուսափող փառքը, որ դժբախտ արուեստագէտը փնտռեց չարունակ գիշերային խաւարին եւ արբեցուցիչ ալքոլին հաչիչային թմրութեանը մէջ ...:

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

խորհրդային տարկուԹիւնները: Մինչեւ իսկ գոհունակուԹիւն յայտնեցին, որ հարցը դրուած է ԱպահովուԹեան Խոր– հուրդին առջեւ, ուր ի յայտ պիտի գայ Խ. ՄիուԹեան չարամտուԹիւնը :

Միացեալ Նահանգներու օգտաորմիզը յարձակողական ոչ մէկ նպատակ ունի, կ'ըսէ Արտաքին նախարարուԹիւնը եւ Կոմիքոյի մեղադրանքները ոչ մէկ փաստ կրնան ունենալ այս ուղղու– Թեամբ :

ՄԱԿ.— ԵրկուշաբԹի կէսօրէ ետք Ա– պահովուԹեան Խորհուրդը պիտի գու– մարուի քննելու համար Խ. ՄիուԹեան բողոքը՝ Միացեալ Նահանգներու դէմ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԺԱՆ ԿԻՆՑԸՊԷՐ ծանօԹ լրագրող, մասնաւորաբար ձայնասփիւռի, մեռաւ ՇաբաԹ առտու: Խմբագիր էր Լիպերա– սիոնի եւ քաջ ծանօԹ քաղաքական հար– ցերու :

ԶՕՐ. ԿԱՄԸԼԷՆ մեռաւ առջի գիշեր Վալ տը Կրասի հիւանդանոցը: 86 տարե– կան էր եւ երկար ատենէ ի վեր անդա– մալոյծ: Զօրավար՝ 1916ին, 1925 – 26ին ծառայած է Արեւելք (Ճեպել Տրուզ) : Ընդհանուր հրամանատար 1939ին, պաշտ– տօնազուրկ եղաւ 1940 Մայիս 18ին: Ձեր– բակալուած Գերմանացիներուն կողմէ, ազատագրուեցաւ 1945ին ամերիկեան բանակին կողմէ: Իր յուշերը կը գրէր:

ԴԱՆԻՈՅ մէջ կառավարական տագնապ մը ծայր տուաւ. Ֆոն Ֆինոի դահլիճը տապալեցաւ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ Կոմունիստ ԹերԹը խստ– օրէն քննադատեց Եուկոսլաւիոյ համայ– նավարներու ծրագիրը, Պելկրատ տակա– ւին չպատասխանեց այս քննադատու– Թեանց, բայց բարձրաստիճան շրջանակ– ները մեծ կարեւորուԹիւն կ'ընծայեն ա– նոնց: Կը կարծուի Թէ նոր կռիւ մը ծայր պիտի տայ Մոսկուայի եւ Պելկրատի մի– ջեւ :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ նախկին փաչական– ներու դատավարուԹիւնը վերջացաւ. չորս հոգի մահուան դատապարտուեցաւ. 11 հոգի՝ 14–25 տարուան բանտարկուԹեան:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Մէզօն – ԼաֆիԹէն Ա. Ք. հազար ֆր. կը նուիրէ: (Ստանալ «Յառաջ»էն:

Պ. Արամ Զիլինկիրեան, Տէր եւ Տիկին Անժէլ Սրապեան (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Թորգոմ ՄուԹաֆեան, զաւակները եւ Թոռները (Պոլիս), Այրի Տիկին Մու– Թաֆեան, զաւակները եւ Թոռները (Պո– լիս), Տէր եւ Տիկին Համամճեան եւ զա– ւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Վահէ Պէշիրեան, զաւակը եւ Թոռը, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Պէշիրեան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Ալիս Պայեան էրկիւտէն եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Սուր– եան, զաւակները եւ Թոռները, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Պետրոսեան եւ զաւակնե– րը եւ Թոռները, Տէր եւ Տիկ. Վազգէնակ ԱլԹունեան, ինչպէս նաեւ բոլոր պարա– գաները սրտի խորունկ կսկիծով կը ծա– նուցանեն իրենց եղբօր, քրոջորդւոյն, զարմիկին եւ բարեկամին

ՆՇԱՆ ԶԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆԻ

մահը՝ որ տեղի ունեցաւ 15 Ապրիլ ժամը 10ին, Շալօն սիւր Սօնի հիւանդանոցին մէջ, 57 տարեկանին:

ՅուղարկաւորուԹիւնը պիտի կատար– ուի այս երկուշաբԹի ժամը 14ին, Փարի– զի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Քոլոմպի նոր գերեզմանատունը :

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ԾԱԽՈՒ Է

Ազատ տնակ մը (փավիյօն), ներքնա– յարկի վրայ, 3 սենեակ, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականուԹիւն, կոյուղի (թու թ'ա լ'էկու), ներքնայարկ (սու – սօլ), ջրցան (տուշ), մեծ աշխատանոց մը բա– կին վրայ ազակեպատ: Պզտիկ պարտէզ մը առջեւը եւ կողքին, կայարանի մօտ, (ԻՍԻ – էնվալիտի գիծէն գետին ձախ ափը), օԹօպիւս 123 եւ 190 (կա– յարան Իսի), Իսիի մեԹրոյէն 10 վայր– կեան ոտքով : Դիմել՝

40, Bld Rodin, Issy-les-Monlineaux, Seine

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Սալ Քատէի մէջ, (Նախկին ՓըԹի – Ժուրնալ) 21, RUE CADET

Հինգշաբթի, Ապրիլ 24, ժամը 21ին

ՆախաձեռնուԹեամբ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ (ԶՈՄ)

Կը նախագահէ՝ Պ. ԱՐՇԱԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

Կը խօսին Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ եւ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Իրենց մասնակցուԹիւնը կը բերեն Օր. Շաքէ Պէնկեան (երգ), Օր. Օր ժիւլիէթ Աւետիսեան եւ Շաքէ Յովհաննէսեան (արտասանուԹիւն), ժագ Քասթանիէ, Պ. Պուսէ, Սոնիա Գաբրիէլեան (երբեակ):

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Ալֆորվիլէն՝ օԹօքար, արձանագրուիլ Ֆիլիփի սրճարանը: Կը մեկնի ժամը 20.30ին Պուլ. Քարնոյէն:

ԻՍԻէն ժամը 20ին Ջամիկեանի սրճարանէն :

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՅԻՇԱՏԱԿԸ

ՓԱՐԻԶ

Կիրակի (Ապրիլ 27), ժամը 17ին,

SACRÉ-CŒURի

եկեղեցիին մէջ:

Հոգեհանգստեան պատարագ Ապրիլեան Համազգային արհաւիրքին նահատակնե– րուն յիշատակին :

ԼԻՈՆ

Հոգեհանգստեան պատարագ, Կիրակի ժամը 11ին, Լիոնի եկեղեցիին մէջ, 69 Րիւ Լուի Պլան :

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՆախաձեռնուԹեամբ Ֆրանս. Բանակի Հայ ԹազմիկներուՄիուԹեան եւ մաս– նակցուԹեամբ տասներկու կազմակեր– պուԹեանց եւ միուԹիւններու :

27 Ապրիլ, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը նախագահէ՝ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻ– ՐՈՍԵԱՆ :

Կը բանախօսէ՝ Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Գեղարուեստական պատշաճ բաժին :

ՄանրամասնուԹիւնները տեղւոյն վրայ: Առաւօտեան պիտի մատուցուի հոգե– հանգստեան պաշտօն յետ պատարագի՝ Ապրիլեան զոհերուն համար :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆ

Կազմակերպուած Վալանսի Հայ Ազգ. ՄիուԹեան կողմէ :

Տեղի կ'ունենայ ԹէաԹր – Մունիսի– բալի մէջ, ՇաբաԹ երեկոյ ժամը 9ին :

Կը խօսի մկրապատուելի Ա. ՊԱԳԱԼԵԱՆ (Մարսէյլէն) :

Խօսք կ'առնեն Սահակ Աւագ քահանայ Պապիկեան, Գեր. Գրիգոր Վարդապետ Պապեան :

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Լիոնի Հայ ԿաԹողիկէ ժողովրդապե– տուԹիւնը սիրով կը հրաւիրէ Լիոնի եւ շրջակայի հայ գաղուԹը Ապրիլեան Նա– հատակներու յիշատակը վերակոչելու համար մատուցուելիք պատարագին ու հոգեհանգստեան պաշտօնին, որ տեղի պիտի ունենայ Ֆուրվիէրի Տիրամօր տաճարին մէջ, Կիրակի 27 Ապրիլ, ժամը ճիշդ 10ին, Արհ. Գոլէնի՝ արե– ւելածէս հասարակուԹիւններու եպիսկո– պոսին նախագահուԹեան տակ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի քաղաքի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը ապրիլ 23ին, ՉորեքշաբԹի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ահարոնեան ակումբի մէջ: Կարեւոր օրա– կարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայու– Թիւնը անհրաժեշտ է :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9'

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15039-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ.

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 22 ԱՊՐԻԼ — MARDI 22 AVRIL 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8175 — 34ÈME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3976

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԿՆՃՌՈՏԻ

Նախարարական տագնապին լուծումը այս անգամ եւս դիւրին պիտի չըլլայ :

Ինչպէս գիտել կուտայինք, Ալժերիոյ Հարցը Ֆրանսայի ազգային սահմաններէն դուրս ելլելով, ստացած է միջազգային հանգամանք :

Մինչեւ հիմա միայն արաբական ան - կախ պետութիւններն էին, որ ամէն առ- թիւ պաշտպան կը կանգնէին Ալժերիոյ ապստամբներուն, մասնաւորաբար Միաց- եալ Ազգերու Կազմակերպութեան եւ Ա - պահովութեան Խորհուրդին առջեւ :

Իբրեւ ցեղակից ու կրօնակից, անոնք կը պահանջէին լիակատար անկախութիւն տալ Ալժերիոյ :

Ֆրանսայի մեծ դաշնակիցները, ինչպէս նաեւ ՄԱԿի անդամ փոքր պետութեանց մեծամասնութիւնը ամէն առթիւ կը պաշտպանէին այն տեսակէտը, որ Ալ - ժերիան լրացուցիչ մասնիկն է մայր - հայրենիքին : Ուստի եւ միջազգային կազ- մակերպութիւն մը իրաւունք չունի խառ- նուելու Ֆրանսայի ներքին գործերուն :

Այժմ կացութիւնը փոխուած է : Ազգա- յին Ժողովը մերժելով անգլեւսաքսոն բա- րեխօսներու առաջարկը եւ տապալելով Ֆելիքս Կայեարի դահլիճը, ակամայ միջազգային գետնի վրայ փոխադրած է Ալժերիոյ վէճը :

Երեքուկէս տարուան կռիւները ո՛չ մէկ փոփոխութիւն առաջ բերած են ապըս - տամբներու մտայնութեան մէջ : Հակա - ռակ եկող - գացող կառավարութեանց լաւատես յայտարարութիւններուն եւ քուէարկուած հիմնական - օրէնքին, խաղաղութիւնը վերահաստատելու հա - մար յոյսի ոչ մէկ նշոյլ կ'երեւայ դեռ :

Ամերիկայի վերագրուած անակնկալ միջամտութիւնը ալժերիական խնդրին՝ բոլորովին կը կնճռոտէ կացութիւնը :

Նախապէս ակնարկութիւններ կ'ըլլային նախագահ Այզընհաուըրի կարծեցեալ մէկ «վերջնագիր»ին մասին, երբ դեռ Ազգ. Ժողովը իր կարծիքը չէր յայտնած :

Սակայն բարեխօս Մըրֆիի յայտարա - րութիւնները Փարիզի ամերիկացի թըղ - թակիցներուն՝ կը բանայ վարագոյրը եւ կը քօղազերծէ Ուաշինկթընի կառավա - րութեան իսկական նպատակը, հակառակ մետասաներորդ ժամու հերքումներուն :

Պաշտօնապէս ընդունելով հանդերձ, որ Ալժերիոյ հարցը Ֆրանսայի ներքին խնդիրն է եւ պէտք է կարգադրուի հա - մաձայն իր վարիչներուն ՄԱԿի առջեւ ըրած յայտարարութեանց եւ ըստ հիմնա- կան օրէնքին, Մ. Նահանգներու կառա - վարութիւնը կը փափաքի, որ Ֆրանսա բանակցի Ալժերիացիներու Ազատագրու - թեան Ազգային Ճակատին հետ :

Այս առթիւ հրատարակուած զեկոյց մը կ'ըսէ թէ կարելի չէ հակառակ երթալ պատմութեան ընթացքին, որ ժողովուրդ- ները կ'առաջնորդէ դէպի անկախութիւն, կամ առնուազն դէպի ներքին ինքնավա - րութիւն, — ամէն պարագայի մէջ դէպի քաղաքական ազատագրութիւն :

Ամերիկա, որ ազատ աշխարհի առաջ - նորդի դերն է ստանձնած եւ ինքզինքը պատասխանատու կը նկատէ Եւրոպայի պաշտպանութեան համար՝ կը փափաքի, որ խաղաղութիւնը վերահաստատուի Հիւսիսային Ափրիկէի մէջ, նկատի առ - նելով անոր ռազմագիտական դիրքը :

Կը թելադրէ, որ Ֆրանսա խաղաղ բա - նակցութեամբ հաշտութիւն գոյացնէ Ալ - ժերիոյ ապստամբութեան վարիչներուն հետ՝ պահպանելով իր քաղաքական կա - պերը եւ ապահովելով տնտեսական եւ մշակութային շահերը :

Ալժերիոյ խնդրին այս նոր դարձուած- քը դժուարին կացութեան մը առջեւ կը դնէ նոր կազմուելիք կառավարութիւնը :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԻՆՕ ԸՆԴՈՒՆԵՑԱՒ ԿԱԶՄԵԼ ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՕՐ ՊԻՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՆԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻՆ

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, Հանրապե- տութեան Նախագահը՝ գաւառական ըն - տրութիւններէն անմիջապէս վերջ, կի - րակի իրիկուն առաջարկեց Ժորժ Պինոյի որ կազմէ նոր կառավարութիւնը :

Մէկուկէս ժամուան խօսակցութենէ ետք Պինօ ընդունեցաւ Նախագահին առաջա - կը եւ Էլիզէէն դուրս ելած ատեն յայտա- րարեց .— Հանրապետութեան Նախագա - հը առաջարկեց որ կազմեմ նոր դահլիճը : Ազգային տագնապալի այս օրերուն՝ չէի կրնար խուսափիլ : Ալժերիան, — ուր կը կռուի մեր երիտասարդութիւնը,— ֆը - րանսական է սերունդներէ ի վեր, անոր վերակազմակերպումը որոշուած է ար - դէն եւ այսօր երկրին կարեւորագոյն հարցն է :

Ալժերիա մեզի համար ազգային ժա - ռանգութիւն եւ առաքելութիւն մըն է . բացարձակապէս չենք կրնար ընդունիլ որ եւ է զիջում՝ այս մարզին մէջ : Ալժերիա միայն մեր նախնիքներուն աւանդը չէ, իբրեւ անհրաժեշտ միջոց Սահարայի քա- րիւղին համար, այլ՝ Ֆրանսայի եւ իր համախոհներուն համար լաւագոյն ապա- գայի մը ապահովութիւնն է :

Կորսնցնել Ալժերիան՝ կը նշանակէ կոր- սնցնել ազգային տնտեսական անկա - խութիւնը, որ կարճ ժամանակի մէջ ի - րագործելի է : Նման ձախողութենէ մը ամէն գնով պէտք է խուսափիլ :

Ֆրանսա հաւատարիմ է իր ստորա - գրած դաշնագիրներուն, մասնաւորապէս՝ Ատլանտեան Ուխտին . իր դաշնակիցնե - րէն ալ կը սպասէ որ նոյն հաւատարմու - թիւնն ու յարգանքը ունենան այդ դաշ - նագիրներուն հանդէպ :

Ֆրանսա ոեւէ մէկուն դէմ պատերազմ ընելու նպատակ չունի . բայց կը սպասէ նաեւ՝ որ ուրիշներ իրեն դէմ նման քայ- լեր չառնեն :

Այս ձեւով Պինօ բացատրած կ'ըլլայ քաղաքական իր ծրագիրը .— ամէն բանէ առաջ՝ Ալժերիա :

Պինօ մինչեւ Հինգշաբթի տեսակցու - թիւններ պիտի ունենայ կուսակցական խմբակցութեանց պարագլուխներուն հետ, ապա Ազգ. Ժողովին պիտի ներկա- յացնէ իր դահլիճը : Ի՞նչ մեծամասնու - թեան վրայ պիտի կարենայ կռթնիլ ժո - ղովրդական Շարժումի երեսփոխանը : Առաջին առթիւ տեսնուեցաւ անկախ Փի- նէի հետ : Հաւանական է որ Անկախները թեր քուէարկեն, ինչպէս նաեւ արմատա- կաններու անջատուած թեւը, եւ Ժողո - վրդական Շարժումը : Այս վերջինը ա - ռաջին առթիւ համաձայն չէր Պինոյի հետ, քանի որ մինչ իրենք թեր քուէար- կած էին Կայեարի դահլիճին, Պինօն երկու երեսփոխաններու հետ դէմ քուէ - արկեց :

Ինչպէս միշտ այս անգամ ալ կացու - թիւնը ընկերվարականներէն կախում ու - նի : Դէմ պիտի քուէարկեն համայնավար- ները եւ մենտէսեան արմատականները, ի՞նչ դիրք պիտի բռնեն ընկերվարական - ները : Եթէ դէմ քուէարկեն, Պինօ մե - ծամասնութիւն չի կրնար ապահովել, եւ առաջին փորձը կը ձախողի : Պինոյի մի- ջոցով Նախագահը կը փորձէ «աջ - կեդ- րոն»ի դահլիճ մը կազմել, իբրեւ լաւա- գոյն լուծում :

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ինչպէս գրած էինք կիրակի օր տեղի ունեցան գաւառական ընտրութիւնները Ֆրանսայի մէջ, բացի Սէնի եւ Ալժերիոյ նահանգներէն : 1574 Ընդհանուր Խոր - հրդականներու կէսը ընտրուեցաւ առա - ջին առթիւ, մինչ մնացեալը պիտի ըն - տրուի յառաջիկայ կիրակի : Բաղդատա - բար նախորդ ընտրութեանց ձեռնպահ - ներու թիւը քիչ էր : Աթոռներ շահած են մասնաւորաբար Անկախները : Շահած են նաեւ Ընկերվարականները, Ժողովրդա - կան Շարժումը եւ Համայնավարները : Ասոնց դիմաց կորսնցնողներն են. Ընկե - րային Հանրապետականները (Նախկին Կոլեան), մօտ 500.000 ձայն :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՐՑԸ

ՆՈՐ ՋԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Աքրայի ժողովին մէջ Մարոքի եւ Թու- նուզի ներկայացուցիչները երկարօրէն խօսեցան Ալժերիոյ մասին : Թուրքիայի կառավարութեան Արտաքին փոխ - նա - խարարը մասնաւորապէս հարուածեց Ֆրանսան, Ալժերիոյ հարցը կապելով ֆրանքօ-թունուզեան տարակարծութեան. — Եթէ Թունուզի եւ Ֆրանսայի միջեւ գոհացուցիչ լուծում մը չգտնուի, նոյն - իսկ՝ Ապահովութեան Խորհուրդին որո - շումով, դարձեալ զէնքի պիտի դիմենք, — յայտարարեց ան, առանց երկընտրան- քի :

Միւս կողմէ կռիւները կը շարունակ - ուին Ալժերիոյ մէջ : Առջի օր մահմետա - կաններէ բաղկացած ապահովութեան գօ- րագունդ մը Վիլերպուրկի մէջ ինկաւ ա- պստամբներու կողմէ լարուած ծուղակի մը մէջ : Տասը հոգի սպաննուեցաւ, վեց հոգի վիրաւորուեցաւ . ութ հոգի անհե- տացած է :

Օրանի մէջ կատաղի բախում մը պա - տահեցաւ զինուորներու եւ ըմբոստներու միջեւ : Օդանաւերը միջամտեցին : Կռի - ւէն ետք՝ անապատայինները 35 դիակ ձը- գած էին ռազմադաշտին վրայ :

Վերջերս ըմբոստները իրենց ճնշում - ները սաստկացուցին Ալժերիոյ մահմե - տականներուն վրայ : Ապրիլ 7 - 13, մէկ շաբթուան ընթացքին 218 մահմետական - ներ զոհ գացին իրենց ցեղակիցներուն յարձակումներուն : Սպաննուեցան նաեւ եօթը Եւրոպացիներ :

Կիրակի օր Ֆիլիփվիլի մէջ սպան - նուեցան 7 զինուորներ եւ վիրաւորուե - ցան 11 ուրիշներ :

Փարիզի չորրորդ թաղամասին մէջ ոս- տիկանութիւնը յաջողեցաւ ձերբակալել Ազատագր. Ճակատի 7 ղեկավարներ, ո- րոնց պաշտօնն էր հսկել եւ ղեկավարել վեցերորդ թաղամասի վեց հազար Ալժե - րիացիները :

ՋԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ Արտաքին նախա - րարութիւնը երկրէն արտաքսեց ամերի - կացի դիւանագէտ մը՝ իբրեւ լրտես :

ԲԺ. ՅԱԿՈԲ ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԼԵԱՆ

Սրտի խոր ցաւով կ'իմանանք անակըն- կալ մահը Բժ. Յակոբ Սիվրիհիսարլեա - նի, Մարսէյլի մէջ : Մեր ողբացեալ բա- րեկամը ատենապետն էր Ազգային Վար- չութեան, եւ երկար տարիներ ունեցած է հանրօգուտ գործունէութիւն : Ողբացեա- լը ընկերը բնիկ Աֆիոն - Գարահիսարցի էր, շուրջ 72 տարեկան : Աւարտած էր Պոլսոյ բժշկական համալսարանը :

Ազգ. յուղարկաւորութիւնը կը կա - տարուի այս չորեքշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 15ին Մարսէյլի Մայր եկեղեցիին մէջ : Արարողութեանց կը նախագահէ Հայրապետական պատուիրակ Սերովբէ Եպիսկոպոս :

Մեր ցաւակցութիւնները ընտանեկան պարագաներուն :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Հինգշաբթի օր Տր. Եաղճեանի նուէրը յայտարարուած էր 25.000 . կարդալ՝ 25.000 :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ եւ Խ. Միութեան մի - ջեւ նոր պայքար մը ծայր տուաւ : Մոս - կուա պոյքոթի ենթարկեց եուկոսլաւ հա- մայնավարներու եօթներորդ համագու - մարը, որ կը բացուի այսօր՝ Լիուպլիա- նայի մէջ : Բնականաբար միւս երկիրներու համայնավար կուսակցութիւններն ալ հե- տեւեցան խորհրդային օրինակին՝ պատ - գամաւոր չղրկելով Եուկոսլաւիա : Միայն Ինտոնեզիոյ, եւ Դանիոյ համայնավարնե- րը իրենց ներկայացուցիչները ղրկեցին Լիուպլիանա : Մոսկուայի «Կոմունիստ»ը խստօրէն քննադատեց Եուկոսլաւներու ընթացքը :

ԱՆԳԼԻԱ նոր ուժեր ղրկեց Ադէն, ուր վերջերս դաւադրութիւն մը կազմակեր - պուած էր Բրիտանացիներու դէմ :

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ կիրակի օր քանի ռումբեր պայթեցան . անգլիացի զինուոր մը սպաննուեցաւ եւ բազմաթիւ ուրիշներ վիրաւորուեցան : Նիւթական վնասներ ալ կան :

ՔԱՖ ՔԱՆԱՎԵՐԱԼԻ փորձագէտէն կը հաղորդեն թէ միջերկրային նոր հրթիռի մը փորձը ձախողած է :

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Արտաքին նախարար Կրոմիքօ բազմաթիւ դեսպաններու հետ տեսնուելով խօսեցաւ «Մեծ»երու ժողո - վին նախապատրաստական աշխատանք - ներուն հետ առնչութիւն ունեցող հարցե- րու մասին :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՆԱՍԸՐ Ապրիլ 29ին կը մեկնի Մոսկուա՝ 18 օրուան համար :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ «Վանկարտ» արբանեակը երկու հարիւր տարի պիտի դառնայ երկ- րին շուրջ, յայտարարեց Փրոֆ. Հաժըն :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Վարչապետ Ատընաուըր Լոնտոնէն վերադառնալով յայտարարեց թէ Անգլիա եւ Գերմանիա համաձայն են ժամանակակից բոլոր հար- ցերուն մէջ :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ Ապրիլ հինգին անգործներու թիւը բարձրացած էր երեք միլիոն 314 հազարի :

ԻՍՐԱՅԵԼԻ Վարչապետ Պէն Կուրիոն յայտարարեց թէ աշխարհի մեծ պետու - թիւններէն մէկուն ղեկավարին նամակ մը ղրկած է՝ առաջարկելով որ Միջին Արեւելքը ամբողջութեամբ զինաթափ - ուի :

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԻՐԻԿՈՒՆ

ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆՆԵՐԸ ԵՒ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Հակադաշնակցական ուրիշ յանկերգ մըն ալ, անմիտ, մարդը հիւանդացնելու աստիճան տաղտկալի դարձած, այն ա- ռասպելն է, Թէ Դաշնակցականները կ'ու- զեն հայ եկեղեցին գրաւել, զայն շահա- գործելու համար :

Դաշնակցականները, որոնք կրօնքի չեն հաւատար, որոնք անցեալին մէջ եկեղե- ցին հալածած են, որոնք տարիներ տա- ռապեցուցին հայ աշխարհը «բաց»ի եւ «գոց»ի բիւզանդական վէճերով, յան- կարծ դարձի եկեր են եւ եկեղեցասէր դարձեր: Կը կրկնեն ու կը կրկնեն, Թէ Դաշնակցականները եկեղեցիին պաշտպան կը կենան այժմ ոչ Թէ որովհետեւ հիմ- նական յեղաշրջում մը տեղի ունեցած է իրենց հոգիներուն մէջ, այլ որովհետեւ կ'ուզեն եկեղեցին շահագործել իրենց քաղաքական շահերուն համար :

Քաղաքական կուսակցութեան մը կամ անոր անդամներուն համար, եկեղեցա- կան գործերով հետաքրքրուիլը, անոր բարելաւութեամբ եւ ճակատագրով զբա- ղիլը, գործօն մասնակցութիւն բերելը անոր ներքին կեանքին ու գործունէու- Թեան, եւ կամ նոյնիսկ եկեղեցի եր- Թալն ու անդամական տուրք վճարելը եւ հոգաբարձու ընտրելը կարծես ոճիր մը ըլլային, եւ ահա մարդիկ, չարամիտ- ներ, հաւար կը փրցնեն ամէն կողմէ, մի- ամիտներուն վրայ ազդելու համար :

Անմիտ յերիւրանքներ են այս բոլոր զրպարտութիւնները :

Ի՞նչ են Դաշնակցութեան քաղաքական նպատակները : Հակադաշնակցականները լուր ունի՞ն, Թէ Դաշնակցականները ի՛նչ քաղաքական նպատակներ կը հետապնդեն եւ ի՛նչպէս այդ նպատակները կրնան խաչաձեւել հայ եկեղեցիին շահերը :

Կայ մտածումներու, ձգտումներու, հոգեկան խառնուածքներու եւ ընդհա- նուր աշխարհայեացքներու նմանութիւն կամ նոյնութիւն Դաշնակցականներու, ա- նոնց հետեւորդներուն եւ եկեղեցասէր ո- րոշ զանգուածներու միջեւ: Ահա Անթի- լիասի պարագան, որուն շուրջ ազգային ու եկեղեցական նոյնանման մտածողու- Թիւն կայ: Ո՞ւր է հոս եկեղեցի բռնա- գրաւումը :

Սակայն պահ մը ենթադրենք, Թէ Դաշնակցականները կ'ուզեն եկեղեցին գրաւել իրենց քաղաքական նպատակնե- րուն համար: Ի՞նչ կայ արտառոց այս- պիսի քայլի մը մէջ:

Ռամկավարը, Հնչակեանը, յառաջդի- մական Համայնավարը եւ Բարեգործա- կանը տարիներէ ի վեր գրաւած են հայ եկեղեցին եւ ծառայեցուցած զայն իրենց նպատակներուն: Ինչո՞ւ եւ ի՞նչ տրամա- բանութեամբ միեւնոյն բանը պիտի զլաց- ուի Դաշնակցականին :

Ինչո՞ւ ռամկավար ազատականը, որ քաղաքական կուսակցութիւն մըն է, ի- րաւունք պիտի ունենայ եկեղեցին իր հակակշռին ենթարկելու, պարտադրելու անոր իր քաղաքական ուղղութիւնը, իր ոճրապարտ բարեկամութիւնը Սովետին հանդէպ, իր ուրացումը հայ յեղափո- խութեան, իր ապազգայնական կեցուած- քը եւ իր սառն անտարբերութիւնը ազա- տութեան ձգտող փոքր ազգերուն հան- դէպ, մէջը հաշուելով իր իսկ ազգը, իսկ երբ Դաշնակցականը փորձէ իր մը- տածողութեան, ազգային գործունէու- Թեան շուրջ հաւաքել հաւատացեալնե- րը, իր ըրածը ոճիր պիտի դառնայ:

Ինչո՞ւ յեղափոխութիւնը ուրացող Հըն- չակեանը եւ անկրօն յառաջդիմական Հա- մայնավարը իրաւունք պիտի ունենան ի- րենց հակակշռին ենթարկելու հայ եկե- ղեցիին հոգաբարձութիւնները, առաջ- նորդարանները, պատրիարքարաններն ու կաթողիկոսարանները, բայց միեւնոյն իրաւունքը պիտի զլացուի դաշնակցակա- նին: Այնպէս որ մէկդի թողունք սա եկե- ղեցին գրաւելու առասպելները :Երբ կար- գը գայ եկեղեցիի բռնագրաւումին, հա- կադաշնակցականները շատոնց գերազան- ցած են Դաշնակցականները, ոտնձգու- Թեան բոլոր մարզերուն մէջ: Ապակիէ տան մէջ բնակողները լաւ կ'ընեն, որ ի- րենց դրացիին քար չնետեն :

Եւ ինչո՞ւ Բարեգործականի նման կազ- մակերպութիւն մը, որ բարեսիրութեան կեղծ անունով հայ ժողովուրդէն միլիոն- ներ կը կորզէ, Միջին Արեւելքի հայ դպ- րոցներու երախաներուն դէմ պոյքոթ կ'ընէ, կտակարարներու կամքը կը բեկէ, իր ամբողջ գոյութեան ընթացքին Պէյ- րութի Ճեմարանին նման պատկառելի կր- Թական հաստատութեան մը մէկ սէնթ իսկ չի տար, սնանկացնելու նպատակով արդէն գոյութիւն ունեցող հայ դպրոցնե- րու դիմաց նոր դպրոցներ կը հիմնէ եւ իր քարտուղարներն ու նախագահները Ֆը- րանսայի նախարարապետներուն հետ մրցակցութեան կը հանէ պարարտ ռո- ճիկներով, խորական ու խարդախ ոգիով կը գործէ, իրաւունք պիտի ունենայ ե- կեղեցի ու դպրոց, առաջնորդ ու առաջ- նորդարան գրաւելու եւ իր հակակշռին տակ առնելու, բայց Դաշնակցութիւնը պիտի չունենայ այդ իրաւունքը:

Այդ բոլոր կասկածելի կազմակերպու- Թիւններուն կողմէ Անթիլիասի դէմ բաց- ուած խաչակրութիւնը ներելի, պատչաճ ու պատուաւոր պիտի նկատուի ,իսկ Դաշ- նակցականներուն կողմէ նոյն հաստա- տութեան պաշտպանութիւնը պիտի հա- մարուի ոտնձգութիւն կամ բռնագրա- ւում: Հոծ բազմութիւններ, պատուա- ւոր եւ օրինական միջոցներով, մեծա- մասնութիւն կը կազմեն եւ ընտրութիւն կը կատարեն ու կը շահին. ատիկա քա- ղաքական ոտնձգութի՞ւն կը դառնայ :

Քաղաքական նպատակներու շուրջ յա- րուցուած այս խելագար վիվիւկէն ետք, ոեւէ մէկը կը բարեհաճի՞ առաջ գալ եւ բացատրել մեզի, Թէ ի՞նչ պիտի շահի Դաշնակցականը եկեղեցին գրաւելով: Ի՞նչ է իր նիւթական շահը:

Մի՞թէ Դաշնակցականները Անթիլիասի տաճարին գմբէթին վրայի ոսկեզօծ ծեփը պիտի առնեն եւ ծախե՞ն զայն Դամասկո- սի կամ Գահիրէի մէջ: Անթիլիասի տա- ճարին գմբէթին վրայ ոսկի կա՞յ: Ի՞նչ է Դաշնակցականին շահը:

Անթիլիասի Լուսաւորչի Աջն ու Մա- սունքները քանի՝ տոլար պիտի բերէին Հալէպի սեւ շուկաներուն մէջ: Ի՞նչ է Դաշնակցականին շահը :

Մի՞թէ Դաշնակցականները պիտի դառ- նան վարդապետ, եպիսկոպոս եւ առաջ- նորդ, գրաւելու համար եկեղեցիին շա- հաբեր աթոռները: Ա՞յս պիտի ըլլայ Դաշնակցականին զուտ շահը: Ա՞յս է ե- կեղեցիի շահագործումը :

Միայն վերջին քանի մը տարիներուն, Դաշնակցականներն ու անոցն մտայնու- Թիւնը բաժնող հետեւորդները կէս մի- լիոն տոլար հաւաքեցին Ամերիկայի մէջ իրենց սեփական եկեղեցիներուն համար: Անթիլիասի հանգանակութիւնը դեռ նոր սկսաւ, եւ միայն Քալիֆորնիոյ մէջ 200 հազարը անցաւ: Երբեք զարմանալի պի- տի չըլլայ, եթէ գումարը կէս միլիոնի հասնի: Եկեղեցին ծախք է եւ զոհողու- Թիւն: Ի՞նչ է Դաշնակցականին շահը ե- կեղեցի գրաւելուն մէջ:

Ի՞նչ աստիճան անհեթեթ կրնայ ըլլալ հակադաշնակցական կոչուած արարածը: Թող մեր հակառակորդները լաւ ըմբռնեն այս բանը: Եկեղեցին գրաւելուն մէջ, ե- Թէ այդ ըլլար հետապնդուած նպատակը, Դաշնակցականները ոչինչ ունին շահելիք, նիւթապէս Թէ քաղաքականապէս, բայց ունին անսահման ծախք եւ զոհողութիւն:

Երէկ եկեղեցիին անբռնաբարելիութեան անունով երդում ընող մեր հակառա- կորդները մինչեւ երկինք կը բարձրա- ցնէին տխրահռչակ Ստալինը, այն ճիւա- ղը՝ որ փճացուց մեր եկեղեցիները մեր հայրենիքին մէջ: Այսօր ալ միեւնոյն հա- կառակորդները նոյն եկեղեցիներուն սը- րահները կ'օգտագործեն եւ կղերական ատենախօսներ կը հայթայթեն հռչակելու համար Նոյեմբեր 29, Հայաստանի սովը- կացման պաշտօնական սեւ օրը, իբրեւ « Հայաստանի ազատագրութեան օր» :

Անցեալ օր, Քաղաքական եւ Գիտական Տեղեկութիւններու Համամիութենական Ընկերակցութեան վարիչ տնօրէն Կար- կասինկօ կը գրէր «Գիտութիւն եւԿեանք» պարբերաթերթին մէջ.

« Մեր քառասնամեայ պայքարը կրօնի եւ եկեղեցու դէմ սկսաւ արդիւնք տալ : Բայց պէտք է աւելի սեղմել շարքերը ու հակակրօն եւ անաստուած քարոզութեան աւելի Թափ տալ: Մեր ջանքերը մասամբ յաջողուել են, բայց դեռ եւս չենք կա- րողացել արմատախիլ անել կրօնը մեր երկրից :

« Թող ամէնքի համար պարզ լինի, Թէ կրօնը տեղ չունի մեր բանուորական հայ- րենիքում, դպրոցներում նրա մասին ո- չինչ պիտի չասուի, գործ չունի նաեւ մեր արդարադատութեան մէջ: Նա (լսե- ցէք, Հակադաշնակցական էջմիածնական- ներ. Ճ. Մ.) մարդկային կղկղանքի նը- ման մի բան է եւ պէտք է ծովը Թափուի պարզապէս» :

Ահա այդպիսի պայմաններու մէջ կ'ապրի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը : Կարելի՞ է նման բան երեւակայել Լիբա- նանի մէջ, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին իշ- խանութեան տակ: Եւ տակաւին մեր հա- կառակորդները ժպրհութիւնը ունին ե- կեղեցիի եւ քաղաքական նպատակներու միջեւ յարաբերութիւններ սահմանաւո- րելու :

Դաշնակցականներուն նպատակն է փր- կել հայ եկեղեցին, ձերբազատել զայն այս հեղձուցիչ մթնոլորտէն, եւ ոչ Թէ զայն շահագործել քաղաքական նպատակ- ներու համար: Եկեղեցին փրկել՝ ծախք եւ զոհողութիւն է Դաշնակցականներուն համար, բան մը՝ որուն հեռաւորագոյն կերպով մերձենալու համար դեռ շատ բան ունին սորվելիք մեր հակառակորդ- ները :

ՃԷՅՄՍ ՄԱՆՍԱԼԵԱՆ

ԴԱՐՁԵԱԼ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԸ ԵՒ ՄԵՐ ՄՇԱԿՈՅԹԸ

Գ.

Շիքակոյի համբաւաւոր համալսարանին նախագահը՝ Էրնէսթ Գատըն Գոլուել, սիրելի ու Թանկագին բարեկամ մը, հա- յերէն սորվեցաւ եւ ուժ տուաւ, որ հա- մալսարանը գնէ տասնեակ մը մեծարժէք հայերէն ձեռագիրներ, ուրիշներուն ալ Թելադրեց, որ հայերէն սորվին: Երկու անգամ հրաւիրեց զիս հայ մանրանկար- չութեան եւ հայերէն ձեռագիրներու մա- սին խօսելու: Կազմակերպուեցաւ նաեւ ցուցահանդէս մը հայերէն ձեռագիրնե- րու :

Այս երկու դասախօսութեանց ներկայ էին համալսարանի ուսուցչական կազմը եւ ընտիր բազմութիւն մը, սակայն լոկ մէկ անգամ միայն եկած էին երեք Հա- յեր :

Հայագիտական ախտէն վարակուածնե- րուն մէջ ո՞վ, քանի՞ հոգի որեւէ կեր- պով հետաքրքրուած են իմ անձնական հաւաքածոյով: Ըսեմ , Թէ ով. մէկը ող- բացեալ Վերածինն էր, միւսը՝ Ճորճ Մարտիկեան, երրորդը՝ Դերենիկ եպիս.:

Քանզասի համալսարանը, որ 12.000 ուսանող ունի, տարիներու ընթացքին երկու հայ ուսանողներ միայն իմ ձեռա- գիրներովս ցուցահանդէս մը կազմամա -

ԷԼ ՄԻ ԱՂՕԹԻՐ

Եւ միայն այսքան: Դեռ փոքր հասակից դիւղացիք նրան «նա դինջ» Թաթուլ կո- չեցին, որովհետեւ գիւղում կատարուած յաճախակի անարդարութիւնները, դայ - [illegible]

երկու խորհրդաւոր հանելուկներ որ նա լուծել էր աշխատում ..: Ահա թէ ինչու նայում էր եւ մոռանում խնկարկելը :

Նրան Թւում էր որ Մուրօն եւ Նավօն փչել են իրենց վերջի շունչը առանց ա- սել կարողանալու ինչ որ զարմանալի բա- ներ, որ միմիայն իրենք գիտէին եւ որ կ'ուզէին ասել նրան՝ Թաթուլին, ասել Թ... գիւղին, ասել նոյնիսկ ամբողջ աշ- [illegible]

բոլորովին հակառակ կողմը: Այս բանը եւս առաւել ապշեցրեց ամէնքին: Տէր- տէրը վերջին աւետարանն էր կարդում եւ մեռելների հակառակ կողմն անցաւ : Թա- Թուլը զոհ եղաւ, այժմ շատ մօտիկից կարող է դիտել նրանց դէմքերը եւ ... նայում էր... Նավոյի յօնքը ջախջախ- ուած, կապտած էր, Մուրոյի աչքի տակ կար մի մեծ կապոյտ նշան, իսկ բաց [illegible]

առաջ հայր եւ որդի մի փոքր վիճեցին. մէկն առաջարկում էր փոքրը քանդել. միւսը դէպի մեծն էր դիմում. տէր Սար- գիսը առարկութիւն չէր սիրում, ուստի երկմտէնը ձեռքին առաջացաւ դէպի մեծ դէզը :

Թաթուլն այդ րոպէին մի այնպիսի շարժում արեց, որ կարծես կամենում էր արգիլել հօրը մօտենալ մեծ դէզին, յե- [illegible]

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

(2 Շար.)

կերպեցին եւ հրատարակեցին պատկերազարդ ցուցակ մը, նաեւ ցանկութիւն յայտնելով ներկայանալի գործ մը լոյս ընծայել հայ գրչագրական արուեստին եւ նմոյշներուն մասին:

Ուրեմն՝ կարեւորը դրամը չէ, այլ ճաշակ, հետաքրքրութիւն ստեղծելն է: Ո՞վ յանձն պիտի առնէ այս աշխատանքը, Բարեգործակա՞նը, որ «կը գուրգուրայ ամէն մէկ տոլարի վրայ»: Հայագիտական միութի՞ւն մը, ոչ – հայագէտ մարդոց ժողովներով ու ճառերով: Ա՞յն մարդիկը, որոնք գոնէ հարիւր օրինակ «Գեղունի» կամ Երեւանի մատենադարանի ձեռագրաց գունաւոր հրատարակութենէն քանի մը օրինակ չեն գնած ձրի բաժնելու համար հայագիտութեան ··· թեկնածուներուն:

×

Հիմա անցնինք Բարեգործականի «Համապարփակ ծրագիր»ի երկրորդ մասին, որ կը կոչուի մշակութային:

Բարեգործականճինները ամէնայն պատգարինութեամբ կը ծրագրեն «պատկերներով եւ քարտէզներով» Հայոց պատմութիւն մը պատրաստել, ոչ թէ քննական, խական, այլ ··· «պատկերներով ու քարտէզներով»: Զմոռնանք Ս. Սահակին պատկերը, Տրդատ Թագաւորին եւ Աշխէն Թագուհիին պատկերները: Զմոռնանք նաեւ Աշոտ Ողորմածը (Բարեգործականի հին անդամը ըլլալու է), Քաջն Վարդանը, Ներսէս Պարթեւը, անոնման Նոյի տապանը Արարատի վրայ···:

«Համապարփակ»ը, սակայն, մշակութային աւելի մեծ ծրագիրներ ալ ունի. «Համառօտ պատմութիւն հայ գրականութեան», անգլերէն եւ ··· «Նախա–Մեսրոպեան»: Այո, այսպէս գրուած է ատենագրութեան մէջ — նախա – Մեսրոպեան:

«Համառօտ» պիտի ըլլայ այս պատմութիւնը, ըսենք՝ պրակ մը կամ երկու, ութածալ, սակայն անկասկած լաթակազմ, որուն ճակատը անպատճառ պիտի գրուի. «Հրատարակութիւն Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Ամերիկայի Կեդրոնական Յանձնաժողովի, աթիւ Ոսկի Ցոբելեանի»: Անկէ ետք «երկնէր երկին եւ երկիր ···»:

«Համապարփակ»ին երրորդ առաջադրութիւնն է «Հայոց պատմութենէն առնուած հազար նշանաւոր Հայերու կեանքն ու գործը ներկայացնող անգլերէն հատոր մը»:

Ո՞վ նստաւ եւ հաշուեց հազարը: Եթէ աւելի պակաս ըլլայ կամ աւելի (պակաս չի կրնար ըլլալ, քանի որ այնքան բարեգործականճիններ կան···):

Դարձեալ, «Համապարփակ»ին չորրորդ նպատակը պիտի ըլլայ «Օտար վկայութիւններ Հայոց մասին, անգլերէն»: Խորհուրդ կուտամ, որ հատորը հրատարակելէ առաջ բազմաթիւ օտար վկայութիւններ կարդան ու հասկնան, այլապէս շատ անհամ խճողակ մը կրնայ ըլլալ հրատարակուելիք գործը:

«Համապարփակ»ին հինգերորդ պահանջն է հրատարակութիւնը «պարբերականի մը, եռամսեայ կամ տարեկան, նուիրուած հայ մշակոյթին, արուեստին ու գրականութեան»: Կարծես չէին բաւեր արդէն գոյութիւն ունեցող հրատարակութիւնները: Ուրկէ՞ կը յուսան ձեռք բերել եռամսեան կամ տարեգիրքը խըմբագրող եւ յօդուած գրող ուժերը: Իր շարքերուն եւ դրասենեակներուն մէջ աշխատող պաշտօնեաններէն եւ վարժապետներէ՞ն, որոնք այլեւս վարժուած են առանց դրամի թմբուկ չզարնել:

Վերջապէս ահա նաեւ վեցերորդ մասը «Համապարփակ»ին.— Հրատարակութեան համար նկատի ունենալ նաեւ այլ արժէքաւոր գործեր, հին ու սպառած գիրքեր, ինչպէս եւ անտիպ աշխատութիւններ:

Պատմութիւն մը պատմեմ, որ հաւնիք:

Եգիպտոսի մէջ ալ կայ Բարեգործական Միութիւն, թէ հայրը եւ թէ խորթ զաւակը Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան: Եգիպտոսի մէջ այս Միութիւնը ունի աւելի քան 90 հազար եգ. ոսկի: Այս դրամը կարելի է գործածել միայն Եգիպտոսի մէջ:

Եգիպտոսի մէջ կը գործէ նաեւ բոլորին, նոյնիսկ օտարներու գնահատանքին արժանացած Հայ Մշակոյթի Բարեկամներու Միութիւնը:

Այս Միութիւնը ունի կարող անդամներ, որոնցմէ մին՝ նկարիչ. Օննիկ Աւետիսեան տարիներու տքնաջան աշխատանքով պատրաստած է մեծարժէք գործ մը հայ նկարչութեան մասին: Զմայլելի գործ մը, մանրապատում գործ մը, բոլորին համար շահեկան գործ մը, օտարներուն կողմէ իսկ փնտռուած գործ մը:

Դժբախտաբար, ոչ հեղինակը ինք եւ ոչ ալ իր ընկերներն ու բարեկամները այդ մեծածախս գործը հրատարակելու չափ դրամ ունին: Եղածը քանի մը հազար ոսկիի խնդիր է, առանց որուն Աւետիսեանի գործը կը մնայ ու պիտի մնայ անտիպ:

Հայ Մշակոյթի Բարեկամները միամտութիւնը կ'ունենան դիմելու Բարեգործականի Վարչութեան: Հազար կտոր եղան, որպէսզի Եգիպտոսի մէջ «սառած» դրամէն գումար մը տրուի Մշակոյթի Բարեկամներուն՝ Օննիկին գործը հրատարակելու համար: Ահ, ներողութիւն, սխալ չհասկնաք, ՓՈԽ ՏՐՈՒԻ. ասոր փոխարէն՝ պարկեշտ ու պատուախնդիր Բարեկամները ամէն երաշխիք կուտային, որ փոխ տրուած դրամը պիտի վերադարձուի գործին հրատարակութենէն ետք, վաճառման արդիւնքէն:

Զո՛ւր վաստակ, զո՛ւր յոգնութիւն···· Բարեգործականը լոլո կլլող չէ:

Գործը չհրատարակուեցաւ ու մնաց անտիպ:

Յ. ՔԻՒՐՏԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՉԱՅՔՈՎՍՔԻ ՄՐՑԱՆԱԿ

ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԿԸ ԴՐՈՒԱՏԷ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐԸ

Ինչպէս գրած էինք, Մոսկուայի մէջ տեղի ունեցած Չայքովսքի մրցումին առաջնութիւնը շահեցաւ ամերիկացի երիտասարդ եւ տաղանդաւոր դաշնակահար Վան Քլիպըրն:

Երբ դատական կազմին նախագահը, համբաւաւոր դաշնակահար Կիլէլս յայտարարեց թէ ոսկիէ Ա. չքանշանը եւ 25.000 ռուբլին շահած էր ամերիկացի Վան Քլիպըրն, 23 տարեկան, սրահին մէջ հաւաքուած երաժիշտներն ու արուեստագէտները ոչ մէկ առարկութիւն ըրին: Ծափահարութիւններով դիմաւորուեցաւ տաղանդաւոր դաշնակահարը, որ տակաւին անծանօթ մըն էր երէկ:

Երկրորդ մրցանակը, արծաթէ չքանշան եւ քսան հազար ռուբլի, շահած են Վլասենքօ (Խ. Միութիւն) եւ Լիու (Չինաստան): Ֆրանսայի ներկայացուցիչը՝ Օր. Նատիա Ժետա–Նովա, որ 1950ին Փարիզի Երաժշտանոցին Ա. մրցանակը շահած էր, վեցերորդ տեղը գրաւած է Չայքովսքի մրցումին մէջ:

Պելժիոյ Էլիզապէթ Թագուհիին ի պատիւ Կրեմլինի մէջ շքեղ ընդունելութիւն մը սարքած էր Նախագահ Վորոշիլով: Կարգ մը լրագրողներ, առիթէն օգտուելով Վան Քլիպըրնի մասին ուզած են աշխարհահռչակ հայ երաժշտագէտ Արամ Խաչատուրեանի կարծիքը.— Այս երիտասարդ Ամերիկացին, ըսած է Խաչատուրեան, արտակարգ արուեստագէտ մըն է, հրաշալի Վիրթիւօզ մը: Այն երաժիշտներէն է, որոնք հարիւր կամ յիսուն տարին անգամ մը կը ծնին: Ամէն պարագայի մէջ 38 տարիէ ի վեր կը դրաղիմ Մոսկուայի Երաժշտանոցով ու երբեք չեմ հանդիպած անոր նմանին:

«Պրիւքսէլի Ժողովուրդ» թերթին երաժշտական քննադատը՝ Փոլ Թոլատ, որ ծանօթ երաժշտագէտ մըն է, հետեւեալ ձեւով արտայայտուած է.— Անիկա ամէն երեւակայութենէ վեր անձ մըն է: Երբ կը նուագէ՝ այլեւս ոչ մէկ բան գոյութիւն ունի իրեն համար, ո՛չ նուագարան, ո՛չ թէքնիք: Այս ձեւով կը ստեղծուի զուտ նուագը. եւ անիկա շատ գեղեցիկ է:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԸՆԿ. ԳԻՒԶԱԼԵԱՆԻ յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Աղեքսանդրիոյ մէջ, նախագահութեամբ առաջն. փոխանորդ Զաւէն վրդ. Զինչինեանի: Դամբանականներ խօսած են ընկեր Գ. Լաղեան եւ Ն. Հէքիմեան:

ՌԻՍԱՏԻ մէջ (Արաբիա) համալսարանական ոստանի մը կառուցման համար միջազգային մրցումի մը առաջնութիւնը շահող երեք ճարտարապետներէն մէկը Հայ է, Հրազդան Պալեան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

—o—

ՄԻԹԷ՞ ԲԱԺԱՆՈՐԴԸ ՄԵՂԱՒՈՐ Է

Հայաստանի Ալավերտի շրջանի Աթան գիւղէն, ուսուցիչ Վ. Արովեան հետեւեալ նամակը գրած է «Ս. Հայաստան» (Ապրիլ 4) օրաթերթի խմբագրութեան.

— «Մեր գիւղի բնակչութեան գերակըշռող մասը պարբերական մամուլի բաժանորդ է: Գիւղում ստացւում է մօտ քառասուն անուն թերթ եւ ամսագիր: Բայց, ինչպէ՞ս է ստացւում: Ահա՛ այս մասին է որ ուզում եմ խօսել:

Անցեալ տարուայ երկրորդ կէսից մենք շատ անկանոն ենք ստանում թերթերը, ամսագրերը եւ նոյնիսկ նամակները: Դրա պատճառը նախ այն է, որ մեր նամակատար – փոստատար Շ. Բողոյեան, ինչպէս ասում են, գրի սեւն ու սպիտակը հազիւ է ջոկում: Բացի այդ, նա տարիքն առած կին է, դժուարանում է ամէն օր եօթը կիլոմեթր ճանապարհ կտրել մինչեւ Լորուտ, որտեղ գտնւում է մօտակայ փոստի բաժանմունքը:

Պատահում է նաեւ, որ Լորուտից յոգնած վերադառնալով, նա այլեւս ի վիճակի չի լինում փոստը բաժանել: Այդպիսի դէպքերում բաժանորդներն իրենք են փոստատարի մօտ գալիս եւ թերթերի, ամսագրերի ու նամակների մի քանի օրուայ կոյտի միջից ջոկում իրենց ստանալիքը:

Զարմանալի է, որ գիւղի ղեկավարները, իմանալով այդ մասին, հաշտւում են ստեղծուած վիճակի հետ եւ չեն մտածում գիւղը յարմար փոստատար – նամակատարով ապահովելու մասին: Իսկ Շ. Բողոյեանը կարող է օգտակար լինել մի այլ, աւելի յարմար աշխատանքում»:

×

ԱՅՍ ՏԱՐՈՒԱՆ Յուլիս 20էն մինչեւ Օգոստոս 1 տեղի պիտի ունենան Հայաստանի արհեստակցական միութիւններու միջեւ կազմակերպուած ախոյեանական մրցումներ: 270 լաւագոյն մարզիկները պիտի ուղարկուին Մոսկուա՝ Խ. Միութեան արհեստակցական միութիւններու վեցերորդ ախոյեանական մրցումներուն մասնակցելու համար:

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ բացուած է գիւղատնտեսութեան եւ գիտահետազօտական նոր հաստատութիւն մը, որ կը զբաղի արտադրութեան տեղաբաշխման եւ մասնագիտական հարցերով: Գիտական այս նոր հաստատութեան կից պիտի չինուի նաեւ տարրալուծարան մը:

ԵՐԵՒԱՆԻ օփերայի եւ Թատրոնի արուեստագէտները գացած են Թիֆլիս եւ ներկայացումներ տուած են, որմէ ետք տեղի ունեցած է համերգ մը հայկական եւ վրացական երգերով:

ՔԻԵՒԻ երիտասարդական կազմակերպութեան պատուիրակները այցելած են Երեւան եւ շփումներ ունեցած հայ երիտասարդներու հետ, միաժամանակ պըտտելով տեսարժան վայրերը:

«ՅԱՌԱՋ» ԻԹԵՐԹՕՆԸ (175)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Բ.

ՓԱՆՈՍԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ

Աստուած խօ բոլորը միայն մեզ չէ տըւել. նա տուել է, որ մենք էլ չունեցողների համար բաժին հանենք:

— Գնե՞լ էք այդ ամէնը:

— Ոչինչ չենք գնել: Բոլորը մեր տանիցն է. իւղը, պանիրը ստացել ենք մեր կովերից ու ոչխարներից. մեղրը մեր մեղուներից, միւսներն նոյնպէս մեր բերքերից ենք ստացել: Պատահում է, որ երբեմն Քրդերը մեզ համար իւղ, պանիր, չորաթան ընծայ են բերում, բայց մենք նրանց բերածը չենք ուտում, տալիս ենք վաճառելու:

Ես իսկոյն յիշեցի, որ այդ սովորութիւնը Պարսկաստանի Հայոց մէջ էլ կար, մանաւանդ կանանց մէջ, որ «թըրքազէն» է ասելով, մահմեդականների թէ մորթած միսը եւ թէ այլ ուտեստները պիղծ կը համարէին եւ չէին գործածի, ինչպէս փոխադարձապէս, Մահմէտականները Հայերի պատրաստած ուտեստների վերաբերութեամբ նոյն կարծիքն ունէին:

Յետոյ մտանք ամբարը, որ մի ցամաք չինուածք էր, եւ ամէն կողմից օդը համարձակ անցուդարձ էր անում: Այստեղ ահագին, քառանկիւնի փեթակները լի էին ցորենով եւ ալիւրով: Մեծ եւ փոքր խարարների ու ջուալների մէջ դրած էին զանազան տեսակ ընդեղէններ՝ բրինձ, ձաւար, կորկոտ, մաշ, բակլայ, սիսեռ, ոսպ եւ այլն: Դրանք պահոց օրերի համար էին:

— Բացի բրինձից, — ասաց պառաւը, — մնացած բոլորը մեր մշակութիւններից ենք ստացել: Բրինձի մշակութիւնը այստեղ չէ յաջողւում, եւ այնքան էլ ջուր չկայ. ասում են, որ նա ջուր շատ է սիրում:

Պառաւը երկրագործութիւնից նոյնպէս տեղեկութիւն ունէր:

Յետոյ անցանք թոնրատունը: Այստեղ հաց էին թխում, կերակուրներ էին եփում: Աղախինների եւ սպասաւորների մի ամբողջ խումբ աշխատում էր, կարծես, մի մեծ բանակ պէտք է կերակրէին: Բոլորի վրայ հսկում էր, բոլորին կառավարում մեր վարպետի կինը: Ես զարմանում էի, թէ ինչպէս նրա պառաւ սկեսուրը իր իրաւունքները տուել էր նրան: Մեր կողմերում այս տեսակ առանձնաշնորհութիւններ խիստ հազիւ էին պատահում ընտանիքների մէջ: Քանի որ պառաւ սկեսուրը դեռ կենդանի էր, հարսը ձայն չունէր տնային տնտեսութեան մէջ:

Թոնրատունը, դէպի բակի կողմը դարձրած երեսը բաց, իսկ երեք կողմից ծածկուած, մի ընդարձակ սրահ էր, որ յարմարեցրած էր ամառուայ կեցութեան համար: Այստեղից մտանք հացատունը: Կարելի է ասել, որ վարպետ Փանոսի կահ–կարասիքը եւ տնային հարստութեան մեծ մասը այստեղ էր տեղաւորած: Մինը միւսի վրայ ծալած դարսած էին գեղեցիկ կապերտներ, գորգեր, սփռոցներ եւ նախշուն թաղիքներ: Պղնձեայ մեծ եւ փոքր կաթսաները, սինիները, թասերը, մաքուր, նոր կլայեկած, աչք էին շլացնում: Այստեղ եւս անկողինները, իրանց բոլոր պարագաներով կապած, կարգով դարսած էին ծալքերի վրայ: Ո՞ւմ համար, — վարպետ Փանոսի ընտանիքը շատ փոքր էր այդքանի համար: Պառաւը փարատեց իմ մտատանջութիւնը, ասելով.

— Պատահել են ուրախութեան հացկերոյթներ, կնունք ենք ունեցել կամ մկրտութիւն. պատահել է, որ սուգ ենք ունեցել, մեռելահաց ենք տուել. հարիւր հոգուց աւելի մեր սեղանի վրայ նստած են եղել: Բայց երբեք չի պատահել, որ մի դդալ անգամ հարեւանից փոխ առած լինէինք: Ամէն ինչ մեր տանը պատրաստ ունեցել ենք, եւ ամօթ ենք համարել ուրիշից բան խնդրել: Մարդս մեռնելուց յետոյ, ես շատ խղճութիւն կրեցի. բայց այն ժամանակ եւս իմ աշխատանքով էի ապրում: Իսկ երբ որդիս մեծացաւ, Աստուծոյ ողորմութեամբ, հօր դատարկուած տունը նորից լցրեց: Հիմա շատերը, որոնք առաջ ծիծաղում էին մեզ վրայ եւ մարդի տեղ չէին դնում, — հիմա նախանձւում են:

Պառաւի խօսքերը եւ այն բոլորը, որ ես տեսայ, իմ մէջ զարթեցրին եւ ուրախ եւ տխուր մտածութիւններ: Ուրախալի էր ինձ տեսնել հայկական մի ճոխ տուն, Աստուծոյ բոլոր բարիքներով լի, ուր ամէնքը ուրախ եւ գոհ, վայելում էին անսպառ բախտաւորութիւն: Իսկ նրա շուրջը բազմաթիւ ընտանիքներ հեծում էին աղքատութեան մէջ: Ի՞նչ էր դրա պատճառը: Ես համոզուած էի, որ թողեալ արտաքին հանգամանքները, որոնք փութացնում էին տիրող աղքատութիւնը, — գլխաւոր եւ բուն պատճառը պէտք էր որոնել իրանց՝ աղքատների մէջ: Եւ յետոյ առիթ ունեցայ մօտից, շատ մօտից շօշափել այդ պատճառները:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարանին 1958 – 1959 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը բացուին ապրիլ 15ին եւ կը փակուին Յուն. 15ին: Տեսչութիւնը ջերմօրէն կը խնդրէ որ դիմողները անպայմանն միասին բե–րեն իրենց զաւակներուն դպրոցական վկ–ճակացոյցը :

COLLÉGE S. MOORAT

26, Rue Troyon, Sèvres Tel. OBS. 18-28

ԱՅՍՕՐ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ժամը 13·30էն 14, հայկական երաժշտութիւն, Ֆրանսա Թիւ 2, ձայնասփիւռի կայանէն :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ· Կ· Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Այրի Տիկին Թիւթիւնճեանի, Տէր եւ Տի–կին Հ·Թիւթիւնճեանի և բոլոր պարագա–ներուն, իրենց փեսին, քերայրին և ազգա–կանին Ա· Կէօնճեանի (Պէյրութ) մահ – ուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Ֆ· Կ· Խաչի մասնաճիւղը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Կարտանի, Էքսի, Պիվէրի այն բոլոր հայ–րենակիցներուն որոնք մասնակցեցան ծո–մապահութեան շաբաթի իր հանգանակու–թեան: Նոյնպէս Ամերիկայէն ընկեր Ս· Յակոբեանի իր երկու հազար Ֆր· նուի – րատուութեան առթիւ: Պ· Յակոբ Փա – փազեանի՝ որ իր ինքնաշարժով օգտակար եղաւ իրենց այցելութեան Փըթի Ար – պուայի Սանաթորիոմի հիւանդ հայրե – նակիցներուն :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Հրանդ Պարոնվարդեանի մահուան առ–թիւ Տէր եւ Տիկին Յարէթնազովեան ե – րեք հազար Ֆր· կը նուիրեն Մշակոյթի Տան: (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Հ· Բ· Ը· ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Հ· Բ· Ը· Մ· միջմասնաճիւղային հա – մագումարը այս տարի տեղի կ'ունենայ Լիոնի մէջ Մայիս 3 եւ 4ին: Այս առթիւ տեղւոյն մասնաճիւղը նախատեսած է ճաշ մը ի պատիւ պատգամաւորական ժո–ղովին, Մայիս 3ին Շաբաթ իրիկուն Օթէլ Թէրմինիւսի մէջ, որուն ընթացքին պիտի յայտարարուի ազգօգուտ շատ կարեւոր որոշումներ ի մասնաւորի Լիոնահայ գա–ղութին համար: Անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ այս ճաշին, պէտք է արձա–նագրուին մինչեւ ապրիլ 28 հետեւեալ հասցէներուն.— Պ· Կիւլպէնկեան 35 բիւ Տիւնուար, Պ· Թաղէոսեան 97պիս, բիւ տը լա Փառ – Տիէօ :

SALLE GAVEAU

45, RUE LA BOETIE

RECITAL

ՍԵԴՐԱԿ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

ՄԱՅԻՍ 19ԻՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

Յայտագրին մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ
ՄԱՅԻՍ 11ԻՆ

Սորպոնի Մեծ Ամփիթատրոնին մէջ

Սիրայօժար մասնակցութեամբ Հայ եւ Միջազգային հռչակաւոր արուեստագէտ–ներու :

Տոմսերու գինն է 500, 300 եւ 200 Ֆր·: Ստանալու համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին՝ 15 բիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ: Ինչպէս նաեւ Հայ Կարմիր Խաչի փարիզեան շրջանի մասնաճիւղե – րուն:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Տիկին Ն· Տէմիրճեանի մահուան առ – թիւ փոխան ծաղկեպսակի Պ· Վրդանէս Թաղէոսեան հազար Ֆր· կը նուիրէ Շա – վիլի եկեղեցիին :

Տիկին Ն· Գէորգեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Կ· Կարապետեան Շաւիլի եկեղեցւոյն կը նուիրեն հազար Ֆրանք :

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Սալ Քատէի մէջ, (Նախկին Փըթի – Ժուրնալ) 21, RUE CADET

Հինգշաբթի, Ապրիլ 24, ժամը 21ին

Նախաձեռնութեամբ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ (ՋՈՄ)

Կը նախագահէ՝ Պ· ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

Կը խօսին Կ· ՓՕԼԱՏԵԱՆ եւ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Օր· Շաքէ Պէնկեան (երգ), Օր· Օր Ժիւլիէթ Աւետիսեան եւ Շաքէ Յովհաննէսեան (արտասանութիւն), Ժագ Քասքանիէ, Պ· Պուսէ, Սոնիա Գաբրիէլեան (երբեակ):

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Ալֆորվիլէն՝ օթօքար, արձանագրուիլ Ֆիլիփի սրճարանը: Կը մեկնի ժամը 20·30ին Պոլ· Քարնոյէն և Փըթի Փոնէն:

Իսիէն ժամը 20ին Ջատիկեանի սրճարանէն :

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՅԻՇԱՏԱԿԸ

ՓԱՐԻԶ

Կիրակի (Ապրիլ 27), ժամը 17ին,

SACRÉ-CŒURի

եկեղեցիին մէջ:

Հոգեհանգստեան պատարագ Ապրիլեան Համազգային արհաւիրքին նահատակնե – րուն յիշատակին :

ԼԻՈՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆ

Փոն տը Շէրիւի եւ Շրջակայքի Հայ Ազգային Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Աւետարանական եւ Սթանովի Հայր· Միութեան, տեղի պի – տի ունենայ Ապրիլ 27ին, Գաթպիսոն Պ· Պապիկեանի սրահը:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Յ· Դ· Աղբիւր – Սերոբ–Մ· Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ· ժողովը այս Շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օ – րակարգ, ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ· Կ· Խաչի քաղաքի մասնաճիւղի ընդհ· ժողովը ապրիլ 23ին, Չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ահարոնեան ակումբի մէջ: Կարեւոր օրա–կարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայու – թիւնը անհրաժեշտ է :

Ֆ· ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Մարսէյլի Շրջ· վար–չութեան մասնաճիւղային ժողովը այս Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ա – հարոնեան ակումբը: Կը հրաւիրուին բո–լոր մասնաճիւղերու վարչութիւնները : Կարեւոր օրակարգ :

ԽՆՋՈՅՔ

Թոքատի Հայր· Միութեան տարեկան խնջոյքը Կիրակի (27 Ապրիլ), կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Իսիի Խրիմեան դպրոցի սրահը: Նախագահութեամբ Պ· Հան – տալեանի :

Կը խօսի Պ· Սահակ Յովհաննէսեան:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին՝ երգ, արտասանութիւն, կովկասեան պար մաս–նակցութեամբ՝ Տիկին Գալայճեանի, Օր· Թարոնի եւ Օր· Յովհաննէսեանի եւ ու – րիշներու :

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆրանս· Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան եւ մաս – նակցութեամբ տասներկու կազմակեր – պութեանց եւ միութիւններու :

27 Ապրիլ, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2·30ին, Հ· Յ· Դ· Տան մէջ:

Կը նախագահէ՝ Պ· ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻ – ՐՈՍԵԱՆ :

Կը բանախօսէ՝ Վ· ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Գեղարուեստական պատշաճ բաժին :

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Առաւօտեան պիտի մատուցուի հոգե – հանգստեան պաշտօն յետ պատարագի՝ Ապրիլեան զոհերուն համար :

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Լիոնի Հայ Կաթողիկէ ժողովրդապե – տութիւնը սիրով կը հրաւիրէ Լիոնի եւ շրջակայի հայ գաղութը Ապրիլեան Նա – հատակներու յիշատակը վերակոչելու համար մատուցուելիք պատարագին ու հոգեհանգստեան պաշտօնին, որ տեղի պիտի ունենայ Ֆուրվիէրի Տիրամօր տաճարին մէջ, Կիրակի 27 Ապրիլ, ժամը ճիշդ 10ին, Արհ· Գօլլէնի՝ արե – ւելածէս հասարակութիւններու եպիսկո – պոսին նախագահութեան տակ :

ՎԻԷՆԻ մէջ Ապրիլ 27ին :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆ

Կազմակերպուած Վալանսի Հայ Ազգ· Միութեան կողմէ :

Տեղի կ'ունենայ Թէաթր – Մունիսի – բալի մէջ, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին :

Կը խօսի վկրապատուելի Ա· ՊԱԳԱԼԵԱՆ (Մարսէյլէն) :

Խօսք կ'առնեն Սահակ Աւագ քահանայ Պապիկեան, Գեր· Գրիգոր վարդապետ Պապեան :

Հոգեհանգստեան պատարագ, Կիրակի ժամը 11ին, Լիոնի եկեղեցիին մէջ, 69 Րիւ Լուի Պլան :

ՍԱՄ ԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս Կիրակի ժամը 16էն 24

AMBASSADEURS

3 Ավընիւ Կաբրիէլ (Քոնքորտ)

Բարձր հովանաւորութեամբ՝ նախկին նախարար եւ երեսփոխան՝ Է· ՆԷԺԸԼԷՆԻ

Պատուոյ նախագահութեամբ Պ· ՆՈՒՐ ՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ՊԱՁԻՁԱ

Մասնակցութեամբ Օր· ԺԱԳԼԻՆ ՖՐԱՆՍԻ (Օփերայէն)

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով· Թրիւտէն 09–67 եւ Կիւթէմպէր 51–84

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս Չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին, Քատէի վերնայարկը:

Կը խօսի ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՄԵԼԻՔԵԱՆ :

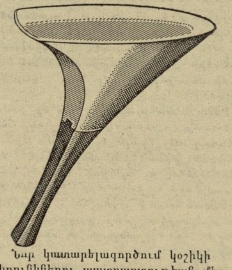
Նիւթն է.— «Ներսէս Պատր· Վարժա – պետեանի ազգային – քաղաքական գոր – ծը » :

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն· Մարմնի, (Փարիզի Տիկ· Միութիւն) ընդհ· ժողովը տեղի պիտի ունենայ 26 Ապրիլ 1958, ժամը 17·30ին իր կեդրոնատեղին՝ 15 բիւ Ժան Կուժօն :

Առաջին ժողովին մեծամասնութիւն գո–յացած չըլլալով, այս ժողովը, ինչ որ ալ ըլլայ ներկաներուն թիւը, օրինաւոր պի–տի նկատուի : Օրակարգ.— 1· Վարչու–թեան նիւթական եւ բարոյական հաշուե–տուութիւն: 2· Նոր վարչութեան ընտ – րութիւն: 3· Ընթացիկ հարցեր :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Նար կատարելագործում կօշիկի կրունկներու պատրաստութեան մէջ

Առաջին հայ հաստատութիւնը որ յաջողած է մաթիէռ փլասթիքի եւ ալիւմինիոմ միացումով շինել ան – բեկանելի (էնքասապլը) եւ ճկուն կօ– շիկի կրունկներ ամէն բարձրութեամբ

Դիմել՝

VANPLAST

(Վ Ա Ն Լ Ե Ա Ն)

7, RUE GODOT DE MAUROY

Téléphone : OPEra 01-08

Առաւօտները հեռաձայնել՝ ITA 16-38

» 33-38

ԾԱԽՈՒ Է

Ազատ տնակ մը (փավիյօն), ներքնա – յարկի վրայ, 3 սենեակ, խոհանոց, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, կոյուղի (թու թ'ա լ'էկու), ներքնայարկ (սու – սօլ), ջրցան (տուշ), մեծ աշխատանոց մը բա– կին վրայ ապակեպատ: Պզտիկ պարտէզ մը առջեւը եւ կողքին, կայարանի մօտ, (ԻՍԻ – Էնվալիտի գիծէն գետին ձախ ափը), օթօպիւս 123 եւ 190 (կա – յարան Իսի), Իսիի մեթրոյէն 10 վայր – կեան ոտքով : Դիմել՝

40, Bld Rodin, Issy-les-Moulineaux, Seine

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ
LA CITÉ-VIE

ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

36, RUE DE L'ARCADE, PARIS 8e

Վարչական կեդրոն՝

31, Avenue de la Paix, Strasbourg

LA CITÉ-VIE Ձեզի կ'ըսէ.—

« Եթէ հողածու եւ խղճամիտ մէկն էք որ կ'ուզէք ապահովել ձեր ընտանիքը ձեր մահէն ալ անդին, կանխաւ ապահովեցէք անոր ապագան, կեանքի վրայ ապահովա– գրութիւն մը առնելով:

Ձեր ներկայացուցած մեծ դրամագլուխը փոխարինած կ'ըլլաք այս ձեւով, մահ – ուան պարագային :

Մտային անհրաժեշտ հանգստութիւնը կ'ունենաք ձեր գործերուն համար : Կա– րելիութիւնը կ'ունենաք նաեւ դրամա – գլուխ մը հիմնելու եւ ձեր հանգստեան թոշակը ապահովելու: Կ'ունենաք անմի – ջապէս տուրքի կարեւոր առաւելութիւն – ներ :

Աւելի մի սպասէք ազատ մարդ մը դառնալու համար: Անմիջապէս դիմեցէք այն հաւիւրամեայ ապահովութեան խումբին, որուն մաս կը կազմէ՝

LA CITÉ-VIE

Իր ներկայացուցիչները՝

M. TULIÈRE, Inspecteur Divisionnaire

10, Place St. Pierre en Arles, S/Rhône,

M. WAAG Délégué

Ձեր տրամադրութեան տակ են, այս վերջինին հասցէն՝

CHEZ M. YAVER, Sollicitor

37 Bis Rue Thubaneau, Marseille

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

Ագանս ԼԵՎԷ

Agence LEVET

9, BLD. DES ITALIENS RIC 36-75

ՓԱՐԻԶ 9ՐԴ, չքեղ խանութ, պզտիկ յարկաբաժինով, ներկայիս շըմիզըրի, շատ լուրջ գործ, լաւ հաստթով, նոր պայմանագիր (պայ) վարձք 200·000:

ՍԷՆ Է ՈՒԱԶ, շուկային հրապարակին վրայ, պազար շատ դիւրին աշխատցնելու համար, կարեւոր առուծախ (Շիֆր տ'ա–ֆէր), յարկաբաժին, երեք սենեակ, խո– հանոց :

ՓԱՐԻԶ 15ՐԴ, մեթրոյէն 40 մեթր, գեղեցիկ եւ արդիական շէնքի մէջ, 2 սենեակ, խոհանոց, ջրցան (տուշ), 3րդ յարկ, վերելակ: Պատերով, 3 միլիոն 8 :

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՔՈՆՖԵՔՍԻՈՆԻ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ

Créations FRANCINE PARIS

38, RUE D'ABOUKIR (3e ÉTAGE)

TÉL. CEN. 91-10

spécialiste de corsage de luxe

ARTICLES FANTAISIE

ՃՈԽ ԵՒ ԸՆՏԻՐ ՄԹԵՐՔ

Խնամուած աշխատանք

Շատ մատչելի գիներ

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
— 17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e) —

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15059-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 23 ԱՊՐԻԼ

MERCREDI 23 AVRIL 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8176 34EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3977

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԴՐԱԴԱՐՁՈՒՄՆԵՐ

Նախարարական տագնապը բազմաթիւ ուրիշ անպատեհութեանց կարգին կոչ - ուած է նաեւ իր բնական — ու բացասա - կան — անդրադարձումն ունենալու երկ- րի ելմտական - տնտեսական կացութեան վրայ :

Տագնապին միակ դրական արդիւնքն այն եղաւ, որ ազգայնացուած հիմնար - կութեանց աշխատաւորները յետաձգեցին ծրագրուած գործադուլները՝ չդժուարա- ցնելու համար դահլիճին կազմութիւնը:

Ցետաձգում՝ չի նշանակեր անշուշտ հը- րաժարում : Նոր կառավարութիւնը իր ա- ռաջին քայլերէն իսկ պարտաւոր պիտի ըլլայ դիմակալել ընկերային տագնապին :

Պետական գանձին վիճակը այնքան ալ յուսահատական չի թուիր : Կառավարու - թիւնը պիտի չնեղուի · իր անմիջական վճարումները կատարելու համար : Մա - նաւանդ որ շնորհիւ տուրքերու գանձու - մին, ելմտական նախարարութիւնը որոշ ժամանակի համար ի վիճակի պիտի ըլ - լայ գոհացնելու իր յանձնառութիւնները:

Հակառակ ձեռք առնուած միջոցներուն, ապրուստի անհրաժեշտ առարկաներու գիները շարունակ կը բարձրանան : Ու բնական ճամբով կը յանգին աշխատա - վարձքերու յաւելման : Իսկ այս վերջինն ալ պատճառ կը դառնայ իր կարգին՝ գի- ներու բարձրացման :

Կախարդական շրջանակ՝ ուսկից կա - րելի չըլլար դուրս գալ :

Յոյս կար, որ այս եղանակին գիներն ու աշխատավարձքերը պիտի հաւասարակշ - ռուէին : Սակայն այդ յոյսն ալ չիրակա - նացաւ : Գիներու յարաճուն բարձրացման պատճառաւ՝ երաշխաւորեալ նուազագոյն աշխատավարձքը յառաջիկայ Յունիս 1ին դարձեալ յաւելում պիտի կրէ :

Ելմտացոյցը 600 միլիառի բաց մը ունի այս տարի : Ֆելիքս Կայեարի կառավա - րութիւնը ծրագրած էր ամսոյս վերջը փոխառութիւն մը կազմակերպել՝ այդ բացը գոցելու համար :

Այս ծրագիրն ալ ջուրն ինկած է հիմա :

Միւս կողմէ Դեկտեմբերէն ի վեր նե - րածումները նախատեսուած չափը կ՚անց- նին : Գլխաւոր պատճառներէն մէկն ալ այն է, որ արտասահմանէն ուտեստեղէնի մեծաքանակ գնումներ կը կատարուին՝ ներքին շուկային վրայ գիներու բարձրա- ցումը արգիլելու համար :

Նախանիւթերու ներածումն ալ աւել - ցած է՝ շնորհիւ ճարտարարուեստի բար- գաւաճ վիճակին :

Մինչ օտար երկիրներու մէջ տագնապը կը ծանրանայ եւ գործազուրկներու թիւը օրէ օր կ՚աճի, Ֆրանսայի մէջ գործա - րանները աւելի քան երբեք տենդոտ աշ - խատանքի լծուած են :

Վիճակագրութեան մը համաձայն, Փե- տրուարին արտադրութիւնը հարիւրին 11 աւելի եղած է՝ բաղդատմամբ անցեալ տարուան :

Անշուշտ Ալժերիոյ պատերազմը կարե- ւոր դեր մը կը խաղայ : Միւս կողմէ սա- կայն ներքին սպառումն ալ մեծապէս ա- ւելցած է : Գործաւորները հիմա աւելի շատ կը շահին ու շատ ալ կը ծախսեն :

Այս կացութեան միակ անպատեհութիւ- նըն այն է, որ արտադրուած ապրանք - ները դիւրաւ գնորդ կը գտնեն Ֆրանսա- յի մէջ եւ գործարանատէրերը շատ յա - ճախորդ չեն փնտռեր օտար երկիրներու մէջ : Այսինքն արտածումները բաղձացուած չափով չեն կատարուիր : Ուստի եւ օտար դրամի (տըվիզ) նեղութիւն կայ միշտ՝ ներածումներու փոխարժէքը վը- ճարելու համար :

Նոր կառավարութեան գլխաւոր հոգե - րէն մէկն ալ պիտի ըլլայ հաւասարակշ - ռութիւն հաստատել ելմտական տնտեսա- կան ճակատին վրայ :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԻՏՈՅԻ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ժորժ Պիտօ շարունակեց իր տեսակցու- թիւնները՝ կուսակցական պարագլուխնե- րու հետ եւ կարգ մը յայտարարութիւն - ներ ըրաւ մամուլին, անգամ մը եւս շեշ- տելով Ալժերիոյ կարեւորութիւնը եւ այդ հարցին մէջ իր վճռական դիրքը .— Ֆը- րանսա պիտի պահէ իր գերիշխանութիւ- նը՝ Ալժերիոյ մէջ :

Երկուշաբթի կէսօրէ ետք Պիտօ գլուխ գլխի տեսակցութիւն մը ունեցաւ Կի Մո- լէի հետ եւ աւելի քան մէկ ժամ խօսե - ցաւ՝ ապահովելու համար անոր աջակ - ցութիւնը :

Ընկերվարական պարագլուխը այդ տե- սակցութենէն ետք յայտարարեց .— Պի- տօ հարց տուաւ ինծի՝ թէ ի՞նչ պիտի ըլ- լար բարեկամներուս դիրքը՝ իր փորձե - րուն հանդէպ : Իրմէ չպահեցի, թէ մեր խմբակը համաձայն չէր իր թեկնածու - թեան : Մեր օժանդակութեան մասին պէտք չէ մտածել, մինչեւ իսկ կրնայ ըլ- լալ որ դէմ քուէարկենք :

Կի Մոլէ ճշդեց, թէ իր ընկերները դէմ են Ժորժ Պիտոյի քաղաքականութեան .— Դժուար թէ կարելի ըլլայ ընկերվարական կուսակցութեան մէջ մեծամասնութիւն գոյացնել եւ սակա ցաւալի է, նկատի առնելով Պիտոյի անձնական արժանիք - ները :

Անդրադառնալով ընկերվարական պա- րագլուխին յայտարարութեանց, Պիտօ հաստատեց այն իրողութիւնը թէ Ընկեր- վարականներու թեր քուէարկութեան համար շատ քիչ հաւանականութիւններ կան : Այսուհանդերձ պատրաստ վարչա - պետը անգամ մը եւս յայտնեց իր հա - մակրանքը՝ հանդէպ ընկերվարական կու- սակցութեան, որ իր օժանդակութիւնը չի սակարկեր ազգային տագնապներու ա - տեն : Պիտօ մաղթեց, որ Կի Մոլէի բա- րեկամները վերջապէս որոշեն օգնել ի - րեն՝ կառավարութիւնը կազմելու հա - մար :

Ժորժ Պիտոյի դժուարութիւնները մի - այն արտաքին ճակատի վրայ չեն : Ժո - ղովրդական Շարժումի իր ընկերներն ան- գամ դէմ են իր վարած քաղաքականու - թեան :

Երէկ իրիկուն Ժողովրդական Շարժու- մը ժողով մը պիտի գումարէր, վերջնա - կանապէս ճշդելու համար իր դիրքը Պի - տոյի հանդէպ : Եթէ ժողովը դէմ արտա- յայտուէր՝ Ժորժ Պիտօ այսօր հրաժարած պիտի ըլլար արդէն իր պաշտօնէն, մին- չեւ հինգշաբթի ժամանակ չկորսնցնելու համար : Այլապէս, Եշ. օր պիտի ներկա- յանայ Ազգ. Ժողովին :

Պիտօ մեծ դժուարութեանց կը բախի : Թէեւ ինք ամէն գինով կ՚ուզէ յաջողիլ եւ Ազգ. Ժողովին ներկայանալ հինգշաբթի մինչ իրեն կը թելադրուի արդէն իսկ հը- րաժարիլ : Եթէ Ժողովրդական Շարժումը երեքշաբթի օրուան իր ժողովին մէջ ու- չէ զօրավիգ կանգնիլ իր պարագլուխին, Պիտօ կրնայ 3 - 4 ձայնի առաւելութեամբ ստանալ Ազգ. Ժողովին վստահութիւնը : Այս պարագային՝ Պիտօ կ՚ուզէ 12 նախա- րարով դահլիճ մը կազմել : Եթէ յաջողե- լու յոյս ունենայ, նկատի ունի հետեւեալ երեսփոխանները .— Ելմտական նախա - րար՝ Փինէ (անկախ), Ալժերիա՝ Սուս- թէլ (ընկերային Հանրապետական), Ներ- քին Նախարարութիւն՝ Քէօյ (Արմատա - կան անջատուած), իսկ արտաքին նախա- րարութիւնը ինք կը ստանձնէ :

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԺՈՂՈՎԸ ՅԵՏԱՁԳՈՒԵՑԱՒ

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԲՈՂՈՔԸ ԱՆՀԻՄՆ Է

Ինչպէս գրած էինք, երկուշաբթի Ա - պահովութեան Խորհուրդը քննեց խորհր- դային բողոքագիրը՝ որուն համաձայն հիւլէական եւ ջրածին ռումբեր կրող ա - մերիկեան օդանաւեր թռիչք կատարած են ռուսական սահմաններու վրայ : Նախ՝ խօսեցաւ Սոպոլեւ, որ մասնաւորապէս յայտարարեց .— Ամերիկացի գինուորա - կաններու զօրծելակերպը սպառնալիք մըն է խաղաղութեան հանդէպ · ի՞նչ պիտի ըլլայ, եթէ օր մը ռուսական եւ ամե - րիկեան օդանաւերը իրարու հանդիպին հիւսիսային շրջանին մէջ ... :

Եզրակացնելով իր խօսքը խորհրդային պատուիրակը առաջարկեց որ Ամերիկա - ցիք հրաժարին այդպիսի վտանգաւոր փորձերէ :

Միացեալ Նահանգներու ներկայացու - ցիչ Քապոթ Լոճի պատասխանը միաժա - մանակ յարձակողական եւ պաշտպանո - ղական էր, ինչպէս կը նախատեսուէր : Լոճ յայտարարեց թէ ամերիկեան օդա - նաւերը հիւլէական ոչ մէկ միջադէպի տեղի կրնային տալ եւ այդ ուղղութեամբ Խ. Միութիւնը մտահոգուելու պէտք չունէր : Վերջապէս ամերիկացի պատ - ուիրակը հարց տուաւ .— Եթէ Խ. Միու - թիւնը այնքան կը վախնայ հիւլէական ու ջրածին զէնքերէ, ինչո՞ւ չհամաձայ- նեցաւ, երբ Ամերիկա առաջարկեց անջը- պետի հսկողութիւնը · այն ատեն Ռուսիա ամբողջութեամբ ապահով կրնար զգալ ինքզինք :

Քանատայի, Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Ազգ. Չինաստանի ներկայացուցիչները յաջորդաբար պաշտպանեցին ամերիկեան տեսակէտը :

Առաւօտեան ժամը 1.30ին խորհրդային պատգամաւորը առաջարկեց բանաձեւ մը քուէարկել՝ որով ամերիկեան օդանաւե- րը ջրածին ռումբերով զինուած այսու - հետեւ պէտք չէ թռիչք կատարեն :

Քապոթ Լոճ ըսաւ, թէ ամերիկեան օ - դանաւերը ո՛չ մէկ վտանգ կը ներկայա - ցնեն խաղաղութեան համար :

Համաձայնութիւն չգոյանալով՝ ժողո - վը յետաձգուեցաւ ցնոր տնօրինութեան :

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐԸ

Ինչպէս գրած էինք Կիրակի օր տեղի ունեցաւ գաւառական ընտրութիւններու առաջին մասը : Այս առթիւ նկատելի է որ ձեռնպահներու թիւը նուազ է քան՝ 51ի ընտրութիւններուն : Առաջին առթիւ 889 հոգի ընտրուեցաւ : Ասոնց կարգին 25 համայնավար, մէկ ծայրայեղ ձախ, 132 ընկերվարական, 37 զանազան ձախ, 236 արմատական, 81 ժողովրդական շար - ժում, 345 չափաւորական, 25 ընկերային հանրապետական (նախկին կոլեան), մէկ փուժատական, երկու ծայրայեղ աջ, չորս զանազան : Չափաւորականները եւ Ժողովրդական Շարժումը նոր աթոռներ շահած են, ինչպէս նաեւ Արմատական - ները : Տեղական մամուլը գիտել կու տայ թէ ընտրութիւնը որոշ կայունութիւն կը յայտնաբերէ : Եթէ ձայներու նկատմամբ

Համայնավարները շահ արձանագրած են, ընդհանուր համեմատութեան մէջ կո- րուստ ունին, մինչ նախորդ ընտրու - թիւններուն ապահոված էին ձայներու 23.8 առ հարիւրը՝ այս անգամ ստացած են 22.3 առ հարիւր : Կարեւոր կորուստ մը ունին մանաւանդ Լօթէ Կարոնի մէջ, որ երկար ատեն նկատուած է «Կարմիր նահանգ» :

Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն խոր կսկիծով կը ծանուցանէ Ֆրանսայի շրջանի իր վաստակաւոր ըն - կերներէն՝

ԲԺ. ՅԱԿՈԲ ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԼԵԱՆԻ

մահը որ պատահեցաւ Ապրիլ 20ին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԿԻՆ ՆԱԽԱԳԱՀ Վենսան Օրիոլ առ- ջի օր հասաւ Թել - Ավիվ, ուր ընդու- նուեցաւ Արտաքին նախարար Տիկին Կոլ - տա Մէյէրի եւ Ֆրանսայի դեսպանին կողմէ :

ԻՏԱԼԻՈՅ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցու- թեան պարագլուխը՝ Թոլիաթթի Ունիթայի մէջ ծանր յարձակումներ ըրած է Ուինս- թըն Չըրչիլի վրայ : Այս յօդուածը մեծ զարմանք պատճառած է Իտալիոյ քաղա- քական շրջանակներուն, որոնք անտեղի կը գտնեն նման բանավէճ մը՝ երբ բոլոր կուսակցութիւնները ընտրական պայքա - րով զբաղած են : Ոմանք ապացոյց մը կ՚ուզեն տեսնել որ Թոլիաթթի այլեւս երկ- րորդական դիրքի վրայ է եւ ուրիշներու ձգած է կուսակցական պայքարը :

ԿԻՊՐՈՍԻ յոյն աՀաբեկիչները սպառ - նալիքներ ըրին Անգլիոյ, որ ընդհանուր յարձակողականի պիտի անցնին, եթէ խորհրդակցութիւնները չսկսին՝ լուծելու համար Կիպրոսի հարցը :

ՆԵՒԱՏԱՅԻ անապատին վրայ (Ամերի- կա) օդանաւային աՀռելի արկած մը պա- տահեցաւ · երկու օդանաւեր իրարու բա- խելով կրակ առին · 49 հոգիէն ոչ ոք ա - զատեցաւ :

ԱՆԳԼԻՈՅ Վարչապետ Մաքմիլըն Յու - նիս 9 - 10 պիտի երթայ Ուաշինկթըն, Նախագահ Այզընհաուըրի հետ տեսնուե- լու համար :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Պատերազմական Նախա - րարութիւնը հերքեց այն զրոյցները, որոնց համաձայն չորեքշաբթի հրթիռ մը պիտի արձակէին դէպի լուսին · բայց, ճշդեց նախարարութիւնը, այդ ուղղու - թեամբ փորձեր պիտի ըլլան :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ լեհական դեսպանատան մէջ Խրուշչեւ կարճ ճառ մը խօսելով կոչ ըրաւ՝ որպէսզի համայնավար երկիրները իրարու զօրավիգ կանգնին եւ միասնա - կանութիւն ցոյց տան :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ մամուլի «Թաս» գործա- կալութեան համաձայն Մարոքի եւ Խ. Միութեան միջեւ առեւտրական համա - ձայնագիր մը ստորագրուած է՝ մէկ տարուան համար : Խ. Միութիւնը Մարո- քի պիտի տայ քարիւղ, մեքենաներ, շի- նափայտ եւ դեղօրայք, փոխարէն ստա - նալով բուրդ, մորթ, ձկնեղէն :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Ապրիլ 21) .— Զոյլ ոսկի 523.000 (534.000), նափոլէոն 3850 (3900), զուից. 3670 (3720), անգլ. 4340 (4390), քսան տոլարնոց 18.360 (18560), Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) ստերլին 1245, տոլար 450 (456), զուից. 107, պելժ. 9.15, լիր 0.73, մարք 109 :

ԴԱՐՁԵԱԼ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԸ ԵՒ ՄԵՐ ՄՇԱԿՈՅԹԸ

(Դ. եւ վերջին մաս)

Տեղ մը կարդացի, որ Բարեգործականը 27.000 ոսկի յատկացուցած է Նուպար մարզական միութեան համար ընդարձակ գետին մը գնելու նպատակով :

Իմ կողմէ որեւէ բացատրութիւն անիմաստ պիտի ըլլար այլեւս :

Ահա այս Բարեգործականն է, որ իր չքնաղ «Համապարփակ»ին մէջ որոշած է «Հրատարակութեան համար նաեւ նկատի ունենալ այլ արժէքաւոր գործեր» :

Վարչութիւն, ոսկի յոբելեան, յանձնաժողով, մասնաժողով, ենթայանձնախումբ ... Նուպար մարզական միութեան համար 27 հազար եգ. ոսկի արժող ընդարձակ գետին եւ անտեսում Օննիկ Աւետիսեանի արժէքաւոր գործին ...

Ահա այս մարդիկն են, որ յանուն հայ մշակոյթի եւ հայագիտութեան ժողովուրդէն դրամ կը հաւաքեն, համապարփակ ծրագիրներ կը պատրաստեն, օտար համալսարաններու մէջ հայագիտական ամպիոն կ'ուզեն հաստատել, պատկերազարդ ու քարտիզաւոր Հայոց պատմութիւն, Նախա – Մեսրոպեան հայ մատենագրութեան համառօտ պատմութիւն, եռամսեայ պարբերագիրք կամ տարեգիրք կ'ուզեն հրատարակել : Բայց երկու հազար ոսկի չեն տրամադրեր մշակոյթի վերաբերող օգտակար գործի մը հրատարակութեան :

Անմիջապէս աւելցնեմ, որ Օննիկ Աւետիսեան Դաշնակցական չէ : Ով.գիտէ, քանի որ անունը այս սիւնակներուն մէջ յիշուեցաւ, կրնայ ըլլալ, որ Դաշնակցական նկատեն զինք. ասիկա ընկալեալ սովորութիւն մըն է մեր մէջ :

Բարեգործականի «Համապարփակ ծրագիր»ը ունի նաեւ ընկերային բաժին մը, բայց ալ սիրտ չմնաց այդ մասին խօսելու :

Ըսի արդէն, թէ միտք չունիմ մարդ համոզելու, թող որ մեր մէջ այլեւս համոզելիք մարդ չէ մնացած : Այս կամ այն կողմը դասուած ես, հոգ չէ թէ յանուն ճշմարտութեան բան մը կ'ուզես ըսել :

Եթէ ըսելիքդ չըսես անկեղծօրէն, «ինչու չես ըսեր» կ'ըսեն : Եթէ ըսես, «վա՜յ, տանիկ ըսիր» կ'ըսեն : Կը ջանաս ճիշդ բան մը ըսել, ծուռ կը մեկնեն : Ուրեմն «ով ինչ կ'ուզէ թող ըսէ» կ'ըսես եւ ըսելիքդ կ'ըսես առանց որեւէ նկատումի :

Այս պայմաններուն մէջ, կրնաս վստահ ըլլալ, որ ըսելիքդ ոչ ոք կը համոզէ : Բայց խիղճդ կը հանդարտի, որ այս կամ այն հարցի մասին գոնէ հրապարակաւ արտայայտուած ես :

Բարեգործականի հետ ոչ մէկ խնդիր ունիմ, սակայն իբր հայ մշակոյթի աւանդապահ, առաջնորդ, վարիչ ... ա՜հ, այս պարագային՝ խնդիրը կը տարբերի :

Վտանգաւոր բան է, երբ կոյրերը միականիներուն առաջնորդ կ'ըլլան :

Դարձեալ կը կրկնեմ, — Բարեգործականէն ոչ մէկ ակնկալութիւն ունիմ, ոչ մէկ բան մերժած է ինծի քանի որ ոչ մէկ բան ուզած եմ իրմէ :

Այն ատեն ի՞նչ է տէրտդ, պիտի հարցնէք : Ըսեմ ահաւասիկ.— Բարեգործականը իրաւունք չունի յանուն հայ մշակոյթի դրամ հաւաքելու :

Բարեգործականը կարողութիւն չունի հայ մշակոյթի ղեկավար ըլլալու :

Բարեգործականը իր իրաւասութենէն եւ կարողութենէն դուրս կ'ելլէ, երբ հայ մշակոյթի անունով դրամ կը հաւաքէ եւ ծրագիրներ կը ներկայացնէ :

Բարեգործականը բարեգործական միութիւն թող մնայ, իսկ եթէ կ'ուզէ մշակութային յաւակնութիւններ անուցանել, այդ պարագային ամէն Հայու իրաւունքն է հաշիւ պահանջել իրմէ, նիւթական եւ բարոյական հաշիւ :

Բարեգործականճինները թող զուրգուրան ամէն մէկ տոլարի վրայ, սակայն թող վազ անցնին հայագիտութիւն, հայագիտական ամպիոն, պատկերազարդ Հայոց պատմութիւն, նախա – Մեսրոպեան հայ գրականութեան պատմութիւն կլլեցնելէ մեզի :

Բարեգործականը լաւ ճանչցողներ եղան Հայաստանի մէջ, թող չկարծուի, թէ զայն լաւ ճանչցողներ չկան նաեւ ըՍփիւռքի մէջ :

Կրնան շատ բան պարտկել, սակայն ոչ՝ հա մշակութային գործը :

Յ. ՓԻՐՏԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՄՈՍԿՈՒԱ-ՊԵԼԿՐԱՏ ՆՈՐ ԲԱՆԱՎԷ՞Ճ

Ինչպէս գրած էինք, անցեալ Մարտին Պելկրատի մէջ հրատարակուեցաւ Եուկոսլաւիոյ համայնավարներուն ծրագիրը, պատրաստուած՝ Կեդրոնական Կոմիտէի մէկ յանձնախումբին կողմէ : Ծրագիրը վաւերացնելու համար յանձնուեցաւ Եօթներորդ Համագումարին, որ բացուեցաւ երէկ, Ապրիլ 22 :

Խ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան Կեդրոնական Կոմիտէի պաշտօնաթերթ «Կոմունիստ» երկար յօդուած մը գրած է այս ուղղութեամբ, խստօրէն քննադատելով եուկոսլաւ համայնավարներու պատրաստած ծրագիրը : Ուշագրաւ է այս յօդուածը մանաւանդ անոր համար, որ «Կոմունիստ»ը Կեդր. Կոմիտէի պաշտօնաթերթ ըլլալէ աւելի՝ մարքսիզմ – լենինիզմի տեսաբանական պաշտօնական խօսնակն է :

Եուկոսլաւներու պատրաստած նոր ծրագիրը բացայայտ հեռացում մըն է խորհրդային ուղեգիծէն, ինչպէս կը շեշտէ «Կոմունիստ» :

Ծրագիր մը՝ կուսակցութեան մը ներքին գործն է, բայց նոյնքան կը հետաքրքրէ նաեւ այլ երկիրներու համայնավարները, ինչպէս կը շեշտուի նաեւ Եուկոսլաւներու պատրաստած ծրագիրին մէջ :

Ուսումնասիրելով այդ ծրագիրը, կը տեսնենք թէ մարքսիզմ–լենինիզմի սկզբունքներու ահագին շարան մը կը պարունակէ եւ ունի բազմաթիւ ճիշդ վերլուծումներ :

Այսուհանդերձ, այնտեղ կը տեսնենք նաեւ տեսակէտներ՝ որոնք յստակօրէն կ'անջատուին մարքսիզմ–լենինիզմի գաղափարաբանութենէն, համաշխարհային համայնավարութեան տեսութենէն : Անոնք կը վերաբերին այն հարցերուն՝ ուր կը շօշափուի միջազգային ներկայ կացութիւնը :

Միջազգային ներկայ կացութեան մասին Եուկոսլաւներու յայտնած տեսակէտը շատ հեռու է 1957 Նոյեմբերին համայնավար կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն կողմէ ստորագրուած խաղաղութեան յայտարարութեան մօտենալէ :

«Կոմունիստ» մանաւորապէս կը քննադատէ տնտեսական ճակատի վրայ «քաղքենի»ներու հետ յարաբերութեանց մասին եուկոսլաւ համայնավարներու առաջարկած ուղեգիծը, առարկելով թէ դրամատիրական երկիրներու մէջ կարգ մը հաստատութեանց ազգայնացումով,— որքան ալ կարեւոր ըլլայ ան, — կարելի չէ անմիջապէս հասնիլ ընկերվարութեան :

Ընկերվարութեան հասնելու համար՝ աշխատաւոր դասակարգը պէտք է հաստատէ իր քաղաքական իշխանութիւնը :

Համայնավար կուսակցութիւնները կը հաւատան, թէ ընկերվարութեան կարելի է հասնիլ երկու միջոցներով, համաձայն տեղական պայմաններուն. անիկա կրնայ ըլլալ կռիւով կամ խաղաղ միջոցներով. բաց այս «խաղաղ միջոցներ»ն ալ յեղափոխական նկարագիր ունին. յեղափոխութեան մէկ երեսը կը ներկայացնեն անոնք : Կարգ մը եուկոսլաւ տեսաբաններ չեն խօսիր այս երկու միջոցներուն մասին :

Ծրագիրը կը հեռանայ նաեւ Լենինի վարդապետութենէն՝ ղեկավար դասակարգի պայքարին մէջ : Անոնք կը հաւատան թէ կարգ մը երկիրներու մէջ ընկերվարութեան կարելի է հասնիլ՝ առանց բանուորական քաղաքական կուսակցութեան : Իբրեւ օրինակ կը յիշուին Միացեալ Նահանգները, ուր սէնտիքաները բաւական են՝ հասնելու համար ընկերվարութեան. «Կոմունիստ» անտրամաբանական կը գտնէ այս տեսակէտը ... :

Ծրագիրը նկատի չէ առած համայնավար կուսակցութեան «արժանիք»ները եւ ոչինչ կ'ըսէ միջազգային համայնավարութեան շարժումին մասին, ինչ որ Մոսկուայի հաճոյ չի թուիր : Այս ձեւի լեզուն, կ'ըսէ «Կոմունիստ», իրականութեան չի համապատասխաներ :

Եուկոսլաւները չեն խօսած նաեւ պատերազմի վտանգին մասին. Մոսկուայի պաշտօնաթերթը համայնավարներու «մանիֆեստ»էն հատուածներ յիշելով կը յայտնէ թէ այդ վտանգը աշխարհակալներու յարձակողական քաղաքականութեան մէջ է. հետեւաբար՝ պէտք էր խօսիլ այդ մասին, ճշդել ընկերվարական երկիրներու դերը : Որովհետեւ, այս ձեւով ընկերվարականներու եւ աշխարհակալներու քաղաքականութեան մէջ տարբերութիւն կարելի չէ գնել. նոյնիսկ՝ այն տպաւորութիւնը կը ձգէ, թէ Պելկրատի համայնավարները կը քննադատեն ընկերվարական երկիրները. կը քննադատեն համայնավար կուսակցութեանց միասնականութիւնը :

Անդրադառնալով Եուկոսլաւներու այն տեսակէտին՝ թէ անկախութեան, հաւասարութեան եւ իւրաքանչիւր երկրի առանձնայատկութեան սկզբունքին վրայ հիմնուած պէտք է յարաբերութիւններ մշակել այլ շարժումներու հետ, «Կոմունիստ» կ'ընդգծէ թէ այսպիսի սկզբունքներ չեն ճշդեր այն՝ ինչ որ պէտք է ըլլան ընկերվարական երկիրներու յարաբերութիւնները : Մոսկուայի խօսնակը կ'ըսէ, թէ ընկերվարական երկիրները նախ իրարու միջեւ յարաբերութիւն պէտք է ստեղծեն եւ օգնեն իրարու՝ ուրիշներու մասին մտածելէ առաջ :

Ինչպէս կը տեսնուի «Կոմունիստ» անզիջող դիրք մը ունի Եուկոսլաւներու ազատական գաղափարաբանութեան առջեւ եւ իւրաքանչիւր կէտի քննարկումէն ետք կը կրկնէ իր յանկերգը .— Պէտք է աշխատիլ եւ միջոցներ ստեղծել որպէս զի բոլոր երկիրները մտնեն համայնավար շրջագիծէն ներս : Այս ուղղութեամբ ալ խաղաղ միջոցները աւելի նպաստաւոր գտնելով հանդերձ, կը յիշէ Հունգարիոյ 1956ի յեղափոխութիւնը .— եթէ տկարութիւն ցոյց տրուէր՝ «հակայեղափոխական»ները կրնային յաջողիլ բանուորական տիրապետութիւնը տապալելու իրենց մտադրութեան մէջ :

Պելկրատի պատրաստած ծրագրին մէջ ամէնէն աւելի յարձակումի կ'ենթարկուի այն կէտը՝ ուր կը ջատագովուի «ազգային համայնավարութիւն»ը : Հետեւաբար՝ անկախ Մոսկուայի ղեկավարութենէն :

«Կոմունիստ» գայթակղած է այս ուղեգիծէն եւ կը պահանջէ՛ որ եուկոսլաւ համայնավարները Խ. Միութիւնը ճանչնան իբրեւ գերագոյն ղեկավար : Այստեղ ալ կը յիշէ համայնավար կուսակցութեանց Մոսկուայի մէջ ստորագրած «մանիֆեստ»ը ուր կ'ըսուէր թէ կուսակցութեան գերագոյն ղեկավարութիւնը կը պատկանի Խ. Միութեան :

Պելկրատ միանգամ ընդ միշտ կը ջնջէ այդ հարցը ազգային համայնավարութիւն հռչակելով :

«Կոմունիստ» կը սպասէ որ Եօթներորդ Համագումարին մէջ, որ ներկայիս տեղի կ'ունենայ Լիուպլիանա, համայնավարները «սրբագրեն» այդ ծրագիրը :

Ցարդ այս ուղղութեամբ ո՛չ մէկ յօդ–

ԷԼ ՄԻ՛ ԱՂՕԹԻՐ

Ցեռոյ կրկին առաջացաւ դէպի դէզը եւ, զգուշութեամբ, ոտների ծայրերի վրայ կարծես թէ վախենալով զարթեցնել չոգի ձեռքից մնջած մէջատներին անգամ : Մէկ էլ նայեց խոռոչի մէջ, նրա շունչը բռնուում էր յուզմունքից, նա գլուխը բարձրացրեց եւ հօր ու որդու հայեացքներն իրար հանդիպեցին : Մի փոքր ժամանակ նրանք լուռ նայում էին իրար : Որդին համարձակ, իսկ հայրը սարսափած : Այնտեղ, դէզի խոռոչի մէջ, արեւի կիզիչ շողերի տակ փայլփլում էին մի քանի հրացանների փողեր. հայրը ձեռքը մեկնեց դէպի այդ սարսափելի խոռոչը եւ աղմած ծնօտների միջից գոչեց .

— Սրանք ... զո՞ւ ...

— Ես :

— Զա՞րը քեզ կապեց, խե՞լքդ յանկարծ թռաւ, թէ Աստուած անիծեց քեզ էլ, իմ օջախն էլ :

— Ո՛չ չարը կապեց, ո՛չ խելքս է թըռել, ոչ Աստուած անիծեց մեզ եւ մեր օջախը : Այս գործի համար Աստուած թէ անիծի՛ ...

— Ապա ի՞նչպէս այդ բաներն ընկան տէր Սարգսի կալը, աշխարհում էլ տեղ չկա՞ր, ո՞ր սատանան խրատեց քեզ :

— Հա՛յր, տեսա՞ր դէմքերը ...

— Ի՞նչ դէմքեր :

— Տեսա՞ր Մուրոյին եւ Նավոյին դէմքերը ...

— Հա, տեսայ երկու մեռելի դէմք : Նրանցից առաջ շատերն եմ տեսել, այսուհետեւ էլ կը տեսնեմ ուրիշները. ոչ ոք անմահ չէ :

— Հայր, մեռել էլ կայ, մեռել էլ, այս երկուսը մեռած չէին :

Մուրօն ու Նավօն, չէ՞ որ բանտից մեռած բերին նրանց :

— Այո, բանտից բերին, բայց նրանք մեռած չէին : Նայեցի՞ր դէմքերին. նրանք խօսում էին, եւ ես լսեցի նրանց ասածները, երբ բուրվառ էի ձգում : Նրանք բաներ փսփսացին եւ ես հասկացայ, եւ ինչպիսի բաներ .. Վայ նրանց, որոնք չեն լսի : Նրանք ինձ ասացին, առ հրացաններ եւ տուր ամէնքին, ով գլխին կրում է քօլոզի մի կտոր, ով որ կնիկ չէ, ով որ իր կրծքի տակ քարի փոխարէն մի սիրտ է կրում զգալու ընդունակ, որ ուրիշի լացը լսելիս մորմոք ալ գիտէ, կըսկըծալ գիտէ, որ խուլ չէ եւ լսում է իր չուրջը հնչուող աղեղարշ ձայները, որ կոյր չէ եւ տեսնում է, թէ ինչե՛ր են կատարւում այժմ մեր սեւ երկնքի տակ : Եւ ես առայ այս զէնքերը, ես, քո որդին ... Անիծիր ինձ, եթէ կամենում ես, հօր անէծքը զարհուրելի է, բայց այս մեր վիճակն էլ անուն չունի :

Մի փոքր ժամանակ լռութիւն տիրեց :

— Ես չեմ անիծի քեզ, որդի, ասաց տէրտէրը մի փոքր հանդարտած, տեսնելով որդու յուզմունքը ... ես չեմ անիծի, իմ շրթունքներից անէծք չի դուրս գայ, այլ միայն աղօթք, այժմ էլ կ'աղօթեմ քեզ եւ բոլոր աշխարհի համար :

— Աղօթք, ի՞նչ եղաւ քո աղօթքը. երբ փշրում էին Նավոյի ատամները, երբ ջարդում էին նրանց յօնքերը, փետում արտեւանունքները, մնացածը բանտի պատերից հարցրու : Ոչ, հայր, ես էլ չեմ աղօթի, այս ձեռքը էլ երբեք բուրվառ չի ձգի : Այս շրթունքներն էլ երբեք աղօթք, աղաչանք չեն արտասանի, իմ կրծքից երբեք էլ հառաչանք ու հեծեծանք չի դուրս գայ. այս սեւ ժայռը, մեր անարդանքի, մեր սորկութեան, մեր ցաւ ու հոգսերի այս դարաւոր վկան էլ երբեք իմ բերանից չի լսի մի բառ որ ամօթ բերէր մի տղամարդի : Այսուհետեւ աղօթքի փոխարէն այսպէս պիտի գործեմ ես, եւ եթէ այս հաճելի չլինի Աստծուն, ես կը բողոքեմ նրա դէմ անգամ, ես կը գոչեմ աշխարհովս մէկ, թէ արդարութիւնը երկնից չի գալիս թէ անարդարութեան, չարագործութեան նիւթող, հովանաւորող է Աստուած ... բայց այդ անկարելի է, ես համոզուած եմ որ երկինքն էլ կ'օրհնի իմ ճանապարհը ...

— Լսիր ինձ որդի, ես ծեր եմ, փորձուած, դու ջահիլ ես անփորձ, խօսածներդ չարի թելադրութիւն են : Հայ քրիստոնեան նման է այս ժայռին, թշնամիները փոթորիկներ են որ կ'անցնին նրա կատարով առանց խորտակել կարողանալու նրան : Հանդիստ եղիր եւ աղօթիր Աստծուն, իսկ այս բաները հէնց, այս գիշեր այնպէս անյայտացրու որ աշխարհում ոչ ոք չլսի քո ոտնաձայնը :

— Հէնց այս գիշեր ես կը հեռացնեմ նրանց, բայց իմացիր որ ինձ այլեւս չես տեսնի ... ես կ'երթամ այնտեղ ուր հոսում է արիւն, ուր թափւում է արցունք եւ ուր թշուառ մարդը ծանր հարուածի տակ միայն չի աղաչում, հապա նաեւ բողքել գիտէ, կռուել գիտէ, կը գտնեմ ձեռներ որ մահի հետ միասին այս մահի գործիքն էլ բռնել գիտեն : Եւ երանի երբեք, երբեք չլսես ինձ ...

Եւ նոյն գիշերը հեռացաւ Թաթուլը :

×

Մի ամբողջ շաբաթ էր, որ Հաքքի բէգը ժայռի ստորոտում վայելում էր Տէր Սարգսի ճոխ սեղանը : Նրա սովորութիւնն էր ամէն ամառ մի քանի օրով «հիւր» գալ իր «քիրվա քէշիշին» :

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

(3 Նար.)

ԿԱՐԳԸ ՄԵՐՆ Է, ՏՂԱՔ

—o—

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ մեր Հերոսամարտին հոյակապ պատմութիւնը, խմբագրութեամբ Արամ Հայկազի : —

Շատեր արդարացի կերպով մեղադրեցին, Տ. Գարահիսարցիներէն ոմանց անտարբերութիւնը հանդէպ մեր հերոսական պայքարին ոգեկոչման: Այսօր հրճուանքով կը դիմաւորենք կատարուած աշխատանքը, որուն համար բոլոր սրտով երախտապարտ պիտի մնանք տաղանդաւոր գրագէտ եւ հայրենակից Արամ Հայկազի :

Տ. Գարահիսարցին անհատապաշտ ըլլալէ աւելի գաղափարապաշտ է, քինախնդիր ըլլալէ աւելի վրէժխնդիր՝ երախտանուածքով: Այս բնորոշումը պիտի գտնեն հերոսամարտի հատորին մէջ առանց չափազանցութեան :

Ուշացանք, բայց հասանք մեր հերոսներու կտակին մասունքները պատմութեան յանձնելու վսեմ նպատակին: Այո, Տ. Գարահիսարցին կուգայ պատմութեան յանձնել իր դիւցազնամարտը: Հրապարակ կուգայ ազատութեան փառքը կերտող հերոսներու ուխտը ազգային սեփականութիւն դարձնելու նախանձախնդրութեամբ: Հրապարակ կուգայ իր արժանի տեղը գրաւելու ազգային ազատագրական պատմութեան մէջ :

Խոստովանիմ: Նախանձախնդրութենէ մը աւելի, պարտականութեան մը գիտակցութիւնը գիս կը խանդավառէ Ապրիլեան այս օրերուն: Խունկ ու մոմի տեղ կամք, լաց ու կոծի տեղ հաւատք: Ցաւարտեւութիւն՝ առանց ընկրկումի: Ուրեմն կրկնենք.

— Կարգը մերն է, տղաք :

Տարածենք, ձեռքէ ձեռք խլենք, մեր հաւատքի աւետարանը դարձնենք մեր հերոսամարտի կոթողը կազմող այս հատորը: Մինչեւ այժմ ազգային նոր սուրբերու շարքերէն դուրս մնացած էին մեր հերոսները: Ասկէ վերջ մեր արժանի տեղը պիտի գրաւեն հայրենասէր քաջորդիները :

Կտակները իրենց լեզուն ունին եւ իրականացման միջոցները :

«Յառաջ»ի 1934 Յուլիս 20 թիւով Վարդան Ջավուշ կը պատասխանէր կոչիս.—

«Ես կտակ ունիմ արդէն: Տ. Գարահիսարցի քաջ զինուոր յայտնի Ղուկաս Ազբարը կռիւին 19րդ օրը 15 հազարնոց Թուրք կանոնաւոր բանակը ճեղքելու խիզախութիւնը ինծի հաղորդելու պահուն կ'ըսէր :

— Ջավուշ, դէթ մէկ հոգի ազատենք որ կարենայ պատմել այս բոլորը գալիք սերունդին» :

Երկրորդ մը աւելի. սրտաճմլիկ. —

«Յառաջ»ի 1950 Յունիս 11ի թիւով, Մեծ Տ. անգուգական իր գրիչէն հոսող խօսք – կտակ խմբագրականով կը սաստէր բոլորս.

— «Զարաշուք օր մը, եթէ պատահէր որ ուրիշ նահանգներու եւ քաղաքներու մնացորդները մոռնան ամէն յիշատակ, Վասպուրականը եւ Տ. Գարահիսարը ամէնէն վերջը պիտի մնան, ուրիշ կարգ մը շրջաններու հետ :

Անոնք պիտի ըլլային «վերջին Մոհիկանները» եւ ոչ թէ յառաջապահները կամաւոր նահանջի :

Երկուքն ալ — եւ ուրիշ «մոռացկոտներ» — իրենց ետին ունին լեռ մը փառք եւ տառապանք: Արիւն եւ արցունք :

Արդ որ ուժն է որ պիտի կրնայ արդարացնել իրենց դասալքութիւնը, պատմութեան եւ անոր սերունդին առջեւ» :

Վարդան Ջավուշ, շատ քիչերու նման չարաշուք մահէն ազատած մեր հերոսամարտի ռազմիկներէն էր. խիզախ ու անվեհեր, որ հերոսներուն կտակը կը բերէր մեզի: Եւ Տ. Միսաքեան կը թափահարէր մեզ, որպէսզի «մոռացկոտներ»ս լեռ մը փառք, արիւն եւ արցունք մեր ետին չթողունք, անցուկը մոռցուք չընենք :

Վստահ եմ, անթաղ ու անշիրիմ հերոսներու աճիւններուն հետ վերկենդանացած Վարդան Ջավուշներու, Տ. Միսաքեաններու հոգին պիտի խայտայ իրենց օտար հողակոյտին տակ, երբ հրապարակ ելլէ Տ. Գարահիսարի հերոսամարտի փնտռուած հատորը, ամբողջ 459 էջերէ բաղկացեալ: Այն ատեն բոլոր Ղուկաս Ազբարներու կտակը իրականութիւն դարձած՝ հերոսները կրկին պիտի վերանան ու սրբանան :

Կարգը մերն է, տղաք:

Մեծ Եղեռնէն հրաշքով ազատած մեր սերունդին կ'իյնայ արժեցնել մերիսկական կոչումը, նուիրագործել մեր սրտահատորներուն անմոռանալի ուխտը :

Գիտնանք գնահատել մեր ընկերոջ Արամ Հայկազին զոհողութիւնը, որովհետեւ այս արի ու քաջ տղան միս – մինակ ճամբայ ելաւ, բոլորիս ուխտը իր լրումին հասցնելու վճռականութեամբ: Դժբախտաբար չունինք Հայր. Միութիւն մը, չունեցանք ունեւոր նուիրատու հայրենակից մը, որ թեւ – թիկունք կանգնէր վերցնելու տպագրական ծախքերուն գոնէ մէկ մասը :

Մեզի կ'իյնայ շնորհաւորել, ձեռք երկարել, ճակտէն համբուրել եւ ըսել.

— Մեր ուխտը կատարումին հասաւ, Արամ Հայկազ, մեր հերոսամարտը վերակենդանացաւ, մեր թախիծը թռաւ: Հերոսներու աճիւնները ծաղկեցան: Քուբեռդ թեթեւցաւ: Այժմ կարգը մերն է:

ԱՆՇԷՆ ԿԱՐԹՏՈՒՆԻ

ուած լոյս տեսաւ Նիկոսյաւ մամուլին մէջ: Բայց, կը կարծուի թէ Պելկրատ հակայարձակումի պիտի անցնի, ինչ որ երկու երկիրներու միջեւ նոր գրչապայքար մը կրնայ ստեղծել :

Թ. Ա. Թ.

ՀԱՅ ԴԻՒԱՆԱԳԷՏ ՄԸ ԻՎԱՆ ԹԵՒՈՍԵԱՆ

—o—

Ինչպէս գրած էինք, Մարտ 30ին Մոսկուայի մէջ մեռաւ Խ. Միութեան ճափոնի լիազօր դեսպան Իվան Թեւոսեան: Այս առթիւ Երեւանի «Ս. Հայաստան» օրաթերթը թարգմանաբար հրատարակած է «Փրաւտա»ի մէկ յօդուածը, ուր կ'ըսուի թէ երկար ատենէ ի վեր Թեւոսեան հիւանդ էր: Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Ապրիլ երեքին, զինուորական պատիւներով: Թափօրին մաս կը կազմէին Ա. Միկոյեան, Խրուշչեւ, Վորոշիլով, Բուլկանին եւ բարձրաստիճան այլ անձեր :

Իվան Թեւոսեան ծնած է 1902ին Շուշիի մէջ. արհեստաւոր ընտանիքի զաւակ էր :

Առաջին անգամ 1921ին մասնակցած է Համայնավար կուսակցութեան 10րդ համագումարին: Նոյն տարին մտած է Մոսկուայի լեռնային ակադեմիան, իբրեւ ուսանող :

Ուսումը աւարտելէ ետք «էլեկտրոստալ» գործարանի գլխաւոր ճարտարապետ նշանակուած է, մեծապէս ուշադրութիւն գրաւելով :

Ինչպէս կը գրէ «Փրաւտա» Թեւոսեան նորութիւններ բերած է ելեկտրական արդիւնաբերութեան մէջ: 1931 – 1936 Շանի արդիւնաբերութեան մէջ պատասխանատու պաշտօնի կոչուած է, միշտ աշխատելով Ռուսիոյ մէջ: Այնուհետեւ երեք տարի շարունակ կ'աշխատի Խ. Միութեան պատերազմական արդիւնաբերութեան մէջ, իբրեւ կառավարիչի տեղակալ:

1939 – 1940 Նաւաշինական արդիւնաբերութեան կառավարիչ, իսկ անկէ վերջ՝ մետաղի արդիւնաբերութեան ընդհանուր կառավարիչ է:

Բ. Աշխարհամարտի ընթացքին խորհրդային ռազմական արդիւնաբերութիւնը իրեն վստահուած էր: Ռազմաճակատի պատուէրներուն գործադրութիւնը կատարած է անթերի կերպով, որուն համար ստացած է Աշխատանքի Հերոսի կոչում :

1949ին նշանակուած է Խ. Միութեան փոխ – վարչապետ, ստանձնելով գունաւոր մետաղի, ածուխի, նաւթի արդիւնաբերութեան եւ հանքերու ուսումնասիրութեան ընդհանուր ղեկավարութիւնը :

1956ին կոչուած է դիւանագիտական պաշտօնի եւ նշանակուած ճափոնի Արտակարգ եւ լիազօր դեսպան :

Համայնավար կուսակցութեան 18, 19 եւ 20րդ համագումարներուն մէջ յաջորդաբար ընտրուած է Կեդրոնական Կոմիտէի անդամ :

Իվան Թեւոսեան պարգեւատրուած է բազմաթիւ շքանշաններով, ինչպէս կը տեսնուի սակայն՝ Հայաստանի մէջ չէ աշխատած երբեք, այլ՝ իր ուժերը ի սպաս դրած է Խ. Միութեան գործերուն:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԻՐԱՔԻ ԱԶԳ. ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ Ա. ՆԻՍՏԸ

Իրաքի նորընտիր Ազգ. Ընդհանուր Ժողովի Ա. նիստը տեղի ունեցաւ Ազգային Առաջնորդարանի դահլիճին մէջ, Մարտ 25ին, ներկայութեամբ երեք կրօնական եւ քսանըերեք աշխարհական երեսփոխաններու: Ժողովին նախագահ եւ վիճակիս առաջնորդ Հոգշ. Տ. Զգօն Ծ. վրդ. Տէր Յակոբեան տէրունական աղօթքով բացուած յայտարարեց ժողովը եւ շնորհաւորեց նորընտիր երեսփոխանները: Ապա իր շնորհակալութեան խօսքը ուղղեց շրջանաւարտ Քաղաքական Ժողովին: Հայր Սուրբը իր շնորհակալութեան խօսքը ուղղեց նաեւ Ընտրական Յանձնախումբին, որ Մարտ երկուքի ընտրութիւններուն ձեռնհասութեամբ եւ կանոնաւորութեամբ տարաւ իր վրայ դրուած բեռը, եւ հայ ժողովուրդին, որ կարգապահութեամբ եւ քաղաքացիական հասուն գիտակցութեամբ մասնակցեցաւ ընտրութեանց :

Ժողովը գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրեց իր մնայուն դիւանը՝ յանձինս հետեւեալներուն.

Ա. ատենապետ՝ Պ. Քեր. Գույումճեան:

Բ. ատենապետ՝ Տօքթ. Բարգէն Փափազեան :

Ա. ատենադպիր՝ Պ. Մկրտիչ Տէր Մկրտիչեան :

Բ. ատենադպիր Պ. Մեսրոբ Յովհաննէսեան :

Մնայուն դիւանի ընտրութենէն ետք, նորընտիր ատենապետ Պ. Քերովբէ Գույումճեան, որ նաեւ ատենապետն էր նախորդ Ազգային Ընդհ. Ժողովին, իր շնորհակալութեան խօսքը ուղղեց երեսփոխաններուն՝ անոնց ցոյց տուած անվերապահ վստահութեան համար իր անձին հանդէպ :

Կրօն. Ժողովի անդամ ընտրուեցան.

Տ. Գրիգոր աւագ քհնյ. Տէր Յակոբեան:

Տ. Գեղամ քհնյ. Փաշայեան:

Իսկ փոխ–անդամ ընտրուեցան.

Տ. Խորէն քհնյ. Գասապեան :

Տ. Սուքիաս քհ. Պօղոսեան :

Կրօնական ժողովի ընտրութենէն ետք, դարձեալ գաղտնի քուէարկութեամբ, Ազգ. Ընդհ. Ժողովը ձեռնարկեց նորՔաղաքական Ժողովի ընտրութեան :

Ընտրուեցան հետեւեալ ազգայինները.

Տքթ. Վարդան Ալեքսանդրեան:

Պ. Պ. Նշան Յակոբեան, Լեւոն Մելքոնեան, Տոքթ. Նուպար Աստարճեան, Յովհաննէս Սէմէրճեան, Գալուստ Սիւրմէնեան, Հայրապետ Միքայէլեան :

Փոխ անդամներ՝

Տոքթ. Հրանդ Իզմիրլեան, Պ. Պ. Քերոբ Մանուէլեան, Նիկողոս Ալեքսանդրեան, Յովհ. Յովհաննէսեան :

Նախագահ Հայր Սուրբը «Պահպանիչ»ով փակեց ժողովը գիշերուան ժամը 11ին:

«Գոյամարտ»

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (176)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Բ.

ՓԱՆՈՍԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ

Այդ դուք կը տեսնէք իմ պատմութեան ընթացքում: Բայց աւելի համոզուեցայ իմ կարծիքների մէջ, երբ տեսայ վարպետ Փանոսի գործարանը :

Պառաւի առաջնորդութեամբ ես մտայ մի երկարաձեւ շինուածքի մէջ, ուր զետեղուած էր գործարանը: Այստեղ մինը միւսի մօտ շարուած էին ներկի կարասները: Ներկում էին ամէն գոյներով, առաւելապէս լեղակի գոյնով: Գիւղացիները բերել էին զանազան տեսակ տնային գործուածներ, որպիսիք են՝ կտաւ, շալ, բամբակեայ կամ բրդեայ թելեր եւ այլն: Յաճախորդների մէջ կային զանազան ազգերից եւ զանազան լեզուներից, — հայ, թուրք, քուրդ, ասորի եւ ուրիշները: Վճարների հատուցումները կատարւում էին ըստ մեծի մասին երկրագործական եւ անասնապահական բերքերով. փողի փոխարէն տալիս էին իւղ, պանիր, ցորեան, բուրդ, մորթիք եւայլն: Այդ էր պատճառը, որ գործարանատէրը ստիպուած էր քաղաքում մի խանութպանի հետ ընկեր լինել, որպէս զի վաճառուեն այդ մթերքները: Ոմանք ոչինչ չէին վճարում :

Աշխատանքը եռ էր գալիս ժրաջան բանուորների ձեռքում: Փոքրիկ եւ մեծ աշակերտները, հագուստով ու մարմնով թաթախուած ներկերի մէջ, վժվժում էին այս կողմ ու այն կողմ: Կապոյտ լեղակը ամենի ձեռքերի եւ դէմքի վրայ թողել էր իր թախծալի գոյնը: Կապոյտ էին գործարանի փայտեայ սիւները, կապոյտ էին առաստաղը, յատակը եւ կաւով ծեփած պատերը, կապոյտ էին երկայն փայտեայ ձողերը, որոնց վրայ չորացնելու համար կախ էին տուած ներկուած կտաւները: Կապտագոյն էր եւ լոյսը, որ ներս էր թափանցել գործարանի նեղ պատուհաններից :

Բայց իմ ուշադրութիւնը գրաւեց մի այլ բան. գործարանի փոխ – վարպետը, մի երեխայ գրկում բռնած, լռութեամբ մօտեցաւ լեղակի կարասին: Կարասը հէնց նոր էին խառնել եւ մոյգ – լըջագոյն փրփուրը դեռ դիզուած էր նրա բերանի վրայ: Նա երեք անգամ պտըտացրեց երեխային կարասի շուրջը, յետոյ խորհրդաւոր կերպով մատը թաթախեց փըրփուրի մէջ եւ նրանով խաչաձեւ օծեց երեխայի կոկորդը: Պառաւ դայեակը, որ կանգնած էր այնտեղ եւ երկիւղածութեամբ նայում էր այդ գործողութեան վրայ, ընդունեց փոխ – վարպետի ձեռքից երեխային, նրա բժշկութիւնը վարձատրելով մի կապտագոյն աքաղաղով, որ բերել էր իւր հետ :

— Այդ երեխան կապոյտ հազ ունի, — ասաց վարպետՓանոսի մայրը, որ կանգնած էր իմ մօտ, եւ խորհուրդ տուեց, որ նոյն գործողութիւնը եւ իմ կոկորդի վրայ կատարել տամ :

Շատ չանցաւ, սովորական ժպիտը երեսին, ներս մտաւ վարպետ Փանոսը: Նրա յայտնուիլը այն ազդեցութիւնը չը գործեց, ինչպէս առհասարակ լինում է վարպետի ներկայութեան ժամանակ.— անգործը գործի է դիմում, աղաղակները լռում են, կրկին տիրում է կարգը, — ոչ այլ կարգը պահպանուած էր եւ նրա բացակայութեան ժամանակ: Նրա մէջ չէր երեւում ոչ հպարտ գործարանատիրոջ խստութիւնը եւ ոչ արեւելեան վարպետի կոպիտ տիրասիրութիւնը.— այլ մի պարզ, մտերմական կապ միացնում էր ստորադրեալներին իրանց գլխաւորի հետ: Նա գործունեայ մարդու յատուկ աչալրջութեամբ մօտեցաւ կարասներին, նայեց նոր ներկած կտաւներին ու շալերին, մի քանի բաներ հարցրեց, մի քանի պատուէրներ տուեց եւ հեռացաւ: Նրա մի հայեացքը բաւական էր գիտնալու համար, թէ որտեղ ինչ էր պակաս, եւ որտեղ ինչ պէտք էր անել: Յետոյ նա դարձաւ դէպի յաճախորդները. մօտենում էր ամէն մէկին, բարեւում էր, հարցնում էր նրանց առողջութիւնը, հետաքրքրւում էր նրանց դրութեամբ, թէ ի՞նչպէս է հացի բերքը, առո՞ղջ են նրանց անասունները, առո՞ղջ են նրանց հայրը, մայրը, կանայքը, զաւակները եւայլն: Բոլորի անունները գիտէր, բոլորի մասին հարցմունքներ էր անում :

Ինչ որ աւելի աչքի էր զարնում, — այդ էր՝ յաճախորդների չափազանց ընտանիութիւնը, թէ վարպետ Փանոսի եւ թէ նրա տան հետ: Մի քուրդ մօտեցաւ նրա մօրը, խնդրեց, որ իր անթարիի պատռուած թեւքը կարել տայ: Մի այլ քուրդ մի զոյգ կենդանի կաքաւներ էր բերել վարպետի փոքրիկ երեխաների համար: Ես զարմանում էի, ի՞նչ էր պատճառը, այդ մարդը, որ գիշերը Ասլանի հետ այնքան դառնութեամբ էր խօսում Քուրդերի մասին, այժմ այդպէս բարեկամաբար ողջագուրում էր նրանց: Միթէ՞ դա մի տեսակ կեղծաւորութիւն էր նրա կողմից. միթէ՞ շահեկան նպատակները ստիպում էին նրան շողոքորթել իր յաճախորդներին :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Այրի Տիկին Մարիամ Թահթալեան, Այրի Տիկին Ազաւնի Թիւթիւնճեան, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Թահթալեան եւ զաւակնե֊րը, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Թիւթիւնճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հայկ Թիւթիւնճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Ինճէճեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկ. Անանիկ Փափազեան, Այրի Տիկին Տիրուհի Կէօնճեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Բիւզանդ Զօրպաճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Գէորգեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Ինճէճեան (Փարիզ), Տոքթ. Աւետիս Ինճէճեան (Գերմանիա), Ստեփան Ինճէճեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Մանուկ Ղազէրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Անդրէ Սարաֆեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Փանոսեան, Տէր եւ Տիկին Սուրէն Յակոբեան եւ զաւակը (Պոքէր), Տէր եւ Տիկին Ժաք Գասպարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Զօրպաճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Ճանիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Արզարեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Մակարեան, Տօնէլեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Պապիկեան և զաւակները, Քիւրքճեան, Թահթալեան եւ Մալայեան ընտանիքները սրտի անհուն ցաւով կը գուժեն մահը իրենց սիրեցեալ եղբօր, մօրեղբօր, կընքահօր, ազգականին եւ բարեկամին՝

ՏՕՔԹ. ՅԱԿՈԲ ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԼԵԱՆԻ

որ կնքեց իր մահկանացուն Կիրակի, Ապրիլ 20ին, 73 տարեկանին, Սէն Ժերոմի իր բնակարանին մէջ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր Չորեքշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սէն Ժերոմի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցիին մէջ։

Մասնաւոր մահազդ դրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել։

×

Հարաւային Ֆրանսայի Ազգային Կեդրոնական վարչութիւնը սրտի ցաւով կը գուժէ իր վաստակաւոր ատենապետին

ՏՕՔԹ. ՅԱԿՈԲ ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԼԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ տեղի ունեցաւ Կիրակի օր, Ապրիլ 20ին, Մարսէյլ, Սէն Ժերոմի իր բնակարանին մէջ, 73 տարեկանին։

Ազգային Կեդր. Վարչութեան որոշումով պիտի կատարուի ազգային յուղարկաւորութիւն, այսօր Չորեքշաբթի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, նախագահութեամբ կաթողիկոսական պատուիրակ Տ. Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեանի, Սէն Ժերոմի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյն մէջ։

ԾԱՆՕԹ.— Ողբացեալին փափաքով կը խնդրուի ծաղկեպսակ չղրկել։

×

Մարսէյլի Շրջ.կոմիտէն եւ Ն. Սերոնդի Շրջ.վարչութիւնը խոր ցաւով կը գուժեն յարկածականմահը իրենց սիրելի ընկերոջ եւ հանրային նուիրեալ գործիչին՝

ՏՕՔԹ. ՅԱԿՈԲ ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԼԵԱՆԻ

×

Մարսէյլի Սէն Ժերոմ արուարձանի Թաղ. Խորհուրդը խորունկ ցաւով կը գուժէ մահը համայնքին սիրուած անդամներէն

ՏՕՔԹ. ՅԱԿՈԲ ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԼԵԱՆԻ

որուն յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Այսօր Չորեքշաբթի, ժամը 3ին, Սէն Ժերոմի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցիին մէջ։

×

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնն ու Համազգայինի Մարսէյլի վարչութիւնը խոր կսկիծով կը գուժեն հանրային անձնուէր գործիչ

ՏՕՔԹ. ՅԱԿՈԲ ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԼԵԱՆԻ

անակնկալ մահը եւ կը հրաւիրեն իրենց բոլոր անդամները ներկայ գտնուիլ յուղարկաւորութեան։ –

ԽՆՃՈՅՔ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Լուի Սիամանթօ խումբին կողմէ։

Այս Կիրակի, ժամը 9ին գպրոցի սրահին մէջ։

Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր կազմակերպութիւնները։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Երգ, արտասանութիւն, հայկական պար եւ անակնկալներ։ Մուտքը ազատ է

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Սալ Քատէի մէջ, (Նախկին Փըթի – Ժուրնալ) 21, RUE CADET
Հինգշաբթի, Ապրիլ 24, ժամը 21ին
Նախաձեռնութեամբ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ (ՋՈՄ)

Կը նախագահէ՝ Պ. ԱՐՇԱԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ
Կը խօսին Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ եւ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Օր. Շաքէ Պէնկեան (երգ), Օր. Օր Ժիւլիէթ Աւետիսեան եւ Շաքէ Յովհաննէսեան (արտասանութիւն), Ժագ Քասքանիէ, Պ. Պուսքէ, Սոնիա Գաբրիէլեան (երրեակ), Պ. Ս. Բաչեան (ջութակ)։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Ալֆորվիլէն՝ օթօքար, արձանագրուիլ Ֆիլիփի սրճարանը։ Կը մեկնի ժամը 20.30ին Պուլ. Քարնոյէն և Փըթի Փոնէն։
Իսիէն ժամը 20ին Զատիկեանի սրճարանէն։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ազրիւր – Սերոբ-Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ, ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ ժամը 21ին, Յոյներու սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Կ. Խաչի քաղաքի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը ապրիլ 23ին, Չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ահարոնեան ակումբի մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան մասնաճիւղային ժողովը այս Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ահարոնեան ակումբը։ Կը հրաւիրուին բոլոր մասնաճիւղերու վարչութիւնները։ Կարեւոր օրակարգ։

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռի Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Հինգշաբթի ժամը 15ին, Տիկին Հ. Աւետիսեանի բնակարանը, 195պիս, րիւ տիւ Մէնիլ, Անիէռ (Սէն)։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Ներկաներուն թիւը բաւարար պիտի նկատուի ընտրելու համար վարչութիւնը։

ԽՆՃՈՅՔ

Թոքատի Հայր. Միութեան տարեկան խնճոյքը Կիրակի (27 Ապրիլ), կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Իսիի Խրիմեան դպրոցի սրահը։ Նախագահութեամբ Պ. Հանտալեանի։

Կը խօսի Պ. Սահակ Յովհաննէսեան։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին՝ երգ, արտասանութիւն, կովկասեան պար մասնակցութեամբ՝ Տիկին Գալայճեանի, Օր. Թարոնի եւ Օր. Յովհաննէսեանի եւ ուրիշներու։

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՅԻՇԱՏԱԿԸ

ՓԱՐԻԶ

Կիրակի (Ապրիլ 27), ժամը 17ին,

SACRÉ-CŒURի

եկեղեցիին մէջ։

Հոգեհանգստեան պատարագ Ապրիլեան Համազգային արհաւիրքին նահատակներուն յիշատակին։

ԼԻՈՆ

Հոգեհանգստեան պատարագ, Կիրակի ժամը 11ին, Լիոնի եկեղեցիին մէջ, 69 Րիւ Լուի Պլան։

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆ

Փոն տը Շէրիւի եւ Շրջակայքի Հայ Ազգային Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Աւետարանական եւ Սթանոզի Հայր. Միութեան, տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 27ին, Գաթըլիոն Պ. Պապիկեանի սրահը։

ՎԻԷՆԻ մէջ Ապրիլ 27ին։

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆրանս. Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան եւ մասնակցութեամբ տասներկու կազմակերպութեանց եւ միութիւններու։

27 Ապրիլ, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

Կը նախագահէ՝ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ։

Կը բանախօսէ՝ Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Գեղարուեստական պատշաճ բաժին։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Առաւօտեան պիտի մատուցուի հոգեհանգստեան պաշտօն յետ պատարագի՝ Ապրիլեան զոհերուն համար։

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Լիոնի Հայ Կաթողիկէ ժողովրդապետութիւնը սիրով կը հրաւիրէ Լիոնի եւ շրջակայի հայ գաղութը Ապրիլեան Նահատակներու յիշատակը վերակոչելու համար մատուցուելիք պատարագին ու հոգեհանգստեան պաշտօնին, որ տեղի պիտի ունենայ Ֆուրվիէրի Տիրամօր տաճարին մէջ, Կիրակի 27 Ապրիլ, ժամը ճիշդ 10ին, Արհ. Գոլլէնի՝ արեւելածէս հասարակութիւններու եպիսկոպոսին նախագահութեան տակ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆ

Կազմակերպուած Վալանսի Հայ Ազգ. Միութեան կողմէ։

Տեղի կ'ունենայ Թէաթր – Մինիմի – բալի մէջ, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին։

Կը խօսի վկրապատուելի Ա. ՊԱԳԱԼԵԱՆ (Մարսէյլէն)։

Խօսք կ'առնեն Սահակ Աւագ քահանայ Պապիկեան, Գեր. Գրիգոր Վարդապետ Պապեան։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս Չորեքշաբթի երեկոյ, ժամը 9ին, Քատէի վերնայարկը։

Կը խօսի ՎԱՂԱՐՇԱԿ ՄԵԼԻՔԵԱՆ։

Նիւթն է.— «Ներսէս Պատր. Վարժապետեանի ազգային – քաղաքական գործը»։

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս Ուրբաթ իրիկուն, ժամը 21ին Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ, նախաձեռնութեամբ տեղւոյն երիտասարդական միութեան։ Կը խօսի վերապատուելի ՍԻՍԼԵԱՆ։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
—— 17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e) ——

ՅԱՌԱՋ

Օ Ր Ա Թ Ե Ր Թ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 24 ԱՊՐԻԼ — JEUDI 24 AVRIL 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8177 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3978

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՒԽՏԻ ՕՐ

Ո՛չ Թէ Սգատօն, այլ Ուխտի Օր :

Մեծ Եղեռնէն քառասուներեք տարի ետք ալ մեր հոգիներուն մէջ Թարմ է տակաւին յիշատակը մեր մէկուկէս մի-լիոն նահատակներուն : Ու պիտի մնայ անԹառամ՝ մինչեւ այն երջանիկ օրը, երբ վերջապէս ու վերջնապէս պիտի ի-րականանայ այն գեղեցիկ երազը, որուն զոհ գացին անոնք :

Այդ երազը Միացեալ եւ Անկախ Հա-յաստանն է :

1915ի համատարած ջարդերն ու տե-ղահանութիւնները արմատախիլ ըրին Հայութիւնը իր դարաւոր ու պատմական հայրենիքէն :

Ջարդարարին պակաս ձգածը լրացու-ցին 1914-18ի պատերազմական գործո-ղութիւնները : Մէկ կողմէն ռուսական բանակներու իրերայաջորդ յառաջխաղա-ցութիւններն ու անհարկի նահանջները, միւս կողմէ՝ Թուրք կանոնաւոր զինուոր-ներու եւ Թէշքիլաթը Մախսուսէի հրոսա-խումբերուն յարձակումները ճակատէն ու Թիկունքէն՝ գերեզմաննոցի վերածե-ցին հայկական նահանգները :

1917ի բոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը «դէպի՛ տուն» կանչելով ռուս զինուոր-ները, միս մինակ ձգեց Հայերը Թրքա-կան ճակատին վրայ :

Լքուած ռուս «Բեռի»էն եւ շրջապատ-ուած խլամ Թէ քրիստոնեայ Թշնամի ըն-չաքաղց դրացիներով, հայ ժողովուրդը հրաշք գործեց 1918ին Արարատեան դաշ-տին վրայ :

Թոյլ չտուաւ, որ երկրորդ Մեծ Եղեռն մը սարքեն Թուրքերը սահմանին միւս կողմն ալ, ի սպառ բնաջնջելու համար Հայութիւնը :

1915ի Թրքական Ապրիլին պատասխա-նեց 1918ի հայկական Մայիսը :

Մէկուկէս միլիոն նահատակներու վրէ-ժը լուծուեցաւ : Ի զուր չհոսեցաւ անոնց սուրբ արիւնը :

Մայիսեան հրաշքին շնորհիւ հայ ժո-ղովուրդը յաջողեցաւ աշխարհի քարտէ-սին վրայէն կորզել փոքրիկ հողամաս մը — ներկայ կորիզը —, որուն վրայ ար-ձանագրեց Հայաստանի Հանրապետու-թիւն պաշտելի անունը :

1918 — 1920 երջանկութեան վաղան-ցուկ օրեր ապրեցանք : Կարծեցինք Թէ ի-րականացած էր դարաւոր երազը :

Եւ սակայն Թշնամի ու բարեկամ ձեռք ձեռքի տուած՝ ճակատագրական վայր-կեանի մը լքեցին մեզ եւ ուրացան մեր արդար Դատը :

Այդ օրէն ի վեր խռոված են հոգիները մեր նահատակներուն անդենականին մէջ եւ արդարութի՛ւն կը պահանջեն : Իբրեւ իրաւատէրը Հայկական սրբազան Դա-տին :

Արդարութիւն կը պահանջեն ո՛չ միայն ջարդարարէն, այլ նաեւ ու մանաւանդ աշխարհի Մեծերէն, որոնք Թեւ Թիկունք եղած անոր՝ իր բախտին լքեցին հայ ժո-ղովուրդը :

Անոնց հոգիները խաղաղութիւն պիտի չգտնեն՝ մինչեւ որ հատուցում չըլլայ հայութեան : Մինչեւ որ չմաքրուի քա-ղաքակիրթ մարդկութեան երեսին քըս-ուած մուրը :

Յիշատակի տօնը առիթ մըն է ո՛չ մի-այն ոգեկոչելու մեր յաւէտ ողբացեալ մտաւորականները —ազգին ընտրանին—, մեր նահատակ հայրերն ու մայրերը, քոյրերն ու եղբայրները, որոնք չիրիմ մը անգամ չունեցան այս անիրաւ աշխար-հին վրայ, այլ նաեւ՝ վերանորոգելու մեր Ուխտը : Ուխտ՝ հաւատարիմ մնալու իրենց կտակին : Ուխտ՝ գոտեպնդուելու այն հաստատ հաւատքով, որ անպայման պիտի յաղԹանակէ արդարութիւնը :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԻՏՕ ՁԱԽՈՂԵՑԱՒ

ԵՐԿՐՈՐԴ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ՝ ՓԼԵՎԷՆ

Երեքշաբթի կէսօրէ վերջ Ժողովրդա-կան Շարժումի գործադիր յանձնաժողո-վը նիստ մը գումարեց քննելու համար ժորժ Պիտոյի կառավարական ծրագիրը եւ ապա յայտնելու համար իր կարծի-քը : Ինչպէս կը նախատեսուէր ժողովը դէմ արտայայտուեցաւ Պիտոյի 25ի դէմ 28 ձայնով, մերժելով որ Դիմադրական Ազգային Խորհուրդի նախագահը դահլի-ճը կազմէ : Սկզբունքով Ժողովրդական Շարժումը դէմ է որեւէ դահլիճի որուն մաս չեն կազմեր ընկերվարականները :

Պաշտօնական զեկոյցով մը Ժողովրդա-կան Շարժումը կը շեշտէ իր համակրան-քը Պիտոյին, բայց նպաստաւոր չէ անոր կազմելիք կառավարութեան : Կը շեշտէ նաեւ Թէ կը «հեռացնէ Ալժերիան լքելու որեւէ լուծում, համոզուած՝ Թէ բարե-փոխումներու ադնիւ քաղաքականու-Թեամբ մը կարելի է վերստեղծել խաղա-ղութիւնը Ալժերիոյ մը մէջ՝ Ֆրանսական եւ նոր » :

Ժողովրդական Շարժումի պարագլու-խը իր կարգին յայտարարութիւն մը ը-րաւ : Պիտօ ցաւ յայտնեց որ սահմանա-դրութիւնը Թոյլ չի տար որ ներկայանայ Ազգ. ժողովին առանց իր կուսակցու-Թեան համաձայնութեան, մինակ : Զու-ղեց դառն խօսքերով դատապարտել Ժո-ղովրդական Շարժումին որոշումը յիշե-լով անոր հաւատարմութիւնը, Հնդկաչի-նի օրերուն :

Պիտօ վերջացուց .— «Հեղինակութիւն ունեցող կառավարութեան մը պահանջը կայ, կառավարութիւն մը որ կարենայ ձեռք առնել ազգին պաշտպանութիւնը եւ պահել Ալժերիան : Շատ յստակ է այս որպէսզի կարելի ըլլայ ուրանալ : Կը կրկնեմ եւ երբեք պէտք եղածին չափ կրկնած պիտի չըլլամ՝ Ալժերիան մեր ա-ռաջին մտահոգութիւնն է, մեր հպար-տութիւնը, հայրենիքին միակ պարտա-կանութիւնը » :

Ապա Պիտօ ներկայացաւ Նախագահ Քո-Թիի յայտնելու համար Թէ պիտի չկրնայ ներկայանալ Ազգ. Ժողովին :

Նախագահ Քոթի չորեքշաբթի առաւօտ կանչեց Ռընէ Փլեվէն (Դիմադրական Ըն-կերային Միութիւն — Իւ - Տէ - Էս-Էռ) որ օգնանաւով Փարիզ հասաւ Նորման-տիէն :

Փլեվէնի կուսակցութիւնը հազիւ քսան ձայն ունի Ազգ. Ժողովին մէջ : Ուրեմն պիտի ջանայ կոԹնիլ ուրիշ կուսակցու-Թեանց վրայ : Ինչպէս միշտ խնդիրը՝ Ըն-կերվարականներն են որոնք այս անգամ եԹէ դէմ չըլլան կրնան գոհանալ ձեռըն-պահութեամբ : Փլեվէն քաջ ելմտագէտ է, բարեկամներ ունի Անկախներու մօտ, բայց Ափրիկեան Դաշնակցութեան մը ձե-ւին հանդէպ իր ունեցած համակրանքը կրնայ արգելք դառնալ յաջողութեան :

Այս նոր ձախողութենէն ետք, որ շատ հաւանական կը Թուի փարիզեան մամու-լին, երրորդ «մարդը» որ կրնայ կանչուիլ կի Մոլէն է :

ՓԱՐԻԶԻ զինուորական ատեանին կող-մէ իբրեւ պատերազմի ոճրագործ 1954ին մահուան դատապարտուած վեց Գերմա-նացիներ ներում ստացան :

ԹՈՒՆՈՒԶ գացող Ֆրանսացիներուն համար այսուհետեւ վիզան պարտաւորիչ է, համաձայն՝ Պուրկիպայի կառավա-րութեան որոշման :

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ կառավարական ուժե-ները սկսան պարպել իրենց վերջին կեդ-րոնատեղին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ու վեր կացայ ես, որ մեր հայրենի օրէնքովը հին՝
Վերջին հանգիստը կարդամ իմ ազգի անթաղ զոհերին,
Որ շէն ու քաղաք, որ սար ու հովիտ, ծովից մինչեւ ծով
Մարած են, մեռած, փռուած ու ցրուած հազար հազարով ... :

Ու կրակ առայ Հայոց հրդեհի կարմիր բոցերից,
Էն խաղաղ ու պաղ երկրնքի ծոցում վառեցի նորից
Մասիսն ու Արան, Սիփանն ու Սըրմանց, Նեմրութ, Թանդուրէք,
Հայոց աշխարհքի մեծ կերոնները վառեցի մէկ մէկ,
Սուրբ Արագածի կանթեղն էլ, ինչպէս հեռաւոր արեւ,
Անհաս, աննըւագ, միշտ վառ ու պայծառ իմ գլխի վերեւ ... :

Կանգնեցի խոժոռ, մենակ ու հաստատ, Մասիսի նման,
Կանչեցի թըշուառ էն հոգիներին՝ ցրուած յաւիտեան
Կանչեցի Միջագետք, մինչեւ Ասորիք, մինչեւ Ծովն Հայոց,
Մինչեւ Հելլեսպոնտ, մինչեւ Պոնտոսի ափերն ալեկոծ :
— Հանգէ՛ք, իմ որբե՛ր, ի զո՛ւր են յուզմունք, ի զո՛ւր եւ անշահ,
Մարդակեր գազան՝ մարդը՝ դեռ երկա՜ր էսպէս կը մնայ ...» :

Աչիցըս Եփրատ, ձախիցըս Տիգրիս՝ ահեղ ձէներով,
Սաղմոս կարդալով՝ անցան, գընացին խոր խոր ձորերով,
Ամպերն էլ ելան Ջիրաւի ձորից, Ըրսկայ բուրվառից,
Ճանապա՛րհ ընկան Ծաղկանց սարերից, Հայկական պարից,
Բոյլ - բոյլ, բուրաւէտ, շարժւեցին դէպի կողմերը հեռու,
Գոհար ցօղերու, ծաղկունք բուրելու, բուրմունք խընկելու
Մինչեւ Միջագետք, մինչեւ Ասորիք, մինչեւ Ծովն Հայոց,
Մինչեւ Հելլեսպոնտ, մինչեւ Պոնտոսի ափերն ալեկոծ :
— Հանգէ՛ք, իմ որբե՛ր, ի զո՛ւր են յուզմունք, ի զո՛ւր եւ անշահ,
Մարդակեր գազան՝ մարդը՝ դեռ երկար էսպէս կը մնայ ...» :

ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

ԹԻԹՕ .— «ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԽՄԲԱԿԻ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ ԿԱՐՃԱՏԵՍ ԵՆ»

Ինչպէս գրած էինք Լիուպլիանայի մէջ բացուեցաւ Եուկոսլաւ Համայնավարնե-րու Եօթներորդ Համագումարը : Առաջին օրուան ամէնէն ուշագրաւ երեւոյթը մա-ռեշալ Թիթոյի ճառն էր, զոր արտասա-նեց 1800 պատգամաւորներու առջեւ :

Հակառակ խորհրդային ճնշումներուն եւ քննադատութեանց՝ Թիթօ բացէ ի բաց յայտարարեց Թէ Եուկոսլաւիա կը փա-փաքի դուրս մնալ ամէն ձեւի խմբակցու-Թիւններէ :

Խորհրդային վերջին քննադատութեան անդրադառնալով Թիթօ ըսաւ.— Այս ձե-ւով կարելի չէ վստահութիւն եւ գոր-ծակցութիւն ստեղծել ընկերվարական ազգերուն միջեւ : Շատ օգտակար պիտի ըլլար՝ եԹէ մեր ընկերները հրաժարէին իրենց յիմար ճիգերէն . այդ ճիգերը, իբրեւ արդիւնք մեր բնականոն յարաբե-րութեանց զարգացման առաջքը կ'առնեն :

Մառեշալը ծանր յարձակումներ գոր-ծելով անգամ մը եւս շեշտեց՝ Թէ Եու-կոսլաւիա պիտի ընդդիմանայ Կրեմլինի ճնշումներուն եւ ո՛չ մէկ գնով պիտի յա-րի Վարշաւայի Ուխտին :

Միւս կողմէ սակայն բարեկամական վերաբերում մը ցոյց տուաւ Միացեալ Նահանգներուն հանդէպ .— Ամերիկայի մեր յարաբերութիւնները հիմնուած են. փոխադարձ յարգանքի, գործակցութեան եւ իրարու ներքին գործերուն չմիջամտե-լու սկզբունքին վրայ : Միացեալ Նահանգ-ներէն ստացանք զինուորական եւ տնտե-սական օժանդակութիւն, այն ատեն՝ երբ կարիքը ունէինք անոնց, մանաւանդ՝ երբ Սթալին կ'աշխատէր քաղաքական, տըն-տեսական եւ քարոզչական ճնշում մը բանեցնել մեր երկրին վրայ : Այդ օժան-դակութեան շնորհիւ հարթուեցան մեր մեծ դժուարութիւնները :

Եուկոսլաւիա իր ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան մասին պատրաստած ծրագիրով՝ Խ. Միութիւնը չի ճանչնար իբրեւ գերագոյն ղեկավար, այս ձեւով աւելի՛ եւս ամրացնելով ազգային հա-մայնավարութեան իր գաղափարաբանու-Թիւնը : Թիթօ Մոսկուայի վարիչներուն մասին խօսելով, Եուկոսլաւ համայնա-վարներու ընդհանուր խանդավառութեան մէջ յայտարարեց .— խորհրդային խմ-բակին պատկանող ընկերները կարճատես են :

Միւս կողմէ Մոսկուա դարձեալ կը քննադատէ Եուկոսլաւ «ընկեր»ներուն պատրաստած ծրագիրը՝ որ խոտոր կը համեմատի համայնավարներու ընդհա-նուր սկզբունքներուն հետ :

Մինչ երէկ առտուան «Իւմանիթէ»ն «ցաւ» կը յայտնէր Թիթոյի ճառին առ-Թիւ որ «կրնայ շփոթութիւն ստեղծել մի-ջազգային մեծ խնդիրներու շուրջ» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ Միացեալ Նահանգնե-րու դէմ Ապահովութեան Խորհուրդին տուած իր բողոքագիրը ետ առաւ, բայց ամբողջութեամբ չէ հրաժարած անկէ, ինչպէս ըսաւ Սոպոլեւ, աւելցնելով Թէ այդ բողոքը չի վնասեր «Մեծ»երու ժո-ղովին պատրաստութեան : Մոսկուա իր բողոքը պիտի կրկնէ՝ յաւելեալ փաստե-րով :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ մէջ իբրեւ խորհրդա-յին լրտես դնդակահարուեցան երկու հա-մայնավարներ, որոնցմէ մէկը՝ հայ Ար-սէն Յովհաննէսեան, ինչպէս կը գրեն տեղական բոլոր Թերթերը . իսկ մահա-պարտ Սերժ Ստեփանեանի պատիժը վե-րածուած է ցկեանս տաժանակիր աշխա-տանքի :

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ վաղը պիտի երԹայ Պոն՝ Ատընաուըրի կառավարութեան հետ ստորագրելու համար ռուսեւգերման ա-ռեւտրական համաձայնագիրը . Բ. Աշ-խարհամարտէն ետք առաջին անգամն է որ խորհրդային բարձրաստիճան դէմք մը կ'այցելէ Արեւմտեան Գերմանիա :

(Լուրերու շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՊՐԻԼ 11Ը ՏՕՆԵԼ ԱՄԷՆ ՏԵՂ, ՆԱԽ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

43 տարիներ են անցեր, արդէն, այն Թուականէն ասդին, երբ մարդոց մէկ մասին վայրագութիւնը, չմոռնանք նաեւ միւս մասին անտարբերութիւնը, յաւիտենական վիշտի մէջ ձգեցին Հայութիւնը, — սուգի մատնեցին մեզ ոչ միայն իբրեւ անհատ՝ այն իրողութեամբ որ մեզմէ իւրաքանչիւրը սրտահատոր մը կորսնցուցած է ծանօթ սպանդին մէջ, այլ եւ իբրեւ հաւաքականութիւն՝ այն իրողութեամբ որ Թշնամին ուզեց խորտակել մեր ազգային ոգին, որու պատմական՝ կարեւորութիւնը (էմփորթանս իսթօրիք) հաստատուած է անբռնաբարելի եւ հրաշալի մշակոյթով մը, ինչպէս եւ անհաւատալի տոկունութեամբ մը՝ երբ դարերը կը խոնարհէին, ողջունելու համար այս հրաշքը :

Թէ ո՛րքան խոր է վիշտը, թէ ո՛րքան մեծ է սուգը, ապացոյցը այն է որ 43 տարիներ են անցեր, բայց, ամէն Հայու սրտի մէջ, այն տպաւորութիւնը կը մնայ կարծես թէ դեռ երէկ էր որ կատարուեցաւ աճաւոր ողբերգութիւնը :

Այսուհանդերձ, ցաւ է խոստովանիլ որ եթէ ամէն Հայու սրտի մէջ դեռ կը կոտտայ կսկիծը, նոյն կսկծուն վիշտը չկրցաւ միացնել բոլոր Հայերը երկրէն ներս եւ երկրէն դուրս, Արեւելքէն մինչեւ Արեւմուտք: Ազգային սուգը անհատական սուգ մը ըլլար կարծես կամ հատուածի մը սուգը միայն, — մէկը ուրացաւ միւսին լալու իրաւունքը, հատուած մը յանցաւորները փնտռեց ոչ թէ դուրսը, այլ ներսը՝ ուրիշ հատուածի մը գործունէութեան մէջ: Ու սուգը ոչ միայն կը չարունակուի, այլ եւ կը խորանայ: Ապացոյցի կարօտ չէ թէ Թշնամին չուզեց ոճիր գործել միայն քանակային չափանիշով, այլ եւ առաւելապէս ազգային ոգին խեղդելու համար :

— Փողոցին մէջ կօշիկ ներկող կամ լեմոն ծախող աննշան արարածներու պիտի վերածեմ, միլլէթի պէլլիսիզ պիտի ընեմ Հայերը, ըսաւ Թալէաթ :

Պարզ խօսքով՝ Թուրքը կ'ուզէր ըսել.— Եթէ չյաջողիմ ջարդել բոլորը, այնպէս պիտի ընեմ որ Մնացորդացը չկարենայ մտածել պատմական իր կարեւորութեան եւ ազգային իր ինքնատպութեան մասին: Հասա՞ւ արդեօք իր նպատակին, որ սկսանք ուրանալ իրարու արժէք, իրար ջարդել բարոյապէս :

Ափսո՛ս, այսօր, մեր վիշտին մէջ կը նշմարենք ուրիշ վիշտ մը, Ապրիլեան սուգին մէջ կը տեսնենք ուրիշ սուգ մը, — Հայոց մէջ ստեղծուեր է հիւանդութիւն մը, կարմիրը կ'ուրանայ կապոյտին իրաւունքը, կապոյտը կ'ուրանայ կարմիրին իրաւունքը, առանց խորհելու թէ ծիրանի գօտի կազմելու համար պէտք է քով քովի բերել կարմիրը, կապոյտը, նարնջագոյնը, բոլոր գոյները : Ճի՞շդ է ըսածս թէ ոչ :

Թոյլ տուէք որ հաստատեմ: Երկու խօսքով պատմութիւնն ընեմ Ապրիլեան սգահանդէսներուն կազմակերպութեան :

Առաջին մեծ պատերազմէն ետքը, Հայերը, հայկական Հանրապետութեան մը կազմութեամբը խանդավառ՝ առանց բացառութեան, այս սգահանդէսը կը կատարէին մէկ սիրտ մէկ հոգի, «ազգին կէսը՝ միւս կէսին յուղարկաւոր», ինչպէս կ'ըսէր Ան որ դեռ նոր բաժնուեցաւ մեզմէ: Նոր վարչաձեւի մը հաստատումէն ետքը, երբ դարձեա՛լ փորձուեցաւ ինչ որ շա՛տ անգամ փորձեր էր նշանաւոր Պալը Ալին, — մեր ազգային տենչերուն «մեղքը» վերագրել Հայութեան մէկ մասին, — հիւսիս դարձան ոմանց աչքերը, վարկաբեկելու համար մեր ազգային տենչերը՝ Կարմիր Պալը Ալիի մը հետ դաշնակցած: Պահ մը, այս նոր դաշնակիցը եւս, որ յեղափոխականի պիտակ ալ կը կրէ եւ զրկեալներու անունով ալ կը խօսի, իւրացնելով Պալը Ալիին փրոփականտի ձեւերը, ոչ միայն ջանաց տարանջատել եւ բաժան բաժան ընել Հայութիւնը՝ սնդիկի պէս փշրելով, մեղքեր վերագրելով մէկ մասին, նիւթապէս օժանդակելով ոմանց խուլիգանութեան, քաջալերութիւն ընծայելով այլոց հոգեկան անհանդստութեան, այլ եւ — ո՛վ զարհուրանք,— մեր գլխուն վրայէն ձեռք երկարեց սուլթաններու Պալը Ալիին ժառանգորդներուն եւ արգիլեց Ապրիլեան սգահանդէսներ կազմակերպել նոյնիսկ... արտասահմանի մէջ: Այս տրամադրութեան միացան մարդիկ, որոնք « քեռի սիրելու» մարմաջով վարակուած էին, աւելի ջերմեռանդ քան հին էջմիածնական մը, որ կ'ըսէր · «Օրհնեցէք Ռուսին ոտքը»:

Եղբա՛յր, լաւ բան է զօրաւոր քեռի մը ունենալը, ինչպէս կ'ըսեն՝ արդարացնելու համար իրենց ընթացքը: Բայց ի՞նչ կը նշանակէ պաշտել: Չկրցանք հասկնել թէ կրնայ լաւ մարդ ըլլալ Քեռին, նոյնիսկ օգտակար՝ ժամանակի մը համար, բայց ընդունեցէք որ օտա՛ր է, քիչ մը վերապահութի՛ւն :

Այդ օրերուն էր, որ Զ. Ռ. Միութիւնը քանիցս զարնուեցաւ այն կազմակերպութիւններուն հետ, որոնք կրօնքի վերածած էին «քեռի պաշտելը», կը շարժէին Քեռիին հրամանով, կ'իւրացնէին Քեռիին քաղաքականութիւնը, — ազգին մէկ հատուածը դէմ հանել միւս հատուածին:

Զ. Ռ. Միութիւնը երբեք չհարցուց այս մարդոց թէ ի՛նչ էր պատճառը, որ Ապրիլեան սգահանդէս չէր տօնուեր Հայաստանի մէջ, ինչպէս չի տօնուիր եւ այսօր: Ատանկ բարձր քաղաքականութիւններով զբաղելու մասնագիտութիւնը կը թողունք մեր պոլիտիկոսներուն եւ եպիսկոպոսներուն, բայց չէինք կրնար հանդուրժել որ կարգ մը գիտուն-պիտուն մարդիկ, Մարքս եւ Էնգէլս հոլովելով՝ պանիր-հաց ծամելու ձեւով, դային խանգարել արտասահմանի մէջ գործելու մեր իրաւունքը, ինչպէս չէինք կրնար հանդուրժել որ եպիսկոպոսները կարծէին թէ աջ-համբոյրի համար է որ կը պահպանուի այս ժողովուրդը՝ մոռցած իր գոյութեան նպատակը, Թրքահայ Դատը:

Մեր բախումները շատ յոգնեցուցին եւ սպառեցին մեզ: Բայց պատիւն ունիմ յայտարարելու թէ Զ. Ռ. Միութեան կազմակերպած սգահանդէսները, Փարիզի մէջ, Մարսիլիոյ մէջ, Աթէնքի մէջ, Հալէպի մէջ, Պէյրութի մէջ, Գահիրէի մէջ, մինչեւ Պուէնոս-Այրէս, կը մնան գաղութներու մէջ կազմակերպուած հանդէսներուն ամէնէն փառաւորը, ամէնէն տպաւորիչը, ամէնէն վայելուչը :

Պատերազմէն ետք երեւցան նոր սուրբեր, նոր փրկիչներ:

Ուրախալի էր մեզի համար, նախ, տեսնել, որ Ապրիլեան սգահանդէս խանգարելու առաքելութիւնն ունեցող կազմակերպութիւնները, մոռնալով իրենց գրած խմբագրականները, յօդուածները, թռուցիկները եւ քէլլէկէօղութիւնները : այս անգամ ախոյեան դարձած էին Ապրիլեան սգահանդէս սարքելու: Մենք չհարցուցինք, դարձեալ, թէ ինչո՛ւ կը տօնէք, հիմա, ցանուցրիւ Հայութեան մէջ՝ որ Սփիւռք կը կոչուի տխրօրէն, եւ չէք տօներ հոն՝ ուր համախմբուած է Հայութիւնը,— փա՛ռք Աստուծոյ, այժմ երեսը խաչակնքելու արտօնութիւն ալ ստացած արդէն: Այսպէ՞ս կը հասկնաք «միասնականութիւնը», խօսքի համ ունեցող բառը, որ մեզի զրկուեցաւ սահմանին միւս կողմէն: Բան չըսինք, ձգեցինք որ տօնեն :

Սակայն, ցաւով կը յայտարարենք, սիրելի Հայրենակիցներ, թէ կատարուած սգահանդէսները դարձած էին միթինկ : Ոչ միայն կապ չունէին մեր սուգին հետ, մեր մեռելներուն յիշատակին հետ, մեր ազգային տենչերուն հետ, այլեւ իմաստ ալ չունէին երեկոյեան այն երեք ժամերը, զորս կը խլէին ժողովուրդէն: Բեմին վրայ մարդկային ցուցահանդէս մըն էր այդ սգահանդէսը, — օտար մարդիկը այնքան շատ կ'ըլլային, որ կը թուէր թէ ցեղարանութեան դասախօսութիւն մը պիտի կատարէին կազմակերպիչները՝ բեմ հանելով նմոյշներ : Ժամանակ մը « միասնականութիւնը » բեմ հանեց միայն յարանուանութիւնները, — անհամ բառ մըն ալ այս, — կրօնքի ներկայացուցիչները եւ սգահանդէսը դարձաւ թաղմանական հանդէս : Յետոյ ականջալուր եղանք բանակցութիւններու, սակարկութիւններու, պայմանադրութիւններու, ի վերջոյ անհամաձայնութեան պատմութիւններու՝ Ապրիլեան սգահանդէս կազմակերպելու առթիւ: Կարծես ազգի մը պատգամաւորները եկած էին պայմանաւորուելու ուրիշ ազգի մը պատգամաւորներուն հետ : «Մէկ մեզմէ, մէկ ձեզմէ»: Կը վախնային իրարու գիջում ընել, կը վարանէին խօսք տալու մէկուն կամ միւսին, հետաքրքրուած չէին թէ բանախօսը մտաւորական պատրաստութիւն ունի՞ բան մը ըսելու համար այս ժողովուրդին պատմութեան կամ ազգային տենչերուն մասին : Կ'ուզէին միայն հասկնալ թէ «մեզմէ՞ է թէ ձեզմէ » : Մեռելներուն յիշատակին վրայ խօսելու իրաւունքը կ'ուզէին բաժնել իրենց միջեւ, յիշեցնելով ինչ որ պատահած է Յիսուսի՝ դեռ խաչին վրայ. «Բաժանեցան զհանդերձս իմ յիւրեանս, եւ ի վերայ պատմուճանի իմոյ վիճակ արկին»:

Չկրցան բաժնել, սակայն: Չհամաձայնեցան եւ բանակցութիւնները խզուեցան:

Զ. Ռ. Միութիւնը, որ, տեղի չտալու համար նոր կռիւներու, զբաղած էր Մայրերու Օրուան տօնակատարութեան պատրաստութեամբ միայն, չէր կրնար որբ թողուլ Ապրիլեան սգահանդէսը: Ահա թէ ինչո՛ւ որոշեց վերջ դնել մեզմէ, ձեզմէ հոլովներուն եւ քերականական այլ բարդութեանց: Զ. Ռ. Միութիւնը, այսպէս՝ երկու տարի է, կը ստանձնէ տօնել արժանաւորապէս ինչ որ աւանդութիւն դարձուցած էր իրեն, յանուն ազգային ոգիին՝ որ մէկ է, յանուն Հայութեան՝ որ մէկ է, յանուն հայրենական մեր հողին՝ որ մէկ է, իբրեւ կազմակերպութիւն մը որ այդ մէկէն դուրս չի ճանչնար ուրիշ թիւ:

Ուրիշնե՞ր ալ կ'ուզեն տօնել, — թող տօնեն: Մենք ուրախ կ'ըլլանք՝ եթէ Ապրիլեան սգահանդէս տօնեն կազմակերպութիւններ, որոնք իրենց «չէզոքութիւնը» կամ «միասնականութիւնը » հաստատելու համար կը վախնային մասնակցիլ ազգային սուգին՝ այն պատճառով որ չի տօնուիր հոն ուր պէ՛տք է տօնուի,— Հայաստանի մէջ: Թող հասկցողը հասկնայ: Թող օտարն ալ հասկնայ թէ ինչո՛ւ Հայութիւնը հոգեւին կապուած է յիշատակի այս հանդէսին : Մեր մեռելներուն յիշատակով՝ մենք կ'ուզենք կենդանութի՛ւն տալ մեր մեռելներուն ազգային տենչերուն: Մեր մեռելներուն ուժով կ'ուզենք հասնիլ մեր ազգային իտէալին: Ի զուր չէ որ Օկիւսթ Քոնթ կ'ըսէ. «Մեռելներն են որ կը կառավարեն ողջերը»: Հզօ՛ր են, հզօ՛ր, մեր մեռելները, աւելի հզօր քան այն ողջերը, որոնք կանգնելով այն հողերուն վրայ, որոնք կը պատկանին մեծ մեռելներուն, որոնք նոյն մեռելներուն ոսկորներով են միայն հաստատուն, որոնք նոյն մեռելներուն արեամբ միայն դարձած են սիրելի եւ նուիրական, կ'արգիլեն վերարծարծել անոնց յիշատակը, յիշել անոնց անձնազոհութիւնը, փառաբանել անոնց իտէալը :

Արդ, որպէս զի ցոյց տանք օտարին, որ խորթ թելադրանքներով՝ արուեստական երկպառակութիւններ կ'ուզէ ստեղծել մեր մէջ,

Որպէս զի ցոյց տանք մեր հայրերուն ու մայրերուն, քոյրերուն ու եղբայրներուն՝ որոնք ինկան սուրով կամ հուրով, Եփրատի մէջ կամ Սեւ ծովին մէջ, լեռներուն վրայ կամ անապատի աւազներուն վրայ, անթաղ եւ անշիրիմ,

Թէ մենք հաւատարիմ կը մնանք մեր մեռելներուն յիշատակին, անոնց արդար տենչերուն եւ աղօթք դարձած իտէալին,

Կը խնդրեմ որ Հայոց ամբողջականութեան պահա՛նջը դարձնենք, ձայն բարձրացնենք եւ յայտարարենք հրապարակաւ.

— Ապրիլ Տասնըմէկը պէտք է տօնել նաեւ Հայաստանի մէջ :

Հողը եւս պէտք է խօսի: Վա՛յ այն ժողովուրդին, որ կ'ապրի ձայնազուրկ հողի վրայ, իր սիրելիներուն, իր պատմութեան, իր մշակութային ժառանգութեանց ձայնը չունեցող հողերու վրայ :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ջանա՛նք չտկել աւերածը; ձգտի՛նք լեցնել բացուած վիհը: Ի՞նչ են ազգերը առանց գրականութեան, արուեստի — մշակոյթի : — Ազգ չեն արդէն: Տգէտ ու բիրտ մարդկային համախմբումներ են միայն: Նիւթ մըն են առանց հոգիի : Նիւթական հարստութիւնը արժէքաւոր է, բայց անհունապէս աւելի թանկարժէք է հոգեւոր, իմացական հարստութիւնը :

Մ. ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ

ԴԻՒՑԱԶՆ ՍԱՍՈՒՆԸ

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻՆ

Քառասուն եւ երեք տարի է անցեր Մեծ Եղեռնի Թուականէն, որուն ենթարկուեցաւ անխտիր ամբողջ Թրքահայութիւնը :

Գրեթէ ամէն շրջաններու ջարդերէն վերապրողներու բերնէն կամ գրչէն շատ քիչ իմացանք կանխամտածուած Հայաջինջ ջարդերուն պատմութիւնը :

Իսկ դիւցազնական Սասունցին, որ դարերու ընթացքին գլուխ չէր ծռած եկող ու գացող բռնաւորներուն, ի՞նչ ըրաւ 1915ին:

Սասունցիներու կռիւներուն եւ ջարդերուն ականատեսներ ներկայիս կը գտնուին Խ. Հայաստանի սահմաններուն մէջ, գրեթէ հալելու վրայ: Անոնք ի վիճակի չեղան պատմելու այն գերմարդկային դոյամարտը, հերոսական կռիւները երբ անօթի ու ծարաւ, լեռներու եւ խոնաւ քարայրներու մէջ, դիմացան ամբողջ 9 ամիս : Իսկ սփիւռքի մէջ մատի վրայ կարելի է հաշուել անոնց ընկերները: Այս վերջիններէն է Գոմաց վանքի շրջանի Ցաղթ գիւղացի Լաւիոթարնակ Պ. Զաքար Մուրատեանը, այն ժամանակ 21 տարեկան, ականատես ու մասնակից Գոմաց վանքի մէջ ամրացողներու կռիւին: Անոնք եւ վանքը լքելէն յետոյ, լեռներու մէջ շարունակած են ինքնապաշտպանութեան կռիւները :

Օր մը իրեն եւ ուրիշի մը կը վիճակուի լեռներէն իջնել Տիգրանակերտի գիւղերը քիչ մը ուտելու պաշար գտնելու համար սովահար երեխաներուն: Բայց գիւղի մը մէջ կը ձերբակալուի իբրեւ զինուորական փախստական եւ կը տարուի Տիգրանակերտի զինուորական բանտը : Ի վերջոյ կ'ազատի հրաշքով :

Ամփոփելով, գրի կ'առնեմ Սասունի 1914 – 1916ի դէպքերու կռիւներուն եւ ջարդերուն պատմութիւնները :

1914ի աշնան, զօրահաւաքի ժամանակ Թուրք կառավարութիւնը իր պաշտօնեաները կը ղրկէ զինուոր պահանջելու : Բայց քանի մը գիւղերէ, գրեթէ մեծամասնութեամբ մերժեցին, առարկելով թէ զինուորական տարիք ունեցող չկայ, թէ 1904ի կռիւներուն ընթացքին կոտորուեցան, մնացածները զինուորական տարիքէն վար կամ վեր են, այնպէս որ 20–45 տարեկան զինուորցու չունինք :

Այսպէս կարճ ու կտրուկ ձեռնունայն ճամբու կը դնէին Թուրք պաշտօնեաները:

Բարձրագոյն հրամանի մը համաձայն էր, որ Սասունցիներու վրայ անմարդկային խստութիւններ չէին գործադրեր, ինչպէս կ'ընէին անոնք ուրիշ շրջանի Հայութեան վրայ, զօրակոչի այդ օրերուն :

Թուրքերը վարպետօրէն եւ անուշութեամբ կը վարուէին Սասունցիներուն հետ, որպէսզի չըլլայ թէ անոնք նեղուին եւ զէնքի դիմեն, վաղահաս կերպով ջուրը չգեն իրենց ծրագիրը :

1914ի վերջերը կրկին կուգան Թուրքերը այս անգամ կը պահանջեն զէնքերը, այն պատրուակով թէ բանակը շատ զէնքի պէտք ունի:

Իշխանները ժամանակ կ'ուզեն, որպէս զի ժողովի հրաւիրեն բոլոր իշխանները խորհրդակցելով պատասխան մը տալու համար: Որպէսզի թիւրամացութիւն չըլլայ ամէն գիւղ մարդ կը ղրկեն հրահանգ տալով որ ոչ մէկ սասունցի իր զէնքը պէտք չէ յանձնէ: Մինչ այդ, իշխանները այսպէս պատասխան կուտան Թուրք պաշտօնեաներուն: Եթէ մեզ շրջապատող քիւրտ աշիրէթները իրենց զէնքերը կառավարութեան կը յանձնեն, մենք ալ կուտանք : Նախ հաւաքեցէք Քիւրտերու զէնքերը: Մենք մեր միջոցներով կ'իմանանք որ կառավարութիւնը զէնք կը բաժնէ աշիրէթներուն : Եթէ զէնքի պէտք ունէր, ինչու Քիւրտերուն զէնք կը բաժնէր: Եթէ մեր զէնքերը տանք, մեզ շրջապատող աշիրէթները մեզ հում-հում կ'ուտեն : Միթէ այս լեռներուն մէջ մարդ կարո՞ղ է ապրիլ առանց զէնքի :

Այս անգամն ալ, ինչպէս զօրակոչի առթիւ Թուրքերը չէին ուզեր խստութեամբ վարուիլ եւ կրկին կը մեկնին ձեռնունայն :

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԵՂԵՌՆԸ

Ապրիլեան Եղեռնը՝ 1915 Ապրիլ 11/24, մեր ժամանակակից պատմութեան ամենամեծ Թուականներէն մէկն է :

Մեծ եւ անջնջելի Թուական մը՝ Թէ իր իմաստով եւ Թէ՛ իր հետեւանքներով :

Մեր պատմութեան ամենահին Թուականներէն սկսած, մեր Հայրենիքն եւ ժողովուրդը շատ աղէտներ են տեսած :

Շատ անգամներ՝ օտարը՝ իր աւերիչ արշաւանքներով խուժած է մեր երկիրը եւ խորտակած մեր ժողովուրդին դիմադրական ուժը :

Ան յաջողած է իր կամքը պարտադրել միշտ ապստամբ, ստեղծագործ եւ շինարար մեր ժողովուրդին :

Քանդած է մեր ազգային պետականութիւնը, ազգային անկախութիւնը, եւ բաժան բաժան ըրած մեր Հայրենիքն ու ժողովուրդը :

Հակառակ դարաւոր այս կարգի աղէտներուն, Հայութիւնը մնաց հաւատարիմ իր հողին, իր ազգային մշակոյթին, աւանդութիւններուն եւ բարքերուն :

Անաղատ, յաճախ ստրկական ամենադաժան պայմաններուն մէջ, անիկա յամառ եւ վճռականութեամբ չարունակեց ըլլալ եւ ստեղծագործել :

Հայոց աշխարհը՝ հողն ու ջուրը, լեռներն ու դաշտերը, գիւղերն ու քաղաքները, վանքերը, եկեղեցիները, գերեզմաններն ու այլազան սրբավայրերը՝ կը կազմէին հիմնական ազդակները՝ մեր ժողովուրդի յարատեւ վճռականութեան :

Օսմանեան Կայսրութեան սահմաններուն մէջ ինկած Հայութիւնը, այս ազդակներուն շնորհիւ, յաջողեցաւ պահել իր գոյութիւնը :

Ամուր փարած իր հողին, ան աստիճանաբար վերագտաւ ազատ եւ անկախ ապրելու իր կամքն ու հաւատքը :

Այս իրողութիւնը՝ խռոված էր Թուրք հրէշածին քաղաքական ոճրագործ ղեկավարութիւնը : Մանաւանդ այն շրջանին, երբ Հայկ. Հարցը տեւական սպառնալիք մը դարձած էր Օսմանեան խարխլած եւ կործանումի ենթակայ կայսրութեան վարիչներուն համար :

Թուրք քաղաքական մտածողութեան համար, անմարսելի էր Թրքահայաստանի համար որեւէ բարեկարգութեան ծրագիր :

Հայութեան ի նպաստ ամէն մէկ քայլի մէջ, ան կը տեսնէր Թուրքիոյ սպառնացող լուրջ վտանգ մը :

Հրէշ Թալէաթը իր ոճրածին Իթթիհատական գործակիցներու հետ գտած էր Հայկ. Հարցը լուծելու եղանակը :

Առաջին աշխարհամարտը հնարաւորութիւն տուաւ անոնց՝ աւելի արագութեամբ ձերբազատուելու Հայկ. Հարցի մղձաւանջէն :

Ընդամէնը մէկ քանի ամսուան ընթացքին Թրքահայաստանի Հայութիւնը տեղահանուեցաւ իր դարաւոր բնակավայրերէն :

Նոյն ճակատագրին ենթարկուեցան Թրքական միւս շրջանի Հայերը, Բացի Պոլսէն եւ քանի մը ուրիշ վայրերէ :

Թրքահայկական բոլոր նահանգները պարպուեցան հայ բնիկներէն : Անոնց մեծամասնութիւնը վայրագօրէն զոհուեցաւ աքսորի ճանապարհին վրայ :

Միեւնոյն վախճանն ունեցաւ 1915 Ապրիլ 24ին Պոլսէն եւ ուրիշ կեդրոններէն դաւադրաբար ձերբակալուած եւ աքսորի քշուած Հայութեան ընտրանին :

Կործանուեցան մեր ազգային արուեստի բոլոր պատմական կոթողները՝ վանքերն ու եկեղեցիները, յուշարձաններն ու պատմական զանազան վկայարանները ...

Հրէշածին Թալէաթը իրականացուց իր հրէշային ծրագիրը :

Հայկ. Հարցի հիմքերը խախտած էին այլեւս :

Թրքահայութեան անճիտումը եւ Թրքահայաստանը Հայութենէ ամայացումը փաստեր էին Թուրք ոճրագործներու համար պատմութեան յանձնելու Հայկ. Հարցը :

1918 Մայիս 28ին, Արարատի շուքին տակ, մեր ժողովուրդի հերոսական պայքարներով ստեղծուած Նոր Հայաստանը, անտարակոյս, անսպասելի էր Թուրքերու համար :

Հայոց ազգ. պետութիւնը չէր կրնար մոռնալ Թրքահայաստանը : Ուշ կամ կանուխ, Հայաստանը տէր պիտի դառնար իր իրաւունքներուն :

Հայաստանի խորհրդայնացումով սակայն անգամ մը եւս Թուրքը յաջողեցաւ հանգիստ շունչ քաշել :

Խ. Միութիւնը հանդիսաւորապէս նըւիրագործեց Թալէաթի ծրագիրը :

« Հայաստանի խորհրդայնացման, այսինքն հայ ժողովուրդի նոր պետական կեանքի գոյառումէն սկսելով՝ այսպէս կոչուած հայկական հարցը կրնայ նկատուիլ հաշուեյարդարի ենթարկուած » :

Մեր երկրի վարիչները կը մնան հաւատարիմ այս յայտարարութեան : Անոնք իրենց կարգին «ոչ մէկ հողային պահանջ չունին Թուրքիայէն» :

Այս հասկացողութեամբ ալ, մեր երկրին մէջ ոչ մէկ պաշտօնական յիշատակութիւն Ապրիլ 11/24ի մասին :

Դժբախտաբար, մեր երկրի վարիչները քաջութիւն չունին մօտենալու Ապրիլեան Եղեռնի իրական խորհուրդին : Ընդհակառակն, անոնք կը փորձեն մոռցնել տալ այդ ահաւոր ողբերգութիւնը՝ աւելի եռանդով եւ անկաշկանդ շարունակելու մեր երկրին մէջ «կոմունիզմի կառուցման» մեծ աշխատանքը :

Մեր երկրի համայնավար վարիչները պիտի կրնա՞ն օր մը իրապէս տէր կենալ Ապրիլեան Եղեռնի Թելադրած պատգամին ...

Ս. ՏԷՐ–ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

1915 ԱՊՐԻԼ

Մենք, որ ծնած ենք Հայ ժողովուրդի պատմութեան մթին այդ օրերուն, կը տօնենք այդ սուրբ Թուականը՝ բայց, ոչ Թէ մեր սրտերուն մէջ վերարծարծելու համար ատելութեան եւ վրէժի զգացումներ. մեր մշակոյթը, մեր ընկերային ըմբռնումներն եւ կրօնական համոզումը Թոյլ չեն տար նոյնիսկ արհամարհելու աշխարհի պատմութեան մէջ աննախադէպ այդ մարդասպանութեան Թշուառական կազմակերպիչները :

Երիտասարդնե՛ր, մանչ Թէ աղջիկ, որ մաս կը կազմէք հայկական այս մեծ ընտանիքին, ձեզմէ մէկը կրնա՞յ ըսել Թէ այդ օրը սիրելի մը չէ կորսնցուցած ...:

Ձեզմէ ո՞վ կրնայ ըսել, Թէ զոհ մը չէ ունեցած այդ օրը սգալու համար :

Ի՞նչ ըրած էին սակայն այն երիտասարդները, ծերունիները, խեղճ կիները եւ մանուկները՝ այնքան դժբախտ ճակատագիրի մը արժանի ըլլալու համար :

Ոճի՞ր էր արդեօք հաւատալ Իրաւունքին եւ Արդարութեան, գործադրել քրիստոնէական սկզբունքներ, սիրել զմիմեանց, խանդավառուիլ նոր գաղափարներով եւ արտայայտել զանոնք :

Ցանկա՛րծ, հաւաքեցին այդ բոլորը, ոմանք՝ իրենց աշխատանքի պահուն, ուրիշներ՝ իրենց արտերէն կամ տուներէն, եւ, առանց երկար–բարակ նայելու, երկարատեւ ու յոգնատանջ ճամբորդութեամբ մը զանոնք տարին Անատոլուի խորերը մորթելու եւ անդամահատելու համար.. :

Ի՞նչ ոճիր գործած էին հազար – հազարաւոր անծանօթ այդ մարտիրոսները, խոնարհ բանուորները, պատուախնդիր գիւղացիները, խեղճ կիներն ու մանուկները. — մեր մայրերն ու եղբայրները, ու տակաւին երիտասարդ այն մտաւորականները՝ փաստաբան, բժիշկ, կղերական, որոնք մեռան նօթի ու ծարաւ, ժամանակ չձգելով որ իրենց զաւիճները վերջին հարուածը տան արդէն իսկ անշընչացած իրենց մարմնին ...

Անոնց ոճիրը՝ ազատութեան եւ արդարութեան սէրն էր եւ մենք հպարտ կրնանք ըլլալ մեր հողին խորը պահելով անոնց յիշատակը. այնքան որ մաքուր անոնց զոհաբերութիւնը եւ անվիճելի՝ անոնց անմեղութիւնը :

Պիտի ուզէի յիշել այսօր կնքահայրս՝ Ցարութիւն Գալֆայեան, որ կնունքէս քանի մը օր վերջ ձերբակալուեցաւ Թուրք ոստիկաններու կողմէ եւ անդամահատուեցաւ, մորթուեցաւ, որովհետեւ՝ երիտասարդ էր, եռանդուն եւ խանդավառ ընթերցող մը՝ մեծ եւ ողբացեալ Շաւարշ Միսաքեանի նշանաւոր յօդուածներուն :

Վերյիշելով զայն, պիտի ուզէի յարգել հազարաւոր անծանօթ մեռելները. տրտմօրէն կը մտածեմ մեր մարտիրոս գիւղացիներուն, քարուքանդ եկեղեցիներու եւ ամայացած մեր բնագաւառներուն մասին ուր ողջակիզուեցան բազմահազար անծանօթներ, — ամէնէն ամօթալի կրօնամոլութեան մը զոհերը, — որպէսզի մենք եւ քրիստոնեայ մեր միւս եղբայրները՝ ազատ մարդիկ ըլլալու հըպարտութիւնը չկորսնցնենք :

ԲԺ. Ա. ԱԲԳԱՐԵԱՆ

ԵՒ ԱՍՏՈՒԱԾ ԸՍԱՒ

Այն տեղէն ուրկէ կուգամ ես հիմա,
Կ'ուզէ՞ք որ պատմեմ թէ ինչեր տեսայ :
Տիգրիսը աչէս կ'անցնէր ծոցը բաց .
Եփրատը ձախէս՝ մեռելներ շալկած :

Ետիս նայեցայ՝ կըրակ կար, աւեր,
Առջիս նայեցայ՝ դահիճն էր նստեր :
Նայեցայ երկինք՝ արեւն էր խաւար,
Ու Հայոց աշխարհն իր ցաւը կուլար :

Յոգնած, պարտասած ձեռքերս դէպի վեր,
Հարցուցի Աստծոյ որ վար կը նայէր.
— Մինչեւ ե՞րբ, ո՛վ Տէր, մինչեւ ե՞րբ
այսպէս,
Հայը հալածուի, ըլլայ ողջակէզ :

Եւ ահա Անոր սուր ձայնը մէկէն .
Այսպէս որոտաց ամպերու մէջէն.
— Հայն ալ սուր ունի, բազուկ զօրաւոր,
Թող ոտքի կանգնի ու զարնէ անոր ...

ՏԱՏՈՒՐ ՊԻՐՊԻՐԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՅՈՒՆԱՀԱՅ Թեմական ընտրութեանց մասին յունական մեծ օրաթերթ «Թօ Վիմա» կը գրէ . — Յունաստանի հայ գաղութին մէջ տեղի ունեցան ընտրութիւններ. 6300 արձանագրուածներէն քուէարկեցին 4200 հոգի : Ազգայնական Հայերու հաստուածին ցանկերը ստացան4055 ձայն : Ընտրուեցան 43 պատգամաւորներ :

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ կաթողիկոսարանին հանգանակութիւնը կը շարունակուի Ամերիկայի մէջ. Տիթրոյիթի Հայութիւնը Ապրիլ մէկին հաւաքած է 43.749 տոլար. տասը հազար տոլարով հանգանակութիւնը բացած են տէր եւ տիկին Մարանեան :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ Հայ Աւետ. Համայնքի հովիւներէն վերապատուելիներ Ենովք Հատիտեան եւ Կարապետ Թիլքեան կառավարութեան կողմէ գնահատուելով Մայրիներու Ա. կարգի շքանշան ստացած են՝ Վարչապետ Սամի Սոլհի ձեռքով :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

Հայութեան դաշինը հանդիստ չէր, գիշեր եւ ցերեկ միշտ միջոցներ ու հընարքներ կը փնտռէր, որպէսզի Սասունցիներէն ալ զէնքերը առնէր, երիտասարդութիւնը իրենց արծուաբոյններէն հեռացնէր, այլ շրջաններու Հայութեան նըման :

Թուրքերը չէին ուզեր որ իրենց եւ Սասունցիներու կապը մէկէն կտրուէր, ատոր համար | մեղմ եւ շատ զգուշութեամբ կը վարուէին անոնց հետ :

Զինուորցուներ չկրցան առնել : Զէնքերու հաւաքումը անհնար եղաւ : Կը մընար վերջին հնարքը, պատեհ առթիւ մը գործադրելու համար իրենց դիւային ծըրագիրը : Այս վերջին հնարքը «չալակաւոր» առնելու առիթն էր : Թուրքերը կ'ըսէին. — «Շալակաւոր » ըլլալու տարիքի սահման չկայ, 15էն 70 տարիքի տղամարդիք կրնան այդ գործը կատարել : Ամէն մարդ իր քաղաքացիական պարտականութիւնն է, որ պէտք է կատարէ, գոնէ մէկ անգամ պարէն եւ ռազմամթերք տեղափոխել ռազմաճակատի մեր զինուորներուն :

Այս պահանջն ալ բոլորովին չմերժելու համար, քանի մը «չալակաւոր» տուին : Իսկ այս վերջինները, երբ դարձին ռազմաճակատ, տեսան որ բոլոր հայգիւղերը աւերակ էին վերածուած, իսկ բնակիչները ջարդուած, անհետացած : Սասունցի «չալակաւոր»ները, այս տեսնելով, իրենց բեռները ճամբան կը ձգեն կը փախչին, կուգան իրենց տեսածներն ու լսածները կը պատմեն Սասունցի իշխաններուն : Ի վերջոյ Իշխանները հասկցան Թուրքերու մեղմութեամբ վարուելուն պատճառը :

Զմեռը վրայ հասաւ : Շատ ձիւն եկաւ : Ձիւնի պատճառով Սասունցիներուն եւ կառավարութեան միջեւ, կապը կտրուեցաւ :

Սասունցիները բնազդով սկսան պատրաստուիլ եւ իրենց համար պարէն եւ ռազմամթերք ամբարել :

1915ի գարնան վերջը, Թուրք կառավարութիւնը, տեսնելով որ չկրցաւ որսալ Սասունցիները եւ իր ծուղակը ձգել այլ եւ այլ միջոցներով, մի քանի վաշտ զինուոր տարաւ տեղաւորեց Սասունի կարգ մը գիւղերուն մէջ, խորամանկ հրամանատարի մը ղեկավարութեամբ : Այս վերջինը, օր մըն ալ, կը կանչէ բոլոր Սասունը պաշտպանող քիւրտ աշիրէթապետները եւ անոնց կը բացատրէ ու կ'ըսէ Թէ Հայերը ամէն կողմ ջարդուեցան : Սասունը չէ որ զերծ պիտի մնայ : Բոլոր Մահմէտականները պէտք է որ մասնակցին այս կռիւին եւ Հայերուն ջարդերուն : Որ եւ է պատասխանատուութիւն չկայ ձեզի համար, Հայերը սպաննելու եւ անոնց գիւղերն ու քաղաքները քանդելու պատճառով : Մեր կառավարութեան հրահանգն է, որ պէտք է կատարէք : Ճիշդ է, որ անոնք զինուած են, եւ անկասկած դիմադրութիւն պիտի ըլլայ : Բայց նկատի առնելով մեր վաշտերու եւ ձեր զինուած աշիրէթներուն Թուական գերազանց ուժը, անոնք մէկ երկու օրէն, կը բնաջնջուին :

Եւ կը սկսի անոնց ճակատներ ու գիւղեր նշել :

Ջալալցի աշիրէթը, Տալհօ – Սելիմ եւ Փրհօ Մրդիկի գլխաւորութեամբ . պիտի յարձակէին Փշուտ գիւղի եւ շրջանի վըրայ : Բշարի Խալիլի մարդիկ Ապտիլ – Ազիզ եւ Իպրահիմի ղեկավարութեամբ Գոմաց վանքի եւ շրջանի վրայ : Մուսացի աշիրէթը Հասէ – Կենճոյի գլխաւորութեամբ պիտի յարձակէր Մարաթարի եւ Թարուկի շրջանի գիւղերու վրայ : Պատման զետի չէյխը, իրենց բոլոր մարդկանցով պիտի յարձակէր Քաջ Ուէս գիւղի եւ շրջանի վրայ մինչեւ Մթնինք : Բադրանցի աշիրէթը, որ Ալաշկերտէն գաղթած եկած էր, ռուսական եւ հայ կամաւորներու յառաջացման առթիւ, իր բոլոր ուժերով, Սելիմ աղայի ղեկավարութեամբ պիտի յարձակէր Թարուքի գիւղերու վրայ մինչեւ Պերմ – Պասի շըրջանը : Ուշդոտանցի եւ Պըտրեցի աշիրէթները իրենց բոլոր ուժերով Թրքական վաշտերու օժանդակութեամբ պիտի յարձակէին Տալուորիկի ձորի գիւղերուն վրայ : Իսկ Շէկոյի անուանի աշիրէթը, նկատի ունէր Գոմաց վանքի հարստութիւնները եւ կը ցանկար, որ այդ պատիւը իրեն տրուէր :

Այսպէս, Սասունի բոլոր հայ գիւղերն ու շրջանները պաշարուած էին աշիրէթներու հարիւրապատիկ գերազանց ուժերով եւ Թրքական կանոնաւոր զինուորներով :

Խնուսի, Պուլանուխի, Տարօնի, Ախլաթի, Բիթլիսի Հայութեան երիտասարդները որպէս զինուոր տարած, իրենց շըրջաններէն հեռացուցած, անոնց մեծ մասը ջարդած էին : Ցիշեալ շրջաններու Հայութեան զէնքերը հաւաքուած էին, ինչպէս նաեւ հին ֆետայիները եւ փորձառու ղեկավարները խորամանկօրէն հաւաքած տարած էին., ժողովուրդը առանց ղեկավարի մնալով դիւրութեամբ ջարդուած : Հիմա կարգն եկած էր Սասունի ժողովուրդին :

Ահա այսպէս, Սասունի գիւղերը մէկուսացնելով, Թշնամին սկսաւ պաշարման շղթան նեղցնել, եւ կտրել, այն գիւղերը, որոնք Սասունի ծայրամասերը կը գտնուէին եւ հնարաւորութիւն չունէին դիմադրելու կամ երկար տոկալու : Բայց ամենաթոյլ գիւղն անգամ քանի մը ժամուան կամ օրուան դիմադրութիւն ցոյց տուաւ :

ԱՐՄԵՆԱԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ Ապրիլ 22ին կը տօնուէր Լենինի ծննդեան 88րդ տարեդարձը, այս առիթով «Լիթերաթուրնայա Կազեթա» խստօրէն կը քննադատէ գրագէտ Իլիա Էհրէնպուրկը՝ իբրեւ «ակամայ ան–ջատողական»:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ բանուորական (համայնավար) կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար Կոմուլքա Մայիս 9ին պաշտօնական այցելութիւն մը պիտի տայ Հունգարիոյ, ուրկէ պիտի անցնի Պուլկարիա եւ Ռումանիա:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՆԱՍԸ Հրեաներու մասին խօսելով ըսաւ.— Իսրայէլի գոյութիւնն անգամ ինքնին յարձակում մըն է:

ԱՊՐԻԼ ՑԻՆ

Լրացաւ ՅԱՌԱՋի հրատարակութեան (նոր շրջան) 14րդ տարին: Մեր բաժանորդներէն կը խնդրենք անյապաղ նորոգել իրենց բաժանորդագրութիւնը, առանց սպասելու մասնաւոր դիմումի:

Հին հաշիւ ունեցողներուն կը յիշեցնենք թէ վարչութիւնը ի վիճակի չէ ապառիկ թերթ ղրկելու եւ հետզհետէ պիտի դադրեցնէ առկախ հաշիւ ունեցողներու թերթերը:

«*Յառաջ*»ի Ճէք – Փոսթալի թիւն է՝ 15069 – 82, եւ վերապահուած է միայն «*Յառաջ*»ի հաշիւներուն (ծանուցում – գործակալութիւն, բաժանորդագրութիւն):

Այս յիշեցումը կ'ընենք, որովհետեւ հակառակ մեր կրկնակի խնդրանքին, այս թիւին վրայ կը ղրկուին ուրիշ թերթերու կամ կազմակերպութեանց պատկանող գումարներ: Նման գումարներ ղրկել միայն՝ ՄԱՆՏԱ – ՔԱՐԹՈՎ:

Շնորհակալութիւններով
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Տօքթ. Յակոբ Սիվրիհիսարլեանի մահուան առթիւ Տիկին Շաւարշ Միսաքեան փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար ֆր. կը նուիրէ Մշակոյթի տան: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Այրի Տիկին Սթաթեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Գէորգ Թուֆանեան 1500 ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան: (Ստանալ «Յառաջ»էն).

×

Տիկին Փառանձեմ Մովսէսեան, Պերլին 4000 ֆրանք: Տիկին Ս. Վարդանօֆ երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Ճ. Միսաքեան սրահին: (Այս վերջինը ստանալ «Յառաջ»էն):

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի կեդր. վարչութիւնը կ'ողբայ մահը Տօքթ. Յակոբ Սիվրիհիսարլեանի եւ այս տխուր առթիւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ ողբացեալին ընտանեկան պարագաներուն:

ՆՈՒԷՐ

Ներսէս Օհանեանի (որբերու հայրիկին) մահուան 22րդ տարեդարձին առթիւ Տիկին Աղապապ Պարսամեան երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի օղափոխութեան կայանին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Կապոյտ Խաչի Պանիօ – Քաշանի մասնաճիւղը, Այրի Տիկին Մարի Սթաթեանի մահուան առթիւ շնորհակալութեամբ ըստացած է Տէր եւ Տիկին Խ. Փափազեանէ 1500 ֆրանք:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը (Առնուվիլ) կը յայտարարէ թէ այս Կիրակի, 1915 – 1922ի նահատակներուն յիշատակին եկեղեցւոյս մէջ կը կատարուի յաւարտ պատարագի հանդիսաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն, կը պատարագէ Առաջնորդ Գերշ. Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեան եւ այդ առթիւ ալ կը քարոզէ:

Կը խնդրուի մեր բիւրաւոր նահատակներու յիշատակը յարգող բարեպաշտ ժողովուրդէն ներկայ գտնուիլ: Սկիզբն ժամերգ. ժամը 9, Ս. պատարագ ժամը 10·30:

ԱՊՐԻԼ 11–24Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Սալ Քատէի մէջ, (Նախկին *Փըթի – Ժուրնալ*) 21, RUE CADET
Հինգշաբթի, Ապրիլ 24, ժամը 21ին
Նախաձեռնութեամբ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ (ՋՈՄ)
Կը նախագահէ՝ Պ. ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ
Կը խօսին Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ եւ ՑՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Օր. Շաքէ Պէնկեան (*երգ*), Օր. Օր ժիւլիէթ Աւետիսեան եւ Շաքէ Յովհաննէսեան (*արտասանութիւն*), ժագ Քասթանիէ, Պ. Պուսէ, Սոֆիա Գաբրիէլեան (*երբեակ*), Պ. Ս. Քաջեան (*ջութակ*):

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Ալֆորվիլէն՝ օթօքար, արձանագրուիլ Ֆիլիփի սրճարանը: Կը մեկնի ժամը 20·30*ին Պուլ. Քարնոյէն և Փըթի Փոնէն:*
ԻՍԻէն ժամը 20ին Զատիկեանի սրճարանէն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ազրիւր – Սերոբ-Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ, ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ ժամը 21ին, Յոյներու սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան մասնաճիւղային ժողովը այս Հինգշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ա. Հարոնեան ակումբը: Կը հրաւիրուին բոլոր մասնաճիւղերու վարչութիւնները: Կարեւոր օրակարգ:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռի Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Հինգշաբթի ժամը 15ին, Տիկին Հ. Աւետիսեանի բնակարանը, 195պիս, բիւ տիւ Մէնիլ, Անիէռ (Սէն): *Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Ներկաներուն թիւը բաւարար պիտի նկատուի ընտրելու համար վարչութիւնը:*

ԽՆՋՈՅՔ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Լուի Սիամանթօ խումբին կողմէ:

Այս Կիրակի, ժամը 9ին դպրոցի սրահին մէջ:

Կը հրաւիրուին շրջանի քոյր կազմակերպութիւնները:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին.— Երգ, արտասանութիւն, հայկական պար եւ անակնկալներ: Մուտքը ազատ է

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Այս Ուրբաթ իրիկուն, ժամը 21ին Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիին մէջ, նախաձեռնութեամբ տեղւոյն երիտասարդական միութեան: Կը խօսի վերապատուելի ՍԻՍԼԵԱՆ:

ԽՆՋՈՅՔ

Թոքատի Հայր. Միութեան տարեկան խնջոյքը Կիրակի (27 Ապրիլ), կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Իսիի Խրիմեան դպրոցի սրահը: Նախագահութեամբ Պ. Հան–տալեանի:

Կը խօսի Պ. Սահակ Յովհաննէսեան:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին՝ երգ, արտասանութիւն, կովկասեան պար մասնակցութեամբ՝ Տիկին Գալայճեանի, Օր. Թարոնի եւ Օր. Յովհաննէսեանի *եւ ուրիշներու:*

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՅԻՇԱՏԱԿԸ

ՓԱՐԻԶ

Կիրակի (Ապրիլ 27), ժամը 17ին,

SACRÉ-CŒURի

եկեղեցիին մէջ:

Հոգեհանգստեան պատարագ Ապրիլեան Համազգային սրհաւիրքին նահատակներուն յիշատակին:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆ

Կազմակերպուած Վալանսի Հայ Ազգ. Միութեան կողմէ:

Տեղի կ'ունենայ Թէաթր – Մունիսիբալի մէջ, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին:

Կը խօսի վկրապատուելի Ա. ՊԱԳԱԼԵԱՆ (Մարսէյլէն):

Խօսք կ'առնեն Սահակ Աւագ քահանայ Պապիկեան, Գեր. Գրիգոր Վարդապետ Պապեան:

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆրանս. Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան եւ մասնակցութեամբ տասներկու կազմակերպութեանց եւ միութիւններու:

27 *Ապրիլ, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը* 2·30*ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:*

Կը նախագահէ՝ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ:

Կը բանախօսէ՝ Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Գեղարուեստական պատշաճ բաժին:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Առաւօտեան պիտի մատուցուի հոգեհանգստեան պաշտօն յետ պատարագի՝ Ապրիլեան զոհերուն համար:

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Լիոնի Հայ Կաթողիկէ ժողովրդապետութիւնը սիրով կը հրաւիրէ Լիոնի եւ շրջակայի հայ գաղութը Ապրիլեան Նահատակներու յիշատակը վերակոչելու համար մատուցուելիք պատարագին ու հոգեհանգստեան պաշտօնին, որ տեղի պիտի ունենայ Ֆուրվիէրի Տիրամօր տաճարին մէջ, Կիրակի 27 Ապրիլ, ժամը ճիշդ 10ին, Արհ. Գուլէնի՝ արեւելածէս հասարակութիւններու եպիսկոպոսին նախագահութեան տակ:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆ

Փոն տը Շէրիւի եւ Շրջակայքի Հայ Ազգային Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Աւետարանական եւ Սթանոցի Հայր. Միութեան, տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 27ին, Գաթպլիտն Պ. Պապիկեանի սրահը:

Ազգ. Միութեան կողմէ կը նախագահէ Պ. ՄԻՍԱԿ ՂԱԶԱՐԵԱՆ:

Կը խօսին Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ եւ Վեր. ՊԱՐՍՈՒՄԵԱՆ:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ. Միութեան եւ Մասնակցութեամբ տեղական բոլոր Ազգ. կազմակերպութիւններու, Հայր. Միութիւններու եւ Յարանուանութեանց: Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, Սէրքըլ Կաթոլիկի սրահը:

Կը նախագահէ Պ. Ա. ՋԱՔԱՐԵԱՆ
Կը խօսի ՓՐՈՖ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ (Մարսէյլէն)

Նոյն օրը առաւօտեան ժամը 9ին, Օհանջանեան սրահը հոգեհանգիստ եւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի Նահատակներու հոգւոյն:

ԼԻՈՆ

Կազմակերպուած Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութեան կողմէ, հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց պետերուն եւ մասնակցութեամբ Լիոնահայ գաղութին, այս Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Պուրս տիւ Թրավայի *սրահը (Փլաս Կլէշառ):*

Կը նախագահէ Պ. Ա. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն Ազգ. Միութեան եւ երեք յարանուանութեանց ներկայացուցիչները:

Ուղերձներ Նոր Սերունդի, Ժաֆի եւ եկեղեցւոյ Երիտասարդաց Միութեան եւ Մշակութային միութեան:

Գեղարուեստական պատշաճ բաժին:
Մուտքը ազատ է:

×

Հոգեհանգստեան պատարագ, Կիրակի ժամը 11ին, Լիոնի եկեղեցիին մէջ, 69 Բիւ Լուի Պլան:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամսեայ 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 25 ԱՊՐԻԼ — VENDREDI 25 AVRIL 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8178 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3979

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՔՐԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ

Նորանկախ Ղանայի մայրաքաղաք Աքրայի մէջ գումարուեցաւ Ափրիկէի ութ անկախ պետութեանց խորհրդաժողովը ։

Պաշտօնապէս կը մասնակցէին՝ Ղանա, Եթովպիա, Լիբերիա, Մարոք, Թունուզ, Սուտան, Լիպիա եւ Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը (որուն գլխաւոր անդամը՝ Եգիպտոս ափրիկեան պետութիւն է)։

Իսկ անպաշտօն մասնակցութիւն կը բերէին Ալժերիոյ Ազատագրական Ճակատի, ինչպէս նաեւ Հոգատարութեան ենթակայ կարգ մը երկիրներու Քամերուն, Թոկօ եւայլն, ներկայացուցիչները ։

1955 Ապրիլին Պանտունկի մէջ է, որ առաջին անգամ մեծ խորհրդաժողով մը գումարեցին Ասիոյ եւ Ափրիկէի անկախ եւ անազատ ժողովուրդներու պատգամաւորները։ Պաշտօնական ներկայացուցիչներուն հետ անպաշտօններ, ինչպէս նաեւ դիտողներ կը մասնակցէին անոր ։

Խորհրդային Միութիւնը իր հովանիին տակ առած էր այդ խորհրդաժողովը, նպատակ ունենալով հրահրել յետամնաց երկիրներու եւ հպատակ ժողովուրդներու ազգայնական զգացումները՝ ընդդէմ աշխարհակալութեան եւ գաղթատիրութեան ։

Արեւելք – արեւմուտք նիզակամարտի ցայտուն արտայայտութիւններէն մէկն ալ այդ խորհրդաժողովն էր։

Անոր երկրորդ տպագրութիւնը տեղի ունեցաւ քանի մը ամիս առաջ Գահիրէի մէջ։

Իսկ Աքրայի խորհրդաժողովը՝ աւելի նեղ շրջանակի մէջ՝ նմանութեան եզրեր կը ներկայացնէ առաջին երկուքին հետ ։

Ղանայի վարչապետ Քվամէ Ն'Քրումա այս խորհրդաժողովի նախաձեռնութիւնն ստանձնելով, նպատակ ունէր Ափրիկէի սեւամորթ ցեղերուն համախմբումը ապահովել, իբրեւ հեռանկար ունենալով անոնց ազատագրումը Եւրոպացիներու տիրապետութենէն ։

Սակայն խորհրդաժողովին մէջ ոչ-սեւամորթ Ափրիկեցիները մեծամասնութիւն կը կազմէին։ Գերակշիռ դիրք ունէին մանաւանդ արաբական պետութիւնները — Մարոք, Թունուզ, Սուտան, Լիպիա եւ Եգիպտոս ։

Օրակարգի հարցերուն մէջ ամէնէն կարեւոր տեղը յատկացուած էր ալժերիական խնդրին ։

Բացի Լիբերիայէն, Ղանայէն ու Եթովպիայէն, որոնք շատ զգոյշ դիրք բռնած էին՝ իբրեւ բարեկամ Ֆրանսայի՝ արաբական հինգ պետութեանց ներկայացուցիչները անկախութիւն կը պահանջէին Ալժերիոյ համար։ Ամբողջ հինգ օր այս հարցով զբաղեցաւ խորհրդաժողովը, որուն մէջ կարեւոր տեղ մը վերապահուած էր արաբական միացեալ հանրապետութեան արտաքին նախարար Մահմուտ Ֆաուզիի ։

Ընդունուած բանաձեւը կը հրաւիրէ Ֆրանսան «վերջ տալ կռիւներուն եւ իր բոլոր զինուորները քաշել Ալժերիայէն»։

Նոյնպէս բանաձեւեր քուէարկուեցան ի նպաստ Թոկոյի եւ Քամերունի պահանջելով որ հոգատար պետութիւնը (Ֆրանսա) գոհացում տայ բնակիչներու օրինաւոր բաղձանքներուն՝ ուղղակի բանակցութիւններ վարելով անոնց ներկայացուցիչներուն հետ ։

Ափրիկեան պետութիւններու այս առաջին խորհրդաժողովը կը նկատուի նախաքայլ մը։ Յառաջիկային աւելի սերտ կապեր հաստատելով իրարու միջեւ՝ անոնք միացեալ ճակատով պիտի ներկայանան արտաքին աշխարհին, մասնաւորապէս Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան առջեւ ։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻԿՈՅԵԱՆ ՊՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐԸ ՀԵՏԱՔՐՔՐՈՒԹԵԱՄԲ ԿԸ ՀԵՏԵՒԻՆ ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ

Ինչպէս գրած էինք, Ա. Միկոյեան այսօր գնաց Պոն, Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութեան հետ ստորագրելու համար 750 միլիոն տոլարի ռուսեւգերման առեւտրական համաձայնագիրը ։ Եւրոպական մամուլը մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէ խորհրդային «երկրորդ մարդ»ուն այս ճամբորդութեան, մանաւանդ՝ երբ առաջին անգամն է որ Կրեմլինի բարձրաստիճան իշխանաւորներէն մէկը կ'երթայ Պոն։ Չորս օրէ ի վեր Գերմանիոյ Արտաքին նախարարութիւնը արտակարգ պատրաստութիւններ կը տեսնէ՝ արժանի ընդունելութիւն մը ընելու համար Ա. Միկոյեանի ։

Գերմանական մամուլին համաձայն (տե՛ս Գ. էջ) պաշտօնական այցելութիւն մը չէ այս, այլ՝ մասնաւոր առաքելութիւն մը, որ վստահուած է կարմիր վարչակարգին բարձրաստիճան դէմքերէն մէկուն ։

Ա. Միկոյեան մինչեւ երկուշաբթի գիշեր պիտի մնայ Արեւմտեան Գերմանիա, ապա պիտի վերադառնայ Մոսկուա։ Բազմաթիւ խորհրդակցութիւններ պիտի ունենայ Վարչապետ Ատընաուըրի, Արտաքին նախարար Ֆոն Պրենթանոյի, Տնտեսական նախարար Էրհարթի եւ ուրիշներու հետ ։

Վարչապետ Ատընաուըր ի պատիւ Միկոյեանի հացկերոյթ մը պիտի տայ շաբաթ օր. ճաշէն առաջ երկու դիւանագէտները խորհրդակցութիւն մը պիտի ունենան։ Վարչապետ Ատընաուըր կը մտածէ արծարծել ամէնէն հրատապ հարցերը.— Հիւլէական զինաթափութիւն եւ Գերմանիոյ վերամիացումը ։

Ատընաուըր պիտի վստահեցնէ Խ. Միութեան առաջին փոխ – վարչապետը, թէ Գերմանիա հիւլէական սպառազինման պիտի ձեռնարկէ միայն այն ատեն՝ երբ զինաթափութեան փորձերը վերջնական ձախողութեան մատնուին։

Հարց է սակայն, թէ Ա. Միկոյեան ի՞նչ ձեւով պիտի մօտենայ հարցին. նորութիւններ պիտի բերէ՞, թէ պարզապէս պիտի կրկնէ Կրեմլինի յանկերգը.— Գերմանիոյ վերամիացումը երկու Գերմանիաներու միջեւ կարգադրուելիք խնդիր մըն է, կամ՝ Ամերիկա կը սպառնայ աշխարհի խաղաղութեան։

Ամէն պարագայի մէջ, կ'ըսէ ֆրանսական մամուլը, ի՛նչ որ ալ ըլլան Միկոյեանի յետին նպատակները՝ գերմանացի իր պաշտօնակիցները պիտի զբաղին առաւելապէս ռուսեւգերման գործակցութեամբ ։

Ա. Միկոյեան փափաք յայտնած էր՝ այցելութիւն մը տալու համար Ռուրի գործարաններուն։ Բայց Գերմանացիք մերժած են ընթացք տալ «Բ. Խորհրդային»ի այս փափաքին ։ Փոխարէն՝ Ատընաուըր առաջարկած է Հռենոսի վրայ մակոյկով պտոյտ մը կատարել, քանի որ գեղեցիկ տեսարաններ կան այդ կողմերը ... Ա. Միկոյեանն ալ մերժած է Վարչապետին այս փափաքը ։

Գերմանիոյ կողմէ համաձայնագիրը պիտի ստորագրէ Արտաքին նախարար Ֆոն Պրենթանօ, բայց Մոսկուա կ'ուզէր որ աւելի բարձրաստիճան մէկը ըլլար ան...։

Ամէն պարագայի մէջ, միջազգային քաղաքական դէմքերը հետաքրքրութեամբ կը սպասեն ռուսեւգերման խօսակցութեանց արդիւնքին ։

ԼԱՐՈՒԱԾ ՄԹՆՈԼՈՐՏ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԵՒ ՊԵԼԿՐԱՏԻ ՄԻՋԵՒ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԻՒՊԱՏՈՍՆԵՐԸ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԷՆ ՀԵՌԱՑԱՆ

Եուկոսլաւ համայնավարներու Լիուպլիանայի համագումարին երկրորդ օրը՝ փոխ–նախագահ Ռանքովիչ մառեշալ Թիթոյէն աւելի կատաղի ճառ մը խօսեցաւ՝ խստօրէն քննադատելով խորհրդային քաղաքականութիւնը ։

Ռանքովիչի ճառը վերջին տարիներուն Խ. Միութեան դէմ կատարուած եուկոսլաւ ամէնէն զօրաւոր հակայարձակումն էր, որ ծափահարուեցաւ բոլոր պատգամաւորներուն կողմէ։ Այս պայմաններուն մէջ՝ Մոսկուա – Պելկրատ գաղափարական նոր պայքար մը անխուսափելի է, ինչպէս կը գրէ տեղական մամուլը ։

Ծանօթ է թէ Խ. Միութիւնը պատգամաւորներ չէր ղրկած Եուկոսլաւիա։ Այսուհանդերձ, իբրեւ ունկնդիր, համագումարին ներկայ էին համայնավար երկիրներու հիւպատոսները։ Ռանքովիչի ճառին առաջին մասէն ետք քսան վայրկեանի դադար մը տրուեցաւ. Ռուսիոյ, Հունգարիոյ, Արեւելեան Գերմանիոյ եւ համայնավար այլ երկիրներու հիւպատոսները, բացի Լեհաստանէն, սրահը չվերադարձան։ Ընդհակառակն, Լեհաստանի հիւպատոսը բազմաթիւ առիթներով ծափահարեց Ռանքովիչի ճառը ։

Արտակարգ խանդավառութիւն ստեղծուած է սրահին մէջ, ուր պատգամաւորները սկսած են բացագանչել՝ իրենց հաւատարմութիւնը յայտնելով Թիթոյի, մինչեւ այն ատեն՝ երբ ձեռքի շարժումով մը մառեշալը հասկցուցած է, որ Ռանքովիչի ճառը տակաւին չէ վերջացած։

Եուկոսլաւ «Թիւ – 2» մարդուն Խ. Միութեան հանդէպ ըրած քննադատութիւնները աւելի քան տասն անգամ ընդհատուած են՝ պատգամաւորներու ծափերուն եւ գոհունակութեան բացագանչութեանց մէջ։

Ռանքովիչի ճառը աւելի զօրացուցած է Եուկոսլաւներու ազգային համայնավարութեան հիմնաքարը, որ դետեղուած է Նախագահ Թիթոյի կողմէ։ Փոխ – նախագահին եզրակացութիւնը ուրիշ բան չէր արդէն, եթէ ոչ՝ «համայնավար, բայց եուկոսլաւ»։

Հակախորհրդային ցուցական բնոյթ կրող այս խանդավառութենէն եւ ճառերէն ետք, հաւանական է որ մառեշալ Վորոշիլով հրաժարի դէպի Եուկոսլաւիա կատարելիք իր ճամբորդութենէն ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԷՆ կը հաղորդեն թէ Խրուշչեւ նոր նամակ մը ղրկած է Նախագահ Այզընհաուըրի. Սպիտակ Տան բանբերին համաձայն՝ այս նամակը ոչ մէկ նորութիւն կը բերէ ։

ՀՌՈՄԻ խորհրդային զինուորական կցորդը՝ Սոլովով, առջի օր ձերբակալուեցաւ Իտալիոյ հակալրտեսական ցանցին կողմէ երբ կարեւոր փաստաթուղթեր կը փոխադրէր ։

ԱՐԱԲ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ Նախագահ Նասըր նամակ մը գրած է Խրուշչեւի՝ իր պետութեան համաձայնութիւնը յայտնելով հիւլէական եւ ջրածին փորձերը դադրեցնելու խորհրդային առաջարկին ։

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ Փեշտ այցելութենէն առաջ երեք հազար Հունգարացիներ բանտարկուած են, կը հաղորդէ Հունգար քաղաքական նախկին բանտարկեալներու նախագահը՝ Պելա Ֆապիըն, Համբըրգէն գրած իր մէկ նամակին մէջ ։

ՄԻԱԿ ՀԱՐՑԸ՝ ԱԼԺԵՐԻԱ

Կ'ԸՍԷ ՓԼԵՎԷՆ

Ինչպէս գրած էինք Նախագահ Քոթի Փլեվէնի յանձնած էր նոր դահլիճը կազմելու հոգը։ Դիմադրական Միութեան պարագլուխը որ ցարդ երկու անգամ արդէն վարչապետ եղած է, իր վերջնական պատասխանը պիտի տայ միայն կիրակի իրիկուն։ Մինչ այդ Փլեվէն կ'ուզէ քաղաքական ծրագիր մը պատրաստել բոլոր ազգային կուսակցութեանց հետ, Ալժերիոյ շուրջ, իր յայտարարութեան մէջ նախատեսուած վարչապետը շատ յստակ եղած է եւ չեշտած՝ թէ եթէ կարելի չըլլայ «վաղուան Ալժերիոյ» համար գտնել ծրագիր մը որուն շուրջ համաձայնին բոլորը, ոչ դահլիճ կը կազմէ, ոչ ալ ուրիշին կազմած դահլիճին մէջ կը մտնէ։

Փլեվէն առաջին առթիւ տեսնուեցաւ անշուշտ Պինոյի հետ. հինգշաբթի օր կը շարունակէր իր տեսակցութիւնները զինուորական, եւ քաղաքական դէմքերու հետ ։

× Պատերազմական նախարարը՝ Շապան – Տելմաս յայտարարեց թէ հակառակ նախապէս տրուած որոշումին 1956–1 – Բ. զօրաբաժինը պիտի չարձակուի Մայիս մէկին։ Այս որոշումին ենթակայ է 35000 զինուոր։ Նախարարը ցաւ յայտնեց որ ի վիճակի չէ ճշդելու թէ երբ պիտի արձակուին, հաւանաբար նոր կառավարութիւնը միայն կարենայ որոշում մը տալ այդ մասին ։

ԴԷՊԻ ԼՈՒՍԻՆ առաջին հրթիռին փորձը յաջողութեամբ պսակուեցաւ՝ Քափ Քանավերալի փորձադաշտին մէջ։ Ամերիկացիներու հրթիռը յաջողեցաւ բարձրանալ մինչեւ 10.000 քիլոմեթր ։ Այս փորձին նպատակն էր՝ հրթիռը արձակել եւ ետք. երկիր վերադարձնելու միջոցը գտնել։ Հրթիռը 10.000 քիլոմեթր ճամբան կտրած է կէս ժամէն։ Միւս կողմէ, այսօր – վաղը պիտի արձակուի ամերիկեան արուեստական չորրորդ արբանեակը ։

ՔԱՆԻ ՄԸ օրէ ի վեր Փարիզ կը գտնուի փրոֆ. Օփընհայմըր, ամերիկացի հիւլէագէտը, որ Հիրոշիմայի վրայ նետուած հիւլէական առաջին ռումբին «հայրը» կը համարուի։ Օփընհայմըր առջի օր հիւլէի մասին դասախօսութիւն մը տուաւ Սորպոնի մէջ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ երեք պետութիւնները՝ Ամերիկա, Անգլիա եւ Ֆրանսա յուշագիր մը յանձնեցին Մոսկուա՝ հարց տալով.—Ըսէք թէ իրապէս կ'ուզէ՞ք Արեւմուտքին հետ յարաբերութիւն ստեղծել եւ գումարել կառավարական ղեկավարներու ժողովը ։

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ ընդհանուր քարտուղար Սփաք Պոն գնաց, ուր յայտարարեց թէ անընական պիտի ըլլար՝ եթէ արեւմտեան պետութիւնները մերժէին հիւլէական զէնքեր ունենալ, երբ այդ ուղղութեամբ Մոսկուայի հետ համաձայնութիւն մը չէ կնքուած ։

ԱՆԳԼԻՈՅ Աշխատաւորականները կ'առաջարկեն որ Գերմանիաներէն, Լեհաստանէն, Չեխոսլովաքիայէն եւ Հունգարիայէն հեռանան բոլոր օտար ուժերը ։

68.000 ՄԵՌԵԱԼ եղած է Ալժերիոյ մէջ՝ 1954 Նոյեմբերէն ի վեր, ինչպէս յայտարարած է Շապան – Տելմաս մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին ։ Ասոնց 6000ը՝ Ֆրանսացի զինուոր ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Ապրիլ 23).— Զոյլ ոսկի՝ 525.000, նափոլէոն 3840, զուից. 3650, անգլ. 4310, քսան տոլարնոց 18.280, Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) սթերլին 1250, տոլար 448, զուից.106.50, պելժ. 9, լիր 0.72։

ԱՊՐԻԼ ՏԱՍՆԸՄԷԿԻ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Այս տարի եւս տօնեցինք Ապրիլ Տասնըմէկը, մեր հողերէն հեռու, մեր մեռելներէն հեռու :

Այսօր առաջարկ մը կը բերեմ՝ քիչ մը աւելի իմաստ դնելու համար յիշատակի այդ հանդիսութեանց :

Չորս տարի առաջ, դէպի Արեւելք ճամբորդութեանս ընթացքին, գլխաւոր նպատակներէս մին էր ուսումնասիրել մեր տարագրութեան աշխարհագրութիւնը : Մէսքէնէէն մինչեւ Տէր-Զօր, իջնելով Եփրատի եզերքն ի վար, թիղ առ թիղ հետեւեցայ այն Գողգոթային, ուրկէ անցաւ մեր ժողովուրդը հետզհետէ հատնելով ու պակսելով, Եփրատի մէջ ջրամոյն, անօթութենէ ծիւրած, հիւանդութեամբ ոգեսպառ : Տէր-Զօրի դիմաց, գետին միւս եզերքը՝ ինծի ցոյց տրուեցաւ այն ընդարձակ դաշտը, ուր տեղի ունեցած է ահաւոր ջարդ մը : Երկար տարիներ՝ ընդարձակ այդ դաշտին մէջ չհատա՛ւ ոսկորը : Դժբախտաբար, կամքէ անկախ պատճառներով, կարելի չեղաւ երթալ մինչեւ Շէտատտէ, գիւղ մը, ուր Խապուր գետը կը խառնուի Եփրատի : Այստեղ է որ տեղի ունեցած է ամէնէն վայրագ, ամէնէն քստմնելի ջարդերէն մէկը : Հայութեան մնացորդը, այստեղ, խարազաններու հարուածներուն տակ՝ օրերով կ'աշխատի փորելու համար փոս մը, արտի մը չափ ընդարձակ եւ մարդահասակ խորունկ : Յետոյ դահիճները կը շարեն Հայերը այս փոսին եզերքը, կը զարնեն կացինով ու կը ձգեն փոսին մէջ : Յետոյ քարիւղ կը սրսկեն, կըրակ կուտան ու կը մեկնին :

Այդ դժոխքէն ազատողներ կան : Մէկը՝ բանաստեղծ Արմէն Անոյշը :

Այժմ երկու յիշատակարան ունինք այս ահաւոր սպանդէն : Մէկը Տէր-Զօրի մէջ, — Հայերը, որ տուն-տեղ եղած են այնտեղ, հաւաքելով դաշտի ոսկորներուն մէկ մասը՝ թաղած են եւ վրան կանգնած են եկեղեցի մը եւ դպրոց մը, փոքրիկ պարտէզ-բակով մը :

Երբ գացի՝ նռնենիները ծաղկեր էին արդէն : Ծաղկեր էին նաեւ մեր աղջիկները եւ տղաքը, կը ճռուողէին ու կը խաղային :

« Եփրատի եւ Խապուրի անմարդաբնակ ափերը կը ծաղկին հիմա Հայու հին արիւնով ու նոր քրտինքով : Մեռելներուն զաւակները իրենց հայրերուն ու մայրերուն ոսկորներուն վրայ աւաններ ու քաղաքներ են կառուցած եւ տուներ շինած», կը պատմէ Արմէն Անոյշ՝ այցելելէ ետք այն վայրերը, ուր անցուցած է իր դժբախտ մանկութիւնը, — այս առթիւ կը յանձնարարեմ կարդալ իր սարսռազդեցիկ յուշերը, այնքան հարազատ, Տէր-Զօրի դժոխքին իրական պատկերը (Հայրենիք ամսագիր, 1957 Յուլիսէն սկսեալ) :

Տէր-Զօրի անապատներէն մաս մը ոսկորներ հաւաքած ու բերած են Անթիլիաս, Հայոց կաթողիկոսարանին բակը, ուր թաղած են ու վրան կանգնած՝ յիշատակարան-մատուռ մը : Խորանին վըրայ կը տեսնէք նաեւ գանկեր :

Արդ, սիրելի հայրենակիցներ, բաւական չէ սգահանդէս տօնել, — ատիկա պիտի նմանէր այն իսլամ գիւղացիին, որ երբ ժամը գայ՝ ծունր կը դնէ դաշտին մէջ, երեսը կը դարձնէ իսլամներու Ս. Քաղաքին ուղղութեամբ եւ կ'աղօթէ : Ճշմարիտ իսլամը, սակայն, կ'ըսէ իրենց կրօնքը, այն է որ ամէն զոհողութիւն կ'ընէ ուխտի երթալով Ս. Քաղաքը :

Այնտե՛ղ են մեր մեռելները ուր յիշատակարաններ ունինք, — Անթիլիասի մէջ եւ Տէր-Զօրի մէջ : Ուխտի երթալ պարտքն է ամէն Հայու : Ճիշդ է թէ նիւթական մեծ զոհողութիւններ կը պահանջէ նման ուխտագնացութիւն մը : Պիտի չըսեմ թէ ամառնային արձակուրդին նըւազ ծախքեր չեն ըներ մեր հայրենակիցները, որոնք կ'երթան մինչեւ Իտալիա կամ Սպանիա : Կազմակերպուած ուխտագնացութիւն մը կ'ընծայէ դիւրութիւններ, զորս կ'արժէ ուսումնասիրել : Հարիւր հոգինոց խումբ մը շատ կը կըրճատէ ծախքերը : Նիւթական կողմը ուսումնասիրելիք հարց է, բայց չմոռնանք բարոյական կողմը, որ զոհողութիւններ կը պահանջէ մեզմէ :

Վէրտէօնի շուրջը մեռելադաշտեր կան, ուր անհամար ճերմակ խաչեր, հեռուէն, կը նմանին երիցուկ ծաղիկին : Ամերիկացիներուն մեռելադաշտը ուրիշ է, Անգլիացիներունը՝ ուրիշ, Ֆրանսացիներունը՝ ուրիշ : Անմոռանալի տպաւորութիւն մը կը թողուն այդ մեռելադաշտերը : Ամէն տարի, ուխտագնացութեան կուգան Ամերիկացիները եւ Անգլիացիները հազարներով : Որքա՜ն յուզիչ է անոնց այդ ուխտագնացութիւնը : Հայ ռազմիկներն ալ, պատերազմէն առաջ, կը կազմակերպէին նման ուխտագնացութիւններ, որովհետեւ Հայեր ալ ինկան այնտեղ, — ո՞ւր չեն ինկած Հայերը : Տուօմոնի հըսկայ, թեւաւոր, տաճարաձեւ դամբարանին մէջ, որու ճակատէն փարոսի նման լոյս մը կը ճառագայթէ, գիշերը, ճեղքելով հեռաւոր հորիզոնները, գլխաւոր մուտքին մօտ՝ արձանագրուած է նաեւ Հայոց անունը :

Երբ Արեւելք կ'երթայի Մառէշալ Ժոֆր շոգենաւով, իմացայ թէ շոգենաւը վարձած էին, խմբովին, Ֆրանսացիներ, որոնք ուխտի կ'երթային նախ Յունաստան, տեսնելու Դելոսի մեհենական նշանաւոր աւերակները, յետոյ Երուսաղէմ :

Այսպէս է քաղաքակրթութիւնը : Մարդիկ կապուած կը մնան իրենց մեռելներուն եւ պատմութեան, — այս է օրէնքը :

Ապրիլեան սգահանդէսը ժամանցի երեկոյ մը չէ : Ոչ ալ հոգեկան գոհացումի միջոց մը : Ապրիլեան այս Օրը Զատիկ տօնելու պէս բան մը չէ : Ունի ազգային, ինչո՛ւ չըսել՝ քաղաքական բովանդակութիւն : Աղաղակ մըն է, մեր հոգիէն ներս, արտայայտելու համար մեր ցաւը, մեր վիշտը, մեր կամքը՝ շարունակելու «գործը որ կէս մնաց», Անդրանիկի բառերով : Աղաղակ մըն է, մեր հոգիէն դուրս արձակուած, արտայայտելու համար մեր ընդվզումը եւ մեր հաւատարմութիւնը մեռելներուն հետ, մանաւանդ մեր նողկանքը համակերպութեան քարոզներուն դէմ, — մե՛նք, սիրելի Հայրենակիցներ, Ապրիլեան սգահանդէս կը կազմակերպենք՝ յայտարարելու համար մարդկութեան թէ պիտի չմոռնանք ոճիրը եւ պիտի չհամակերպինք ստեղծուած անարդար կացութեան, մինչեւ որ հատուցում տրուի մեզի եւ մտնենք մեր պատմութեան ակօսին մէջ, ցանելու համար մշակոյթի մեր հունտերը :

Այս բաները ըսելու համար, սիրելի հայրենակիցներ, չի բաւեր սգահանդէս տօնել : Այլ պէտք է եւ երթալ գտնել մեր մեռելները : Խօսիլ մեր մեռելներուն հետ : Ուխտագնացութիւն մը դէպի մեր մեռելներուն ինկած վայրը, իրաւունք մը զոր ոչ ոք պիտի մերժէ մեզի, ըսել պիտի տայ բարեկամին կամ անտարբերին, թէ հայ ժողովուրդը դեռ մոռցած չէ իր մեռելները : Պէյրութի կամ Հալէպի փողոցներուն մէջ, արտասահմանեան Հայերու ներկայութիւնը ըսել պիտի տայ Եւրոպայի քաղաքագէտներուն թէ հայ ժողովուրդը չէ մոռցած իր իրաւունքները, համակերպած չէ իր բախտին, նպատակ չունի զամուած մնալու իր գաղթակայաններուն : Վստահ եմ որ Ֆրանսայի հայ ուխտաւորներուն օրինակը վարակիչ պիտի դառնայ Եգիպտոսի Հայերուն մէջ, մինչեւ իսկ Ամերիկայի Հայերուն մէջ :

Ամբողջ ուխտագնացութիւնը կրնայ տեւել երեք շաբաթ, առաջին հանգրուանը Անթիլիասի յիշատակարան-մատուռը, երկրորդը՝ Տէր-Զօր :

Կ'արժէ խորհրդակցիլ, հարցը ուսումնասիրել եւ յաջողցնել ծրագիրը :

Թող թշնամին չուրախանայ ըսելով թէ մեռնողները մեռան, մնացողներն ալ մոռցան :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԴԻՒՑԱԶՆ ՍԱՍՈՒՆԸ

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Դիմադրական այս կռիւներէն անոնք որ մնացին ողջ, զէն ի ձեռին բարձրացան լեռ եւ այսպէս միացուցին իրենց ուժերը :

Գոմաց վանքը, ինք իր մէջ փակուած եւ ամրացած շրջանի ժողովուրդով եւ կռուողներով, քաջաբար կը դիմադրէ բոլոր յարձակումներուն մինչեւ Յունիսի կէսը, իւրաքանչիւր յարձակում շատ սուղի նստեցնելով քիւրտ եւ թուրք միացեալ ուժերուն : Թշնամիին շարքերը նօսրացան իրենց պարբերական յարձակումներու ընթացքին : Քիւրտերու մէջ ծայր տուաւ դժգոհութիւնը : Ճակատը լքող փախչողները հետզհետէ կը շատնան : Թուրք հրամանատարին կ'ըսեն թէ առանց թնդանօթի անկարելի է, որ մեր այս կորստաբեր յարձակումներով կարողանանք ընկճել ու յաղթել Հայերուն, մանաւանդ որ իշխան Մրտիկ Շառոյի եւ Ստեփան վարդապետի նման ռազմագէտ ղեկավարներ ունին :

Թուրք հրամանատարը կը հարցնէ Քիւրտերուն, թէ չկա՞յ մէկը որ ճանչնայ այդ Մրտիկ Շառօն : Կը պատասխանեն. — Ահա այս Քիւրտը, Ցաղթ գիւղացի, Ջէյպան անունով, մօտ քսան տարի անոր քով մշակութիւն է ըրած, եւ եղբօր պէս է Իշխան Մրտիկ Շառոյի հետ, ջուրի պէս սահուն հայերէն կը խօսի :

Թուրք հրամանատարը մանրամասնօրէն Քիւրտէն ճշգրիտ տեղեկութիւններ կ'առնէ Հայերու ուժերուն եւ վանքի պարենաւորման, ջուրի մատակարարման մասին :

Շուտով վանքին ջուր մատակարարող խողովակները կը գտնեն ու կը քանդեն : Թուրք հրամանատարը քիւրտ Ջէյպան իր քով կը կանչէ եւ կ'ըսէ. — Ահա այս նամակը կուսակալի կողմէ կը տանիս Մըրտիկ Շառոյին : Երբ անիկա այս նամակը պիտի բանայ կարդալու, դուն զէնքդ անոր սրտին ուղղելով կը սպաննես ու կը փախչիս կուգաս :

Եւ մեծ խոստումներով ճամբայ կը հանէ :

Վանքին ջուրի խողովակները քանդուելէն ետքը կռուողները կը սկսին ջուրի պակասութիւն զգալ, եւ խնայողութեամբ սպառել :

Երբ Ջէյպան վանքին փակ դուռը կը հասնի, ձայն կուտայ : Առանց կասկածի՝ Մրտիկ Շառօն կ'երթայ, եւ գոց դուռին ետեւէն տեղի կ'ունենայ խօսակցութիւն :

— Ջէյպան, բարի լո՞ւր բերած ես :

— Կարծեմ բարի լուր է, կուսակալէն գոց նամակ մը կայ քեզի :

Երբ հազիւ ձեռք մը դուրս հանելու չափ դուռը կը բանայ, նամակը կ'առնէ, ապերախտ Քիւրտը իր հրացանը կը կրակէ եւ ձիուն գլուխը դարձնելով կը փախչի :

Աննման ռազմագէտ Մրտիկ Շառօն, այսպէս դաւադրաբար կը սպաննուի : Կռուողներուն վրայ յուսալքում յառաջ կուգայ : Բայց Ստեփան վարդապետ կը ստանձնէ ղեկավարութիւնը եւ նոյն թափով կը շարունակուի կռիւը, առանց ջուրի ու հացի, ռազմանիւթն ալ պակաս :

Ստեփան վարդապետ, տեսնելով, որ աւելորդ է այլեւս վանք մնալ՝ առանց հաց ու ջուրի, չուզելով վանքը գերեզ-

ԷԼ ՄԻ՛ ԱՂՕԹԻՐ

Բայց երբեք այսքան երկար չէր մնացել : Այս հանգամանքը չարագուշակ էր թւում թէ քահանային եւ թէ գիւղացիներին. ամէնքը վախենում էին տէրտէրի աղջիկ Գոհարի համար, որի գեղեցկութեան հռչակը տարածուած էր շրջակայքում : Տէրտէրը աղօթքի մրմունջները շրթունքներին աշխատում էր ամէն կերպով զոհ անել բէգին, եւ նա յոյս ունէր : Էլի մի քանի օր անցաւ եւ մի երեկոյ նա տուն մտաւ երերալով ուժասպառ, ու երբ գիշերն ամէնքը քնեցին, նա երկա՛ր, երկա՛ր աղօթեց. նրա ծեր աչքերից հոսում էին դառն արցունքներ, նա հեկեկում էր երախայի պէս :

— Ինչո՞ւ ես արտասւում հարցրեց տիրուհին, չլինի Թաթուլին ...

— Երանի թէ իմ արցունքները միայն Թաթուլի պատճառով լինէին, կնիկ : Աստծու պատիժը վրայ է հասել մեզ. բէգը ...

— Բէգը, ի՞նչ :

— Գոհարին է ուզում ... թէ չէ, ասում է ... գիւղը կ'աւերեմ. կրակ կը տամ :

Կուրացէք աչքեր, խլացէք ականջներ, այս էլ պիտի տեսնէի, այս էլ պիտի լըսէի, սրա համար եմ ապրում եւ կինը երկու ձեռքով խփեց գլխին ու կռացաւ :

— Կնիկ. ես աղաչեցի, արիւն-արցունք թափեցի, ձեռքերը համբուրեցի, այս ճերմակ մօրուքս ու մազերս նրա ոտների փոշու տակ տրորեցի բոլորն ի զուր : Գիւղը կը կոտորեն ... Օֆ, Աստուած որ մեղքիս համար ...

Լռութիւն տիրեց :

Ես արթուն եմ հայր, գոչեց Գոհարը յանկարծ : Ես բոլորը լսեցի, բէգն ուզում է ինձ ... Սեւ,, սեւ օր, սեւաւոր գլուխ..

Ապա նա վեր ցատկեց անկողնից կիսամերկ. ձգուեց ամբողջ իր սիրուն հասակով, որ գծագրւում էր կիսախաւարի մէջ ինչպէս մի զայրացած ոգի, եւ շարունակեց.

— Հայր, գթոտ եղիր, ասա ինձ գոնէ, ո՞ւր է իմ Թաթուլը, ո՞ւր է իմ եղբայրը, չէ որ եղբօր հզօր ձեռքը պիտի պաշտպանի քրոջ պատիւը. ո՞ւր է այդ ձեռքը, զուր է ուրեմն որ խեղճ քոյրերը ջիւան եղբայրների արեւովն են երդւում, նըրանց ցաւն առնում, նրանց գլխով պտոյտ գալիս...

Այս իմ սեւ օրին, ո՞ւր է Թաթուլը, ո՞ւր է իմ եղբայրը, դու գիտես չէ՞, հայր : Ախ, քանի անգամ ես քեզ հարցրել եմ, քեզ աղաչել, պաղատել եմ, եւ դու միշտ լռել ես : Չէ՞, նա այստեղ լինէր բէգն ինձ չէր տանի : Նա չէր տայ, չէր տայ : Դէ, գոնէ հիմա ասա, անխիղճ, հայր, ո՞ւր է Թաթուլը ... Հայրը լսում էր դատապարտուածի պէս : Աղջիկը կրակ կտրած խօսում ու խօսում, աչքերից թափւում էին արցունքները, բայց միայն վշտի յուսահատութեան նշան չէին նըրանք. նա արտասւում էր նաեւ զայրոյթից, կատաղութիւնից :

— Էլ ոչինչ չունեմ ես, շարունակեց աղջիկը, ոչինչ, ոչինչ... եղբայրս ձգեց գիս անտէր, անպաշտպան, հայրս անզօր է անօրէն բէգի առաջ, սեւաւոր աղջիկներ, պատիւ էք պահում, ո՞ր օրուայ համար. կամ ելէք միասին ձեռք ձեռքի բռնած սեւ ժայռի կատարից ներքեւ գըլորուենք, կամ չէ գնանք բէգերին ծախուենք, չէ՞, մեր պատիւը նրանց է պատկանում, երբ հայրերը, եղբայրներ ձըգում են մեզ անտէր : Ես առաջինը գնում եմ բէգին ...

Եւ նա արագ քայլերով դէպի դուռը գընաց, բացեց եւ դուրս գնաց անյայտացաւ խաւարի մէջ : Երկու ծերերի լացը հնչեց խրճիթում :

×

Միւս առաւօտ սարսափած գիւղը լսեց գիշերուայ անցքը — Գոհարի անյայտանալը : Քահանան կապուած էր ժայռին, որովհետեւ թագցրել էր աղջկան : Ժայռի ստորոտից նա մարած աչքերով դիտում էր, թէ ինչ է կատարւում թշուառ գիւղի գլխին : Ողբ ու լաց, անէծք ու աղաղակ բռնել էր գիւղը : Թալանն սկսած էր, քահանան էլ չէր արտասւում, այլ մտածում էր, նա չէր աղօթում, այլ անիծում էր : Նա կ'ուզէր այժմ Թաթուլին տեսնել, միայն Թաթուլին, այն փայլուն հրացաններով, այն բոցոտ աչքերով, այն ահաւոր յօնքերով : Բայց Թաթուլը չկար ու չկար : Ո՞վ էր մեղաւոր — ինքը, միայն ինքը : Ապա նա սկսեց մտածել, թէ Թաթուլը մոռացած չի լինի հայրենի օջախն ու գիւղը, այդ անկարելի է : Ախ, թէ իմանար ինչ է կատարւում այստեղ, նա կը գար, կը գար ինչպէս մի արծիւ : Նրա աչքերը դառնում էին ակամայ դէպի այն կողմը, բլրի վրայ, ուր ոլոր մոլոր մի ճանապարհ ձգւում էր գիւղից վեր, վեր : Նայում էր եւ սպասում :

Բէգն եկաւ, նրա ջանքերն ի զուր էին անցել Գոհարին գտնելու համար :

— Բէգ, քեզ ասացի, որ նա ինքն է փախել բէգ, մենք տարիներով աղ ու հաց ենք կերել միասին, իմ տունը, իմ օջախը քո առաջ բաց է եղել. լսիր ինձ, այդ աղ ու հաց ոտի տակ մի տուր բէգ. վատութիւն մի արա մեզ հետ, վերեւ նայիր, Աստուած կայ այնտեղ, կրօններս տարբեր է բայց չէ՞ որ միեւնոյն Աստուածն է դատելու ամէնիս :

— Ժամանակները փոխուել են... ուր է Գոհարը :

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

(4 Շար.)

մաննոց դարձնել իր ժողովուրդին եւ կռուող քաջերուն, լուր կը ղրկէ դուրսի կռուողներուն, որ մենք վանքը պիտի լքենք, դիմադրելու միջոցները մեզ կը պակսին, ճամբայ բացէք որ ժողովուրդը դուրս ելլէ :

Քաջամարտիկ Ստեփան վարդապետ կռուողներուն կէսը առաջ կը ղրկէ, որպէս յառաջապահ, կէսն ալ ժողովուրդին ետեւէն՝ թշնամիին պաշարման շղթան կտրելով ու կը բարձրանան լեռ :

Վանքը կը մնայ անտէր ու անպաշտպան: Թուրքը կը սկսի քանդել ու թալանել վանքին հարստութիւնը :

Յետոյ առաջին անգամ կը յարձակին Մջգեղ գիւղի վրայ: Գիւղացիները մէկ օր կը կռուին, թշնամիէն խլելով թանգ կորուստներ: Այդ միջոցին կը սպաննուին իր մարդկանցով Ֆարհօ – Մրգիկ ցեղապետը եւ իր անուանի կռուողները : Այս վերջինին տղան լսելով հօրը սպաննուիլը, հօրը վրէժը լուծելու համար, կը յարձակի Տալհօր գիւղի վրայ, բոլոր չափահասները կը սպաննէ, իսկ կիներն ու մանուկները տաքերէն բռնած ապառաժներէն վար կը նետէ :

Յետոյ կը մտնէ գիւղին քահանային տունը, կը տեսնէ որ քահանան եւ որդին՝ Արուշը տան մէջն են: Զանոնք սենեակի մը մէջ կը պահէ, ըսելով թէ հասարակ կերպով պիտի չսպաննէ, «ձեր հաշիւը վերջը կը տեսնեմ» կ'ըսէ: Մինչ այդ, ուրիշ երկու Քիւրտեր ներս կը մտնեն եւ կ'ուզեն սպաննել: Բայց Արուշ, Քիւրտերու չար միտքը գուշակելով, իր մէջքէն դաշոյնը քաշելով, երկու Քիւրտերը դաշունահար կ'ընէ :

Ֆարհօ – Մրգիկի տղան քահանային տան մէջ կը գտնէ Արուշի կինը, Փերիշան, որ իր գեղեցկութեամբ կը մոլորեցնէ Քիւրտը, Քիւրտին գօտիէն դաշոյնը կը քաշէ եւ ակնթարթի մը մէջ կը մխէ Քիւրտին սիրտը, մահը կ'ըլլայ վայրկենական :

Աշիրէթին մարդիկը կուգան կը տեսնեն իրենց պետին եւ ընկերներուն դիակները: Անխնայ կը ջարդեն, կը թալանեն ու կ'այրեն ամբողջ գիւղը:

Զինուած տղամարդիկ դիրքեր բռնած կը կռուին քաջարար գիւղին մօտ, լաւ ջարդ մը տալով Քիւրտերուն, բայց չեն կրնար երկար դիմանալ Քիւրտերու յարձակումներուն: Երեք օր յետոյ ողջ մնացողները դէպի Տալուորիկ կ'երթան, մերթ կռուելով, մերթ ճամբայ քալելով ու կը հասնին Ագրի գիւղը: Այստեղ Հայերը մեծ ուժեր ունէին եւ բոլոր կարեւոր դիրքերը գրաւած էին, ու թոյլ չէին տար, որ դիւրութեամբ Քիւրտեր մտնէին իրենց գիւղին սահմանները:

Քանի քանի անգամներ, աշիրէթները կը յարձակին Տալուորիկի գիւղերուն վրայ, բայց մեծ կորուստներով կը նահանջեն :

Մինչեւ Հոկտեմբեր, Տալուորիկի քաջերը յաջողեցան ետ մղել բոլոր յարձակումները :

Բռնաշէնի շրջանը, անուանի Քիւրտի մը մօտ հովուութիւն կ'ընէ Սասունցի հայ մը: Մտածութեան մը վրայ, գիշեր մը երեք Թուրք զինուորներ կ'երթան, երկուքը հովիւին դուռը կը խորտակեն ներս կը մտնեն, մինչ երրորդը երդիքին վրայ բարձրացած՝ իր զէնքի խողովակը ներս մտցնելով կը սպառնայ :

Ներս մտնողները ոսկի կ'ուզեն եւ տան կարասիները տակն ու վրայ կ'ընեն, երբ Սասունցին իր տան խաչերկաթը կը վերցնէ եւ ուժգին հարուածով մը գետին կը տապալէ զինուորներէն մէկը, իսկ միւսը այր եւ կին կը յարձակին, կը մաքրեն, մինչ հրաչքով վրայ կը հասնի բարեկամ Քիւրտ մը եւ տանիքէն սպառնացողը կը սպաննէ:

Սասունցին եւ կինը, զինուած զինուորներու զէնքերով եւ իրենց բարեկամ քիւրտի հետ, կը հեռանան եւ առտուան դէմ ձորի մը մէջ կը տեսնեն տասնեակ մը թրքական զինուորներ, որոնք Քիւրտերու տուներէն հաւաքած էին այն հայ բեկորները, որոնք Քիւրտերու տուներն ապաստանած էին, ու տարած ու սպաննած :

Սասունցին, իր կինը եւ բարեկամ Քիւրտը կէս ժամի չափ կը կռուին, մինչեւ որ վերջին զինուորն ալ կը փռեն գետին :

Քիւրտը, իր գիւղը կ'երթայ, իսկ Սասունցին ընտանիքով կ'երթայ միանալու այն քաջերուն, որոնք ինը ամիսէ ի վեր զէն ի ձեռին կը պայքարէին օրհասական կռիւներուն մէջ :

Սպաղանք գիւղի կիները կը տանին որ ապառաժներէն անդունդ գլորեն: Քանի մը կիներ, խօսք մէկ կ'ընեն, որ ամէն մէկը դահիճ մը միասին տանի քաշելով : Երբ Քիւրտերը կը սկսին մէկիկ մէկիկ վար հրել, անզէն ու անպաշտպան Սասունցի կիները կը յաջողին երեք Քիւրտերուն փաթթուելով, իրենց հետ տանիլ անդունդէն վար:

Անուանի Շեկօ Աշիրէթի չէյխը, եւ իր մարդիկը նախ միայն կողոպուտներով էին զբաղած եւ իրենց տուները լեցուցած էին հայ կիներով ու մանուկներով:

Այս աշիրէթին չէյխը կը խնդար միւս քիւրտ աշիրէթներուն վրայ, ըսելով թէ դուք բոլորդ յարձակեցաք Սասունցիներուն վրայ, չկրցաք անոնց հարուածներուն դիմանալ, մեծ կորուստներով փախաք: Հիմա դուք կը տեսնէք, Շեկօ Աշիրէթի մարդիկը կ'երթան, ձեր կորուստներուն վրէժը եւ ձեր պարտութեան ամօթը մի քանի օրուան մէջ կը մաքրեն ջարդելով ու թալանելով :

Շեկօ Աշիրէթ իր բոլոր մարդկանցով կը քալէ Տալուորիկի Հալը գիւղին վրայ, գիւղը պաշարման մէջ կ'առնէ գիշերով : Արշալոյսին երբ գիւղին հօտը եւ աղջարը դուրս կ'ելլեն արածելու երթալու համար, գիւղին կենդանիներուն հօտերը տարբեր ուղղութեամբ կը սկսին քշել : Լուրը գիւղի տղամարդկանց կը հասնի : Անմիջապէս կռուողները խաչաձեւ կրակի մէջ կ'առնեն Քիւրտերը եւ լեռներ ու ձորերը կը սկսին հրացաններու համազարկներուն արձագանգ տալ: Կենդանիները բոլորը գիւղ կը վերադառնան իրենց հովիւներով: Պոստախօս Շեկօ աշիրէթի չէյխը եւ իր 14 նշանաւոր կռուողներուն հետ կը սպաննուին: Քիւրտերու մէջ իրարանցում կ'ըլլայ, փախչող փախչողի: Սասունցիներ կը հալածեն մինչեւ իրենց սահմանները: Քիւրտերուն կորուստը մեծ էր, պարտութիւնը կատարեալ :

Այս միակ աշիրէթն էր, որ իր ձեռքերը չէր արիւնոտած հայկական արիւնով որեւէ ժամանակ, իրենց գիւղերու մէջ բազմաթիւ հայ կիներ ու մանուկներ պահած էին, իրենք ալ գիտէին, որ իրենց նախահայրերը Հայեր էին: Գլխիկոր, փոխանակ աւարի՝ իրենց ծանր վիրաւորները շալկած կը վերադառնան, եւ իրենց կորուստներուն փոխարէն՝ որքան հայ կին ու հայ մանուկներ կային իրենց գիւղերուն մէջ, բոլորը սուրի կ'անցընեն, վատագոյն վրէժով մը :

Բոլոր աշիրէթները իրենց ծանր կորուստները տեսնելով կը դիմեն Խաղըճօրի կառավարիչին եւ Բիթլիսի կուսակալին, ըսելով թէ մենք առանց կանոնաւոր բանակի եւ թնդանօթի չենք կրնար Սասունցի լեռնականներն ընկճել: Եթէ անպատճառ ջարդել պէտք է, մեծ թիւով զինուոր եւ թնդանօթ կ'ուզենք :

Անոնց խնդրանքին հետեւանք կը տրուի եւ շատ չանցած ամէն կողմէ կանոնաւոր զինուոր եւ թնդանօթներու կրակին տակ կ'առնեն Սասունցիները :

Ձմեռը վրայ հասաւ: Ձիւնը ծածկեց լեռ ու ձոր խոնաւ քարայրներու մէջ անզէն հայ մանուկներ ցուրտէն ու սովէն մահացան: Իսկ անոնք որոնք կարողացան տոկալ բնութեան պատճառած անդիմադրելի խստութիւններուն, ազատեցան անոնք միայն :

1916 Յունուարին, երբ Թրքահայաստանի ամբողջ հայ ազգաբնակչութիւնը բնաջնջուած էր, ռուսական բանակները իրենց արուեստական նահանջներ դադրեցուցածմէկկչունչով իրարու ետեւ գրաւեցին ամայացած Հայաստանի անմարդաբնակ քաղաքները եւ գիւղերը, հասնելով մինչեւ Տաւրոսեան լեռնաշղթան :

Բիթլիս, Մուշ, գրաւելէն վերջ Սասունցիներըսկսան իրենց արծուաբոյներէն վար իջնել ու դուրս հանել խոնաւ քարայրներէն կմախացած կիներու եւ մանուկներու բազմութիւնը, 1916 թուի Փետրուարի ընթացքին :

Նոյն տարուան գարնան հետ անոնք անցան Կովկաս, մասնակցեցան Հայաստանի Հանրապետութեան ստեղծման ու զարգացման: 1920ին անոնք իրենց բնակավայր ընտրած էին Արագածի կողմերը, նման իրենց հայրենի լեռներուն ...:

Յարգանք Սասունցի նահատակներուն:

ԱՐՄԵՆԱԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

«ՀԱՅԸ ՊՈՆԻ ՄԷՋ»

—o—

Այս է վերնագիրը «Ֆռանքֆուրթէր Ալկէմայնը» թերթին առաջնորդող յօդուածին Ապրիլ 20ի թիւին:

Միկոյեանի Պոն գալուն առթիւ գրուած այս յօդուածը, զոր ստորագրած է Զիւրքըն Թեոն, կ'անդրադառնայ երեք Հայերու, Գալուստ Կիւլպէնկեանի, Կարապետ Աղաջանեանի եւ Միկոյեանի : Կը չօշափէ նաեւ հայկական անցեալը եւ ներկան օտարի մը յառկանչական հոգեբանութեամբ, որ ստիպուած է փոքր եւ ընկճուած ժողովուրդի մը մէջէն հրապարակ եկած կարկառուն դէմքերով զբաղիլ : Չի մոռնար յիշելու «հայկական խժդժութիւնները» որոնք կը զբաղեցնէին «մեր մեծ հայրերը» եւ «որոնց մասին ոչ ոք կը խորհի այլեւս»...

Ապրիլ 24ի սուգի այս օրերուն հարկ է պատասխանել անշուշտ թէ, այնուամենայնիւ հայկական հարցը դեռ վերջացած չէ եւ Հայու արիւն կրող ոչ մէկ Հայ կրնայ լքել այդ հարցը :

Մինչեւ Աորնաուրրի Լոնտոնէն վերադարձը, մեծ նախապատրաստութիւններ տեսնուած են Պոնի մէջ Միկոյեանի ընդունելութեան համար: Թէ քաղաքային եւ թէ քաղաքական ոստիկանութիւնը անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առած են ամէն ապահովութեան: Միկոյեանի ընդունելութիւնը պիտի ըլլայ համապատասխան իր դիրքին իբր փոխ – վարչապետ Խորհրդային Միութեան: Բացի գերմանական գաղտնի ոստիկաններէ խորհրդային դեսպանատունը կը գործադրէ այս ընդունելութեան պատրաստութեան եւ Միկոյեան իր հետ կը բերէ խորհրդային գաղտնի ոստիկաններ: Հաւանաբար Միկոյեան շրջապատուած ըլլայ գաղտնի ոստիկաններու խիտ շրջանակէ մը ինչպէս ուրիշ խորհրդաժողովներու առեն սովոր են ընել :

Տեղին է յիշել թէ ժընեւի խորհրդաժողովին առեն, միայն գերման մայր մըն էր որ կրցաւ, գիշեր ցերեկ սպասելով, խնդրագիր մը տալ անձամբ Բուլկանինի, ի խնդիր իր զաւկին ազատ արձակումին ... եւ յաջողեցաւ հասնիլ իր նպատակին:

«Հայը Պոնի մէջ» յօդուածին եւ շարք մը քաղաքական շրջանակներու յոյսն է որ Միկոյեանի հետ կնքուելիք առեւտրական դաշինքը որոշ զուգահեռական ներ կրնայ ստեղծել Ռափալլոյի դաշնագրին հետ: Թերեւս Հայու մը միջամտուած է Գերմանիոյ ապագայ խաղաղութեան դաշինքին հիմերը պատրաստելու հոգը:

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ԸՆՏԱՆԻՔ դպրոցական ամսաթերթ, ԺԱ. տարի, թիւ 4, Ապրիլ 1958, Վենետիկ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (177)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Բ.

ՓԱՆՈՍԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ

Ոչ, վարպետ Փանոսը ոչ կեղծաւոր եւ ոչ շահասէր մարդ էր: Նա առհասարակ սիրում էր բարեկամական յարաբերութիւններ պահպանել ամէն տեսակ մարդկանց հետ, մանաւանդ գիւղացիների հետ:

Վարպետ Փանոսի տունը մի տեսակ հիւրանոց էր այդ ամէն կողմից եկած, խառնիճաղանճ բազմութեան համար: Եւ նրա գործարանը համեմատում էի իմ քեռիների զինագործութեան գործարանի հետ: Բայց այնտեղ բոլորովին ուրիշ բան էր. այնտեղ գլխաւորապէս դեր էր խաղում շահը: Յաճախորդներից ոմանք, որոնք հեռու տեղերից էին եկած, իրանց գրաստները կապել էին վարպետի ախոռատանը. այնտեղ նրանց համար թէ սընունդ եւ թէ խնամք պակաս չէր: Գըրաստների տէրերը իրանք եւս գիշերում էին ախոռատանը կից առանձին բնակարանում եւ վարպետի խոհարանից կերակուր էին ստանում: Ոմանք իրանց գիւղերից բերած մթերքները տեղաւորել էին նրա տանը. այստեղից տանում էին բազար, վաճառում էին եւ փոխարէնը, ինչ որ գնելիք ունէին, առնում էին ու բերում, նոյնպէս դնում էին նրա տանը : Կարծես, այստեղ մի տեսակ մթերանոց լինէր նրանց համար : Նրանք այնքան ժամանակ հիւրասիրութիւն էին վայելում, մինչեւ գործերը վերջացնում էին, յետոյ շնորհակալութեամբ գնում էին իրանց տեղերը :

Երբ որ պատահում էր վարպետ Փանոսին գնալ Քրդերի «օբաները», նա նոյն վրաններում: Օբերով, չարաթներով, ամիսներով պահում էին իրանց մօտ, մի ընտանիքի վրանից միւս ընտանիքի վրանըն էին հրաւիրում, ուտեցնում էին, խմեցնում էին, յետոյ զանազան պարգեւներով ճանապարհ էին դնում : Մէկը ընծայում էր մի գեղեցիկ ձի, միւսը մի թանձր թաղիք, կամ կապերտ, երրորդը մի քանի ոչխարներ «խաւուրմայի» համար, չորրորդը, մի տիկ պանիր, իւղ, մեղր եւայլն:

Զարմանալի էր այդ եռանդոտ եւ վեհին աստիճանի բանիմաց մարդու բարոյական ազդեցութիւնը Քրդերի վրայ : Քրդերի զանազան ցեղերի մէջ, ուր նրա անունը յայտնի էր, ուր ճանաչում էին նրան, — նա համարեա թէ պաշտելի էր: Լինում էին կռիւներ Քրդերի մէջ, թշնամութիւն, արեան վրէժխնդրութիւն, բաւական էր, որ վարպետ Փանոսը յայտնուէր նրանց մէջ, եւ մի երկու խօսք ասէր, իսկոյն կը տիրէր խաղաղութիւն : Շատ անգամ իրանք, Քրդերը, փոխանակ իրանց շէյխերին դիմելու, հրաւիրում էին նրան վճռելու իրանց մէջ ծագած այս եւ այն վէճերը: Նա այն աստիճան հեղինակութիւն էր վայելում, որ ամենադժուարին խնդիրներու անգամ, կարող էր մի քանի խօսքով հաշտութիւն կայացնել:

Վարպետ Փանոսի բարեկամութիւնը Քրդերի հետ ոչ սակաւ օգուտ էր բերում հայ գիւղացիներին: Ինձ պատմում էին այսպիսի դէպքեր. պատահում էր, որ հայ գիւղացիներից մէկի կովը, եզը կամ ոչխարները գողանում էին Քրդերը. բաւական էր, որ գիւղացին գիտենար, թէ իր անասունները որ ցեղի մէջ են տարել, կամ ով է իր գողը: Նա այլ եւս փաշային կամ մուֆթիին չէր դիմում գանգատուելու, ուղղակի գալիս էր վարպետ Փանոսի մօտ, յայտնում էր իր հետ պատահած անցքը: Վարպետը ուղարկում էր նրան նոյն ցեղի ցեղապետի մօտ, ուր տարել էին կողոպուտը: Գիւղացին գնում էր, ներկայանում էր ցեղապետին այսպիսի խօսքերով. «Իմ այս եւ այն անասունները գողացել են, ասում են, որ ձեր «լի» մէջն են բերել. ինձ ուղարկեց ձեր սպասին վարպետ Փանոսը, խնդրեց, որ գտնուի կողոպուտը»: Եթէ, իրաւ, գողացուած անասունները այնտեղ էին տարուած, իսկոյն գտնում էին եւ յանձնում տիրոջը, իսկ եթէ տէրը սխալուել էր, նրան ցոյց էին տալիս կողոպուտի տեղը: (Քրդերի մէջ ոչ մի՝ գողութիւն գաղտնի չէ մնում): Տէրը յայտնում էր ցոյց տուած տեղը, դարձեալ միեւնոյն խօսքերով, եւ յետ էր ստանում իր կորուստը :

Այսպիսի դէպքերում վարպետ Փանոսը նամակ չէր գրում, այլ ամէն յանձնարարութիւն կատարում էր բերանացի պատուէրներով: Բայց որպէս զի հաւատային, որ ներկայացողը իսկապէս նրա կողմից էր ուղարկուած, նա սովորաբար տալիս էր նրա ձեռքը մի որեւիցէ նշան, օրինակ, իր դանակը, «տէր ողորմեան», մօրուքի սանդրը, վերջապէս մի բան, որ տանողը ցոյց էր տալիս, ասելով. «այդ էլ վարպետի նշանն է»:

Երբ ճանապարհների վրայ Քրդերը պատահէին մի հայ գիւղացու, բաւական էր, որ նա ասէր, թէ ես վարպետ Փանոսի մարդն եմ, այլ եւս նրան չէին դիպչի :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Բժ. Յակոբ Սիվրիհիսարլեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Մինասեան հազար ֆր. կը նուիրեն Մշակոյթի տան : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Այս Երկուշաբթի իրիկուն : Կը խօսի ընկ. Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ :

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ողբ. Բժ. Յակոբ Սիվրիհիսարլեանի մահուան առթիւ կը նուիրեն՝ Ինճեճեան ընտանիք՝ Մշակոյթի Տան երեք հազար ֆրանք, «Յառաջ»ի բարգաւաճման երկու հազար : Տէր եւ Տիկին Գէորգ Գէորգեան (Փավիյօն սու Պուա) Անտիլիի ծերանոցին հազար ֆր., Մոնմորանսիի ծերանոցին հազար, «Յառաջ»ի բարգաւաճման հազար ֆրանք, Զուպուքճեան ընտանիք (Փավիյօն սու Պուա) Մշակոյթի տան հազար ֆրանք :

(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

×

Պ. Անդրանիկ Մալաճեան կը նուիրէ հինգ հազար ֆրանք Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէօանվիլլէի օղափոխութեան կայանին, փոխան ծաղկեպսակի, ողբ. Պ. Յակոբովիչի մահուան առթիւ : Տէր եւ Տիկ. Մելքոն Աւետիս կը նուիրեն հազար ֆր. Հայ Կարմիր Խաչի Անտէր Հիւանդներու ֆոնտին իրենց ծնողաց հոգեհանգստեան առթիւ :

×

Տէր եւ Տիկին Անդրէասեան (Վիլմոմպը) Այրի Տիկին Ազնիւ Մեսթճեանի (ծնեալ Համբարձումեան) մահուան առթիւ հազար ֆր. կը նուիրեն Անտիլիի հանգստեան տան, հինգ հարիւր ֆր. ալ Կապոյտ Խաչի կայանին :

(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ԽՆՋՈՅՔ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Լուի Սիամանթօ խումբին կողմէ :

Այս Կիրակի, ժամը 9ին դպրոցի սրահին մէջ :

Կը հրաւիրուին շրջանի քոյր կազմակերպութիւնները :

Մուտքը ազատ է

ԱՆԾԱՆՕԹ ԶԻՆՈՒՈՐԻՆ ԲՈՑԸ

Ֆրանսական Բանակի Նախկին Ռազմիկներու եւ Կամաւորներու Միութիւնը պաշտօնապէս հրաւիրուած է Պատկան Իշխանութեանց կողմէ արծարծելու համար Անծանօթ Զինուորին բոցը, այս Շաբաթ, ժամը 18·30ին :

Ժամադրավայր 55 Աւընիւ Ֆոշ Ե. ժամը 18ին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը (Առնուվիլ) կը յայտարարէ թէ այս Կիրակի, 1915 – 1922ի նահատակներուն յիշատակին եկեղեցւոյս մէջ կը կատարուի յաւարտ պատարագի հանդիսաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն, կը պատարագէ Առաջնորդ Գերշ. Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեան եւ այդ առթիւ ալ կը քարոզէ :

ԽՆՋՈՅՔ

Թոքատի Հայր. Միութեան տարեկան խնջոյքը Կիրակի (27 Ապրիլ), կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Իսիի Խրիմեան դպրոցի սրահը : Նախագահութեամբ Պ. Հանտալեանի :

Կը խօսի Պ. Սահակ Յովհաննէսեան :

Imprimé sur les presses du Journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՅԻՇԱՏԱԿԸ

ՓԱՐԻԶ

Կիրակի (Ապրիլ 27), ժամը 17ին,

SACRÉ-CŒURի

եկեղեցիին մէջ :

Հոգեհանգստեան պատարագ Ապրիլեան Համազգային արհաւիրքին նահատակներուն յիշատակին :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆ

Կազմակերպուած Վալանսի Հայ Ազգ. Միութեան կողմէ :

Տեղի կ'ունենայ Թէաթր – Մունիսիբալի մէջ, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին :

Կը խօսի վկրապատուելի Ա. ՊԱԳԱԼԵԱՆ (Մարսէյլէն) :

Խօսք կ'առնեն Սահակ Աւագ քահանայ Պապիկեան, Գեր. Գրիգոր վարդապետ Պապեան :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ

8 bis, Rue des Ternes

Մէթրօ Փորթ Մայօ կամ Շամփէրէ

Այս Կիրակի ժամը 15·30ին մասնաւոր պաշտամունք, ի յիշատակ 1915 – 18ի ընդհ. նահատակաց : Մասնակցութեամբ ջութակահար Պ. Արամ Թաճիրեանի :

ՊՈՒՏՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 15·30ին, Կղերականներու սրահը, 22 բիւ տէ Պաիւթիէ : Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պորտոյի Մուրատ խումբի :

Մուտքը ազատ է :

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ

Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի, (Փարիզի Տիկ. Միութիւն) ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ 26 Ապրիլ 1958, ժամը 17·30ին իր կեդրոնատեղին՝ 15 րիւ Ժան Կուժօն :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երիտասարդ օրիորդ մը եւ երիտասարդ տղայ մը իբրեւ վաճառորդ (վանտէօր) հայկական հաստատութեան մը մէջ աշխատելու համար : Դիմել՝

ARDY, 86, RUE DE CLÉRY, PARIS 2

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Լիոնի Հայ Կաթողիկէ ժողովրդապետութիւնը սիրով կը հրաւիրէ Լիոնի եւ շրջակայի հայ գաղութը Ապրիլեան Նահատակներու յիշատակը վերակոչելու համար մատուցուելիք պատարագին ու հոգեհանգստեան պաշտօնին, որ տեղի պիտի ունենայ Ֆուրվիէրի Տիրամօր տաճարին մէջ, Կիրակի 27 Ապրիլ, ժամը ճիշդ 10ին, Արհ. Գոլլէնի՝ արեւելածէս հասարակութիւններու եպիսկոպոսին նախագահութեան տակ :

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆ

Փոն տը Շէրիւի եւ Շրջակայքի Հայ Ազգային Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Աւետարանական եւ Սթանողի Հայր. Միութեան, տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 27ին, Գաթոլիսոն Պ. Պապիկեանի սրահը :

Ազգ. Միութեան կողմէ կը նախագահէ Պ. ՄԻՍԱԿ ՂԱԶԱՐԵԱՆ :

Կը խօսին Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ եւ Վեր. ՊԱՐՍՈՒՄԵԱՆ :

ԼԻՈՆ

Կազմակերպուած Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութեան կողմէ, հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց պետերուն եւ մասնակցութեամբ Լիոնահայ գաղութին, այս Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Պուրս տիւ Թրավայլի սրահը (Փլաս Կլիշառ) :

Կը նախագահէ Պ. Ա. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ

Խօսք կ'առնեն Ազգ. Միութեան եւ երեք յարանուանութեանց ներկայացուցիչները :

Ուղերձներ Նոր Սերունդի, Ժաֆի եւ եկեղեցւոյ Երիտասարդաց Միութեան եւ Մշակութային միութեան :

Գեղարուեստական պատշաճ բաժին :

Մուտքը ազատ է :

×

Հոգեհանգստեան պատարագ, Կիրակի ժամը 11ին, Լիոնի եկեղեցիին մէջ, 69 Րիւ Լուի Պլան :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ. Միութեան եւ Մասնակցութեամբ տեղական բոլոր Ազգ. կազմակերպութիւններու, Հայր. Միութիւններու եւ Յարանուանութեանց : Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, Սէրքըլ Կաթոլիկի սրահը :

Կը նախագահէ Պ. Ա. ԶԱՔԱՐԵԱՆ

Կը խօսի ՓՐՕՖ. ԽԱՅԻԿԵԱՆ (Մարսէյլէն)

Նոյն օրը առաւօտեան ժամը 9ին, Օհանջանեան սրահը հոգեհանգիստ եւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի նահատակներու հոգւոյն :

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆրանս. Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան եւ մասնակցութեամբ տասներկու կազմակերպութեանց եւ միութիւններու :

27 Ապրիլ, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2·30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Կը նախագահէ՝ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ :

Կը բանախօսէ՝ Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

Գեղարուեստական պատշաճ բաժին :

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

Առաւօտեան պիտի մատուցուի հոգեհանգստեան պաշտօն յետ պատարագի՝ Ապրիլեան զոհերուն համար :

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Տէսինի Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ, այս կիրակի առաւօտ ժամը 8·30ին Ս. պատարագ պիտի մատուցուի տեղւոյս Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ մէջ, ինչպէս նաեւ հոգեհանգստեան պաշտօն Ապրիլ 11–24ի նահատակներու յիշատակին :

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Վարանդեան խումբին, այս Կիրակի ժամը 15ին Պիվէռի «Գեղունի» սրահը : Կը խօսին ընկերներ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր – Սերոբ-Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ, ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը : Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ ժամը 21ին, Ցոյներու սրահը : Կարեւոր օրակարգ :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 8·30ին, դպրոցին մէջ : Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է : Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Վ. Իշխանեան :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ամասիոյ Հայր. Միութեան տարեկան ընդհ. ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պար Թապա Միրամար (135 Քորնիշ) սրահին մէջ, Ռէզէրվի մօտ : Ժողովէն վերջ խնջոյք, հաճելի ժամանցով :

ՍԱՄԱԹԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս Կիրակի ժամը 16էն 24

AMBASSADEURS

3 Ավընիւ Կապրիէլ (Քոնքորտ)

Բարձր հովանաւորութեամբ՝ նախկին նախարար եւ երեսփոխան՝ Է. ՆԷԺԸԼԷՆԻ

Պատուոյ նախագահութեամբ Պ. ՆՈՒՐ ՀԱՆ ՖՐԷՆԿԵԱՆԻ

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ՊԱԶԻԶԱ

Մասնակցութեամբ Օր. ԺԱԳԼԻՆ ՖՐԱՆՍԻ (Օփերայէն)

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով. Թրիւտէն 09-67 եւ Կիւթէմպէր՝ 51-84

Սամաթիոյ Միութեան վարչութիւնը կը հաղորդէ թէ ժամը 19·30էն վերջ չի կրնար վերապահել այն սեղանները որոնք կանխաւ արձանագրուած են բայց գրաւուած չեն :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900
Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք: Հատը 15 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 26 ԱՊՐԻԼ
SAMEDI 26 AVRIL
1958

34րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8179 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14րդ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3980

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Մեծ Եղեռնի 43րդ տարեդարձը տօնուեցաւ արժանավայել շուքով Հինգշաբթի իրիկուն: Ժամանակէն առաջ խուռներամ բազմութիւն մը կը փութար դէպի Քաղէի մեծ հանդիսասրահը, որ նեղ կու գար եւ շատեր կը ստիպուէին ոտքի վրայ մնալ:

Ներկայացուցիչներ ունէին զանազան կազմակերպութիւններ: Հայ-Կաթողիկէի համայնքը կը ներկայացնէին ժողովրդապետ Հ. Յովսէփ վրդ. Գաֆթանճեան եւ Պ. Օթոն Հէքիմեան, Հայ Աւետարականներ՝ Վերապատուելի Գ. Սիսլեան: Պ. Ներսէհ Ֆրէնկեան եւ հայկական կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներ, քանդակագործ-նկարիչ Դեւ (Թէհրանէն), Պ. Պետրոս Ֆրունճեան (Գերմանիա):

Բեմին խորը կը զարդարէր խորհրդանշական պաստառ մը, որ կը ներկայացնէր զոյգ Մասիսները՝ իբրեւ յաւիտենական վկաներ հայ ժողովուրդի անմահութեան: Անոնց առջեւ բեկեալ խաչ մը, իբրեւ խորհրդանշան մեր զոհողութեան: Եւ այս բոլորին վրայ պատգամ մը՝ Յիշեցէ՛ք 1915ը:

Խունկի գուլաներ բեմի երկու կողմերէն՝ դէպի երկինք ուղղուելով՝ կրօնաբոյր մթնոլորտ մը կը ստեղծէին:

Հանդէսին կը նախագահէր Զ. Ո. Միութենէն՝ Արշաւիր Խանճեանեան, որ յայտնեց թէ անցեալ տարուընէ ի վեր վերատին Ապրիլեան Սերունդը կը նախաձեռնէ տօնելու այս Սգահանդէսը վերադառնալով հին աւանդութեան մը, որ տեւած էր մինչեւ երկրորդ աշխարհամարտ:

«Ֆրանսահայերը անտարակոյս կը յօժարին դիջիլ նախաձեռնութեան այսպիսի մենաշնորհ մը Ապրիլեան Սերունդին — Նահատակաց ուղղակի ժառանգորդ: Կիսադարեան անցեալի վերջին տասնամեան է, որ կը բոլորէ դէպքը: Պիտի տոկա՞յ ժամանակի ահեղ ուժին:

«Գարուն էր այսպէս: Եւ ծաղկաստան՝ Հայ աշխարհը: Ստեղծագործ եւ շինարար ժողովուրդը կը մշակէր, կ'արտադրէր ու կը կերտէր: Համակ երգ էր ամէնուրեք եւ ամէն ինչ, արտ, այգեստան, պարտէզ ու դաշտ, արօր, գութան, մանգաղ ու կալ, ջաղացք, մառան, ժամ ու դպրոց եւ տպարան: Աշխատանքն էր Հայուն կեանքը եւ այդ կեանքին բուն իմաստը: Այլ մանաւանդ վաստակն արդար:

Ապրիլ 11-24ը մեր տօներուն մեծագոյնն է: Նահատակաց մեծախորհուրդ խնկարկումը: Ու անհրաժեշտ հաղորդութիւն՝ մեռելներու եւ ողջերու: Անիկա կ'ոգեկոչէ ցեղին անցեալ մեծութիւնը: Կ'երգէ փառքը եւ կ'աղօթէ մեր ապագայ վերականգման խոր հաւատքով: Յուշաքարն է վերապրողին, որուն համար Հայուն դատը միշտ կենդանի պիտի մնայ, մինչեւ վերջին հատուցում»:

Նախագահը վերջացուց իր խօսքերը՝ նահատակներու խնկելի յիշատակին պանծացումով: (ԽՄԲ.— Պ. Խանճեանեանի շահեկան բանախօսութիւնը կը հրատարակենք առանձին):

Առաջին խօսողն էր Կարապետ Փօլատեան, որ հարցուց թէ արժանի՞ ենք մեր նահատակներուն, կատարա՞ծ ենք մեր պարտականութիւնը անոնց հանդէպ:

Ու ձաղկեց այն մարդիկը, որոնք մեր նահատակներուն մաքուր արիւնը սրբապղծելով անջատ սգատօն կը կազմակերպեն:

Հայ ժողովուրդը իրեն հանդէպ գործուած անիրաւութեան վրէժը լուծեց՝ Եղեռնէն երեք տարի վերջ՝ Սարտարապատի եւ Ղարաքիլիսայի մէջ ծունկի բերելով թշնամին, ու նաեւ գետին փռելով ջարդարարները Թէհլիրեաններու ձեռքով: Հայութեան դատը կենդանի է միշտ: Մենք փաստը տուած ենք, որ մենք քաղաքակիրթ ժողովուրդ ենք եւ մշակոյթ ունինք: Մենք համայն աշխարհի առջեւ կրնանք մեր դատը պաշտպանել, որովհետեւ ստեղծագործ ժողովուրդ ենք: Մինչ դահիճը մնացած է նոյն վայրենին. վկայ՝ 1955 Սեպտեմբեր 6ը:

Ի՞նչ տուած է Թուրք ժողովուրդը քաղաքակրթութեան: Ոչի՛նչ: Աշխարհի դատաւորներուն առջեւ բարձրաղաղակ կրնանք խարանել զայն:

Պ. Փօլատեան ոգեկոչեց իր այցելութիւնը քանի մը տարի առաջ Նարդունիին հետ՝ դէպի Տէր Զօր եւ այն անապատները, որոնք Հայութեան գերեզմանոցն էին եղած 1915-17, սակայն Հայ որբերը արդէն ծաղկեցուցեր էին զանոնք:

Ու վերջացնելով իր ոգեւորիչ ճառը, ըսաւ.

«Ապրիլեան սերունդին եւ հայ ժողովուրդին պատգամն է.— «Մենք պատրաստ ենք մոռնալու մեզի դէմ գործուած ոճիրը, պայմանաւ որ մեզի վերադարձնեն մեր պատմական հայրենի հողերը: Ասոնց համար է որ մեռան մեր նահատակները եւ ատոնց համար է, որ կ'ապրինք մենք»:

Պելժիոյ Հայ Ուսանողական Միութեան նախագահ Յակոբ Իսքէնտէրեան, որ մասնաւորապէս եկած էր սգահանդէսին ներկայ ըլլալու, խօսք առնելով ըսաւ թէ ո'ր սերունդին ալ պատկանինք, այսպիսի պահու մը անկարելի է անտարբեր մնալ: Սգակիր հայրերուն եւ մայրերուն ուղղելով իր խօսքը՝ իր տարեկիցներուն, նոր սերունդին անունով փաստհեցուց զանոնք որ կրնան յոյս դնել իրենց վրայ, որովհետեւ իրենք գիրենք ժառանգորդները կը նկատեն ներկայ սերունդին, որ ապրեցաւ Մեծ Եղեռնի սարսափի օրերը: Նոր սերունդը այսօր ալ վաղն ալ արժանի պիտի ըլլայ իր հայրերուն: Թէեւ, ըսաւ, մենք սուգի օրեր չապրեցանք, բայց մենք մեր կեանքով պիտի արհամարհենք մահը, որպէսզի յաւիտեան ապրի Հայութիւնը: Լիբանանի հիւղակներուն մէջ ծնած եւ խեղճ պայմաններու մէջ մեծցած սերունդը գիտէ թէ աշխատանքի ահագին դաշտ մը կայ մեր առջեւ:

Ու ոգեկոչեց յիշատակը Շաւարշ Միսաքեանի, որ նոր եւ հին սերունդը իրար միացնելու եւ նորերուն հայրենասիրական ոգի ներշնչելու համար տարիներով գրիչ շարժեց: Իր անունը անմոռանալի պիտի մնայ: Վերջացնելով իր խօսքը, Պ. Իսքէնտէրեան յայտարարեց թէ կը հաւատայ հայ ժողովուրդին յաւիտենականութեան:

Վերջին խօսողն էր Պ. Յովիկ Եղիազարեան:

43 տարիներ անցած են այն օրէն ի վեր, երբ Թուրքերը 1895-96 եւ 1909ի համատարած ջարդերէն վերջ ուզեցին բոլորովին բնաջնջել հայ ժողովուրդը: 1915 Յունիս 2ի հրամանագիրը Հայութեան մահավճիռն էր: Սակայն հակառակ անմարդկային գազանութեանց եւ Հայութեան խաչելութեան եւ հակառակ քաղաքակիրթ աշխարհի անտարբերութեան, Հայը կ'ապրի եւ իր դատը միշտ կենդանի կը մնայ:

Յիշեց Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահ Փօլ Տէշանէլի դատապարտութեան խօսքը Սորպոնի մէջ դահիճներու հասցէին, ինչպէս նաեւ Քլէմանսոյի մեղադրանքները եպարքոս Տամատ Ֆէրիտ փաշայի ներկայացուցիչներուն՝ Փարիզի մէջ: Թուրքը յաւիտեան խարանուած պիտի մնայ քաղաքակիրթ մարդկութեան առջեւ:

Զկայ ժողովուրդ մը, որ իր թիւին հետ բաղդատմամբ Հայութեան չափ կորուստ տուած ըլլայ: Այսօր եկած ենք հաղորդուելու մեր նահատակներու հոգիներուն հետ, որ այս պահուս կը սաւառնին մեր վրայ:

Հայ ժողովուրդը չի կրնար մոռնալ իր հայաշունչ մտաւորականները, բանաստեղծները, գրագէտները, ազգային գործիչներն ու յեղափոխականները, որոնք Հայութեան ազատագրութիւնը ընդունած էին իբրեւ իտէալ եւ այդ ճամբուն վրայ զոհուեցան: Չի կրնար մոռնալ նահատակութիւնը իր կրօնաւորներուն՝ բարձրաստիճանէն մինչեւ ամէնէն համեստը: Չի կրնար մոռնալ զոհաբերութիւնը իր մայրերուն ու քոյրերուն, հայրերուն ու եղբայրներուն, ու նաեւ անմեղ մանուկներուն:

Քրիստոսի պէս յարութիւն առաւ Հայութիւնը՝ քանի մը տարի վերջ՝ Արարատեան դաշտի թնդանօթի որոտումներով: Զթացուեցաւ մեր դատը: Անիկա ամէնէն մեծ պատիժն է ջարդարարին համար: Հայութեան մէջ վերակենդանացաւ Վարդանանց, Ղարաբաղի, Զէյթունի, Սասունի, Տարօնի, Վասպուրականի հերոսներու հոգին հրաշքներ գործեց եւ Հայութեան պատիւը փրկեց:

Ուխտենք այս իրիկուն, որ հաւատարիմ պիտի մնանք անոնց կտակին: Անոնք չունին շիրիմներ, որոնց առջեւ երթայինք աղօթելու: Սակայն պիտի գայ օրը, երբ անոնց յիշատակին պիտի կանգնենք յուշարձան մը, որուն վրայ պիտի գրենք. «Փա՛ռք ձեզի, որ անբիծ պահեցիք մեր պատիւը, խաղաղութի՛ւն ձեր հոգիներուն: Յարգա՛նք ձեզի»:

Հանդիսութեան իրենց մասնակցութիւնը բերին Օր. Շաքէ Պէնկեան (երգ), Օր. Ժիւլիէթ Աւետիսեան եւ Օր. Շաքէ Յովհաննէսեան (արտասան.), նուագ՝ (Օր. Շաքէ Գաբրիէլեան, Պ. Քասթանիէ եւ Պուսքէ): Խօսնակն էր Տիկին Մենաժէ-Գրիգորեան: Ոգեկոչումը կարդաց Պ. Ե. Գրիգորեան: Ժամը 11.30ին նախագահը փակումը կատարեց յիշատակի մեծ հանդէսին, որ խոր տպաւորութիւն թողուց ժողովուրդին վրայ:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԱԳՆԱՊԸ Կ'ԵՐԿԱՐԻ

—o—

ԹՈՒՆՈՒԶ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ԴԻՄԵԼԷ

Ապագայ վարչապետը՝ Փլեվէն, տեսակցեցաւ կուսակցական ղեկավարներու հետ եւ անոնց կարծիքը ուզեց իր կազմելիք կառավարութեան մասին: Յարդ մէկ բան յստակ է, որ իր գլխաւոր մըտահոգութիւնը Ալժերիան է եւ կ'ուզէ սահմանափակել Հիւս. Ափրիկէի քաղաքականութիւնը: Այս սկզբունքը որդեգրած է ան, քանի որ վերջին երկու տագնապներուն պատճառը պարզապէս Ալժերիան է, ինչպէս ճշդեց Անթուան Փինէ:

Առայժմ մասնաւոր նորութիւն մը չկայ. կուսակցական ղեկավարներու հետ խորհրդակցելէ ետք, Փլեվէն յայտարարեց թէ լաւ ընդունելութեան արժանացած էր անոնց կողմէ:

Պարզ է, թէ Փլեվէն կ'ուզէ վարել քաղաքականութիւն մը՝ որ կարենայ մեծամասնութիւն գոյացնել Ազգ. Ժողովին մէջ: Երէկ տեսնուեցաւ նաեւ զինուորական ղեկավարներու հետ, որոնց կարգին՝ Մառեշալ Ժիւէն:

Կուսակցութեանց պաշտօնական ներկայացուցիչներուն կարծիքն ալ առնելէ ետք, Փլեվէն իր ծրագիրը պիտի պարզէ երկուշաբթի օր: Կ'առաջադրէ նոր քաղաքականութիւն մը, մասնաւորապէս Հիւս. Ափրիկէի մէջ, բայց տակաւին այդ ուղղութեամբ ո՛չ մէկ յայտարարութիւն է ըրած՝ որպէսզի կարելի ըլլայ ճշդել կուսակցութեանց դիրքը:

Միւս կողմէ Թունուզ ճառ մը խօսեցաւ, ծանրանալով Ֆրանքեւթունուզեան տագնապին վրայ եւ յայտնելով՝ թէ հրաժարած է Ապահովութեան Խորհուրդին դիմելէ.— Անցեալ շաբաթ ըսած էի, թէ Ֆրանսական տագնապին երկարաձգման պարագային՝ Ֆրանսայի դէմ մեր բողոքը պիտի նորոգուէր Ապահովութեան Խորհուրդին առջեւ. այսօր կը յայտարարեմ՝ թէ որոշեցինք նման քայլ մը չառնել: Արդարեւ, նոր մթնոլորտ մը կը ստեղծուի Ֆրանսայի մէջ, ինչ որ մեզի թոյլ կու տայ մտածելու թէ նպաստաւոր կառավարութիւն մը պիտի կազմուի: Ժորժ Պիտոյի ձախողութիւնը քաջալերական է:

—o—

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Լիուպլիանայի համագումարին մէջ, Թիթոյին եւ Ռանքովիչէն ետք ազգայնական համայնավարութեան դրօշակիրները շարունակեցին իրենց քննադատութիւնները, այս անգամ՝ կուսակցութեան պարագլուխներէն Քարտէլի բերնով: Հակառակ բոլոր ճնշումներուն, Եուկոսլաւները կը մերժեն ճանչնալ Խ. Միութեան գերագոյն ղեկավարութիւնը, քաղաքական թէ գաղափարական մարզերուն մէջ: Ոեւէ մէկը իրաւունք չունի մեզի պարտադրելու տեսակէտներ՝ որոնք եուկոսլաւ ժողովուրդին շահերուն դէմ կը նկատենք, յայտարարեց Քարտէլ: Ասիկա անջատում մը չէ, աւելցուց ան, Եուկոսլաւները միշտ պատրաստ են գործակցելու համայնավար կուսակցութեանց հետ, բայց միայն խաղաղութեան եւ յառաջդիմութեան համար:

Անդրադառնալով Կրեմլինի այն մատնանշումին, թէ Եուկոսլաւներու մէջ տեսակէտներու տարբերութիւն գոյութիւն ունի, Քարտէլ յայտարարեց թէ Լիուպլիանայի համագումարը լաւագոյն փաստն է, որ Կրեմլին կը սխալի.— Եուկոսլաւ համայնավարները համերաշխ են եւ ժողովուրդը զօրավիգ կը կանգնի կառավարութեան՝ երբ ան կ'ընդդիմանայ խորհրդային ճնշումներուն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՅԻՍ 1ի տողանցքը Պաստիյ-Նասիոն զոր Աշխատաւորական Դաշնակցութիւնը ամէն տարի կը կազմակերպէ, արգիլուեցաւ Ներքին նախարարութեան կողմէ:

ԱՄԵՐԻԿԱ յաջողութեամբ արձակեց միջերկրային հրթիռ մը, որ շինուած էր Վանկարտի եւ Թորի միացումով: Այս հրթիռը էական է դէպի լուսին ճամբորդութեան համար. չեշտելով հանդերձ փորձին յաջողութիւնը՝ կը հաղորդեն թէ խանգարումի մը պատճառով կարելի չէ եղած գտնալ թէ ո՛ւր ինկած է ան:

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ վերջին նամակէն ետք բազմաթիւ բացատրութիւններ կը տրուին. Ուաշինկթընի համաձայն «Մեծ»երու հանդիպումը կախում ունի դեսպաններու դիմումին Մոսկուայի տալիք պատասխանէն:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Ապրիլ 24).— Ձոյլ ոսկի՝ 523.000, Նափոլէոն 3810, զուից. 3600, անգլ. 4280, քսան տոլարնոց 18.120, Թղթադրամ (զուգահեռական շուկայ) սթերլին 1245, տոլար 447, զուից. 106.25, պելժ. 9.10, լիր 0.72:

ՔԱՆԴԵՆՔ...

Զ. ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ

Դուք տեսա՞ծ էք, կը ճանչնա՞ք ամրան ամպերը:

Ամպ մը կայ, որ կատակասէր է,— կը զուարճանայ մարդոց հետ: Յանկարծ կը տեսնես՝ կը փրթի լերան բարձունքէն, կնոջական շղարշանման հովանոց դարձած՝ կանգ կ'առնէ գլխուդ վերեւ, չուրջըդ «լուսաւորեա'» կը կարդայ արեւը՝ լոյս ու բիւրեղ փշրելով ամէն կողմ, ցոլք ու շող ցանելով ջուրերուն եւ այգիներուն վրայ: Հարսնիքի մը պէս ուրախութեան մէջ են լեռ ու ձոր: Բայց յանկարծ կը թափի անձրեւը՝ սխեռի հատիկներու պէս,— արեւ է եւ անձրեւ:

Տուներէն դուրս կը նետուին երախաները,— ամէնքն ալ կ'ուզեն թրջուիլ: Կ'երգեն ու կը ցատկռտեն,— արեւը կը շողայ, անձրեւը կը ցօղայ, ուրին կը դողայ, լաճը կը խաղայ:

Ասանկ ամպ որ երեւնայ, գիւղացին ափը կը բանայ եւ կ'ըսէ.— Տո՛ւր, Աստուած, տո՛ւր, թափէ՛, շատ թափէ: Օրհնութի՛ւն է ասանկ ամպը, բայց.. կատակ: Երկար չի մնար, կը փախչի կ'երթայ:

Ամպ մըն ալ կայ, նե՛նգ եւ բարբարոս:

Քիւրտի պէս՝ հաւա՛ր կը կարդայ լերան բարձունքէն: Կոտրած ջախջախած է արդէն արեւին ջահը, ու գըխը՛մ կը կաթի երեսէն: Գիւղացին, դողը սրտին, կը խորհի թէ հովը կը տանի: Ափսո՛ս, գիւղին վերեւէն եւ հեռուներէն անցնելու ուղղութիւն կ'առնէ, բայց յանկարծակի կը նետուի գիւղին վրայ, արտերուն վրայ, կալերուն վրայ,— ժամանակ իսկ չի ձգեր տեղ մը ապաստանելու, ծածկոյթի մը տակ մտնելու: Ջրհեղե՛ղ,— կը զարնէ ցորենը կը պառկեցնէ արտերուն մէջ, խաղողին ողկոյզները կը փշրէ կը թափէ այգիներուն մէջ, մինչ կը յորդին ձորերը փրփրադայր, իսկ տիղմը կը ծածկէ ցանք եւ հունձք: Գիւղացիին ամբողջ յոյսը փճացած մէկ ժամուան մէջ:

Այս ամպը կը նմանի պատերազմին:

Ես կը տեսնեմ զայն հորիզոնին վրայ: Հազարաւոր ռումբերը յումպէ՞տս կը պատրաստուին, կը շինեն որ ծո՞վը թափեն: Գիտեմ, ոչ ոք կը հաւատայ պատերազմին, բայց պատերազմ կը պատրաստէ ամէն բան,— ժամանակը, մարդոց ընչաքաղցութիւնը, առաջնորդներու սնափառութիւնը, վերջապէս աշխարհակալութեան բնազդը՝ որ, պատմութեան մէջ, ձեւեր կ'առնէ դրամատիրութեան, երբեմն ալ... համատիրութեան: Ազատականութիւնը կամ համայնավարութիւնը բառեր են, որոնք հագուստ կը տրուին ծանօթ բնազդին՝ այնքան ձախող կերպով, ինչպէս եթէ փանթալոն հագնէր երկարականջ նշանաւոր կենդանին:

Ուրեմն, իրողութիւն է որ, իբրեւ տեւական սպառնալիք, պատերազմը կ'ամպանայ հետզհետէ ու կը կախուի մեր գլխուն վերեւ: Երբ պայթի՝ ապաստան գտնելու ժամանակ իսկ չի ձգեր,— կալուորն ու կալոտին կը մնան անձրեւին տակ:

Ի՞նչ դժբախտութիւն Հայոց համար մասնաւորաբար: Պատերազմ ծագի եթէ Եւրոպայի մէջ, եթէ Ասիոյ մէջ, եթէ Ափրիկէի մէջ, նոյնիսկ Ամերիկայի հեռաւոր հարաւային ծայրը, Հայն է միշտ որ «պիտի քաղէ քամին»:

Այս սպառնալիքին դէմ՝ ինչո՞վ զրահուած է «աստուածարեալ» ժողովուրդն Հայոց:

Տապա՞ն կը շինէ թէ դամբան: Ի՛նչ հեղնութիւն, բառն իսկ կը հաստատէ, անէծք մը ըլլար կարծես, թէ ինչ որ բնակարան կը նշանակէ Նոյի համար՝ դամբարան կը նշանակէ Հայուն համար:

Արդարեւ, ինչ որ կը կատարէ հայ ժողովուրդը խռովեալ այս ժամանակներուն մէջ, դամբարանային աշխատանք է միայն: Ծերանոց, ժողովանոց (= եկեղեցի) եւ գերեզմաննոց շինող այս ժողովուրդը կը հաստատէ թէ ծերացած է յոյժ, «անցեալ զաւուրբք»:

Բացէք հայ մամուլը, ի՞նչ կը կարդաք,— եկեղեցականներու կռիւ: Հայ մամուլը կը լեցուի, եթէ կոնդակային գրականութիւնը տեղ ձգէ, եկեղեցական արարողութեանց նկարագրութիւններով ու... նկարներով,— այդ մասին շա՛տ նախանձախնդիր է Պոլսոյ Հայոց ծերունազարդ պատրիարքը:

Ո՞վ կը խորհի, այլեւս, թէ հի՛ն, շատ հին մշակոյթ մը ունի այս ժողովուրդը, թէ պէտք է պահպանել այդ մշակոյթը: Հայը դարձած է Մար Շիմունի «կրօնական համայնքին» պէս Մնացորդաց մը, որու կաթողիկոսը մէկ մտահոգութիւն միայն ունի,— հաստատել թէ հայ ժողովուրդ գոյութիւն չունէր Էջմիածին տաճարէն առաջ: Ապուշին մէկն ալ, ձայն բռնելու համար Եգիպտոսէն, գրեց թէ Հայութիւն չկայ Էջմիածինէն դուրս կամ առանց Էջմիածինի:

Այսպէս, պատրաստ է տարազը.—

Հայութիւն = Էջմիածնի տաճար + Էջմիածնի կաթողիկոս:

Ժամանակ մը կը պարծենայինք մեր ազգային ինքնատիպ քաղաքակրթութեամբ: Ահա հասաւ ժամը պարծենալու մեր ազգային ինքնատիպ տխմարութեամբ:

Բայց հասաւ նաեւ ժամը, որ ամէն Հայ ստանձնէ իր պատասխանատուութիւնը պատմութեան առջեւ:

Աստուած այլեւս Յովնաններ չի ղրկեր՝ ծանուցանելու համար աղէտը որ կուգայ յամրաբար: Վայել չէ նոյնպէս որ հոտուըտալով, զգանք աղէտին մօտենալը: Հարկ չկայ, վերջապէս, տեսանողի շընորհք ունենալու, ցոյց տալու համար պատմութեան մեծագոյն Հիդրային եղջիւրները հորիզոնին վրայ: Իմաստութիւնը պիտի ունենա՞նք վերջ դնելու ցատկռտուք խաղալու զուարճութեանց՝ կաթողիկոսական աթոռներու շուրջ:

Մէկ է եղեր կաթողիկոսը թէ չորս; բան չի փոխուիր մեր պատմութեան մէջ (կատարուած է փորձը), բայց վտանգել հայ ժողովուրդին մէկ կամ միւս հատուածը՝ կը նշանակէ գործել պատմութեան մեծագոյն ոճիրը:

Գրագէտ կոչումով եւ պատրաստութեամբ, ստանձնելով պատասխանատուութիւնս հայ ժողովուրդին ու պատմութեան առջեւ, ահա թէ ի՛նչ կ'ուզէի ըսել այն ժողովուրդին, որու զաւակն եմ.

(Ահա տեսակ մը հանրաքուէ, հաւաքելու համար գրագէտներուն տեսակէտը՝ գրաւոր, որպէսզի վաղը ոչ ոք լիզէ իր տեսակէտը՝ երբ պատահի աղէտը,— ազգային այլ աղէտներու մէջ իրենց յայտնած կարծիքը լիզողներ շատ տեսայ):

— Եթէ հայ ժողովուրդը համախմբուած ըլլար իր պատմական հողերուն վրայ, աւելորդ էր պահել կաթողիկոսական երկու աթոռ: Մէկը բաւական է եւ շատ:

Այժմ կաթողիկոս կը մնան Վազգէնը, Զարեհը, Աղաջանեանը:

Չեմ ուզեր այստեղ քննութեան առնել այն հարցը թէ հայկական պետական կեանքի մէջ, ազգային մեր ամբողջական ցանկութեանց ապահովումէն ետքը, այլեւս հետաքրքրութիւն՝ չըսելու համար անհրաժեշտութիւն կը ներկայացնէ՞ նոյնիսկ մէկ կաթողիկոսութիւնը մեր ժողովուրդին եւ մեր պատմութեան համար: Բայց այնքան ժամանակ, երբ, արտասահմանի մէջ, կրօնական իրաւունքներէ դուրս՝ մեզի կը զլացուի որեւէ իրաւունք, որ հարկ է՝ աշխատելու համար մեր ազգային ցանկութեանց ուղիով, պայման է եւ անհրաժեշտ պահել Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը, Էջմիածինէն անկախ, երկու պատճառով.

1.— Գոյութիւն ունի Կիլիկիոյ հայ կաթողիկէ կաթողիկոսութիւն մը(*),— այս պատմական – քաղաքական տարազը կը պահանջէ որ գոյութիւն ունենայ Կիլիկիոյ հայ անկախ կաթողիկոսութիւն մը, իբրեւ շարունակութիւն իր աթոռին պատմութեան:

2.— Գոյութիւն ունի արեւմտահայ դատ մը, որու իբրեւ պահանջատէր ու ներկայացուցիչ կրնայ հանդիսանալ միայն Կիլիկիոյ հայ անկախ կաթողիկոսութիւնը, մանաւանդ որ Էջմիածնի կաթողիկոսութիւնը չի վայելեր իր ամբողջական իշխանութեան իրաւունքները:

Հայ Էջմիածնադաւան քրիստոնէութիւնը վարդապետական վէճ չունի, սթէրէոթիփէ եղած է այլեւս: Այս պարագան կը մատնանշեմ անոր համար որ վանքերու մէջ, հիմա, փակ գիրք մըն է քրիստոնէութեան վարդապետական պատմութիւնը, ու նորագոյն ուսումնասիրութեանց մասին՝ հետաքրքրութիւնը պակաս, որովհետեւ միտքերը ֆատիւէ: Ուրեմն կաթողիկոսական գահերու գոյութիւնը չի կրնար վտանգել հայ եկեղեցին,— դպրոցական տղոց «վեր կամ վար նստելու» կռիւը կը յիշեցնէ գերազահութեան հարցը:

Թեմերու բաժանման խնդիրը ծիծաղելի է, պատմական հիմ չունի, չ'արժեր զբաղիլ,— քահանաներու «ծուխի» կռիւը կը յիշեցնէ այն ձեւով որ հարցը կը դնէ Էջմիածնի կաթողիկոսը:

Վերջին յաւելուած մը եւս՝ յաջորդով, պարզելու համար համայնավարական ներքին եւ արտաքին վէճերու պատմութիւնը այսքան յստակ ձեւով: Ցետոյ կը շարունակեմ Քանդենք չինական պարիսպները չարքը, Բ. գլուխ:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Մեր այս յօդուածաշարքին մէջ, որ կը շարունակուի երկու յատակագծի վրայ, մէկը միւսին զուգահեռ, (ուսումնասիրութիւն եւ յաւելուած), գլուխ մը պիտի յատկացուի կաթողիկէներու բաժանումին, տալու համար պրպտումներու եզրակացութիւնը, նորութիւններ, եւ մեր մեղքերուն ծանրութիւնը:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

"ՄԱՐԴԱՏԵԱՑԸ"

Այս օրերուն, ֆրանսական թատրոնի լաւագոյն ելոյթը կը համարուի Քոմէտի Ֆրանսէզի (Սալ Ռիշըլիէօ) բեմին վրայ ներկայացուած Մոլիէռի «Մարդատեաց»ը:

Առաջին անգամը չէ որ մեծանուն հեղինակին այս գործը կը ներկայացուի իր անունով մկրտուած Տան բեմին վրայ: Այս անգամ ներկայացման բացառիկ հանգամանքը կը շեշտուի այն իրողութեամբ, որ յայտնի արուեստագէտ Ժագ Տիմէնիլ, երկար բացակայութենէ մը ետք կ'երեւի Քոմէտի Ֆրանսէզի բեմին վրայ, ստանձնելով Ալսէսթի բարդ տիպարը:

Ուրիշ պարագայ մը եւս, կը շեշտաւորէ այս անգամուան բեմադրութեան կարեւորութիւնը:

Արդարեւ, ցարդ ֆրանսական բեմը տըւած էր իր լաւագոյն Սելիմէնը (խաղին հերոսուհին) յանձին մեծանուն Սեսիլ Սորելին, որ հիմա, յոգնած ու պարտասած տարիներու բեռան տակ, քաշուած է վանք մը:

Եւ ահա՛, իրեն կը յաջորդէ Օր. Սապուրէ, իր կարգին ցոյց տալով «ազգային Սելիմեն» մը դառնալու ակնբախ յոյսը:

«Մարդատեաց»ը լաւագոյն յղացումներէն մէկն է վարպետին:

Երբ 1666ին, Մոլիէռ լոյս աշխարհ կը բերէ «Մարդատեաց»ը, առաջին անգամ կը բեմադրուի Փալէ – Ռուայալի բեմին վրայ, նոյն տարւոյն Յունիս 4ին:

Թատրոն յաճախող «ամբոխ»ը, գործին տիտղոսէն հմայուած, փութացած էր «Մարդատեաց»ը տեսնելու եւ ծիծաղի պահեր ապրելու համար:

Սակայն, յուսախաբ էին եղած, որովհետեւ Մոլիէռի այս գործով յայտնաբերուած խիստ նուրբ եւ տեսակ մը կծու ու ձաղկող ծիծաղը իրենց ճաշակին խոտոր կը համեմատէր:

Միւս կողմէ, սակայն, մասնագէտներու կարծիքով, իր ատենին այս գործը համարուեցաւ Մոլիէռի լաւագոյն ստեղծագործութիւններէն մին, եւ այդ օրերու քրոնիկագիրներն ու քննադատները չսակարկեցին իրենց հիացման ու խանդավառութեան արտայայտութիւնները: Սուպինյի, Ռոպինէ, Տօնօ տը Վիզէ եւ տակաւին բազմաթիւ ուրիշ մատենագիրներ նպաստաւոր կարծիքներ յայտնեցին «Մարդատեաց»ի մասին: Իսկ Պուալօ այդ օրէն սկսեալ Մոլիէռը կոչեց՝ «Մարդատեաց»ի հեղինակը:

Արքունիքի դրանիկները, որոնք Մայր Թագուհիին՝ Աւստրիացի Աննային մահուան հետեւանքով ատենէ մը ի վեր թատրոն չէին յաճախեր, այս անգամ, բացառաբար ներկայ եղան, ծափահարեցին գործը, գտան թէ այդ երկով Մո-

ԷԼ ՄԻ ԱՂՕԹԻՐ

— Բէգ, իմ ծերութեանը խնայիր, հանգիստ թող գիւղը կամ աւերիր միայն իմ տունը, անարատ թող իմ պատիւը, բէգ, վերջին անգամ աղաչում եմ քեզ, բէգ Աստուած...

— Մեր Աստուածն ու ձերը մէկ չէ: սաս, ո՞ւր է Գոհարը, շուտ, թէ չէ... եւ նա վրայ վազեց ծերունուն բռունցքները սեղմած, ատամները կճրտացնելով: Այժմ նրանք շատ մօտէն էին իրար, նրանց շունչը հասնում էր միմեանց դէմքին, մի առժամանակ լուռ նայում էին իրար... լռութիւնն ընդհատեց քահանան:

Բէգ... բայց նա չկարողացաւ շարունակել, եւ ուժգին թափով թքեց բէգի երեսին: Սա անսպասելի եւ սարսափելի էր բէգի համար: Նա ակամայ յետ քաշուեց, ինչ որ հրամաններ արձակեց եւ իսկոյն մի քանի Քրդեր շարուեցին քահանայի առաջ, փոքրիկ տարածութեան վրայ: Քահանան հասկացաւ որ մահը մօտ էր: Նա մէկ էլ բարձրացրեց գլուխը նայեց այն ճանապարհին... Միթէ՞ նա մեռնում էր առանց Թաթուլին տեսնելու, միթէ՞ նա գալու չէր: Ճանապարհի վրայ ոչինչ չկար, բացի մի թխպոտ ամպ, որ հանդարտ իջնում էր բլրի կատարից, ամպ էր իրաւ թէ փոշի եւ ինչո՞ւ չէր կարող հէնց այդ ամպը Թաթուլը լինել, մտածեց քահանան: Մի հնար մի հնար մի քանի ժամ էլ ապրելու համար, մտածում էր նա միայն մի քանի ժամ, գիտեմ Թաթուլն է, նա չէր կարող մոռնալ իր օջախն ու գիւղը: Ծանր էր նորից շնորհ խնդրել բէգից, բայց ճար չկար:

— Բէգ, ասաց նա, մահից չեմ վախենում, դու էլ ոչինչ չթողիր ինձ աշխարհում, որից բաժանուելը ծանր լինի: Թող ինձ միայն որ աղօթեմ, վերջին անգամ աղօթեմ:

— Աղօթիր:

Եւ նա սկսեց աղօթել: Նա աղօթում էր եւ նայում այն ճանապարհին, որտեղից արագութեամբ իջնում էր փոշու ամպը.. Աղօթքի իւրաքանչիւր բառը նա արտասանում էր առանձին հանդարտութեամբ, առանձին դանդաղութեամբ, աշխատելով որքան կարելի է շատ ժամանակ վատնել, շատ ապրել: Իսկ փոշու ամպն իջնում էր հա իջնում: Առաջին անգամն էր, որ Տէր Սարգիսն աղօթում էր ոչ Աստծուն, առաջին անգամն էր, որ նա իր աղօթքը գործիք էր դարձել եւ պատրաստում էր վրէժխնդրութեան մի արիւնոտ գործ: Իսկապէս այսօր նա աղօթք էլ չէր ասում, այլ բառեր, բառեր, անիմաստ բառեր, որոնք միայն ժամանակ էին նըշանակում, եւ ուրիշ խորհուրդ ուրիշ պարունակութիւն չունէին, հնչիւնները դարձել էին վայրկեաններ, բառերը րոպէներ, աղօթքը ժամ, ժամանակ եւ ուրիշ ոչինչ: Նա կ'ուզէր որ իր աղօթքը այսօր վերջ չունի: Քանի անգամ վերջացաւ աղօթքը, քանի անգամ նորից վերսկսեց եւ շարունակեց նոյն դանդաղութեամբ:

Արեւը մայր մտաւ երեկոյեան մառախուղը իջաւ երկրի վրայ արեւելքում փայլեց լուսնի եղջիւրը, նրա պաղ շիթերն ընկան երկրի վրայ ձեւացնելով մըռայլ ստուերներ, ընկան նաեւ թշուառ գիւղի եւ այն ժայռի վրայ, որի ստորոտում կատարւում էր ոճիրը: Դահիճների համբերութիւնը հատաւ:

— Բաւական է գոչեց բէգը այժմ վերջին անգամ, սաս, ո՞ւր է Գոհարը:

Տէր Սարգիսը պատասխան չտուեց: Նա յուսահատ էր եւ սպասում էր մահուան, Թաթուլը չկար: Բէգը նշան արեց եւ Քրդերն իրանց հրացաններն ուղղեցին նրա կրծքին: Բայց յանկարծ ամէնքը կանգ առան. վերեւից, ժայռի կատարից՝ լսուեց մի ձայն:

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

(5 Մնացեալը յաջորդով)

Լ Ի Ո Ն Ի
"ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ" ՀԱՆԴԷՍԻՆ ԱՌԹԻՒ

Մեր մամուլն ու բեմը ամէն առիթով արձագանգը կ'ըլլան Արտասահմանի մէջ Հայութիւնը կանգուն պահելու, Հայը Հայ պահելու եւ մեր գոյութիւնը յաւերժացնելու անհրաժեշտութեանը մասին :

Բոլոր այս արտայայտութիւնները տեղի կ'ունենան թելադրուած ուծացումի այն մտահոգութենէն՝ որուն ենթարկուած է մեր երիտասարդութիւնը օտար, համայնակուլ այս ափերուն վրայ :

Կասկած չկայ որ ազգի մը գոյութեան խարիսխը կը կազմէ երիտասարդութիւնը իր ուժական խառնուածքով, իր արդիական ծրագիրներով ու յախուռն գործելակերպով : Մեզմէ շատ աւելի բախտաւոր ու մեծ պետութիւններ հսկայական գումարներ կը տրամադրեն այդ նպատակին համար.— մարզական խաղեր, միջազգային մրցումներ, երկրէ երկիր ձրի ճամբորդութիւններ, գրական, գեղարուեստական դասախօսութիւններ են :

Մեր մէջ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը կազդուրիչ պատկեր մը կը ներկայացնէ այս ուղղութեամբ՝ Ֆրանսայի իր մասնաճիւղերով, տարեկան պատգամ. ժողովներով, իր մամուլով ու ճամբարներով եւ անշուշտ իր ազգանուէր որոշումներով :

Երիտասարդական իւրաքանչիւր շարժում մօտ է մեր սրտին եւ արժանի քաջալերանքի եւ գնահատութեան, կը բաւէ որ այդ շարժումը ըլլայ համապատասխան մեր ազգային շահերուն, ճանչնալու մեր արժէքները, ի բաց վանելու ստորակայութեան բոլոր զգացումները, ընդհակառակն, հպարտանալու մեր արժէքներով եւ մշակոյթով եւ ի հարկին տարածել զանոնք նախ իրենք իրենց՝ ու յետոյ տեղացի ժողովուրդներուն մէջ : Իրական եղբայրութիւն եւ համակեցութիւն ստեղծել :

Փափաքելի էր անշուշտ, որ մեր երիտասարդներն ու երիտասարդուհիները մտնէին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի շարքերուն մէջ, կազմելով առաւել եւս կուռ ու ծաւալուն կազմակերպութիւն մը : Դժբախտաբար կուսակցական ու գաղափարական նկատումներ կը խրտչեցնեն ոմանք :

Այս խորհրդածութիւնները՝ նորակազմ «Հայ Մշակութային Միութեան» երրորդ հանդէսին առթիւ, որ տեղի ունեցաւ կիրակի, Լիոնի մէջ, բոլոր խաւերէն խուռն բազմութեան մը ներկայութեան : Շատեր ալ եկած էին մօտակայ շրջաններէն : Այս երեւոյթին իսկ ցոյց կու տայ թէ մեր ժողովուրդը հայրենասէր է իր ուղն ու ծուծով. կարօտ հայ երգին, հայ բառին, հայ պարին :

Տեղի ունեցան արտասանութիւններ, թատերական դրաստաններ, նուագ, հայկական պար եւն. : Վիէնի երգչախումբը եւս ղեկավարութեամբ Լեւոնեան Վ. ի բերած էր իր մասնակցութիւնը : Հակառակ յայտագրի խղճուած ըլլալուն, ժողովուրդը անոր հետեւեցաւ անձանձրոյթ :

Ապրիք երիտասարդներ :

Ա. Հ.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՄԱԼՍ. ԹՈՇԱԿԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Յառաջիկայ 1958 – 59 կրթական տարեշրջանին համար, Հ.Բ.Ը.Միութիւնը Բարձր. Ուսմանց յատուկ թոշակներ պիտի բաշխէ, գլխաւորաբար հետեւեալ աղբիւրներէն.—

1.— Մկրտիչեան Կրթ. Հիմնադրամ :
2.— Սիմոն եւ Երանուհի Գայսէրլեան հիմնադրամ :
3.— Սրբուհի Գարակէօզեան յիշատակի հիմնադրամ :
4.— Արմէն Դերձակեան կրթաթոշակ :
5.— Կարապետ Արամեան կրթաթոշակ :
6.— Գառնիկ եւ Արթօ Ֆընտըգլեան յիշատակի հիմնադրամ :

Մկրտիչեան Հիմնադրամի թոշակները կը յատկացուին միայն արտասահմանի ուսանողներուն :

Սիմոն եւ Երանուհի Գայսէրլեան եւ Սրբուհի Գարակէօզեան հիմնադրամներու թոշակներուն համար թեկնածուներ կ'ընդունուին թէ արտասահմանէն եւ թէ Ամերիկայէն :

Արմէն Դերձակեան կրթաթոշակը կը տրուի Ամերիկայի մէջ ծնած այն հայ երիտասարդներուն, որոնք տեղական համալսարան մը պիտի յաճախեն :

Կարապետ Արամեան կրթաթոշակէն կրնան օգտուիլ ամերիկաբնակ այն երիտասարդները, որոնք արտասահմանի հայ կրթական հաստատութեան մը մէջ կը փափաքին ազգային ուսում ստանալ :

Ֆընտըգլեան հիմնադրամէն թոշակ կը յատկացուի արտասահմանի այն ուսանողներուն, որոնք, նախընտրաբար Անգլիոյ եւ ի հարկին Եւրոպական երկրի մը մէջ, արհեստագիտական — թէքնիք — ճիւղի մը պիտի հետեւին :

Կրթաթոշակներու յատկացումը պիտի կատարուի հետեւեալ պայմաններով .

1.— Թոշակներ պիտի տրուին միմիայն նիւթական միջոցներէ զուրկ թեկնածուներու :

2.— Նախընտրութիւն պիտի տրուի այն ուսանողներուն, որոնք իրենց համալսարանական ուսումը բաւական յառաջացուցած են արդէն եւ զայն լրացնելու համար անհրաժեշտ աջակցութեան մը պէտք ունին :

3.— Հաւասար արժանիք ունեցող թեկնածուներու մէջէն պիտի ընտրուին անոնք, որ բարձրագոյն ուսմանց կեդրոններու մօտ կը բնակին եւ նիւթական մեծ զոհողութեանց չեն կարօտիր իրենց դասընթացքին հետեւելու համար :

4.— Մասնաւոր ուշադրութեան առարկայ պիտի ըլլան այն թեկնածուները, որոնք կը պատրաստուին ուսուցչական ասպարէզին, եւ կամ հայ մշակոյթին սատարելու կոչուած ուսմանց կը հետեւին :

5.— Թոշակները մէկ տարուան շրջանի մը համար են :

6.— Նախորդ տարիներու սաներուն թոշակները պիտի շարունակուին, եթէ անոնք իրենց ուսման մէջ չեն ձախողած :

7.— Որեւէ համալսարան ընդունուելու համար երկրորդական վարժարանի մըվըրկայականը ի ձեռին չունեցող թեկնածուներու դիմումները անհետեւանք պիտի մնան :

8.— Թեկնածուները հարկ է իրենց դիմումը կատարեն մինչեւ Մայիս 20, ստորեւ նշանակուած հասցէին : Ապա անոնց պիտի ղրկուին հարցարաններ, որոնց տրուած պատասխաններուն եւ զանոնք հաստատող փաստաթուղթերուն հիման վրայ Միութեանս Կրթ. Յանձնախումբը պիտի կատարէ թոշակընկալ սաներու ընտրութիւնը :

Այս յայտարարութիւնը միաժամանակ հրատարակութեան կը տրուի Ամերիկայի եւ արտասահմանի հայ թերթերուն մէջ :

ԴԻՒԱՆ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉ. ԺՈՂՈՎԻ

Նիւ Եորք, 15 Ապրիլ 1958

K. Guiragossian
Executive Director, Armenian Gen Benevolent Union
250, FIFTH AVENUE, NEW-YORK, I, N.Y. U.S.A.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Հ. Մ. Ը. Մ. ի Սուրիոյ մասնաճիւղէն չորս մարզիկներ մասնակցած են Եգիպտոսի վազքի մրցումներուն : Մարզիկներէն Սարգիս Պապարպաշեան վազքի ընթացքին արեւահար եղած ու փոխադրուած է հիւանդանոց. հակառակ բժշկական խնամքներու՝ կարելի չէ եղած փրկել դժբախտ մարզիկին կեանքը :

ՏԻՐՈՒՆԻ.—Լոս Անճէլոսի մէջ մեռած է ընկեր Մկրտիչ Թաշճեան, որ հաւատաւոր Դաշնակցական եւ զոհաբերող Հայ մըն էր. վերջերս Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանի հանդանակութեան առթիւ նուիրած էր թանկագին զորգեր՝ շուրջ 40.000 տոլար արժէքով :

ԼՈՍ ԱՆՃԷԼՈՍԻ մէջ Հայ Կրթական Հիմնարկութիւնը ունեցած է իր տարեկան հացկերոյթը, որուն ներկայ եղած է 373 հոգի. գոյացած է 24.100 տոլարի հասոյթ մը, որ պիտի յատկացուի Մ. Արեւելքի օգնութեան կարօտ հայ վարժարաններուն :

ՖԻԼԱՏԷԼՖԻԱՅ մէջ մեռած է ընկ. Գէորգ Ենովքեան, երկար տարիներէ ի վեր անդամ էր Լօրէնսի կոմիտէին :

ԱՊԱՏԱՆԻ «Գուսան» երգչախումբը Վահագն Յարութիւնեանի ղեկավարութեամբ տուած է իր տարեկան համերգը : Յայտագիրը կազմուած էր հայ հին ու նոր ծանօթ երգահաններու գործերով :

լիէռ վարպետի վրձինով մը նկարած էր օրուան մեծամեծներու ծիծաղելիութիւններն ու այլ պակասները, եւ այնուհետեւ ջանք թափեցին որ «Մարդատեաց»ը յաջողութիւն գտնէ նաեւ հասարակութեան լայն խաւերուն մէջ : Եւ արդարեւ, 1666ի ընթացքին 34 անգամ ներկայացուեցաւ եւ այնուհետեւ, մինչեւ մեր օրերը, մնաց խաղացանկին վրայ :

Իբրեւ աղբիւր իր նիւթին, Մոլիէռ ո՛չ ոք ունեցած է նկատի : Հնութեան մէջ, Արիստոֆան եւ Պլուտարքոս Թիմոն կոչուող Մարդատեացի մը պատկերը գծած են թէեւ, սակայն այս տիպարը որեւէ առնչութիւն չունի Մոլիէռի ստեղծագործութիւնը եղող «Մարդատեաց»ի հերոսին՝ Ալսէսթի հետ :

Այդ հերոսը, նախանձի զգացման ճիրաններուն մէջ կալանաւորուած, դարձած է այլեւս մարդատեաց մը, կ'ատէ բովանդակ մարդկութիւնը :

Իր ժամանակին պնդողներ եղած են թէ, Մոլիէռ իր հերոսին տիպարը ընդօրինակած եւ Պուալոյէ, Մոնթոզիէի դուքսէն եւ նոյնիսկ իր սեփական անձէն : Այս վերջինները, արդարեւ, եղած ակնարկութիւններու ժամանակ, երբեք ալ չեն ժխտած այդ պարագան : Գալով հերոսին՝ Ալսէսթի Մոլիէռի անձին նմանութեան, շատ հաւանական է ատիկա, վասնզի ակնյայտնի է որ իր հերոսին կերպարը ստեղծած պարագային, Մոլիէռ անպայման իր հոգիէն մաս մը դրած է անոր մէջ, որովհետեւ մեծ դրամատուրգին հոգեկան տառապանքը եւ իր նախանձ նկարագրին հետեւանքով քաշած չարչարանքները արձանագրուած են անոր կեանքին պատմութեան մէջ :

Ժագ Տիմէնիլ ֆրանսական բեմին վարպետներէն է :

Ալսէսթի դերով անգամ մըն ալ կ'ապացուցուի այդ պարագան :

Իսկ Օր. Սապուրէ, արժանաւոր յաջորդը կը նկատուի «ազգային Սելիմէն»ին, Սեսիլ Սորելին, որուն ցարդ թափուր մնացած գահին վրայ բազմած է այժմ երիտասարդ դերասանուհին :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (178)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Բ.

ՓԱՆՈՍԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ

Ի հարկէ, այդ բոլոր յարգանքները վայելում էր վարպետը այն ցեղերի կողմից, որոնց հետ նա բարեկամական յարաբերութիւնների մէջ էր, իսկ թշնամի ցեղերը, ոչ միայն Հայերին, այլ նոյն իսկ Քրդերին կը կողոպտէին, եթէ նրանք օտար ցեղի էին պատկանում : Գողութիւնը, յափշտակութիւնը, կողոպուտը Քրդերի համար ապրուստի սովորական միջոցներից մէկն է :

Մի անգամ ես հարցրի վարպետ Փանոսից :

— Ի՞նչ միտք ունի քո այդքան բարեկամութիւնը Քրդերի հետ, որոնց այդքան ատում ես :

Նա պատասխանեց հայկական առածով.

— «Շան հետ բարեկամացիր, բայց փայտը ձեռքումդ պատրաստ պահիր»...

Վարպետ Փանոսը կարդացած մարդ էր. Հայոց հին գրականութիւնը նա բաւական լաւ ուսումնասիրած էր. Եղիշէից, Թոմա Արծրունուց նա ամբողջ գլուխներ անգիր գիտէր. իսկ Խորենացու հետ այնքան ծանօթ էր, որպէս մի հմուտ քարոզիչ, որ գիտէ, թէ Աւետարանի այս ինչ գլխի այն ինչ համարում ինչ է ասուած : Նրա մանկութեան օրերում յայտնի էր Ղազար վարդապետ «աքանչելագործը» : Այդ տարապայման աբեղան ոչ մի վանական միաբանութեան հետ չհաշտուեցաւ, — կամ աւելի ճիշդ կը լինէր ասել՝ միաբանութիւնները նրա հետ չհաշտուեցան, այդ պատճառով առանձնացաւ իր տանը եւ, մի քանի մանուկներ հաւաքած իր շուրջը, սկսեց պարապել նրանց կրթութեամբ : Այդ աշակերտներից մէկն էր պատանի Փանոսը, եւ յառաջադէմ աշակերտներից : Վարժապետը նրան շատ էր սիրում եւ շատ անգամ խրատում էր, որ վարդապետ չդառնայ : Այդ ժամանակ ուսում առնում էին միայն հոգեւորական դառնալու նպատակով :— Պատանի Փանոսի հայրը վաղուց մեռած լինելով, նրա վարժապետը առանձին հոգ էր տանում նրա ապագայի համար, նշմարելով նրա մէջ բաւական հարուստ ընդունակութիւններ : Իր վարժապետի խորհրդով Փանոսը մըտաւ մի ներկարարի գործարան : «Ի՞նչ որ ինձ մօտ սովորեցար, այդքանը բաւական է մի արհեստաւորի համար, — ասաց բարեսիրտ վարժապետը, երբ ճանապարհ դրեց նրան իր դպրոցից, — հիմա գնա արհեստ սովորիր, որ քեզ հաց տայ»...

Ներկարարի գործարանում Փանոսը նոյն յաջողութիւնը ունեցաւ, որպէս իր վարժապետի փոքրիկ դպրոցում : Իր ընդարձակ ընդունակութիւնների համար՝ այստեղ աւելի լայն ասպարէզ գտաւ, եւ մի քանի տարուց յետոյ աշակերտից դարձաւ փոխ – վարպետ եւ մի նոր փայլ տուեց իր վարպետի գործարանին : Այդ տեսնելով, վարպետը շատ անգամ առաջարկում էր նրան ընկերանալ իր հետ, բայց Փանոսը միշտ շնորհակալութեամբ մերժում էր : Երբ նա փոքր ի շատէ գումար ձեռք ձգեց, հիմնեց իր համար մի փոքրիկ գործարան, որը հետզհետէ ընդարձակելով, այն կատարելագործութեանը հասցրեց, որպէս մենք տեսանք :

Միեւնոյն տարում, երբ Փանոսը թողեց դպրոցը, նրա վարժապետի հետ պատահեց մի դժբախտութիւն : Նա սովորութիւն ունէր ամառը աշակերտներին տանել ծովեզրը լողանալու : Այդ միջոցին աշակերտներից մէկը խեղդուեցաւ : Նրա ծնողները թէեւ բոլորովին ներողամտութեամբ վերաբերուեցան դէպի անզգոյշ վարժապետը, բայց կորուստը այնքան ծանր էր վարդապետի զգայուն սրտի համար, որ նա ոչնչով չէր կարողանում մխիթարել իրան : Իր ցաւերը մոռացութեան տալու համար, նա մտածեց ընտրել մի նոր եւ ամենադժուարին պարապմունք, որի մէջ կեանքը ենթակայ լինէր անընդհատ վտանգների, եւ որը աւելի բախտաւորութիւն կը պատճառէր նրան, եթէ կը վերջանար մահուամբ : Այդ նպատակով նա ցրուեց իր աշակերտներին եւ անյայտացաւ : Նրա մասին շատ բաներ էին պատմում. ասում էին, որ քրդվայրենիների մէջ Հայոց տառեր եւ քրիստոնէութիւն է տարածում, հրաշքներ է գործում, լուսաւորչական եկեղեցի է հիմնում եւ բաւական հետեւողներ ունի : Բայց թէ ո՞րտեղ էր այդ նոր առաքեալը եւ ո՞ր երկրում,— ոչ ոք չգիտէր, միայն խօսւում, էր, թէ դեռ կենդանի է :

Գ.

ԱՍԼԱՆԸ ՈՐՊԷՍ ԲԺԻՇԿ

Եւրոպական բժշկի յայտնուիլը շուտով տարածուեցաւ ամբողջ քաղաքում եւ մինչեւ Նահանգապետ – փաշայի ականջը հասաւ : Փաշան ցանկացել էր տեսնել բըժշկին : Բացի նրանից, ամէն նշանաւոր եւ աննշան անձինքներից հրաւիրւում էր նա, իսկ շատերը նրա մօտ էին գալիս : Ասլանը հանգստութիւն չունէր. ես նրան խիստ հազիւ անգամ էի տեսնում. պատահում էր, որ ամբողջ օրով տուն չէր վերադառնում :

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՅԻՇԱՏԱԿԸ

ՓԱՐԻԶ

Կիրակի (Ապրիլ 27), ժամը 17ին,

SACRÉ-CŒURի

եկեղեցիին մէջ:

Հոգեհանգստեան պատարագ Ապրիլեան Համազգային արհաւիրքին նահատակներուն յիշատակին:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆ

Կազմակերպուած Վալանսի Հայ Ազգ. Միութեան կողմէ:

Տեղի կ'ունենայ Թէաթր – Մինիսիպալի մէջ, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ

8 bis, Rue des Ternes

Մէթրօ Փորթ Մայեօ կամ Շամփէրէ

Այս Կիրակի ժամը 15.30ին մասնաւոր պաշտամունք, ի յիշատակ 1915 – 18ի ընդհ. նահատակաց: Մասնակցութեամբ ջութակահար Պ. Արամ Թաճիրեանի:

ՊՈՒՏՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի ժամը 15.30ին, Կղերականներու սրահը, 22 րիւ տէ Պախիւթիէ: Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Պորտոյի Մուրատ խումբի:

Մուտքը ազատ է:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Լիոնի Հայ Կաթողիկէ ժողովրդապետութիւնը սիրով կը հրաւիրէ Լիոնի եւ շրջակայի հայ գաղութը Ապրիլեան Նահատակներու յիշատակը վերակոչելու համար մատուցուելիք պատարագին ու հոգեհանգստեան պաշտօնին, որ տեղի պիտի ունենայ Ֆուրվիէրի Տիրամօր տաճարին մէջ, Կիրակի 27 Ապրիլ, ժամը ճիշդ 10ին, Արհ. Գոլլէնի՝ արեւելածէս հասարակութիւններու եպիսկոպոսին նախագահութեան տակ:

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆ

Փոն տը Շէրիի եւ Շրջակայքի Հայ Ազգային Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ Աւետարանական եւ Սթանոզի Հայր. Միութեան, տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 27ին, Գաթպլասն Պ. Պապիկեանի սրահը:

ԼԻՈՆ

Կազմակերպուած Ազգ. Միութեան Կեդր. վարչութեան կողմէ, հովանաւորութեամբ երեք յարանուանութեանց պետերուն եւ մասնակցութեամբ Լիոնահայ գաղութին, այս Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3ին, Պուրս տիւ Թրավայի սրահը (Փլաս Կիշառ):

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆրանս. Բանակի Հայ Ռազմիկներու Միութեան եւ մասնակցութեամբ տասներկու կազմակերպութեանց եւ միութիւններու:

27 Ապրիլ, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կը նախագահէ՝ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հայ Ազգ. Միութեան եւ Մասնակցութեամբ տեղական բոլոր Ազգ. կազմակերպութիւններու, Հայր. Միութիւններու եւ Ցարանուանութեանց: Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, Սէրքըլ Կաթոլիկի սրահը:

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Վարանդեան խումբին, այս Կիրակի ժամը 15ին Պիվէռի «Գեղունի» սրահը: Կը խօսին ընկերներ ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ազրիւր – Սերոբ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ, ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, ընկեր Մանուկի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ:

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 8.30ին, ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Վ. Իշխանեան:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ամասիոյ Հայր. Միութեան տարեկան ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պար Թապա Միրամար (135 Քորնիշ) սրահին մէջ, Ռէզէրվի մօտ: Ժողովէն վերջ խնջոյք, հաճելի ժամանցով:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e)

Օր. ՍԻԼՎԱ ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ
Պ. ԱՐԱ ՍԵՐՈԲԵԱՆ
Ամուսնացած

Կնքահայրութեամբ Տէր եւ Տիկին Քաջունի Դաւիթեանի:

19, Ապրիլ 1958, Փարիզ

×

Այս ուրախ առթիւ Այրի Տիկին Հոփսիմէ Չիլինկիրեան երկու հազար ֆրանք կը նուիրէ եկեղեցւոյ Կրթ. մարմնին եւ հազար ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Կազմակերպուած «Ահարոնեան» խումբին կողմէ Մայիս մէկին դէպի Օգուստլա Ֆեռիէր:

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի բոլոր փափաքողները: Ժամադրավայր՝ Կառ տը լ'Էսթ ժամը 9ին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Վարդաշ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը (Առնուվիլ) կը յայտարարէ թէ այս Կիրակի, 1915 – 1922ի նահատակներուն յիշատակին եկեղեցւոյս մէջ կը կատարուի յաւարտ պատարագի հանդիսաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն, կը պատարագէ Առաջնորդ Գերշ. Սերովբէ Եպիսկ. Մանուկեան եւ այդ առթիւ ալ կը քարոզէ:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Այս Երկուշաբթի իրիկուն: Կը խօսի ընկ. Վ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վըրայ:

ԽՆՋՈՅՔ

Թոքատի Հայր. Միութեան տարեկան խնջոյքը Կիրակի (27 Ապրիլ), կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Իսիի Խրիմեան դպրոցի սրահը: Նախագահութեամբ Պ. Հանտալեանի:

Կը խօսի Պ. Սահակ Յովհաննէսեան:

ՍԻՓԱՆ–ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի վարչութիւնը կը յայտարարէ թէ իր տարեկան համերգը որ տեղի պիտի ունենար Մայիս 11ին՝

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Ձախաչաձեւելու համար Կարմիր Խաչի հանդէսը:

ԽՆՋՈՅՔ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Լուի Սիամանթօ խումբին կողմէ:

Այս Կիրակի, ժամը 9ին դպրոցի սրահին մէջ:

Կը հրաւիրուին շրջանի քոյր կազմակերպութիւնները:

Մուտքը ազատ է

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամսեայ 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք։ Հատը 15 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 27 ԱՊՐԻԼ

DIMANCHE 27 AVRIL 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8180 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3981

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆ

Տասը տարի առաջ Հալէպի մէջ յանկարծամահ կ'ըլլար Յակոբ Օշական, որ ամբողջ կէս դար իբրեւ լուսատու աստղ փայլած էր հայ գրականութեան երկնակամարին վրայ։

Կարելի չէ գրել մեր ժամանակակից գրականութեան պատմութիւնը, առանց ամէն քայլափոխին հանդիպելու գաւառացի այս մտաւորականի անունին։

Ա՛յնքան բազմակողմանի է եւ բեղուն իր վաստակը։

Չկայ գրական սեռ մը, զոր մշակած չըլլայ՝ երիտասարդ տարիքէն սկսեալ։

Սէօլէօզցի համեստ ծնողքի մը այս զաւակը ո՛չ համալսարան յաճախած էր, ոչ իսկ երկր. վարժարան մը աւարտած։

Իր ամբողջ ուսումն առած էր Պրուսայի ազգային վարժարանին մէջ, որ պարզապէս նախակրթարան մըն էր։ Մէկ տարի միայն՝ 1899ին՝ յաճախած էր Արմաշի դպրեվանքը՝ Եղիշէ Դուրեանի օրով։

Ապրուստ ճարելու մտահոգութիւնն էր, որ 17 տարեկանին զինքը նետեց ուսուցչական ասպարէզը։ Ասպարէզ, որուն կառչած պիտի մնար մինչեւ իր մահը։

Հայկական նոր վերածնունդը, որ ըսկիզբ պիտի առնէր 1908ի Օսմանեան Սահմանադրութեան հռչակումով, ասպարէզ պիտի հանէր նոր ուժեր, երիտասարդ ու շնորհալի գրողներ ու բանաստեղծներ, որոնք հիմնապէս պիտի փոխէին Պոլսոյ գրական հրապարակին դիմագիծը։

Համիտեան բռնակալութիւնը կաշկանդած էր գրիչները։ Իրական տաղանդներն իսկ կը խամրէին՝ գրաքննութեան սարսափին ներթակայ։

Խարսխիկ ազատութեան այդ կարճատեւ շրջանը նոր շունչ մը բերաւ արեւմտահայոց մշակութային ոստանին մէջ։

Երիտասարդ գրողներ Ազդակի, Ազատամարտ Շաբաթօրեակի եւ Մեհեանի *շուրջ համախմբուած՝ ճամբայ ցոյց կուտային նորահաս սերունդին, հայրենասիրութեան կրակը վառելով անոր հոգիին մէջ։*

Յակոբ Քիւփէճեան *մէկն էր այն երիտասարդներէն։ Իր ստորագրութիւնը յառաջամարտիկ թերթերու էջերուն մէջ՝ ուշադրութիւն էր գրաւած առաջին վայրկեանէն իսկ։*

Հրաշքով ճողոպրած Մեծ Եղեռնէն, *Յակոբ Քիւփէճեան՝* Օշական *դարձած, Ջիհաղադարին վերստին գործի լծուեցաւ, կրկնապատկեց իր ճիգերը՝ լեցնելու համար պարապը զոր ձգած էին իր նահատակուած ընկերները։*

Անխոնջ պրպտող ու աշխատող՝ Յակոբ Օշական հաւասար չափով նուիրուեցաւ կրթական ու գրական ասպարէզին։

Իր ստեղծագործութիւնները հրատարակուած են բազմաթիւ հատորներով, սկսեալ խոնարհներէն *մինչեւ* Մնացորդացի *երեք հատորները։*

Իր ինքնատիպ մօտեցումը հայ գրականութեան պատմութեան եւ իր դատումները հայ գրողներու մասին յատկանիշը կը կազմեն իր արտակարգ անձնաւորութեան։

Անմոռանալի պիտի մնան իր Հարթենքները, որոնց միջոցաւ փորձեց այրել ինչ որ պաշտուած էր, քանդել բազմաթիւ համբաւներ, կեղծերու կողքին երբեմն նաեւ իրականները, առանց խնայելու նոյնիսկ կուռք դարձած անուններու եւ առանց վախնալու գայթակղութենէ։

Իր վերջին գործը՝ համայնապատկեր հայ գրականութեան *անունով հրատարակուած Երուսաղէմի մէջ՝ հինգ հատորներով կը պատկերացնէ իր գրականքննադատի տեսակէտները մեր հին ու նոր գրողներու մասին։*

Իր անունը կապուած պիտի մնայ միշտ հայ գրականութեան պատմութեան։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻԿՈՅԵԱՆ ԵՒ ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ ԳԼՈՒԽ - ԳԼԽԻ

ՌՈՒՍԵՒԳԵՐՄԱՆ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳԻՐԸ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԵՑԱՒ

Ուրբաթ ժամը 11.15ին Խ. Միութեան փոխ – վարչապետին օդանաւը իջաւ Ֆրանքֆորթ – Ռայն – Մայնի մեծ օդակայանը (Ամերիկացիներու կողմէ շինուած)։

Ոչ միայն առաջին անգամն է որ Կրեմլինի իշխանաւորներէն մէկը կ'այցելէ Արեւմտեան Գերմանիա, այլ՝ առաջին անգամն է որ Միկոյեան առիթը կ'ունենայ հանդիպելու Վարչապետ Ատընաուըրի. որովհետեւ՝ երբ Ատընաուըր Մոսկուա գնաց խորհրդային «Թիւ – 2» մարդը կը բացակայէր մայրաքաղաքէն. չատեր ըսին թէ այն ատեն Միկոյեան դիտմամբ հեռացած էր մայրաքաղաքէն՝ Գերմանացիի մը ձեռքը չսեղմելու համար, քանի որ իր զաւակը սպաննուած էր Սթալինկրատի ճակատամարտին մէջ։

Նկատի առնելով որ Ֆրանքֆորթի մէջ տարագիր Ռուսեր կան, որոնք կազմակերպութիւն մը ունին ԷՆ – ԷՍ – ԹԷ, *բաւական գործունեայ, բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած էին ապահովութեան համար։ Երկու հարիւր ոստիկաններ կը հսկէին։ Միկոյեան շոգեկառքով գնաց Պոն, ուր պաշտօնական ընդունելութիւններ պատրաստուած էին իրեն համար։*

Ուրբաթ կէսօրէ ետք Գերմանիոյ Արտաքին նախարար Ֆոն Պրենթանօ Խ. Միութեան փոխ – վարչապետին հետ ստորագրեց ռուսեւգերման առեւտրական համաձայնագիրը, որ արդիւնք է ինն ամսուան բանակցութիւններու։

Ա. Միկոյեան Բ. Աշխարհամարտէն առաջ ալ գացած էր Գերմանիա. արդարեւ, 1939ին Մոսկուայի կողմէ ստորագրեց ռուսեւգերման առեւտրական համաձայնագիրը, որմէ քանի մը օր ետք կը ստորագրուէր ոչ – յարձակողական դաշնագիր մը, պատերազմին պատճառ դառնալով։

Ուրբաթ օրուան առեւտրական համաձայնագրին ստորագրութեան ընթացքին Գերմանիոյ Արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ «առաջին քայլն է այս մօտենալու համար դժբախտ անցեալ մը երկու երկիրներու յարաբերութեանց մէջ։

Ա. Միկոյեան պատասխանեց Պրենթանոյի շեշտը դնելով մասնաւորաբար առեւտրական համաձայնութեան վրայ։ Փոխ – վարչապետը աւելցուց.— «Հիթլէր չկայ այլեւս եւ լաւագոյն մթնոլորտը ստեղծուած է ընդլայնելու համար տնտեսական յարաբերութիւնները։

Նոյն իրիկունը արտաքին նախարարը ճաշ մը տուաւ ի պատիւ Պ. Միկոյեանի։ Այդ ճաշին ընթացքին Խորհրդային Միութեան փոխ – վարչապետը առաջարկեց արեւմտեան Գերմանիոյ որ «հրաժարի հիւլէական զէնքերէ եւ ատոր փոխարէն Խ. Միութիւնը կ'ապահովէ Գերմանիան որ երբեք պիտի չզգի անոր, արեւմուտքի հետ պատերազմի մը պարագային, նոյնիսկ եթէ Դաշնակցային Հանրապետութիւնը մասնակցի այդ պատերազմին արեւմուտքի կողքին»։

Ճաշին ընթացքին, Միկոյեան կարճ տեսակցութիւն մը ունեցաւ պատերազմական նախարար եւ ծանօթ հակահամայնավար Ֆրանց Շթրաուսի հետ։ «Ինծի ըսած էին որ շատ անհաճոյ մէկն էք» ըսած է Միկոյեան «բայց ես ձեզի շատ համակրելի կը գտնեմ, ոչ ձեր ճառերը սակայն»։ Երբ Շթրաուս ըսած է Միկոյեանի թէ «կը վախնանք ձենէ», Խ. Միութեան փոխ – վարչապետը պատասխանած է թէ արեւմտեան Գերմանիան վախի որեւէ պատճառ չունի Խ. Միութենէն։» «Մենք վախնա՞լ, կը շեշտէ Միկոյեան, մեր նըպատակները բացարձակապէս խաղաղասիրական են»։ Եւ Շթրաուս կը շարունակէ.— «Կը վախնանք որովհետեւ գաճաճներ ենք եւ գաճաճը կը վախնայ հըսկայէն»։

Շաբաթ օր Միկոյեան պիտի ճաշէր Ատընաուըրի հետ, միշտ սեղմ շրջանակի մէջ։ Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը փափուկ դիրքի մէջ էր եւ բաւական դժուարութիւններ ունէր ընդունելութիւնը կազմակերպելու համար։ Եթէ Միկոյեանի պաշտօնին եւ դիրքին համապատասխան ընդունելութիւն կազմակերպուէր, արեւմտեան դաշնակիցները կրնային դժգոհ մնալ, այս պատճառով ընդունելութիւնը խիստ պաշտօնական էր եւ Միկոյեան զինուորական պատիւներու չարժանացաւ օդակայան իջած ժամանակը։

Կիրակի օրուան համար Ատընաուըր կ'առաջարկէր որ Միկոյեան. այցելէ Քէօլնի Մայրեկեղեցին քանի որ կ'աւելցնէր վարչապետը.— Վանքի մէջ դաստիարակուած է Միկոյեան. (ԽՄԲ.— Էջմիածնայ ճեմարանը) բայց ի վերջոյ որոշուեցաւ որ Միկոյեան այցելէ Հանովրի տօնավաճառը։

ԹԱՆԺԷԻ ԺՈՂՈՎԻՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ռապաթի մէջ հինգշաբթի օր ժողով մը բացուեցաւ, ուր Իսթիքլալի, Նէօ – Տեսթուրի եւ Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատի ներկայացուցիչները նախապատրաստական աշխատանքներ տարին, կիրակի կամ երկուշաբթի Թանժէի մէջ բացուելիք Հիւս. ափրիկեան ժողովին համար։

Թունուզի, Մարոքի եւ Ալժերիոյ ապըստամբ պատգամաւորներէն զատ, ժողովին կը մասնակցէին նաեւ Լիպիոյ ներկայացուցիչները, իբրեւ ունկնդիր։

Նախապատրաստական այս հանդիպումէն ի յայտ կուգայ արդէն, թէ այսօր կամ վաղը առաւօտ Թանժէի մէջ բացուելիք ժողովին բո՛ւն նպատակն է Հիւս. Ափրիկէի երեք երկիրներուն միութիւնը, որ ծանօթ է «Մաղրէպեան Միութիւն» անունով։ Այս ծրագրին իրականացման համար Ալժերիոյ ըմբոստները կը փափաքին ունենալ դրացի երկիրներուն անվերապահ աջակցութիւնը՝ իրենց պատերազմին մէջ եւ Ֆրանսական քաղաքականութեան դէմ պայքարելու համար։ Ազատագր. Ճակատին համաձայն, Թունուզ եւ Մարոք չեն կրնար միաժամանակ զօրավիգ կանգնիլ ըմբոստներուն եւ բանակցիլ Ֆրանսայի հետ. երկդիմի այս քաղաքականութիւնը կրնայ ուշացնել Ալժերիոյ «ազատագրութիւն»ը։

Անկախ այս բոլորէն, Ազատագր. Ճակատը պիտի առաջարկէ որ ի դրացիները օժանդակեն «ազատագրութեան բանակ»ին՝ նիւթապէս, ռազմապէս եւ ապաստան տալով։

Այս օգնութեան փոխարէն երկու երկիրները պիտի առաջարկեն որ միջազգային հսկողութեան մը տակ ընտրութիւններ ըլլան Ալժերիոյ մէջ, ինչ որ Թոյլ պիտի տայ խաղաղ միջոցներով անկախութեան մը ստեղծման։ Կը պաշտպանեն ամերիկեան տեսակէտը։ Սակայն դժուար թէ կարելի ըլլայ համաձայնութիւն մը գոյացնել այս ուղղութեամբ։

Վերջերս ապստամբները «տարագիր կառավարութիւն» մը ստեղծելու գաղափարը յղացած էին. ըստ իրենց, այդ ձեւով աւելի հեղինակաւոր ձայն կրնային ունենալ միջազգային ճակատի վրայ։

Թանժէի մէջ բնականաբար պիտի խօսուի այս մասին, բայց Թունուզ եւ Մարոք նկատի առնելով դիւանագիտական դժուարութիւնները կ'ընդդիմանան գաղափարին։ Ըստ երեւոյթին՝ անհամաձայնութիւն մը գոյութիւն ունի կողմերու միջեւ. հետեւաբար՝ Թանժէի ժողովը հիւս. ափրիկեան երկիրներու տեսակէտներու ճակատամարտ մը պիտի ըլլայ։

×

Անդարձ աշխարհի վարդագոյն միգում,
Կեանքի հեռաւոր, երազ օրերում,
Մի խորհրդաւոր քախիծ էր հսկում,
Մի կարօտ էր իմ սիրտը դեգերում,
Կեանքի հեռաւոր, երազ օրերում …

Եւ խաւար կեանքի արտուղիներում,
Օտար կողմերի դաշտերում մեռած
Ծպտացին հոգուս՝ դէմքըդ երերուն
Եւ քո խօսքերը — արծարթ երազ,—
Օտար կողմերի դաշտերում մեռած …

Եւ տժգոյն կեանքի տխուր երգերում
Իր ցոլքն է նետել քո հոգին պայծառ,
Քո անհաս փայլն է իմ հոգին այրում
Եւ գիշերներիս խաւարում անծայր
Կանչում է դէպի անյայտ քո հեռուն …

ՎԱՀԱՆ ՏԷՐԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԼԵՎԷՆ *իր տեսակցութիւնները վերջացուցած ըլլալով այսօր պիտի երթայ Հանրապետութեան Նախագահին մօտ եւ արդիւնքը հաղորդէ անոր. իր ծրագիրը յարդ գաղտնի կը պահուի։ Հաւանական է, որ այսօր կամ վաղը պարզէ զայն։*

ԼԻՈՒՊԼԻԱՆԱՅԻ *եուկոսլաւ համայնավարներու համագումարին մէջ իրարու կը յաջորդեն հակախորհրդային արտայայտութիւնները. Թիթոյէն, Ռանքովիչէն եւ Քարտէլճն ետք՝ Արտաքին նախարար Փոփովիչ խստօրէն քննադատեց Խ. Միութեան ճնշումները՝ եուկոսլաւ համայնավարներուն վրայ։ Պատգամաւորները խօսք առնելով ըսին, թէ Խ. Միութիւնը չի կրնար դիմանալ հիւլէական պատերազմին. գիտնական Սավիք ծաղկեց Մոսկուայի այն սնափառութիւնը՝ թէ յաղթական դուրս պիտի գայ պատերազմէն։*

ԱՆԳԼԻՈՅ *Վարչապետ Մաքմիլըն յայտարարեց թէ իրենք պիտի շարունակեն հիւլէական փորձերը՝ այնքան ատեն որ միջազգային համաձայնութիւն մը չէ կնքուած։*

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ *ապստամբութիւնը իր վերջին օրերը կ'ապրի, համաձայն բրիտանական մամուլին։*

ՄՈՍԿՈՒԱ *հերքեց այն լուրերը, որոնց համաձայն հրթիռներու արձակարաններ հաստատուած են ալբանեակ երկիրներու մէջ։*

ՇՈՒԷՏԻ *Թագաւորը որոշեց Խորհրդարանը լուծել՝ կառավարութեան հրաժարումէն ետք. նոր ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան Յունիս մէկին։*

ՆԱԽԱԳԱՀ *Նասր Խ. Միութեան մէջ պիտի մնայ 18 օր եւ պիտի արտասանէ 16 ճառ. կիսապաշտօնական լուրերու համաձայն՝ պիտի այցելէ նաեւ Երեւան։*

ԿԻՊՐՈՍԻ *կառավարիչը՝ Ֆութ, յայտարարեց թէ մօտ ատենէն Լոնտոն պիտի երթայ կղզիին ապագային շուրջ կարգ մը խորհրդակցութիւններ ունենալու համար։*

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ *մէջ տնտեսական տագնապ մը ծայր տուաւ. միլիոնաւոր անգործներ կան եւ ապրուստը սըղած է։*

ՓԱՐԻԶԻ *մէջ տօնուեցաւ Եւրոպայի տնտեսական գործակցութեան կազմակերպութեան տասներորդ տարեդարձը, յիսուն հազար հոգիի մասնակցութեամբ։*

ՃԱՌԱԳԱՅԹ ՄԸ ԹԱՂԵՑԻՆՔ

Ճառագայթ մը բազմանշոյլ: Ճառագայթը կը թաղուի՞: Ահա տեսէք վերջալոյսը բոցավառ, որ կը խորասուզուի հորիզոնին վրայ: Կը թաղուի՞:

Օշական տակաւին ի վիճակի էր ստեղծագործելու, երբ դաւաղիր երակ մը պայթեցուց իր սիրտը:

Եւ ի՜նչ եղերական զուգադիպութիւն:

Ինկաւ ճիշդ այն ճամբուն վրայ որուն սարսափները պատմելու ձեռնարկած էր, «Մնացորդաց»ի վերջին շարքը, «Արեան ճանապարհով»:

Այն ճամբուն վրայ ուր ամբողջ ժողովուրդ մը փոշիացաւ Ակնունիներով, Զարդարեաններով, Խաժակներով, Բժ. Տաղաւարեաններով, Ս. Մինասեաններով, Ճանկիւլեաններով: Ապա եւ Զօհրապներով ու Վարդգէսներով:

Ինք հրաշքով փրկուած էր հայաջինջ սպանդէն, եւ ահաւասիկ իր տեղը կը գտնէ նոյն ճամբուն վրայ:

Առով իսկ նորաբաց փոսը կը դառնայ խորհրդանշան մը այս գերեզմանատան մէջ.— Հողվրտիք՝ մեր իմաստուն ժողովուրդին բառով:

Օշական պէտք է մնայ այստեղ, յիշեցնելու համար թէ իր երկունքը կանգ առաւ, իր շունչը սպառեցաւ նոյն երազով:

Իր մահը, խորապէս կսկծալի, կը դառնայ կատարեալ ողբերգութիւն մը, ճիշդ անոր համար որ չկրցաւ լրացնել «Արեան ճանապարհով»ը: Այն ինչ որ սկսած էր «Մնացորդաց»ով, կը կազմէ ամէնէն վճռական վկայութիւնը ծրագրուած գործին մեծութեան, խորութեան:

Մնաց որ, ո՞վ պիտի փորձէր չափել խորութիւնը Օշականի մշակած գրականութեան: Մանաւանդ այս գորշ օրերուն, ուր որեւէ դպիր կամ չինովնիկ, յետին թշուառականը, կրնայ ճակատ եւ արժէք մրոտել:

Ուսուցիչ՝ յետամնաց գիւղի մը մէջ, Օշական զգուշութեամբ մտաւ գրական անդաստանը, հէքեաթներ հիւսելով:

Բայց, առաջին օրէն իսկ օտար յառաջապահ գրականութեան ընթերցումը դարձաւ տեսակ մը մոլութիւն՝ իրեն համար: Շաբաթը առնուազն մէկ անգամ Պրուսայէն Պոլիս կ'իջնէր հեւ ի հեւ, Փարիզեան գիրքեր, մասնաւորապէս Մերքիւր տը Ֆրանս եւ անոր հրատարակութիւնները փոխ առնելու եւ վերադարձնելու համար:

Երբ հետզհետէ տիրական դիրք մը բռնեց հրապարակին վրայ, կը խոստովանէր թէ երկու հազար հատոր կարդացած է արդէն:

Անշուշտ այդ է մէկ պատճառը, եթէ, տարիներու ընթացքին դարձաւ զարտուղի դէմք մը, ե՛ւ արտադրութեամբ ե՛ւ լեզուով: Այլ մանաւանդ լեզուով, որ մինչեւ վերջը մնաց խորթ եւ խրթին: Միայն երեւութապէս անմատչելի:

Ափսո՜ս որ առիթ չեղաւ մեր աշխարհաբարին վերածելու նմոյշ մը «Մնացորդաց»ի հոյակապ էջերէն: Առանց ստորակէտ փոխելու, որպէսզի տեսնէինք թէ ի՛նչ պիտի ըլլար իր տպաւորութիւնը:

Ամէն պարագայի մէջ, այդ լեզուն եթէ կը դժուարացնէ ընթերցումը, ոչինչ կը պակսեցնէ իր ստեղծագործութեանց հիմնական արժէքէն:

Հեղումը — իր բառով — այնքան յորդ եւ սրընթաց, թերեւս թոյլ չէր տար ոճի նրբութիւններով զբաղելու: Ապացոյց՝ իր բարի, երբեմն սկեպտիկ ժպիտը, մեր դիտողութեանց առթիւ:

Պահ մը աչքի առջեւ բերէք իր անընդհատ երկունքը՝ հէքեաթներէն մինչեւ «Մնացորդաց»ի երկու հազար էջերը — միայն տպագրուած մասը: Յետոյ այն հազարաւոր էջերը որ կը մնան անտիպ: Եւ դեռ այն միւս հազարները զոր պիտի լեցնէր:

Այս աննման դէմքին քով շարեցէք իր քննադատական տեսութիւնները, սկսելով այլեւս պատմական «Հարթենք»ներէն, եւ ապա լեռնակուտակ ուսումնասիրութիւնները, մենագրութիւնները, վերլուծումները, թատերախաղերը — տպագիր թէ անտիպ:

Ու վերջապէս իր «Համապատկերը»: Թերեւս ալ ուրիշ աշխատութիւններ ու ծրագիրներ:

Աչքի առջեւ բերէք այս աննախընթաց, այս հոծ եւ յարաճուն վաստակը, եւ դուք վճռեցէք թէ ո՛ր բարձունքին վրայ թառած պիտի ըլլար Յակոբ Օշական, որ եւ է օտար գրականութեան մէջ:

Եւ այս բոլորը՝ ի շահ գալոց սերունդներու: Անսպառ գանձ մը՝ յաւիտենական հայրենիքին համար, որուն այսօրուան տժգոյն մանրանկարը այնքան տմարդի գիրք մը բռնեց իրեն հանդէպ, շնորհիւ օտարոտի կարգուսարքի մը:

Ոչինչ: Այն յորդահոսան, անհամար բազմութիւնը որ հետեւեցաւ իր յուղարկաւորութեան, Հալէպի եկեղեցիէն մինչեւ ազգային գերեզմանատունը, այն արցունքները որ հոսեցան իր հողաթումբին վրայ, այն կրակոտ երիտասարդութիւնը որ դագաղը կրեց իր ուսերուն վրայ, — այս իրողութիւնները եւ նոյնքան պերճախօս երեւոյթներ, հարիւրապատիկ աւելի կ'արժեն քան ամէնէն շռայլաբան վկայութիւնները ազանդաւոր, հատուածամոլ Երեւանէն եւ անոր դոյնզդոյն բանբերներէն:

Ամբողջ քաղաք մը ոտքի, խորապէս յուզուած եւ երկիւղած:

Ահա թէ ինչպէս թաղեցինք այս բացառիկ դէմքը, Յակոբ Օշական, որ սերունդներու երախտագիտութիւնը շահեցաւ: Իբրեւ գրագէտ — քննադատ՝ իր հոծ եւ մշտահոս գրիչով, եւ իբրեւ ուսուցիչ՝ իր վերանորոգիչ շունչով:

Ճառագայթ մը՝ արեան ճամբուն վրայ: Գերագոյն սփոփանքը մտքի հերոսի մը համար, որ նոյնպէս արիւն քամեց, անդադար պեղելու, քրքրելու, վերլուծելու համար հալածական ժողովուրդի հոգեկան խորութիւններն ու բարձունքները:

Պիտի կրնայի՞ք ցուցնել յիշատակարան մը աւելի թանկագին քան արձանագրութիւնը իր ստեղծագործութեանց: Իր մշտանորոգ երկունքին ու վաստակին: Անօրինակ՝ նոյնիսկ իրենց հակասութիւններով:

Հալէպ, 1948 — Տ.

ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆ

Մէկ է արուեստը, ինչպէս Ալլահ:

Բայց, երբեմն, ո՜րքան կը բազմանայ արուեստագէտներու հոգւոյն մէջ՝ այլազան ու նոր ձեւեր առնելով, որ ի վերջոյ կը կասկածիս արուեստի ձեւերուն միութեան վրայ:

Նկարչութիւնը գիտենք: Բայց կայ նաեւ երաժշտական նկարչութիւն մը, ինչպէս եւ նկարչական երաժշտութիւն մը, որոնք տարբեր բաներ են անշուշտ, — զգայութեանց լծորդութիւն = ասսոսիասիոն տէ սանսասիոն,— ծանօթ՝ Ռէմպոյէն առաջ, Պօտլէրէ՛ն ալ առաջ:

Օշական նկարիչ է առաւելապէս: Այնքան որ՝ եթէ ծանօթ չըլլար գոյներու երաժշտութեան տեսութիւնը, պիտի յայտարարէի թէ գաղափար չունի ձայներու զգայական գեղեցկութեան մասին: Քիչ վարը, իր արձակին մէջ պիտի նշմարէք թէ ի՛նչպէս գոյներու խաղը, որ նկարչական անվերջ բաբախումներ (փիւլսասիոն) կը ձեւացնէ, կը մոռցնէ յօրանջներու եւ հանդիստներու անհաճոյ առատութիւնը: Դարձեալ, գրիչը չէ որ կը գործէ, այլ վրձինը՝ երբ կախարդութեան (մաժի) նպաստը կը բերէ, վերակենդանացնել ջանալով հաւատքի հնագոյն շրջանը, որ չբեր կիներու բուժման համար բաւական կը համարէր փալլոսեան խորհրդանշանին հպիլը կամ նայիլը:

Օշականի մօտ, խառնուածքով իրապաշտ, զարմանք պիտի պատճառէր այս ֆրոմօն՝ ոչ թէ իր հրաշալի յաջողութեամբ, այլ ճաշակով, եթէ հոգեբնախօսութիւնը չբացատրէր թէ բնական երեւոյթ է պերճապաշտութիւնը տարիքի մը մէջ, ուր վառ գոյնը կը մատնէ սեռային հրայրք մը:

Ատիկա կը հաստատուի ուրիշ ճամբով մը, — հէքեաթներու կողքին՝ Օշականի պատմուածքներուն գրեթէ միակ նիւթն է լիպիտօն:

Իբրեւ վերջին վկայութիւն, կը յիշեմ մեր խօսակցութիւնը, երբ կ'ըսէր ինձ թէ վառ պատկերները առատ կ'ըլլան երիտասարդութեան մէջ, ինչպէս ջուրը՝ ձորերուն մէջ, գարնան եղանակին:

Իր մեծ վէպերը, գրուած աւելի հասուն տարիքի մէջ, լուռ են եւ անխօս՝ ապառաժի պէս: Տիալոկի վարպետ՝ իր թատերախաղերուն մէջ, լեզուն կը կլլէ երբ վէպ կը գրէ, կը դառնայ չխօսկան, — իր հերոսներուն բերնէն թռած բառ մը, «խնամի՛», բաւական է որ վեց էջ բան գրէ՝ վերլուծելու համար հոգեկան պահը, նկարագրելու համար արտասանուած բառին արգանդը:

Իր անունին կապուած է այլեւս «իրաւ» բառը:

Աշխատեցաւ գրական վարդապետութեան մը աստիճանին բարձրացնել հասարակ այդ բառը, բայց չյաջողեցաւ:

Օշական տեսաբանութեանց մարդը չէր: Վասն զի, նախ, հակասութիւններով լի, մեթոտի եւ կանոնի յաւակնութեանց դէմ հեղնութեամբ լեցուած, այս տարտամ եւ աղքատ բառով չէր որ պիտի կարենար համադրել, բանաձեւել, տարազի վերածել իր գրական կեանքին ամբողջ փորձառութիւնը, հեղեղային վիճակի մէջ, միշտ յորդահոս, ալեկոծ, ողողուն ու փախստեայ: Երկրորդ, թշնամի էր այն գիրքերուն, որոնք կը խօսին արուեստի մասին՝ գիտական առարկայի ձեւ տուած արուեստին: — «Ես մէկ հատոր իսկ գեղեցկագիտութիւն չեմ կարդացած» կ'ըսէր ինձ, երբ նստեր կը խօսէինք մատենադարանիս մէջ: Պահ մը ետքը, աչքը միշտ նոյն գիրքերուն յառած, ափսոսանքով կ'ըսէր. «Պիտի ուզէի համալսարանէ մը անցած ըլլալ»: Եւ յանկարծ. «Լաւ որ համալսարանէ չանցայ, կը շորցնէի՛ն Օշականը»: Ի՛նչքան կը բաղձար սակայն, կը խոստովանէր, որ գէթ աղջիկը տեսնէր համալսարան մը: «Կարող էր իմ չըրածս ընելու»: Այս բոլորը մէկ վայրկեանի մէջ արտայայտուած,— նայեցէք իր խօսքին ֆուռիին:

Իր «իրաւը» կը բխէր այն տեսակէտէն թէ «արուեստը կեանքէն կուգայ»:

Տարազը յեցուն չէ:

Յեցուն չէ որովհետեւ հակաճառողը պիտի հարց տայ անմիջապէս. «Իսկ ի՞նչ է կեանքը»: Պատասխանը, «ունայնութի՛ւն», այնքան ճիշդ՝ որքան արուեստը ինքը:

Ունայնութիւնը պզտիկ բառ չէ, խնդրե՛մ: Իմաստուններ կան, որոնք տուած են իրենց կեանքին երեք քառորդը՝ կըշռելու համար այդ բառին ծանրութիւնը: Տարինե՛ր առաջ, Ֆրանսացիներն ալ գործածեցին տարազը, «վրէ» բանաստեղծութիւն: Առուտուրի մէջ՝ կեղծ ճանչցուած արտադրութեան մը արդար մըրցակիցին արժէքն ու նշանակութիւնը յիշեցնելու ձեւով: Ու բառը յաջողութիւն չգտաւ: Յետոյ փորձուեցաւ «կեանքի բանաստեղծութիւն» տարազը, նոյնքան ... անկենդան:

Ի՞նչ է իրաւը կամ իրականը:

Զենոն, այս հզօր միտքը, հակառակ իր իմացական հարստութեան, չյաջողեցաւ երբեք բացատրել կամ առարկայացնել շարժումին էութիւնը, երբ խօսակիցը, Դիոգինէս, ոտքի ելաւ ու քալեց՝ հասկցնելու համար թէ շարժումը բացատրութեան մէջ չի կայանար, այլ իրականութեան մէջ, գործադրութեան մէջ:

Հետեւիլ Դիոգինէսի, պիտի նշանակէր այրել քերթողագիրքերը:

Եւ սակայն, ներողութի՛ւն, — գոյու-

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՒԵՏՈՒՄ - ԱՂԲԻՒՐ

Գեղին կռնակը, հոն ուր երկու բլուրները կ'եղբայրանան, իրարու մէջ անցած մութ կանաչութիւն մը կը բացուի, անդունդէն քաշուած, դէմէդէմ կողերուն շուքին տակ մռայլմած:

Բլուրն ի վար բլուրն ի վեր, ամէն գոյնէ թուփեր իրենց պարոյրներուն ալիքները կը շարեն, իրարու ետեւէ. կանաչ ալիքներ, որոնք հանդիպակաց երկու երեսներէն կը քալեն վար, դէպի փոսը, արգիլուելով քարերու ցցուածքէն, դառնալով զօտին, իջնալով վար, ժայռերուն փորը, տաղաւարելու համար Աւետում-Աղբիւրը:

Քարայրին մէջը կ'ապրի ան: Ապառաժը, զոր կայծակները ակօս ակօս բզըկտեր, վառեր են դարերով, վրան քաշած է մամուռներուն թաւիշը մանր պխակներով ընդելուզուած, որոնց մէջ ջուրի աչքեր կը քնանան ժամերով, յետոյ կ'արթննան, կը թրթռան, ու լոյսի կաթիլներու պէս վար կը գլորին վառելով:

Ու քարերուն ճեղքէն, անուն չունեցող ծաղիկներ, իրենց թերթիկները կը լըւան ջուրի արծաթ թելերուն մէջ: Ու անոնց վրայ՝ նրբօրէն սլացիկ ծառեր կտրատուած լոյսերուն պաստառը կը բանան:

×

Հարսներուն աղբիւրն է ան:

Ապառաժին շուրջը, թուփերուն վրայ, կապոյտ ու դեղին ուլունքներ կ'օրուին բարակ հովերէ, լաթի կտորներ, ամէն գոյնէ, ամէն մեծութիւնով սիրուն ծաղիկներ կը հանդուցեն ճիւղերուն ու անոնց մոլերուն մէջտեղ:

Աղուոր են հարսները անոնց շուքերուն տակ, երբ ճամբուն արեւը անոնց երեսներուն վրայ նուռի պէս կ'այրի, երբ հովիկը անոնց խոպոպները անիմանալի նըշաններու վրայ կը լարէ: Անոնք իրենց ծոցէն կը հանեն կակուղցած ու քրտնած մոմերը, իրարու ծունկ կը դնեն իրենց վարդի պէս թարմ ու անուշ հոտող երեսները: Անոնց շրթունքէն ժպիտներ կը թռին ու անոնց աչքերէն փայլակներ կը փախին:

Ապառաժին սիրտը ջուրը կը պաղկի թեթեւ ու անոր երեսին կը քթթեն անհամար աչքերուն անհամար ճառագայթները: Վառած մոմերէն բխող պայծառութեան մէջէն ինկող կաթիլներ հալած ոսկի կը տեղան: Ու ջուրին բոսոր հայելիին վրայ նոր հարսներ վախկոտ մատներով իրենց կռճակները կը քակեն ... ու ջուրին մէջ ծաղկող ծիծեր կը ծփծփան:

Մոմեր երկայն երկայն իրենց բոցերը կ'օրրեն. Ջուրը կը ժողվէ իր սարսուռները, անոր աչքերը իրենց քթթումին մէջ կ'արիւնին, կաթիլներուն ոսկի անձրեւը վարդեր կը վառէ ծիրանի սաւանին վըրայ:

×

Ու մինակ մնացած քարայրին պատերը բամպակ կը դառնան, խմորի պէս կակուղ կը դառնան, ու ներսէն, երկրին արգանդէն մէկը կը բուսնի շուքի մը պէս:

Անուն չունի, ան աչք չունի, հալած մատներուն մէջէն մօրուքին թելերը դողդղալէն դուրս կը թափին: Ան մտիկ կ'ընէ բոցերուն լեզուն, մտիկ կուտայ մոմերուն սիրտին ու կը կենայ: Կը կենայ: Մոմերուն նուագը, դուրսէն, կանանչն ի վեր հեւացող քայլերուն հոգին, հովին ներս բերած բաղձանքներուն խունկը կը դպին անոր սրտին:

Ու անոր մօրուքը աղաւնիի թեւի մը պէս կը սկսի ուռիլ, ու ձիւնէ ալիքի մը պէս կը դողդղայ:

Լոյսերը կը վախնան անոր հովէն. անոնք կը փախչին, անոնք կ'երկննան, բայց մօրուքին հովը՝ մեղմ՝ իր ծփանքը կը կրկնէ: Թէեւ, անտարբեր սիրտէ բերուած մոմերը կը մարին արագ արագ, խորունկ հաւատքէ վառուած մոմերը կը դիմանան:

Ծերունին քաշուելու առեն իր մօրուքը կը թօթվէ երեք անգամ, իրարմէ աւելի ուժով: Անոր հովէն քարերուն մէջ դող կ'իյնայ, ջուրերուն վրայ պզտիկ ալիքներ կը կլորնան:

Երանի այն մոմին որ գիտցաւ դիմանալ ...:

×

Ու ջուրերէն ելած երկու աղջիկներ, արեւին պէս աղուոր, դիմացող մոմը իրենց լոյսէ թաթերուն մէջ բռնած՝ կ'երթան տնկելու արգանդին մէջը այն հարսին որ իր արիւնը դրաւ իր ուխտին մէջ:

Ինն ամիս ու ինն օր ետքը մոմը աշխարհ կուգայ աղուոր մանչու մը մարմինով:

Յ. ՕՇԱԿԱՆ

ԳԵՂՕՆ

ՎԱՆԱՑ ՏԱՐԵԽԻՆ ԵՒ ԿԱԽԷԹԻ ԳԻՆԻԻՆ

Դրախտը անշուշտ հաստատուած էր հոդ,
Բարեբեր երկիր, դժբախտ հայրենիք․․
Հունձքըդ առատ էր, մարգըդ ծաղրահոտ
Եւ վըրադ ապրող մարդոց երջանիկ
Ամէն օր տօն էր, ամէն օր հարսնիք ․․․
Արիւնը հողին ու բերքն ալ ծովին
Ճաշակելով յար՝ կ'օրհնէի՜ն նախնիք
վանայ տարեխն ու կախէթի գինին :

ԽՄԲ․— Այս քերթուածը, գեղօն, *առնուած է Վ․ Թէքէեանի Հրաշալի Յարութիւն հատորէն։ Օշական բացատրական դասի նիւթ ըրած է զայն։ Այդ դասէն, այստեղ, հատուած մը միայն :*

Նման դասեր շատ ունի, ոմանք լոյս տեսած են «Երուսաղէմի Հայ Մշակութային Միութեան» պարբերական հրատարակութիւններուն մէջ, 1940ին (ընդամէնը՝ Ա․ պրակ 80 էջ, Բ․ պրակ 81 – 168, Գ․— Դ․ պրակ 169 – 335 էջ)։ Այս հրատարակութիւններէն ետքն է (1942), որ Օշական տուաւ Հայ Գրականութիւն *հատորը, 672 էջ, իբրեւ հաւաքածոյ գրականութեան բացատրական դասերու, — մեթոտով եւ մանրազնին վերլուծումներու խորութեամբ, (կենսագրական, բառագիտական, գրագիտական, քննադատական լայն ծանօթութիւններով)։ Սպառած ըլլալով այս հատորը, Երուսաղէմի վանքը այժմ կը ծանուցանէ թէ մամուլին յանձնած է նոր տպագրութիւն մը։*

Ճաշակ մը տալու համար, հատուած մը Երուսաղէմի Հայ Մշակութային Միութեան հրատարակած պրակներէն, նոյնպէս սպառած եւ հազուագիւտ, (այս պրակներուն բովանդակութիւնը կը կազմեն Յ․ Օշականի եւ Շահան Պէրպէրեանի դասերը)։

×

Գեղօնը բանաստեղծական առանձին սեռ մըն է։ Զայն հիններուն մէջ լաւագոյնս գործածեց Պինդար։ Յետոյ մոռացութեան տրուեցաւ, մինչեւ որ Ռոնսար արդիացուց եւ տուաւ անով անմահ քերթուածներ։ Մեր մէջ առաջին փորձողը Թէքէեանն է։ Քիչ են իր գեղօնները բայց յաջող :

Ան կը բաղկանայ երեք տուներէ, ութական տողնոց, եւ չորս տողնոց Զօնէ մը։ Չափը եւ յանգը մասնաւոր են իրեն։ Պիտի չմտնեմ մանրամասնութեանց մէջ, քանի որ կը քալեմ մասնաւոր ճամբայէ մը միայն ու ժամէ մը պակաս այս մի– ջոցը միակ քերթուածի մը ծանօթացման

թիւն ունի ուրի՛շ իրականութիւն մը։ Իրականութիւնը միայն ու միայն Դիտդինէի ․․․ ոտքերը չեն։ Ձեռքերն ալ չեն, զոս փարտեց ապահովաբար՝ քալելու ան։ Մարդիկ իրականութիւն կը համարին դեռ աչքերը, — ո՛չ, աչքերն ալ չեն։ Կ'ըսեն՝ ականջները, — ականջներն ալ չեն։ Վերջապէս հինդ զգայարանքներն ալ չեն։ Հիմա կը խօսուի վեցերորդ զգայարանքի մը մասին, — ո՛չ, վեցերորդ զգայարանքն ալ չէ։

Այստեղ կը բացուի արդէն արուեստներու փիլիսոփայութեան մեծագոյն վէճը, — անսպա՛ռ նիւթ, որ կը հետաքրքրէ հոգեբանութիւնը, գեղեցկագիտութիւնը, պատմութիւնը, երաժշտութիւնը, նկարչութիւնը, ճարտարապետութիւնը, բժշկութիւնը, ընկերաբանութիւնը, եւ վերջապէս երէկուան գահազուրկ թագուհիներուն տեղ՝ որոնք կը կոչուին ներհայեցողութիւն եւ ներշնչում, այսօրուան իշխանները՝ հմտութիւն եւ աշխատանք, մէկ խօսքով՝ ամբողջական գրականութեան վարդապետութիւնը :

— Ինչո՞ւ գրական քննադատութիւն չես ըներ, ըսաւ ինծի Օշական :

Եաքը, թելադրանքի ձեւ տուաւ այս հարցումին՝ իր նամակներուն մէջ :

— Վարպե՛տ, դժգոհութիւնը, զոր արտայայտեցիր գրական փառաւոր վաստակիդ մէջ, կ'արդարանար երէկ՝ այն ամբակուռ հողին վրայ ուր կ'ապրէինք : Հիմա իմ դժուարահաճութիւնս, ծանր հրետանի, անարդարանալի ի՜նչ աւերներ կրնայ գործել ապակեայ բնակարանին մէջ ուր կ'ապրինք։ Ընդհակառակն, հիմա քաջալերանք, գգուանք, փաղաքշանք է անհրաժեշտ, — պատճառը գիտես։ Իսկ ես որ գայլի թաթեր ունիմ՝ կրնա՞մ միթէ փայփայել նոր գրողը :

Կը սոսկայ, կը պայթի լեղին :

Շ․ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

իսկ քիչ է։ Ու դուք գիտէք որ միակ կըտոր մը անբաւական է ճշդելու մանաւանդ Թէքէեանի պէս դէմքի մը տեղն ու արժանիքը :

Քերթուածը, հակառակ գովք մը ըլլալուն, չունի չափազանցուած բառ մը կամ զգացում մը։ Չկան նոյնպէս թարմացնող պատկերի սիրոյն կեանքի կանչուած բառեր։ Թէքէեան միշտ ալ տեղին ու կըշռուած խօսքերով խոր զգացում, յուզում ու մտածում տուող բանաստեղծն է :

Վանը Հայաստանի սիրտն է, հայ հոգիի ամենամեծ ապաստաններէն մին։ Հոն է որ ան ամէնէն աւելի եղած է ինքզինքը ու բերած անհուն նպաստ հայ յըղացքին։ Անոր բնական գեղեցկութիւնները, հայրենիքին գրեթէ կեդրոնը ըլլալը՝ զինքը մասնաւոր դաւառի հանդամանքէն կը դադրեցնեն, ընդհանրական կնիք մը տալով։ Իր ժողովուրդն ալ լաւ ու գէշ օրերու մէջ միշտ ամենածանր բեռները վերցուց այս ազգը պահելու, յառաջացնելու աշխատանքին մէջ։ Հոչակուոր իր տարեխը, *միացած Սեւանայ* իշխան *ձուկին, տեսակ մը խորհրդանիշն է մեր առատ հիւրասիրութեան, ուտեստեղէնի փարթամութեան։ Ամէնէն աղքատ մարդն իսկ ծովեզերքը ունէր քանի մը տակառպահածոյ տարեխ, չվզացնելու չափ իրեն՝ արտէն ու մրգաստանէն եկած դըկանքը, կենդանիներուն գլխուն կապուած վտանգը, ուրիշ խօսքով՝ գիտէք իր վիճակը։ Տարեխը ձուկ մըն է որ անուղղակի պատճառ եղած է կայսրութեանց կառուցումին, ինչպէս մեծ ճարտարարուեստի մը գոյութեան։ (Տարեխը՝ հիմնադիր անգլիական կայսրութեան․․․)։*

Նոյն լայնքով բառ մըն է Կախէթի գինին*։ Կովկասեան այդ ըմպելին մեր կապն է շատ անգամ Վրացիներու եւ Ռուսերու հետ։ Համով առատ, արեան նման այդ հեղուկը խորհրդանիշն է ամբողջ արեւելեան Հայաստանի, այսինքն մեր անկախութեան, մեծութեան, փառքի օրրանին։ Անով կենդանութիւն մտած է լեռնական քաղաքներէն ներս։ Ազատութեան սէրը, գեղարուեստի ճաշակը, ու անդիր դպրութեան թափը գունաւորուած, ատաճառնաւորուած են անկէ :*

Աստուածաշունչը դրախտը *մեր երկրին մէջ կը դնէ։ Ա՛յդ իսկ բաւ է որ մենք չորցնենք մեր արցունքները, պարծենանք իբր ընտրեալ երկրի մը զաւակները։ Ատանց այդ գետեղումին՝ Հայաստանի նիւթական հարստութիւնը, բնական գեղեցկութիւնները, իւղ ու մեղր ժայթքող անոր արօտները բնականաբար իրենց պիտի վերապահէին դրախտ անունը։ Հայը սովոր էր ըսել — ակնարկելով երկրի առատ բերքին — « Հողի ցանես՝ կը բուսնի », այսինքն՝ հողին տուրքը ա՛յնքան շատ է որ կը կազմէ իրեն չկապուած նիւթերն իսկ։ Կանաչը չի մեռնիր հոն։ Գիւղերուն ջուրերը, ծաղիկները, առանց ձեռքի հպումին ձեւաւորուող բուսական*

առատութիւնը՝ որ կը լեցնէ ջրարբի այդ լեռներն ու հովիտները, անոնց բուրումն ու գոյնութիւնը, ամէն անկիւնէ խուժող բնական գեղեցկութեանց սքանչելի դաշնաւորումը, կը վերացնեն դիտողը, ու ակամայ անկէ կը խլեն դրախտ բառը, քանի որ տեւականօրէն աչքի առջեւ ունին այդ բառը ձեւաւորող զգացումներուն, տարրերուն ամբողջական մէկ սարուածքը։ Ու ան պիտի մնար այդ տպաւորութեան տակ՝ եթէ «գաղանն իր ժանիքը չցուցնէր»։ Անհուն այդ գեղեցկութեանց, վայելքներուն խորը պահած է «դժբախտ հայրենիքը», նոյնքան իրական, նոյնքան տեղին։ Մեզ դժբախտացնող, հայրենի քաղցրութիւնները թոյնի փոխող պատճառները աւելորդ է մանրամասնել, քանի որ Հայ էք բոլորդ ալ :

Հայը ամէն բանէ առաջ իր հողին կապուած է․ իր խօսակցութեան առաջին դիծը կը բռնեն հունտն ու արօտը, կենդանիները։ Ու բնական է որ զինքը ապրեցնող այդ տարրերը իր պաշտումին առարկան ըլլան։ Մեր ցորենը մարդահասակ կը բարձրանար հարիւրապատիկ բազմապատկուելով։ Խոշոր էր, քաղցրահամ, եւ ունէր անուշ հոտ, հացին հոտը ժամերով կը կեցնէր դռներուն։ Խոտի առատութիւնը կը ստիպէր հովիւը ընկողմանելու ծառի մը տակ ու հօտը ամբողջ օրը ձորէն դուրս չէր ելլեր։ Ահագին այդ կանաչները՝ միշտ ծաղկումի մէջ, առատ իւղով, — բռնողին ձեռքը կ'իւղոտէր, — կուտային կաթ մը որ վեր է ամէն գովեստէ։ Ու ափ մը հողը եւ այծ մը բաւէր որ գիւղացին ապրէր գոհ ու փառք տար տիրոջ :

Յ․ ՕՇԱԿԱՆ

(*ԽՄԲ*․— Յետոյ կը սկսի վերլուծել գեղօնին իւրաքանչիւր տունին բովանդակութիւնը եւ իմաստը, բառերուն արժէքը եւ տեղը)։

ՕՇԱԿԱՆԻ ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐԷՆ

+ Եթէ արուեստը տարիք չունի, արուեստագէտը ունի՛։ Եօթանասունէն մինչեւ ութսուն, ԺԸ․ դարու ամէնէն զօրաւոր ուղեղը, Էմանուէլ Քանթ, ապրեցաւ տասնամեակի մանուկի մը ուղեղովը։ Քրսանամեակի Մկրտիչ Պէշիկթաշլեան քաղցրաբարբառ Հիւրմիւզ մըն է, այսինքն պերճաշուք տաղաչափ մը, մահուան մօտ տարիներուն դառնալու համար մեր ամէնէն իրաւ բանաստեղծներէն մէկը :

+ Ներկայ պայմաններուն մէջ՝ անոնք, որ երկու Հայեր կը բաժնեն իրարմէ նոյնիսկ վարդով, կը դաւեն իրենց Հայութեան դէմ։ Միակ իրողութիւնը, որ պէտք է իշխէ աւելի քան տիրական կերպով, միասնականութիւնն է։ Այս զգացումը բառ մը չէ այսօր․ անիկա իր ամբողջ ուժը կ'առնէ իրագործուած հայրենիքէն, որ չի կրնար իր դուռները չբանալ Սփիւռքին, ուշ կամ կանուխ։ Հայրենիքին դէմ ոչ ոք կրնայ գէշ մտածել, եւ ամէնէն քիչ՝ Դաշնակցականը :

ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆ

●

Վերջին անգամ տեսանք զինք Սուրբ Քաղաքին մէջ, ճիշդ տասնըմէկ տարի առաջ։ Վանքի իր խուցը «վեհարան» մըն էր իրեն համար, մինչ, իրականին մէջ, պարզ ճգնարան մըն էր միայն, արբայ Մարկոսի վայել խղիկ մը, ուր թիապարտի պէս կը մտնէր ամէն առտու, ժամը վեցէն ․ ուժ, թուղթին յանձնելու համար ինչ որ կ'երկնէր ստեղծագործ, անհանգարտ, տենդագրգիռ իր միտքը :

Ձեռագիրներուն դէզը, անփութօրէն նետուած հոս ու հոն, փոշիներու տակ կը քնանար արդար քունով :

— Չե՞ս վախնար, որ կրնան կորսուիլ, *— հարցուցինք օր մը։*

— Ի՞նչ ընեմ, արդէն կորսուած են ․— *պատասխանեց դառնութեամբ :*

Այդ դառնութեամբ ապրեցաւ եւ այդ դառնութեամբ մեռաւ Օշական :

Առիթով մը դիտել տուինք իրեն, թէ առհասարակ դժուարիմաց գրագէտը կը նկատեն զինք իր ծանր, ծխաշունչ լեզուին ու մթասքող ոճին համար։ Յօնքերը վեր քաշեց եւ գրեթէ պոռաց․

— Այդ առասպե՞լը ուրկէ կը հանեն, *պէ ճանըմ*։ Ես ամէնէն յստակ գրողն եմ մեր մէջ․ ասիկա թող գիտնան :

Մահէն առաջ ձեռնարկած էր նոր գործի մը, որ իր «կարապի երգ»ը պիտի ըլլար եւ ասպարէզին հետ պիտի փակէր նաեւ իր կեանքը։ Վէպ մըն էր այդ նոր գործն ալ, «Կեանքին պէս» խորագրով, « Մնացորդաց»ի շունչով ու լայնքով։ Պիտի բաղկանար տասնըհինգ հատորներէ իւրաքանչիւրը 300 – 350 էջ։

— Խենդեցա՞ր դուն, Օշակա՛ն, — *ըսինք իրեն, իրապէս զարմացած*։ — Արդի վէպը, եթէ չենք սխալիր, 250–300 էջէն անդին չ'անցնիր։ Տասնըհինգ հատոր վէպ կը գրուի՞ հիմա, իսկ գրուելէ ետքն ալ կը կարդացուի՞։

— Արդի վէպը, տղա՛ս, — *հայրաբար ուղեց սրբագրել մեզ Օշական*, — կ'ըննթանայ դէպի ծաւալը։ 250 էջնոց վէպ մը կեանքէն մասնիկ մըն է միայն, բայց ամբողջ կեանքը չէ։ Իմ ուզածս է իր լիութեանը մէջ տալ որոշ շրջանի մը կեանքը։ Մի՛ մոռնաք «Ժան Քրիսթոֆ»ը։ Մի՛ մոռնաք Փրուսթը :

«Կեանքին պէս»ը, — *աւելցուց ապա*, — « Մնացորդաց»ին շարունակութիւնն է։ Հերոսը նոյն մարդն է, որ կ'անցնի յաջորդական մթնոլորտներէ։ Փորձ մըն է սեւեռելու մեր ժողովուրդին կեանքը 1880էն մինչեւ մեր օրերը, ինչպէս տեսած ու ապրած եմ ես :

«Այս վէպը կը գրեմ, բոլորովին մոռցած աշխարհը։ Հոն՝ ուր կ'իյնայ հեղինակը, վէպը կը վերջանայ »։

Երկրորդ հատորը հազիւ աւարտած՝ ինկաւ հեղինակը, եւ վէպն ալ վերջացաւ։

Բ․ ԹԱՇԵԱՆ

ԷԼ ՄԻ ԱՂՕԹԻՐ

———

— Գոհարն այստեղ է բէգ, եկու տար։ Տես, ես այստեղ եմ, ի՞նչ ես ուզում այդ խեղճ ծերունուց, այ անամօթ շուն ․․․

Ամէնքը նայեցին դէպի վեր։ Այնտեղ, ժայռի ամենաբարձր կէտում, լուսնի շողի տակ, գծագրւում էր մի կանացի չքնաղ մարմին։ Նրա միակ ծածկոյթը իր սպիտակ կտաւէ շապիկն էր որ ծածկում էր նրա մերկութիւնը, մինչեւ սրունքները։ Սեւ երկայն մազերը ցաք ու ցրիւ փռուած էին ուսերի եւ թիկունքի վրայ եւ երեկոյեան հովը խաղում էր նրանց հետ։ Նա կանգնած էր այնտեղ՝ ինչպէս երկնքից իջած մի հրեշտակ, որ այդ բարձրութիւնից դիտում էր թէ ի՞նչ անլուր ոճիրներ են կատարւում այնտեղ՝ ներքեւում աշխարհի վրայ։ Մարդկային վայրագութեան այդ սեւ գործերից նա, այնքան բարձր էր որքան սրբութիւնն ու անմեղութիւնը բարձր է ապականութիւնից, որքան առաքինութիւնը բարձր էր ախտերից։ Այդ բարձրութեան վրայ նրան չէին կարող հասնել ներքեւի ցեխն ու աղտեղութիւնը, նրա սուրբ պատիւը շատ վեր էր կանգնած լկտի բէգերի բոլոր գարշութիւններից։ Բէգը նայեց նրան եւ աչքերը վառուեցին բոցբոցիտ բոցով, այդ չքնաղ պատկերը ժամ առաջ տիրելու անյագ տենչով։ Նա կ'ուզէր այդ ժամին դառնալ ծխի մի պտոյտ, վերեւ բարձրանալ եւ փարիլ աղջկան, կամ թեւեր ըստանալ՝ թռչել վեր, վեր, ճախրել նրա գլխով, ապա խլել եւ փախցնել։ Նա մոռացաւ ամէն բան — եւ քահանային եւ գիւղի թալանը եւ ժայռի բարձրութիւնից լսուած ծանր անարգանքը ու չքնաղ պատկերով դիւթուած՝ նայում էր դէպի վեր անկարող լինելով հայեացքը հեռացնել :

Դեռ նախորդ գիշեր տանից խոյս տալով Գոհարը վազեց դէպի լեռները եւ ամբողջ գիշերը չանկատելով ժայռերը՝ իր կուսութիւն ու պատիւը հասցրեց այս բարձրութեան վրայ, ժայռի կատարը, մօտիկ երկնքին։ Ամբողջ ցերեկը նա ծածուկ դիտում էր այն տեղից թէ ինչ է կատարւում գիւղում։ Երեկոյեան երբ տեսաւ որ բէգը իր հօրը սպաննելու է, սարսափելի որոշում տուեց — ձայն տալ յայտնել իր թագստի տեղը, իսկ երբ բէգի մարդիկը գան բռնելու իրեն ձգուել այս ժայռի կատարից դէպի վար եւ իր մահով փրկել հօրը՝ մահից։

Եւ ահա նա այժմ կանչում էր բէգին որ գայ տանի իրեն :

Զօրս հինգ Քրդեր խմբից բաժնուելով դէպի բլուրները դիմեցին, բայց մի քանի րոպէ յետոյ հեւալով յետ եկան գոռալով բէգին որ փախչին հեռանան որովհետեւ գիւղը լեցուել է ջան Ֆէտայիներով :

— Կրակ, որոտաց բէգը, կրակ— եւ նոյն վայրկեանին հրացանները որոտացին ու մի քանի գնդակներ թռան դէպի ծերունի քահանան ․․․

Լսուեց յետեւից մի այլ խմբի հրացանների որոտ, մի քանի քրտեր գետին ընկան եւ ժայռի ստորոտում կատաղի կռիւ սկսաւ․․․ Թաթուլն էր իր խմբով։ Նա կատաղի էր եւ անխնայ։ Քրդերից ոմանք փախուստով ազատուեցին, ոմանք էլ ընկան վիրաւոր կամ մեռած։ Բէգը նոյնպէս ընկաւ :

Թաթուլը մօտեցաւ ժայռին սիրտն արիւնով լի, տեսաւ ժայռից կախուած հօր դիակը եւ փարեց նրան դառն արտասուելով։ Սակայն ծերունին շնչում էր դեռ եւս, նա բացեց աչքերը ճանաչեց որդուն եւ մեղմիկ շշնջաց․

— Էլ․․․ մի․․․ աղօթիր․․․ Աստուած․․ կը ներէ ․․

Քիչ յետոյ Գոհարը ողում էր հօր դիակի վրայ :

Ա․ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

(6 եւ վերջ)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Բժ. Յակոբ Սիվրիհիսարլեանի մահուան առթիւ Տօնէլեան ընտանիքը (Պանթէօ) կը նուիրէ հազար ֆր. «Յառաջ»ին, հազար ֆր. Կարմիր Խաչին եւ հազար ֆրանք Մշակոյթի Տան: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՎԻԷՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Խօքսիւզեանէ 1500 ֆր. իրենց թոռնիկին ծննդեան առթիւ:

×

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը՝ օղափոխութեան կայանին ի նպաստ՝ շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Այրի Տիկին Հանըմիկ Պետրոսեանէ՝ իր հանգուցեալ ամուսնոյն Տիգրանի մահուան ութերորդ տարելիցին առթիւ երկու հազար ֆր., Պ. Անանիկ Անանիկեանէ օթոյի ծանր արկածէ ազատած ըլլալուն առթիւ հինգ հազար ֆր.:

×

ԼԻՈՆԻ Ազք. Տիկնանց Միութիւնը Ս. Զատկի առթիւ 25 հազար ֆրանքի գումարը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Ճ. Պահատուրեանէ աղքատներու բաժնելու համար:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ՝ Գոյամարտ Յուշ երեկոյ մը, Պ. Կակոյեանի սրահը՝ Րիւ էթիէն Տոլէ, 3 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8·30էն 12:

Նախագահ՝ Տիկ. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Բանախօս՝ Պ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Նիւթ՝ Վասպուրականի գոյամարտը:

Խօսք կը տրուի փափաքողներու: Երգ, արտասանութիւն:

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները:

Մուտքը ազատ է:

ԾԱՆՕԹ.— Մէթրօ Էքօլ Շարանթոնէն հանրակառք 103, իջնել Փլաս Ժան Կուժօն, Փըթի Փօն:

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարանին 1958–1959 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը բացուին ապրիլ 15ին եւ կը փակուին Յուն. 15ին: Տնօրէնութիւնը ջերմօրէն կը խնդրէ որ դիմողները անպայման միասին բերեն իրենց դաւակներուն դպրոցական ՎԿԱՅԱԿԱՆԸ:

COLLÈGE S. MOORAT

26, Rue Troyon, Sèvres Tel. OBS. 18-28

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի ժամը 21ին Քաւէ սրճարանի վերնայարկը: Կը խօսի Պ. Վ. ՁԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆ, նիւթն է՝ Գալիք իրաւակարգին տակ հայ կուսակցութիւններու ապագան:

Imprimé sur les presses du journal HARATCH

17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան կոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողովը այս երեքշաբթի ժամը 8·30ին, դպրոցին մէջ: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Չորեքշաբթի կէսօրէ վերջ ժամը երեքին, Ահարոնեան ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգ. Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան ժողովը Կիրակի, 4 Մայիս կէսօրէ վերջ ժամը 4·30ին, Իսիի Խրիմեան վարժարանին սրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն եւ համակիրներէն անպայման ներկայ գտնուիլ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Ուսանող զոյգ մը քաղաքին մէջ սենեակ կը փնտռէ, խոհանոցի դիւրութեամբ: Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

———o———

Կազմակերպուած «Ահարոնեան» խումբին կողմէ Մայիս մէկին դէպի Օզուառլա Ֆեռիէր:

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի բոլոր փափաքողները: Ժամադրավայր՝ Կառտը լ'Էսթ ժամը 9ին:

ԼԻՈՆԻ եւ շրջաններու Ազգ. Միութիւնը կը հրաւիրէ հաւատացեալ հայ ժողովուրդը Մայիս չորսի կիրակի օրը ներկայ ըլլալ Լուի Պլան եկեղեցին: Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Հայրապետական պատուիրակ Տ. Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան:

Նոյն օրը Սրբազան հայրը կիտասարկաւագութեան աստիճան պիտի տայ Պ. Յակոբ Թէրզեանի:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամս. 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք : Հատը 15 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ԱՊՐԻԼ — MARDI 29 AVRIL 1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8181 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3982

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆԱԽ ԻՐԱՐ ՀԱՍԿՆԱԼ

Նախարարական տագնապը կարելի պիտի ըլլայ լուծել այն ատեն միայն, երբ Ազգային Ժողովի զանազան խմբակցութիւնները յաջողին ընդհանուր լեզու մը գտնել Ալժերիոյ Հարցին շուրջ :

1956 Յունուար 2ի ընտրութիւններէն վերջ, երբ իշխանութեան գլուխ եկաւ Կի Մոլէի դահլիճը, ընկերվարական վարչապետին առաջին գործն էր եղած երթալ Ալժերիա՝ կացութիւնը տեղւոյն վրայ ուսումնասիրելու եւ ի հարկին ապստամբներուն հետ համաձայնութեան մը գալու նպատակով :

Իր հաշտարար ձեռնարկին ամէնէն կատաղի հակառակորդներն եղան տեղւոյն ֆրանսացի ազգայնականները, որոնք բուռն ցոյցեր կազմակերպեցին՝ կարծելով որ Կի Մոլէ զիջումներ պիտի կատարէ Ալժերիոյ Ազգային Ազատագրութեան Ճակատին :

Այս նոյն տարրերը չեն խաղաղած դեռ :

Հակառակ իր բարի կամեցողութեան, Կի Մոլէ չկրցաւ իր ծրագրին շուրջ համախմբել բոլոր հոսանքները եւ ի վերջոյ տեղի տուաւ, տասնեւվեց ամիս խիստ դժուարին պայմաններու տակ կառավարելէ ետք երկիրը :

Իր յաջորդները՝ Պուրժէս – Մոնուրի եւ Ֆելիքս Կայեառ նուազ բախտաւոր եղան: Չկրցան երկար դիմանալ: Ուշագրաւ է, որ Ալժերիոյ խնդրին մէջ հետեւողական քաղաքականութիւն վարելու համար, երկու վարչապետներն ալ իր պաշտօնին վրայ պահեցին ընկերվարական Ռոպէր Լաքոստը՝ իբրեւ լիազօր – մարզպան Ալժերիոյ եւ անդամ նախարարական խորհուրդին :

Անոր հետապնդած քաղաքականութիւնը կը ձգտի Ալժերիան պահելու իբրեւ անբաժանելի մասը մայր – հայրենիքին :

Այս կէտին շուրջ համաձայն են խորհրդարանի խմբակցութիւններէն շատերը: Ոմանք նոյն իսկ կը զարմանան, որ ինչպէս ընկերվարական մը կրնայ այդ աստիճան «ազգայնամոլ» ըլլալ :

Ռոպէր Լաքոստ քանի մը օր առաջ Ռընէ Փլեվէնի կը թելադրէր աւելի ուժով դիրք բռնել ապստամբներուն դէմ՝ ապահովելու համար Ֆրանսայի վերջնական յաղթանակը : Նոյն կարծիքը կը յայտնէին զինուորականները:

Սակայն փոքրամասնութիւն մը կայ, որ տարբեր ծրագիր ունի: Բաց աստի Ֆրանսայի մեծ դաշնակիցները, մանաւանդ Ամերիկա եւ Անգլիա տարբեր թելադրութիւններ կ՚ընեն :

Առանց միջազգային հանգամանք տալու Ալժերիոյ վէճին, անոնք բարեկամաբար կը թելադրեն որոշ գոհացում տալ ապստամբներու պահանջներուն: Իրենց երկու բարեխօսները չկրցան դրական արդիւնքի մը յանգիլ: Ազգ. Ժողովի ազգայնական տարրերը չէին ուզեր մոռնալ, որ Մ. Նահանգներն ու Անգլիան միաժամանակ զէնք տուած էին Թունուզի: Իսկ Թունուզի կառավարութիւնը բացէ ի բաց կ՚օժանդակէ Ալժերիոյ ապստամբներուն :

Ֆելիքս Կայեառ չկրցաւ կեանքի կոչել իր ծրագիրը՝ Միջերկրականեան Ուխտի մը մասին, որուն մէջ պիտի մտնէին բացի Ֆրանսայէն, Իտալիայէն ու Սպանիայէն՝ Հիւսիսային Ափրիկէի երկիրները:

Այս ծրագիրը բոլորովին ջուրը չէ ինկած : Ջատագովներ ունի տակաւին: Նոյնինքն Փլեվէն անցեալ ամիս կը թելադրէր կազմել «ֆրանքեւ-ափրիկեան դաշնակցութիւն» մը, իբրեւ առաջին քայլ դէպի ստեղծումը «Եւրոպափրիկէ»ի:

Ինչպէս Ժորժ Պիտօ, նոյնպէս Ռընէ Փլեվէն Ֆրանսայի ներկայ քաղաքական ու բարոյական տագնապին իբրեւ միակ դարման՝ անհրաժեշտ կը գտնեն վերջ տալ Ալժերիոյ խնդրին :

Փլեվէն ծրագրած է «ազգային սահմանադրութիւն» մը ներկայացնել խորհրդարանին, որպէսզի զանազան հոսանքները նախ իրար հասկնան՝ համաձայնելով ընդհանուր ծրագրի մը շուրջ :

Որովհետեւ երբ իրար չեն հասկնար, անկարելի կ՚ըլլայ խօսք հասկցնել հակառակորդին:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԼԵՎԷՆ ՊԱՏՐԱՍՏԵՑ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ԻՐ ԾՐԱԳԻՐԸ

ԵԹԷ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆԻՆ, ՊԻՏԻ ԸՆԴՈՒՆԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

Նախատեսուած վարչապետը Փլեվէն, շաբաթ օր պատրաստած էր Ալժերիոյ համար ծրագիր մը եւ կ՚ուզէր զայն նախապէս ընդունիլ տալ Ազգ. Ժողովին, եւ վերջը ներկայանալ վաւերացնելու համար իր վարչապետութիւնը: Ազգ. Ժողովի նախագահը՝ Լը Թրոքեր հակասահմանադրական գտաւ սակայն այդ ձեւը եւ մերժեց :

Փլեվէնի ծրագրին գլխաւոր կէտերն են.— 1) Ալժերիոյ եւ Մայր Երկրին կապերը անքակտելի են 2) Հաստատուած Հիմնական օրէնքը գործադրելու 3) Ճշդում պայմաններու զէնքերը վար դնելու համար 4) Միջոցներ եթէ ըմբոստները կրկին մերժեն :

Ընկերվարականները համամիտ են այս ծրագրին: Մինչեւ երկուշաբթի իրիկուն Փլեվէն պիտի խորհրդակցէր նաեւ միւս կուսակցութեանց պարագլուխներուն հետ եւ իրիկունը իր վերջնական պատասխանը տար Նախագահ Քոթիի: Կը կարծուի թէ Փլեվէն պիտի ընդունի դահլիճը կազմել :

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Կիրակի օր տեղի ունեցաւ գաւառական ընտրութիւններու երկրորդ եւ վերջին մասը: Աթոռ կորսնցնող կուսակցութիւններն են Համայնավարները, Ընկերային Հանրապետականները (Տը Կոլ) եւ Արմատականները (Մենտէսեան): Ընդհանուր պատկերը 1526 աթոռի վրայ հետեւեալն է .—

Համայնավար .— յիսուն (կորուստ 31), Ծայրայեղ աջ 7 (շահ 7), Ընկերվարական 267 (շահ երեք), զանազան ձախ 74 (շահ 12), Արմատական, Դիմադրական, ձախ խմբակցութիւն 387 (կորուստ 13), Ժողովրդական Շարժում 147 (շահ 27), Չափաւորական 522 (շահ 13), Ընկերային Հանրապետական վաթսուն (կորուստ18), Փուժատական երեք (շահ մէկ), զանազան վեց (շահ հինգ), աջ երեք :

ԹԱՆԺԷԻ ԺՈՂՈՎԸ ԲԱՑՈՒԵՑԱՒ

Կիրակի կէսօրէ ետք Թանժէի ժողովը բացուեցաւ քաղաքին ամէնէն արդիական պալատին մէջ՝ «Թանժէի տունը» :

Առաջին անգամ խօսք առաւ Մարոքի հրաժարեալ դահլիճին Արտաքին նախարար եւ Իսթիքլալի ընդհ. քարտուղար Պալաֆրէյ, զուսպ կերպով Մարոքի ներկայացուցիչը արտայայտուեցաւ «մաղրեպեան միութեան» անհրաժեշտութեան մասին.— Հիմա այլեւս անկախ՝ Մարոք եւ Թունուզ պէտք է լուծում մը գտնեն, ըսաւ ան, գոհացում տալու համար ալժերիացի ժողովուրդին՝ ազատագրական իր պայքարին մէջ :

Պալաֆրէյ Հիւս. Ափրիկեան երկիրներու ամէնէն մեծ ճառը արտասանեց, հարեւանցի ակնարկ մը նետելով միայն « Ալժերիոյ ազատագրութեան պայքար»ին վրայ :

Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատին նախագահը՝ Ֆերհատ Ապաս, որուն կը պատկանէր Ալժերիոյ խօսքը, ներողութիւն խնդրեց որ արաբերէն լաւ չի գիտեր՝ իր միտքերը կարենալ արտայայտելու համար: Նկատելով որ ժողովը արաբերէն կ՚ըլլար, Ապաս իր խօսքը տուաւ Մեհրիի, որ յիշեցուց թէ Ալժերիա աշխարհի միակ երկիրն է, ուր չորս տարիէ ի վեր պատերազմը կը շարունակուի .— Այս պատերազմը պիտի շարունակուի ալժերիացի ժողովուրդին կողմէ, ըսաւ ան, ընդդէմ ֆրանսական գաղթատիրութեան՝ խլելու համար ազատութեան եւ անկախութեան մեր բնական իրաւունքը :

Ազատագր. Ճակատը երբեք չուզեր մոռնալ թէ ինք պատերազմի մէջ է եւ կը փափաքի որ Մաղրէպի իր դրացիներն ալ չմոռնան զայն :

Վերջապէս խօսք առնելով Թունուզի պատուիրակութեան նախագահ Լատղամ անգամ մը եւս պարզեց Ազատագր. Ճակատին տեսակէտը, աւելցնելով թէ Հիւս. Ափրիկէի բոլոր հարցերը կապուած են իրարու :

Հրապարակային նիստէն ետք ժողովականները շարունակեցին իրենց աշխատանքները, օրակարգի վրայ ունենալով երկու հարցեր .

1 .— Ալժերիոյ պատերազմն ու անկախութիւնը :

2 .— Մաղրեպի մէջ գաղթատէրներու հետք չձգել :

Պիտի կազմուի մասնաւոր կոմիտէ մը՝ ժողովին որոշումներու գործադրութեան հսկելու համար :

Կիրակի գիշեր հացկերոյթ մը տրուած էր, ուր ներկայ էին երեք կուսակցութեանց եւ երկիրներու ներկայացուցիչները:

ԱՐԵՒԵԼՔ-ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ ՊԱՅՔԱՐԸ

ԿՐՈՄԻՔՕ ԴԷՄ Է « ԵՐԵՔԻ ԴԷՄ ՄԷԿ»ՈՎ ԺՈՂՈՎԻ

Միաց. Նահանգներու առաջարկով Ապահովութեան Խորհուրդը պիտի գումարուի այսօր, անակնկալօրէն: Այս որոշումը տրուած է Տըլըսի անգլիական եւ ֆրանսական դեսպաններուն հետ ունեցած խօսակցութիւններէն ետք :

Այս ժողովը կը գումարուի Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ աշխարհի խաղաղութեան դէմ ամերիկեան սպառնալիքի մը համար Մոսկուայի ներկայացուցած բողոքէն ետք: Ուաշինկթըն դարձեալ կ՚առաջարկէ օդանաւային հսկողութիւն մը՝ երկու երկիրներու սահմանին վրայ:

Խ. Միութիւնը ծուղակ մը լարած էր, որուն մէջ ինք կ՚իյնայ այսօր, ինչպէս կը գրէ «Ֆիկարօ»:

Միւս կողմէ Խ. Միութեան Արտաքին նախարար Կրոմիքօ խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ արեւմտեան երեք դեսպաններուն հետ եւ գրաւոր պատասխան մը տուաւ անոնց :

Խորհրդային այս յուշագիրն ալ մասնաւոր նորութիւն մը չի բերեր: Մոսկուա կ՚ուզէ շարունակել «Մեծ»երու ժողովին նախապատրաստական աշխատանքները, բայց ո՛չ «երեքի դէմ մէկ»ով: Կրոմիքօ կ՚առաջարկէ որ Ամերիկայի, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի կողքին, փոխանակ միայն Խ. Միութեան՝ ժողովի նստին նաեւ Լեհաստան եւ Չեխոսլովաքիա :

Տակաւին յայտնի չէ, թէ խորհրդային նոր առաջարկը պիտի ընդունուի՞ թէ ոչ Արեւմուտքի կողմէ:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

ԹԻԹՕ՝ ԽՐՈՒՇՉԵՒԻՆ.— Ո՛Չ ՄԷԿ ՈՒԺԻ ԱՌՋԵՒ ԿԸ ՆԱՀԱՆՋԵՆՔ

Եուկոսլաւ Համայնավարներու Եօթնեորդ համագումարը վերջացաւ՝ մառեշալ Թիթոյի ճառով: Եուկոսլաւիոյ Նախագահը անգամ մը եւս շեշտեց իրենց անտեղիտալի դիրքը եւ խօսքը ուղղելով իրենց ծրագիրը քննադատողներուն՝ ըսաւ. — Աշխարհի վրայ ո՛չ մէկ ուժ կրնայ պատճառ դառնալ, որ տեղի տանք : Անդրադառնալով երկու խմբակներու վէճերուն, Թիթօ շեշտեց .— Պիտի ուզէինք ապագային մէջ լուծել մեր անհամաձայնութիւններն ու թիւրիմացութիւնները՝ խաղաղ ճամբով :

Եուկոսլաւ Համայնավարները խստօրէն քննադատեցին խորհրդային թերթերու մէջ իրենց դէմ եղած յարձակումները, ինչպէս նաեւ միջազգային համայնավարութեան մէջ Մոսկուայի վարած «գերագոյն ղեկավար»ի դերը: Մառեշալ Թիթօ ծանր բառերով հարուածեց իր երբեմնի ընկերները, որոնք տակաւին կը համարէ իր գաղափարակիցները, որով –

(Շարունակութիւնը կարդալ .Դ. էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ա. ՄԻԿՈՅԵԱՆ Պոնի մէջ յայտարարեց թէ հոյակապ աշխատանք մը տարած են՝ հոյակապ մթնոլորտի մը մէջ, եւ, դառնալով դէպի դեսպան Սմիրնովի՝ աւելցուց.— Ատընաուըր պետական խելացի մարդ մըն է. մեր ժամանակը չկորսնցուցինք եւ շատ ուրախ եմ որ դարձեալ հանդիպեցայ իրեն: Միւս կողմէ գերմանական թերթերը մեծ գովեստներով կը խօսին Միկոյեանի մասին, զայն կոչելով « Հայաստանի աղուէս»ը:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՆԱՍԸՐ այսօր կ՚երթայ Մոսկուա, ինչպէս կը հաղորդեն խորհրդային մայրաքաղաքէն. հաւանական է որ Խըրուշչեւ օդակայան երթայ՝ զինքը դիմաւորելու, ինչ որ մեծ նշանակութիւն կը ստանայ: Մոսկուա մեկնելէ առաջ Նասըր տեսնուեցաւ ամերիկեան դեսպանին հետ:

ԱԼԺԷԻ մէջ մօտ տասը հազար հոգի խաղաղ ցոյց մը ըրաւ՝ մեռելներու յուշարձանին առջեւ: Ցուցարարները իրենց մեռելներուն առջեւ երդում ըրին, որ պիտի պաշտպանեն ֆրանսական Ալժերիան՝ որեւէ օտար միջամտութեան դէմ եւ պահանջեցին որ կազմուի «փրկութեան» կառավարութիւն մը:

ԻՐԱՔԻ կառավարութիւնը որոշեց իր տուրքը չտալ Արաբական Լիկային, նկատելով որ Սուէզի խնդիրներով Իրաքի նաւթուղիները մեծ վնասներ կրեցին :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ մէջ 16 անգլիացի նաւաղներ 56 ժամ հսկողութեան տակ պահուելէ ետք ազատ արձակուեցան. քննութիւն մը ցոյց տուաւ թէ իրենց նաւը փոթորիկի բռնուելով մտած էր եգիպտական ջուրերը :

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ ըմբոստները ստիպուեցան լքել նաեւ իրենց վերջին կեդրոնը, չկարենալով դիմադրել կառավարական ուժերուն . ապստամբներու պարագլուխներէն մէկը ինկաւ կառավարութեան ձեռքը :

ՄԱԼԹԱՅԻ մէջ կացութիւնը հետզհետէ կը լարուի. սէնտիքաները այսօրուան համար ընդհանուր գործադուլի հրահանգ տուած էին. հրաժարեալ վարչապետը՝ Մինթոֆ, անգլիական կառավարութենէն իրաւունք ուզեց կղզիին ձայնասփիւռէն մալթ ժողովուրդի անունով խօսելու համար :

ԼԻՊԻՈՅ Վարչապետ Քուպար Լոնտոն գնաց, Անգլիոյ կողմէ իր երկրին բացուած վարկը վերանորոգելու եւ աւելցնելու համար :

ԱՊՐԻԼ 11-24

Այսպէս, ուրեմն, անցեալ տարուընէ սկսեալ, Ապրիլեան Սերունդը վերստին տէր կանգնած է Ապրիլ 11 – 24ի հանդիսութեանց, որոնց ժիր նախաձեռնողն ու կազմակերպողը եղած էր ան, տարիներ շարունակ՝ մինչեւ երկրորդ աշխարհամարտ:

Օ՛, այդ հանդիսութիւնները, որոնք օծուն էին վսեմ խորհուրդին, `սրբազան վեհութեան եւ կարելի մեծավայելչութեան անհրաժեշտ ձգտումովը, օրուան պատշաճ:

Անտարակոյս, Փարիզահայերը մասնաւորապէս, եւ Ֆրանսահայերը ընդհանրապէս, կը յօժարին զիջիլ նախաձեռնութեան այսպիսի մենաշնորհ մը՝ Ապրիլեան Սերունդին,— նահատակաց ուղղակի ժառանգորդ, որուն համար նուիրական պարտականութիւն մըն է Ապրիլ 11-24ի կազմակերպութիւնը:

Կիսադարեան անցեալի վերջին տասնամեակն է որ կը բոլորէ դէպքը, դժբախտաբար այնքա՜ն խրատամբ նկատուած՝ Պատմութեան աննախընթաց մէկ գլուխը: Ուրեմն, հետզհետէ կը հեռանայ ան մեզմէ: Պիտի տկա՞յ ժամանակի ահեղ ուժին: Եւ արդեօք, սեւ յուշերուն յորդ աղբիւրը կաթիլ – կաթիլ կը նուազի՞ օրերուն հետ:

Գարուն էր այսպէս: Եւ ծաղկաստան՝ Հայ աշխարհը: Ստեղծագործ եւ շինարար ժողովուրդը կը մշակէր, կ'արտադրէր ու կը կերտէր: Համակ երդ էր ամէնուրեք եւ ամէն ինչ,— արտ, այգեստան, պարտէզ ու դաշտ, արօր, գութան, մանգաղ ու կալ, ջաղացք, մառան, ժամ ու դպրոց եւ տպարան: Աշխատա՛նքն էր Հայուն կեանքը եւ այդ կեանքին բուն իմաստը: Այլ մանաւանդ, վաստակն արդար:

Ափսո՜ս, սակայն, այդ նոյն գարնան, մշակներուն, մաճկալներուն, հնձուորներուն, կոչնակներուն եւ գրիչին երգը լռեց: Դաշտերուն մէջ, կանաչ խոտը կոնծեցաւ: Ոլկոյզները սուգը մտան: Հովը չօրօրեց առոք հասկը: Կոկոնները ընդմիշտ չորցան: Ամրաններ պարպուեցան: Ու ծառերը կսկծացին: Բուխերիկին ծուխը մեռաւ: Ու մարեցան շէն տուներու ճրագները: Օրրանին մէջ, ալ Հայկակը ճիչ չարձակեց: Եւ Հայուհին, սափորն ուսին, պաղ աղբիւրէն ջուր չբերաւ:

Իշխեց չարը: Ծով տառապանք տարածուեցաւ: Դաշոյնները, կացինները եւ քարերը մահ սփռեցին: Կոյր Անրանը ըստեղծագործ ժողովուրդին կէսը կերաւ, ուտելէ ետք, նախ եւ առաջ, ամբողջութեան իմացական սրբութիւնը: Խելագարը գիտցա՞ւ, գոնէ, որ ինքզինքը կերաւ այդպէս: Իր իսկ ձեռքով՝ ինք փճացաւ:

Ո՛վ Հայ կոյսեր՝ հերոսական, առաքինի եւ անարատ, դուք Հայկական աննիւթապաշտ ոգւով սնած վարդ աղջիկներ, որ տենչացիք աքսորեալի քաղցին, քիրտին եւ խոնջէնքին, փոխան դահճին չըլլայ կեանքին: Կը լսեմ դեռ հողեպարար ձեր մեղեդին.

— «Տարէ՛ք մեզ ալ: Մեզ մի՛ թողուք ատոնց ձեռքը ...

— «Ատոնց ձե՛ռքը ... ատոնց ձեռքը ... ատոնց ձեռքը ...

Որքան յուզիչ, նոյնքան եւս գեղեցիկ էր դատապարտեալ աղջիկներուն անկեղծ կանչը՝ արհամարհոտ, առելավառ եւ ժանտաբուխ: Դիւցազնաշունչ շեշտերով լի՝ մեր պատմութեան իմաստն էր ան,— բազմադարեան ցեղին ձայնը:

Ուրեմն, այսպէս, առ ի գործադրութիւն դժոխային ծրագրի, ոճրածին տէրութիւնը փճացուց ժողովուրդ մը ամբողջ, հպատակներուն ամէնէն կենսատուն, դարերու կուտակած աշխատանքովը ու նիւթական եւ մշակութային անըսպառ հարստութիւններովը:

Ի՛նչ անիմաստ եւ անխելք պայքար՝ զոր աւերող, կոտորող եւ ջնջող բնազդը կը մղէ հանդիպակաց այն միւս ոգիին դէմ, որ միայն եւ միայն կը ստեղծագործէ, կը շէնցնէ ու երկիրը բուրաստանի կը վերածէ: Անմահն Վարուժանի «Եղեռնեայ» գրչով.

— «Ժիր ժողովուրդ մ'որ կեանքին աստուածացո՛ւմը երգեց»:

Ու դարձեալ միեւնոյն գրչով, այս անգամ միւսին համար.

— «Լըռէ՛, քաղքին պատուարին մէջէ ձայներ մեզ կուգան.— Դահիճ ցեղն ալ կը տօնէ իր յաղթանակն արիւնուշտ, կ'ինէր, աղաներ մորթելու յաղթանակն իր վատոգի»:

Այս իրիկուն, հեռո՛ւ մեզմէ՝ Դէպքը իմաստասիրելու, վերլուծելու եւ պատճառաբանելու որեւէ փորձ: Ու այս երեկոյ, հեռո՛ւ մանաւանդ՝ մեր բոլոր անմեղ մարտիրոսները, եւ կամ, մինչեւ անգամ, անոնցմէ սա պետը, նա ղեկավարը յանցաւոր, մեղաւոր, պատասխանատու հանելու ամէն փորձութիւն: Այդ մասին մտածելն իսկ մեծ մեղք կը համարեմ:

Ճիշդ է թէ, տարիներ առաջ, չարամիտ հայ գրիչներէ ոմանք, հրապարակաւ եւ թերթերու մէջ, դահիճներու կողքին ու մեզի նոյն աթոռներուն վրայ նստեցուցին մեր սրբազնասուրբ նահատակները: Զոհը եւ Ջարդարարը հաւասարապէս յանցաւոր, հաւասարապէս մեղաւոր, հաւասարապէս պատասխանատու: Անճիշդ դատումներ հիմնովին, որոնց վնասակար արդիւնքը եւ հակազդեցութիւնը դեռ մինչեւ այսօր, գոյրոյթէ, ցասումէ շատ աւելի ուժգին կիրքերու կը մղեն մեզ:

Կը յիշէ՞ք ողբացեալ Զօպանեանի խրոխտ խօսքը: Զկրցաւ լռել ան: Ու գոչեց.

— «Հայ ազգը մեղաւոր չէ: Հայը անպարտ է բոլորովին, զոհն է ան, յանցանք չունի ան»:

Ջարդարարը լսեր էր.

— «Հայը յանցաւոր էր, իր պատիժը կրեց»:

Վերոյիշեալ հայ գրիչները տարբեր լեզու չէի՞ն կրնար գործածել:

— Թողութի՛ւն շնորհէ՛ անոնց, տէ՛ր իմ բարերար: Վասնզի, կուսակցական կիրքերու վատ հրամանին ենթակայ, հետեւաբար առանց համոզումի եւ զուրկ անկեղծութենէ, անոնք չկրցան կշռել մեղքը զոր իրենք գործեցին:

Ապրիլ 11 – 24ը տարեդարձն է անասելի Արհաւիրքին, անպատմելի Զարհուրանքին: Սուգի, լացի, ողբ ու կոծի հանդէս մը չէ: Ննջեցելոց յիշատակի նուիրական յարգանքն է ան: Տօ՞ն պարտութեան: Ամենեւին: Կռիւ չկար: Երկու բանակ չընդհարեցան իրարու դէմ: Մեր բանակը՝ ազատագրման մեր շատ արդար եւ բնական խոյալն էր:

Ապրիլ 11 – 24ը մեր տօներուն մեծագոյնն է: Նահատակաց մեծախորհուրդ խնկարկումը: Ու անհրաժեշտ հաղորդութիւն՝ մեռելներու եւ ողջերու: Ու բարեգործ, հրաշագործ վերակոչում: Եւ այդ առթիւ, հանդիսաւոր խոստովանանք՝ մեզմէ չահուած հաւաքական ձեռնարկներու: Այլ մանաւանդ, լինելութեան եւ նորանոր համայնական նուաճումի անկեղծ խոստում:

Ապրիլ 11 – 24ը կ'ոգեկոչէ ցեղին անցեալ մեծութիւնը, կ'երգէ փառքը եւ կ'աղօթէ մեր ապագայ վերականգման խոր հաւատքով: Ցուցարարն է վերապրողին, որուն համար Հայուն Դատը միշտ կենդանի պիտի մնայ մինչեւ վերջին հատուցում:

Ինչպէ՞ս դատենք Տասնըհինգի մեր զոհերը: Խնայեցի՞ն ինչ որ պէտք էր ժողովուրդին: Ունի՞նք անոնց նուիրումը, բորբ եռանդը, վսեմական խոյալը, տաղնապանքը ազնուագոյն գաղափարին, իւրացումը հաւաքական տառապանքին եւ ազգային մեր ցաւերուն:

Մեր զոհերը սրբացնող ոչ մէկ ձգտում: Մեղա՛յ, Տէր իմ, սուրբերէ՛դ ալ վեր են անոնք:

Մենք ամէն ինչ պարտական ենք մեռելներուն: Անոնց ոգին մեր մէջ կ'ապրի: Մահը կեանքն է: Մեռելները մեզ կը վարեն: Գերեզման տարին մեր մեծագոյն խոյալը,— լիակատար ազատութեան տեսլականը: Զե՞ն փոխանցած մեր տոկալու պողպատ կամքը: Եւ ապագայ արդարութեան անխոնջ յոյսը:

Նուիրեղէնին զոհաբերմամբ՝ մեր հայրերը կոթողեցին յարատեւման յաղթանակը:

Ուշադրութի՛ւն Թօփալեանի քերթողական սա քառեակին.

«Լուռ, անայլա՛յլ պիտի զոհուինք որ վառին
Աստեղափայլ գաղափարներն առաւել
Ուժգնութեամբ, ու բացուին նոր ու խորին
Վերածնման ա՛լ բեղմնաւոր հրաշքներ»:

Անհաւասի՛կ, դիւցազնական Վարուժանէն պատգամ մը մեծ.

Ոչ,— յանուն հայ մռունչներուն,
Թափուած արիւնն անմեղին չի՛ մեռնիր.
— Ո՛չ ...:

Լուսթի՛ն:

Նահատակաց անմար ոգին կը մրմնջէ.

— Նանիր վէճով, փուճ խօսքերով ժամավաճառ՝ հաւաքական մեծ գործերու ծառայութեան կը վնասէք: Հեռո՛ւ ձեզմէ՝ նախանձ, մախանք, փոքրոգութիւն ու եսական մանր հաշիւ: Մի՛ սպաննէք բարոյական մարդը ձեր մէջ, յանուն ունայն աթոռներու եւ պաշտօնու՝ կղերական աշխարհական: Զգուշացէ՛ք ազգակործան պայքարներէ եւ պայքարի հրէշային միջոցներէ: Մշակեցէ՛ք զոհաբերման վսեմ ոգին տոհմական: Մնացեալը՝ ունայնութիւն ունայնութեանց:

Ցարգա՛նք քեզի, օ՛ խնկելի յիշատակը ննջեցելոց:

ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

"ՄՈՆՓԱՌՆԱՍ 19"

Ժաք Պէքէր, որու կը պարտինք այս ժապաւէնին բեմադրութիւնը, Ֆրանսահասակ արուեստագէտ մըն է: Իր յատուկ ոճը — արդիւնք՝ իր պրպտող մտքին — զինքը դասած է ֆրանսական շարժանկարի առաջին գծին վրայ: Իր բոլոր ստեղծագործութիւնները մեծ հետաքրքրութեամբ դիմաւորուած են հանդիսատեսներու կողմէ: Ցեռ պատերազմեան իր յաջող գործերն են, Ռանտէվու տը Ժիւյէ, Անթուան էԱնթուանէթ, Քասք տ'Օր, Էտուար է Քարոլին: Պէքէր այն բեմադիրներէն է, որ իր անզիջող կեցուածքին (արուեստի գետնի վրայ) համար շատ ալ չէ սիրուած շարժանկարի արտադրիչներուն կողմէ: Հակառակ ասոր, այս վերջինները իրեն կը դիմեն՝ երբ գեղեցիկ կամ հետաքրքրական գործ մը կ'ուզեն արտադրել: Անկէց տարի մը առաջ Մոնփառնաս 19ի բեմադրութիւնը յանձնուած էր մէկ ուրիշ յայտնի բեմադիր, Մաքս Օֆիւլսի: Օֆիւլսի վաղաժամ մահը պատճառ եղաւ որ սկսուած գործին շարունակութիւնը վստահուի Պէքէրին: Օֆիւլս գրեթէ աւարտած էր ժապաւէնին նախապատրաստական աշխատանքները, բայց Պէքէր, փոփոխութիւններ մտցուց այդ սկսուած գործին մէջ եւ իրեն յատուկ դրոշմը տալէն ետք միայն ժապաւէնի վերածեց «Մոնփառնաս 19»ը: Աւաղ, կարելի պիտի չըլլայ գիտնալ թէ ի՞նչ պիտի ըլլար նոյն այս ժապաւէնը՝ եթէ նոյն ինքն Օֆիւլս բեմադրած ըլլար:

Գանք ուրեմն ժապաւէնին եւ քննենք թէ որքան յաջող է ան իր այս վերամշակուած ձեւին մէջ: Ինչպէս գիտէք, այս ժապաւէնը կը ներկայացնէ մեզի Ամետէօ Մոտիլլիանիի դառն կեանքը: Ծագումով իտալացի, այս տաղանդաւոր նըկարիչը երիտասարդ տարիքէն կը հաստատուի Փարիզ եւ կը յաճախէ Մոնփառնասի արուեստի աշխատանոցները եւ ար-

ՕՍԱՐ ԷԶԵՐ

ԵՐԵՔ ՄՈԳԵՐՈՒՆ
ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Երեք մոգերը՝ Մելքոն, Գասպար եւ Պաղտասար, խունկով ու անուշահոտութիւններով ծանրաբեռնուած, ճամբայ ինկան Յիսուս – Մանուկը գտնելու համար:

Սակայն, որովհետեւ իրենց ճամբան լաւ չէին ճանչնար, մոլորուելով, հասան ընդարձակ անտառի մը խորը, երեկոյեան մթնշաղին, իրենց բոլորովին անծանօթ երկրի մը մէջ:

Յոգնած էին եւ յուսահատ:

Իրենց թեւերը կարծես կորատուած էին ծանրութեանը տակ նուէրներու այն բեռին, որ ամբողջ ճամբու ընթացքին կրած էին, տանելու եւ նուիրելու համար զանոնք Մարիամի որդւոյն:

Եւ քաղցած էին ու ծարաւ:

Քիչ մըն ալ յառաջանալէ ետք, երբ անտառէն դուրս ելլելով հասան գիւղակի մը եզերքը, բախեցին առաջին տնակին դուռը՝ ասպնջականութիւն խնդրելու համար հոն բնակողներէն:

Այդ տնակը, աւելի ճիշդը այդ խրճիթը, որ կեցած էր գիւղակին ճիշդ մուտքին վրայ, կը պատկանէր փայտահար Տընի Ֆլէօրիէօյին, որ խաղաղ ու երջանիկ կ'ապրէր հոն իր կնոջ եւ չորս զաւակներուն հետ:

Տնակը շինուած էր ծեփով եւ տանիքը ծածկուած յարդով, այնպէս որ տեղատարափ անձրեւի օրերուն ջուրը առատօրէն կը վազէր ներս:

Երեք մոգերը, բոլորովին պարտասած, բախեցին տնակին դուռը, եւ երբ փայտահատը երեւցաւ, խնդրեցին որ մէկ գիշերուան համար իրենց ճաշ եւ օթեւան տրամադրէ:

— Ափսո՜ս, բարի մարդիկ, պատասխանեց փայտահատը, միայն մէկ անկողին ունիմ ինծի եւ կնոջս համար, եւ խշտեակ մըն ալ՝ երախաներուս: Գալով ճաշին՝ ձեզի կրնամ տալ միայն խաշած գետնախնձոր եւ գարիի հաց: Այսուհանդերձ, մտէք, եւ եթէ շատ դժուարահաճ չէք, կը ջանանք բան մը յարմարցնել:

Երեք մոգերը ներս մտան:

Տուին անոնց խաշած գետնախնձորը, որ մեծ ախորժակով մը կերան, ու այնուհետեւ փայտահատը եւ կինը իրենց անկողինը տրամադրեցին հիւրերուն, ուր՝ մեր երեք ճամբորդները քնացան խկոյն, այնքան որ յոգնած էին:

Գասպար, սակայն, որ շատ կը սիրէր հանգիստ ու խաղաղ կեանքը, նեղութիւն քաշեց բաւական, վասն զի իր տեղը, անկողնին մէջ, կը գտնուէր հաստափոր Պաղտասարին եւ հսկայամարմին Մելքոնին միջեւ ...

Հետեւեալ առաւօտ, ճամբայ ինկալէ առաջ, Պաղտասար՝ որ ամէնէն առատաձեռն էր, ըսաւ փայտահատին.

— Քեզի բան մը տալ կ'ուզեմ, շնորհակալութիւնս յայտնելու քու հիւրասիրութեանդ համար:

— Մենք այդ բանը առանց որեւէ ակնկալութեան էր որ ըրինք, բարի մարդիկ, պատասխանեց փայտահատը, առանց սակայն մոռնալու երկարել իր ձեռքը ...

— Դրամ չունիմ, շարունակեց Պաղտասար, սակայն կ'ուզեմ այնպիսի յիշատակ մը ձգել որ արդիւնաւոր ըլլայ քեզի եւ քու ընտանիքիդ համար:

Այս ըսելով, Պաղտասար խուզարկեց իր գրպանները եւ հանեց դուրս հանեց արեւելեան սրինգ մը եւ զայն երկարեց փայտահատին:

Այս վերջինը, ի տես իրեն ընծայուած այս անարժէք նուէրին, դէմքի ծամածռութիւն մը ունեցաւ:

Սակայն, Պաղտասար, առանց կարեւորութիւն տալու, շարունակեց.

— Երբ այս սրինգին վրայ սկսիս եղանակ մը նուագել եւ միեւնոյն ժամանակ ձեր մտքէն բաղձանք մը յայտնես, իղձդ իսկոյն պիտի կատարուի:

Եւ տեսնելով փայտահատին դժգոհ դէմքը, Պաղտասար աւելցուց.

— Առ, առ այս սրինգը, բարեկամս, սակայն զգոյշ, պէտք չէ որ չափազանցութիւններ գործես եւ ջանաս որ, ըստ առաջնոյն, աղքատներուն եւ տնակներուն չզլանաս քու հիւրասիրութիւնդ եւ ողորմութիւնդ ...

×

Երբ երեք Մոգերը անյայտացան մեծ ճամբուն ծայրէն, փայտահատը որ միշտ ձեռքին ունէր սրինգը, դառնալով իր կնոջ, արհամարհական շեշտով մը ըսաւ.

— Կրնային աւելի կարեւոր նուէր մը ընել մեզի: Այսուհանդերձ, պիտի սկսիմ եղանակ մը նուագել, հասկնալու համար թէ կատակի մը զո՞հ եղանք թէ ոչ:

Եւ նախ քան նուագել սկսիլը, բացագանչեց.

— Կ'ուզէի այսօրուան մեր ճաշին համար ունենալ ճերմակ հաց, խոզի երշիկ եւ ընտիր գինիի շիշ մը ...

Եւ սկսաւ նուագել:

Ցանկարծ ժխոր մը յառաջացաւ եւ փայտահատին աչքերուն առջեւ պարզուեցաւ հրաշապատում տեսարան մը:

Սեղանը, որուն վրայ դրուած էր սպիտակ եւ նուրբ սփռոց մը, լեցուն էր ճերմակ հացով, խոզի երշիկով եւ ընտիր գինիով ...

Երբ մարդուկը վստահ եղաւ որ իր ունեցած սրինգը հրաշագործ յատկութիւններով օժտուած էր, այլեւս սանձ չդրաւ իր ցանկութիւններուն:

ԱՆՏՐԷ ԹԷՕՐԻԷ

(Մնացեալը յաջորդով)

ճարանները, որոնք ժամադրավայրն էին շատ մը ծանօթ նկարիչներու: Մոտիլեանին որ իր կենդանութեան չէր յաջողած ոչ իսկ նկար մը ծախել, իր մահէն անմիջապէս ետքը նոյն այդ նկարները ծախուեցան եւ դեռ կը ծախուին առասպելական գիներով: Շատ ալեկոծ կեանք մը ունեցած էր ան ինչպէս կը պատմեն իր ժամանակակիցները: Լման գիշերներ կ'անցընէր սրճարաններու մէջ ու առտուները զինքը կը գտնէին գինով, փողոցի մը նստարանին վրայ փռուած: Հակառակ իր այս անբնական կեանքին, ան սիրուած էր իր մտերիմներուն կողմէ: Անոնք կը զգային այս մարդուն տառապանքները: Գիտէին որ անոր գինովնալուն բուն պատճառը, իր նկարներուն հանդէպ ցոյց տրուած անտարբերութիւնն էր: Ամէն ճիգ կը թափէին այդ տառապանքը թեթեւցնելու համար, բայց ի զուր: Մոտիլեանին կը շարունակէր ալքոլի ու ծխախոտի վտառողջ մշուշին մէջ հիւծիլ: Իր մահէն օր մը ետքը՝ կինը, պատուհանէն նետուելով, անձնասպան կ'ըլլայ :

Այս ողբերգութենէն ետքը, Մոտիլեանի գործերուն գնահատումը ծայր տուաւ: Մոտիլեանին դարձաւ կուռք պաշտամունքի առարկայ ...:

Ցաւալի է որ այս ժապաւէնը պէտք եղած ձեւով չի ծանօթացներ մեզ նկարիչը: Հոն ցուցադրուած պատկերները կապ ունին անկասկած Մոտիլեանի կրած նիւթական դժուարութիւններուն եւ անոնց հետեւանք՝ երեւութական տառապանքներուն: Բայց իսկական Մոտիլեանին, իր ներքին յուզումներով ու տուայտանքներով, կը մնայ այս ժապաւէնին գլխաւոր անծանօթը: Հանդիսատեսը չի թափանցեր անոր հոգեկան աշխարհէն ներս: Բայց հարց է թէ կարելի՞ էր խտացնել այս մարդուն ներաշխարհը, իր արուեստագէտի հոգեկան հուժկու փոթորկումները, մէկ խօսքով անհուն տիեզերք մը քանի մը համադրուած պատկերներու մէջ: Ոչ: Ահա թէ ինչու հանդիսատեսը աւելի կը կապուի Ժէրար Ֆիլիփին, որ Մոտիլեանի դերը ստանձնած է քան թէ բուն ինքն Մոտիլեանին: Անկասկած Օֆիւլս, ինչպէս նաեւ Պէքէր այս ժապաւէնով ուզած են յարգանքի տուրք մը մատուցանել հանճարեղ արուեստագէտին, որ իր փառքի արշալոյսն իսկ ըմբոշխնելու հաճոյքը չունեցաւ ու տառապանքներու մէջ մեռաւ: Մեղք որ Պէքէր չէ հասկցած թէ նկարիչի մը երեւութական յուզումները չեն որ կը հետքրքրեն հանդիսատեսը, այլ անոր ներքին անտեսանելի տագնապները: Տոսթոյեւսքի մը շնորհիւ իր անհուն եւ եզակի տաղանդին յաջողած էր նկարագրել բարդ խառնուածքներու տէր մարդոց պատկերը: Ժապաւէնը չէր կրնար ըլլալ նոյնը եւ Պէքէր իբրեւ խելացի արուեստագէտ մը պէտք է գիտնար ատիկա:

Ժապաւէնը ունի դեռ ուրիշ թերի մասեր, որոնց ամենագլխաւորը 1900ական թուականներու Մոնփառնասի սրճարաններու եւ զանազան արուեստագէտներու հաւաքավայրերուն մթնոլորտին սխալ ու պակասաւոր պատկերացումն է: Ուրիշ հիմնական պակաս մըն ալ Մոտիլեանի նկարներուն բացակայութիւնը այս ժապաւէնին մէջ: Ինչպէ՞ս կարելի է կապուիլ նկարիչի մը՝ առանց իր գործը տեսնելու: Ճիշդ է որ այդ նկարներուն արդի տէրերը չեն ուզած նոյնիսկ փոխ տալ զանոնք, որպէսզի ժապաւէնը աւելի իրական գոյն մը կարենար ունենալ: Կ'ընդունինք որ պախարակելի է այս վերջիններուն կեցուածքը, որուն պատճառաւ ժապաւէնը շատ բան կորսնցուցած է իր հաղորդականութենէն:

Բայց բուն յանցաւորը այս պարագային մէջ Ժաք Պէքէրն է, որ կարծելով Մոտիլեանին ծանօթացնել՝ յաջողած է անոր ստուերը միայն ներկայացնել:

ԱՐԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ԼԱ ՍԻՈԹԱ (Ցառաչ).— Գաղութը՝ թմրութեան շրջանէ մը ետք, ստափումի նշաններ ցոյց կուտայ: Տակաւին նոր կը մտածուի կրթական մարմին մը ստեղծել՝ զարկ տալու համար հայ փոքրիկներու հայեցի դաստիարակութեան: Հ. Բ. Ը. Մ.-ը իր հովանաւորութեան տակ առած է այս գործը. սպասենք եւ յուսանք, մեր մատաղ սերունդին սիրոյն համար, թէեւ այնքան ալ յուսադրիչ չէ:

Ապրիլ 21ին Պոմոնի (Մարսէյլ) եկեղեցիին հովիւը՝ Տէր Համբարձումեան քահանայ եկած էր հոս, Ցարութեան պատարագին զուգընթաց՝ տօնելու համար Ապրիլ 11 – 24ի 43րդ տարեդարձը: Պատարագէն յետոյ խօսեցաւ յուզիչ քարոզ մը՝ ոգեկոչելով մէկուկէս միլիոն նահատակներուն յիշատակը. վեր հանեց մեր նախնիքներուն խաղաղասիրական ու շինարար ոգին.— Հայը ո՛չ միայն չընաջնջուեցաւ, այլ կ'ապրի ու կը ստեղծագործէ. այսօր թշնամին իսկ կը զարմանայ, թէ չքանալու դատապարտուած, անապատի աւազներուն վրայ կիսամերկ մնացած երախաները յաջողեցան ապրիլ եւ Ֆրանսայի մէջ թէ այլուր՝ կը շինեն, կը ստեղծագործեն, կը բարգաւաճին:

Քահանան իր խօսքը վերջացուց կոչ ընելով ժողովուրդին, որ սիրէ իր ազգը, հայրենիքը, դպրոցը ու եկեղեցին:

Օրուան պատշաճ եկեղեցւոյ լուսավառութեան համար նուիրատուութիւններ եղած էին Փարիզէն, որուն համար կրօն. ընկերակցութիւնը իր շնորհակալութիւնները յայտնեց:

Ս. ԲՐՈՒՏԵԱՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

—o—

Փարիզի եւ շրջակայից Հայ. Առաքելական եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան Կրթ. Յանձնաժողովը կը հաղորդէ.—

Կրթական Յանձնաժողովը իր վերջին նիստերուն մէջ զբաղեցաւ դպրոցներու ընթացիկ գործերով, մասնաւորապէս ուսուցիչ – ուսուցչուհիներու թոշակի յաւելման խնդրով: Նկատի ունենալով ապրուստի օրէ օր սղութեան պարագան:

Ուսումնասիրելով մեր նիւթական պայմանները, դժուարին կացութեան մը առջեւ գտնուեցանք, քանի որ մենք հաստատ եկամուտ մը չունինք, այլ մեր եկամտացոյին միակ աղբիւրն է եկեղեցիի պնակներուն հասոյթը եւ պատահական նուէրները:

Որպէսզի կարելիութիւն ունենանք թոշակներու յաւելումին, մեզ կը մնայ դիմել կրկին եկեղեցասէր եւ կրթասէր հասարակութեան օգնութեան:

Ուստի, այսու, հրապարակով կոչ կ'ընենք որ հասարակութիւնը աւելի առատաձեռն մօտենայ եկեղեցւոյն մեր պնակին, իսկ հարսանիքի, մկրտութեան եւ յուղարկաւորութեանց առթիւ իր նուէրի բաժինը չի զլանայ կրթական գործին համար:

Մասնաւորապէս կը խնդրենք հասարակութենէն որ յուղարկաւորութեանց առթիւ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներու շարքին, անտես չառնէ կրթական գործը, եւ դուրսը 8 – 10.000 ֆրանք արժող եւ մէկ օրուան միայն յատկացուած ծաղկեպսակի արժէքին գէթ մէկ մասը բարի ըլլայ տրամադրելու իր երախաներու ազգային դաստիարակութեան նուիրական նպատակին:

Մինչ այդ, Յանձնաժողովը որոշեց, այս տարեշրջանի դպրոցական հանդէսներու պատրաստութեան առթիւ, մէկ ամսական նուէր տալ մեր բոլոր ուսուցիչ – ուսուցչուհիներուն ի քաջալերութիւն իրենց աշխատանքին:

Յանձնաժողովը, յայտնուած ցանկութեանց ընդառաջելով, բանակցութեան մտաւ, Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութեան Փարիզի վարչութեան հետ, որպէսզի անոր կողմէ մատակարարուած թաղային շաբաթական դպրոցները միացուին եկեղեցիին ենթակայ դպրոցներուն, եւ այսպէս գէթ կրթական մարզին վրայ համերաշխութիւն մը գոյացուի: Ուրախ ենք որ երկու կողմերը սկզբունքով ընդունած են այս գործակցութիւնը:

Մօտակայ դպրոցական ամավերջի եւ 12 Հոկտեմբեր 1958 Թարգմանչաց տօնին Սորպոնի հանդէսներու պատրաստութեան մասին որոշուեցաւ ժողովի հրաւիրել մեր ուսուցիչ – ուսուցչուհիները:

Որպէսզի մեր դպրոցներուն աշակերտութեան եւ ծնողներուն միջեւ գիտակցական կապ մը ստեղծուի, Պ. Յակոբ Տէր Յակոբեանի առաջարկով, որոշուեցաւ ֆրանսական նախակրթարաններու ամսօրեայ վիճակացոյցի, այսինքն լիվրէի դրութիւն ստեղծել նաեւ մեր դպրոցներուն մէջ: Այսպէս, ծնողքները տեղեակ պիտի պահուին իրենց զաւակներուն կրթական մակարդակին եւ պիտի կրնան հսկել ու քաջալերել զանոնք:

ԴԻՒԱՆ

«ՏԷՅԼԻ ՀԵՐԸԼՏ»՝ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԻ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ.— Տէյլի Հերըլտ աշխատաւորական օրկանը հետեւեալ ձեւով կը ներկայացընէ ֆրանսական քաղաքականութիւնը.—

44 միլիոն Ֆրանսացիներուն քսան միլիոնը չափահաս է: Եթէ ասոնց բոլորն ալ քաղաքական նպատակներ հետապնդէին՝ Ֆրանսայի մէջ քսան միլիոն կուսակցութիւն պիտի ըլլար: Բայց, նկատելով որ բոլորն ալ վարչապետ ըլլալ չեն ուզեր, այդ պաշտօնին համար հազիւ 75 – 100 թեկնածու կայ ... ասոնց կարգին՝ ձեռնպահներու կուսակցութիւնը, որոնց նախագահին հաշուով՝ եթէ ձեռնպահները թեր քուէարկելու ըլլան իրեն՝ Ֆրանսան կառավարութիւն մը կ'ունենայ:

Աշխատաւորական պաշտօնաթերթը այս ձեւով ներկայացնելէ ետք Ֆրանսայի կառավարական տագնապը, հետեւեալ բնորոշումները կ'ընէր կարգ մը կուսակցութեանց շուրջ:

Չափաւորական.— Կը բաղկանայ Անկախներէ եւ Գիւղացիներէ, ինչպէս նաեւ փաշական քանի մը տարրերէ՝ Տիտ, ազատականներէ, ինչպէս՝ Փոլ Րէնօ: Նախագահը՝ Ռոժէ Տիւշէ, որուն համար համաձայնականներու խմբակին մասնակցիլ կը նշանակէ՝ զայն ղեկավարել:

Ընկերային հանրապետական.— Կոլեան, պատրաստ՝ զօրավիգ հանդիսանալու Զօրավարին որեւէ քաղաքականութեան, առանց գիտնալու թէ ի՛նչ է ան որովհետեւ ցարդ Տը Կոլ մարդու չէ ըսած թէ ի՞նչ է իր քաղաքականութիւնը:

Ժողովրդական Շարժում.— Ձախակողմեան քրիստոնեաներու խմբակցութիւն մը, որուն մաս կը կազմեն նաեւ Հրեաներ: Կէսը կ'ուզէ ըլլալ ընկերվարական, բայց կաթողիկէ ըլլալով՝ չի կրնար: Միւս կէսը կ'ուզէ յետադիմական ըլլալ՝ պահպանողականի տպաւորութիւն ձգելու համար. Ժորժ Պիտօ այս վերջիններէն է:

Ընկերվարական.— Ղեկավարը՝ Կի Մոլէ. թէեւ անդամները չեն սիրեր կուսակցութեան քաղաքականութիւնը, բայց կը հետեւին անոր:

Համայնավար.— Միակ կուսակցութիւնը, որ շա՛տ լաւ գիտէ թէ ո՛ւր կ'երթայ, ո՛ւր կ'ուզէ հասնիլ, կուրօրէն հետեւելով տրուած հրահանգին:

Երբ չարթուան կառավարական տագնապէ մը յետոյ Պիաժի կը պատրաստուի անգամ մը եւս ձերբակալուիլ, մինչ ուրիշ տղաք կը սկսին պատերուն վրայ փակցնել թռուցիկներ՝ կոչ ընելով Տը Կոլի, Խրուշչեւի, արիւնոտ յեղափոխութեան մը են..: Այս պայմաններուն մէջ, քաղաքական կուսակցութիւնները, մտահոգ, կը մտածեն թէ աւելի լաւ է անհամաձայն ըլլալ եւ զօրավիգ կանգնիլ մէկուն ... ուստի՝ նախագահը կ'որոշէ երջանիկ թեկնածու մը, որ կը պատրաստէ ծրագիր մը, ճիշդ տպալած կառավարութեան ծրագիրին նման: Բոլոր կուսակցութիւնները խանդավառութեամբ կը քուէարկեն, բացի փուժատականներէն՝ որ պոյքոթի կ'ենթարկեն Խորհրդարանը, եւ համայնավարներէն: Եւ Ֆրանսա կը վերսկսի քաղաքական իր սովորական կեանքին... մինչեւ յաջորդ անգամ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (179)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Բ.

ԱՍԼԱՆԸ ՈՐՊԷՍ ԲԺԻՇԿ

Վերադառնում էր գիշերը միայն, այն ժամանակ եւս, վարպետ Փանոսի հետ առանձնացած, երկար ու երկար խօսում էին: Այդ խորհրդակցութիւնները խլում էին նրանից գիշերային հանգստի մեծ մասը: Երբեմն նկատում էի՝ նրա մօտ գալիս էին անծանօթ անձինք, տարօրինակ հագուստներով, ինչ որ լեզուներով խօսում էին, եւ ստուերի նման անհետանում: Ասլանը ինձ մօտ ոչինչ չէր խօսում, նրա այդ ծածկամտութիւնը վրդովեցնում էր ինձ, երեւի, նա դեռ եւս իմ վրայ հաւատ չունէր:

Վարպետ Փանոսի տունը շատ նպաստաւոր էր Ասլանի համար ամէն տեսակ անձանց հետ տեսնուելու. այնտեղ ով ասէք՝ չէր մտնում. Նրա գործարանի առիթով, ամէն օր, շրջակայքից բազմաթիւ մարդիկ էին գալիս ու գնում: Իսկ նրա բժշկութիւնը ամէն կասկած փարատում էր. բժիշկը ամէն տեսակ անձինք իր մօտ ընդունելու իրաւունք ունի: Նրա մօտ գալիս էին հիւանդներ, կամ ձեւացած որպէս հիւանդներ, խօսում էին իրանց հիւանդութիւնների մասին: Ախ, որքան բազմատեսակ էին այդ հիւանդութիւնները, — բարոյական հիւանդութիւն ... մտաւորական հիւանդութիւն... հոգեկան հիւանդութիւն ... երկրի անկարգութիւնից առաջացած տնտեսական հիւանդութիւն ... բողոք եւ բողոք ամէն կողմից: Ամէն ոք դեղ ու դարման էր պահանջում: Բայց կարո՞ղ էր Ասլանը եւ այդ հիւանդութիւնների բժիշկը լինել: Նրա բժշկարանի մէջ կա՞ր արդեօք մի որ եւ իցէ դարման երկրի հասարակական փտութիւնը եւ անդամալուծութիւնը բուժելու համար: — Այդ հարցերը վճռելու համար՝ ես այն ժամանակ ոչ բաւական գիտութիւն ունէի եւ ոչ բաւական զարգացում: Բայց իբրեւ իսկական բժիշկ, Ասլանը, իրաւ որ, անգնահատելի էր:

Ասլանի դրութիւնը ես համեմատում էի մի շրջական կլեյագործի հետ, որ սովորաբար, մեծ զատիկը մօտենալու ժամանակ, թափառում է գիւղից գիւղ, ժանգոտած, փխրոտած պղնձեղէնները մաքրելու եւ կլայեկով պատելու համար:

Գիւղացիները իրանց բոլոր պղնձէ ամանները թափում են նրա մօտ, որովհետեւ գիտեն, որ մի ամբողջ տարի նրա երեսը այլ եւս տեսնելու չեն:— Այսպէս թափում էին բժշկի մօտ քաղաքացիները իրանց մօտ, եւ շտապում էին նրա ներկայութիւնից օգուտ քաղել: Ասլանը, որպէս գործից անվհատելի մարդ, չէր խնայում ամէնին իր օգնութիւն:

Կոկորդիս ցաւը բոլորովին անցել էր. մի քանի օրից յետոյ ինձ այնքան առողջ էի զգում, որ կարող էի տնից դուրս գալ: Բայց դրսում եւ մանաւանդ քաղաքում երեւնալու համար պատշաճաւոր հագուստ չունէի: Իմ հագուստը դեռ նոյնըն էր, ինչ որ Մարօն Սուրբ Աստուածածնի ուխտագնացութեան ժամանակ, մի կերպով կարկատեց ինձ համար: Բայց որքան մեծ եղաւ իմ ուրախութիւնը, երբ իմացայ, որ Ասլանը վաղօրօք հոգացել էր այդ մասին, գնելով շուկայից ինձ համար ամենապատուական հագուստներ: Ես իսկոյն հագնուեցայ, երբ Ասլանը յայտնեց, թէ դիտաւորութիւն ունի ինձ իր հետ տանելու: Թեթեւ նախաճաշիկից յետոյ, Ասլանը վեր առեց իր հետ զանազան տեսակ բժշկական դեղեր ու գործիքներ, մի մասն էլ ինձ տուեց, եւ մենք դուրս եկանք տնից: Նա ասաց, որ մի քանի հիւանդների այցելութիւն պիտի գործէ: Քաղաքում դեղատուն չլինելու համար, նա ումն որ բժշկում էր, դեղերն էլ ինքն էր տալիս, աղքատներին ձրի, իսկ հարուստներից փող էր ստանում:

— Դու գիտե՞ս քո դերը, Ֆարհատ, — ասաց նա, երբ դուրս եկանք փողոցը:

— Ի՞նչ դեր,— հարցրի ես, բոլորովին մոռացած լինելով այն պատուէրները, որ Վան քաղաքը մտնելուց առաջ, ճանապարհին տուել էր ինձ:

— Դու եւրոպացի բժշկի ճանապարհորդութեան առաջնորդ ես:— Հասկացա՞ր:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

հետեւ Եուկոսլաւները գաղափարական տեսակէտէն իրենք զիրենք աւելի մօտ կը զգան Խ. Միութեան, քան թէ Արեւ-մուտքին: Բայց ազգային համայնավա-րութեան կը հաւատան անոնք, ինչ որ հիմնովին կը փոխէ երկու ճակատներու մտածելակերպը :

Մոսկուա համայնավարներ կ'ուզէ՝ իր գերիշխանութեան ներքեւ: Թիթօ կը յայտարարէ.— Համայնավար ենք, բայց աւելի առաջ՝ Եուկոսլաւ :

Համագումարին փակումէն առաջ ըն-տրուեցաւ Կեդր. Կոմիտէն՝ 135 անդամ-ներով: Մառեչալ Թիթօ ստացաւ պատգա-մաւորներու ձայներուն ամբողջութիւնը՝ 1791 քուէ: Կեդր. Կոմիտէի Նախկին ան-դամներն ալ ընտրուեցան գրեթէ միաձայ-նութեամբ :

Նոր մարմինը անմիջապէս ընտրեց իր գործադիր կազմը: Մառեչալ Թիթօ վեր-ընտրուեցաւ կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար, իսկ Քարտէլ եւ Ռանքովիչ՝ իր օգնականները :

Եուկոսլաւ համայնավարներու Լիուպ-լիանայի համագումարը Խ. Միութեան դէմ գաղափարական պայքարը զօրացուց, ինչպէս կը չեչտէ միջազգային մամուլը:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՆԻՍ.—Հ. Յ. Դ. Գէորգ Զաւուչ խումբը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ իր ողբ. բարեկամին Բժ. Յակոբ Սիվրիհիսարլեանի կսկծալի մահուան առթիւ, ընտանեկան պարագաներուն :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻՆ

Փարիզի Աղք. Ընկերակցութիւնը շնոր-հակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նը-ւէրները Զատկուան տօներուն առթիւ :

Պ. Պ. Բողարեան 3000 ֆր., Աննիկեան հազար, Մարտիրոս Փէհլիվանեան երեք հազար, Մաթէոս Մաթէոսեան չորս հա-զար, Տիկին Մութաֆեան հինգ հազար, Պօյաճեան ընտանիք հինգ հարիւր, Օր. Ալիս Օհանեան (Լիոնէն) հազար, Ոմն հազար, Պ. Պ. Աւետիս Սրապեան հա-զար, Խաչիկ Եղիա հազար, Աստուածա-տուր Հարէնց հազար, Գէորգ Պապըր-ճեան տասը հազար եւ 12.000 ֆրանք արժողութեամբ ոչխար մը ծերանոցնե-րուն համար : Տէր եւ Տիկին Գաբրիէլ Փափազեան 2000, Տիկին Քիւրքճեան (Օլ-նէյ սու Պուայէն) հինգ հազար, Պ. Լե-ւոն Պետրոսեան երեք հազար, Պ. Յակոբ Կիւրիւնեան (Իզէր նահանգէն) երեք հա-զար ֆրանք :

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Շաւիլի եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները .—

Տէր եւ Տիկին Շնորհք Անդրէասեան (Ալֆորվիլ) հինգ հատ եկեղեցական չա-պիկ : Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Եալըքար-տաչեան (Մօնթրէօյ) հինգ հազար ֆր. իր հիւանդութենէն ապաքինման առթիւ : Պ. Անանիկ Անանեան, Այրի Տիկին Պօ-ղոսեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղ-կեպսակի հինգ հազար ֆրանք : Ոմն (Սէվրան) հինգ հազար ֆր. նոյն առթիւ: Տէր եւ Տիկին Պետրոս Սարգիսեան իրենց նորոգ հանգուցեալ մօրը Այրի Տիկին Քանթարճեանի մահուան քառասունքին առթիւ երկու հազար ֆր. Շաւիլի դըպ-րոցին :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ՝ Ցուչ երեկոյ մը, Պ. Կաճոյեանի սրճարանը՝ Րիւ էթիէն Տոլէ, 3 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն 12 :

Նախագահ՝ Տիկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Բանախօս՝ Պ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Նիւթ՝ Վասպուրականի գոյամարտը :

Խօսք կը տրուի փափաքողներու: Երգ, արտասանութիւն:

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները :

Մուտքը ազատ է :

ԾԱՆՕԹ.— Մէթրօ էքօլ Շարանթօնէն հանրակառք 103, իջնել Փլաս Ժան Կու-ժօն, Փըթի Փօն :

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
17, Rue Bleue, 17 — PARIS (9e)

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սե-րունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին կողմէ: Տեղի կ'ունենայ Մայիս 18, Կիրակի ժամը չորսէն մինչեւ կէս գիշեր:

ՍԱԼ ՏԷ ՖԷԹԻ ՄԷՋ

Րիւ վոլթէր, Ալֆորվիլ :

Նուագախումբ՝

Rico's Creol Band

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻՆ

Ողբ. Նշան Նազգաչեանի մահուան քա-ռասունքին առթիւ, իր այրին Տիկին Շու-շանիկ Նազգաչեան եւ զաւակները կը նը-ւիրեն չորս հազար ֆր. Կապոյտ Խաչին, եւ հազար ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար: (Ստանալ Յառաջ)էն:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Բարձր հովանաւորութեամբ Ֆրանսա-կան Կարմիր խաչին:

Նախագահութեամբ Ակադեմական Տօքթ. Թրէմօլիէրի :

Տեղի պիտի ունենայ 11 Մայիս, Կիրա-կի, ժամը 14.30ին, Սորպոնի մեծ Ամփի-թատրոնին մէջ, 47, րիւ տէ զ'Էքոլ, Մէթ-րօ Սէն Միշէլ եւ Օտէօն :

Սիրայօժար կը մասնակցին.—

ԺԱՆ ՊՈՒԱԹԷԼ Քոմէտի Ֆրանսէզէն,

ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ (դաշնակ),

ԱՐՏ. ԳՄԲԷԹԵԱՆ (արտասանութիւն),

ՆՈՒԱՐԴ ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ (երգ),

ՀԻՒԿԷԹ ԱԺՏԷՐԵԱՆ (դաշնակ),

ՊԷՐԹԻԼ ՄԻՒԿԷ (տաւիղ),

ՏԸ ՄՕՆՍՕ (թաւջութակ),

ԼՕԼԱ ՏԸ ՔԱՍԹՐՕ (սպան. պար),

ՍԵՐԺ ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ (Լը Ժէօն Վիր-թիւօզ տը լ'Հարմօնիքա),

Սօսի պարախումբին կողմէ հայկական պար, ղեկավարութեամբ Յասմիկ Քիւր-ճէրեանի եւ Նայիրի երգչախումբը, Հա-յաստանեան նոր երգերով, ղեկավարու-թեամբ Գէորգ Եանըքէկեանի :

Տոմսերու գինն է 200, 300 եւ 500 Ֆր.:

Ապահովել Հայ Կարմիր Խաչի կեդ-րոնատեղիէն, 15 րիւ Ժան Կուժօն, ինչ-պէս նաեւ Հայ Կարմիր Խաչի Փարիզեան շրջանի մասնաճիւղերէն :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Ուսանող զոյգ մը քաղաքին մէջ սենեակ կը փնտռէ, խոհանոցի դիւրութեամբ : Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան :

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԴԱՇՏԱԴՆԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Կազմակերպուած «Ահարոնեան» խում-բին կողմէ Մայիս մէկին դէպի Օզուար լա Ֆեռիէր:

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի բո-լոր փափաքողները: Ժամադրավայր՝ Կառ տը լ'Էսթ ժամը 9ին:

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարանին 1958 – 1959 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը բացուին ապրիլ15ին եւ կը փակուինՅուն. 15ին: Տեսչութիւնը ջերմօրէն կը խնդրէ որ դիմողները անպայման միասին բե-րեն իրենց զաւակներուն դպրոցական ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑԸ :

COLLÈGE S. MOORAT

26, Rue Troyon, Sèvres Tel. OBS. 18-28

Ա. Զ. Դ.

ԼԻՈՆԻ եւ շրջաններու Ազգ. Միութիւնը կը հրաւիրէ հաւատացեալ հայ ժողովուր-դը Մայիս չորսի կիրակի օրը ներկայ ըլ-լալ Լուի Պլան եկեղեցին: Պիտի պատա-րագէ եւ քարոզէ Հայրապետական պատ-ուիրակ Տ. Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան:

Նոյն օրը Սրբազան հայրը կիսասարկա-ւագութեան աստիճան պիտի տայ Պ. Յակոբ Թէրզեանի :

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Հ. Բ. Ը. Մ. միջմասնաճիւղային հա-մագումարը այս տարի տեղի կ'ունենայ Լիոնի մէջ Մայիս 3 եւ 4ին: Այս առթիւ տեղւոյն մասնաճիւղը նախատեսած է ճաշ մը ի պատիւ պատգամաւորական ժո-ղովին, Մայիս 3ին Շաբաթ իրիկուն Օթէլ Թէրմինիւսի մէջ, որուն ընթացքին պիտի յայտարարուի աղզօգուտ շատ կարեւոր որոշումներ ի մասնաւորի լիոնահայ գա-ղութին համար: Անոնք որ կը փափաքին մասնակցիլ այս ճաշին, պէտք է արձա-նագրուին մինչեւ ապրիլ 28 հետեւեալ հասցէներուն.— Պ. Կիւլպէնկեան 35 րիւ Տիւնուար, Պ. Թադէոսեան 97պիս, րիւ տը լա Փառ – Տիէօ :

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը այս Չորեք-շաբթի ժամը 21ին Քատէ սրճարանի վեր-նայարկը: Կը խօսի Պ. Վ. ՉԷՅԹՈՒՆ-ՑԵԱՆ, նիւթն է՝ Գալիք իրաւակարգին տակ հայ կուսակցութիւններու ապա-գան :

ՀԻԱՆԱԼԻ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Պրիւսէլի Միջազգային Ցուցահանդէսը եւ ծաղկազարդ Հոլանտան :

Չորս օր Փարիզէն Փարիզ ամէն բան մէջը 13.750 ֆրանք, մեկնում Մայիս 9, ժամը 8.03, վերադարձ Մայիս 12 ժամը առաւօտեան 6.43ին: Հանգիստ պանդոկ, լաւ ուտելիք: Պրիւսէլի ցուցահանդէսի այցելութիւն, Րոթերտամ, Տելֆթ, Լա Հէ, Շեվենինկըն, Լայտըն, տարեկան նշանաւոր ծաղկազարդ պտոյտը (Քորսօ Ֆլէօրի) եւ Քէօքընհօֆի նշանաւոր ծա-ղիկի ցուցահանդէսը :

Տեղերը սահմանափակ են, 14 հոգի, Դիմել կազմակերպիչին.— Ե. ՃԷՋԻՐ-ԵԱՆ, Սէն Րէմի լէ Շըվրէօզ, հեռ. 32:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԵՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Ար-ծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հը-րաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 20.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ըն-կերուհիները այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Յոյներու սրահը, 5 Րիւ Պօնր-փուա: Ներկայ պիտի ըլլայ Կեդր. վար-չութեան ներկայացուցիչը: Օրակարգ՝ վարչութեան ընտրութիւն: Ներկաներու թիւը բաւարար պիտի նկատուի :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ Նահանգ. Մուրատ Ռու-սումեանեան Միութեան ժողովը Կիրա-կի, 4 Մայիս կէսօրէ վերջ ժամը 4.30ին, Իսիի Խրիմեան վարժարանին սրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն եւ համակիր-ներէն անպայման ներկայ գտնուիլ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՇՔԵՂ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի պարտէզներուն մէջ :

ՅՈՒՆԻՍ 8, ԿԻՐԱԿԻ

Նախաձեռնութեամբ Մուրատ – Ռափա-յէլեան Նախկին Աշակերտաց Միութեան: Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՍԻՓԱՆ–ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբի վար-չութիւնը կը յայտարարէ թէ իր տարե-կան համերգը որ տեղի պիտի ունենար Մայիս 11ին՝

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Չխաչաձեւելու համար Կարմիր Խաչի հանդէսը :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երիտասարդ օրիորդ մը եւ երիտասարդ տղայ մը իբրեւ վաճառորդ (վանտէօր) հայկական հաստատութեան մը մէջ աշ-խատելու համար: Դիմել՝

ARDY, 86, RUE DE CLÉRY, PARIS 2

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ, տարեկան 3500 ֆր. վեցամսեայ 1900

Արտասահման՝ տարեկան 4000 ֆրանք ։ Հատը 15 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 30 ԱՊՐԻԼ

MERCREDI 30 AVRIL

1958

34ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8182 — 34EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 14ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3983

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՇԱՏ ԲԱՆ ԿԱՅ ԸՆԵԼԻՔ

Ապրիլեան Եղեռնի տարեդարձը տօնուեցաւ սրտայոյզ ջերմեռանդութեամբ Փարիզէն մինչեւ գաւառ ։

Պատասխանելով Ապրիլեան Սերունդի (Զ. Ո. Մ.) կոչին, Փարիզի Հայութիւնը՝ իր բոլոր դասակարգերով, առանց դաւանանքի խտրութեան, անցեալ հինգշաբթի երեկոյ ծայրէ ծայր լեցուցած էր Պլէյէլի մեծ սրահը ։ Աչքի կը զարնէր մանաւանդ մեծ թիւով երիտասարդներու ներկայութիւնը ։ Յուսատու երեւոյթ ։

Այս տարուան տօնակատարութիւնը եկաւ անգամ մը եւս հաստատելու թէ Մեծ Ոճիրէն քառասուներեք տարի վերջ ալ տարագիր բազմութիւնները — երէկի բեկորները — սփիւռքի մէջ մեծ յուզումով ու խանդաղատանքով կ՚ոգեկոչեն յիշատակը մեր մէկուկէս միլիոն նահատակներուն ։

Տարին մէկ անգամ վերապրողներս հաղորդուելով մեր մեռելներու հոգիին հետ, կ՚ուխտենք հաւատարիմ մնալ այն գաղափարականին, որուն համար զոհուեցան անոնք ։ Սակայն այդ գաղափարականը պէտք չէ գրուանի տակ պահել, ու յիշել միայն հանդիսաւոր վայրկեաններուն ։

Մեր նահատակներուն արիւնը արդարութի՛ւն կը պահանջէ 1915էն ի վեր ։ Անոնց հոգին խաղաղութիւն պիտի չգտնէ անդենականին մէջ, մինչեւ որ երկրագունդին ճակատագիրը վճռողները լսելով իրենց անդրաշխարհեան բողոքը՝ հատուցում չտան հայ ժողովուրդին ։

Մեր անշիրիմ մեռելները պիտի անիծեն մեզ՝ եթէ Մեծ Եղեռնէն ճողոպրածներս եւ մեր զաւակները մոռնանք իրենց Դատը ։ Եթէ չհետապնդենք զայն ամէն առթիւ աշխարհի Մեծերուն առջեւ ։

Ի՞նչ կ՚ընենք սակայն մենք ։

Մոռցած համահայկական, համազգային մեծ ցաւերը՝ գաղութներու մէջ կը զբաղինք պզտիկ, աննշան խնդիրներով ։ Կաթողիկոսի, պատրիարքի անվերջանալի վէճերով ։

Շատ կարճ ժամանակ մը միայն, 1945 Օգոստոս 15էն մինչեւ 1947 Հոկտ. 24 կրցանք քով քովի գալ, Փարիզի մէջ եւ գործակցիլ «Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբ»ին մէջ ։

Կրցանք ընդհանուր լեզու գտնել՝ Սեւրի դաշնագրին հիման վրայ «Միացեալ Հայաստան» պահանջելու համար Հինգ Մեծերէն ։

Յանձնախումբը լուծուեցաւ այն օրը, երբ Խորհրդային Միութեան առաջին պատուիրակը Վիշինսքին Միաց. Ազգերու կազմակերպութեան առջեւ պաշտօնապէս յայտարարեց թէ «Կարսն ու Արտահանը Վրաստանի կը պատկանին ․․․» ։

Այդ թուականէն ի վեր նահանջականներն ու «կատարուած իրողութեան» համակերպողները զաւալիք եղած՝ ամփոփուած են իրենց պատեանին մէջ ։

Սակայն շատ բան կայ կատարելիք՝ մեր Դատը կենդանի եւ վառ պահելու համար ։

Դաս առնե՛նք Հրեաներէն ։

Ապրիլ 27ի կիրակին յայտարարուած էր «Տարագրութեան Ազգային Օր», ի յիշատակ այն երկու հարիւր հազար տարագիրներուն, որոնք վերջին աշխարհամարտի ընթացքին անհետ կորսուած են աքսորավայրերու մէջ ։

Հրեաները լայնօրէն օգտագործեցին այդ «Օր»ը ։ Ֆրանսական մամուլն ու ձայնասփիւռը արժանի արձագանգը տուին այդ առթիւ կազմակերպուած ցոյցերուն ։

Ինչո՞ւ մեր տարագիրներն ու նահատակներն ալ մասնակից չդարձնէինք այդ Օրուան, մանաւանդ որ անիկա կը զուգադիպէր Մեծ Եղեռնի տարեդարձին ։

Տեղական թերթերը ո՛չ մէկ տող նուիրեցին մեր նահատակներու յիշատակին, ո՛չ իսկ ծանուցին կիրակի օրուան պատարագը Սաքրէ Քէօրի մէջ ։

Դեռ շատ բան կայ ընելիք ։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻԿՈՅԵԱՆ ՄՈՍԿՈՒԱ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

ԱՆԱԿՆԿԱԼ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Վերադարձի ճամբուն վրայ՝ Անաստաս Միկոյեան կարճ այցելութիւն մը տուաւ նաեւ Արեւելեան Գերմանիա ։ Այս անակնկալ այցելութիւնը մեծ զարմանք պատճառեց Արեւմտեան Գերմանիոյ ։ Կը կարծուի թէ համայնավար Գերմանիոյ վարիչները շատ գոհ չէին եղած խորհրդային պարագլուխի մը այցելութենէն՝ Արեւմտեան Գերմանիա․ որոշ մտահոգութիւն ալ ցոյց տուած են․ որեւէ թիւրիմացութեան կամ մտահոգութեան առաջքն առնելու համար է որ Միկոյեան Մոսկուայէն առաջ գացած է Արեւելեան Պերլին ։

Երկուշաբթի օր Խորհրդային Միութեան փոխ – վարչապետը այցելած էր Շթութկարտի Մերսէտէս գործարանները ։ Կրեմլինի «Թիւ – 2» մարդը մօտեցած է բանուորներու, սեղմած է անոնց ձեռքերը, հարց տալով թէ ի՞նչ են արդեօք իրենց վիճակէն․ դրական պատասխան ստանալով կ՚անցնէր յաջորդին, մինչ բանուորները պատիւներ կ՚ընէին ։

Տեսնելով կին մը՝ որ դանակով գետնախնձոր կը մաքրէ, Միկոյեան մօտեցած ու հարց տուած է, թէ արդիական գործիքներ չունի՞ գետնախնձոր մաքրելու համար․ ժխտական պատասխան ստանալով, ժպտելով մրմնջած է․—«Խե՜ղճ կին» ։

Զորս օր տեւող խորհրդակցութիւններէն ետք Դաշնակցային Հանրապետութիւնը եւ Խ. Միութիւն հրատարակեցին պաշտօնական զեկոյց մը, ուր երկու պետութիւններ կը շեշտեն թէ ամէն ջանք պիտի թափեն որպէսզի առկախ հարցերը լուծեն փոխադարձ հասկացողութեամբ, յարգելով երկու երկիրներու ներքին գործերուն միջամտելու չըլլալու սկզբունքը ։

Ընդհանուր ձեւով մեծ յուսախաբութիւն յառաջ բերած է Միկոյենի ճամբորդութիւնը ։ Ատրնաուըր այս առթիւ անգամ մը եւս համոզուած է, որ Գերմանիոյ վերամիացման հարցը չի կրնար սեղանի վրայ դրուիլ ։ Միկոյեան ժամանակավրէպ գտած է 1955ի Ժընեւի համաձայնութիւնը՝ այդ մասին ։ Անշուշտ իր այս քաղաքականութեան շուրջ բացատրութիւններ չէ տուած, սովորականին պէս անելի մատնելով ամէն հարց ։ Բազմաթիւ առիթներով առաջարկեց՝ որ Արեւմտեան Գերմանիա հրաժարի հիւլ. զէնքերէ ։

Համաձայնութեանց մաս կը կազմեն նաեւ այլ գործակցութիւններ․ Հրատարակուած զեկոյցին մէջ կ՚ըսուի թէ յառաջիկայ տարի դարձեալ բանակցութիւններ պիտի ըլլան՝ երկու երկիրներու մշակութային, գիտական եւ մասնագիտական կապերը զօրացնելու համար ։ Արհեստաւորներ պիտի փոխանակեն իրարու միջեւ ։ Պիտի բարելաւուին յարաբերութիւնները ։

Ա. Միկոյեան Վարչապետ Ատրնաուըրի հետ անհամաձայնութիւններ ունենալով հանդերձ՝ դիմած է խորհրդային ծանօթ քաղաքականութեան, իր շուրջ համակրանք ստեղծելու համար․ նկարուած է Վարչապետին հետ՝ ձեռք – ձեռքի, ժպտուն եւ խանդավառ երեւոյթով ։ Կայարանը՝ Քաղաքապետութեան կողմէ ծաղկեփունջ մը նուիրուած է իրեն․ Ա. Միկոյեան մեխակները հանելով բաժնած է կիներու եւ մանուկներու, ծաղիկներու ճամբով․․․ ժողովրդականութիւն շահելու համար ։

Ամէն պարագայի մէջ՝ ասկէ աւելին կարելի չէր սպասել ։

Ուշագրաւ է նաեւ այն պարագան, թէ Արեւմտեան երկիրներու լրագրողները երէկ հրաւիրուած էին Արեւելեան Պերլին, ներկայ ըլլալու համար կարեւոր իրադարձութեան մը, ինչպէս կը գրէ Ֆիկառօ ։

ՓԼԵՎԷՆ ԴԱՀԼԻՃԸ ՊԻՏԻ ԿԱԶՄԷ

ՆՈՐ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ, ԵԼՄՏԱԿԱՆ, ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ

Երկուշաբթի իրիկուն Բիէռ Փլեվէն ներկայացաւ Նախագահ Քոթիի, յայտնելով թէ կ՚ընդունի կազմել դահլիճը ։ Ելիզէի պալատէն դուրս ելած ժամանակ Փլեվէն յայտնեց թէ հակառակ իր կամքին պիտի չկրնայ շուտ կազմել դահլիճը ։ Համաձայն կանոնագրին, կիրակի օր ընտրուած Ընդհանուր Խորհրդականները, ժողով պէտք է ունենան Չորեքշաբթի, ինչ որ կը նշանակէ բազմաթիւ կուսակցական պարագլուխներու բացակայութիւնը՝ մայրաքաղաքէն ։ Հինգշաբթի կարեւոր կուսակցութիւն մը (հաւանաբար ընկերվարական) զբաղած է օրուան տօնին պատճառով, ուրեմն նշանակուած վարչապետը իր տեսակցութիւններուն կրնայ սկսիլ միայն Ուրբաթ ։

Փլեվէն չուզեր բարեխառն դահլիճ մը, կ՚ուզէ կարեւոր մարդիկ կարեւոր գործերու գլուխ ։ Եթէ վերջնական համաձայնութիւն գոյացած է Ալժերիոյ իր ծրագրին շուրջ, նոր դժուարութիւններ կրնան ծագիլ տնտեսական եւ ելմտական հարցերու շուրջ, որոնք անուղղակի թէեւ բայց մեծ մաս կը կազմեն Ալժերիոյ հարցին ։ Դժուար թէ Փլեվէն կարենայ առանց նոր տուրքերու (70 – 80 միլիառ կը նախատեսուի) լուծել խնդիրը ։

Ընկերվարականներու դիրքէն կախում ունի այս անգամ ալ Ժողովրդական Շարժումին դիրքը ։ Ընկերվարականները որ Մայիս 2ին պիտի գումարեն իրենց Ազգային Խորհուրդը հաւանաբար թեր քուէարկեն բայց մերժեն մասնակցիլ դահլիճին ։

Փլեվէն պիտի չկրնայ կիրակիէն առաջ դահլիճը կազմել, երկուշաբթի կամ երեքշաբթի ներկայանալ Ազգ. Ժողովին ։ Արդէն նախագահ Լը Թրոքեր հազիւ վերադարձած կ՚ըլլայ Պուէնոս – Այրէսէն ուր մեկնեցաւ երեքշաբթի ։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Մինչ Փլեվէն կ՚աշխատի մեծամասնութիւն մը գոյացնել իր ալժերիական քաղաքականութեան շուրջ եւ Թանժէի մէջ Հիւս. ափրիկեան երկիրները կ՚աշխատին «Մաղրէպեան Միութիւն»ը իրականացնել, կացութիւնը նոյնը կը մնայ Ալժերիոյ մէջ ։

Թանժէի ժողովին բացման նիստը թէեւ արաբերէն ճառերով եղած է, բայց այնուհետեւ խօսակցութիւնները եղած են գաղտնի․ օրակարգի նիւթերը երէկ գրած էինք․ ծանօթ չէ սակայն՝ թէ ի՛նչ որոշում տուին ։ Նկատի ունենալով որ Մարոքի, Թունուզի եւ Ալժերիոյ արաբերէն լեզուները տարբեր են իրարմէ եւ ղեկավարներէն շատեր ալ չեն գիտեր իրենց մայրենի լեզուն, հակաֆրանսական շարժումին պարագլուխները խօսած են․․ ֆրանսերէն լեզուով ։

(Շարունակութիւնը կարդալ ․Դ․ էջ)

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ ՆԱՄԱԿԸ ԽՐՈՒՇՉԵՒԻՆ

Պատասխանելով Խրուշչեւի վերջին նամակին, Նախագահ Այզընհաուըր կարճ նամակ մը ղրկեց ։

560 բառերէ բաղկացած Այզընհաուըրի նամակին մէջ ոչ մէկ վիրաւորական նախադասութիւն կայ․ Նախագահը նոյնիսկ չի կասկածիր Խ. Միութեան «բարի նպատակներ»ուն վրայ ։

«Մեծ»երու ժողովին յաջողութեան համար Այզընհաուըր անգամ մը եւս կ՚առաջարկէ «ամէն ինչ սկիզբէն սկսիլ» ։ Կարելի՝ է ուսումնասիրել միջազգային հսկողութեան մը եղանակները եւ աւելի լաւ պիտի ըլլար՝ եթէ Կրեմլին զօրավիգ կանգնէր այս առաջարկին ։

Նախագահը կը յիշեցնէ թէ Ապրիլ ութին առաջարկած էր դադրեցնել ռազմամթերքներու արտադրութիւնը, պակսեցնել պահեստի զէնքերը, սահմանափակել կամ ընդհատել հիւլէական փորձերը եւ այս բոլորը՝ միջազգային յանձնախումբի մը հսկողութեամբ ։

Ամէն ինչ կապուած է իրարու եւ առաջին անգամն է որ Արտաքին նախարար Տըլըսն ալ «մեղմ» քաղաքականութիւն մը ցոյց կուտայ Խ. Միութեան հանդէպ, դրական արդիւնքի մը սպասելով ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՆԱՍՐԻ բացակայութեան Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան ղեկավարութիւնը պիտի ստանձնէ մառեշալ Ամէր․ միւս կողմէ մեծ կարեւորութիւն կ՚ընծայուի Նասրի Մոսկուա այցելութեան ։

ԱՏԷՆԻ մէջ բրիտանական ուժերը դժուարութեան մատնուած են․ 300 ըմբոստները սկսած են նոր շարժումին․ անգլիական օդանաւերը ռմբակոծեցին ապստամբներու կեդրոնները ։

ԽՐՈՒՇՉԵՒ շնորհաւորական հեռագիր մը ղրկեց մառեշալ Թիթոյի՝ իր վերընտրութեան առթիւ․ Խրուշչեւ կը մաղթէ որ երկու երկիրներու բարեկամութիւնը զօրանայ ։

ԱՆԳԼԻՈՅ պաշտօնական շրջանակներուն համաձայն՝ Լոնտոն համամիտ է խորհրդային այն առաջարկին, որ Լեհաստան եւ Չեխոսլովաքիա մասնակցին Մոսկուայի մէջ տեղի ունենալիք ժողովին, որ պիտի պատրաստէ «Մեծ»երու հանդիպումը ։

ՄԱԼԹԱՅԻ մէջ ծանր միջադէպեր պատահեցան 24 ժամուան գործադուլի ընթացքին՝ բողոքելու համար կղզիին մէջ Անգլիոյ վարած քաղաքականութեան դէմ ։ Զինուորական կառք մը կրակի տրուեցաւ եւ խանգարուեցան ձայնասփիւռի գիծերը՝ որպէս զի կարելի չըլլայ սփռել պաշտօնական զեկոյցը ։

ԱՆԳԼԻՈՅ կառավարութիւնը կը հաղորդէ թէ ջրածին ռումբի մը փորձը կատարած է Խաղաղականի մէջ, մեծ յաջողութեամբ ։

ՆՈՐՎԷԿԻՈՅ ձայնասփիւռէն Նոպէլեան մրցանակաւոր Տոքթ. Շուէյցըր ջատագովեց Ռափացքիի ծրագիրը եւ առաջարկեց որ Միացեալ Նահանգները դադրեցնեն հիւլէական եւ ջրածին ռումբի իրենց փորձերը ։

ԻՍՐԱՅԷԼԵԱՆ մամուլին համաձայն հրեայ երիտասարդներ Ֆրանսա պիտի գան հիւլէական գիտութեանց հետեւելու համար ։

ՖԼՈՐԻՏԱՅԻ մէջ սինակոկ մը եւ սեւամորթերու յատուկ դպրոց մը պայթեցան․ միայն նիւթական վնասներ կան ։ Ոստիկանութիւնը չէ կրցած ձերբակալել յանցաւորները, որ նախապէս թերթի մը հեռաձայնած էին թէ Հրեաներու եւ Սեւամորթերու կեդրոնները պիտի պայթեցնեն ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԳՐԱՒՈՐ ԵՒ ԲԱՆԱՒՈՐ ԽՈՍՏՈՒՄՆԵՐԸ

Ա.

Կարմիր բանակի 40րդ տարեդարձի առիթով պաշտպանութեան նախարար Մալինովսկին իր ճառին մէջ կը յայտարարէր. «Մենք ի վիճակի ենք այնպիսի մի հարուած հասցնել նախայարձակին, որ մի անգամ ընդ միշտ խափանուին այն ջանքերը, որոնցմով աշխատում են արգելք հանդիսանալ Խորհրդային Ռուսիոյ դէպի համայնավարութիւն յառաջանալուն»:

Այստեղ է թաղուած շան գլուխը :

Աշխարհի խաղաղութեան սպառնացող մեծագոյն վտանգը, որ կը հանդիսանայ Խորհրդային Ռուսիոյ համայնավարութիւնը, միշտ կ'ուզէ տարածուիլ, յառաջանալ, թափանցել ու տիրել աշխարհին: Այսպէս է եղել Լենինէն մինչեւ Խրուշչեւի օրերը: Համայնավարութեան պայքարի ընթացքին, բոլոր տեսակի միջոցները ներելի են, որովհետեւ բարոյական սկզբունք, բարոյական ըմբռնում անոնց համար բուրժուական մտածողութիւն եւ բուրժուական հասկացողութիւն է :

Համայնավար կուսակցութեան եւ համայնավար վարդապետութեան գլխաւոր մեկնաբանը, որ կը հանդիսանայ Լենինը, յաճախ կը յայտարարէր «համաշխարհային յեղափոխութեան եւ համայնավարութեան շահերը աւելի անհրաժեշտ են մեզ համար, քան թէ մեր ազգային եւ պետութեան շահերը» այսպէս կը քարոզէր, երբ հոկտեմբերեան յեղափոխութեան շրջանին Պետրոգրատի փողոցներում կը յայտարարէր՝ կեցցէ քաղաքացիական կռիւը : –

Իրենց ղեկավարող միակ սկզբունքը ռուսական համայնավարութեան գաղափարի յաղթանակը եղաւ: Պայքարը կը շարունակուի մինչեւ այսօր: Ռուսական չարաշուք բոլշեւիզմը հրապարակ իջաւ յանդուգն նման լոզունկներով, միաժամանակ եւ «համաշխարհային յեղափոխութեան» եւ «միջազգային համայնավարութեան» անունին տակ, դրախտի վերածելու համար աշխարհը: Եւ այդ պայքարի ճամբուն վրայ քառասուն տարիներու ընթացքին միլիոնաւոր մտաւորականներ, քաղաքական գործիչներ, զինուորականներ, հոգեւորականներ, խողխողած ու ջարդուած են բանտերուն, աքսորավայրերու եւ հեռաւոր Սիպերիոյ ճամբաներու վրայ: Ռուսական չարաշուք բոլշեւիզմը քանդեց հիմնովին մարդկային բարոյականութեան եւ քաղաքակրթութեան բոլոր հիմերը, դարձնելով անհատն ու քաղաքացին, ստրուկ, ճորտ եւ մեքենայ :

1861 Թ. Ռուսիոյ կայսեր Ալեքսանդր Բ. վերջ տուաւ Ռուսաստանի ճորտատիրութեան, սակայն 1917 Թ. ռուս բոլշեւիկները նոր տեսակի աւելի ահաւոր, ու աւելի վատթարագոյն ճորտատիրութիւն ստեղծեցին համայն Ռուսիոյ մէջ եւ թէ աշխարհի ութերորդ հողամասի վրայ, որոնք դեռ կ'ուզեն աւելի առաջանալ ու աւելի թափանցել դէպի ազատ աշխարհը:

Ռուսական բոլշեւիզմը իր մութ ու դաւադիր նպատակին հասնելու ու ձգտելու համար, ոտնակոխեց ու խորտակեց մեծ ու փոքր ազգերու ինքնորոշման եւ անկախութեան բոլոր իրաւունքները եւ ձուլեց մեծ Ռուսաստանի արիւնոտ կոմունիզմի ամանի մէջ: Իր ճառերուն եւ գրութիւններուն մէջ 1918 Թ. Լենին կ'ըսէր. «Երբ անհրաժեշտութիւն կայ պէտք է գործադրութեան մէջ դնել խորամանկութիւնը եւ ճարպիկութիւնը»:

Խորամանկութեամբ եւ ճարպիկութեամբ եւ միաժամանակ կեղծ խոստումներով 1918 Թ. չնայած իրենք փոքրամասնութիւն կը կազմէին, զէնքի ուժով ցրուեցին Պետրոգրադի մէջ ռուսական վերջին Սահմանադիր ժողովը գրաւելով Տաւրիկեան պալատը: Սահմանադիր ժողովի նախագահ Սոց. Յեղափոխական Վ. Չէրնով սպառնալիքով վար իջեցուցին բեմէն եւ Լենին հրահանգեց գիհերուան պահուն: «Ոչ ոքի թոյլ չտալ մտնել Տաւրիկեան պալատը» աւելցնելով. «Միակ միջոցը գնդակներն են»:

Եւ վերջին անգամ 1918 Յունուար18ին լուսաբացի սարսափի տակ եւ զէնքի ուժով ցրուեցին ռուսական սահմանադիր ժողովը եւ Պետրոգրադի Տաւրիկեան պալատի դռները, ընդմիշտ փակուեցին ռուս ժողովուրդի հարազատ ներկայացուցիչներու առջեւ :

Այդ գիշեր, լայնածաւալ մեծ Ռուսաստանը մտաւ խորունկ սուգի մէջ: Բռնութիւնը եւ կոպիտ ուժը յաղթանակած էին, եւ կը շարունակուին մինչեւ մեր օրերը, թունաւորելով խաղաղ աշխարհը :

Տասնեակ տարիներ իբրեւ աքսորականներ Լենին, Տրոցքի, Բուխարին, Ռադեկ, Զինովիեւ եւ ուրիշները կը գտնուէին արտասահման, մասնաւորապէս Զուիցերիա: Ճարպիկութեամբ ու խորամանկութեամբ, ինչպէս կ'ըսէր Լենին, կրցան կայսերական Գերմանիոյ միջոցաւ եւ օգնութեամբ գաղտնի կերպով, դրամական մեծ գումարներով, հասնիլ մինչեւ Ռուսական հողը :

Գերմանական գաղտնի սպայակոյտի պետ Լիւտէնտորֆ յաջողեցաւ այդ գործը գլուխ հանել եւ Լենինին եւ իր ընկերներուն ուղարկել Ռուսաստան, ներքին յեղափոխութիւն առաջ բերելու համար, լուծարքի ենթարկել կայսերական մեծ Ռուսաստանը, քայքայել պետական եւ զինուորական մեքենան եւ զինադադարի սկզբունքը յառաջ տանիլ եւ կոչ ուղղել ռազմաճակատներու վրայ գտնուող յոգնած զինուորներուն . «դէպի տուն», հիմը դնելով ռուսական չարաշուք բոլշեւիզմին: Գերմանական առատ դրամներով ռուսական բոլշեւիզմը ոչ միայն չարիք հանդիսացաւ Ռուսիոյ համար, այլեւ մեծ ու փոքր ոչ ռուս ազգերու եւ ժողովուրդներու համար :

Կայսերական Գերմանիան հասած էր իր նպատակին, Լենինի եւ իր ընկերներու միջոցաւ պառակտելու համար զինակիցները եւ քայքայելու համար ներքնապէս երբեմնի հզօր Ռուսիան: Եւ այդ օրուընէ Լենինէն մինչեւ Խրուշչեւ, ռուսական պետութեան ղեկը, կը գտնուի համայնավար կուսակցութեան ձեռքը :

Ինչպէս նացի Գերմանիան կ'երգէր. «Գերմանիան ամէն բանէ վեր», այնպէս ալ քառասուն տարի է, որ համայնավար կուսակցութեան վարիչները եւ ռուսական բոլշեւիզմը կ'երգէ «Համայնավարութիւնը ամէն բանէ վեր»: Եւ այդ է պատճառը որ Խորհրդային Ռուսիոյ մէջ մի իշխանութիւն կայ եւ մի կուսակցութիւն, որ կը խորհրդանշէ համայնավարութիւնը: Համայնավարութիւնը ոչ ազգութիւն կը ճանչնայ եւ ոչ ալ հայրենիք, անոր ազգն ու հայրենիքը համայնավարութիւնն է եւ համաշխարհային յեղափոխութիւնը: Համայնավարութիւնը եղաւ միշտ եւ ամէն տեղ ազգադաւ եւ հայրենադաւ, որ կարողացաւ զէնքի ուժով եւ դաւադրութեամբ գրաւել մի շարք երկիրներ, մէջը լինելով Հայաստանը :

1920 Նոյեմբերին, Խորհրդային Ռուսի[illegible] մեծ բռնապետը, Ստալին, Մոսկուա[illegible]պաշտօնական իրենց «Իզվեստիա» թերթին [illegible] կը գրէր. «Պէտք է արագացնել ամէն [illegible] Հայաստանի ազատագրումը Դաշնակ [illegible]ագործներու լուծէն» վրայի մեծ ոճրագոր[illegible], որուն ձեռքերը թաթախուած են տասնեա[illegible] հազարաւոր մարդկանց արեան մէջ, պէտք է որ [illegible], թէ Դաշնակները ոչ թէ ոճրագործներ են, այլ շատ յաճախ պատժել են անողորմ կերպով Հայ եւ օտար ոճրագործները ...

Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՈՐՈ՞ՆՔ ԷԻՆ ԼԵԳԷՈՆԻ ՀԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐԸ

●

Մեր ժամանակակից պատմութեան համար կ'արժէ ներկայացնել թէ որոնք էին, եւ որտեղէն եկած, Արեւելեան Լեգէոնի հայ կամաւորները :

Ընդհանրապէս միայն Ճէպէլ – Մուսայի ռազմիկները կը յիշուին, մինչդեռ շատ աւելի լայն շրջանակներէ եկաւ ազգային մասնակցութիւնը :

Ճէպէլ – Մուսացիները Լեգէոնի ստեղծման գրգապատճառը եղան եւ անոր կորիզը : Տուին մօտաւորապէս 500 կամաւոր: Քաջ ու չարքաշ լեռնականներ էին, կրանիտէ յամառութեամբ օժտուած:

Այդ առաջին խումբին միացան շուրջ երկու հարիւր Եգիպտահայեր, շնորհիւ Ազգային պատուիրակութեան Եգիպտոսի մասնաճիւղին գործունէութեան :

Երրորդ խումբ մը Մարտ 1917ին հասաւ Կիպրոս, ուր կը մարզուէր Լեգէոնը: Այդ կամաւորները, թուով 236 հոգի, նախապէս կը պատկանէին Միջագետքի Թրքական բանակին: Գերի էին ընկած Անգլիացիներուն ձեռքը եւ Հնդկաստան փոխադրուած: Հոն փափաք էին յայտնած նորակազմ Լեգէոնին մէջ ծառայել: Ասոնց հետեւեցան մի քանի ուրիշ գերիներու խմբակներ Սինայիի ճակատէն: «Գերիները» ինչպէս կը կոչէինք զանոնք, գրեթէ բոլորը բնիկ էին Մեծ Հայքէն: Տարիներով արդէն ծառայած էին Թրքական բանակին մէջ, ուր ոմանք ենթասպայի աստիճան ունէին: Զինուորժութեան մէջ թրծուած ու կարգապահ խումբ մը: Երբ զօրավար Պայուն քննական առաքելութեամբ Կիպրոս եկաւ, տեսնելով «գերիներու» մարզական փորձերը, բացականչեց հիացումով. «Սա, սէ լա վիէյ կարտ....»

Ճէպէլ – Մուսացիները, Եգիպտահայերը եւ «գերիները» կազմեցին առաջին գունդը (պաթայեոն):

◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆◆

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ԵՐԵՔ ՄՈԳԵՐՈՒՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Առաւօտէն մինչեւ իրիկուն սկսաւ նուագել եւ պահանջել իր գլխէն անցածը ..

Ունեցաւ գեղեցիկ հագուստներ՝ իրեն, կնոջը եւ իր զաւակներուն համար: Առատ դրամ կը տեղար հիմա եւ միշտ ունէր թանկարժէք համադամներով զարդարուած սեղան մը :

Եւ քանի որ պարզ բաղձանքով մը հիմա այլեւս ամէն բան կրնար ունենալ, խեղճուկ ու աղքատ փայտահատը քիչ ժամանակէն դարձաւ իր գիւղակին եւ բոլոր շրջակայքին ամենահարուստ անձնաւորութիւնը :

Հիմա, իր աղքատիկ ու կիսակործան խրճիթին տեղ կառուցուած էր հրաշալի դղեակ մը, հարուստ կահ – կարասինեբով եւ թանկարժէք գորգերով :

Երկար տեւեց այդ դղեակին կառուցումը եւ արժեց ամբողջ գանձ մը ...

Եւ երբ պատրաստ էր արքայական բնակարանը, փայտահատը որոշեց մեծ կոչունք մը սարքել եւ հրաւիրել իր շրջանին մեծամեծները, տօնելու համար իր շքեղ դղեակին բացումը :

Ճոխ սեղանի մը շուրջ, որ կը պսպղար լուսաշող ջահերու եւ արծաթեայ սպասներու արձակած լոյսին ներքեւ, հաւաքուած էին շրջանի բոլոր մեծատուններ :

Տանուտէրը իր տիկնոջ հետ նստած էր սեղանին գլուխը, մինչ նուագածուները՝ որոնք տեղաւորուած էին վերնատունը, կը նուագէին ընտիր եղանակներ :

Որպէսզի խնջոյքը որեւէ կերպով խանգարուէր եւ կոչնականները անհանգիստ չըլլային, տանուտէրը հրամայած էր որ ոչ մէկ մուրացիկ, ոչ մէկ աղքատ եւ ոչ մէկ խնդրարկու իրաւունք ունենար ներկայանալ այդ օրը :

Եւ որպէս զի իր հրահանգները կէտ առ կէտ գործադրուին, փայտահատը վարձած էր երկու հսկայատիպ մարդիկ, որոնց պաշտօնն էր դղեակին արտաքին դրան առջեւ հսկել եւ առաջին ներկայացող աղքատը կամ խնդրարկուն օճիքէն բռնելով դուրս վռնտել :

Այսպէս, վստահ որ այլեւս որեւէ ձեւով իր քէֆը պիտի չխանգարուէր, փայտահատը իր կոչնականներուն հետ բոլորովին նուիրուեցաւ կերուխումի եւ զուարճութեան, նուագարաններու խելացնոր ժխորին մէջ...

×

Ճիշդ այդ իրիկուն էր որ, երեք մոգերը իրենց ընծաները Յիսուս Մանուկին ոտքերուն առջեւ դնելէ ետք, կը վերադառնային Բեթղեհեմէն:

Երբ անտառէն կ'անցնէին, ճանչցան այն գիւղակը, ուր գիշերած էին եւ տեսան դղեակը՝ լոյսերու մէջ ողողուած:

Գասպար զուարթ շեշտով մը ըսաւ Պաղտասարին.

— Հետաքրքիր եմ գիտնալու թէ մեր մարդուկը, որ քու ընծայած սրինգէդ օգտուած ըլլալ կը թուի, արդեօք յարգա՞ծ է իր խոստումը եւ բարի ու հանդուրժող եղա՞ծ է աղքատներուն եւ տնակներուն հանդէպ :

— Տեսնենք, պատասխանեց Պաղտասար, կտրուկ:

Անմիջապէս, մեր երեք մոգերը ծպտուեցան իբրեւ մուրացիկներ, իրենց պերճ հագուստները փոխարինեցին ցնցոտիներով, եւ մօտենալով դղեակին գլխաւոր մուտքին խնդրեցին որ այդ գիշերուան համար օթեւան շնորհէին իրենց :

Շատ դէշ ընդունելութիւն մը գտան, եւ երբ մեծ աղմուկ յառաջացնելով կը պնդէին իրենց խնդրանքին վրայ, տանուտէր փայտահատը գլուխը առաջին յարկի պատուհանէն դուրս հանելով, երբ տեսաւ որ մուրացիկներ էին աղմուկ յարուցանողները, անմիջապէս հրամայեց որ դղեակին հսկայ գամփռները արձակեն խեղճ մուրացիկներուն վրայ :

Այս վերջինները, լեղապատառ, հազիւ կրցան մազապուրծ ազատիլ կատաղած գամփռերուն ճիրաններէն :

— Կը կասկածէի արդէն, մրմնջեց Գասպար թերահաւատ շեշտով մը:

Արդարեւ, այս վերջինոյն ոտքը վիրաւորուած էր շուներէն մէկուն ժանիքովը՝

— Աղէկ, աղէկ, որոտաց հսկայամարմին Մելքոնը, մեր մարդուկը թող չկարծէ թէ այսքանով պիտի վերջանայ այս գործը: Պիտի սորվեցնեմ իրեն թէ մինչեւ ուր կրնայ հասնիլ երեք մոգերուն վրէժխնդրութիւնը ...

Այսուհանդերձ, կոչնականները կը շարունակէին իրենց խնջոյքը, ուրախ ու զուարթ :

Այդ միջոցին, տանուտէրը, խոշոր դանակ մը բռնած, զբաղած էր պատառիկներու բաժնելու այն կարկանդակը, որ մասնաւորապէս պատրաստել էր տուած այդ օրուան հանդիսութեան առթիւ:

Յանկարծ, դուրսէն լսուեցաւ կառքի մը թաւալող անիւներուն ձայնը :

Տանուտէրը, գլուխը դարձեալ պատուհանէն դուրս հանելով, այս անգամ տեսաւ շքեղ կառք մը, համակ ոսկեզօծ ու նստարանները թաւիշեայ :

Կառքին մէջ նստած էին երեք հոգի, զգեստաւորուած արտաքոյ կարգի շքեղութեամբ :

Իսկոյն տանուտէրը ցատկեց իր տեղէն, ընդառաջ գնաց հասնող հիւրերուն եւ անձամբ առաջնորդեց նորեկները դէպի կոչունքի դահլիճը:

Մեր երեք մոգերը ներս մտան :

Բոլորին աչքերը դարձան դէպի նոր հիւրերը:

Անոնք վեհափառ շուքով մը անցան բոլորին առջեւէն եւ հասան մեծ սեղանին քովիկը :

Այդ պահուն, փայտահատը որ ճանչցած էր իր տնակին մէջ գիշերող երեք անձերը, մեղրածորան խօսքերով մօտեցաւ անոնց եւ խնդրեց որ հաճէին տեղ գրաւել սեղանին շուրջը :

— Շնորհակալ ենք, ըսաւ Պաղտասար, չոր ու ցամաք շեշտով մը: Երբեք պիտի չյօժարէինք ուտել հացը այնպիսի մարդու մը որ այնքան դէշ կերպով կ'ընդունի ընչազուրկները:

— Արդարեւ, շնորհաւորելի է ձեր ընթացքը, որոտաց Մելքոն : Այսպէ՞ս կը յարգէք դուք ձեր խոստումը :

— Ա՛հ, այդպէս կատղած շուները կ'արձակես մուրացիկներու վրայ, գոչեց Գասպար, շփելով իր վիրաւոր ոտքը : Սպասէ, այնպիսի եղանակ մը պիտի նուագեմ քեզի, որ ցարդ լսած չըլլաս երբեք ...

Եւ գրպանէն հանելով փայտահատին նուիրուած սրինգին յար եւ նմանը, զայն հնչեցուց ահեղ ձայնով մը...

Ակնթարթի մը մէջ սեղանը, կոչնականները, հսկայ դղեակը չքացաւ եւ թշուառ փայտահատը ինքզինքը գտաւ իր խարխուլ խրճիթին առջեւ, մերկ ու բոկոտն, ցնցոտիներու մէջ ծածկուած իր կնոջ եւ երախաներուն հետ :

— Բարեբախտաբար սրինգս ունիմ, մտածեց ան...

Սակայն ի զուր փնտռեց հրաշագործ նուագարանը իր ծակ գրպաններուն մէջ..

Սրինգը անհետացած էր, ինչպէս անհետացած էին երեք Մոգերը :

ԱՆՏՐԷ ԹԷՕՐԻԷ

Մինչ այդ, Փարիզի Ազգային պատուիրակութիւնը, համաձայնութեամբ ֆրանսական բարձր հրամանատարութեան, Ամերիկա ղրկած էր երեք պատգամաւորներ – Դաշնակցական, Հնչակեան եւ Ռամկավար կամաւորական շարժման զարկ տալու համար: Բուռն հայրենասիրութեամբ տոգորուած՝ Ամերիկահայութիւնը խանդավառութեամբ պատասխանեց իրեն ուղղուած կոչին եւ 1917 ամռան առաջին Ամերիկահայ կամաւորները հասան Կիպրոս: Դժբախտաբար նաւային փոխադրութեանց դժուարութիւնները սանձեցին ստեղծուած թափը եւ 1918ի սկիզբը հազիւ 1600 – 1700 կամաւորներ Ամերիկայէն ընդունուած էին Լեգէոնի շարքերուն մէջ: Այդ ժամանակ Միացեալ Նահանգները պատերազմի մէջ մտած ըլլալով՝ նախընտրեցին Հայերը պահել իրենց բանակին համար: Քաջ, արթուն եւ աշխոյժ տղաք էին Ամերիկահայ կամաւորները, եւ յաճախ կատակասէր:

Առանցմէն մօտ հազար հոգիներ կազմեցին Բ. գունդը:

Մնացեալը միացուեցաւ մի քանի հարիւր նոր գերիներու որոնք Պաղեստինի ճակատէն հասած էին եւ կազմեց Գ. գունդ մը եւ երկու պահեստի դումարտակներ (Քոմփանի տը Տէփօ):

Այդ էր Լեգէոնի հայկական բաժնի կազմութիւնը (երեք հազարէն քիչ աւելի), Ֆրանսայի մարզիչներէն զատ, երբ որոշուեցաւ Պաղեստինի ճակատը ղրկել զայն մասամբ (երկու առաջին գունդերը եւ սուրիական դումարտակը, որոնք պատրաստ էին): Հոն իր դերը կատարեց նախ քան օր դիրք բռնելով եւ յետոյ, ընդհանուր յարձակման օրը՝ գրաւելով Արարայի բարձունքը, ուր բոյն դրած էին, Թրքական զօրքի փոխարէն, գերմանական 702րդ եւ 703րդ գնդացիրները:

Մի քանի շաբաթ ետքը Լեգէոնը կրկին կը միանար Պէյրութ, ուր Գ. գունդը ցամաք ելած էր ուղղակի Կիպրոսէն:

Զինադադարէն ետքը, ազատագրուած տեղահաններէն կազմուեցաւ 4րդ գունդ մը, մօտ հազար հոգինոց: Այսպէս Լեգէոնը, հասաւ չորս հազար հոգիի: 4րդ գունդը ցրուեցաւ 1919ի սկիզբը, Իսկէնտէրունի դէպքին առթիւ, որուն պարագաները ցարդ ճշգրիտ տեղեկագրութեան առարկայ չեն եղած, ինչ որ այս յօդուածի շրջանակէն դուրս է:

Լեգէոնի վերապրող ուժերը շարունակեցին մասնակցիլ Հիւսիսային Սուրիոյ եւ Կիլիկիոյ կռիւներուն մինչեւ վերջը:

Վ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՋԱՀԱԿԻՐ հանդէս, Փալանճեան Ճեմարանի Լսարանական Միութեան: Թիւ 2, Ապրիլ 1958, ութերորդ տարի (Պէյրութ):

ԲԺԻՇԿ, բժշկական եւ առողջապահական ամսաթերթ, Ապրիլ 1958, Գ. տարի, Թիւ 10, Պէյրութ:

ԱՐԵՒԵԼԱԳԻՏԱԿԱՆ ՆՈՐ ԳՈՐԾ ՄԸ

Ռումանիոյ արեւելագէտները, Փրոֆ. Վլատ Պընըցեանուի խմբագրութեամբ լոյս ընծայած են 404 էջերէ բաղկացած տեղեկագիր մը: 30 ուսումնասիրութիւններու կամ յօդուածներու եւ 16 գրախօսականներու շարքին, տեղեկագիրը կը պարունակէ նաեւ հայագիտութեան վերաբերեալ յօդուածներ:

Ստորեւ հայագիտական գրութեանց խորագիրներն ու հեղինակները.—

Կլիա Պընըցեանու՝ «Հին Հայաստանի ու միջնադարի որմնանկարը»:

Վլատ Պընըցեանու՝ «Հայերը Պեհիստունի արձանագրութիւններուն մէջ»:

Դ. Ղժրիկեան՝ «Ընկերային բախումներու խնդիրը Մխիթար Գօշի առակներուն մէջ»:

Սիրակ Գազանեան՝ «Հայկական գորգերուն վրայ գտնուող խորան մոթիֆներուն ծագումը»:

Յ. Ճ. Սիրունի՝ «Հայկական ձեռագրերը. մատենագրական տուեալներ»:

Աւելի կարճ յօդուածներու շարքին, փրոֆ. Վլատ Պընըցեանու գրած է «Հայկական հնագոյն յիշատակութիւնը Հայաստանի մէջ բնակեցուած Պուլկարներու մասին», իսկ Կլիա Պընըցեանու ունի երկու գրախօսականներ՝ «Հին հայկական մանրանկարչութիւնը» եւ «Հայկական զարդարուեստի մասին» գործերուն շուրջ:

Հայկական բաժինը աւելի հարուստ է՝ բաղդատմամբ միւս ուսումնասիրութիւններուն, որոնք կը զբաղին Թաթարագիտութեամբ, Թրքաբանութեամբ, չինագիտութեամբ, ճափոնաբանութեամբ, հնդկաբանութեամբ, արաբագիտութեամբ եւայլն:

Այս ուսումնասիրութիւնները հրատարակուած են ֆրանսերէն եւ անգլերէն լեզուներով: Տակաւին կ'անդրադառնանք «տեղեկագրին» մէջ հրատարակուած հայագիտական ուսումնասիրութեանց:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆ ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՄԷՋ, 1959ԻՆ

1959ին Երիտասարդական Միջազգային Փառատօնը տեղի պիտի ունենայ Վիէննայի մէջ:

Նախապատրաստական աշխատանքներուն համար Սթոքհոլմի մէջ տեղի ունեցաւ Համաշխարհային Եօթներորդ այս փառատօնին միջազգային Կոմիտէի ժողովը, մասնակցութեամբ 54 երկիրներու երիտասարդական եւ ուսանողական զանազան կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներուն:

Կարծիքներու փոխանակութենէ ետք, ներկայացուցիչները միաձայնութեամբ փափաք յայտնեցին, որ փառատօնը իրադարձութիւն մը հանդիսանայ. Նպաստելու համար երիտասարդ սերունդներու հանդիպումին, փոխադարձ հասկացողութեան եւ բարեկամական յարաբերութեանց:

Փառատօնը բաց պիտի ըլլայ բոլոր երկիրներու երիտասարդական բոլոր կազմակերպութեանց համար, առանց քաղաքական, կրօնական եւ ցեղային խտրութեան:

Փառատօնի նախապատրաստութեան միջազգային կոմիտէն որոշեց նաեւ հրատարակել թերթ մը՝ Ֆեսթիվալ:

ՀԱՅՈՒ ՄԸ ՀՆԱՐՔԸ

Ուրբաթ օր, Ֆրանսացի կարգ մը լրագրողներու եւ գործարանատէրերու հետ, Պուրժէ հրաւիրուած էր նաեւ Յառաջ: Արդարեւ նոյն օրը ներկայ եղանք ընդունելութեան մը, որ կազմակերպուած էր երիտասարդ Հայու մը նոր հնարքին առիթով:

Խաժակ Յովակիմեան, Մարսէյլէն, երիտասարդ հայ ճարտարապետ մը, Պ. Իւթիւճեանի մէկ տեսութեան հետեւելով յաջողած է պատրաստել շարժական կառատուն մը: Համաձայն արդի պահանջներուն, — երբ քաղաքներն ու փողոցները խճողուած են կառքերով —, մեր երիտասարդ հայրենակիցը պատրաստած է սիսթեմ մը, որուն շնորհիւ կարելի է փոքր տեղի մը մէջ զետեղել բազմաթիւ կառքեր:

Իբրեւ նմոյշ՝ Խաժակ Յովակիմեան շինած էր մանրատիպ մը. 24 քառ. մեթրի վրայ յաջողած էր զետեղել 12 կառքեր: Ելեկտրական կոճակի մը վրայ ճնշելով՝ 12 կառքերէն որեւէ մէկը կ'իջնէ որոշուած տեղը, ուրկէ կը մեկնի. Նոյն ձեւով՝ երբ դուրսէն կուգայ, կարելի է զետեղել իր տեղը, առաւելագոյնը՝ երկու վայրկեանէն: Տրուած բացատրութենէն կը տեսնենք, թէ կարելի է շատ դիւրաւ 12 մեթր բարձրութիւնը վերածել 24 մեթրի. այս պարագային՝ 24 կառքեր կարելի է զետեղել. հետեւաբար՝ Սիմֆա մը կը գրաւէ մէկ խորանարդ մեթր տեղ: Ինչ որ չահագրգիռ է, նոյն դրութիւնը ստորերկրեայ կարելի է ընել, առանց մեծ դժուարութեան:

Ընդունելութեան հրաւիրուած ճարտարապետները, գործարանատէրերն ու մասնագէտ – արհեստաւորները մեծ գովեստներով խօսեցան երիտասարդ Հայուն հնարքին մասին, մինչեւ իսկ գիւտ մը համարելով զայն: Արդէն կազմուած է ընկերութիւն մը՝ երկու գործարանատէրերու մասնակցութեամբ, որ կը մտածէ իր գործունէութեան դաշտը ընդարձակել մօտ ատենէն, մասնաճիւղեր բանալով ամէն քաղաքի մէջ:

Խաժակ Յովակիմեան տարիներով աշխատած է այս գործին վրայ, այսօր կը գտնուի յաջողութեան ճամբուն մէջ:

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԳԻՏԱԿԱՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Ֆրանսական մամուլի գործակալութիւնը Մոսկուայէն կը հեռագրէ.—

Հայաստանի բնալուծական հաստատութեան մէջ աշխատող հայ գիտնականները իրենց տրամադրութեան ներքեւ գտնուող մասնաւոր գործիքներու միջոցաւ գտան՝ էլէքթրոններէն 500 – 600 անգամ աւելի ծանր «տարրական մասնիկները»:

Հայկական հաստատութիւնը կը գտնուի Երեւանէն 70 քիլոմեթր հեռու վայրի մը մէջ, ծովուն մակերեսէն 3.250 մեթր բարձրութեան մը վրայ:

×

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ ստեղծուած է նոր հաստատութիւն մը՝ «Երեւան – Նախագիծ» անունով: Հաստատութեան նպատակն է կեդրոնացնել մայրաքաղաքին զանազան շինութեանց նախագիծերը եւ օգնել՝ յաջողութեամբ գլուխ հանելու համար կառուցումները:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ զանազան շրջաններուն մէջ սկսած են կառուցել հանրային նոր շէնքեր, Ստեփանաւանի, Արտաշատի, Էջմիածնի, Կոտայքի եւ Աշտարակի՝ մէջ կը շինուին շարժանկարի սրահներ, իւրաքանչիւրը երեք հարիւր հոգիի համար: Քանաքեռի մէջ շուտով կը վերջանայ Խ. Աբովեանի տուն – թանգարանի կառուցումը: Այս տարի Երեւանի մէջ կը ձեռնարկուի նաեւ Երիտասարդութեան Պալատի շինութեան եւ կը հիմնադրուի նկարիչներու տան շէնքը:

ԴԱՒԻԹ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ որ ռումանական օփերայի ծանօթ երգիչներէն է, երկրորդ անգամ ըլլալով այցելած է Երեւան եւ մեծապէս գնահատուած՝ դասական օփերաներու իր երգերով:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ արուեստագէտներու մէկ խումբը միացած է խորհրդային արուեստագէտներու եւ Վիէթնամ ու Պիրմանիա երթալով տուած է շարք մը հայկական համերգներ:

ԱԽՈՒՐԵԱՆԻ շրջանին մէջ կառուցուած են երկյարկանի ակումբ մը, աղօրարան մը եւ անասնապահական նոր շէնքեր:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԳԱՀԻՐԷԻ մէջ ընկեր Խաթանասեան որ ինքնաշարժի արկած մը ունենալով փոխադրուած էր հիւանդանոց, շաբաթ մը դարմանուելէ ետք ապաքինած է:

ՊԷՅՐՈՒԹ հասած է, Ճերանեան, ֆրանսահայ ծանօթ նկարիչը, եւ ցուցահանդէս մը տուած՝ հովանաւորութեամբ ֆրանսական դեսպանատան:

ՊՈԼՍՈՅ մէջ Լ. Շանթի «Կայսր»ը պիտի ներկայացուի յառաջիկայ Մայիս 7ին Մատաթեանի թատերախումբին կողմէ:

ՊՈԼՍՈՅ Յունաց Աթենակորոս պատրիարքը Զատկուան տօներուն առթիւ այցելած է Ազգային Պատրիարքարան եւ շնորհաւորած Յարութեան տօնը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (180)

ԿԱՅԾԵՐ

Բ. ՀԱՏՈՐ

Բ.

ԱՍԼԱՆԸ ՈՐՊԷՍ ԲԺԻՇԿ

— Հասկացայ, — մեքենաբար պատասխանեցի ես:

Ի՞նչ առաջնորդ կարող էի լինել ես, երբ ոչ երկրի հետ ծանօթ էի եւ ոչ լեզուներ գիտէի: Ես, իսկապէս, նրա խուլ ստուերն էի, որ անգիտակցաբար գնում էի նրա ետեւից:

Ասլանը սիրում էր ոտքով ման գալ, որքան եւ հեռու լինէր ճանապարհը: Նա հագած ունէր մինչեւ ծնկները երկայն կօշիկներ, գլխին դրել էր մոխրագոյն, լայնեզրեայ, փափուկ գլխարկ, իսկ աչքերը զինուած էին մուգ – ծխագոյն ակնոցներով, որոնք բոլորովին անտեսանելի էին կացուցանում նրա թափանցիկ, խորախորհուրդ աչքերը, որոնք ակնոցների ամենեւին պէտք չունէին:

Թեւքի տակ կրում էր իր դեղօրայքի պայուսակը. ձեռքին բռնած ունէր մի հաստ փայտ, որ աւելի մահակ էր, քան թէ գաւազան:

Արեւը դեռ նոր էր բարձրացել: Ամառնային առաւօտը մի առանձին զովութիւն էր ստացել Այգեստանի լայն փողոցների մէջ, որոնք աջ եւ ձախ կողմից զարդարուած էին աճազին ուռենիների եւ բարտիների շարքերով: Այդ դարեւոր ծառերով հովանաւորուած էին փոքրիկ առուակները, որոնք հոսում էին փողոցների երկու կողմերից եւս, եւ ջուր էին մատակարարում թէ այգիներին եւ թէ բնակիչների տները շրջապատող պարտէզներին: Նայելով այդ ծառազարդ բնակարաններին, անծանօթ մարդու գլխում իսկոյն ծագում է այդ միտքը, թէ որքան ուրախ եւ խաղաղ ապրում է այստեղ քաղաքացին:

— Հայը ապրել գիտէ, — ասում էր Ասլանը, — ստրկութեան լծի տակ անգամ նա պահպանում է մի տեսակ բարեկեցութիւն, եւ դրա մէջն է նրա կենսունակութիւնը, որ դարերի ընթացքում թէեւ տրորւում է ճնշման ներքոյ, բայց դարձեալ չէ մեռնում:

Առաջին անգամն էր, որ ես դուրս էի գալիս փողոցը, այդ պատճառով երեխայի նման, ամէն մի հանդիպած առարկան հետաքրքրում էր ինձ: Ես նայում էի, թէ ինչպէս նորահարսները, երեսները ծածկած, կամ հասած աղջիկները, բաց երեսներով, վաղ – առաւօտեան աւլում էին, մաքրում էին իրանց տան առջեւը: Նրանք ճարպիկ մատներով նախ գետինը ցօղում էին առուակից անցնող ջրով, որ փոշի չբարձրացնեն: Ես տեսնում էի, թէ ինչպէս հայ վաճառականները, աւանակների վրայ հեծած, մի առանձին հոգածութեամբ շտապում էին դէպի քաղաքը, իրանց խանութները բաց անելու: Ես տեսնում էի, թէ ինչպէս նրանք աջ ու ձախ կողմերից ողջոյններ էին ընդունում եւ, մի եւ նոյն ժամանակ, աւանակի վրայ նստած, շարունակում էին իրանց չաւարտած առաւօտեան աղօթքը, որպէս զի, բարեյաջող առեւտուր ունենան:

— Այստեղ մի հիւանդի պէտք է նայել, — ասաց Ասլանը եւ մենք մտանք մի տուն:

Տունը, որպէս երեւում էր, ժամանակով գեղեցիկ շինուածք էր ունեցել, բայց երկար տարիներ մնալով անխնամ եւ առանց նորոգութեան, համարեա աւերակ էր դարձել: Մի սենեակ միայն մնացել էր ամբողջ, ուր մենք ներս մտանք: Ես առաջին անգամ տեսնում էի աղքատութիւնը իր վերին աստիճանի սոսկալի պատկերի մէջ: Խոնաւ, առանց սփռոցի գետնի վրայ պառկած էր մի մանկահասակ կին. հնոտի, քրքրուած վերմակը հազիւ ծածկում էր նրան. բարձի փոխարէն դրած էր գլխի տակին հիւանդի նոյնպէս քրքրուած հագուստը: Նրա մօտ, ձեռքերը յուսահատական կերպով փակած ծնկների վրայ, նստած էր պառաւ սկեսուրը: Մի կիսամերկ երեխայ սողում էր հիւանդի անկողնի մօտ եւ խուլ մրմնջում էր:

Պառաւը տեսնելով մեզ, կանգնեց եւ լռութեամբ գլուխ տուեց: Բժիշկը մօտեցաւ հիւանդին:

— Այժմ լաւ է, — ասաց նա, — վտանգը անցած պէտք է համարել: Դեղերի այլ եւս պէտք չկայ. հարկաւոր է միայն այստեղ մաքուր պահել, թարմ օդ եւ լոյս ներս թող տալ, եւ ամենագլխաւորը՝ հիւանդին պէտք է լաւ սնունդ:

— Սնունդ... կրկնեց պառաւը, հոգւոց հանելով.— ո՞րտեղից գտնել: Կար ժամանակ, որ այս տունը լի էր Աստուծոյ ամէն բարիքներով. հարիւրաւոր աղքատներ ապրում էին մեր հացով. իսկ այժմ... ձեր բարի աչքով տեսնում էք... ի՞նչ է մնացել... բոլորը ոչնչացաւ... բոլորը կորաւ...

Արտասուքը խեղդեց նրան եւ չկարողացաւ շարունակել:

Ասլանը դրեց պառաւի ափի մէջ մի քանի ոսկի եւ կամենում էր դուրս գալ: Բայց նա չընդունեց, ասելով.

— Դուք մի քանի անգամ այցելութիւն գործեցիք իմ հիւանդին, այդքանը բաւական է: Ես ձեզ վճարել չեմ կարող, բայց աղօթել ձեզ համար կարող եմ:

ՐԱՖՖԻ

(Շար.)

Ալժերիոյ Կիյոմէի շրջանին մէջ ապստամբները յարձակում գործած են գիւղի մը վրայ, մորթազերծելով կիներ, մանուկներ եւ ծերեր, որմէ ետք տուները կրակի տուած են։ Զոհերուն մէջ կան չորս փոքրիկներ, երեք կիներ եւ հինգ մարդիկ։ Մահամերձ կին մը յայտնած է, թէ ոճրագործները առեւանգած են ուրիշ կին մը։

Ահաբեկիչները բազմաթիւ զոհեր խլեցին Կոստանդինի շրջանին մէջ, վերջին երկու օրերու ընթացքին։ Ճնճելիի մէջ երիտասարդ զինուոր մը սպաննուեցաւ։ Ապստամբները մորթեցին հողատէր մը՝ Տիւքէնի նախկին քաղաքապետը եւ առեւանգեցին զոհին կինը։

Զօրավար Սալանի բանբերներէն մէկը մամուլի ասուլիս մը տալով յայտարարեց թէ Ապրիլ 19 – 20 900 ըմբոստներ սպաննուած են, գրաւուած են 110 պատերազմական զէնքեր, 310 արձանակ եւ 217 գնդացիր։

Միւս կողմէ զօրավար Սալանի մէկ յայտարարութենէն կը տեսնուի թէ Ալժերիոյ Ֆրանսական բանակին մէջ 65·000 մահմետական Ալժերիացիներ կը կռուին ապստամբներուն դէմ։

———o———

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆԻ գինաթափութեան յանձնախումբին ժողովին մասնակցելէ ետք Փինօ վերադարձաւ Փարիզ, մինչ Կի Մոլէ, Ալպէր Կազիէ եւ Փիէր Քոմէն մեկնեցան Լոնտոն՝ մասնակցելու համար Միջազգայինի Բիւրոյի ժողովին։

33 ՄԻԼԻՈՆԻ մեծ գողութիւն մը պատահեցաւ Մարսէյլի մեծագոյն հիւանդանոցներէն մէկուն՝ Թիմոնի մէջ։ Աւազակները կողոպտած են հիւանդանոցի պաշտօնէութեան ըլլալիք վճարումները։ Գումարը նոր կը փոխադրուէր դրամատունէն։

ԹՕԿՈՅԻ մէջ ընտրութիւնները վերջացան։ Ազգայնական կուսակցութիւնը (Ֆրանսայի դէմ) ստացաւ ձայներու մեծամասնութիւնը։ 46 աթոռի վրայ կառավարական կուսակցութիւնը (բարեկամ Ֆրանսայի) կը ստանար 13 աթոռ մինչ ընդդիմադիրները 23։ Այս քուէարկութեամբ Թօկօ ցոյց կուտայ իր ձգտումը դէպի անկախութիւնը։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Բ. Զիլճեան ընտանիքը Տօքթ. Ց. Սիվրիհիսարլեանի ցաւալի մահուան առթիւ իր խորին վշտակցութիւնը կը յայտնէ ընտանեկան պարագաներուն, ազգային վարչութեան անդամներուն եւ ընկերներուն։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է ընկերուհի Քէհեաեանէ երկու հազար ֆր. Փարիզ փոխադրութեան առթիւ։

×

Այրի Տիկին Երանիկ Նիկողոսեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, հեռագրով, նամակով, բարենպատակ հաստատութեանց նուիրատուութեամբ ցաւակցութիւն յայտնած են իրենց ամուսնոյն եւ հօր Յովհաննէս Նիկողոսեանի անակնկալ մահուան առթիւ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի ժամը 21ին Քառէ սրճարանի վերնայարկը։ Կը խօսի Պ. Վ. ՉԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆ, նիւթն է՝ Գալիք իրաւակարգին տակ հայ կուսակցութիւններու ապագան։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Կ. ՄԵՀԵԱՆԻ ԱՊԱԶԳԱՑՆԱՑՄԱՆ ՎՏԱՆԳԸ

ԳԻՆ՝ 250 ՖՐԱՆՔ

Կարելի է ստանալ «Յառաջ»ի խմբագրատունէն եւ հայ գրատուններէն։

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Ապրիլ 11 – 24ի ոգեկոչումը Կրընոպլի մէջ, նախաձեռնութեամբ Ազգ. Եկեղ. Միութեան եւ մասնակցութեամբ գաղութիս կազմակերպութեանց։ Այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին, Սէն Լուի սրահին մէջ, Րիւ Ժէ։

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 11ին կը տօնուի նախաձեռնութեամբ Ազգ. առաջնորդարանին։

Նախագահութեամբ Կաթ. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի եւ մասնակցութեամբ երեք յարանուանութեանց։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 21ին։ Կը խօսի ընկեր ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ։

Հաւաքուիլ դպրոցին սրահը։

SALLE GAVEAU
45, RUE LA BOETIE

RECITAL

ՍԵԴՐԱԿ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ
ՄԱՅԻՍ 19ԻՆ ԺԱՄԸ 21ԻՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը կազմակերպած է ընկերահամակրական թէյասեղան մը այս կիրակի ժամը 16–20, Օթէլ Լիւթէսիայի սրահներէն մէկուն մէջ։

Այս առթիւ սիրով կը հրաւիրուին ոչ միայն իր տարեկան պարահանդէսին գեղարուեստական բաժնին մասնակցողներն ու պիւֆէին օժանդակող տիկինները, օրիորդներն ու պարոնները, այլ նաեւ Փարիզի եւ շրջաններու Կ. Խաչերու, եւ քոյր կազմակերպութեանց վարչութիւններն ու համակիրները։

Միներգ, մենապար, դաշնակ եւն.։

Այս առթիւ պիտի քաշուին նաեւ վիճակահանութեան տոմսերը։

Մուտքը ազատ է։

ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ֆրանս. Բանակի Նախկին Հայ Ռազմիկներու եւ Կամաւորներու Միութիւնը որուն կեդրոնը փոխադրուած է Փարիզ, 32 Րիւ տը Թրէվիզ, կը խնդրէ իր հին եւ նոր հետեւեալ անդամներէն որ ստիպողաբար տեղեկացնեն իրենց ներկայ հասցէն .— Շիրինեան, Տ. Տաքէսեան, Ա. Տիմիճեան, Պ. Էսայեան, Կարմրուքեան, Կիւրճեան, Կիրակոսեան, Հազարապետեան, Մ. Հինտամեան, Ա. Պետիկեան, Պ. Է. Պետրոսեան, Կ. Մուրատեան, Գ. Ականեան, Ա. Յակոբեան, Կ. Սարաֆեան, Թ. Ավատանեան, Յ. Ադամեան, Գ. Պարտիզպանեան, Մ. Պասմաճեան, Օ. Պետիկեան, Ա. Հայկազեան, Ա. Գամալիքեան, Ն. Բրուտեան, Ս. Սիմոնեան, Թադէոսեան, Լ. Դերձակեան, Յ. Թենեքէճեան, Ժ. Եագրալեան։

Ա Զ Դ

ԼԻՈՆԻ եւ շրջաններու Ազգ. Միութիւնը կը հրաւիրէ հաւատացեալ հայ ժողովուրդը Մայիս չորսի կիրակի օրը ներկայ ըլլալ Լուի Պլան եկեղեցին։ Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Հայրապետական պատուիրակ Տ. Սերովբէ եպիսկ. Մանուկեան։

Նոյն օրը Սրբազան հայրը կիսասարկաւագութեան աստիճան պիտի տայ Պ. Յակոբ Թէրզեանի։

Imprimé sur les presses du journal HARATCH
—— 17. Rue Bleue. 17 — PARIS (9e) ——

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Կազմակերպուած «Ահարոնեան» խումբին կողմէ Մայիս մէկին դէպի Օզուառ լա Ֆեռիէր։

Կը հրաւիրուին Փարիզի եւ շրջանի բոլոր փափաքողները։ Ժամադրավայր՝ Կառ տը լ'էսթ ժամը 9ին։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ .— Նկատի ունենալ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդի» օրը, Մայիս 17ի շաբաթ իրիկուն, Սալ Իմաքիւլէ Քոնսէփսիոնի մէջ։

«Մայիս 28»ի տօնակատարութիւնը, Մայիս 31ի Շաբաթ իրիկուն, նոյն սրահին մէջ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը կը կազմակերպէ՝ Յուշ երեկոյ մը, Պ. Կակոյեանի սրճարանը՝ Րիւ էթիէն Տոլէ, 3 Մայիս, Շաբաթ երեկոյ ժամը 8·30էն 12։

Նախագահ՝ Տիկ. ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ
Բանախօս՝ Պ. ՍԱՀԱԿ ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Նիւթ՝ Վասպուրականի գոյամարտը։

Խօսք կը տրուի փափաքողներու։ Երգ, արտասանութիւն։

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները։

Մուտքը ազատ է։

ԾԱՆՕԹ .— Մէթրօ Էքօլ Շարանթոնէն հանրակառք 103, իջնել Փլաս Ժան Կուժօն, Փըթի Փօն։

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարանին 1958 – 1959 ուսումնական տարեշրջանի արձանագրութիւնները կը բացուին ապրիլ 15ին եւ կը փակուին Յուն. 15ին։ Տեսչութիւնը ջերմօրէն կը խնդրէ որ դիմողները անպայման միասին բերեն իրենց զաւակներուն դպրոցական ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑԸ։

COLLÈGE S. MOORAT
26, Rue Troyon, Sèvres — Tel. OBS. 18-28

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԻՕ – ՔԱՇԱՆ .— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ԼԻՈՆ .— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Յոյներու սրահը, 5 Րիւ Պօնըֆուա։ Ներկայ պիտի ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը։ Օրակարգ՝ վարչութեան ընտրութիւն։ Ներկաներու թիւը բաւարար պիտի նկատուի։

ՎԱԼԱՆՍ .— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս Կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ .— Հ.Յ.Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէին ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Կարօ Գէորգեան։

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Յ. Դ. Ուս. «Ռուբէն» խումբի ընդհ. ժողովը այս Չորեքշաբթի իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին։

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի ժողովը այս Չորեքշաբթի իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին։

ՓԱՐԻԶ .— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» խումբի ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ ժամը 21ին, Քաֆէ Ռեժանի մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Խիստ կարեւոր ջրակարգ։

ԼԻՈՆ .— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, Յոյներու սրահը։

Կարեւոր օրակարգ։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Նահանգ. Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան ժողովը Կիրակի, 4 Մայիս կէսօրէ վերջ ժամը 4·30ին, Իսիի Խրիմեան վարժարանին սրահը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէն եւ համակիրներէն անպայման ներկայ գտնուիլ։

ԲԱՑԱՌԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ԾԻՍԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿՆԵՐԷ ԵՒ ԵՐԿԻՐՆԵՐԷ

SALLE GAVEAU, 45, Rue la Boëtie

Չորեքշաբթի, Մայիս 21, ժամը 21ին

ԼԻՏԻԱ ԿԱՐԻՆ
(Մեծօ – Քոնթրալթօ)

Նելլի քարոն, Կիյոմիթ Պուայէ, Մոնիք Մաթանեը, Լուի Տիլլէս

Մասնակցութեամբ՝ ԼԻԼԻ ԼԱՍՔԻՆԻ — Ներկայացնող՝ ԼԻՒՔ–ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ

Տոմսերու գին՝ 300էն 1000։ Դիմել՝ սրահը եւ Տիւրան (4 Փլաս տը լա Մատլէն)

Եւ Իչպալացեանի 73 Ֆօպ. Փուասօնիէր — Հեռաձայն՝ Փրովանս 64–23

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆ ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻ

ԿԱՐԻՆԱՊԱՏՈՒՄ

Խմբագրութեամբ ՂԱԶԱՐ – ՉԱՐԸՔԻ, 790 մեծադիր էջերէ բաղկացած, պատկերազարդ եւ լաթակազմ հատոր մը։ Գինը՝ 2500 ֆրանք, ապահովագրուած ծրարի ծախք՝ 220 ֆրանք աւելի։

Միակ կեդրոնատեղի՝ Գրատուն Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ, 46 րիւ Ռիշէ, Փարիզ (9)։

Շատ քիչ օրինակներ մնացած են։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Երիտասարդ օրիորդ մը եւ երիտասարդ տղայ մը իբրեւ վաճառորդ (վանտէօր) հայկական հաստատութեան մը մէջ աշխատելու համար։ Դիմել՝

ARDY, 86, RUE DE CLÉRY, PARIS 2

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Ուսանող զոյգ մը քաղաքին մէջ սենեակ կը փնտռէ, խոհանոցի դիւրութեամբ։ Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան։